THEOLOGIA
SCHOLASTICO-DOGMATICA
JUXTA MENTEM
D. THOMÆ AQUINATIS

AD USUM DISCIPULORUM
EJUSDEM ANGELICI PRÆCEPTORIS
ACCOMMODATA

PER F. VINCENTIUM LUDOVICUM GOTTI
Bononiensem, Ordinis Prædicatorum, in Patria Universitate Controversiarum Fidei Professorem
NUNC
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

TOMUS I. IN TERTIAM PARTEM
ORDINE DUODECIMUS
De Deo Incarnato. De Scientia Animæ Christi. Et de Gratia Christi.

BONONIÆ M.DCC.XXXII.

Ex Typographia Bononiensi Sancti Thomæ Aquinatis.
SUPERIORUM PERMISSU.

CATALOGUS

Eorum, quæ hic Primus Tomus in Tertiam Partem, ordine Duodecimus complectitur.

TRACTATUS DE DEO INCARNATO.

QUÆSTIO PRIMA.

De Possibilitate Incarnationis.

DUBIUM PRIMUM.

An Christianus adversùs Gentiles, & Judæos possit demonstrare Incarnationem esse Possibilem?

DUBIUM SECUNDUM.

An Mens Creata solis Naturæ Viribus possit Cognoscere, Incarnationem esse Possibilem?

DUBIUM QUINTUM.

An Angeli Cognoverint Exiſtentiam Incarnationis?

QUÆSTIO TERTIA.

De Convenientia, & Neceſſitate Incarnationis.

DUBIUM PRIMUM.

An fuerit Conveniens, Deum Incarnari?

DUBIUM SECUNDUM.

An Conveniens fuerit, ut Aſſumeretur potiùs Humana, quàm Angelica, vel alia Natura: & an Aſſumeret potiùs Filius, quàm alia Perſona?

DUBIUM TERTIUM.

An ita fuerit Neceſſaria Incarnatio ad Hominem Redimendum, ut non potuiſſet Redimi, niſi à Deo Incarnato?

DUBIUM QUARTUM.

An Satisfactio Christi habuerit Æqualitatem Justitiæ?

DUBIUM QUINTUM.

An Christus Satisfecerit cum omni Rigore Justitiæ?

DUBIUM SEXTUM.

An Satisfactio Christi fuerit Valoris Simpliciter Infiniti?

QUÆSTIO QUARTA.

De Causis, & Motivo Incarnationis.

DUBIUM PRIMUM.

An Humanitas Christi Meruerit Incarnationem?

DUBIUM SECUNDUM.

An Beata Virgo Meruerit esse Mater Dei?

DUBIUM TERTIUM.

An Antiqui Patres Incarnationem Meruerint?

DUBIUM QUARTUM.

Utrum, Homine non Peccante, Verbum fuisset Incarnandum?

DUBIUM QUINTUM.

Aliqua circa Causas Incarnationis Expediuntur.

QUÆ-

QUÆSTIO QUINTA.

De Natura Assumtâ.

DUBIUM PRIMUM.

An Caro Assumta à Verbo fuerit Vera Caro?

DUBIUM SECUNDUM.

An Corpus à Verbo Assumtum fuerit Terrenum, & Corruptibile?

DUBIUM TERTIUM.

An Caro Assumta à Verbo Fuerit Immaculata?

DUBIUM QUARTUM.

An Maria Mater Christi in Partu, & post Partum Virgo Permanserit?

DUBIUM QUINTUM.

An Verbum Assumserit Humanam Animam, & Humanam Mentem?

§. I.

DUBIUM SEXTUM.

An Verbum Assumserit Humanam Voluntatem?

DUBIUM SEPTIMUM.

An omnes Defectus Corporis Humani fuerint Assumti à Verbo?

DUBIUM OCTAVUM.

An Passiones, & Defectus Animæ Humanæ Verbum Assumserit?

DUBIUM NONUM.

An in Christo, ut Homine, fuerit Potentia Peccandi?

QUÆSTIO SEXTA.

De Persona Assumente.

DUBIUM PRIMUM.

An reverà Persona Divina Assumserit Humanitatem Christi, seu: An Christus sit Persona Divina, & Deus?

DUBIUM SECUNDUM.

An Sola Persona Filii Assumserit Humanitatem?

DUBIUM TERTIUM.

An Verbum sit Immediatè Unitum Humanitati præcisè secundùm propriam Personalitatem: an verò etiam secundùm Naturam Communem?

DUBIUM QUARTUM.

An Plures Personæ Divinæ possint simul Assumere eandem Numero Naturam Creatam?

DUBIUM QUINTUM.

An Una Persona Divina possit Assumere plures Humanitates?

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Unione Verbi cum Humanitate.

DUBIUM PRIMUM.

In Quo posita sit Unionis Essentia.

DUBIUM SECUNDUM.

An Unio Verbi cum Humanitate fuerit Substantialis, & in Persona?

DUBIUM TERTIUM.

Aliqua Scitu Digna circa Causam Nestorii.

DUBIUM QUARTUM.

De Communicatione Idiomatum in Christo.

DUBIUM QUINTUM.

An Persona Christi post Incarnationem sit Composita?

DUBIUM SEXTUM.

An ex Unione Verbi cum Humana Natura Secuta sit Naturarum Confusio?

TRA-

TRACTATUS

DE SCIENTIA ANIMÆ CHRISTI.

QUÆSTIO PRIMA.

An, & Quæ Scientia fuerit in Anima Christi?

DUBIUM PRIMUM.

An Christus Habuerit aliquam Scientiam, præter Divinam?

DUBIUM SECUNDUM.

An Anima Christi potuerit Scire, aut intelligere per Scientiam, vel Intellectionem Increatam?

DUBIUM TERTIUM.

An Christus habuerit Scientiam, quam habent Beati?

DUBIUM QUARTUM.

An in Christo, præter Scientiam Beatam, fuerit Scientia Infusa?

DUBIUM QUINTUM.

An in Anima Christi fuerit etiam Scientia Acquisita?

QUÆSTIO SECUNDA.

De Objecto Scientiæ Animæ Christi.

DUBIUM PRIMUM.

An Anima Christi, per Scientiam Beatam, Comprehenderit Divinam Essentiam?

DUBIUM SECUNDUM.

Quid Cognoverit Anima Christi in Verbo, per Scientiam Beatam.

DUBIUM TERTIUM.

An Cognoverit Anima Christi, per Scientiam Infusam, omnia Naturalia?

DUBIUM QUARTUM.

An Christus, per Scientiam Infusam, Cognoverit Secreta Cordium, & Futura Contingentia?

DUBIUM QUINTUM.

Quænam Supernaturalia Cognoverit Anima Christi, per Scientiam Infusam.

DUBIUM SEXTUM.

Varia circa Modum, & Actus Scientiæ Inditæ Animæ Christi.

TRACTATUS
DE GRATIA CHRISTI.
QUÆSTIO PRIMA.

De Gratia Christi, ut est Singularis Homo.

DU-

DUBIUM PRIMUM.

An in Anima Christi fuerit Gratia Habitualis ?

DUBIUM SECUNDUM.

An Gratia Habitualis faciat Christum Filium Dei Adoptivum ?

DUBIUM TERTIUM.

An Anima Christi Formaliter Sanctificetur, per Unionem Substantialem cum Verbo ?

DUBIUM QUARTUM.

An Gratia Habitualis fuerit Christo Necessaria ad Merendum: Et Quomodo ?

QUÆSTIO SECUNDA.

De Virtutibus Animæ Christi.

DU-

DUBIUM PRIMUM.

An in Christo fuerint Virtutes per se Infusæ?

DUBIUM SECUNDUM.

An in Christo fuerit Virtus Fidei, Spei, & Pœnitentiæ?

DUBIUM TERTIUM.

An in Christo fuerint Dona Spiritus Sancti?

DUBIUM QUARTUM.

An in Christo fuerint Gratiæ Gratis Datæ?

DUBIUM QUINTUM.

An in Christo fuerint Virtutes Morales per se Acquisibiles, & Quomodo?

QUÆ-

QUÆSTIO TERTIA.

De Gratia Christi, ut Capitis.

DUBIUM PRIMUM.

An Gratia, ſecundùm quam Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ, ſit Gratia Perſonalis, an Habitualis?

DUBIUM SECUNDUM.

An Tanta fuerit Plenitudo Gratiæ in Chriſto, ut fuerit Simpliciter Infinita?

DUBIUM TERTIUM.

An Chriſtus ſit Caput omnium Hominum?

DUBIUM QUARTUM.

An Chriſtus ſit Caput Angelorum?

DU-

DUBIUM QUINTUM.

De Christo, ut Mediatore.

DUBIUM SEXTUM.

An Fides in Christum Mediatorem fuerit quovis Tempore Necessaria ad Salutem: Et Qualis?

DUBIUM VII. Et Ultimum.

An, præter Israeliticum Populum, Gentes aliquæ ante Christi Adventum habuerint Veram Fidem?

Vidit D. Augustinus Maria Alfieri, Clericus Regularis Sancti Pauli, & in Ecclesia Metropolitanâ Bononiæ Pœnitentiarius Rector, pro Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, D. Prospero Laurentio Cardinali Lambertini, Archiepiscopo Bononiæ, ac Sancti Romani Imperii Principe.

Die 5. Januarii 1731.

Attentâ præmissâ Relatione

IMPRIMATUR.

Fr. Joseph Ludovicus de Anduyar Inquisitor Generalis Bononiæ.

THEO-

THEOLOGIÆ SCHOLASTICO-DOGMATICÆ.

TRACTATUS DE DEO INCARNATO.

DEi Incarnati nomine intelligimus divinam, & humanam naturam unitas in una personâ divinâ, nempe Verbi. Actio, quâ hæc mirabilis unio facta est, communiter vocatur Incarnatio; seu actio, quâ Verbum divinum assumsit carnem ad suum esse personale. Licèt enim non solam carnem Verbum assumserit, sed etiam animam, mentem, & totam humanam naturam; frequentiùs tamen à carne Verbum dicitur incarnatum, quàm ab humanitate inhumanatum. Primò. Quia sæpè in S. Scriptura nomine carnis totus homo designatur, Gen. 6. v. 12. *Omnis quippe caro* (idest omnis homo) *corruperat viam suam super terram.* — Secundò. Quia caro, quæ est pars visibilis hominis, aptior est ad explicandum hoc Mysterium, quo Deus visibilis factus est, Baruch. 3. v. 38. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Et 1. *ad Timoth.* 3. *v.* 16. Incarnatio vocatur: *Magnum pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne.* Unde S. Leo, Serm. 2. de Nativit. *Invisibilis* (inquit) *in suis, visibilis factus est in nostris*, — Tertiò. Quia sic magis opponimur Manichæis, veram carnem assumtam fuisse à Verbo negantibus. — Quartò. Quia sic ostenditur Dei bonitas, quâ majestatem suam adeo humiliavit, ut ad carnem usque depresserit — Quinto. Quia tali nomine exprimitur in Scriptura, maximè Jo. 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est.* Quarè Concilium Nicænum primum pronuntiavit: *Et incarnatus est.*

Explicatis ergo nominibus Mysterii, de quo acturi sumus, ordo quæstionum postulat, ut primò de ejus possibilitate tractemus. Secundò. De ejus existentia. Tertiò. De necessitate. Quartò. De motivo. Quintò. De essentia, ac ultimo termino, qui ex Incarnatione resultat. Quibus intermiscebimus errores, qui circa hoc Mysterium variis temporibus emerserunt, eosque confutabimus.

QUÆSTIO I.

De Possibilitate Incarnationis.

INcarnationem esse possibilem Gentiles negant, & ex Judæis etiam non pauci; ut à Christianis, eam jam peractam asserentibus, toto Cœlo se dividant. Utrosque ergo præsenti Quæstione aggrediemur. Et primò adversùs Gentiles, ac Judæos, quærenus: An Christiani ipsis demonstrare queant, Incarnationem esse possibilem. Secundò: An, seclusâ revelatione divinâ, aliqua mens creata, sive humana, sive Angelica possibilitatem Incarnationis, nempe, unionem divinæ Personæ cum humana naturâ concipere valeat.

DUBIUM I.

An Christianus adversùs Gentiles, & Judæos possit demonstrare Incarnationem esse Possibilem?

§. I.

Resolutio Dubii.

I. Ut omnis æquivocatio auferatur, suppono, Incarnationem esse possibilem, nullo argumento positivo à ratione, naturali ducto, posse demonstrari; nullum enim est medium in natura positivè ducens ad ejus possibilitatem. Non à priori; quia nihil pure naturale potest esse causa Incarnationis: nec à posteriori; quia in rebus naturalibus nullus est effectus, ex quo dignosci possit possibilitas Incarnationis; cùm sit ordinis omnino diversi, ut infra videbimus, Dub. sequenti. Solùm ergo quærimus: An possit saltem argumento negativo demonstrari, ostendendo, non posse à Gentilibus demonstrari, Incarnationem esse impossibilem.

II. Quare noto: triplici viâ posse nos procedere ad evincendum, demonstrari non posse, Incarnationem esse impossibilem. primò: solvendo omnes rationes in oppositum, & ostendendo, illas esse sophisticas, aut saltem evidenter non concludere. Secundò: afferendo aliquas auctoritates Scripturæ, aut Definitiones Ecclesiæ, si Infidelis, contra quem agimus, eas admittat. Tertiò: rationibus naturalibus, non quidem demonstrativis, sed suasivis, ostendendo, Incarnationem non esse contra rationem naturalem, sed supra illam: ideoque si eam non percipiunt Gentiles, eorum ignorantiæ culpam esse. In casu ergo dum contra Gentiles procedimus, qui nullas admittunt Scripturas, aut Ecclesiæ Sanctiones, non possumus agere contra illos secundâ viâ; sed solùm primâ, aut tertiâ.

III. Dico ergo. Potest Christianus ostendere contra Gentiles, Incarnationem non esse impossibilem. Probo primò, tertiâ viâ, afferendo rationes suadentes, Incarnationem non esse contra rationem naturalem, sed supra illam; ideoque non esse impossibilem. Primò. Ideo Infidelis judicat, Incarnationem esse impossibilem, quia ipsi impossibile captu est, quomodo Deus possit incarnari: sed hoc nihil valet; ergo &c. Min. prob. Si rusticus, & indoctus judicaret, peritissimum artificem non posse facere aliquod opus maximum; quia ipse rusticus nequit percipere, quomodo illud maximum opus fieri possit: nonne derideretur? Ergo deridendi sunt Gentiles, qui suo captui metientes potentiam Dei, apud quem possibilia sunt, quæ apud homines sunt impossibilia, teste Christo, Lucæ 18. v. 27. *Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum*; ideo negant, Deum posse aliquid facere, quia ipsi nequeunt percipere, quomodo possit fieri.

IV. Secunda ratio sumitur ex S. August. *Epist.* 3. modò 137. *ad Volusianum c.* 3. sic. Deo non est negandum, quod potuit creaturæ concedi: sed anima rationalis, quæ est forma subsistens, & spiritualis, sibi unit corpus in unitatem suppositi; ita ut ex ea, & corpore, resultet una persona, qui modus unionis non potest à nobis perfectè intelligi; ergo potuit Deus unire sibi naturam humanam (semotis imperfectionibus partis, mutationis, quæ in anima sunt) in unitatem personæ. *Sicut* (inquit August.) *in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit: ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo personâ mixtura est animæ, & corporis; in hac personâ mixtura est Dei, & hominis: si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, quâ solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam; quamquam*

& in

& in ipsis corporibus aeri lux incorrupta misceatur . Ergo persona hominis mixtura est anima , & corporis : persona autem Christi mixtura est Dei , & hominis .

V. Tertia ratio sumitur exemplo insertionis . Sicut enim ex duabus arboribus diversæ speciei , per insertionem una arbor coalescit , unicum quasi suppositum fit , una radix , unus truncus diversas specie fructus proferens : quare non possunt in unum suppositum convenire natura humana cum divina , & diversas specie operationes producere ? Ita S. Tho. in 3. dist. 2. q. 1. a. 1. *Incarnatio* (inquit) *insertioni comparatur . Sicut enim in insertione in eodem trunco , in quo erat unus ramus per naturam , fit ramus alius per insertionem ; ita in eadem personâ , in qua naturaliter erat divina natura , est per unionem humana natura .*

VI. Quartò sic . Incarnationem esse impossibilem non potest evidenter demonstrari , nec ex parte divinæ personæ , nec ex parte humanæ naturæ , nec ex parte unionis utriusque — Non ex parte divinæ personæ : hæc enim cùm sit infinita , non apparet , cur ita sit alligata naturæ divinæ ; quin possit aliam quamcumque extraneam terminare . Cùmque eminenter contineat perfectionem cujuscumque personæ creatæ, non minus ac virtus divina perfectionem omnis virtutis creatæ ; non apparet , cur non possit per se ipsam præstare effectum , quem præstaret subsistentia creata : sicut virtus divina præstare potest per se ipsam omnem effectum præstabilem à virtute creatâ . — Non ex parte humanæ naturæ : nam hæc distinguitur à propria personalitate , & est prior illâ : id autem, quod est distinctum ab aliquo , & est prius illo , non apparet , cur non possit privari illo , & existere sine illo . — Neque ex parte unionis naturæ creatæ cum divina : quia unio hæc non fit , quasi quod natura divina transeat in humanam , vel è contra , sicut in mixtione corporum ; sed per hoc , quòd , salvâ integritate utriusque naturæ , colligentur invicem in unitatem personæ : sic , ut humana natura elevetur ad idem esse subsistentiale , quo subsistit natura divina , in quo nihil apparet repugnans . Si enim Deus est summum bonum , & summum bonum est maximè communicativum sui ; cur non poterit suum esse personale communicare humanæ naturæ ?

Restat , ut procedentes primâ viâ solvamus omnes Gentilium rationes in contrarium ; & ostendamus , eas esse sophisticas , vel saltem non convincere evidenter , Incarnationem esse impossibilem .

§ II.

Ethnicorum Momenta Soluta .

VII. Objiciunt primò . Impossibile est, Deum posse mutari : sed admissâ Incarnatione , ut possibili , admitti debet , Deum posse mutari ; ergo &c. Min. prob. Mutari est aliquid de novo acquirere , quod priùs non habebatur ; sic enim aqua dum è frigida fit calida mutatur , quia acquirit calorem , quem non habebat : at si Deus posset incarnari , posset acquirere esse hominem , quod priùs non habebat ; ergo &c.

VIII. Si respondeatur , neg. min. & ad probat. distinguatur maj. Est acquirere &c. per receptionem , conc. maj. Per communicationem sui , nego maj. Deus ergo in Incarnationem nil acquirit à natura humanâ , quasi ab ea recipiendo ; sed potiùs natura humana recipit à Deo , qui dum se humanitati communicat , largitur ei suum esse personale . Quare dum fit homo , & expandit suum esse personale supra naturam humanam ; mutatio non est ex parte Dei , sed ex parte naturæ humanæ . Sic Deus de novo cæpit esse in mundo , quando mundum creavit ; non quia Deus, sed quia mun-

mundus mutatus fuit. Sic radius suâ luce aerem de novo perfundit, non quia mutetur radius; etenim radius non recepit lucem, sed communicat: sed quia mutatur aer, dum de tenebroso fit lucidus.

IX. Instant. Nova, ac realis denominatio non consurgit, nisi ex receptione alicujus formæ, quæ priùs non habebatur, & proinde, nisi interveniat mutatio; in corpore enim non potest consurgere nova denominatio animati, nisi per receptionem animæ, quam priùs non habebat: sed Deus, qui ante Incarnationem non erat realiter, & intrinsecè homo, aut realiter unitus humanitati, per Incarnationem inciperet denominari realiter intrinsecè homo unitus humanitati; ergo sicut humanitas, dum incipit esse unita divinitati, verè mutatur, cur non idem dici deberet de Deo?

Rursus. Ponamus, quòd Angelus incarnaretur: persona Angeli faceret id, quod facit persona divna; communicaret nempe humanitati esse, & eam ad esse personale angelicum traheret: sed in hac hypothesi inferretur mutatio, nedum in humanitate assumtâ, sed etiam in Angelo assumente; ergo à pari &c.

X. Respondeo, dist. maj. Nova, ac realis denominatio absoluta, nisi &c. co. maj. Denominatio relativa, subdistinguo. Nisi interveniat mutatio, vel in subjecto, vel in termino denominationis, con. maj. Semper in subjecto denominationis, nego maj. Ita respondet S. Th. in 3. *dist.* 1. *q.* 1. *ad* 1. his verbis: *Contingit aliquando in relativis aliquid relativè dici, non quia ipsum referatur; sed quia alterum refertur ad ipsum, ut dicitur in* 5. *Metaphysica, sicut scibile relativè dicitur ad scientiam: & in talibus aliquid incipit de novo, quod priùs non dicebatur, nullâ mutatione factâ circa ipsum, sed circa alterum. Nullâ enim mutatione factâ circa scibile, incipit esse à me scitum, per mei mutationem; & similiter dicitur res scibilis, non per potentiam passivam, quæ sit in ipsa, sed per potentiam quæ est in sciente: & sic est in proposito. Non enim potest esse, ut Creator ad creaturam referatur; nisi quia creatura ad ipsum refertur, in qua relatio realiter existit...: & ideo Deus dicitur uniri, non per mutationem sui, sed ejus, cui unitur: & similiter cum dicitur unibilis; hoc dicitur, non per potentiam aliquam passivam in Deo existentem, sed per potentiam, quæ in creatura est, ut uniri possit*. Hæc D. Tho.

XI. Ad id, quod additur, nego absolutè maj. Personalitas enim Angeli non est subsistens, & completa, sed incompleta; neque est ita in se perfecta, ut omnem perfectionem personalitatis humanæ in se contineat: unde si humanitati communicaretur, in ea deberet recipi, & ab ea dependere, novamque perfectionem recipere: sicque aliquid humanitati communicaret, & aliquid ab ea reciperet. Verùm personalitas divina in se perfectissimâ subsistens est, & completa: id autem, *Quod est perfectum in se non unitur alteri ad acquirendam, sed ad communicandam perfectionem. Et sic Deus homini uniri voluit, non propter se, quia non habet, quo crescat ejus perfectio; sed propter hominem, cui subveniendum erat. Sicut etiam Deus est in omnibus per essentiam, præsentiam, & potentiam, suam bonitatem omnibus diffundendo: ex quo tamen nihil sibi accrescit*. Ita S. Thomas *in* 3. citato loco *ad* 2.

XII. Objiciunt secundò. Ad hoc, ut aliqua duo possint uniri, debet inter illa dari proportio: sed inter Deum, & hominem, qui infinitè distant, nequit dari proportio; ergo &c.

Respondeo, dist. maj. Debet dari proportio ordinis, co. maj. Proportio mensurationis, nego maj. *Proportio* (inquit S. Tho. citatus ad 3.) *dicitur dupliciter. Uno modo, idem est proportio, ac certitudo mensurationis duarum quantitatum: & talis proportio non*

potest

potest esse, nisi duorum finitorum, quorum unum excedit, secundùm aliquid certum, & determinatum. Alio modo, dicitur proportio habitudo ordinis: sicut dicimus, esse proportionem inter materiam, & formam, quia se habet in ordine, ut perficiatur materia per formam. Et hoc secundùm proportionabilitatem quandam: quia sicut forma potest dare esse, ita materia potest recipere idem esse. Et hoc modo etiam movens, & motum debent esse proportionabilia, & agens, & patiens: ut scilicet, sicut agens potest imprimere aliquem effectum, ita patiens possit recipere eundem. Nec oportet, ut commensuretur potentia passiva recipientis ad potentiam activam agentis, nec secundùm numerum: sicut unus artifex per artem suam potest in ligno inducere plures formas; ut formam arca, & formam ferra; sed lignum non potest recipere, nisi unam illarum. Nec etiam secundùm intentionem; quia artifex per suam artem potest producere pulchram sculpturam, quàm tamen lignum nodosum non potest recipere. Et ideo non est inconveniens, ut hic modus proportionis inter Deum, & creaturam salvetur, quamvis in infinitum distent: & ideo possibilis est unio utriusque. Hactenus S. Doct. Sicut enim Deus potest creaturam assumere, ita creatura potest à Deo assummi: & in hoc proportio ordinis salvatur.

XIII. Dices. Major est distantia Dei à creatura, quàm unius contrarij ab alio; quia contraria conveniunt in genere, Deus autem, & creatura plus quàm genere differunt: sed duo contraria non possunt esse simul in eodem subjecto; ergo neque divina, & humana natura possunt esse in eadem personâ.

Secundò. Sic distat corpus à summo spiritu, sicut malitia à summa bonitate: sed Deus, qui est summa bonitas, non potest assumere malitiam; ergo Deus, qui est summus spiritus, non potest assumere corpus.

XIV. Respondeo cum S. Thom. citato, *ad* 4. dist. min. In eodem, secundùm idem, conc. min. Secundùm diversa, neg. min. *Contraria nunquam possunt uniri hoc modo, quòd insint eidem, secundùm idem: & sic etiam nec creatura Creatori unitur: quia secundùm Damascenum* (lib. 3. Fid. Orth. cap. 3.) *Quod erat increabile, mansit increabile, & quod erat creabile mansit creabile.* Addi potest: quòd, ut dictum est, inter Deum, & creaturam adest proportio ordinis; quatenus creatura potest recipere, & Deus illi potest communicare: inter contraria autem, ratione mutuę repugnantiæ, ista, proportio ordinis non datur.

Ad secundum dico cum eodem S. Th. 3. *p. q.* 1. *a.* 1. *ad* 3. quòd corpus, & quæcumque alia creatura, licèt differrat à Deo; à Dei tamen sapientiâ est facta, & ad divinam bonitatem ordinata: at malitia culpæ *Comittitur per recessum ab arte divina sapientia, & ab ordine divina bonitatis. Et ideo Deo conveniens esse potuit, assummere naturam creatam, mutabilem, corpoream, & pœnalitati subjectam; non autem fuit ei conveniens, assumere malum culpa.*

XV. Objiciunt tertiò. Impossibile est, ex divina naturâ, & humanâ fieri unum per se; quia impossibile est, Deum in se completum rationem partis induere: at si Deus posset incarnari, deberet posse ex divina, & humanâ naturâ fieri unum per se; ergo &c.

Respondeo, dist. maj. Unum per se unitate naturæ, co. maj. Unitate personæ, nego maj. & similiter dist. min. nego conf. Ea ergo, quæ uniuntur ad faciendam unam naturam, sicut anima, & corpus ad faciendam unam naturam humanam, ex iis resultantem, habent omnes imperfectiones partis: secus verò cùm duæ naturæ integræ, & completæ adunantur in una persona. Ex divinitate autem, & humanitate, ait D. Tho. Op. 2. c. 211. *Non constituitur una natura; sed ipsa natura divina in se ipsa integra, & pura existens, sibi quodam modo incompreben-*

prehensibili, & ineffabili humanam naturam ex corpore, & animâ constitutam assumsit in unitatem personę.

XVI. Sed dices. Non potest divina persona uniri humanitati ad faciendum unum per se; nisi inter personam, & humanitatem intercedat aliqua causalitas, saltem potentiæ, & actus; ita ut humanitas sit potentia recipiens, persona verò sit forma actuans, & communicans: sed ea, quæ se invicem causant, ad faciendum unum per se, quid incompletum sunt, & invicem dependent, quorum utrumque dedecet Deum; ergo &c. Maj. prob. exemplo personæ creatæ, inter quam, & naturam, quam personat, datur mutua causalitas.

Confirmatur. Id, quod in se est actu substantialiter perfectum, non potest alteri uniri substantialiter, sed solùm accidentaliter: cùm ergo natura divina sit in se substantialiter perfectissima, non potest uniri naturæ humanæ, nisi accidentaliter; ergo non per se.

XVII. Respondeo, neg. maj. Neque est simile de personalitate creatâ. Inter naturam enim, & personalitatem creatam datur mutua causalitas; quia utraque est incompleta, & perfectibilis. Natura, personalitate in esse substantiali ultimò completur: personalitas etiam completur à natura, in qua recipitur, & cui affigitur tanquam modus suo subjecto. Sed hoc accidit personæ creatæ, non quia persona est, sed quia creata est. Unde non sequitur, quòd hoc dici debeat de divina: quæ cùm in nullo egeat humanitate, illi se communicat, nihil ab ea accipiendo; sed eam ad suum esse personale divinum trahendo, & elevando, ut nuper dicebamus ex D. Thom. *Opusc.* 2. *cap.* 211. Ex quo fit, quòd estò natura humana adveniat Verbo divino; non advenit tamen illi tanquam subjecto, quod per eam perficiatur; sed tanquam supposito, quod naturam ipsam perficiat, elevando eam ad esse suum.

XVIII. Ad Confirmationem, dist. maj. Substantialiter constituendo unam naturam, co. maj. Constituendo unum subsistens in duplici natura, nego maj. Estò enim ex duobus entibus, in esse substantiali completis, non possit constitui natura, quæ sit una per se; potest tamen ex duabus naturis fieri unum subsistens per se: seu, quòd una hypostasis subsistat in duobus illis entibus completis; si unum illorum non sit ita in actu, quin etiam sit aliquo modo in potentia; sicut humana natura est in potentia obedientiali, ut subsistat subsistentiâ divinæ naturæ. Hinc S. Tho. 4. *contra Gent. c.* 49. ait: *Non tamen sequitur, quòd humana natura accidentaliter Verbo adveniat ex hoc, quòd Verbum ab aterno praexistit .... Sic enim Verbum humanam naturam assumsit, ut verè sit homo: esse autem hominem, est esse in genere substantia. Quia igitur ex unione natura humana hypostasis Verbi habet, quòd sit homo, non advenit ei accidentaliter: nam accidentia esse substantiale non conferunt.*

§. III.

An adversùs Judaos Ostendi possit non esse Impossibilem Incarnationem?

XIX. Præter superiùs allata ad evincendum, demonstrarâ non posse Incarnationem esse impossibilem; quæ æquè militant contra Judæos, ac contra Gentiles: adest ratio peculiaris contra Judæos, quam ex eorum principiis desumtam exhibet, ac urget Contensonius noster, *l.* 9. *Differt. praambulâ de vero Messia, c.* 1. *speculat.* 1.

Rabbini igitur, teste Cyantes (Episcopo Marsicensi, Ordinis nostri) ut explicent loca Scripturæ, quibus dicitur Deus irasci, pœnitere, descendere, ambulare; dicunt, hujusmodi actiones non verificari de Deo in se; sed de Deo conjuncto cum quibusdam nobilibus creaturis, quas ipse fecit, ut

ut essent ejus ministræ, in iis præsertim actionibus, quas Deus per se exercere nequit. Has creaturas vocant *Zephirae*; iisque virtus divina adeo intimè unita est, ut anima conjuncta est membris, & flamma adhæret prunæ, ut radix humorem dat arbori. Ex quo fit, ut quidquid faciunt *Zephira*, & de illis dicitur; faciat Deus, & de Deo dicatur, propter conjunctionem, quâ Deus intimè est in illis, ut ministris, & quasi organis conjunctis divinitati, tali unione; ut ex Deo, & *Zephirie*, una, & simplex efficiatur. Ait enim Rabbi Chajat, *lib. Mabarechet Haclaut: quòd Quidquid dicitur de Zephiris, idem est, ac si propriè diceretur de Deo.* Et iterum: *Quia Zephira aderet Ensof* (idest Deo) *ut flamma ad prunam alligatur: ideo earum operatio est operatio Creatoris propriè, & certò.* Et *lib. Gavodat, p. 1. cap. 22.* ait: *Quòd ex Deo, & Zephirie componitur, est unum, & simplex.* His ex Rabbinorum scholâ statutis,

XX. Discurro sic. Ideo Judæis videtur impossibile, Deum incarnari; quia impossibile eis videtur, Deum nasci, mori, pati, cæterasque infirmitates posse de Deo dici: sed hoc non est impossibile de Deo humanitati conjuncto; ergo &c. Min. prob. Non minus repugnat, Deum in se mutari, irasci, pœnitere &c. quàm nasci, mori, pati &c. sed de Deo, ut unito Zephiris, sinè metaphorâ dici potest, quòd mutatur, irascitur, pœnitet; quin hoc refundatur in divinitatem, sed in Zephiras, seu in Deum, ut conjunctum, vel illapsum Zephiris; ergo pariter dici poterit de Deo unito humanitati, ut organo conjuncto, quòd potest nasci, mori, pati; quin hoc refundatur in divinitatem, sed in humanitatem, seu in Deum conjunctum humanitati.

XXI. Nec valet si dicatur, nullam esse repugnantiam, Deum conjungi Zephiris, quæ sunt creaturæ purissimæ, spirituales, & perfectissimæ; non autem miseræ, mortales, ac passibiles, sicut est humanitas — Non inquam. Quia æquè in infinitum distant Zephiræ à Deo, cùm sint finitæ, ac distet humanitas; ergo si potest Deus Zephiris uniri, cur non poterit uniri cuique naturæ creatæ, & etiam humanæ? Rursus: non magis dedecet, Deum immortalem mori, quàm Deum immutabilem pœnitere: sed non dedecet, Deum conjugi Zephiris capacibus pœnitentiæ, & mutabilitatis; & ut unitum illis denominari verè pœnitentem, iratum &c. ergo non dedecet, Deum uniri humanitati &c.

XXII. Scio, Judæos capere nolle, quomodo Deus immensitate suâ omnia replens coarctari possit intra uterum Virginis, ac Deum purum spiritum fieri corpus. — Sed peto ab eis: num Deus immensus, dum Zephiris conjungitur limitatis, & finitis, coarctetur, & angustetur. Peto rursus: num Deus, qui in Arca federis suam præsentiam collocaverat; intra illa duo areæ ligna suam concluderet immensitatem? Et tandem: num Deus Zephiris conjunctus, utique creaturis, fiat creatura?

Radix ergo omnis deceptionis Judæorum est: quia putant Christianos opinari, Deum assumendo corpus, fuisse in corpus transformatum, in substantia mortuum, passum; & quidquid de Christo dicimus, ipsi divinæ naturæ cum humana permixtæ convenire: cùm tamen palam, & ubique prædicent Christiani, in hoc Mysterio salvam manere utriusque naturæ veritatem; & Verbum non uniri conversione divinitatis in carnem, aut confusione substantiæ; sed assumptione humanitatis in unitatem personæ, quæ semper immutabilis, semper Deus perseverat; ut inferius exponetur.

DIL.

DUBIUM II.

An Mens creata solis Naturæ viribus possit cognoscere, Incarnationem esse Possibilem?

§. I.

Ponitur Resolutio.

I. Nomine mentis creatæ intelligimus non solam humanam, sed etiam angelicam: & de cognitione non tantùm probabili, & conjecturali, sed certâ, & evidenti. In duplici autem sensu agitari potest quæstio. Primò: An seclusâ quacumque revelatione de tali Mysterio; mens creata solo lumine, & discursu naturali ducta, possit ad evidentem notitiam possibilitatis Incarnationis pervenire. Secundò: An saltem suppositâ revelatione hoc possit. Qua in re omissis variis Auctorum placitis,

II. Dico primò. Seclusâ revelatione hujus Mysterii, nulla mens creata potest cognoscere, Incarnationem esse possibilem, cognitione non solùm certâ, & evidenti, sed nec probabili, aut dubitativâ. Probatur de cognitione certâ, & demonstrativâ, & etiam probabili, sic. Ut cognoscatur, Incarnationem esse possibilem, debet cognosci Trinitas Personarum, nempe, dari in Deo Verbum, seu Filius à Patre distinctus: sed nulla mens creata potest solo rationis naturalis ductu cognoscere, Trinitatem Personarum esse in Deo, ut habetur, Matth. 11. v. 27. *Nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.*

III. Hinc Apostolus vocat hoc Mysterium, Ephes. 3. v. 9. *Sacramentum absconditum à seculis in Deo.* Coloss. 1. v. 26. *Mysterium, quod absconditum fuit à seculis, & generationibus: nunc autem manifestatum est Sanctis ejus.* 1. Cor. 2. v. 7. *Dei sapientiam in Mysterio, quæ abscondita est.* Unde Isaias, *cap.* 53. *v.* 8. dixerat: *Generationem ejus quis enarrabit?* Et *Apoc.* 5. *v.* 3. vocatur liber, quem *Nemo poterat, neque in Cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire .... neque respicere illum.* Id quovis seculo tenuit Ecclesia, quæ Incarnationem incomprehensibilem, & inenarrabilem semper confessa est. Unde Leporius in libello exhibito Concilio Ephesino, & ab eodem approbato, dicit; quòd *Verbum factum sit caro, non ut conversione, aut mutabilitate aliquâ caperit esse, quod non erat: sed, ut potentiâ divina dispensationis Verbum Patris, nunquam à Patre discedens, homo propriè fieri dignaretur; incarnatusque sit Unigenitus secreto illo Mysterio, quod ipse novit.* Et *Concil. Toletanum XI.* ait: *Qui partus Virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur: quòd si ratione colligitur, non potest esse mirabile; si exemplo, non erit singulare.* Hoc senserunt Patres: Athanasius, *lib. de Incarnat.* Augustinus. *Epist.* 3. modò 137. *ad Volusianum.* Chrysost. *Hom.* 2. *in Matth.* Cyrillus, *lib.* 1. *in Joann. cap.* 15. Leo, *Serm.* 3. *de Nativit. &c.*

IV. Ratio quoque præstò est. Nam quod est supra totum ordinem naturæ, tàm in esse entis, quàm in esse veri, & cognoscibilis, non potest ab ulla mente creata per vires solas naturæ evidenter, aut probabiliter cognosci: sed talis est possibilitas Incarnationis; ergo &c.

Maj. patet. Quia lumen naturale solùm ad ea, quæ intra ordinem naturæ sunt, extendi valet. Min. verò prob. Id est supra totum ordinem naturæ, tàm in esse entis, quàm in esse veri, & cognoscibilis; quod nedum in suâ entitate supernaturale est, sed cum nulla causâ, aut effectu naturali connexionem habet; hac enim de causa Mysterium Trinitatis etiam in ratione veri est supra totum ordinem naturæ: sed talis est possibilitas Incarnationis; nam etsi possibilis non esset Incarnatio, res naturales, & ordo natu-

naturæ essent eodem modo, quo sunt, unde Ethnici quamvis sapientes eam reputarunt impossibilem; ergo &c.

Confirm. Possibilitas Incarnationis lumine naturali cognosci nequit, nec immediatè, & in se; quia in se est supernaturalis: neque mediatè, & in alio; quia in naturalibus nil datur, quod cum Incarnatione connectatur tanquam medium: vel à priori, tanquam causa, vel à posteriori, tanquam effectus; ergo &c.

V. Dices. Mens creata potest formare hunc discursum: Deus est omnipotens; ergo potest facere nedum id, quod est intra ordinem naturæ, sed etiam id, quod vires naturæ excedit, & non implicat contradictionem: sed Incarnatio non implicat contradictionem, &, ut supra ostendimus; hoc possumus argumento negativo demonstrare contra Gentiles; ergo scire possumus lumine naturæ, Deum posse incarnari.

Respondeo. Ex præfato discursu colligi quidem, quòd mens creata lumine naturæ cognoscens Deum esse omnipotentem, cognoscere possit etiam Deum facere posse in communi, & quasi in confuso aliquid ens supra naturam; non tamen posse facere hoc, vel illud in particulari: cum certò cognoscere nequeat hoc, vel illud non implicare contradictionem. Et quamvis omnia contraria argumenta solvat, quæ sibi ab Ethnico proponuntur; non inde sequitur, quòd judicare possit absoluiè, non implicare contradictionem; sed solùm non implicare, quantùm est ex vi illius medii. Cæterum timere semper potest, an sit aliud principium sibi ignotum, ex quo ejus impossibilitas deduci possit. Sed de hoc infra.

VI. Secunda verò pars: quòd nec cognitione propriè dubitativâ possit mens creata suis viribus concipere, Incarnationem esse possibilem, prob. Primò. Quia nemo potest dubitare de eo, de quo non habet ideam, aut speciem: at de Incarnatione mens creata, seclusâ revelatione, nec habet ideam, nec speciem, sicut nec de Trinitate; ergo &c. Secundò. Quid est propriè dubitare? Est habere æquales rationes pro utroque extremo contradictionis; adeo ut neutri extremo assentiatur determinatè, sed maneat mens quasi pendula, & fluctuans: atqui de Incarnatione mens creata has rationes non habet; quia nullum adest medium naturale, vel probabiliter cum ea connexum, ut vidimus; imò rationes naturales videntur potiùs ostendere, Incarnationem esse impossibilem; ergo &c.

VII. Dico secundò. Neque suppositâ revelatione potest ratione naturali demonstrari possibilitas Incarnationis; sed solùm suaderi, & aliquibus exemplis, & congruentiis verosimilis reddi. Prior pars videtur clara. Nam, adhuc suppositâ revelatione, ratio naturalis non potest procedere, nisi per naturales causas, vel ex naturalibus effectibus: sed, ut supra vidimus, naturales causæ, vel effectus nullam connexionem habent cum Incarnatione; ergo &c.

Posterior autem pars probatur. Nam suadere, & reddere verisimilem Incarnationis possibilitatem, est aliquibus exemplis minuere difficultates, quæ circa ejus possibilitatem occurrunt: atqui mens creata, suppositâ revelatione Incarnationis, potest aliquibus exemplis minuere, & solvere difficultates, quæ circa eam occurrunt; ergo &c. Min. prob. Difficultates sunt: Primò. Quomodo fieri possit, ut duæ naturæ uniantur in eadem personâ. Secundò. Quomodo natura divina, & humana in infinitum distantes perfectissimè uniantur. Tertiò. Quomodo quæ Dei sunt, per idiomatum communicationem humanæ naturæ tribuantur, ac vicissim, quæ humana sunt, de Deo dicantur: sed hæ omnes minuuntur; ergo &c. Min. prob. Prima difficultas tollitur à S. Thoma, *in 3. dist. 1. qu. 1. a. 1. in arg.* Sed contra. Primò. Exemplo SS. Trinitatis: Si enim in divinis non repugnat, quòd

quòd tres personæ sint in una natura; neque repugnabit, quòd duæ naturæ sint in una personâ. Item exemplo insitionis (ibidem *in Corp.*) Si enim in eodem trunco, in quo erat unus ramus per naturam, fit ramus alius per insitionem; cur in eadem personâ, in qua naturaliter est divina natura, non poterit esse humana per unionem? — Secunda difficultas minuitur exemplo hominis. Si enim in homine anima, quæ spiritualis est, & proinde maximè distans à corpore, unitur corpori, & facit cum eo unum, & eundem hominem; cur natura humana, etsi infinitè distans à divina, non poterit per infinitam virtutem Dei uniri in una persona? — Tertia difficultas minuitur exemplo eodem corporis, & animæ, sic. Si corpus, & anima licèt diversi generis sint, tamen propter unionem, quam habent in homine, patiuntur idiomatum communicationem; sic ut de homine dicatur, quòd sit mortalis, quamvis iste defectus tantùm secundùm corpus illi conveniat: cur Verbum, propter unionem cum humanitate, non patietur eandem communicationem; sic ut Verbum dicatur pati, & mori, quamvis hoc ei conveniat solùm secundùm humanitatem? Rursus, exemplo ferri candentis. Ita enim ignis pervadit partes ferri, ut totum ferrum ignitum sit, & ignis totus in ferro, manentibus ferri, & ignis naturis, & proprietatibus absque confusione; sic ut ignis communicet ferro suum splendorem, calorem &c. quæ perinde dicantur convenire igni, & ferro, & dici possit, quod ferrum urit, splendet, ardet; & è contra ignis gravitat, siccat, tendit deorsum: ita natura divina, & humana conjungi sic possunt in uno supposito, ut per idiomatum communicationem, quæ de una dicuntur, dicantur de altera.

§. II.

Objectiones contra utrumque Assertum.

VIII. Primò objicies contra primum. Qui evidenter potest solvere omnia argumenta impugnantia possibilitatem Incarnationis, potest evidenter cognoscere, eam esse possibilem: sed mens creata potest lumine naturæ solvere evidenter omnia argumenta impugnantia possibilitatem Incarnationis; ergo &c. Min. probat. ex D. Tho. 1. p. q. 1. a. 8. *Cùm enim fides infallibili veritati nitatur, impossibile autem sit, de vero demonstrari contrarium; manifestum est, probationes, quæ contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta.*

IX. Respondeo primò, vel negando absolutè maj. vel eam distinguendo. Qui evidenter evidentiâ positivâ &c. potest &c. conc. maj. Qui evidenter evidentiâ tantùm negativâ &c. potest &c. nego maj. & similiter, dist. min. Evidenter evidentiâ negativâ, conc. min. Evidentiâ positivâ, nego min. & consequ. Aliud enim est posse evidenter solvere argumenta, quæ fieri possunt contra Incarnationis possibilitatem: aliud posse evidenter cognoscere eius possibilitatem. Primum dicit evidentiam solùm negativam; quatenus ex omnibus argumentis, quæ contra illam fieri possunt, nullum videt, quod evidenter destruat ejus possibilitatem. Secundum verò dicit evidentiam positivam, idest, habere principium, seu medium evidenter inferens eius possibilitatem. Cùm ergo, ut supra ostendimus, in natura nullum sit medium connexum, & inferens possibilitatem Incarnationis; hinc est, quòd non possit de ea vi naturali haberi evidentia positiva.

Neque dicas. Qui videt, nullum principium naturale destruere possibilitatem Incarnationis, videt, eam esse possibilem. — Non, inquam. Quia

etsi

etsi nullum videat principium eam destruens; dubitare tamen potest, an sit aliud principium, vel naturale, vel supernaturale sibi occultum, & sibi ignotum; ex quo impossibilitas ejus evidenter deduci possit.

X. Respondeti potest secundò, omissâ maj. dist. min. Si ipsa Incarnatio priùs venerit in mentem, conc. min. Si priùs non venerit in mentem, nego min. Ut ergo argumenta, de quibus agitur, solvi possint, necesse est, ut Incarnationis idea priùs in mentem venerit; at venire non potest, seclusâ revelatione: ideoque, hac seclusâ, non potest cognosci, nec argumenta contra illam solvi possunt.

XI. Secundò objicies contra eandem. De illo potest evidenter constare, quòd sit possibile, de quo evidenter constare potest, quòd sit credibile: sed lumine naturæ evidenter constat, Mysterium Incarnationis esse credibile; quia, ut in *Tract. de Fide* docuimus, Mysteria nostræ fidei sunt evidenter credibilia; ergo &c. Maj. probatur primò. Qui evidenter cognoscit, aliquid esse credibile fide divinâ, potest formare hunc discursum: Hoc est evidenter credibile fide divinâ: sed fides divina non potest dicere falsum; ergo est evidenter verum; ergo possibile.

Secundò. Quod est evidenter impossibile, est evidenter incredibile; ergo quod est evidenter credibile, est evidenter possibile. Conf. prob. Quia arguitur ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis.

XII. Respondeo, neg. maj. Nam evidentia credibilitatis ex aliis principiis sumitur, quàm evidentia possibilitatis, & veritatis. Hæc enim sumitur ab eo, quod est in re: ex eo namque, quod in re est, ut asseritur, propositio dicitur vera. Evidentia autem credibilitatis, sicut etiam probabilitatis, non sumitur ab eo, quod in re est (multa enim falsa sunt, quæ sunt credibiliora, & probabiliora veris) sed ex aliis causis rei extrinsecis, puta testimoniis, signis, miraculis, vel rationibus apparentibus; quibus evidenter ostenditur, non quòd res ita sit, sed quòd sit credibile ita esse, seu quòd prudenter credenda sit.

XIII. Ad primam probationem maj. dico, in illo discursu variari appellationem. Nam quando dicitur: hoc est evidenter credibile fide divinâ, seu esse à Deo revelatum, non fit sensus: evidens est, hoc esse reverà à Deo revelatum; sed fit hic sensus: evidenter credibile est, hoc posse ad fidem divinam pertinere; quia argumenta, quæ afferuntur ad probandam credibilitatem hujus Mysterii, evidenter ostendunt, quòd homo possit prudenter moveri ad illud ut tale credendum. Ex quo non potest inferri; ergo est evidenter possibile: sed solum, est evidenter credibile, hoc esse possibile, seu posse esse verum, quantum est ex vi talium motivorum. Ad evidenter enim ostendendam rei possibilitatem non sufficiunt motiva extrinseca, sed requiruntur media intrinseca, quibus natura respectu Incarnationis caret.

XIV. Ad secundam probat. maj. nego conf. Deberet enim inferri, sic: ergo quod est evidenter credibile non est evidenter impossibile, quod quidem verum est. Ad probationem consequentiæ, nego, ibi argui ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis; cùm tàm consequens, quàm antecedens sint affirmativa; propositiones autem oppositæ non possunt esse ambæ affirmativæ. Ut ergo esset argumentum ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis, sic formari deberet: quod est evidenter impossibile, est evidenter incredibile; ergo quod non est evidenter incredibile, non est evidenter impossibile. Quod non est contra nos, qui dicimus de Incarnatione demonstrari non posse, neque esse possibilem, neque esse impossibilem: quia non habemus argumenta absolutè concludentia, nec ejus possibilitatem, nec impossibilitatem.

XV. Tertiò objicies. Saltem Angelus suâ naturali perspicatiâ potest cognoscere Incarnationem esse possibilem. Tùm ex parte subsistentiæ divinæ. Quia videt, hanc esse infinitam in terminando, sicut divina virtus est infinita in causando; ergo sicut ob hoc arguit, virtutem divinam posse omnem effectum causabilem causare: ita ex illo arguit, subsistentiam divinam posse terminare omnem naturam terminabilem. — Tùm ex parte naturæ humanæ. Nam Angelus naturali virtute comprehendit naturam humanam; ergo videt omnem ejus capacitatem, ideoque etiam esse capacem subsistentiæ divinæ. Rursus: videt eam realiter distingui à propria personalitate, & esse priorem illa; ergo videt, posse separari à propria subsistentiâ, & existere sinè illâ.

XVI. Respondeo, neg. ant. pro utraque parte. Seclusâ enim revelatione Angelus nec suspicari potest, subsistentiam divinam posse ad aliam naturam se extendere. Tùm quia: seclusâ revelatione, subsistentiam divinam relativam non cognoscit, aliàs cognosceret Trinitatem. — Tùm quia: etiam hoc dato, Angelus suspicari potest, quòd infinitas illa subsistentiæ divinæ sit absorpta à divina naturâ, eique adæquata; sicut plures sentiunt de existentia, & intellectione divinâ. — Tùm quia: suspicari potest, in hoc, quòd est naturam creatam terminare, involvi imperfectionem Deo indecoram. — Tùm denique: quia terminare alienam naturam est opus supernaturale, cum nullo effectu naturali connexum; non sic virtus divina, quæ plurium effectuum naturalium causa est: ideoque ex istis, & quoad istos cognosci potest, non verò quoad effectus supernaturales, quos potest producere.

Neque id potest suspicari ex parte naturæ humanæ. Ex quo enim Angelus illam comprehendit; sequitur quidem, quòd in illa cognoscat omnes modos, & capacitates naturales ad terminos naturales; non verò, quòd cognoscat in illa omnes modos, quorum capax est per potentiam obedientialem; seu quòd cognoscat quidquid in illa potest facere Deus suâ absolutâ, & infinitâ potentiâ: aliàs comprehenderet etiam divinam omnipotentiam. — Ad id, quod additur, fateor, Angelum cognoscere naturam humanam realiter distingui, & esse priorem propriâ personalitate; non tamen proinde, seclusâ revelatione, potest inferre, eam spoliari posse propriâ subsistentiâ, & aliâ supervestiri, maximè divinâ: nullum enim in naturalibus de hoc adest exemplum. Potest quidem indifferens esse ad varios extrinsecos existendi modos, & variis figuris potest terminari: at non est indifferens, sed determinata ad propriam subsistentiam. — Dato autem etiam Angelum posse cognoscere, naturam humanam propriâ subsistentiâ spoliari posse, & vestiri aliâ subsistentiâ extraneâ creatâ; nego tamen cognoscere eam supervestiri posse subsistentiâ personæ divinæ: hujus enim ideam Angelus, seclusâ revelatione, habere non potest.

XVII. Replicabis. Supernaturalitas non officit, quin Incarnatio possit ab Angelo concipi, ut possibilis. Nam etiam ressurrectio mortui, & illuminatio cæci sunt supernaturales: & tamen has possibiles esse, potest Angelus suâ vi nativâ cognoscere.

Deinde, non minus est supernaturale, accidens existere in se, quàm naturam substantialem subsistere non in se, sed in alio: sed potest naturaliter Angelus cognoscere, accidens posse existere in se; ergo &c.

XVIII. Respondeo, neg. ant. Ad exempla de ressurrectione mortui, & illuminatione cæci, dato, quòd earum possibilitas posset ratione naturali cognosci, quod dubium est, do disparitatem. Nam mortuum resurgere, & cæcum illuminari, sunt effectus supernaturales solùm extrinsecè, & quoad modum; extrema enim naturalia sunt, nempe anima, & corpus, quæ

in

in resurrectione reuniuntur; & visus, qui restituitur, quid naturale est, & solùm modus restitutionis est supra naturæ vires. At Incarnatio est opus supra naturam, nedum quoad modum, verùm quoad substantiam: subsistentia enim divina, & vis terminativa illius inter supernaturalia maximum est opus.

Ad exemplum de accidente negari potest, absque revelatione Mysterii Eucharistiæ, posse naturaliter Angelum suspicari, illud posse existere in se, absque subjecto. Sed hoc dato, disparitas est: quòd accidens sinè subjecto stare, est opus supernaturale solùm quoad modum, non entitativè, uti est Incarnatio.

QUÆSTIO II.

De Existentia Incarnationis.

INcarnationem fuisse peractam in Jesu Nazareno, qui fuit verus Deus, & Homo, ac Messias in lege promissus, omnes Christiani Catholici confitentur. Negant Gentiles, & maximè Judæi, qui Messiam nondum venisse pertinaciter tenent. Hîc ergo quærimus primò: An possit Incarnationis existentia demonstrari adversùs Gentiles? Secundò: An adversùs Judæos? Tertiò: An debito tempore sit peracta? Quartò: An eam Angeli ante Christi mortem cognoverint?

DUBIUM I.

An Existentia Incarnationis Probari possit adversùs Gentiles?

§. I.

Argumentum Primum ex Miraculis.

I. EXistentia Incarnationis adversùs Gentiles non potest efficaciter probari ex Scripturis, quarum illi auctoritatem non admittunt. Nec etiam potest adversùs illos probari ratione naturali; quia hæc non potest, solitariè sumta, ea, quæ supra naturam sunt, demonstrare. Solùm ergo eis ostendi potest, quòd Incarnationem esse factam sit res credibilis; & quòd secundùm rectam rationem oporteat ita credere, propter ea, quæ in confirmationem ejus contigerunt. Hoc modo nostræ fidei Mysteria esse evidenter credibilia, generatim ostendimus, *Tom. 1. in 2. 2. Q. 1. de Natura Fidei. Dub. 8.* & specialiter de Incarnationis existentiâ, *Tom. de Vera Religione*, nondum publici Juris facto. Modò autem aliqua ex pluribus, quæ afferri solent, motiva subiiciam, & præcipuè concludentia, Jesum Nazarenum fuisse verum Deum incarnatum.

II. Validum ergo testimonium credibilitatis peractæ in Christo Jesu Incarnationis perhibent miracula, quæ in ejus confirmationem Jesus ipse patravit, & proponitur sub hac forma. Jesus Nazarenus de se ipso dicebat, se esse Filium Dei naturalem, ac verum Deum, & in hujus confirmationem vera edidit miracula; ergo certum est, ipsum esse Filium naturalem Dei, verumque Deum. Antec. probatur. Maximum miraculum fuit suscitatio Lazari quatriduo in sepulcro jacentis, & jam fætentis: hoc autem fecisse Christum in confirmationem divinitatis, quam de se prædicabat, constat ex ejus verbis, Joann. 11. v. 4. *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.* Quasi diceret: hoc opere mea divinitas maximè est confirmanda, & ex hac infirmitate procedet argumentum ejus efficacissimum. Unde August. tract. 49. in Joann. *Sanè* (inquit) *videte, quemadmodum tamquam ex obliquo Dominus Deum se dixit, propter quosdam, qui negant, Filium Deum esse. Nam sunt haretici, qui hoc negant, quòd Filius Dei sit Deus. Ecce audiant:* Infirmitas hæc (*inquit*) non est ad mortem, sed pro gloria Dei-

Dei. *Quâ gloria? Cujus Dei? Audi quod sequitur*: Ut glorificetur Filius Dei,... *Per quam? Per illam infirmitatem*. Unde infra, *v.* 41. immediatè priùsquam Lazarum è sepulcro vocaret, protestatus est Patri, se non ob alium finem tantum opus aggredi, nisi: *Ut credant, quia tu me misisti*.

III. Maximum item miraculum fuit illuminatio cæci nati, quæ narratur *cap.* 9. unde cæcus ipse, qui vidit, exclamaverit, v. 32. *A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati*. Hoc autem miraculum editum fuisse à Christo, ad manifestandum se esse Filium Dei, ac verum Deum, ostendunt ejusdem Christi verba, v. 3. dicentis, hominem illum natum esse cæcum: *Ut manifestentur opera Dei in illo*. Ac si diceret: ut me esse Filium Dei in eo sanando ostendam. Quare, *v.*36. incidens in illum jam sanatum: *Tu credis* (inquit) *in Filium Dei?* Et respondente ipso: *Quis est Domine, ut credam in eum?* Dixit ei Jesus: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est*.

IV. Rursus: Post patratum istud miraculum, cùm Judæi, *Joann.* 10. *v.* 24. Dominum ita interrogassent: *Si tu es Christus, dic nobis palam*; eis respondit, v. 25. *Loquor vobis, & non creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me*. Igitur Christus illud miraculum fecerat, ut probaret se esse Filium naturalem Dei, ac verum Deum. Quod magis confirmant ea, quæ addidit, v. 30. *Ego, & Pater unum sumus*. Cùmque Judæi sustulissent lapides, ut eum tanquam blasphemum lapidarent, subjunxit, v. 36. &c. *Vos dicitis quia blasphamas: Quia dixi Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre*. Quibus quid aptius?

V. Hoc idem evincunt etiam alia miracula facta per Apostolos, & Christi divinitatis assertores, in hujus veritatis confirmationem; quæ vel ab ipsis Ethnicis relata reperiuntur, quæque sub eorum oculis contigerunt, & in dies adhuc contingunt. Idem testatur Terremotus, eclypsis, quæ præter naturam acciderunt in Passione, & Morte Christi, de quo Evangelistæ, Matth. cap. 27. v. 51. & Lucæ 23. v. 44. *Et tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam*. Quod etiam refert Phlegon Gentilis apud Eusebium in Chronico. Quibus convicti, qui hæc viderunt: *Timuerunt valde, dicentes: Verè Filius Dei erat iste* (Matt. 27. v. 54.) Quæ omnia considerans S. Athanasius *l. de Incarnat.* ait: *Verùm quemadmodum ex his corpus eum habere constabat* (quia nempe erat comedens, nascens, patiens) *Sic ex operibus, quæ corpore agébat, se Filium Dei esse manifestè ostendebat. Unde & ad Judæos, qui credere renuebant, ita ipse clamabat*: Si non facio opera Patris mei &c. Ita Athanasius, ibi fusè ostendens ex miraculis Christi probari ejus divinitatem.

VI. Probanda superest consequentia, nempe, miracula facta in confirmationem Incarnationis esse testimonium irrefragabile credibilitatis ejus. Quod præsto sic. Vera edere miracula solus Deus potest. Unde S. Thomas 1. *p. q.* 114. *a.* 4. docet, Deum solum miracula facere posse; quia, ut ait q. 114. a. 4. *Miraculum propriè dicitur, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ, sub quo ordine continetur omnis virtus creata:* Deus autem vera miracula facere nequit in confirmationem doctrinæ falsæ, ut ostendimus, *Tom.* 1. *in* 2. 2. *Tract. de Fide Qu.* 1. *Dub.* 6. *§.* 6. etiam ex S. Augustino. Imò non solùm Deus nequit facere miracula ad confirmandam doctrinam falsam; verùm neque communicare homini potestatem ea faciendi, eique permittere, ut abutatur ad confirmandam doctrinam falsam. Hoc enim perinde esset, ac permittere, ut seductor consignaret mendacia sigillo illo; quo Deus veritatem consignat; & ut testimonia Dei (qualia dicuntur in Scripturis miracula) quæ sunt testimo-

monia primæ veritatis, fierent testimonia falsitatis & mendacii. De hoc videantur dicta citato *Dub. 6. §. 6.* Ubi §. 3. ostendimus, Deum nec in natura assumtâ posse falsum diceret; ergo miracula à Christo patrata in confirmationem suæ divinitatis, eam credibilem esse evidenter ostendunt; ut nihil solidum responderi in contrarium possit.

VII. Frivolum enim. primò, esset dicere, miracula Christi fuisse præstigias, & sensuum ludificationes, non vera miracula. — Nam quòd Lazarus verè mortuus, quatriduo tumulatus, & jam fœtens, vivus è sepulcro prodierit, astante populi multitudine, & postea multo tempore vixerit: item quòd à nativitate cæcus, ut talis à parentibus agnitus, postea viderit, & hoc ipse confessus fuerit, neutrum certè potuit esse illusio sensuum. Eò vel maximè, quòd sensuum illusiones statim evanescunt; & ille, quem alii illusoriè existimant vivere, ac videre, id in se non experitur, sicut Lazarus, & cæcus experiebantur. — Ad hæc: Schribæ & Pharisæi, qui Christo adeo erant infensi, ut dicerent, eum virtute Dœmonis miracula facere; post diligentissimum examen, maximè in sanatione cæci nati, factam, nunquam ausi fuerunt effutire, præstigias fuisse Christi miracula: cùm deprehenderint, Lazarum verè vivere, manducare &c. & qui fuerat cæcus, verè videre.

VIII. Secundò. Frivolum, vel potiùs impium esset dicere, Christum virtute Diaboli miracula patrasse. --- Nam inter mirabilia, quæ faciebat Christus, erat ejectio Dæmonum: hoc autem virtute Dæmonis fieri non poterat, Christo ipso redarguente eos, qui hoc credebant, Lucæ 11. v. 16. *Si autem & Satan contra seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus?* --- Deinde multa fecit Chrtstus, quæ omnem virtutem creatam excedunt, ut resuscitatio mortuorum, illuminatio cæci nati. Et licèt aliqua fecerit, quæ quis suspicari potuisset Dæmonem posse facere, eo tamen modo fecit, quo virtute Dæmonis fieri non poterant. Fecit enim multa solo verbo, sinè alicujus naturalis virtutis applicatione: fecit in instanti, & sinè ullâ morâ, quod Dæmon facere nequit. Ea insuper faciebat orando, imperando, secreta cordis pandendo; faciebat omnia ad manifestationem gloriæ Dei, ejusque cognitionem, ad vitiorum exilium, & legis divinæ observantiam, & regni Diaboli eversionem: quæ profectò virtute Diaboli non fecisset.

IX. Tertiò. Stultum esset asserere, miracula fuisse Christo attributa, & ab ejus discipulis conficta, non ab ipso verè patrata — Hoc enim incredibile est: aliàs eâdem ratione, omnia, quæ in historiis legimus, possemus dicere esse conficta. Præterea: miracula Christi, ab Evangelisti, narrata, fuerunt facta non in angulo domus, sed in mediis Hierosolymis, adstante populi multitudine: ut in illuminatione cæci nati, qui oculis luto linitis, jussus est per mediam civitatem ire ad oculos abluendos in natatoria Siloe: in suscitatione Lazari, quam coram multis Judæis operatus fuit: in curatione repentinâ paralitici, quem in probatica coram languentium multitudine sanavit (*Joan.* 5.) & alia &c. Quæ cum in publico facta narrentur, facilè convinci poterant de falsitate Evangelistæ, si falsa narrassent, & ab omnibus irrideri, tanquam fabularum inventores; ut nemini fidem, & Christum persuadere possent. Verùm oppositum contigit. Nam Petrus hæc miracula prædicans, *Act.* 2. *v.* 22. in eâdem concione *v.* 41. tria circiter millia Judæorum legitur convertisse. Et in altera concione quinque millia, ut habetur, *Actor.* 4. *v.* 4. Ergo argumentum evidens est, Petrum narrasse miracula vera; dum ea narrando, tanquam apud audientes nota, tantam multitudinem convertit --- Accedit: quòd si falsa fuissent, Scribæ & Pharisæi summo odio contra Christi Discipulos æstuantes, palàm detexissent; quod nemo illorum facere ausus fuit.

§. II.

§. II.

Alia pro Credibilitate Incarnationis.

X. Secundum argumentum sumitur ex pœna Judæorum, sic. Jesus Nazarenus dicebat de seipso, se esse Filium Dei naturalem; & propter hoc necem Judæi ipsi machinati sunt: at si ille non esset Filius Dei naturalis, sed purus homo, Judæi ipsum crucifigendo injuriam Deo non irrogassent: imò obsequium ipsi exhibuissent tantam puniendo blasphemiam, nec pœnâ digni fuissent, sed præmio. Cùm ergo gens Judæa, ob Christi Crucifixionem, maximâ, & non ampliùs auditâ pœnâ divino judicio mulctata sit, & adhuc mulctetur; signum est, quòd non blasphemia, ut ipsa dicebat, sed summa veritas erat, id, quod Christus dicebat, se nempe, esse Filium Dei naturalem. Maj. pat. Nam. Joan. 5. v. 18. *Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non solùm solvebat Sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.* Et Jo. 10. v. 33. *Responderunt ei Judæi: de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum.* Demum, Joan. 19. v. 7. *Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.* Quapropter noluit Deus Judæorum gentem prorsus deleri, ac ritus aboleri, sed eos in misera omnium Gentium servitute servari voluit; ut eorum pœnâ continuum testimonium fidei nostræ gentilibus præberent. Ita S. August. l. de Fide eorum, quæ non videntur, c. 6. *Ideo factum est, ne sic delerentur; ut eadem secta omnino nulla esset, sed dispersa est super terras, ut portans in nos collata gratiæ prophetias ad convincendos firmiùs Infideles, nobis ubique prodessent.*

XI. Tertium argumentum ex mirabili mundi conversione profertur. Prædicatione enim piscatorum conversus est mundus ad credendum, hominem crucifixum esse Deum, aliaque difficilia Mysteria; ad amplectendam legem carni, & sanguini repugnantem, ad deserendam legem, & Religionem majorum: quod certè non minùs mirum, & supra humanas vires est, quàm si per duodecim pueros totus mundus subjugaretur; vel per duodecim agnos luporum exercitus vinceretur. Non est autem credibile, quòd vilium hominum suasu totus mundus (in eoque non solùm simplices, & idiotæ, sed & sapientes, ac potentes) captus fuerit ad credendam Christi divinitatem; si verè in Christo non esset divinitas: hoc enim non fuit opus hominum illorum, sed opus Dei. Hoc argumentum, ait Chrysostomus in Orat. *Quod Christus sit Deus*, adeo validum est; ut convincere possit Gentilem quamvis idiotam. Unde conficitur dilemma. Vel Apostoli prædicantes, hominem à Judæis crucifixum esse Filium Dei, ac verè Deum; hoc persuaserunt mundo mediis miraculis, vel sinè miraculis? Si primum: evincitur, illam prædicationem esse veram; quia ut dictum est, Deus nequit facere, aut permittere, ut fiant miracula à creatura in confirmationem doctrinæ falsæ. Si secundum: hoc certiùs evincitur; quia solus Deus potuit dare efficaciam nudis piscatoribus ad persuadendam veritatem doctrinæ, quæ humanæ rationi divinâ luce destitutæ videbatur omnino incredibilis. Quod de aliis sectis, puta, idololatria, & Mahumetanismo non verificatur: hæ enim in primis, non prædicatione hominum vilium, sed potentum armis fuerunt propagatæ: nec difficilia, & à sensibus remota proponunt; sed plana, & sensibus consentanea indulgent, ad quæ natura corrupta proprio pendere fertur.

XII. Quartum argumentum exhibet permanentia Ecclesiæ, sic. Promisit Christus, Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Promisit, &

& adimplevit. Ecclesia enim Christi contra omnes Inferorum conatus omni semper tempore prævaluit, & adhuc prævalet: atqui hoc nec promittere, nec implere poterat, nisi solus Deus omnipotens; cujus sola potentia potest Inferorum vires retundere, atque compescere; ergo &c. Hoc argumento utitur S. Jo. Chrysostomus Orat. citatâ: *Quòd Christus sit Deus*.

XIII. Quintum sumitur ex testimonio Martyrum, & mirabili conversione multorum Infidelium ad confitendam Christi divinitatem; pro qua videbant, eos tàm dura tormenta pati. Non enim potuit, nisi Deus omnipotens ita subitò Infidelium corda mutare; ut fidem Christi, ejusdem divinitatem confiteri inciperent, pro qua videbant, homines pœnis, & cruatibus atrocissimis torqueri. Cùm ergo, ut Acta Martyrum passim testantur, multi Infideles videntes Martyrum tormenta, repente conversi Christum verum esse Deum confessi sint, & pro eo atrox martyrium subjerint; clarum est &c.

Ex omnibus igitur supra expensis, & aliis motivis infertur, Mysterium Incarnationis, seu divinitatis Christi esse evidenter credibile, evidentiâ saltem morali. Hoc est, evidens esse, Mysterium Incarnationis esse dignum, ut credatur, & prudenter credere, qui illud credit, & confitetur: evidens enim est, dignum esse, ut credatur, & prudenter credatur Mysterium illud, in cujus confirmationem militant tot miracula, aliaque motiva à nobis superiùs allata. Ea enim adeo conspicua sunt, ut stupidus sit, qui illis non convincatur; eisque penetratis non experiatur in se evidens dictamen conscientiæ, quo judicet, se obligatum esse ad illud credendum, & confitendum.

DUBIUM II.

An Existentia Incarnationis possit contra Judæos Demonstrari.

§. I.

Expenitur Vaticinium Jacob.

I. Ut probemus adversùs Judæos Incarnationem esse peractam; probare debemus, Messiam in lege promissum, jam venisse, & hunc fuisse Jesum Nazarenum. Porro Messiam esse hominem Deum, seu Deum incarnatum, ex sequentibus apparebit.

Ut autem ostendamus, Jesum Nazarenum, qui, sub Pontio Pilato, in Judæa pro Romanis Præside, Cruci affixus fuit, esse Messiam in lege promissum; demonstrare debemus, in ipso impleta fuisse vaticinia, quæ de Messia in Veteri Testamento leguntur.

II. Primum ergo Vaticinium, idque celebre, de Messia habetur *Genes.* 49. Ibi enim Jacob filiis suis benedicens, cùm venisset ad Judam, inter alia, dixit, v.10. *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Quorum verborum sensus litteralis est: *Non auferetur sceptrum*, idest, Principatus, cujus insigne sceptrum est. *De Juda*, hoc est, aut de Tribu Juda, ut nonnulli exponunt; aut de tota Gente Judaicâ, ut aliis placet. *Et Dux*, idest, Princeps, qui leges ferendo imperat. *De famore ejus*, qui scilicet, natus sit, aut de posteris Judæ, aut de tota Gente Judaicâ. *Donec veniat, qui mittendus est*, idest, donec veniat Messias. Unde textus hæbraicus dicit: *Donec veniat Siloh*, quod idem est, ac *missus*, seu *mittendus*, quod nomen Messiæ congruit. Hinc Paraphrastes Chaldæus, magnæ apud Hebræos auctoritatis, reddit: *Donec veniat Rex Messias*. Tandem: *Et ipse erit ex-*

pectatio Gentium, nempe, ipse erit desideratus à Gentilibus, tanquam necessarius, ut credant, seu ut ad fidem perveniant.

III. Ex hoc Vaticinio formo hunc discursum. Jacob vaticinatus est, sceptrum, & Principatum non esse auferendum à Juda, seu à Gente Judaicâ, donec veniat Messias, seu nisi cùm venerit Messias; ergo ablatio Principatus à Juda erit signum, Messiam venisse: sed Principatus tunc solùm à Juda prorsus ablatus fuit, cum venit Jesus Nazarenus; ergo iste est Messias à Jacob prænuntiatus.

IV. Negant Judæi antecedens hujus discursus. Primò enim contendunt aliqui, vocem hebræam *Schevet*, quam latinus Interpres vertit *Sceptrum*, seu *Virgam*, hoc loco non indicare virgam dominationis, sed virgam tribulationis, & tyrannicæ oppressionis; ita ut sensus sit: *Non auferetur à Juda vexatio, & oppressio, donec veniat Messias*.

Sed contra. Non enim vocem illam *Sceptrum* significare virgam afflictionis evincitur, primò. Quia Septuginta Interpretes de virga Principatus illam vertunt; dicunt enim: *Non deficiet Princeps ex Juda*. Et Targum Onkelosi, *Non auferetur habens Principatum à Domo Juda*. — Deinde: ibi dicitur: *Non auferetur Sceptrum, & Dux*; ergo de virga Principatus, non tribulationis loquitur. Præterea: omnia, quæ in dicto oraculo prænuntiantur tribui Judæ, prospera sunt, ac fausta, ut legenti constabit. — Demum: falsum est, oppressionem non recessisse à Juda usque ad Messiæ adventum. Nam constat ex libris Regum, Tribum Juda à Davide usque ad Sedeciam, idest, per annos ferè quingentos summâ rerum apud Judæos potitam fuisse.

V. Dicunt ergo secundò Hebræorum alii: prædicto Vaticinio, non fieri sensum, quòd adveniente Messiâ sit auferendum sceptrum à Juda, sed oppositum; idest, post adventum Messiæ, sceptrum, quod Messias Tribui Judæ restituet, nunquam ab ea esse auferendum.

Non enim semper ly *Donec* importat cessationem rei; sed aliquando in Scriptura etiam sumitur pro rei continvatione, aliquo posito. Sic, 8. *Gen.* v. 7. de corvo dicitur: *Non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram*. Ubi non fit sensus, quòd siccatis aquis corvus reversus sit in arcam; sed quòd siccatis aquis numquam reversus sit. Item de Joseph, & Mariâ scribit Matthæus, c. 1. v. 25. *Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum*. Quibus non fit sensus, quòd Josephus post Mariæ partum eam cognoverit, ut impius Helvidius asseruit; sed quòd eam nunquam cognoverit, ne quidem post partum; ergo similiter poterit exponi Jacobæum Vaticinium.

VI. Futilis tamen est hæc expositio. Ly enim *Donec* usitato Scripturæ more, significat cessationem, non continvationem. Dum enim, *Genes.* 3. v. 19. Adamo dicitur: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumtus es*: non redditur sensus, quòd homo debeat vesci pane in sudore, etiam postquam reversus fit in terram; sed quòd labor sibi procurandi panem in sudore, durabit usque ad mortem, & solùm in morte cessabit. Item, *Levit.* 12. v. 4. De muliere, quæ suscepto semine peperit masculum, dicitur: *Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ*. Ubi non est sensus, quòd postquam impleti fuerint dies purificationis, mulier non possit tangere omne sanctum &c. sed quòd non tanget, quousque impleti non fuerint dies, quibus impletis, tangere poterit. Idem dicitur, *Levit.* 22. v. 4. de homine, qui fuerit leprosus, aut passus sit fluxum seminis; quod *Non vescetur de his, quæ santificata sunt, donec sanetur*.

Scio aliquando (sed raró) ly *Do-*

nec

net in Scriptura accipi pro continuatione rei, aliquo posito. Sed hoc, absque ullo fundamento, Jacobæo Vaticinio aptatur. Primò. Quia antiqui Judæi, & præcipuè Chaldaicarum Paraphrasum Auctores hanc vocem *Donec* pro cessatione rei intellexerunt. Secundò. Quia illam sic accepit Josephus, cum hujus Oraculi exitum adulatoriè Vespesiano adscripsit, *l.* 3. *de Bello Judaico, c.* 18. & *l.* 7. *c.* 31. relatus à Natali Alexandre, *T.* 1. *hist. Vet. Test. differt.* 12. *propos.* 2. Addo: quòd si vox *Donec* non designat finem imperii Judaici; nullum Jacob suo Oraculo demonstrasset signum, quo adventus Messiæ dignosci possit.

VII. Judæorum alii dicunt tertiò: Verbum illud *Siloh*, pro quo latinus Interpres posuit *Qui mittendus est*, significare urbem *Silo*, in qua multo tempore fuit arca Domini, & ubi (ajunt) Saul unctus est in Regem. Ita ut sensus Vaticinii sit iste: *Non recedet Principatus à Tribu Juda, donec veniat Silo*, idest, *donec in Silo Saul, in quem transferri debet Judæ principatus, in Regem ungatur*.

VIII. Sed interpretatio hæc est apertè falsa. Tùm quia: supponit, antequam Saul ungeretur Rex in Silo, sceptrum, seu Principatum fuisse in Tribu Judâ, & in Saule defecisse: hoc autem prorsus falsum est. Nam qui ante Saulem Principatum tenuerunt in populo Judaico, ut Moyses, Judices, Heli, Samuel non fuerunt de Tribu Juda, sed potiùs de Tribu Levi. — Tùm quia: tantum abest, ut sceptrum à Tribu Judâ ad Saulem transierit; quin potiùs à Saule ad Tribum Juda translatum sit. Post Saulem enim regnavit David; & à David Reges ex Tribu Juda oriundi, usque ad Sedeciam, qui Babylonem captivus ductus est. — Tùm demum: falsum enim est, Saulem in Silo Regnum obtinuisse. Nam in Ramathaim unctus fuit à Samuele, & in Masphà Rex fuit renuntiatus, ut legitur 1. *Reg. c.* 9. & 10.

IX. Quartò. Volunt alii, per hæc verba: *Qui mittendus est*, non indicari Messiam, sed Nabuchodonosor Regem Chaldæorum, quem, Hieremiâ, & Ezechiele testibus, Deus misit ad castiganda Judæorum scelera. Is enim capto Sedeciâ, effossisque ejus oculis, sceptrum ita abstulit à Tribu Judâ; ut nemo ex ea Tribu post Sedeciam Judæis imperaverit: unde concludunt, sensum prophetiæ esse hunc: *Tribus Juda potietur imperio, donec veniat Nabuchodonosor Rex*.

X. Sed hi longiùs à veritate aberrant. Hoc enim Oraculo indicari Messiam, Veteres omnes, tàm Christiani, quàm Hebræi conveniunt; eademque est Onkelos, Joanathan, & Targum Hierosolymitani sententia. Quòd si horum Interpretum tanta est vetustas, quantam volunt Judæi, quos Christo Jesu antiquiores volunt; eorum confessio demonstrationis loco habenda est: non enim Ecclesiæ suæ sententiam ignorare poterant. Si verò Christo Jesu sunt recentiores, validius est argumentum: non enim tanti momenti Oraculum è manibus Christianorum eripere ausi sunt. Unde nonnisi post illos hanc litem contra nos intentare Judæi cœperunt.

Nullo autem fundamento Nabuchodonosori Vaticinium aptari potest. Quomodo enim ille *Expectatio Gentium* dici potuit, qui potiùs omnium Gentium execratio fuit, ut legitur apud *Isaiam, cap.* 14? Falsum quoque est Nabuchodonosoris tempore Regnum Judæorum penitus defecisse. Nam etiam eâ captivitate durante vigebat in Judicibus, & Legislatoribus Judæorum auctoritas condemnandi reos; ut constat ex historia Susannæ, *Daniel. cap.* 13. Et Zorobabel non diu post missus fuit à Cyro Persarum Rege cum facultate reparandi Templum; ut legitur 1. *Esdræ cap.* 1. & 2. Perseverabat quoque apud Judæos Senatus dictus Sanhedrin, in quo velut in Concilio decernebantur ea, quæ legis erant; ergo non fuit tunc penitus ablatum sceptrum à Juda.

§ II.

Præfatum Oraculum in Jesu fuit Impletum.

XI. Circa minorem subsumtam in discursu à nobis supra facto, nempe, quòd Principatus tunc solùm à Juda penitus defecerit, quando venit Jesus Nazarenus, omnes Christiani conveniunt quidem contra Judæos hoc negantes; sed in modo explicandi discordes invenio.

Judæi ergo apertè negant, penitus ab eis ablatum fuisse jus Regni, & Principatus. Volunt enim, adhuc florentissimum Regnum sub Echmalotarcha è tribu Juda perseverare in Asia; & in aliis remotissimis mundi partibus habere Duces perpetuâ successione. Ita scribunt Beniamin Tudelensis, in sui *Itineris Historiâ*. Postellus, *Hist. Orient. p. 1. cap. 5. & 6.* qui tradit versùs Orientem diu latitasse decem Tribus, montium angustiis circumclusas; ex quibus tandem prognatos Tartaros, & Turcas inde erupisse: quod ex Haythoni Armeni historiâ probare conatur. Josephus etiam *lib. 11. Antiquit. cap. 5.* scribit, decem Tribus trans Euphratem deportatas in immensam multitudinem suâ ætate excrevisse: idemque fatetur Orosius, *lib. 2. cap. 7.* Quod ex *lib. 4. Esdræ cap. 13.* erui videtur, ubi legitur, decem Tribus in longinquas terras abiisse, ut ritus suos absque impedimento observare possent; aquas Euphratis illis discessisse, & post iter anni unius, & dimidii in regionem imperviam Arsareth pervenisse; ibique usque ad novissimum tempus erunt, quo iterum Deus aquas fluminis dividet, ut possint transire.

XII. Inter Christianos quoque disceptatio est circa sensum illorum verborum: *Non auferetur sceptrum de Juda*. Non enim sceptrum Judaicum continuò duravit in sola illâ Tribu à Jacobi obitu, usque ad Jesu Nazareni adventum; sed per alias Tribus divagatum est. Quod evincitur, enarrando omnes, qui à Jacob, usque ad Jesum populo Judaico præfuerunt.

Populus ergo Hebræus statim post egressum ab Ægypto, & legem à Deo acceptam, cæpit habere Princeps, qui ex sua essent Gente; non eàdem tamen Principatus specie. — Qui Hebræis primò imperarunt fuerunt Duces Moyses, & Josue. Neuter tamen fuit ex Tribu Juda; Moyses enim ex Tribu Levi, Josue ex Tribu Ephraim originem traxerant. — Ducibus successere Judices, qui ad Saulem usque, hoc est per annos supra trecentos, Rempublicam Hebræorum administrarunt. Ex quindecim Judicibus, qui sibi invicem successere, duo tantùm ex Tribu Juda orti narrantur, Othoniel, & Abesam; qui, ut patet 1. *Reg.* 10. solùm per annos sexaginta septem Israelitis jus dixerunt.

Post hæc Imperium fuit penes Reges, quorum primus Saul fuit ex Tribu Beniamin. Sauli successit David ex Tribu Juda. A Davide, usque ad captivitatem Babylonicam, hoc est per annos quadringentos septuaginta tres, potestas Regia mansit in Tribu Juda. — Post reversionem autem ex captivitate Babylonicâ, usque ad Herodem, hoc est, per annos quingentos, & viginti, Pontifices, qui erant ex Tribu Levi, principati sunt.

His stantibus, quomodo impletum esse sustinebimus Jacobi Oraculum? Nam hoc promittit, Principatum futurum in Tribu Juda usque ad Messiæ adventum; & tamen constat, ex mille & quingentis annis, qui ab egressu ex Egypto ad Christum usque fluxerunt, Tribum Juda solis annis quadringentis septuaginta tribus rerum summâ potitam fuisse: imò hanc etiam ab ea fuisse ablatam quingentis, & viginti annis ante Christi Jesu adventum.

XIII. Antequam ab hoc nodo conemur nos extricare, dissipanda est fabula Judæorum supra narrata de Regno, quod

quod sibi adhuc superesse in Asia, vel partibus remotissimis confingunt. Hoc enim merum esse figmentum, testantur vel Rabbini celebriores, ingenuè confitentes, Judæos Regia potestate, sceptro, ac dominio penitus excidisse, secundùm illud Oseę Vaticinium, c.3.v.4. *Dies multos sedebunt filij Israel sinè Rege, & sinè Principe, & sinè Sacrificio, & sinè Altari, & sinè Ephod, & sinè Teraphim*. Quæ, licèt Hebræi exponant de tempore præterito Captivitatis Babylonicæ; Christiani tamen omnes cum S.Hieronymo, in dictum caput Oseæ, de tempore futuro à Christo usque ad finem mundi intelligunt. Unde ait: *Post passionem Domini Salvatoris usque in præsentem diem paulominus quadringentesimus annus expletur; & quantum temporis resideat usque ad diem judicij nec Angeli noverunt, nec Filius: qui ideo ignorare se dicit, quia nobis non expedit discere. Hi sunt ergo multi dies, quibus infelix Sinagoga, & mulier adultera hordeo pascitur, & sedet contracta, quia cum Christo stare non potest: sinè Rege... sinè Principe... & sinè Sacrificio, & sinè Altari &c.* Inde allato Jacobæo Vaticinio pergit: *Ergo postquam defecit Princeps ex Juda, & Dux de femoribus ejus, & Herodes alienigena, & Proselytus suscepit Imperium; intelligimus venisse, cui Regnum repositum est: & ipse erat expectatio gentium*. Hæc, aliaque S.Hieronymus.

Præterea Regnum istud florentissimum, quod decantant Judæi, in solaeorum phantasia situm esse demonstrant viri illustres; qui omnibus mundi partibus etiam dissitis, ac impervijs peregrinatione lustratis, Judæos ubique servos, nullibi dominos invenere. Auctores autem, qui oppositum referunt, vel nullius fidei sunt, si sint Judæi; vel de auditu hoc dicunt: nemo enim hoc Judæorum Regnum se unquam vidisse testari potest. Quæ de decem Tribubus ultra Euphratem transportatis scribit Josephus, Orosius, & Auctor *libri 4. Esdræ*, ut apocrypha reijcienda sunt. Et licèt hoc admitteremus, probandum esset, eas ibi adhuc in Judaismo perseverantes habere proprios Reges habentes jus supremum, ac independens; & non potiùs Gentibus illis barbaris esse subjectas. Certè si alicubi Regnum hoc florentissimum haberent Judæi; miror cur malint tanquam mancipia omnium nationum grave jugum ferre; quàm omnes, juncto consilio, ceu ad novam terram Promissionis illuc convolare. Puto, Regnum hoc Judæorum esse in Orbe Lunæ situm, in quo Recentiores aliqui volunt esse habitatores; ideoque Judæi apud nos commorantes se excusabunt, non posse illuc ascendere.

XIV. Expediti ab his Judæorum nugis, superiùs expositam difficultatem aggredimur. Ut eam solverent, in diversas vias iverunt Christiani Theologi. Lyranus, Tostatus, aliique censent, ablatum in Sedecia sceptrum à Tribu Juda penitus non fuisse; sed solutà captivitate, in Zorobabele Tribus illius Principe suscitatum fuisse; deinde ad ejus posteros derivatum, & tandem ad Assamonæos: qui estò paterno genere essent de Levitica Tribu, materno tamen erant de Tribu Juda: quia propter nobilitatem harum duarum Tribuum mutua inter illas iniebantur conjugia. Sic, *Exodi 6. v. 23.* Aaron de Tribu Levi duxit uxorem Elisabeth filiam Aminadab Principis de Tribu Juda. Et *2. Paralip. c. 22. v. 11.* Joas Pontifex inijt cum Josabet filià Joram Regis Juda.

XV. Sed huic expositioni acquiescere non possum. Primò. Nam estò unus, vel alter ex præfatis, qui à Zorobabele usque ad Christum principati sunt, Virginem de Tribu Juda duxerit; credibile tamen non est, à Tribu suà uxores numquam duxisse, sed ex alienà semper, & quidem semper ex eadem. Cùm enim hoc nulli Scripturæ testimonio nitatur merum figmentum credi potest. --- Secundò. Id repugnat verbis Pauli, *Hebr. 7. v. 13. & 14.* dicentis: *In quo enim hæc dicuntur, de alia Tribu est, de qua nullus Altari præ-* fu-

stò fuit. Manifestum est enim, quòd ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est. Nullius autem roboris esset Pauli argumentum, si Sacerdotes inter Tribules Judæ recenseri jure potuissent. --- Tertiò. Nulla maternæ stirpis apud Judæos ratio unquam habita est, secundùm Thalmudicum illud scitum: *Familia matris non vocatur familia.* Unde in protrahenda Christi genealogiâ, à stirpe Joseph, etsi verus Pater Christi non sit, non Mariæ, quæ fuit vera Christi mater, eam *Matt. c. 1.* producit: --- Dato demum, quòd maternum genus sufficeret; sequeretur, quòd etiam post Christi adventum in Tribu Juda sceptrum duraverit. Nam Herodes uxorem habuit Mariadnem Hircani Pontificis filiam, quæque materno genere erat ex Tribu Juda: ex ea natus Aristobulus, ex quo Herodes Agrippa, qui fuit Judæorum legitimus Rex.

XVI. Propterea dicunt alij: Assamonæos, qui à Zorobabele usque ad Christum Principatum in Judæa tenuerunt, paternum genus ad Judam referre: quod videtur indicari, *1. Machab. 5. v. 63.* ubi de Juda, & fratribus ejus dicitur: *Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel.* Ita Baronius, Genebrardus &c.

XVII. Sed hoc minus probabile est. Primò. Quia pugnat cum laudatis Apostoli verbis, *Hebr. 7.* dicentis, de Tribu Juda nullum Altari præstò fuisse, nullum fuisse Sacerdotem. Tùm cum *Cap. 16. Numer. v. 39. & 40.* ubi Core, Dathan, & Abiron morte leguntur mulctati; quia cùm non essent de stirpe Aaron, ausi sunt offerre incensum Domino: *Ut haberent postea filij Israel, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino.* Cùm ergo Assamonæi Sacerdotio simul, & Imperio potirentur, erant de stirpe Aaron, & de Tribu Levi, non de Tribu Juda. Debile autem est fundamentum ex loco *Machab.* depromtum. Judas enim, & fratres non dicuntur *Viri Juda*, quia essent de Tribu Juda; sed quia viri Judæi, & quia Judam ducem sequebantur. Unde Græcus textus sic reddit: *Et vir Judas, & fratres ejus glorificatus est.* Versio item Syriaca: *Juda, & fratres ejus magis laudati fuerunt.* Sanè Judam, & Machabæos non ex Tribu Juda, sed Levi prognatos fuisse, liquet ex *Cap. 2. Lib. 1. Macab. v. 1.* Ubi Matathias Machabæorum parens dicitur: *Filius Joannis filij Simeonis, Sacerdos ex filijs Joarib ab Jerusalem.* Quæ in Araonitidas familias recensetur, *primò Paralip. 24. v. 7. & 19.* Demum Machabæi, sive Assamonæi Regnum Judæorum administrabant, non jure hæreditario, sed electivo, ut apparet *1. Machab. 9. v. 28. 29. & 30.* At si essent de Tribu Juda, debuissent hæreditario jure possidere Principatum.

XVIII. Alij subinde dicunt: Ex Tribu Juda extitisse Principes usque ad Christum. Quia supremus Judæorum Senatus à Moyse Dei jussu institutus, *Num. 11. v. 16.* ex septuaginta viris constans, quem Synedrium magnum vocabant, penes quem erat summa auctoritas judicandi de lege, constabat ex Senatoribus à Tribu Juda progenitis. Ita Paulus Burgensis, Petrus Galatinus &c.

XIX. At voluntaria apparet hæc meditatio. Nam dato (quòd multi negant) Senatum illum ad Christi usque tempora perdurasse; sinè fundamento supponitur, illum ex solis Tribulibus Juda constitisse: cùm potiùs verosimile sit, ex viris singulis Tribubus delectis eum coaluisse. Par enim erat, ut è singulis Tribubus assumerentur viri, qui omnibus Tribubus jus dicturi erant. Ita nimirum factum esse, cùm Moyses illum primò instituit, legitur, Exodi 18. v. 25. *Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos Principes populi.* Et Deuteron. 1. v. 15. *Moyses*, ait: *Tulique de Tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui*

stitui

ftitui eos Principes. Non ergo de una Tribu, sed ex singulis Tribubus constabat Senatus ille. --- Dato etiam, quòd ille Senatus ex solis viris de Tribu Juda constaret, sensus Oraculi non subsisteret. Nam sceptrum nunquam fuit in illo Senatu; sed vel in Duce, vel Judice, vel Rege, vel Pontifice: se habebat Senatus ille apud Judæos, sicut alicujus Regis Parlamentum, seu Consilium: quemadmodum ergo suprema Regni potestas non est apud Consiliarios, sed penes Regem: ita apud Hebræos suprema auctoritas erat apud Duces, vel Judices, vel Reges, non apud Senatum. --- Hinc non valet effugium quorumdam dicentium, saltem Principem hujus Senatus fuisse semper de Tribu Juda. Nam in primis, hoc unde probatur? Deinde: hoc etiam dato, non verificatur, penes Tribum Juda semper fuisse sceptrum; quia jus sceptri non fuit apud illius Senatus Principem, ut dicebamus: & si fuisset, cùm multo ante Christi adventum Senatus ille cessasset; sequeretur, sceptrum à Tribu Juda multo tempore ante Christum ablatum fuisse.

XX. Tandem alij dicunt: quòd licèt usus sceptri ablatus fuerit à Tribu Juda post Babylonicam captivitatem, & transferret ad Assamonæos; jus tamen, & proprietas adempta non fuit: sed semper in Tribu Juda perseveravit, cum spe illud recuperandi per Messiam de se nasciturum. Ita Cajetanus, & novissimè Juenin, *Inst. Theolog. part. 4. Dissert. 2. Qu. 1. De Exist. Incarn. Cap. 3. Concl. 6.*

XXI. Hæc meditatio probabilitate magis pollet, quàm reliquæ superiores. Licèt enim penes Tribum Juda usus sceptri non semper fuerit, & aliquando, nempe, à captivitate soluta, ad alios transierit; adhuc tamen sceptri proprietas potuit perseverare. Sicut modo dicere possumus, non ablatum fuisse à Stuartorum Familiâ Angliæ sceptrum, quamvis per multos annos sit patriâ, Regnoque depulsus Rex Jacobus: quia semper retinet jus, ac proprietatem ad Regnum Angliæ.

Verùm suis etiam scatet difficultatibus. Primò. Nam Tribum Juda in Jechonia excidisse, nedum ab usu, sed etiam à jure ad Regnum, Deo ita decernente, colligitur ex Jeremiæ cap. 22. v. 30. *Hæc dicit Dominus: scribe virum istum sterilem: virum, qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultra in Juda* — Præterea ita Tribus Juda sceptrum amisit; ut nullam habuerit spem ipsum recuperandi aliquando per Messiam. Amisit enim Regnum temporale, quod nec Christus Tribui Judæ restituit; sed novum instituit spirituale, & æternum, in cujus possessionem omnes nationes, & Tribus vocatæ sunt — Denique: admissâ hac distinctione de amissione Regni, quoad usum, non quoad jus, damus modernis Hebræis modum eludendi Oraculum Jacobæum, dum à Christianis contra illos producitur: poterunt enim respondere, ab ipsis modò ablatum fuisse sceptrum, non quoad Jus, & proprietatem, sed quoad usum; ac sibi adhuc superesse spem illud recuperandi, cùm venerit Messias, quem ipsi expectant.

XXII. Probabiliùs ergo videtur, Jacobæum Vaticinium in illis verbis: *Non auferetur sceptrum de Juda*, esse exponendum, non de sola Tribu Juda, sed de tota Gente Judaicâ; ita ut sensus sit: non auferetur sceptrum de Gente, & populo Judæorum, & Dux de fæmore ejus, donec veniat Messias. Ita multi, & novissimè Natalis Alexandre, *Hist. Vet. Testam. Dissert. 12. Proposit. 3.*

Hac enim expositione videntur meliùs salvari, quæ ad verificationem dicti Oraculi requiruntur. Nam licèt à Jacob usque ad Christum sceptrum, & Principatus non semper fuerit in Tribu Juda, ut supra vidimus; fuit tamen semper penes aliquem de populo Judaico summa potestas, quæ solùm in Herode Ascalonitâ, qui erat

rat Idumæus, defecit: quo tempore venit Messias, nempe Christus Jesus. Hæc expositio SS. PP. testimonio fulcitur. Nam S. Justinus, *in Dialogo cum Tryphone Judæo*, pag. mihi 271. allato Jacobæo oraculo, subdit: *Porrò* (inquit, Judæos alloquens) *numquam priùs in Gente vestra esse desiisse neque Prophetam, neque Principem, ex quo Imperium accepit, ne impudenter quidem vel dicere audetis, vel probare potestis...... at post Jesu Christi nostri in genere vestro manifestationem, & mortem, haud quaquam Propheta extitit, nec extat; sed & sub Rege proprio esse desiistis*. Item S. Athanasius, l. de Incarnat. num. 40. *Tamdiu Reges apud illos uncti sunt, quoad Sanctus Sanctorum ungeretur. Jacob quoque usque ad ipsum permansurum esse Judæorum Regnum, his verbis prænuntiat*: Non deficiet Princeps ex Juda &c. Idem sentiunt Eusebius, *l.* 8. *Demonstr. Evang.* & *l.* 1. *Hist. c.* 6. ubi ostendens manifestato Christo, Jacobi Oraculum fuisse impletum, ait: *Ex quo etiam tempore, cùm Principes, & Duces ex Juda, idest, ex Judæorum Gente defecissent, &c.* Idem Chrysostomus, *Homil.* 67. *in Genes*. Ambrosius, *l. de Beneditionibus Patriarcharum, c.* 4. & August. *l.* 18. *de Civit. Dei, c.* 45. ubi allato Jacobi Oraculo, illudque applicans ad tempora Herodis: *Non ergo* (inquit) *defuit Judæorum Princeps ex Judæis usque ad ipsum Herodem, quem primum acceperunt alienigenam Regem*.

XXIII. Restat modò, ut aliquas difficultates solvamus, quæ contrarium suadere videntur. Primò. Nam ea, quæ de Ruben, & aliis Jacobi filiis prolata à Jacob leguntur, *Gen.* 49. de sola Tribu Ruben cum aliarum exclusione, & sic de cæteris, intelliguntur: cur ergo ea, quæ Jacob protulit de Juda, de sola Tribu Juda intelligenda non sunt? — Secundò. Si illa verba: *Non auferetur sceptrum de Juda* de peculiari Tribu Juda non intelligerentur, falsum esset, quod ibi, *v.* 28. dicitur: *Benedixitque singulis benedictionibus propriis*. Nam in hac suppositione benedictio Regni, quàm tribuit Judæ, non esset propria Tribui Judæ, sed communis aliis. — Tertiò. Hæc verba: *Juda te laudabunt fratres tui*: rursus hæc: *Ligans ad vineam pullum suum*, quæ sunt verba antecedentia, & subsequentia ista: *Non auferetur sceptrum de Juda*, ad solam Tribu Juda pertinent: cur ergo non etiam verba media? — Quartò. Hic loquendi modus: *Et Dux de famore ejus*, indicat unam personam singularem, de cujus fæmore gignendus sit Dux: qui enim modò ex una, modò ex alia Tribu gignendi sunt, non possunt dici gignendi de eodem fæmore.

XXIV. Respondeo, hoc Vaticinium continere aliquid ad solam Tribum Juda pertinens; aliquid etiam continere, spectans quidem principaliter ad solam Tribum Juda, sed communicabile etiam aliis Tribubus. Prior, & posterior Vaticinii pars, utpote respiciens Messiam ex ea proditurum, ad solam Tribum Juda propriè refertur; at media illa pars, nempe: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux &c.* ad eandem quidem pertinet; sed non propriè, idest, incommunicabiliter: nam Tribui quidem Juda est appropriata, sed communicabilis aliis. Propter enim multiplicem rationem æquum fuit; ut jus sceptri, etsi communicandum aliis Tribubus, specialiter tamen ad Tribum Juda dirigeretur, eique accommodaretur.

Primò. Quia in Tribu Juda Regnum erat diutiùs duraturum, scilicet, per annos supra quingentos: & hoc florentissimum sub Davide, & Salomone.

Secundò. Quia universus populus Israeliticus à Tribu Juda accepturus erat nomen, post Babylonicam captivitatem, & appellandus Judæus à Juda. Unde Eusebius, l. 8. Demonstr. Evang. *Cùm* (inquit) *duodecim Hebræorum Tribus essent, à nulla aliâ, nisi ab una ipsius Juda Gentis etiam nunc appella-*

pellatio usurpetur. Quod ego quidem non ob aliud contigisse arbitror, quàm ob ipsius prophetiæ Oraculum.

Tertiò. Quia etiam eo tempore, quo Principatus futurus erat apud homines alienæ Tribus, adhuc dici poterat, Regnum esse in tribu Juda; quia regio, in qua futurum erat primò Regnum, illa futura erat, quæ in sortem Tribui Judæ contigerat; & subditi (dispersis aliis Tribubus) futuri erant de Tribu Juda. Sicut enim continuasse dicitur Regnum Romanorum, quousque Regna, quibus dominabatur Romanum Imperium, sub Romanis fuere; etsi aliquando, qui Romanis præerant, nec de Romuli, aut Remi genere, nec Romani essent: *Sic etiam* (inquit Eusebius laudatus, cujus est hoc exemplum) *in rebus Hebræorum constituere, intelligereque oportet, tanquam una quidem in universum Tribus Judæ totam gentem de suo nomine illustrem reddiderit; particulares verò Duces, ac Reges ex diversis extiterint Tribubus, qui tamen communi illa Judæ appellatione honorem acceperint.*

Quartò. Quia Tribus Juda cæteris singulari quâdam præstantiâ præire deberet. In castris ponendis super cæteras prælationem habebat, *Num.* 10. *v.* 14. In ordine offerentium reliquis anteibat, *Numer.* 7. *v.* 12. In divisione terræ Chanaam primam sortem tulit, *Josue* 15. *v.* 1. Mortuo Josue, in bellis gerendis adversùs Chananæos, Deo jubente, ducatum accepit Juda, *Judic.* 1. *v.* 2. Judicum tempore singularem honoris prærogativam habuit; unde 1. *Paralip.* 2. *v.* 3. Tribules Judæ inter Israelitas primo loco recenseiur. Denique ex hac Tribu proditurus erat Messias; quam felicitatem prænoscens Jacob subjecit: *Juda, te laudabunt fratres tui .... adorabunt te filii patris tui.* Hanc ergo Tribus Judæ super cæteras præstantiam prævidens Jacob, Judæ nomen toti genti accommodavit; & partem Judaici populi nobilissimam pro toto populo posuit. Sicut Jerusalem, vel Sion, quæ est una particularis Civitas pro Judæis usurpatur; & Samaria pro Regno Israelis, nec non Babylon pro Chaldæis frequenter in Sacris Litteris usurpantur.

XXV. Verùm ad convincendos Hebræos ex hoc Oraculo, nulli ex his expositionibus alligamur. Nam quomodocumque illud explicetur *Sceptrum, & Juda*; certum est, defectum Regni, sive Imperii, sive penes Judam, sive Judæorum gentem, ibi prænuntiari tanquam signum adventus Messiæ: atqui hoc Regnum jam extinctum fuit, & sceptrum ablatum, tùm à Juda, tùm à Judæorum gente; ergo jam venit Messias. Cumque hoc acciderit, adveniente Christo Jesu; igitur iste est Messias. Hinc S. Augustinus, *in Psalm.* 75. observans Judæos Pilato dicenti, *Regem vestrum crucifigam?* Respondisse: *Non habemus Regem nisi Cæsarem*, exclamat: *O Judæi, qui vocamini, & non estis, si non habetis Regem, nisi Cæsarem, deficit jam Princeps ex Juda: venit ergo ille, cui repromissum est.*

§. III.

Danielis primum Vaticinium Impletum.

XXVI. Duo ex Daniele habemus de adventu Messiæ Vaticinia. Primum legitur *Danielis c.* 2. alterum, *cap.* 9. Modò primum exponemus.

Notissimum ergo ex *cap.* 2. tria continet. Primum, Nabuchodonosoris somnium de statua illâ celebri; quod cùm ex ejus mente excidisset, ei in memoriam à Daniele revocatur, *v.* 31. Secundum, explicationem somnii factam à Daniele, *v.* 36. quòd nimirum statua illa designat quatuor Imperia sibi invicem succedentia. In capite enim aureo illius statuæ figuratur Imperium Chaldæorum. *Aureum* dictum, non ratione divitiarum, aut amplitudinis; quia Imperia succeden-

tia, nempe Persicum, Macedonicum, & Romanum ditiora, & ampliora fuerunt: sed *Aureum* dicitur, quia remotius à creta, in qua futurus erat interitus Imperiorum terrenorum. In pectore, & brachiis argenteis figuratur Imperium Persarum, qui Chaldæos debellarunt: designatum in pectore, & brachiis, vel quia duo Imperia complectebatur Persarum, & Medorum: vel quia sicut pectus, & brachia sequuntur post caput; sic dictum Imperium secutum est post Chaldaicum, in capite indicatum. Dicitur autem *Argenteum*; quia secundum ab auro, idest, à Chaldaico in auro præsignato. In ventre, & fæmoribus ex ære innuitur Imperium Græcorum, seu Macedonum sub Alexandro Magno. Comparatur *Æri*; quia post argenteum Imperii Persici successit. In Tibiis partim ferreis, partim fictilibus præsignatum fuit Imperium Romanorum: quòd Imperium Romanorum subsecutum est, sicut ferrum subsequitur æs in ordine metallorum: & sicut ferrum omnia domat; sic Romanum Imperium omnia alia Imperia erat subacturum. Tibias autem habiturum erat partim ferreas, partim fictiles; quia modò fortius, modò debilius, pro varia Civium concordiâ, sive divisione.

XXVII. Tertia autem Oraculi pars, v. 44. nempe, quòd in diebus Regnorum illorum (scilicet, in fine) *Suscitabit Deus Cœli Regnum, quod in æternum non dissipabitur* (figuratum in lapide abscisso de monte, sinè manibus, & percutiente statuam in pedibus ferreis, & fictilibus) *& Regnum ejus alteri non tradetur. Comminuet autem, & consumet universa Regna hæc, & ipsum stabit in æternum*. Prænuntiat æternum Christi Regnum, quod Deus Cœli, non homo, aut armis, aut divitiis potens suscitabit; & hic fuit lapis abscissus de monte sinè manibus: quod in æternum non dissipabitur, idest, contra quod portæ Inferi non prævalebunt; quodque non ita Gentibus, aut hæreticis tradetur, ut ab illis destruatur, sed potiùs inter persecutiones fortius resurgat. Hoc Regnum comminuet, & consumet priora Regna, non immediatè, sed mediatè, abolens à Romano Imperio idololatriam: atque Romam, quæ priùs erat sedes omnium errorum, convertens in Cathedram veritatis. His pro explicatione dicti Oraculi prælibatis,

XXVIII. Dico. Ex præfato Oraculo ostenditur Judæis, Messiam venisse, & hunc fuisse Christum Jesum. Probo. Ut ex dicto Vaticinio ostendatur, Messiam venisse, & hunc fuisse Jesum, necesse, est ut probetur, primò: præteriisse quatuor Imperia, quæ quintum erant exceptura. Secundò: quintum Regnum, quod quatuor erat subsecuturum, esse Regnum Christi, seu Regnum Ecclesiæ Christi Jesu: atqui hæc duo probantur; ergo &c. Probo primum. Nam quatuor Imperia, quæ præcedere debebant quintum æternum &c. sunt imperia Chaldæorum, Persarum, Macedonum, seu Græcorum, & Romanorum: sed hæc prætererunt, ut notum est. Licèt enim modò duret Imperium Romanum nomine; non tamen est illud, quod successit Imperio Macedonum, nec eadem reginimis forma, nec amplitudo dominii: sed vetus illud Imperium à multis seculis extinctum fuit, atque consumtum.

Probo etiam secundum. Regno Christi conveniunt omnia, quæ de quinto Regno vaticinatus fuerat Daniel. Hoc enim non homo, sed Deus, nempe, Christus Jesus, Deus, & Homo suscitavit. Hoc in æternum durabit, testante Angelo ad Mariam, Lucæ 1. v. 33. *Et Regni ejus non erit finis*. Fuit lapis, qui abscissus de monte sinè manibus, contrivit statuam: Christus nimirum, qui de Cœlo descendens, vel de Juda abscissus absque opera hominum, quia de Spiritu Sancto conceptus: à principio parvus, quia humilis paupertatem colens, duodecim vilium piscatorum operâ Roma-

Romanum subegit Imperium; Imperatores, ac Reges tandem vidit suis pedibus provolutos; ac Regnum Ecclesiæ suæ, toto Orbe diffusum, latius patuit religione Christianâ, quàm quodcumque aliud dominatione terrenâ.

XXIX. Hoc modo exponunt dictum Danielis *Cap.* 2. S. Hieronymus, ibi dicens: *Regnum autem quartum, quod perspicuè pertinet ad Romanos, ferrum est, quod comminuit, & domat omnia; sed pedes ejus, & digiti ex parte ferrei, & ex parte sunt fictiles, quod hoc tempore manifestissimè comprobatur. Sicut enim in principio nihil Romano Imperio fortius, ac durius fuit: ita in fine nihil imbecillius... In fine autem horum omnium Regnorum auri, argenti, æris, & ferri abscissus est lapis Dominus, atque Salvator, sinè manibus, idest, absque coitu, & humano semine, de utero virginali: & contritis omnibus Regnis, factus est mons magnus, & implevit universam terram. Quod Judæi, & impius Porphyrius malè ad populum referunt Israel, quem in fine seculorum volunt esse fortissimum, & omnia Regna conterere, & regnare in æternum.*

Sanctus item Augustinus, Tract. 4. in Joann. *Inde (inquit) præcisus est ille lapis, quia inde natus est in præsentia Dominus. Et quare sinè manibus? Quia sinè opere virili Virgo peperit Christum. Jam ergo erat lapis ille præcisus sinè manibus ante oculos Judæorum; sed humilis erat. Non immeritò, quia nondum creverat lapis ille, & impleverat Orbem terrarum; quod ostendit in Regno suo, quod est Ecclesia, quâ implevit totam faciem terræ. Quia ergo nondum creverat, offenderunt in illum, tanquam in lapidem.... Offenderunt in eum, & quassati sunt, non contriti, sed quassati: veniet excelsus, & conteret eos. Sed ignoscendum est Judæis, qui offenderunt in lapidem, qui nondum creverat. Quales sunt illi, qui in ipsum montem offenderunt? Jam de quibus dicam cognoscitis* (nempe, de Donatistis, qui negabant Ecclesiam toto Orbe diffusam, sed in parte Africæ conclusam) *Qui negant Ecclesiam toto Orbe diffusam, non in humilem lapidem, sed in ipsum montem offendunt, quod factus est ille lapis, dum cresceret: Cæci Judæi non viderunt humilem lapidem: quanta cæcitas est non videre montem!* Eadem repetit, *Tract. 9. in Joan.* In *Psalm.* 45. & alibi.

XXX. Nec dicas. Regnum Christi non potuit esse quintum illis quatuor succedens: cùm enim spirituale sit, quintum ab aliis quatuor distinctum non constituit. Nec enim Regna dicuntur diversa, vel distincta ob diversitatem religionis; alioquin Regnum Persicum, Macedonicum, & Romanum fuissent unum Imperium; eadem enim erat illis Idolorum superstitio: & mutatâ religione mutaretur Regnum; unde non fuisset idem Imperium Romanum sub Constantino Christiano, quod sub Diocletiano Pagano antea fuerat.

XXXI. Respondeo. Quòd Mundi Regna, quæ temporalia sunt, mutantur, non religione, sed armis; sicut nec religione, sed armorum potentiâ constituuntur. At Regnum Christi cùm sit spirituale, & æternum, non terrenum, & temporale, non armis, sed religione constituitur: religio enim efficit, ut Deus in illis hominibus regnet, qui ipsi per fidem, & amorem inhærent. In quo sensu Paulus, 1. *Cor.* 15. *v.* 24. ait: *Deinde finis, cum tradiderit Regnum Deo, & Patri, cùm evacuaverit omnem Principatum, & potestatem, & virtutem: oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.* Vide S. August. *l.* 83. *Quæst. q.* 69. Et hoc modo Regnum spirituale Christi fuit quintum succedens, ac sibi subjiciens potentiam Imperii terreni. Unde Daniel, c. 7. v. 14. *Et dedit (inquit) ei potestatem, & honorem, & Regnum: & omnes populi, Tribus, & linguæ ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur: & Regnum ejus, quod non corrumpetur.*

§. IV.

Alterum Danielis Vaticinium.

XXXII. Alterum, & quidem celeberrimum, Danielis Vaticinium sumitur ex *cap. 9. v. 24.* & sequentibus: ubi Gabriel Angelus Danielem sic alloquitur. *Scito ergo, & animadverte: ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursus ædificabitur platea, & muri in angustia temporum.*

Et post hebdomades sexaginta duos occidetur Christus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est: & Civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio.

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in medio hebdomadis deficiet Hostia, & Sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis: & usque ad consummationem, & finem perseverabit desolatio.

Ut igitur cum methodo celebris hæc Prophetia tractetur, quærendum est primò: De quibus hebdomadibus Gabriel loquatur. Secundò: Unde peti debeat dictarum hebdomadum initium. Tertiò: An dictâ prophetiâ ostendatur, Messiam venisse. Quartò: An omnes circumstantiæ hujus Oraculi in Christo Jesu locum habuerint.

XXXIII. Quoad primum noto: nomen *Hebdomadis* in Scripturis usurpari dupliciter. Vel pro spatio septem dierum, quo pacto etiam à nobis vulgariter accipitur; & sumitur *Levitici 23. v. 15. & 16.* ubi à Paschate, usque ad Pentecostem, numerantur septem hebdomades plenæ, idest, quinquaginta dies. Vel pro spatio septem annorum, quo sensu dicitur, Levit. 25. v. 8. *Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, idest, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem.* Certum ergo est, Gabrielem in suo Vaticinio non esse locutum de hebdomadibus dierum: septuaginta enim hebdomades dierum continent domtaxat quadringentos, & nonaginta dies: quo temporis intervallo nihil contigit eorum, quæ Gabriel Danieli intra septuaginta hebdomades eventura prædixit. Et hac eâdem ratione non possunt intelligi de hebdomadibus mensium.

Minus autem possunt sumi pro hebdomadibus decenniorum, quarum quælibet constat annis septuaginta. Nec pro hebdomadibus Jubilæorum, quarum quælibet importat septies spatium quinquaginta anorum; ideoque constat annis tercentis quinquaginta. Multò minus pro hebdomadibus seculorum, quarum quælibet septies importat spatium centum annorum; ideoque constat annis septingentis. Nam primò. In scripturis non legitur hujusmodi acceptio hebdomadis, aut decenniorum, aut Jubilæorum, aut seculorum. Secundò. Quia Daniel prædicit post septuaginta hebdomades Civitatem, & Templum esse destruenda, & Sacrificia in medio postremæ hebdomadis esse abolenda: atqui hæc multò ante evenerunt, quàm forent elapsæ septuaginta hebdomades decenniorum, aut jubilæorum, aut seculorum, à quocumque tempore sumatur harum hebdomadum initium; ergo &c.

XXXIV. Dico ergo. Hebdomades Danielis accipiendas esse pro hebdomadibus annorum, quarum quælibet includat spatium septem annorum: ita ut septuaginta hebdomades sint spatium, quod quadringentis nonaginta annis concluditur. Et hac in re Christiani Patres, & doctiores Hebræorum Magistri consentiunt.

XXXV. Verùm circa tempus, à quo harum hebdomadum annorum sumi debeat initium, suppono: initium earum debere sumi à tempore, quo exiit sermo, seu edictum de reædificanda Hierosolymâ: hoc enim ostendunt illa Oraculi verba; *Ab exitu*

tu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem. Quatuor autem edicta recensentur de hac re emanasse. Primum à Cyro, 1. *Esdræ c.* 1. Secundum à Dario (qui probabiliùs censetur fuisse Hystaspis filius.) 1. *Esdræ c.* 6. Tertium ab Artaxerse, non Memorioso, sed Longimano (sic dicto, quia haberet manum alterâ longiorem) anno Imperii ejus septimo, ut habetur 1. *Esdræ c.* 7. Quartum ab eodem Artaxerse, anno Regni ejus vigesimo, ut habetur 2. *Esdræ c.* 2. Hinc meritò dubitatur, à quo sumi debeat dictarum hebdomadum initium: fuit enim circa hoc etiam inter veteres Christianos Patres varietas; quam exhibet, inter cæteros, S. Hieronymus, *in c. 9. Danielis*. Attamen

XXXVI. Dico. Initium hebdomadum Danielis probabiliùs sumi debere ab edicto, quod exiit ab Artaxerse Longimano, anno Regni ejus vigesimo. Hanc fuisse Julii Africani sententiam refert S. Hieron. loco laudato. Probatur autem. Edictum, à quo debet sumi dictarum hebdomadum exordium, debet esse illud, à quo instaurandæ Hierosolymæ facultas Judæis data est: atqui hoc edictum promulgatum fuit ab Artaxerse, anno ejus vigesimo; ergo &c. Ma. patet ex ipsis Oraculi verbis. Min. probatur. Non enim potuit esse edictum promulgatum à Cyro, aut Dario, aut ab Artaxerse Longimano, anno ejus septimo: hæc enim edicta solùm potestatem faciunt Judæis restaurandi Templum, vel resumendi Sacrificia; non verò urbis reparandæ, & muris cingendæ; ergo superest, ut sit edictum Artaxersis, anno ejus vigesimo. Huic enim posteriori Artaxersis edicto consonant omnia verba Danielis; ut legenti caput secundum libri secundi Esdræ constabit. Nehemias enim acceptis à Rege literis de Civitate, & muris ejusdem reparandis, Hierosolymam venit, manumque operi apposuit. Verùm cùm multi Judæorum hostes conarentur opus impedire; cogebantur Judæi simul, & operi intendere, & prælio in sui defensionem. Unde ibi, *c.* 4. *v.* 17. dicitur, quòd artifex *Unâ manu suâ faciebat opus, & alterâ tenebat gladium*. Brevique adeo tempore opus completum est; ut solis quinquaginta duobus diebus perfectum sit: verificato etiam, quoad hoc, Danielis Oraculo dicentis, quòd *Ædificabitur platea & muri in angustia temporis*.

XXXVII. Dices tamen primò. Cyrus, Darius, & Artaxerses, anno septimo, dederunt Judæis facultatem reædificandi non solùm Templum, sed etiam Civitatem; ergo non est, cur ab exitu talium edictorum non sumatur initium hebdomadum Danielis. Prob. ant. De Cyro dicit Isaias, c. 45. v. 13. *Ipse ædificabit Civitatem meam*. Et quòd hoc impletum fuerit, probant querelæ datæ post Cyri mortem ad Assuerum, vel Artaxersem Oroopastem ab hostibus Judæorum, quòd Jerusalem ædificarent, & muros ejus extruerent. --- Idem ostenditur de Dario. Nam Aggæus, qui circa illud tempus vaticinabatur, Darii edictum de urbe reædificandâ interpretatur, Judæos increpans, *c.* 1. *v.* 4. *Nunquid* (inquit) *tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta*? Quasi restituiâ jam Civitate, Templi restaurationem negligerent. --- Idem ostenditur de edicto Artaxersis, anno septimo. Legitur enim 1. *Esdræ c.* 8. *v.* 6. hunc Regem dedisse Esdræ *Secundùm omnem petitionem ejus*: Esdram autem petiisse non solùm reædificationem Templi, sed etiam urbis ad habitandum, credendum est.

XXXVIII. Respondeo ad hæc, neg. ant. Cum enim in edictis sive Cyri, sive Darii, sive Artaxersis, anno ejus septimo, nulla fiat instaurandæ urbis mentio, sed Templi tantùm; quod omitti non debuisset, utpote circumstantia magni momenti, & diversæ inspectionis ab instauratione Templi: credere par est, per talia re-

scri-

scripta nullam reparandæ urbis fuisse Judæis facultatem concessam.

Ad primum ergo de Cyro respondeo, Isaiam dicere de eo potuisse: *Ipse ædificavit Civitatem meam* in lato sensu. Quia cùm Cyrus facultatem Judæis dederit instaurandi Templum; credibile est, dedisse etiam facultatem extruendi domos ad habitandum, & ad arcendos imbres, aliasque temporis injurias; non autem dedisse eis facultatem extruendi publica ædificia, mænia, arces, quibus se ab hostibus tueri possent. --- Quod verò Judæorom hostes conquesti sint coram Cyri successoribus, quòd Hebræi Civitatem instaurarent, non probat ita fuisse: sed cùm viderent, domos ad habitandum per ipsos excitari, eos urbem totam instaurare velle suspicati sunt, & rebellionem moliri. Unde rescriptum quidem obtinuerunt, 1. Esdræ, c. 4. v. 21. *Ut urbs illa non ædificetur*; sed executio rescripti ostendit, solam prosecutionem instaurationis Templi fuisse impeditam, non urbis. Quocirca, *v.* 24. dicitur: *Tunc Intermissum est opus domus Domini in Jerusalem*; non dicitur, *Opus urbis* --- Imò ex hoc deduco, edictum Cyri non fuisse Judæis instaurandæ urbis copiam. Si enim hoc ex regia concessione moliti essent; non ausi fuissent illos accusare, nec impediti à Regio rescripto fuissent, sicut contigit; sed opus suum prosecuti fuissent. Nec in rescripto Artaxerses, seu Afsuerus non apposuisset, quod *Urbs illa non ædificetur, donec, si fortè à me jussum fuerit*; ut legitur citato *Cap.* 4. *v.* 21.

Ad secundum de Edicto Darii dico, non concludi ex verbis Aggei, Judæos tunc urbi ædificandæ manum apposuisse; sed solum eos arguere, quòd, neglectâ Templi instauratione, toti essent in extruendis domibus ad proprium commodum, cujus culpæ reverâ erant obnoxii.

Ad tertium de edicto Artaxerxis, anno septimo, dico, Regem Artaxersem Longimanum, anno septimo, dedisse Esdræ secundùm omnem petitionem ejus, quoad ea, quæ spectabant ad Dei cultum, & legis observantiam; hoc enim, & non aliud Esdras petierat: non verò urbis instaurationem, ut patet ex edicto, quod refereiur 1. *Esdræ c.* 1. in quo tantùm fit mentio de rebus pertinentibus ad cultum Dei.

XXXIX. Dices secundò. Artaxerses, à quo exiit edictum de instaurandis Hierosolymis non, potuit esse Longimanus. Quia Artaxerses, à quo exiit edictum, vixit paulò ante tempora Alexandri Magni: sed Artaxerses Longimanus multo tempore præcessit Alexandrum Magnum: nam Longimanus imperavit Persis triginta duobus annis, Darius Nothus decem, & novem, Artaxerses Memoriosus quadraginta tribus, Ochus tribus, & Darius Codomannus, quem Alexander subegit, annis sex; ergo &c. Maj. Probatur. Temporibus Artaxersis, qui concessit Nehemiæ facultatem reædificandi Jerusalem, vivebat quidam Sanaballat Samaritanus, qui Nehemiam Civitatis mænia reficientem impedire conatus est, ut legitur 2. *Esdræ c.* 4. atqui iste Sanaballat fuit coœvus Alexandro Magno; Josepho enim teste, *l.* 11. *Antiqu. c.* 8. cum Tyrum oppugnaret, ad Alexandrum defecit; ergo videtur potius dicendum, Artaxersem illum fuisse Memoriosum, qui paucis annis Alexandrum præcessit.

XL. Respondeo, Neg. maj. Ad ejus probationem dico, non eundem fuisse Sanaballat, qui Nehemiæ se se opposuit, & qui ad Alexandrum defecit. Duos enim cum Petavio, *l.* 12. *de Doctor. Temporum, c.* 25. cogimur admittere Sanaballetos: unum Nehemiæ, & Artaxersis Longimani temporibus, qui Nehemiam à reædificanda urbe prohibere conatus est: alter temporibus Darii Codomani, qui ad Alexandrum defecit. Nec obest quod Josephus dicit. Nam in primis Josephus, Sanaballetem, quem ait defecisse ad Alexandrum, non asserit eundem fuisse, qui Nehemiam turbavit,

vit; imò de hoc nihil loquitur. Deinde Josephus tantæ auctoritatis non est, maximè in Chronologis, quin ab eo recedere possimus. Addo: quòd Josepho teste, Sanaballetes ad longævam ætatem vitam produxit. Unde benè potuit in juniori ætate Nehemiæ restitisse; in extrema verò ad Alexandrum defecisse: cum ab anno vigesimo Artaxersis, usque ad Darium devictum, anni octuaginta très fluxerint; & Sanaballetes ultra centesimum decimum, vixisse feratur, qui paucos post menses à defectione mortuus est.

XLI. Probatur ex supputatione temporis, Artaxersem, à quo exiit edictum de instauranda Hierosolymà, fuisse Longimanum, anno vigesimo, hoc pacto. Ab eo anno incæperunt hebdomades prænuntiatæ à Daniele, à quo ad Christi mortem fluxerunt hebdomades 69 cum dimidio: atqui hæ fluxerunt ab anno vigesimo Artaxersis Longimani; ergo &c. Min. prob. Annus vigesimus Artaxersis Longimani fuit annus Mundi 3550. circiter. His si adjunxeris hebdomadas 69. nimirum, annos 483. habebis annos mundi 4033. quibus adjectis aliâ mediâ hebdomadâ, nempe, annis tribus cum dimidio, habebis annos mundi 4036. circa dimidio. Quo anno circiter, iuxta plurium Chronologorum computum, occisus fuit Christus, defecit Hostia, & Sacrificium; ac subinde impleta fuit prophetia Danielis, quòd post hebdomades septem, & sexaginta duas, in medio hebdomadis septuagesimæ occidatur Christus &c. Videndus de hoc Huetius, *Demonst. Evangelicâ, proposit. 9.* Petavius, *l. 12. de Doct. temp. c. 32.* *Calmet, Tabul. Chronol., Hist. Bibl. Tom. 2. Diction. Bibl. &c.* Hæc in eruditionis amatorum gratiam dicta sint.

XLII. Verùm. Ne quis putet, Christianos ad evincendum adventum Messiæ ex dicto Oraculo, chronologicis ambiguitatibus indigere; probabo, quòd à quocumque tempore, vel anno sumatur initium harum hebdomadum, concludatur Messiam jam venisse, & hoc evidenter. Sic. Unde cumque exordium sumserint dictæ hebdomades, certum est, in medio hebdomadis septuagesimæ occidendum esse Christum; ita ut iis jam expletis Messias advenerit, imò & occisus fuerit: sed hebdomades illæ septuaginta jam à multis seculis expletæ sunt. Nam hebdomades septuaginta faciunt annos 490. si sumantur pro hebdomadibus annorum, ut vidimus. Si autem sumantur pro hebdomadibus dierum faciunt solùm dies 490. Qui certè dies, sive anni jam fluxere: cùm à tempore, quo Gabriel Danieli loquebatur, fluxerint anni plusquam bis mille; ergo jam venit Messias. Videndum superest, Messiam, qui venit, fuisse Jesum Nazarenum. Quod Dubio sequenti præstabimus.

DUBIUM III.

An Messias, qui venit, fuerit Jesus Nazarenus?

§. I.

Statuitur Veritas.

I. Dico. Messias, qui venit, fuit Jesus Nazarenus. Hoc non meliùs ostendere possumus contra Judæos; quàm demonstrando illis, omnes Prophetias de Messia in Jesu Nazareno fuisse impletas.

Et quidem primò. Oraculum Jacobæum, à nobis supra Dub. precedente expensum, in Jesu Nazareno fuisse impletum, constat; in adventu enim ejus jam totaliter à gente Judaicà sceptrum ablatum fuerat: quod signum adventus Messiæ dederat Jacob. Ipse etiam fuit *expectatio Gentium*, quæ prædicatione Discipulorum ejus ad ipsum conversæ sunt. Unde Sanctus Athanasius, lib. de Incarnat. *Si* (inquit) *alium Deum Gentes colerent, nec ipsum Deum Abraham, Isaac, Jacob, & Moysis confiterentur; justam sanè de Dei adventu dubitandi occasionem habe-*

haberent. Si verò illum ipsum Gentes colunt, qui Moysi legem, & Abraha promissiones dedit, & cujus Verbum Judai indignissimè tractaverunt: quare non agnoscunt, vel potiùs, cur ultrò negligunt videre Dominum, quem Scriptura prædixerunt, Orbi terrarum illuxisse, & corpore indutum apparuisse?

II. Quantum ad Oraculum Danielis, de quo hactenus, ponderanda sunt verba, & singula Jesu applicanda. Sensus ergo Oraculi est iste. A decreto de reædificanda Hierosolymâ, usque ad Messiam (non quidem nascentem, sed in apertum prodeuntem) fluent hebdomades annorum septem, & sexaginta duæ: ita tamen, quòd infra septem priores hebdomades ædificabitur murus, & platea Civitatis, & omnia ædificia ejusdem complenda sint, ut legitur 2. *Esdra* 1. & 2. Post septem priores illas hebdomades, usque ad Christi publicationem, fluent aliæ sexaginta duæ hebdomades: quod quidem in Jesu Nazareno verificatum ostendimus. Finis enim dictarum sexaginta novem hebdomadum incidit in annum mundi 4033. qui fuit annus circiter, quo Jesus prædicare cæpit, & prædicatione, ac miraculis manifestare se esse Christum. Rursus: peractis illis 69. hebdomadibus, in medio hebdomadis septuagesimæ, ideſt, post annos tres occidetur Christus, deficiet Hostia &c. Hoc quoque in Iesu verificatur, qui post tertium suæ prædicationis annum à Iudæis captus, & occisus fuit; à quo tempore cessaverunt Hostiæ, & Sacrificia offerri. Post hæc *Populus, qui eum negaturus est, non erit amplius populus.* Quis hoc post Iesus occisionem in miseris Iudæis non videt impletum? Toto Orbe dispersi, ubique mancipia, nullibi unum populum sub forma proprii regiminis constituunt. *Civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo.* Quis hoc impletum negabit in desolatione Ierusalem, & Templi factâ post Iesu occisionem à Tito: post quam nec Ierusalem, nec Templum fuerunt unquam amplius reparata, ut in Iesu etiam ultima Oraculi verba implerentur, nempe: *Usque ad consummationem, & finem perseverabit desolatio?*

Veritatem hanc cogitur sincerè confiteri Rabbi Samuel, in *Epist. ad R. Isaac* quam in Dionysii Carthusiani Commentariis legere est, hisce verbis: *Videtur Domine mi, Danielis prophetia, qua scribitur nono capite, jam completa esse.... & non est, Domine mi, dubium, quin destructio perpetua desolationis sit hac captivitas. Nam jam sunt mille anni, & apertè dicit Dominus per Prophetam, quod erit desolatio, perpetua propter occisionem Christi, sicut est desolatio nostra post occisionem Christi: non enim comminatus est desolationem perpetuam nisi post occisionem Christi. Et si voluerimus dicere, quòd ante occisionem Christi fuerimus in desolatione, respondent nobis Christiani: quòd ante illam mortem non fuit desolatio, nisi septuaginta annis: & post hoc fuimus reducti in terram promissionis, & fuimus apud Deum in gloria, & honore. Certè, Domine mi, non video evasionem. De facto enim probatur nobis, quòd postquam à reædificatione Templi completa fuerunt septuaginta hebdomades annorum, tunc fuit Jesus occisus à Patribus nostris: & postea venit Dux, scilicet Titus, & Populus, scilicet Romani, & fecerunt nobis secundùm Prophetiam istam. Hodie sunt mille anni, & nihilominus in ira Dei sumus &c.*

III. Prosequor ostendendo, alias Prophetias de Messia fuisse impletas in Iesu. Cùmque istæ, aliæ consistant in verbis, ut sunt duæ prænarratæ Iacob, & Danielis: aliæ in factis, seu signis adumbrantibus Messiam; probabo, utriusque generis Oracula in Iesu impleta. Probo ergo de Prophetiis verborum. Messias prædictus fuit nasciturus ex semine Abraham per David, ac de Tribu Iuda. Hoc impletum fuisse in Iesu, constat ex genealogia, quam de ipso conte-

xuere

xere, *Matth. cap.* 1. & *Lucas*, *cap.* 3. — Debuit nasci ex Virgine, Isaiæ 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium.* Ier. 31. v. 22. *Creavit Dominus novum super terram: fœmina circumdabit virum*, idest, ex Virgine manente Virgine post conceptionem, & partum. Nam Isaias, & Ieremias prænuntiant hoc, tanquam *Signum*, tanquam *Novum*, & inauditum super terram. Porrò Maria Mater Iesu fuit Virgo ante partum, in partu, & post partum, ut patet ex verbis Mariæ ad Angelum, & Angeli ad Mariam, *Luca* 1.

Rursus: Messias debuit nasci in Bethleem. Sic Herodi, hoc sciscitanti, responderunt Principes Sacerdotum, & Scribæ populi, *Matth.* 2. *v.* 6. interpretantes illud Micheæ 5. v. 2. *Et tu Bethleem Ephrata ..... ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel.* Iesus autem in Bethleem natus est.

Messias debuit Evangelizare populo, Isaiæ 61. v. 1. *Spiritus Domini super me, eo quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam.* Iesus autem triennio in Iudea prædicavit: *Et erat prædicans in Synagogis Galileæ*, Lucæ 4. v. 18. & 44.

Messias debuit miracula patrare, *Isaia* 35. *v.* 4. *&* 5. *Deus ipse veniet, & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt; tunc saliet sicut cervus claudus* &c. Hæc omnia fecisse Jesum, superiùs ostendimus. Quare Iesus ipse, *Matth.* 11. Joanni interroganti: *Tu es, qui venturus es?* Responsum misit, v. 5. *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt &c.*

Messias debebat humilis ingredi Jerusalem, Zachar. 9. v. 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator: ipse pauper, & ascendens super Asinam, & super pullum filium Asinæ.* Hoc idem fecisse Jesum refertur, *Matth.* 21. *à v.* 7.

Messias debebat vendi triginta denariis, Zachar. 11. v. 12. *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos.* Debebat subire acerbitatem passionis, flagellis cædi, spinis coronari, inter latrones crucifigi, manus, ac pedes perforari, subsannari, ejus vestimenta partim dividi, partim in sortem dari, patiens, mansuetus; quæ omnia prænuntiarunt Isaias, *cap.* 53. & David, toto *Psal.* 21. Insuper resurgere à mortuis, *Psalm.* 15. *v.* 10. ascendere in Cœlum, & alia, quæ referuntur *Psalm.* 67. Hæc autem omnia fuisse impleta in Jesu Nazareno, quis inficias ibit, si legerit Evangelia? Vel nisi sit adamante durior?

IV. Quoad Prophetias consistentes in factis, aut signis, eas quoque in Jesu impletas ostendemus: sunt enim signa quædam, quibus adumbratus fuit Messias. Primò. Serpens æneus, quem Deus erigi voluit in deserto, quem adspicientes sanabantur, *Numer.* 21. *v.* 8. *&c.* Hunc sui figuram fuisse, Jesus ipse docet, *Jo.* 3. *v.* 14. Secundò. Nubes ignea, quæ Hebræis in deserto prælucebat per noctem, *Exod.* 13. *v.* 21. Manna, quod Israelitis de Cœlo pluit, *Exod.* 16. & alibi. Petra, quæ percussa à Moyse dedit aquas. Quæ omnia fuisse signa, sub quibus, ceu figuris, latuisse Christum, ostendit Paulus, 1. *Cor.* 10. Tertiò. Alia sunt signa, quæ petuntur à certis personis, quarum gesta, imò tota vita figura fuit Messiæ: puta Abraham, Isaac, Jacob, Moyses, David, aliique, qui in variis suis operibus figurarunt ea, quæ in Messia eventura erant: quæ in Jesu impleta ostendunt Patres, præcipuè Augustinus, *l.* 12. *contra Faustum, à Cap.* 27. *lib.* 17. *&* 18. *de Civit. Dei.* Unde si fiat diligens comparatio in toto Veteri Testamento, invenietur Christus Jesus adumbratus veluti latuisse.

§. II.

Undenam Veniat Judæorum Cæcitas.

V. CUm Jesu Nazareno omnes veri Messiæ notæ conveniant, adhuc tamen Judæi increduli sunt. Quare eorum incredulitatis causas placet exponere. Prima ergo Judaicæ incredulitatis causa est : quia multa de Messia dicta, quæ ad mysticum sensum trahenda sunt, ipsi ad litteram sumunt. Veluti cùm de Messia, *Psalm.* 44. *v.* 3. dicitur: *Speciosus forma præ filijs hominum*, putant, Messiam exteriori pulchritudine omnes homines præcellere debere : Cùm, *Psalmo* 2. *v.* 8. scriptum legunt : *Dabo tibi Gentes hæreditatem tuam*, *&* *possessionem tuam terminos terræ*, censent, Messiam terreno Regno potiturum. Cùm, *Psalm.* 44. *v.* 6. dicitur : *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent*, sperant, illum fore bellatorem, & populorum domitorem. Dum legunt, Isaiæ 11. *v.* 6. *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit : vitulus & leo, & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos &c.* credunt, Messiam, rebus compositis, summâ pace, nedum homines, sed etiam bestias inter se conciliaturum. Dum similiter, *Isaiæ* 11. *v.* 4. legunt : *Percutiet terram virgâ furoris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium*, putant, Messiam solius loquelæ vi homines interfecturum.

VI. Altera causa judaicæ incredulitatis est : quia è contra mysticè exponunt, quæ ad literam sunt accipienda : sicut illa verba, Psalm. 21. v. 17. *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Illa, Psalm. 68. v. 22. *Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Illud, Zachar. 9. v. 9. *Ipse pauper, & ascendens super Asinam, & super pullum filium Asinæ.* Et alia multa, quæ literaliter de Messia dicta sunt, & Jesu evidenter conveniunt, Judæi mysticè volunt intelligi.

VII. Tertia causa est : quia Judæi capere non possunt, seu veriùs nolunt, Messiam futurum, verum Deum & hominem, sicut dicimus de Jesu : cùm tamen Scriptura apertè id asserat. Tùm Isaiæ, 7. v. 14. *Vocabitur nomen ejus Emmanuel* (idest nobiscum Deus) c. 9. *Vocabitur nomen ejus admirabilis, Consiliarius, Deus fortis.* Ubi Isaias loquitur de Messia, per quem erant Gentes convertendæ. Tùm Micheæ, 5. v. 2. *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Jeremiæ, 23. v. 6. *In diebus illis salvabitur Juda, & Israel habitabit confidenter ; & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.* Tùm *Baruch.* 3. *v.* 36. futurus Deus, & homo sic describitur : *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversùs eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.*

VIII. Quarta causa est : quia miracula à Jesu edita nolunt credere ; sed dicunt, ea vel fuisse conficta, vel non divinâ virtute, sed magicis incantationibus facta : vel iis miraculis opponunt quædam signa à Magis, & Idololatris quondam perpetrata, ut à Vespasiano, Appollonio Tianæo &c. — Sed miracula Christi Jesu fuisse vera, & non meras præstigias, supra, *Dub.* 1. §. 1. *num.* 7. evidenter ostendimus. Quod verò similia à Magis, & Idololatris patrata fint, negamus.

Quod enim de Vespasiano legitur, in Egypto morante, cæco visum restituisse, hominemque calcatâ ejus manu curasse ; simulatum, & commentitium esse conjicitur ex iis, quæ Tacitus, *Lib.* 4. *c.* 81. refert. Nam primò : Cùm audissent Ægyptii multa de Messia dicta, à Josepho adulatoriè Vespasiano accommodari ; ne Josepho in adulatione cederent, duos viros subornarunt, qui se ægros fingerent. Secundò : cùm hi adducti fuissent ad Vespasianum, sincerè confessus fuit, se non habere vim sanitatem

tatem eis restituendi: *Vespesianus* (inquit Tacitus) *primò irridere, aspernari &c.* Quòd si tandem adductus fuit in spem, se posse illos sanare; hoc fuit ex adulantium suasionibus. *Vocibus* (inquit Tacitus) *adulantium in spem induci*. Unde mirum non est, quod addit idem Tacitus: *Utrumque, qui interfuerant, nunc quoque memorant, postquam nullo mendacio pretium*.

Quod autem de Apollonio Tyaneo scribit Philostratus: quòd non solùm in Cœlum elatus sit, sed quòd tot miracula ediderit; ut Hierocles in Ægyptum profectus, & Christianæ religionis hostis infensissimus, instituerit comparationem inter Apollonium, & Jesum: nullius fidei est. Primò: quia Apollonius sub Domitiano, Philostratus centum post annis sub Severo vixit; unde alieno testimonio gesta Apollonii contexit. Secundò: prodigia Apollonio tributa paucis, & sæpè nullis præsentibus patrata fuisse, narrat. Tertiò: quia Hierocles religioni Christianæ infensus, ut hanc deprimeret, tot, tantaque de Apollonio configere poterat, ut cum Jesu æqualem ostenderet. Quartò: quia Philostratus ipse refert, Apollonium ubique pro vaferrimo Mago habitum; ideoque à Domitiano in carcerem conjectum fuisse, & Babylonios Magos, Brachmanos, aliosque similis furfuris homines, magistros habuisse. Videatur de hoc Eusebius, in *lib. contra Hieroclem*, ad calcem *lib. Demonstr. Evangelicæ*. Ubi, quæ de Apollonio Tyaneo, ex Phylostrato, narrat Hierocles, vanas præstigias, magicasque illusiones fuisse demonstrat.

IX. Opponunt denique Judæi: multa in Scripturis signa de Messia prænuntiari, quæ Jesu Nazareno non congruunt. Nam, *Isaiæ* 2. *v.* 2. dicitur, quòd *Erit in novissimis diebus*: Jesus autem à multis seculis venit. Promittitur ibidem, quòd *Fluent ad eum omnes Gentes*, v. 4. quòd *judicabit Gentes, & arguet populos multos: Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium*. Insuper Messias prædicitur regnaturus super solium David, & in Jerusalem, *Jeremiæ* 3. *v.* 17. & alibi: quæ certè Jesu non congruunt.

X. Respondeo ad singula. Ad primum: quòd Messias dicitur futurus in novissimis diebus; non quibus cessaturus est Mundus, sed quibus cessatura est lex Mosaica, umbræ, Prophetiæ; neque alius expectandus erit Legislator, usque in finem mundi quod in Jesu impletum est.

Ad secundum dico, legem Evangelij esse diffusam ad omnes Gentes, quæ prædicatione Apostolorum fluxerunt ad Jesum. Ubi ly *Omnes* sumi debet cum distributione, non (ut ajunt) *completâ*; ita ut fiat sensus: quòd ex omnibus Gentibus omnes, & singuli ad Jesum fluxerint: sed *incompletâ*; ita ut ex omnibus Gentibus aliqui. Quare Isaias ibi dicit, v. 3. *Ibunt ad eum populi multi* — Quod autem additur, pariter in Jesu impletum est. Nam eo tempore, quo natus est, erat pax universalis in toto Orbe, qualis nunquam fuit. Unde Augustus totum Orbem sibi pacificè subjectum describi jussit.

Ad tertium dico, Messiam regnaturum super solium David; quia Regnum ejus temporale transmutabit in spirituale, & æternum. In Jerusalem, idest in Ecclesia, quæ Regnum Christi est superædificatum in fide, & caritate. Sed de his meo Candidato satis.

DUBIUM IV.

An Incarnatio Debito Tempore Peracta sit?

§. I.

Resolvitur Dubium.

I. Hoc certum est, Deum fuisse incarnatum eo tempore, quo ipse voluit: unde in quæstione de tempore Incarnationis, non est quærenda alia ratio à priori, nisi divina voluntas, vel quia Deo sic placuit. Verùm quia divina voluntas est rationabilissima, & omnia ex summa suâ sapientiâ disponit; ideo assignandæ sunt rationes, seu motiva congruentia, propter quæ Deus incarnari voluerit, non ab initio, aut in fine Mundi, sed in medio temporum: ut sic obstruamus os Gentilibus, qui Christianis exprobrabant, quòd Christus veritatis Dux, & Magister prioribus seculis se subduxerit; & Judæis ipsum adhuc expectantibus in novissimis diebus.

II. Rursus: supponimus ut certum, potuisse Deum, absolutè loquendo, incarnari, sive ab initio, sive in fine mundi: & si voluisset, convenientissimè fecisset. Quare dum quærimus: an Deus sit incarnatus tempore debito, & convenienti; non loquimur de convenientiâ absolutâ, sed relativâ, idest: An inter omnia tempora, Incarnationi tempus congruentissimum elegerit, supposito, quòd voluerit incarnari. Et in hoc sensu tractabimus hoc quæsitum cum S. Thom. *in* 3. *dist.* 1. *q.* 1. *a.* 4. & 3. *p.* *q.* 1. *a.* 5. & 6.

III. Dico ergo primò. Non fuit conveniens, ut Deus incarnaretur ab initio mundi, antequam Adam peccaret. Ita S. Thom. hâc 3. *p.* *q.* 1. *a.* 5. & in 3. *sent.* *a.* 4. citato, & probat. Nam medicina dari non debet, nisi infirmis; ideoque Christus, Matth. 9. v. 12. *Non est* (inquit) *opus valentibus Medico, sed malè habentibus.* Et v. 13. *Non enim veni vocare justos, sed peccatores:* sed incarnatio fuit ordinata, ut medicina in remedium peccati, saltem ex vi præsentis decreti, ut suo loco dicemus; ergo non debuit fieri, antequam humanum genus per peccatum fieret infirmum.

IV. Dico secundò. Non fuit conveniens, ut Deus incarnaretur statim post Adæ peccatum. Probat S. Doctor citato loco quatuor rationibus. Prima est. Medicina debet ita adhiberi, ut sit conveniens ægritudini: cùm ergo hominis ægritudo ex superbia processerit, debuit ita Incarnationis medicina illi applicari; ut priùs cognoscendo, se esse infirmum, & egentem Medico, se humiliaret. Ut verò hoc cognosceret homo, debuit priùs relinqui in statu naturæ, ut experiretur, se per vires liberi arbitrii non posse à peccati morbo sanari, imò semper in deterius ruere. Deinde constitui debuit in statu legis Scriptæ; ut experiretur, se nec per legem posse ab infirmitate liberari: & videns, occasione legis morbum potiùs augeri (*Non legis, sed naturæ vitio*) *cognitâ suâ infirmitate clamaret ad medicum, & gratia quæreret auxilium.* Ita etiam ratiocinatur Chrysostomus, in *Ep. ad Rom. hom.* 7. dicens: *Si à principio advenisset, dicerent, fieri potuisse; ut quis per ipsam legem servaretur, & laboribus propriis, & meritis. Hanc igitur illorum observans impudentiam, magnam temporis moram interposuit, antequam adveniret &c.*

V. Secunda ratio est. Ut paulatim à statu imperfectiori naturæ homo perduceretur ad statum perfectiorem legis Scriptæ; & ab hoc ad statum perfectissimum legis Evangelicæ, & gratiæ per Christum, juxta Apostolum, 1. Cor. 15. v. 46. *Non priùs quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale: primus homo de terra terrenus: secundus homo de Cœlo cœlestis.* Cùm igitur *Perfectissimum in operibus*

tibus Dei sit ipsa Incarnatio, per quam creatura Deo unitur in unitate personæ: ideo oportuit, ut non in principio humani generis, sed postmodum versùs finem seculorum compleretur: ut sic priùs esset quod animale, deinde quod spirituale est. Ita S. Thom. in 3. *dist*. 1. *q*. 1. *a*. 4. Qui ex S. August. *l*. 83. *Quæst. q*. 44. prosequitur: *Sicut absurdus est, qui juvenilem tantùm ætatem vellet esse in homine, temporibus subdito: inviderat enim cæteris pulchritudinibus, quæ cæteris ætatibus suas vices, atque ordinem gerunt: sic absurdus est, qui in ipso universo genere humano unam ætatem desiderat.... Nec oportuit venire divinitus Magistrum, cujus imitatione in mores optimos formaretur, nisi tempore juventutis. Ad hoc valet, quod Apostolus dicit, sub lege tanquam sub Pedagogo parvulos custoditos, donec veniret, cui servabatur, qui per Prophetas promissus erat*. Quemadmodum ergo non decet, hominem ab initio esse in juvenili ætate; sed per infantiam, & pueritiam ad eam progredi: ita non decuit, hominem ab initio esse sub lege gratiæ, sed per legem naturæ, & Scriptæ ad eam sibi viam parare.

VI. Tertia ratio est. Propter dignitatem Verbi incarnati, cujus adventum præcedere debebant præconia Prophetarum, figuræ, & Veteris legis Sacramenta. *Per multam seriem temporum, & annorum prædicendus fuit; non enim aliquid parvum venturum fuit. Diu fuerat prædicendus, semper tenendus. Quantò major Judex veniebat, tantò præconum longior series præcedebat*. (ait S. August. *Tract*. 31. *in Joann*.) & S. Leo, *Serm*. 13. de Passione. *Sic (inquit) congruebat, illos populos erudiri, ut quæ revelata non caperent, obumbrata susciperent: & major Evangelii esset auctoritas, cui tot signis, totque Mysteriis, veteris Testamenti pagina deservissent*.

VII. Quarta ratio est. Distantia à suo principio debilitatem facit in effectu; qui & debilior est, quò magis distat à suo principio: si ergo Incarnatio ab initio Mundi facta fuisset, fervor fidei temporis diuturnitate tepuisset. Unde circa finem mundi *Refrigescet Caritas multorum*, Matth. 24. v. 12. & Lucæ 18. v. 8. *Cùm filius hominis veniet* (in fine mundi) *putas inveniet fidem in Terra?* Quod exponens S. Thomas, *in* 3. *dist*. 1. *q*. 1. *a*. 4. citato, ait: *Si hoc maximum remedium Incarnationis in principio seculorum fuisset; procedente tempore, effectus ejus in homines minus carus fuisset, refrigerante Caritate: & ideo à principio generis humani indita est mentibus hominum, per quam homines Deo subjecti essent. Postmodum verò invalescente consuetudine peccatorum, lex naturalis adeo tenebrata est in pluribus; ut jam non videretur ad regimen humani generis sufficere; & ideo tunc additum est aliud remedium, scilicet, vetus lex, & ea quæ ad ipsam pertinent: Quâ etiam processu temporis in hominum cordibus debilitatâ, oportuit aliud perfectius remedium per Incarnationem apponi, usque ad tempus illud, cùm multorum caritas refrigesceret: & tunc succederet per secundum adventum visio fidei, & status gloriæ statui præsentis Ecclesiæ*. Hæc S. Thomas.

VIII. Dico tertiò. Non fuit conveniens, Deum differre Incarnationem usque ad finem mundi. Probat S. Tho. 3. *p*. *q*. 1. *a*. 5. primò, sic. Ordo naturæ petit, ut id, quod est causa perfectionis, præcedat tempore; ut sic, quod imperfectum erat, possit paulatim perducere ad statum perfectum; ergo Verbum, quod Incarnatione suâ fuit causa efficiens elevans hominem à miseria, non debuit in fine mundi, venire, sed multò ante; ut superesset tempus, quo homo ad perfectionem perduci posset. — Secundò. Si Incarnatio protracta esset ad finem mundi, invenisset Dei notitiam, ac reverentiam, morum honestatem ferè penitus abolitas: non est autem prudentis Medici remedium differre ad id tempus, quo adeo invaluit morbus; ut sit

ut sit quasi impossibilis curatio. — Tertiò. Decuit, Incarnationem ita disponi, ut homines salvarentur, non solùm per fidem Christi præsentis, & futuri, sed etiam præteriti; ut sic ejus virtus magis manifestaretur: at si Incarnatio dilata fuisset usque ad finem mundi, homines non fuissent salvati per fidem Christi præteriti; & Incarnationis effectus se extenderet ad præteritos, ad præsentes, sed non ad futuros; ergo &c.

IX. Dico quartò. Incarnatio congruenter facta est in medio temporum. Probat S. Tho. citato *art. 6. in arg. Sed contra*, ex illo Habacuc, 3. v. 2. *Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud: in medio annorum notum facies*. Quæ de Incarnationis opere dicta intelligunt Eusebius, *l. 6. Demonstr. Evang. c. 15.* Augustinus, *l. 18. de Civit. Dei, c. 32.* & Hieron. in dictum caput. Nota tamen, quod hìc *Medium* non sumitur pro medio geometrico, vel arithmetico; sed pro eo, quod nec est principium, nec finis, sed est inter principium, & finem, etsi magis sit propinquum uni, quàm alteri: sicut intervallum, quod est inter Romam, & Bononiam dicitur esse medium inter illas, quamvis uni sit propinquius, quàm alteri.

Probatur ergo sic. Illud tempus fuit conveniens Incarnationi, quo expletæ erant omnes Prophetiæ de futuro Messia: atqui hæ expletæ erant tempore medio, in quo facta fuit Incarnatio: expleta enim erat Prophetia Jacobi, Prophetia Danielis de quatuor Regnis, de septuaginta hebdomadibus, ut supra ostendimus; ergo &c.

§. II.

Solvuntur Ea, quæ Obstare videntur.

X. INcarnationem debuisse fieri ab initio Mundi, contra secundum Assertum, videtur, primò. Nam Incarnationis opus ex immensa Dei caritate procedit: sed caritas non tardat subvenire amico necessitatem patienti; *Prov.* enim 3. *v.* 28. dicitur: *Ne dicas amico tuo, vade & revertere, cras dabo tibi, cùm statim possis dare;* ergo &c.

Secundò. Christus venit in hunc mundum *Peccatores salvos facere*, 1. ad Timoth. 1. v. 15. sed plures salvati fuissent, si Incarnatio facta fuisset ab initio mundi: tot enim ignorantes Deum non periissent; ergo &c. Hoc erat argumentum Ethnicorum, apud S. August. *Ep.* 49. modò 102. *ad Deo Gratias, qu.* 2. dicentium: *Si Christus se salutis viam dicit, gratiam, & veritatem, in seque solo ponit animis sibi credentibus reditum; quid egerunt tot seculorum homines ante Christum? ... Quare Salvator, qui dictus est sese tot seculis subduxit? Sed ne dicant, lege Judaicâ vetere hominum curatum genus, longo post tempore lex Judæorum apparuit angustâ Syriæ regione; postea verò prorepsit etiam in fines Italos: sed post Cæsarem Cajum, aut certè ipso imperante. Quid igitur actum de Romanis animabus, vel Latinis, quæ gratiâ nondum advenientis Christi viduatæ sunt, usque in Cæsarum tempus?* Hæc Ethnicorum nomine Porphyrius.

Tertiò. Quantò plus differtur medicina, tantò periculosiùs invalescit morbus: sed sapientis Medici est, ut morbi periculum evitet; ergo videtur, quòd acceleranda fuisset Incarnatio.

XI. Respondeo ad singula. Ad primum dico cum S. Tho. 3. p. q. 1. a. 5. ad 1. *Quòd caritas non differt amico subvenire, salvâ tamen negotiorum opportunitate, & personarum conditione. Si enim Medicus statim à principio ægritudinis medicinam daret infirmo, minus proficeret, vel magis læderet, quàm juvaret. Et ideo etiam Dominus non statim à principio Incarnationis remedium humano generi exhibuit; ne illud contemneret ex superbia, si priùs suam infirmitatem non cognosceret.* Iisdem fere verbis respondet, in 3. *dist.* 1. *q.* 1. *a.* 4. *ad* 2.

XII.

XII. Ad secundum nego absolutè min. Sicut enim factâ modò Incarnatione, illi soli salvantur, qui sunt prędestinati; ita etsi ab initio facta fuisset, illi soli salvati fuissent, qui fuissent prædestinati ad vitam æternam. Ita cum S. Augustino S. Thomas, hoc *a. 5. ad 2.* & *in 3. dist. 1. q. 1. a. 4. ad 4.* ubi ait: *Nullus eorum, qui prædinati erant ab æterno, etiam ante Christi Incarnationem periit; nec etiam aliquis non prædestinatus, quandocumque Incarnatio fuisset, salvatus esset.* Ad salutem enim, & requiritur Christus, ejusque prædicatio, & requiritur gratia finalis per ipsum. Unde concludit S. Tho. *Et ideo quærere, quare Christus illi non prædicavit, vel quare gratiam illi non apposuit: est idem, quod quærere prædestinationis causam, quæ nulla est, nisi voluntas Dei.*

Ad objectionem verò Ethnicorum, S. Augustinus, citato loco, eam primò retorquet in ipsos, sic. Suorum Deorum Sacra, quæ certis temporibus sunt instituta, profuerunt iis, quæ antea obierant, an non? Si non: quare nos arguunt, cùm instantia militet contra ipsos? Si profuerunt: cur Christus, ejusque religio prodesse non potuit etiam illis, qui ante ipsum objerunt? Si dicant, Deos quidem suos semper fuisse; sed pro varietate personarum, locorum, & temporum sibi diversis modis serviri voluisse: cur hanc nobis faciunt quæstionem, cui & ipsi respondere tenentur? Vel si nos respondere non possumus, nec ipsi possunt respondere? Videatur Augustinus, qui ita concludit pro nobis: *Itaque ab exordio generis humani, quicumque in eum crediderunt, eum utcumque intellexerunt, & secundùm ejus præcepta piè, & justè vixerunt; quandolibet, & ubilibet fuerint, per eum procul dubio salvi facti sunt. Sicut enim nos in eum credimus, & apud Patrem manentem, & qui in carne jam venerit: sic credebant in eum antiqui, & apud Patrem manentem, & in carne venturum. Nec quia pro temporum varietate nunc factum annuntiatur, quod tunc futurum prænuntiabatur; ideo fides ipsa variata, vel salus ipsa diversa est.* Ex quo igitur Deus proposuit Christum passione suâ humani generis Mediatorem, ac Redemptorem; quotquot in eum adspiciebant per fidem justificabantur, & salvi fiebant. Et ideo, *Apoc. 13. v. 8.* Christus dicitur agnus, *Qui occisus est ab origine Mundi*; quia ab origine Mundi ejus mors, per fidem apprehensa, cœpit efficaciam habere.

XIII. Ad tertium respondet S. Tho. in 3. dist. 1. q. 1. a. 4. ad 3. *Quòd aliter est in morbo spirituali, quàm corporali: ad sanationem enim corporalis morbi non exigitur, ut infirmus vim medicinæ, & periculum morbi cognoscat: quod tamen maximè est necessarium in morbi spiritualis sanatione, qui per humilitatem, & contritionem spiritus sanatur. Et ideo quamvis medicina corporalis non differatur, medicina tamen spiritualis differri potest. Nec tamen ita dilata est, ut à principio penitus deesset: quia quamdiu fuit morbus, fuit medicina morbi, ut Hugo de S. Victore dicit; quamvis illa medicina non sit omnino sufficiens. Sic enim & Medicus corporalis ægroto præparatoria quædam medicamenta præbet, antequam perfectam medicinam det: & hic etiam fuit processus Dei in sanatione humani generis.*

XIV. Occurrunt Judæi, volentes, Messiam venturum in fine mundi, contra tertium Assertum, primò. *Genes. 49. v. 1.* Jacob convocatis filiis suis prædicturus adventum Messiæ, ait: *Congregamini, ut annuntiem, quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis.* Et Isaias, *cap. 2. v. 2.* vaticinans de Ecclesia Christi: *Et erit* (inquit) *in novissimis diebus præparatus mons domus domini &c.* ergo &c.

Secundò. Quod potest fieri per unum, non debet fieri per duo: sed Christus venturus est in fine mundi; ergo non debent dari duo adventus, unus in medio temporum, alter in fine mundi.

XV.

XV. Respondeo ad primum, primò. Ly *In novissimis diebus*, ut supra dictum est, intelligi de fine Legis, & Prophetarum, non vero de fine mundi — Secundò. Dico, per novissimos dies Jacob, & Isaiam intelligere ætatem, in qua sumus; & quæ respectu aliarum quinque præcedentium novissima dicitur. Prima siquidem mundi ætas ab Adamo ad diluvium fluxit. Altera à diluvio ad Abrahamum. Tertia ab Abrahamo ad Moysen, sive, ut alii volunt, ad Davidem. Quarta à Moyse, sive à Davide ad captivitatem Babylonicam. Quinta à captivitate Babylonicâ ad Christum. Sexta denique à Christo, usque ad consummationem seculi: & hæc novissima est, quam Prophetæ prænuntiarunt ad finem mundi duraturam.

Ad secundum respondet S. Thom. 3. *p. q.* 1. *a.* 6. quòd sicut dicit Chrysost. Homil. 27. in Ioann. *Duo sunt Christi adventus. Primus quidem, ut remittat peccata: secundus, ut judicet mundum. Si enim hoc non fecisset, universi simul perditi essent; omnes enim peccaverunt, & egent gloriâ Dei. Unde patet, quòd non debuit adventum misericordiæ differre, usque ad finem mundi.*

DUBIUM V.

An Angeli Cognoverint Existentiam Incarnationis?

§. I.

De Cognitione Naturali.

I. Dico primò. Angeli, sive boni, sive desertores non habuerunt, nec potuerunt habere viribus naturæ cognitionem existentiæ Incarnationis; seu, non potuerunt cognoscere, Jesum Nazarenum esse hominem Deum. Probatur eisdem rationibus, quibus supra ostendimus, nullum intellectum creatum, neque Angelicum, posse viribus naturæ cognoscere Incarnationis possibilitatem. Nam sicut possibilitas Incarnationis cum nulla causa, aut effectu naturali connexionem habet; ita neque Incarnationis existentia, cujus causa, & effectus sunt omnino supernaturales. Unde sic discurro. Quod non potest cognosci, ut possibile, nec potest cognosci ut existens; quia cognitio existentiæ alicujus rei supponit cognitionem possibilitatis ejus: sed Incarnatio ratione naturali à nulla mente creatâ cognosci potest, ut possibilis; ergo neque cognosci potest, ut existens.

Ulteriùs: Ut cognoscatur vi naturali existentia Incarnationis, debet etiam vi naturali cognosci secunda Persona SS. Trinitatis, quæ est incarnata; & consequenter Trinitas, saltem quoad an est: sed hoc cognosci non posse, in Tractatu de Trinitate ostensum est; ergo &c.

II. Dices primò. Angelus lumine naturali cognoscebat evidenter, humanitatem Christi subsistere, & non subsistere propriâ subsistentiâ: atqui cognoscebat, eum non posse subsistere subsistentiâ alienâ creatâ, quia hoc est impossibile; ergo cognoscebat, eam subsistere subsistentiâ alienâ divinâ. Conf. prob. Quia Angelus scit evidenter, humanitatem Christi subsistere non posse, nisi per subsistentiam creatam propriam, vel alienam, vel per increatam: sed evidenter cognoscebat, eam non subsistere subsistentiâ creatâ, sive propriâ, sive alienâ; ergo evidenter cognoscebat, eam subsistere subsistentiâ increatâ.

III. Respondeo, neg. absolute maj. Nam quamvis Angelus non videret in Christi humanitate subsistentiam propriam; non potest proinde dici, eum cognovisse evidenter, eam non subsistere propriâ subsistentiâ; & minùs subsistere subsistentiâ divinâ. Sed dicendum, quòd Angelus non videns in Christi humanitate propriam subsistentiam, & ex alia parte videns eam operantem (quod est proprium subsisten-

stentiam) prudenter cæperit dubitare, an Deus subsistentiam propriam humanitatis illi occultaverit: unde incertus, quid factum esset, manserit suspensus; non autem concluserit, eam divinâ subsistentiâ subsistere. Quia abundè probatum est, Angelum solo lumine naturali nec suspicari posse, possibilem esse unionem divinæ subsistentiæ cum natura creatâ.

IV. Dices secundò. Angelus etiam malus perspicacitate sui intellectus cognoscit omnia, quæ corporaliter fiunt; ergo cognovit, Jesum fuisse conceptum, & natum de matre, absque viri copulâ, & consequenter de matre non corruptâ, sed adhuc Virgine; ergo potuit cognoscere, fuisse conceptum operâ S. Sancti.

V. Respondet S. Thom. 3. *p. q.* 29. *a.* 1. *ad* 3. neg. conf. Nam, *Sicut Augustinus dicit, in* 3. *de Trinit.* (c. 7. & 8.) *Diabolus multa potest virtute sua natura, à quibus tamen prohibetur virtute divinâ. Et hoc modo potest dici, quòd virtute natura sua Diabolus cognoscere poterat, Matrem Dei non fuisse corruptam, sed Virginem; prohibebatur tamen à Deo cognoscere modum partus divini.* Unde ait S. Ignatius Martyr (apud S. Hieron. *in Matth. c.* 1.) hac de causa fuisse Mariam desponsatam Joseph, ut scilicet: *Partus ejus celaretur Diabolo, dum eum putat, non de Virgine, sed de uxore generatum.* Hac etiam de causa dicendum est: fuisse Diabolo celata omnia signa, etiam sensibilia, indicantia Jesu divinitatem, quæ acciderunt in ejus, tùm conceptione, tùm nativitate, & infantiâ. Unde pergit S Thomas: *Quòd autem postmodum eum aliqualiter cognovit Diabolus, esse Filium Dei, non obstat: quia jam tempus erat, ut Christum suam virtutem contra Diabolum ostenderet, & persecutionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam Diaboli, ne eum acriùs persequeretur; quando Christus, nec pati disposuerat, nec virtutem suam ostendere: sed in omnibus, aliis infantibus se similem exhibebat.*

§. II.

De Cognitione per Revelationem.

VI. Angelis Sanctis revelatum fuisse Mysterium Incarnationis jam esse peractum, etiam ante Christi mortem, exploratum est. Hoc enim, etiam à principio, ex quo beatificati fuerunt, aliquomodo cognovisse, docet S. Thomas 1. *p. q.* 64. *a.* 1. *ad* 4. & 3. *p. q.* 44. *a.* 1. *ad* 2. Cognoverunt etiam eo tempore, quo per actum est. Nam *Luca* 1. Gabriel Angelus illud Mariæ nuntiavit. *Luca* 2. Angeli illud pastoribus nuntiarunt eâdem nocte, quâ Christus natus est. *Matth.* 4. Angeli Sancti Christo ministrarunt. Dubium est de Angelis desertoribus: an cognoverint, ante Christi mortem, peractum esse in Jesu Mysterium Incarnationis; seu, an Jesus fuerit Messias in lege promissus. Unde

VII. Dico. Angeli desertores, seu Dæmones, ante Christi mortem, certò non cognoverunt, Jesum Nazarenum esse Filium Dei, sed manebant suspensi: ex una enim parte videbatur illis purus homo, cùm in eo omnes infirmitates carnis viderent: ex alia suspicabantur etiam, eum esse Filium Dei, quia videbant in Christo opera virtutem puri hominis excedentia. Ita S. Thomas, tùm 1. *p.* 64. *a.* 1. *ad* 4. tùm 3. *p. q.* 41. *a.* 1. *ad* 1. his verbis: *Sicut August. dicit, in* 9. *de Civit. Dei* (c. 21.) Christus tantum innotuit Dæmonibus, quantum voluit; non per id, quod est vita æterna, sed per quædam temporalia suæ virtutis effecta: *Ex quibus quamdam conjecturam habebant, Christum esse Filium Dei. Sed quia rursus in eo quadam signa humana infirmitatis videbant, non pro certò cognoscebant, eum esse Filium Dei: & ideo eum tentare voluerunt. Et hoc significatur, Matth.* 4. *ubi dicitur, quòd* Postquam esuriit, accessit Tentator ad eum. *Quia, ut Hilarius dicit* (super *Matth. c.* 3.) Tentare Christum Diabolus

bolus non fuisset ausus, nisi in eo, per esuritionis infirmitatem, quæ sunt hominis recognosceret. *Et hoc etiam patet ex ipso modo tentandi, cùm dixit:* Si Filius Dei es. *Quod exponens Ambrosius, dicit* (in *Luca* 4.) Quid sibi vult talis sermonis exorsus: nisi quia cognoverat Dei Filium esse venturum, sed venisse, per hanc infirmitatem corporis, non putabat?

VIII. Dices primò. Ex Evangelio constat, Diabolum sæpe vocasse Christum *Filium Dei*. Primò. Lucæ 4. v. 34. *Quid nobis, & tibi, Jesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio te, quis sis, Sanctus Dei*.

Secundò. Christus sæpè Diabolos prohibuit, ne illum palam confiterentur. Marci 3. v. 11. *Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei, & clamabant dicentes: tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum*. Et *Luca* 4. v. 35. & v. 41. *Exibant autem à multis Dæmonia clamantia, & dicentia: quia tu es Filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant, ipsum esse Christum*.

IX. Respondeo, Dæmones appellasse Jesum *Sanctus Dei*, *Filium Dei*, non quia certò cognoscerent, eum talem esse; sed quia ipsum talem esse suspicabantur. Unde Gregorius, *l.* 3. *in Job. c.* 15. ait: *Quia hæc dicens, cognoscendo Dei Filium pertimescit: sed tamen vim supernæ pietatis ignorans, nonnumquam dum possibilem considerat, hominem purum putat*. Adducebantur autem in hanc suspicionem: Tùm, quòd cernerent advenisse tempus, quo Prophetæ Messiam venturum esse prædixerant. Tùm, quòd missionem sibi à Patre commissam Christus prædicabat. Tùm, quòd à Christo miracula sinè ipsorum ministerio, imò ipsis invitis, patrari experiebantur.

X. Replicabis tamen. Dæmones videbant miracula facta à Christo in confirmationem doctrinæ suæ, quâ prædicabat, se esse Filium Dei, esse vera miracula; & ex alia parte sciebant, non posse veris miraculis falsam doctrinam confirmari; ergo certò cognoscebant, eum esse Filium Dei, qualem se prædicabat: quia argumentum, quod deducitur ex miraculis, est argumentum evidens.

XI. Respondeo, Argumentum depromtum ex miraculis fundare, ut supra vidimus, evidentiam, non veritatis rei in se; sed credibilitatis rei, quæ miraculis confirmatur. Unde ex quo Dæmones videbant, doctrinam Christi veris miraculis confirmari; sequitur, eos formasse judicium, quo judicarent, esse evidenter credibile, quod ipse asserebat. Verùm cum ex alia parte viderent in ipso omnes carnis infirmitates; dubitabant, an esset verus Dei Filius per naturam, an verò solùm per adoptionem; sicque procurabant ab hoc dubio se expedire, ut certò noscerent, an esset Dei Filius per naturam: & quia Christus nolebat hoc eis manifestare, ideo prohibebat, & increpabat eos.

Ad secundum autem, ubi dicitur, quòd Christus increpans eos, non sinebat ea loqui, *Quia sciebant, ipsum esse Christum*; dico primò. Ly *Quia* non sumi *Causaliter*; ita ut causa, quare Christus eos prohibebat loqui, esset, quia hoc sciebant: sed sumi *Historialiter*, & recitativè, in hoc sensu: Christus non sinebat Dæmones dicere, se scire ipsum esse Christum. Quo sensu dicit Martha, Jo. 11. v. 27. *Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei*, idest, credidi, te esse Christum. Et de Maria Magdalenę, Jo. 20. v. 14. *Et non sciebat, quia Jesus est*, idest, non sciebat, eum Jesum esse. Unde versio Syriaca ita habet: *Increpabat eos, nec permittebat eis dicere, nosse se, quòd ipse esset Christus*. Et ideo Christus hoc eis prohibebat, quia mentiebantur, dicentes, se scire; cùm hoc certò non scirent, sed dubitanter. Tùm quia: id solùm dicebant, ad explorandum, juxta illud Ambrosij: *Explorando tentabant, & tentan-*

tentando explorabant. Quid enim exploraſſent, ſi certò ſcivíſſent?

Verùm, quia aliæ Verſiones, Arabica, Perſica, & Ethiopica ſumunt ly *Quia* in ſenſu cauſali, ideſt, *Quoniam ſciebant*: vel *Sciebant autem*, *ipſum eſſe Chriſtum*. Dico ſecundò. Dæmones ſciviſſe quidem, Jeſum eſſe Chriſtum, ideſt, Meſſiam promiſſum: eſſe autem Deum, Deique Filium dubitaſſe quidem, ſed non ſciviſſe certò. Quare S. Tho. 3. *p. q.* 44. *a.* 1. *ad* 2. ait: *Unde ſuper illud*, *Marci* 3. Scio, quòd ſis Sanctus Dei, *dicit Chryſoſt.* (& Auguſt. lib. QQ. Vet. & Novi Teſt. q. 66.) *Quòd non certam, aut firmam adventus Dei habebat notitiam*; ſciebat tamen, ipſum eſſe Chriſtum in lege promiſſum. *Cognoverat enim* (ſubdit Ambroſius, in Lucam, c. 14.) *Dei Filium eſſe venturum*, *ſed veniſſe per infirmitatem carnis non putavit*: *aliter numquam Judæos impuliſſet ad eum occidendum*, *ex cujus morte timere poterat ſuam ruinam*. Idem dicit Beda, in Lucam, *c.* 14. videndus apud S. Thomam loco mox citato.

XII. Dices ſecundò. Oppoſitum dæmonſtrant ipſa Dæmonum Oracula in Idolis edita. Conſtat enim, ut refert Svetonius, *in Octavio c.* 94. Nicephorus, *lib.* 1. *c.* 17. quòd cum Auguſtus Apollinem Delphicum conſuluiſſet, nec reſponſum obtineret, cauſamque ſilentii exquireret; hæc tandem reſponſa obtinuit:

> *Me puer Hebræus divos Deus ipſe gubernans*,
> *Cedere ſede jubet*, *triſtemque redire ſub orcum*:
> *Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris*.

Quare addunt iidem Scriptores, Auguſtum, Romam reverſum, Aram in Capitolio erexiſſe cum hac inſcriptione: *Ara Primogeniti Dei*.

XIII. Confirmatur. Plurimi Infideles aliquam Incarnationis notitiam habuerunt, præſertim Sibillæ, ut refert Sixtus Senenſis, *l.* 2. *Biblioth. Sancta*, Verbo *Sybilla*. Unde S. Auguſt. *l.* 18. *de Civit. Dei*. *c.* 23. expendit vaticinia Siybillarum, maximè Sybillæ Cumanæ, de Incarnatione Verbi; quo etiam teſtimonio uſi ſunt SS. Patres, quotquot adverſus Gentiles cauſam Chriſtianæ Religionis propugnandam ſuſceperunt. Quibus Gentiles victi, referente Lactantio, *l.* 4. *Inſtit. c.* 15. eò confugere ſolebant, ut dicerent, carmina illa Sybillina à Noſtris eſſe ficta, quos Lactantius ipſe redarguit. Iis etiam in ſuis concionibus uſum fuiſſe Paulum Apoſtolum, refert S. Clemens Alexandrinus, *l.* 6. *Stromatum*. His accedit S. Thomas, qui 2. 2. *q.* 2. *a* 7. *ad* 3. dicit: *Quòd multis Gentilium facta fuit revelatio de Chriſto*, *ut patet per ea*, *quæ prædixerunt. Nam, Iob.* 19. *dicitur*, Credo, quòd Redemtor meus vivit: *Sybilla etiam prænuntiavit quædam de Chriſto*, *ut Auguſt. dicit*. *Invenitur etiam in hiſtoriis Romanorum*, *quòd tempore Conſtantini Auguſti*, *& Helenæ Matris ejus inventum fuit quoddam ſepulchrum*, *in quo jacebat homo laminam auream habens in pectore*, *in qua ſcriptum erat*: *Chriſtus naſcetur ex Virgine*, *& ego credo in eum*. *O Sol*, *ſub Helenæ*, *& Conſtantini temporibus iterum me videbis*. Cur ergo non & Dæmonibus facta fuit revelatio de Chriſto?

XIV. Reſpondeo, quòd ſi Dæmones in ſuis Oraculis aliqua prænuntiarunt de Chriſto; hoc non fuit ex aliqua revelatione immediatè ipſis factâ: ſed per revelationem factam, tùm per Angelos, tùm per Prophetas in Sacris Literis. Si enim Judæi ex promiſſionibus factis, & in Scripturis exaratis, noſſe poterant Chriſtum eſſe Meſſiam; multò meliùs Dæmones, non quidem certò evidenter, ſed conjecturaliter: præſertim quoad ejus divinitatem, circa quam eorum mens fluctuabat. Ut enim dictum eſt, miracula, quæ videbant, credibile eis reddebant, ipſum verè eſſe Filium Dei, & ad impediendam ejus mortem cos movebant; quod ex ſomnio uxoris Pi-

lati, *Matth.* 27. *v.* 19. colligitur, quæ marito suo dixit: *Nihil tibi & Justo illi, multa enim passa sum hodie per visum, propter eum.* E contra verò carnis infirmitates, quas in Christo, ut in aliis hominibus videbant, eum esse purum hominem eis persuadebant. Si enim eum reverâ cognovissent, nunquam Dominum gloriæ, à quo damnandi erant, crucifigi permisissent.

XV. Ad Confirm. Admitto, pluribus Gentilibus, qui non erant de populo Judaico, collatam esse fidem, & revelationem, saltim implicitam, Incarnationis, ut Job, & Sybillis: vel specialem, per donum Prophetiæ, ut Job, & Sybillis, (testibus S. Hieron. *l. adversùs Jovinianum*, in præmium virginitatis earum, & Lactantio *l.* 1. *c.* 6.) Vel generalem, traditione acceptâ ab Adamo, per Patriarchas ad Noe posteros traductâ: Adamo enim factam fuisse promissionem Salvatoris hominum, nemini dubium est. Et hujus notitiam mutuare etiam poterant ex Hebræis; qui captivitatibus apud varias nationes dispersi, potuerunt eis denuntiare Redemtorem, quem ex sacris Vaticiniis sperabant. Unde Gentilium aliqui in Mediatorem, & Redemtorem fidem concipientes, potuerunt justificari, & per ipsum salvari. Uno verbo, ait S. Thomas citatus, ex 2. 2. q. 2. a. 7. ad 3. *Si qui Salvati sunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris: quia etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia, credentes; Deum esse liberatorem hominum, secundùm modos sibi placitos, & secundùm quòd aliquibus veritatem cognoscentibus spiritus revelasset.*

Ex omnibus præfatis modis Dæmones, etiam inviti, concipere potuerunt aliquàm de venturo Messia cognitionem: sive acceptam ante eorum lapsum, si cum S. Bernardo credamus, Dæmones idcirco corruisse; quòd Deo homini, sibi proposito, ut omnium Capiti, ac Principi, cui omnes creaturæ parere deberent, sese subiicere recusaverint: sive etiam post lapsum. Nam mysterium Incarnationis fuisse illis implicitè intimatum, colligunt sacri Interpretes ex illis verbis, *Gen.* 3. *v.* 15. ubi Deus Diabolum, sub serpentis larvâ Protoparentum seductorem, sic affatur: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius; ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus.*

XVI. Dices tertiò. Patres non rarò contra Arianos urgent Diaboli testimonium, ut Verbi divinitatem asserant. Unde Hilarius, l. 6. de Trinit. *Anne* (inquit) *hujus nominis proprietatem Dæmones nescierunt? Dignum est enim hæreticos non jam Apostolicis doctrinis, sed Dæmonum clamore convinci: clamant enim, & sæpe clamant:* Quid mihi, & tibi est, Jesu Fili Dei Altissimi? *Invitis veritas elicuit confessionem, & natura potestatem testatur dolor obediendi:* atqui hoc argumentum non valeret, si Diabolus certò non cognovisset, Jesum esse Filium Dei; ergo &c.

XVII. Respondeo, neg. min. Valet enim contra Arianos Hilarii argumentum; quamvis in Diabolo conjecturalis tantùm, & dubia divinitatis Christi asseratur notitia: in hac enim suppositione Ariani erant iniquiores Diabolo. Iste enim divinitatem in Jesu ex miraculis, aliisque circumstantiis saltem suspicatus est. Illi è contra nullâ ratione judicarunt; imò apertè negarunt ei divinitatem inesse, etiam postquam resurrectione suâ id probavit. Unde Cassianus, *l.* 3. *de Incarn. c.* 13. eodem, quo Hilarius argumento urgens Arianum: *Ille* (inquit) *eum Filium Dei esse suspicatus est, etiam cum mortem pertulit; tu negas eum, cùm resurrexit? Ille enim Deum suspicatus est, cui se occulvit, tu negas, cui se probavit?*

QUÆ.

QUÆSTIO III.

De Convenientia, & Necessitate Incarnationis.

Quamquam nobiscum conveniant aliqui Infideles, unionem hypostaticam Dei cum natura humana non esse impossibilem; inde tamen non eis liquet, eam fuisse expedientem ad humanum genus liberandum, & multò minus necessariam. Utrumque ergo in hac quæstione ostendemus: nimirum, fuisse convenientem, & necessariam, modo explicando.

DUBIUM I.

An fuerit Conveniens, Deum Incarnari?

§. I.

An fuerit Conveniens Deo.

I. Congruitas Incarnationis potest considerari, vel ex parte Dei, qui est incarnatus; vel ex parte hominis, ad quem redimendum facta est Incarnatio. Unde potest quæri: An Incarnatio fuerit congrua, & conveniens Deo redimenti, & homini redimendo?

II. Dico ergo. Incarnatio fuit congrua, & conveniens Deo Incarnato, seu Deo redimenti. Probatur. Id est conveniens Deo, quo manifestantur ejus attributa: atqui per Incarnationem mirificè divina attributa manifestantur; ergo &c. Min. prob. Præcipua Dei attributa sunt omnipotentia, sapientia, bonitas, justitia, & misericordia. Probo ergo, quòd hæc omnia in Incarnatione manifestentur. Manifestatur ergo primò omnipotentia: dum extrema infinitè distantia, Deus scilicet, & homo in unam copulantur personam: hoc enim maximum opus est, maximam, & infinitam demonstrans potentiam. De hac propterea Jeremias loquens, c. 31. v. 32. *Novum* (inquit) *creavit Dominus super terram: fœmina circumdabit virum.* Eam Habacuc c., 3. v. 2. vocat opus Dei: *Domine opus tuum: in medio annorum vivifica illud*. Et B. Virgo in suo Cantico, Lucæ 1. v. 51. *Fecit* (inquit) *potentiam in brachio suo.* Unde Bernardus, Serm. 3. in vigilia Nat. Dom. *Tria* (inquit) *opera, tres mixturas fecit omnipotens illa majestas in assumtione nostra carnis; ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, ut nec facta sint, nec facienda sint ampliùs super terram. Conjuncta quippe sunt ad invicem Deus, & Homo, Mater, & Virgo, fides, & cor humanum.*

III. Dices. Incarnatio infirmavit potentiam. Nam demisit Deum ad hominis debilitatem, & miserias: redegit Deum ad mortem, quod infirmitatis est; non ergo omnipotentiam manifestavit, sed depressit.

Respondeo, neg. assumtum. Hoc enim ipsum, quo summa potentia, quasi contra seipsam agens, & quasi seipsam vincens infirmitati, ac debilitati conjungit; commendat maximè potentiam ejus, qui illud facit. Mortem autem subire, quâ hostis infensissimus vincatur, & ex qua gloriosè resurgat, non moriturus, qui sic mortuus est; maximam ostendit potentiam: sic autem in Incarnatione contigit.

IV. Secundò manifestatur sapientia. Quia in Incarnatione Deus excogitavit medium aptissimum ad conciliandа jura divinæ justitiæ, & misericordiæ. Rursus: superbiam humilitate, voluptates doloribus, desideria divitiarum paupertate sanavit. Summæ autem sapientiæ est contraria suis contrariis sanare.

V. Oppones. Sapientis non est, summum bonum ad miseriam usque descendere, & eam induere; ergo sapientis non est ad carnem se deprimere, & eam vestire.

Sed

Sed nego conseq. cum S. Tom. 3. *p. q.* 1. *a.* 1. *ad* 3. Nam caro, & corpus certè distat infinitè à Deo summo spiritu; à Deo tamen est, & ad Deum ordinatur: *Deus enim propter suam bonitatem, cùm sit increatus, immobilis, & incorporeus produxit creaturas mobiles, & corporeas. Et similiter malum pœna à Dei justitia est introductum propter gloriam Dei. Malum verò culpa committitur per recessum ab arte divina sapientia, & ab ordine divina bonitatis. Et ideo Deo conveniens esse potuit assumere naturam creatam mutabilem, corpoream, & pœnalitati subjectam; non autem fuit ei conveniens assumere malum culpa.*

VI. Tertiò. Manifestatur divina bonitas. Quia per Incarnationem maximè se communicat homini, quod summi boni, & ardentissimi amoris character est; majestatem inclinavit, & infirmitatem erexit; amato opem præbuit; in beneficia se se effudit, quæ summæ bonitatis signa sunt: exclamante Paulo, ad Titum 3. v. 4. *Benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei &c.* Et Christo ipso attestante, Joann. 3. v. 16. *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

VII. Sed objicies cum Socinianis recentioribus. Prodigalitatis, & amoris inordinati vitium est, non liberalitatis prærogativa, Deum dare Deum homini; nimirum, rem, quæ supra omne pretium est, tradere vili, ac misero peccatori: præsertim cum aliâ viâ servus redimi potuerit. Quemadmodum enim vituperabilis fuit nimia elatio, quâ creatura appetiit esse Deus; sic vituperanda, & Deo indigna videtur nimia depressio, quâ Deus factus est homo.

Respondeo, neg. ant. Non enim prodigalitatis vitium est, sed immensi amoris argumentum, non solùm necessaria, sed etiam non necessaria pauperi, ac misero elargiri; ut à miseriis possit surgere. Neque illa depressio indecens fuit: siquidem Verbum divinum humana suscipiens, divina non amisit. Factum est enim, ut sicut inferiorem non consumeret glorificatio; ita nec superiorem minueret assumptio: imò in tali humiliatione gloriam suam magis splendere fecit, in qua cum bonitate summam eluceře fecit sapientiam. Neque est simile de creatura, dum appetiit esse, ut Deus: hoc enim processit ab excessu elationis, & superbiæ; exinanitio autem Dei ad formam servi, prodiit ab excessu amoris. Sicut si subditus appeteret esse, ut Rex, elatio præsumtuosa, & damnabilis esset: at si Rex, ut servum redimeret, è throno majestatis descenderet, esset summa, & laudabilis dignatio.

VIII. Quartò manifestatur justitia. Tùm respectu Dei Patris, cui par debito pretium exhibitum est; quia à Persona, quæ non minoris dignitatis est, quàm sit Persona, cui fuit exhibitum. Tùm respectu Diaboli, qui non potestate, sed justitiæ lege victus est. Unde August. lib. 3. de Lib. Arb. cap. 10. *Unicus* (inquit) *Dei Filius Diabolum.... homini subjugavit; nihil ei extorquens violento dominatu, sed superans eum lege justitia.* Et lib. 13. de Trinit. cap. 13. *Non autem Diabolus potentiâ Dei, sed justitiâ superandus fuit.* Et vincendus erat in carne, quam ipse olim vicerat in Adamo; ut redintegrato certamine, ab eodem, quem vicerat, ipse vinceretur.

IX. Oppones tamen contra primam partem. Primò. Justitia non est innocentem supplicio tradere pro reo: imò justitiæ legibus est adversum.

Secundò. Non patitur justitia, ut per medium iniquum sui juri satisfiat: hoc autem accidit in Incarnatione, in qua electa fuit Christi crucifixio (quod fuit medium iniquum, quia gravissimum peccatum) ut repararetur jus divinum læsum.

Tertiò. Inter attributa Dei respectu hominum emicat misericordia; er-

go convenientius fuisset, ut misericorditer condonasset homini peccatum Adæ, quàm ut pro eo satisfactionem de justitia exegisset.

Quartò. Non decuit, ut Deus exigeret ab homine plus, quàm potest: sed homo non potest satisfacere pro peccato; non ergo decuit, ut Deus satisfactionem pro illo exigeret.

X. Respondeo ad primum, injustitiam quidem esse, tradere innocentem supplicio in pœnam, non verò ipsum tradere in satisfactionem; maximè si innocens voluntariè in se suscipiat personam rei, ejusque demeritum: sicut fecit Verbum divinum, dum *Oblatus est, quia ipse voluit, & peccata nostra ipse portavit.* Unde S. Tho. 3. p. q. 47. a. 3. ad 1. *Innocentem* (inquit) *hominem passioni, & morti tradere contra ejus voluntatem, est impium, & crudele. Sic autem Deus Pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur, & Dei severitas, quæ peccatum sinè pœnâ dimittere noluit, quod signat Apostolus dicens, Rom.* 8. Proprio Filio suo non pepercit. *Et bonitas ejus in eo, quòd cùm homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam, quam pateretur, ei satisfactorem dedit; quod signavit Apostolus dicens:* Pro nobis omnibus tradidit illum. *Et Rom. 3. dicit:* Quem, *scilicet Christum*, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine suo.

XI. Ad secundum dico, quòd eligere quidem medium iniquum, ut iniquum, impellendo ad illud, injustitia, imò iniquitas est: at medium, cæteroquin iniquum, permittere, ut ex illo majus bonum consurgat, injustitia non est. Sic enim Deus permittit peccata hominum, permisit persecutiones tyrannorum; ut exinde eliceret patientiam Martyrum; & sic permisit crucifixionem Christi: quæ iniqua quidem fuit ex parte Judæ, qui eum prodidit, Judæorum, qui ejus mortem à Pilato extorserunt, Pilati, qui eam decrevit, & militum qui eam intulerunt: æquissima tamen fuit ex parte Christi, qui eam suscepit, Dei Patris, qui eam permisit, eamque ad hominum salutem sapienter ordinavit. *Eadem actio* (inquit S. Tho. supra citatus ad 3.) *diversimodè judicatur in bono, vel in malo, secundùm quòd ex diversa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum ex caritate: & ideo laudantur. Judas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Judæi autem ex invidia, Pilatus timore mundano, quo timuit Cæsarem: & ideo ipsi vituperantur.* Videatur dicta q. 47. a. 6. ad 3.

XII. Ad tertium dico, Deum ita esse misericordem, ut simul etiam justus sit: ideoque sic voluit suam misericordiam ostendere, ut justitia locum haberet; quod factum est, dum pro nobis factus est homo, ut pro nobis satisfaceret. Quòd enim homo factus sit, & quòd peccata portaverit: quòd nostram vilitatem dedignatus non sit, quòd se pro nobis Mediatorem fecerit, ut pro nobis mortem pertulerit, grandis misericordia fuit. Quòd autem pro nobis Deo satisfecerit, justitia fuit. Vide S. Th. *in 3. dist. 1. q. 1. a. 2. ad* 4.

XIII. Ad quartum dicit S. Tho. mox citatus, *ad* 5. quòd quantitas peccati ex duobus potest pensari: & ex parte Dei, in quem peccatur, vel ex parte boni, quod corrumpitur: *& ideo ad Satisfactionem debitam requiritur actio hominis, quæ proportionetur quantitati culpæ, inquantùm corruptio quædam est gratiæ, cujus virtus quodammodo infinita est, cùm sufficiat ad merendum præmium infinitum; per quam satisfactio proportionatur quantitati culpæ, prout offensa Dei est. Et ideo ex se non sufficit ad satisfaciendum, quia ex se gratiam habere non potest. Nec tamen Deus crudelis est, hanc satisfactionem exigens: quia, quamvis gratiam habere non possit ex se, & ita nec satisfacere; potest tamen satisfacere per id, quod Deus paratus est dare, scilicet, per gratiam.*

XIV.

XIV. Oppones contra secundam partem, primò. Diabolus nullum æquum jus unquam habuit in hominem. Vel enim illud habuisset ex furto, quo sibi hominem rapuerat; vel ex homine, qui se ipsum liberè Diabolo tradidisset: at neutrum dici potest; cùm furi in rem ablatam nullum jus aquiratur: nec mancipium, qualis est homo respectu Dei, possit se ipsum alteri domino tradere.

Secundò. Dato, quòd Diabolus aliquod jus habuisset in hominem, injustè à Christo spoliatus fuit in certamine, quod cum ipso inijt, quia fraude, ac dolo processit: siquidem Diabolo objecit carnem, in quam sæviret, sed divinitatem, quâ Diabolum perimeret, occultavit.

XV. Respondeo. Ad primum dico, hunc fuisse errorem Petri Abaelardi, qui, ut refert S. Bernardus, *Ep.* 190. modò *Tract. de Error. Abaelardi, cap.* 5. quamvis fateretur, Patres in opposita fuisse sententiâ, ajebat: *Sed ut mihi videtur, nec Diabolus unquam jus aliquod in homine habuit, nisi forsè, Deo permittente, ut carcerarius; nec Filius Dei, ut hominem liberaret, carnem assumsit*. Post quæ Abaelardi verba exclamat Bernardus. *Quid in his verbis intolerabilius judicem? Blasphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius? Temeritatem, an impietatem?* Et meritò quidem. Docet enim Paulus, ad *Coloss.* 2. *v.* 13. *&c.* Christum condonasse nobis omnia delicta, deleto, quod adversùs nos erat, chirographo decreti, & illud sustulisse è medio. affigendo illud Cruci; expoliasse Principatus, & Potestates, de illis per semetipsum triumphando. Hinc in Scripturis sæpe Diabolus vocatur *Princeps hujus mundi, tenebrarum harum*, omnium peccantium. Idem communiter sentiunt Patres. August. *l.* 3. *de lib. arb. c.* 10. scribit, Dæmonem *jure æquissimo* totum genus humanum sibi vindicasse, per victoriam, quam in Protoparentibus ex eo retulerat. S. Leo (*Serm.* 2. *de Nat. Dom.*) ait, Diabolum non indebito dominatu omnibus peccantibus præesse. & S. Bernardus, *Epist.* 190. citatâ, hæc habet: *Sciendum est, quòd omnes Doctores nostri, post Apostolos, in hoc conveniunt: quòd Diabolus dominatum, & potestatem habebat super hominem, & jure ipsum possidebat: ideo scilicet, quòd homo ex libertate arbitrij, quam habebat, sponte Diabolo consensit. Ajunt namque, quòd si quis aliquem vicerit, victus jure victoris servus constituitur*. Quibus respondetur ad instantiam: nimirum, hominem non esse merum mancipium respectu Dei, sed propriæ libertati relictum; qua, cùm debuisset se tradere Deo, peccando se tradidit Diabolo, qui hoc modo jus in illum acquisivit.

XVI. Ad Secundum dico, quòd si in certamine, quod iniit Christus cum Diabolo, adfuit fraus, & dolus, fuit fraus pia, & dolus justus. Victoria enim per iniquam fraude parta, qualis fuit ea, quâ Diabolus in primos Parentes usus est; poterat per aliam (si ita loqui licet) piam, & salutiferam fraudem auferri, qualem Christus adversus Diabolum adhibuit. Quamvis veriùs dici possit, diabolum non fuisse à Christo deceptum; sed se ipsum decepisse, seu decipi voluisse.

XVII. Quintò. Tandem manifestatur misericordia. Quia Verbum in Incarnatione hominem miserum sublevavit, & à pœnis, & servitute Diaboli, ac peccati sanguinis sui pretio redemit. Insignis hujus misericordiæ effectus celebrat Paulus, *ad Romanos*, toto *cap.* 5.

§. II.

An fuerit Conveniens Naturæ Humanæ.

XVIII. Incarnationem fuisse convenientem homini, non quidem attentâ conditione suæ naturæ, quia hæc erat supra dignitatem, & conditionem ejus; sed secundùm infinitam excellentiam bonitatis Dei, cer-

certum est. Nam per Incarnationem sublevata fuit natura hominis ad esse divinum, summoque nexu cum divinitate conjuncta, super Angelos exaltata &c. Quod hic quæritur, est: An fuerit medium conveniens ad hominem redimendum.

XIX. Dico. Incarnatio fuit convenientissimum medium ad hominem redimendum. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 1. *a.* 2. ubi ex S. August. *l.* 13. *de Trinitate*, dicit: *Non alium modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati omnia æqualiter subjacent; sed sanandæ miseriæ nostræ convenientiorem alium modum non fuisse*. Hoc pluribus rationibus probat S. Thomas, quibus addi possunt sequentes. Prima. Quia per Incarnationem homo fuit redemtus ex perfecta justitiâ: fuit enim, ut, tùm ex parte redimentis, tùm ex parte pretii exhibiti, tanti esset redemtio valoris, & dignitatis, quantæ gravitatis fuerat offensa, quâ homo se constitutum erat reum; quod absque Incarnatione haberi non potuisset, ut infra ostendemus.

Secunda. Quia homini redimendo conveniebat medium, quo tolleretur cæcitas, quam contraxerat in intellectu, & propensio ad bonum commutabile, quâ laborabat in voluntate: atqui ad hoc fuit aptissimum medium Incarnatio Verbi: quia per hanc Verbum, quod est veritas, sub humanitatis nube nostris veluti sub oculis positum est; ac per illud consultum est ignorantiæ, & cæcitati, quâ tenebatur humanus intellectus. Per Incarnationem etiam incommutabile bonum ad homines accessit; effecitque, ne contracta per peccatum infirmitas eum impediret, quin ad illud humana voluntas progrederetur.

Tertia. Quia homo talis est conditionis, ut nonnisi per sensibilia ad cælestia procedat. Unde sicut Deus Patriarchis, quos erat edocturus, videndum olim se præbuit in humana specie; ac se se veluti Judæorum oculis subjecit, cum legem conscripsit: ita cum voluit hominem redimere, decuit, ut humanitate indutus illi appareret; conveniens ergo fuit, ut qui hominem erat redemturus, esset Deus, & simul homo. Nam, ut dicit S. Leo, Serm. 1. de Nativ. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplum*.

XX. At inquies. Convenientius medium fuisset illud, per quod omnes homines salvarentur: at per Incarnationem non omnes salvantur, imò multi tantum pretium inutile sibi reddunt; ergo &c.

Respondeo primò, ex S. Augustino, *Ep.* 105. modò 194. *ad Sixtum*, neg. maj. Nam *Si utrique liberarentur, lateret, quid peccato per justitiam debeatur: si nemo, quòd gratiâ largiretur*. Ut ergo pateat, quid peccato debeatur, non decuit, ut omnes salvarentur; & ut appareat, quid gratia possit, nec decuit, ut nemo salvaretur.

II. Respondeo secundò, neg. suppositum. Defectus enim salutis aliquorum, non in Incarnationem refundendus est, quæ ad omnium salutem sufficiens est; sed in pravam hominum voluntatem, quæ prætium à Christo erogatum, & voluntatem ejus salvandi omnes reddit inefficacem.

DUBIUM II.

An Conveniens fuerit, ut Assumeretur potiùs Humana, quàm Angelica, vel alia Natura: & an Assumeret potiùs Filius, quàm alia Persona?

§. I.

Resolvitur prior Pars.

I. Dico. Convenientius fuit, ut humana natura assumeretur potiùs, quàm alia. Ita S. Th. 3. *p. q.* 4. *a.* 1. & probat. Congruentius erat, ut illa natura assumeretur, quæ

quæ erat, nedum magis congrua assumtioni, sed etiam indigens reparatione: atqui natura humana erat magis congrua, seu idonea ad unionem cum Verbo; quia, utpote rationalis, & intellectualis, potest aliqualiter attingere ipsum Verbum per suam operationem, cognoscendo scilicet, & amando ipsum: cùmque esset maculata originali peccato indigebat reparatione, & consequenter assumtione; ergo &c. Secunda etiam pars probatur. Naturæ enim irrationali deerat congruitas dignitatis; naturæ autem angelicæ deerat congruitas necessitatis: quia etsi Angelorum aliqui peccaverint, eorum tamen peccatum nec vitiavit totam naturam, neque capax est remedii, ut dictum est cum S. Th. 1. p. q. 64. a. 2. ergo &c.

II. Ulteriùs: licèt Angeli peccaverint, propriâ tamen voluntate peccaverunt; homo verò non propriâ voluntate peccavit, sed alienâ, nempe, Adami: convenientius autem erat, ut qui alienâ voluntate peccaverat, alienâ etiam voluntate redimeretur; quàm qui peccarunt propria voluntate, utpote minùs excusabiles. Hinc S. Bernardus, *Serm. 1. de Adventu*, ait: *Novit* (Deus) *in affectum malitiæ, & nequitiæ transisse Angelos desertores, nec ex ignorantia aliquâ, seu infirmitate peccasse: ideoque pariter necesse est pœnitere nolentes...... sciebat enim, nullam Angelis patere redeundi viam: nempe novit superbiam Moab, quod superbus est valdè, & superbiæ ejus pœnitentia remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ.* Cùmque dixisset, ad reparandas Angelorum ruinas condidisse Hominem, subdit: *At verò hominis vice nullam postea condidit creaturam; innuens ex hoc ipso redimendum adhuc hominem, quippe quem supplantavit aliena malitia: ideoque prodesse ei potest caritas aliena.*

III. Tandem. Erat conveniens, ut Verbum eam naturam assumeret, ex cujus assumtione verificaretur, quòd Verbum quodammodo omnem naturam assumsisset, & omnia traxisset ad se: sed hoc, assumendo naturam humanam, consecutum est. Nam hæc habet aliquid commune cum omnibus: nempe, esse cum lapidibus, ac cæteris inanimatis, vivere cum plantis, sentire cum brutis, intelligere cum Angelis; ergo &c.

IV. Dices tamen primò. Ea natura magis congrua est assumtioni, quæ Deo magis affinis est: atqui hæc est angelica, quæ purus spiritus est, non humana, quæ ex spiritu, & corpore constat; ergo &c.

Respondeo maj. esse veram, si cætera sint paria, quod non contingit in casu. Nam Angelus, etsi naturâ sublimior homine, & magis Deo affinis; minùs tamen decuit, ut à Deo sanandus assumeretur. Tùm quia: insanabilis, quantùm est ex conditione suæ naturæ firmiter adhærentis, sive bono, sive malo semel electo. Unde Damascenus, L. 2. de Fide c. 4. *Quod* (inquit) *hominibus est mors, hoc Angelis est lapsus.* Tùm quia: non tota natura Angelica cecidit, sicut ceciderat humana. Tùm quia: Angelus propriâ voluntate sinè exteriori tentatione cecidit; ideoque magis liberè, quàm primus homo, ex quo alii per generationem peccatum trahunt: ac proinde magis miseratione sunt digni.

V. Dices secundò. Major apparet misericordia, ubi grandior est miseria: sed grandior est miseria Angelorum perditorum, cùm gravius fuerit eorum peccatum, quàm hominum; ergo magis decebat, ut misericordia divina eos redimeret, quàm homines.

Respondeo primò. Grandiorem quidem esse Angelorum miseriam, quàm hominum; minùs tamen dignam miseratione, quia in malo obfirmatam. — Secundò. Miseriam Angelorum esse quidem grandiorem intensivè, non tamen extensivè: quia peccato Luciferi non periit tota Angelica natura, sicut peccato Adami periit tota natura humana.

VI. Quæres: An convenientius fue-

rit, ut assumeretur natura humana ex Adami propagine, quàm aliunde formata?

Respondeo affirmativè cum S. Anselmo, *l. 2. Cur Deus homo, c. 8.* Primò. Quia justum est, ut ille, qui satisfacit, vel sit ille idem, qui peccavit; vel aliquis ex eius origine, aliàs qui offendit, non satisfaceret. Secundò. Verbum divinum venit sanare naturam humanam, quæ tota in Adamo fuit vitiata; ergo cùm medicina sit applicanda infirmo, decuit, ut assumeret naturam infirmam, & proinde ab Adamo ducentem originem: sic tamen, ut naturæ assumeret infirmitates, non tamen peccatum. Unde dicit Apostolus, quòd factus est (non caro peccati) sed *In similitudinem carnis peccati*.

§. II.

Resolvitur Pars Posterior.

VII. Dico. Convenientius fuit, Verbum incarnari, quàm Patrem, aut Spiritum Sanctum. Ita S. Thomas, 3. *p. q.* 3. a. 8. Primò. Quia per idem exemplar decuit, hominem deformatum reparari, per quod primò conditus fuit; sicut artifex per eandem ideam artefactum producit, & collapsum reparat: sed homo per Verbum, tamquam per suum divinum exemplar, conditus fuit; ergo decuit hominem lapsum per Verbum reparari.

Secundò. Incarnatio facta est ad restituendam homini filiationem Dei adoptivam, quâ per peccatum spoliatus fuerat; ergo decuit hoc fieri per Filium naturalem: quia filiatio adoptiva filiationis naturalis participatio est.

Tertiò. Homo peccaverat, quia recessit à vera sapientia; ergo decuit, ut per Verbum, quod est sapientia, veræ sapientiæ restitueretur, qui per inordinatum appetitum scientiæ recesserat à Deo.

Congruitatem hanc ulteriùs ostendo. Primò. Congruum enim fuit, ut qui ab æterno Filius Dei erat ex Patre sinè Matre, in tempore fieret filius hominis ex Matre sinè Patre — Secundò. Ut Verbum, quo dicuntur omnia, nobis diceret voluntatem Patris — Tertiò. Ut manerent proprietates immobiles etiam apud nos; nec Patrem ingenitum genitum vocaremus, nec Spiritum Sanctum vocaremus Filium.

VIII. Dices tamen primò. Illi convenientiùs tribuitur reparatio hominis, cui tribuitur creatio ejusdem: at hominis creatio tribuitur Patri; ergo magis decuisset Patrem incarnari.

Respondeo cum S. Tho. 3. p. q. 3. a. 8. ad 2. *Quòd prima rerum creatio facta est à potentia Dei Patris, per Verbum. Unde & recreatio per Verbum fieri debuit à potentia Dei Patris; ut recreatio creationi responderet, secundum illud, 2. Cor. 5.* Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.

IX. Dices secundò. Magis decet, Patrem habere aliquid, quod non habeat Filius, quàm Filium habere aliquid, quod non habeat Pater; quia quidquid habet Filius, habet à Patre: sed per Incarnationem Filius haberet aliquid, quod non habet Pater, nempe, naturam humanam; ergo &c.

Respondeo, majorem esse veram de eo, quod habet Filius per originem æternam. Per hanc enim habere debet Pater, quod non habet Filius; quia Pater habet vim generativam Filij; Filius autem vicissim non habet vim generativam Patris. Secus autem est de eo, quod habet Filius per missionem temporalem in unione hypostaticâ. Cùm enim per hanc una persona subjiciatur alteri; convenientius est, ut id habeat Filius, quo possit Patri subjici, quàm quo Pater inferior filio censeatur. Unde magis expedit, Filium habere naturam humanam, quâ minor est Patre; quàm quòd Pater eam haberet, quâ Filio minor, eique subjectus diceretur.

X. Dices tertiò. Incarnatio fuit ordinata ad remittendum peccatum,

 sed

sed remittere peccata tribuitur Spiritui Sancto; ergo magis decuisset Spiritum Sanctum incarnari.

Respondeo ex S. Tho. supra citato, ad 3. *Quòd Spiritui Sancto proprium est, quòd sit donum Patris, & Filii: remissio autem peccatorum fit per Spiritum Sanctum, tanquam per donum Dei. Et ideo convenientius fuit, ad justificationem hominum, quòd incarnaretur Filius, cujus Spiritus Sanctus est donum.* Unde Filius incarnatus misit Spiritum Sanctum.

DUBIUM III.

An ita fuerit Neccessaria Incarnatio ad Hominem Redimendum, ut non potuisset Redimi, nisi à Deo Incarnato?

§. I.

Quædam, ut Certa, Prænotantur.

I. Noto primò: Christum de facto venisse ut Redemtorem, & non solùm ut Doctorem, ut sensit Petrus Abaelardus, quem S. Bernardus, *Ep.* 190. egregiè impugnat. Hoc enim Scriptura testatur, ad Ephes. 1. v. 7. *In quo habemus redemtionem per sanguinem ejus.* 1. ad Timoth. 2. v. 6. *Qui dedit redemtionem seipsum pro omnibus.* 1. Petri 1. v. 18. *Non corruptibilibus auro, vel argento redemti estis.... sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi.* Apoc. 5. v. 9. *Redemisti nos Deo in sanguine tuo.* Quod expressit Christus ipse, Matth. 20. v. 28. *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemtionem pro multis.*

Et probatur. Redimere enim est, vel numerato pretio liberare captivum ab eo, qui habet super illum potestatem; vel rem quamcumque alienatam, vel occupatam pretio recuperare: sed homo, per peccatum, factus erat captivus sub Diaboli potestate; pro ejus autem libertate Christus pretium sui sanguinis Deo Patri erogavit, quo Diabolus à jure, quem in hominem acquisierat, excidit: unde Paulus, 1. Cor. 6. v. 20. *Emti enim estis pretio magno.* Et ad Galat. 3. v. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis*; ergo &c.

Quare Concil. Trident. cùm, *Sess.* 5. *Can.* 1. & *Sess.* 6. *cap.* 1. dixisset, omnes homines in prævaricatione Adæ perdidisse innocentiam, & fuisse captivos sub potestate Diaboli; eàdem *Sess. c.* 2. dicit, Christum ad hoc à Patre missum, ut eos redimeret.

II. Noto secundò, ex D. Thom. 3. *p. q.* 1. *a.* 2. quòd ad finem dicitur aliquid esse necessarium dupliciter. Uno modo, sinè quo aliquid esse non potest; sicut cibus est necessarius ad conservationem humanæ vitæ. Alio modo, per quod meliùs, & conveniemtiùs pervenitur ad finem; sicut equus est necessarius ad iter habendum. Primo modo non fuisse necessarium, ad reparandam humanam naturam, Deus incarnari, certum est. Deus enim suâ omnipotenti virtute poterat multis aliis modis eam reparare: vel peccatum, & injuriam gratiosè condonando; vel acceptando satisfactionem hominis, etsi inæqualem, & imperfectam. Unde, absolutè loquendo, ad redimendum hominem Incarnatio fuit medium tantùm convenientiùs, ut ait Augustinus, l. 13. de Trinit. c. 10. *Verùm ostendamus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati omnia aequaliter subjacent; sed sananda miseria nostra convenientiorem alium modum non fuisse.*

III. Difficultas est: an supposito, quòd Deus non voluerit alio modo hominem liberare, & absolvere, nisi exigendo ab eo satisfactionem talem, quæ condigna sit, & æqualis: ita ut, illâ positâ, Deus ex justitia teneatur homini culpam condonare, necessarium fuerit hanc satisfactionem exhiberi à Deo Incarnato: sic, ut à nullo homine puro, quantâcumque gratiâ exornato, reddi æqualis non potuisset.

IV. Circa quod noto secundò, cùm eodem S. Thoma *ad* 2. quòd aliqua satis-

satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. Uno modo perfectè; quia est condigna, per quandam adæquationem, ad recompensationem culpæ commissæ; ad quam requiritur, non solùm quòd res, quæ exhibetur in satisfactionem, sit tanta, quanta fuit res ablata per offensam; sed ulteriùs, quòd persona, quæ talem exhibet satisfactionem, sit æqualis dignitatis cum persona offensâ, & injuriatâ; & ulteriùs, quòd fiat ex bonis propriis, neque ex alio titulo debitis, nec sub dominio creditoris contentis, quòd creditor illa bona acceptare teneatur, ut infra dicetur. Alio modo imperfectè; secundùm scilicet acceptationem ejus, qui eâ contentus est, quamvis non sit condigna: & hoc modo non dubitamus, quin puri hominis satisfactio potuisset esse sufficiens, si Deus illam, quamvis non condignam, contentus fuisset acceptare. Unde controversia est de satisfactione perfectâ: an hæc potuisset à puro homine exhiberi pro suo, vel alieno peccato.

V. Thomistæ cum suo Angelico Præceptore negant. Scotistæ verò cum Scoto distinguunt. Vel enim loquimur secundùm præsentem rerum dispositionem: & sic negant, purum hominem potuisse satisfacere de condigno, & ad æqualitatem pro peccatis omnium hominum. Vel loquimur de potentia absolutâ, & secundùm extraordinariam dispositionem: & sic affirmant, purum hominem potuisse Deo ad æqualitatem satisfacere pro peccatis humani generis.

§. I I.

Resolutio Negativa de Potentia Ordinariâ.

VI. Dico primo. Adeo fuit necessaria Incarnatio ad satisfaciendum Deo de condigno, & ad æqualitem justitiæ pro peccato, tùm originali, tùm personali mortali; ut nulla creatura pura potuisset unquam in præsenti providentiâ ad æqualitatem satisfacere. Hanc Assertionem admittunt Scotistæ, ut videre est apud Frassen, de *Necessit. Incarn. q. 2. Concl. 1.* qui eam probat ex SS. PP. Athanas. *in Evang. de Pass. & Cruce Domini.* S. Basilio, in *Psal. 48.* qui exponens hæc verba: *Frater non redimet, redimet homo*, ait: *Non homo nudus, sed homo Deus Jesus Christus, quia nullus alius condignum afferre poterat pretium.* S. Damasceno, *lib. 3. c. 15. & 19.* Chrysostomo, *Homil. 10. in Joann.* dicente: *Cecidit natura nostra eo modo, ut restitui nullo modo posset, nisi ab illa omnipotentissima manu: neque enim aliter restitui poterat, nisi, qui in principio eam effinxit, manum porrexisset.*

Græcis accedunt latini Patres Ambrosius, l. 4. in Lucam. *Quis* (inquit) *tantus esset dux, qui prodesset omnibus, nisi ille, qui supra omnes est?* August. in Enchirid. c. 105. *Neque per ipsum liberaremur unum Mediatorem Dei, & hominum Jesum Christum, nisi esset & Deus.* Quæ repetit S. Leo, Serm. 11. de Nativit. *Nisi esset verus Deus, non afferet remedium.*

Probat etiam hoc discursu Frassen, non posse hominem purum rependere æquivalens pro suo, vel alieno peccato. Quia nullum est opus hominis, quantâlibet gratiâ præditi, quod possit tantum honoris rependere Deo, quantum ei ablatum est, per quodlibet hominis peccatum. Sicut enim per quodlibet hominis peccatum Deo fit injuria particularis; ad perfectam satisfactionem oporteret, ut etiam pro singulis peccatis fieret particularis satisfactio; vel, ut aliquis actus ita perfectus eliceretur, qui posset tantum honoris Deo impendere, quantum ei detractum est per quodlibet singulare peccatum: sed neutrum potest homo purus præstare. Non quidem primum: quia nullus homo tot actus meritorios potest elicere, quot eliciti sunt à peccatoribus actus Dei offensivi. Nec etiam secundum: sicut enim quodlibet peccatum certam, & limitatam habet indi-

indignitatem: ita opus meritorium habet determinatam rationem meriti; nec tantum dignitatis habere potest, quæ æquivaleat omnibus injuriis, per singula peccata Deo irrogatis.

VII. Adest etiam S. Thomas, qui in 3. *dist. 1. q. 1. a. 2. ad 9.* ostendit triplici ratione, non potuisse humanam naturam à quacumque personâ creatâ per adæquatam satisfactionem reparari. Prima. Quia creatura totum, quod potest pro se, Deo debet: unde non relinquitur sibi, ut pro alio satisfacere possit. Secunda. Quia hoc requiritur in satisfactione; ut quod satisfaciens reddit, præponderet ei, quod per culpam ablatum est, vel saltem sit æquale illi: sed nulla natura creata, posita in aliquâ personâ creatâ, potest reddere aliquid, quod sit æquale bono totius naturæ humanæ, quod per culpam originalem ablatum fuit; ergo &c. Min. prob. Licèt possit dari natura creata, quæ sit melior naturâ humanâ; posita tamen in creata personâ adæquare non potest bonum totius naturæ humanæ: hoc enim quodammodo infinitum est, quatenus ipsa natura pluribus suppositis in infinitum communicabilis est, ut autem ponitur in uno supposito, finitur & limitatur; ergo cùm actus sint suppositorum, non potest esse, ut operatio alicujus creaturæ tantum valeat, quantum bonum totius naturæ humanæ, ut possit esse condigna satisfactio pro ejus reparatione — Tertia. Humana natura, per peccatum, amisit plura dona supernaturalia, ad quæ per divinam liberalitatem, & gratiam fuerat elevata, in quibus per reparationem foret restituenda: sed elevare naturam ad gradum superiorem solus ille potest, qui naturas condidit, & earum gradus ordinavit; ergo solus Deus potuit naturam humanam ad æqualitatem reparare.

§. III.

Resolutio Negativa, etiam de Potentia Extraordinaria, maximè Attentâ Gravitate Offensæ Dei, quæ est simpliciter Infinita.

VIII. Dico secundò. Nec in quacumque aliâ, etiam extraordinariâ providentiâ, potuisset pura creatura satisfacere ad æqualitatem Deo, pro offensa mortali; sive originali, sive personali, sive propriâ, sive alienâ. Est communior apud Theologos, exceptis Scotistis, aliisque paucis. Eam evincunt auctoritates Patrum §. præcedente allatæ; qui absolutè dicunt, nullum, nullo pacto potuisse hominem redimere, nisi Deum. Evincit quoque ratio ibi allata. Nec enim pura creatura satisfacere ad æqualitatem posset una actione; quia hæc in ratione meriti est determinata, & limitata, nec potest adæquare bonum ablatum, ab homine per peccatum: nec pluribus operationibus; quia nemo potest tot actus meritorios elicere, quot sunt actus hominum offensivi Dei.

IX. Probatur tamen speciali ratione, desumtâ ex S. Thoma, tùm in 3. *dist. 1. q. 1. a. 2. ad 5.* tùm 3. *p. q. 1. a. 2. ad 2.* cujus hæc sunt verba: *Peccatum contra Deum commissum quandam infinitatem habet ex infinitate divina Majestatis: tantò enim offensa est gravior, quantò major est ille, in quem delinquitur. Unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, utpote Dei, & hominis existens.*

Antequam autem præfata verba in forma proponam, suppono: hominem, dum mortaliter peccat, offendere Deum, eum dehonorando, ejus gravem injuriam irrogando, & ei supremum jus lædendo. Cùm enim homo debeat in omni suo actu honorare Deum, eum cuicumque rei præponere, ac pluris æstimare; & Deus jus habe-

habeat titulo Creatoris, supremi Domini, & ultimi finis, ut creatura omnem suum actum ad ipsum dirigat, & ad ipsum, ut ad ultimum finem ordinet, vel saltem, ut ab eo positivè non deordinet; peccator autem, peccando mortaliter, in suo affectu minoris faciat Deum, quàm creaturam, Deum affectivè subiiciat creaturæ, auferat à Deo jus ultimi finis, & illud transferat in creaturam: propterea Deum inhonorat, & injuriatur. Quemadmodum injuriaretur, & dehonoraret graviter Principem, qui ipsum ad plebejum deprimeret, plebæjo substerneret, eumque Regio titulo, etiam attentando, spoliaret. His suppositis,

X. Probo sic. Ut satisfactio reparativa injuriæ, & læsionis honoris sit ad æqualitatem, & de condigno, debet tantum honoris reddere personæ offensæ, quanta fuit dehonoratio, & injuria ipsi irrogata; si enim minus reddat, non erit æqualis, nec de condigno: atqui nulla pura creatura, etsi superabundanti gratiâ exornata, in quacumque rerum dispositione potest deferre Deo tantum honoris, quanta fuit dehonoratio, & injuria, ipsi irrogata per peccatum mortale; ergo nulla &c. Min. prob. Honor, qui potest à creatura Deo exhiberi, quantuscumque, & in quacumque providentia fit, erit semper æstimabilitatis, & valoris finiti; injuria autem, & offensa passiva, per peccatum mortale Deo facta, in genere morali offensæ, est gravitatis simpliciter infinitæ: sed per honorem, & obsequium æstimabilitatis finitæ nequit ad æqualitatem, & de condigno compensari offensa, & injuria gravitatis simpliciter infinitæ; ergo &c.

Major prob. primò. Æstimabilitatas honoris, & obsequii sumitur ex dignitate personæ honorem, & obsequium exhibentis; & è contra gravitas offensæ, seu injuriæ desumitur ex dignitate personæ moraliter offensæ, quæ suâ dignitate gravificat offensam, seu injuram, juxta illud commune effatum: *Honor est in honorante, & injuria, seu offensa est in persona dehonoratâ, vel offensâ*: sed Deus offensus per peccatum mortale, est persona infinitæ dignitatis; ergo offensa graviter illi irrogata est infinitæ moralis gravitatis.

Secundò prob. maj. Injuria crescit secundùm dignitatem personæ, cui irrogatur, & vilitatem personæ, quæ eam offendit: unde injuria à plebejo irrogata Regi, major est illâ, quam irrogaret Equiti, & hæc major est illâ, quam irrogaret militi: at dignitas personæ divinæ, quæ per peccatum offenditur, est infinities infinita, & creatura offendens est infinities coram Deo vilissima; ergo offensa facta Deo crescit ad gravitatem infinitam.

Tertiò prob. maj. Injuria facta personæ excellenti eò gravior est, quò magis per illam deprimitur, & inhonoratur: sed Deus, per peccatum mortale, infinitè inhonoratur, & deprimitur; ergo &c. Maj. patet, & min. prob. Depressio, & inhonoratio personæ excellentis mensuratur ex distantia excellentiæ illius, & vilitate rei, ad quam deprimitur, & cui subiicitur: sed Deus infinitè distat à creatura, cui per peccatum subiicitur, juxta illud, Isaiæ 43. v. 24. *Servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis*; ergo &c. Hæc dicta sint in gratiam opinionis plausibilis, quòd peccatum mortale sit in genere offensæ moralis simpliciter infinitum.

§. IV.

Probatur Assertio, dato, quòd Peccatum Mortale sit in genere Offensæ Finitum.

XI. Quia multi, & præsertim Scotistæ, contendunt, peccatum non esse simpliciter, & intrinsecè infinitum, in ratione moralis offensæ; ideo contra illos ostendendum est, rationem allatam adhuc subsistere: nec posse puram creaturam, in quacumque rerum dispositione, ad æqua-

litatem pro offensa mortali satisfacere. Unde illam instauro sic.

Ad satisfactionem pro suo, vel alieno peccato mortali, ut sit æqualis, & de condigno, debet valor satisfactorius esse tantus, quantæ fuit gravitatis injuria: sed valor satisfactorius puræ creaturæ, quàvis gratiâ affluenter ornatæ, non potest esse tantus, quantæ gravitatis fuit offensa, etiamsi hæc non sit gravitatis simpliciter infinitæ; ergo &c. Min. prob. Valor satisfactorius puræ creaturæ semper est ordinis creati, & inferioris ad gravitatem offensæ; quia hæc, etsi non simpliciter infinita, crescit tamen ad incrementum personæ offensæ; ita ut sit in eo ordine, in quo est persona offensa: unde diversi ordinis est injuria illata Regi, ac illata plebejo. Satisfactio verò est ejusdem ordinis cum persona, quæ illam exhibet; unde satisfactio à plebejo est inferioris æstimabilitatis, & ordinis, ac sit satisfactio exhibita ab ipso Rege: sed quælibet creatura, quâcumque gratiâ cumulata, semper est in ordine in infinitum inferiori ad ordinem divinum; ergo, quantumcumque crescat in perfectione, nunquam pertinget ad compensandam gravitatem injuriæ illatæ Deo. Res enim inferioris ordinis, quantumcumque crescat, non potest adæquare perfectionem ordinis superioris; sicut nec gravissimum peccatorum venialium unquam adæquabit malitiam peccati mortalis: nec subditus, quamvis à Rege elevatus, potest unquam facere actionem tantæ æstimabilitatis; ut sit condigna reparatio offensæ factæ Regi, ut eam ex justitia condonare teneatur. Hanc rationem tangit Salvianus, *lib. 6. de Providentia c. 10.* dicens: *Semper per dignitatem injuriam perferentis crescit culpa; quia necesse, & quantò major est persona ejus, qui injuriam patitur, tantò major sit noxa ejus, qui facit. Quantò igitur majoris piaculi crimen est, injuriosum quempiam esse Deo?*

XII. Dices. Satisfactio exhibita à creatura, gratiâ abundanti ornata, esset in eodem ordine cum offensa, supposito, quòd hæc non sit intrinsecè infinita. Nam sicut in hac sententiâ offensa non est ordinis divini simpliciter, sed tantùm participative, extrinsecè, & secundùm quid: ita etiam persona creata, ornata gratiâ excellenti, esset in ordine divino participativè, & extrinsecè; quia gratia est participatio naturæ divinæ, & constituit hominem in ordine divino.

XIII. Sed contra. Quamvis gratia, quæ est principium *Quo*, & physicum operis satisfactorii, ordinis divini participativè sit, & operationes ab ea procedentes ordinis divini in esse physico dici possint; persona tamen, cujus sint illæ operationes, ordinis divini non est, sed creati: at dignitas moralis, & æstimabilitas operationis non sumitur ex dignitate principii *Quo*, sed ex dignitate principii *Quod*, cujus est operatio; quia operationes sunt suppositorum, & à dignitate personæ dignificantur. Unde dignitas, & valor satisfactionis Christi non pensatur ex principio *Quo*, nempe, à gratia capitali, quæ finita est, & ejusdem speciei cum nostra; sed ex dignitate personæ Verbi, quæ facit, operationes illas esse Theandricas, reflectendo in illas suam dignitatem. Addo: quòd si operationes hominis existentis in gratia essent ordinis divini, in esse valoris, & dignitatis; jam homo existens in gratia posset de facto ponere, per suas operationes, æqualitatem cum offensa: quod Scotistæ negant.

XIV. Secundò probatur, præveniendo aliam Adversariorum evasionem. Si posset homo satisfacere ad æqualitatem pro suo, vel alieno peccato mortali, hoc posset amando intensissimè Deum: sed amando etiam intensissimè Deum, non ei dat tantum honoris, quantum abstulit, peccando mortaliter; ergo &c. Min. probatur. Per peccatum mortale non solùm privatur Deus prærogativâ ultimi finis,

quæ

quæ per actum charitatis ei redditur: sed insuper divina majestas in animo peccatoris deprimitur, & dehonoratur; dum vilis creatura tantam majestatem bono commutabili subiicere præsumit. Hoc autem non compensatur æqualiter per actum caritatis: sicut plebejus amando Regem, quem dehonoravit, non compensaret ad æqualitatem injuriam. Et rursus: quia manifestè gravius, & attrocius est, Deum subiicere creaturæ, quàm sit honorificum, creaturam se subiicere Deo: sicut indignius est, Regem subdito mancipare, quàm sit honorificum subdere mancipium Regi.

Et etiam: quia creatura, dum se subiicit Deo, non spoliatur jure suo, sed satisfacit debito; nec deprimitur, aut humiliatur, sed honoratur potiùs, & exaltatur: quia servire Deo regnare est.

Tandem: quia per injuriam persona offensa deprimitur, & inhonoratur: ut autem satisfiat honori læso, non sufficit, ut persona offendens amet personam offensam. Si enim subditus vilipendisset, & dehonorasset Principem, non sat esset ad reparandam offensam ad æqualitatem, ut amaret Regem, vel fieret amicus Regis; sed ulteriùs, ut obsequium exhiberet Principi, sufficiens ad reparandum ejus honorem læsum: at per actum amoris caritatis, etsi ferventissimæ, homo quidem redit in amicitiam Dei, sed non per hoc injuriam resarcit: nam etsi non peccasset, amorem illum Deo deberet; ergo &c.

XV. Urgeo denique. Ut homo purus posset, per actum caritatis, satisfacere Deo ad æqualitatem, deberet Deum tantum amare, quantum illum offendit: sed purus homo non potest tantum Deum amare, quantum illum offendit; ergo &c. Min. prob. Purus homo, offendendo Deum, illum offendit, quantum offendibilis est: non enim potest magis offendi, quàm cùm à vili creaturâ affectivè spoliatur ratione ultimi finis: sed purus homo non potest tantum amare Deum, quantum amabilis est, quia ad hoc requiritur amor infinitus; ergo &c.

XVI. Si respondeas: purum hominem posse amare Deum, quantum amabilis est à creatura, estò non quantum amabilis est absolutè — Contra est. Creatura peccando offendit Deum, quantum offendibilis est absolutè; non enim potest dari major offensa, quàm illa, quâ vilis creatura offendit summam majestatem. Dato enim per impossibile, quòd daretur alter Deus, qui Deum offenderet; talis offensa, in Prudentum æstimatione, non esset majoris, sed potiùs minoris gravitatis, quàm sit offensa facta à creatura: sicut esset minor offensa, quam reciperet Rex ab alio Regè, quàm ea, quam reciperet à suo subdito. Tunc sic: sed creatura non potest amare Deum, quantum Deus amabilis est absolutè; ergo &c.

§. V.

Rationes Scotistarum Solutæ.

XVII. Objiciunt primò. Homo purus, amando Deum, potest illi tantum honoris reddere, quantum ei abstulit per peccatum; ergo &c.

Ant. probatur. Id, quod homo peccando abstulit à Deo, est, quòd derelinquit Deum pro creatura, juxta illud, Deuter. 32. v. 18. *Deum, qui te genuit dereliquisti*; & ab ipso abstulit rationem ultimi finis, non in effectu, sed in affectu: atqui peccator, amando Deum, derelinquit creaturam propter ipsum, & ad ipsum, ut ad ultimum finem, se convertit; ergo reddit &c.

Confirmatur. Teste S. Thomâ 3. p. q. 48. a. 2. *Ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æquè, vel magis diligit, quàm oderit offensam*. Sed homo purus, offerens Deo actum amoris, vel contritionis, offert illi bonum, quod tantum diligit, & ei placet, quantum oderat, cique displici-

plicuerat offensa: intantùm enim hanc Deus odit, inquantùm ab ipso avertit, ipsum dehonorat, & creaturæ postponit: sed actus amoris ad Deum convertit peccatorem, Deum honorat, & præponit creaturæ; ergo &c.

XVIII. Respondeo primò. Hoc argumento probari, quòd de facto quilibet homo, amando Deum, satisfaciat de condigno pro suo peccato, quod negant Scotistæ: & meritò, alioquin homo non eguisset Redemtore.

Respondeò secundò, neg. ant. dist. min. Actu non adæquante gravitatem offensæ, conc. min. Actu adæquante, nego min. Homo ergo amans Deum, ex parte rei ablatæ reddit quidem id, quod à Deo abstulerat, peccando; non tamen ad æqualitatem satisfacit pro offensa. Duplex enim est satisfactio. Una pro re ablatâ, quæ propriè est restitutio: alia pro injuria illatâ, & hæc propriè est satisfactio. Ad illam sufficit reddere æquivalens: ad hanc autem requiritur, quòd actus obsequii exhibitus tanti valoris sit, quantæ fuit gravitatis injuria, seu offensa. Obsequium autem, quod exhibet homo, amando Deum, reddit quiddem Deo, quod abstulerat, ex parte rei ablatæ: quia tamen non reddit per actum tantæ æstimabilitatis, & valoris, quantæ fuit gravitatis injuria; ideo non satisfacit ad æqualitatem. Sicut nec condignè plebejus resarcit injuriam illatam Principi, cùm ab illo postea veniam deprecatur, & obsequium exhibet.

XIX. Ad Confirm. nego min. Sicut enim Principi magis displicet injuriari à subdito, quàm ei placeat honorari ab ipso, quia talis honor est ipsi debitus: ita longè gravius est, & magis odibile Deo, creaturam audere contra ipsum, quàm sit ipsi acceptum, creaturam sibi se dedere, ac subjicere. Nec oppositum sentit Sanctus Thomas. Nam citato loco loquitur de satisfactione Christi, quam Deus magis dilexit, quàm oderat offensam; quia ei aliquid majus exhibuit, quàm exigeret offensæ recompensatio. Tùm, propter magnitudinem caritatis. Tùm, *Propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vita Dei, & hominis.*

XX. Dices. Si magis odisset Deus peccatum, quàm diligat actum caritatis; hoc esset, quia peccatum lædit honorem Dei: sed hoc esse falsum, probatur. Tùm in creatis: ubi sola violatio præcepti, nisi fiat ex contemtu, non lædit honorem, aut directè facit injuriam Legislatori. Tùm etiam: quia in omni peccato mortali, puta gulæ, est duplex malitia: una injustitiæ contra honorem Dei; alia intemperantiæ ratione proprij objecti.

XXI. Respondeo, neg. min. Ad ejus primam probationem dico, honorem Legislatoris creati non lædi per quamcumque legis transgressionem, lædi tamen honorem Dei. Legislator enim creatus non habet jus, ut omnes subditorum actiones ad ipsum, ut ultimum finem, referantur; ideoque per transgressionem legis nullo jure spoliatur, nullamque injuriam patitur: & talis transgressio est quidem contra obedientiam, sed non contra justitiam. At Deus, qui est ultimus omnium rerum finis, cuique, titulo creationis, omnia debentur; jus habet, ut omnia ad ipsum referantur, & ut ipsi nihil præferatur. Unde peccator postponens Deum creaturæ, & propter illam Deum derelinquens, lædit summum jus, & honorem illius.

Quare (& est responsio ad secundam probationem) in omni peccato mortali reperitur injustitia, quæ tamen malitiam specialem non constituit. Duplex enim est dehonoratio. Una per se volita, alia consecuta. Prima est, quâ expressè intenditur contemtus, & contumelia, ut in blasphemia, & indigna tractatione divinorum. Secunda, quâ læditur quidem jus; sed hæc læsio non est per se volita, sed consequitur ex natura actus: & hæc est læsio divini honoris, in omni peccato mortali imbibita.

XXII.

XXII. Objiciunt secundò. Satisfactio ad æqualitatem solùm requirit æqualitatem inter satisfactionem, & offensam; non verò inter personam satisfacientem, & personam offensam: quod probant sic. Nam si satisfactio sit æqualis, tollit inæqualitatem causatam per offensam: ideoque qui Regi furatus est centum, si restituat Regi centum, satisfacit ad æqualitatem; etsi persona satisfaciens sit inferior. Tunc sic: sed inter satisfactionem creaturæ, & offensam Dei potest inveniri æqualitas; ergo &c. Min. prob. Tunc satisfactio est æqualis, quando tanta est bonitas in actu satisfactorio, quanta fuit malitia offensæ: at in actu amoris Dei est tanta bonitas, quanta est in peccato malitia, & fortè major, ergo &c. Min. prob. primò. Bonitas actus caritatis est bonitas supernaturalis; malitia autem peccati est purè naturalis, saltem intrinsecè. Secundò. Premium, quod meretur actus Caritatis, nempe, visio æterna Dei, non est minus, quàm sit pœna, quam meretur peccatum, nempe, æterna privatio visionis Dei: meritum autem, & demeritum correspondent bonitati, & malitiæ.

XXIII. Respondeo, dist. ant. Satisfactio, prout est idem, ac restitutio rei ablatæ, co. ant. Prout idem est, ac compensatio honoris læsi, nego ant. Satisfactio enim compensativa injuriæ, & honoris læsi nequit fieri ad æqualitatem, nisi à persona æqualis dignitatis. Exemplum autem furti, non est ad rem. Quia furtum non est injuria personalis, sed realis; nec crescit ex dignitate personæ, cui aufertur, sed ex quantitate rei ablatæ: & ideo si res ablata integrè restituatur, à quocumque fiat restitutio, fit æqualis compensatio: nisi furto esset conjuncta contumelia, seu injuria personæ. At omni peccato mortali, ut dictum est, semper est conjuncta dehonoratio, & injuria summi juris divini, ejusque majestatis — Ad primam autem probationem. minor. subsumtæ fateor, actum caritatis in bonitate physicâ, & specificâ excedere malitiam peccati mortalis; non tamen excedit, sed exceditur à peccato, in genere morali offensæ: in quo peccatum habet gravitatem, vel infinitam, vel ordinis superioris, ut vidimus. — Ad secundam dico, plus demereri peccatum, quàm mereatur actus caritatis. Nam peccatum demeretur pœnam infinitam, idest, non solùm æternam privationem visionis Dei, sed etiam annihilationem peccatoris: imò demeretur ipsam Incarnationem, quam nec tota collectio actuum bonorum puræ creaturæ mereri unquam posset.

XXIV. Objiciunt tertiò. Potest Deus constituere unum hominem purum, qui mereatur gratiam pro omnibus hominibus; ergo pariter potest constituere unum hominem purum, illumque tantâ gratiâ ornare, ut pro omnibus ad æqualitatem satisfaciat. Conf. prob. Non enim plus requiritur ad satisfaciendum pro aliorum culpis, quàm ad merendum illis gratiam, & remissionem peccati; quia sicut meritum obligat Deum ex justitia ad conferendum præmium: ita satisfactio obligat ex justitia Deum ad remittendum debitum.

XXV. Respondeo primò, dist. ant. Qui mereatur gratiam absolutè, transeat ant. Gratiam, ut remissivam peccati, nego ant. Gratia duo habet: Unum per se, quod est sanctificare, reddere gratum Deo, & dare vires ad agendum in ordine supernaturali. Aliud per accidens: & hoc est, expellere peccatum, si illud inveniat in subjecto, propter incompossibilitatem, quam habet cum illo, quod regulariter contingit. Potest ergo constitui à Deo purus homo, qui mereatur alteri primam gratiam absolutè sumtam, idest, ut sanctificativam, non verò ut remissivam peccati: ad hoc enim requireretur, quòd meritum illius hominis puri esset tanti valoris, non solùm quanti est ipsa gra-

 tia,

tia, sed etiam quantæ gravitatis est offensa; ad quod, ex dictis, meritum puri hominis pertingere nequit.

Respondeo secundò, dato antec. neg. conf. Plus enim requiritur ad condignè satisfaciendum, quàm ad condignè merendum: ad illud enim requiritur æqualitas dignitatis inter personam satisfacientem, & personam offensam, ut dictum est. Ad istud enim sufficit æqualitas operis, quamvis persona merens sit inferioris dignitatis. Imò, regulariter loquendo, requiritur in persona merente subjectio, & inferioritas cum morali proportione inter meritum, & præmium; quæ proportio inveniretur inter meritum illius puri hominis, & præmium in casu. Sic Dux strenuus potest quidem actu aliquo hæroico promereri gratiam rco læsæ majestatis: at injuriam regiæ Majestati illatam de condigno compensare, & reparare non potest.

Respondeo tertiò, neg. absolutè ant. Nam potest quidem Deus constituere hominem purum, qui mereatur alijs hominibus gratiam de congruo, non verò de condigno. Et hoc assero cum S. Thoma, 1. 2. q. 114. a. 6. ubi dicit: *Merito condigni nullus potest mereri alteri primam gratiam, nisi solus Christus. Quia unusquisque nostrum movetur à Deo per donum gratiæ, ut ipse ad vitam æternam perveniat .... Sed anima Christi mota est à Deo per gratiam, non solùm, ut ipse perveniret ad gloriam vitæ æternæ; sed etiam, ut alios in eam adduceret, inquantùm est Caput Ecclesiæ* — Sed quia hæc S. Thomæ doctrina probat quidem de facto, & in præsenti rerum ordine, in quo nemo, præter Christum, movetur, ut alios ad gloriam adducat; non tamen in alio rerum ordine, quo alicui puro homini, tanquam Capiti, daretur motio, nedum, ut ipse ad gloriam perveniret; sed etiam, ut alios ad gloriam adduceret, quod Scotistæ volunt: ideo duabus prioribus responsionibus standum esse judico.

XXVI. Objiciunt quartò. Potest homo purus, in gratia constitutus, per sua opera satisfacere de condigno pro pœnis peccatorum, non solùm sui, sed etiam aliorum: & est articulus fidei de Communione Sanctorum; ergo poterit etiam satisfacere de condigno pro culpa.

XXVII. Respondeo, verum esse antecedens de pœna temporali, non verò de pœna æternâ. Quia debitum pœnæ temporalis supponit jam culpam remissam; debitum verò pœnæ eternæ supponit culpam nondum remissam: pro eo autem, qui est in peccato mortali nondum remisso quoad culpam, non potest purus homo condignè satisfacere. Imò nec satisfactio pro pœna temporali fieri potest ab homine puro, nisi præsuppositis meritis Incarnationis. *Neque verò* (verba sunt Tridentini, Sess. 14. c. 8.) *ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum. Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis, nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus*.

XXVIII. Objiciunt quintò. Patres sæpius asserunt, mortem Christi non fuisse necessariam ad condignam satisfactionem; ergo neque Incarnationem.

Respondeo. conc. antec. neg. conf. Cùm enim quodcumque opus factum à Christo fuerit pretii infiniti, quia à Persona infinitè dignâ procedens; fuisset pretium sufficiens, & æquale gravitati offensæ: unde mors illius non fuit necessaria ad redemtionem; nisi quia hanc, & non alia sua opera, voluit ad consummatam hominis redemtionem ordinare. Unde solùm moriens dixit, Joan. 19. v. 30. *Consummatum est*. At si Incarnatio defuisset, nullum opus tantæ dignitatis fuisset, quod posset gravitatem offensæ æquali valore compensare.

XXIX. Objiciunt sextò. Purus homo potuisset ad æqualitatem satisfacere pro offensa gravitatis finitæ: sed offensa Deo illata est gravitatis finitæ;

tæ; ergo &c. Maj. videtur certa. Quia potest homo purus, Dei gratiâ abundanter adjutus, facere actum amoris perfectiorem, & perfectiorem in infinitum; ergo poterit tandem satisfactionem elicere, quæ sit æqualis perfectionis, & valoris cum gravitate finitâ offensæ: omne enim finitum per majus, & majus augmentum potest pertingere ad quantitatem alterius finiti, quamvis magni.

Confirmatur. Tùm quia: potuit Deus pepigisse fœdus cum Adamo, ut si non peccaret, sed mereretur augmentum justitiæ, talem justitiam cum suo augmento traduceret in posteros; ergo similiter potuit constituere alium purum hominem, qui per opera sua meritoria transferret justitiam in alios, ut à peccato mundarentur, & sic pro illis satisfaceret de condigno. In hoc enim nulla est repugnantia, positâ acceptatione divinâ, & offensâ gravitatis intrinsecè finitæ, & solùm infinitæ extrinsecè: hoc enim modo infinita essent etiam opera caritatis illius puri hominis.

XXX. Min. verò probatur primò. Quia offensa fundatur in cognitione, conatu, & malitiâ: at cognitio peccatoris finita est, conatus finitus, & malitia quoque finita est: quia hæc, vel consistit in conversione ad objectum dissonum; & hæc finita est, sicut conversio ad objectum consonum finita est: vel consistit in privatione rectitudinis; & hæc pariter finita est, sicut rectitudo, quâ privat, est finita.

Secundò. Unum peccatum potest esse majus altero in ratione offensæ. Non enim omnia peccata sunt paris gravitatis, ut ostensum est, *Tom. 2. in 1. 2. Tract. de Peccatis, Qu. 4. Dub. 2. §. 2.* contra Stoicos, & Jovinianum. Magis enim offenditur Deus per actum expressum contumeliæ, quàm per actum furti: sicut magis offenditur Rex, si percutiatur fuste, quàm si convitiis lacessatur: sed infinito non potest dari majus; ergo &c.

Tertiò. Peccatum veniale est offensa Dei: sed peccatum veniale non est offensa infinita; ergo neque mortale.

XXXI. Huic objectioni satisfacere possumus in duplici sententiâ, supra expositâ, utrâque probabili. In sententia ergo asserente, peccatum mortale in ratione offensæ esse simpliciter, & intrinsecè infinitum, respondeo, neg. min. Ad primam probationem dico, quòd licèt offensa activa fundetur, & correspondeat cognitioni, conatui, & malitiæ, & ex hac parte finita sit; offensa tamen passivè accepta unicè fundatur, suamque accipit indignitatem, & gravitatem ex dignitate Dei, quam violat: quæ respectu ejus non est purum objectum, sed subjectum, & forma gravificans. Cùmque privatio semper tanta sit, quanta est forma, quâ privat, & dignitas Dei sit infinita: offensa etiam, quæ, quantùm ad affectum, privat Deum dignitate ultimi finis, eumque inhonorat, & deprimit, dum vili creaturæ postponit, erit infinita.

XXXII. Dices. Sicut peccatum privat affectivè Deum suo honore, ita actus amoris Deo reddit suum honorem: sed actus Deo affective reddens Deo honorem, etsi infinitum, non dicitur propterea in dignitate infinitus; ergo actus privans affectivè Deum suo honore, etsi infinito, non erit propterea infinitus.

Nego conf. & paritatem. Cùm enim juxta commune axioma, honor sit in honorante, & offensa in persona offensâ; sequitur, quòd subjectum honoris, quod redditur Deo à creatura, sit ipsa creatura: ipse verò Deus honoratus sit solùm terminus extrinsecus honoris: subjectum verò morale offensæ factæ Deo sit ipse Deus. Cùmque creatura, quæ est subjectum, & forma dignificans honorem sit finitæ dignitatis; fit, ut honor ab ea exhibitus Deo sit finitæ æstimabilitatis: cumque è contra Deus, qui non solùm est terminus extrinsecus offensæ, sed est subjectum morale illius, & forma gravificans offensam, sit dignitatis

tatis infinitæ; fit, ut gravificet offensam ad mensuram suæ dignitatis, & consequenter infinitè — Addo: quòd actus amoris subjicit creaturam Deo, quod proprium est creaturæ finitæ, & finito modo fit. At in peccato deprimitur Deus, & subjicitur creaturæ; quæ cùm infinitè distet ab illo, ideo talis depressio est infinita, sicque infinita etiam erit offensa.

XXXIII. Ad secundam prob. duplici viâ respondeo. Primò, dist. min. Infinito non potest dari majus, formaliter, & in ratione infiniti, conc. min. Materialiter, seu ex parte materiæ, nego min. Sicut ergo si daretur infinita multitudo hominum, magis infinita foret multitudo capillorum, non formaliter in ratione infiniti; quia in ratione formali infiniti, quod est non habere finem, utraque multitudo esset æqualis; sed solùm ex parte materiæ, supra quam ratio infinitatis applicatur: Ita omnia peccata mortalia, in ratione formali offensæ infinitæ, æqualia sunt, nec unum est majus altero; ex parte tamen materiæ, supra quam cadit hæc infinitas, nempe, majoris, vel minoris affectionis, potest unum esse gravius altero.

Respondeo secundò. Quòd in offensa possumus considerari duo, nempe, substantiam offensæ, & modum offensionis. Substantia offensæ consistit in depressione divinæ majestatis, & dignitatis; & hæc æqualis est in omnibus peccatis mortalibus: ideoque omnibus correspondet æqualis pœna, scilicet æterna. Modus tamen, quo Deus offenditur, cùm pensetur ex majori malitiâ peccatoris, finitus est; & secundùm hoc offensa non est infinita, nec æqualis in omnibus peccatis, sed modò gravior, modò minus gravis. Et ratione hujus, estò omnia peccata mortalia plectantur pœnâ æternâ, aliqua tamen plectuntur pœnâ graviori, quàm alia.

XXXIV. Ad tertiam dico, quòd peccatum veniale est offensa Dei, non lædens ipsum in ratione ultimi finis, nec auferens ab eo gloriam intrinsecam; sed solùm diminuens gloriam ejus extrinsecam: quæ cùm infinita non sit, nil mirum si offensa venialis non sit infinita. Unde subjectum illius est quidem Deus, sed læsus tantùm in extrinsecis; ideoque non gravificans infinitè offensam. Hæc dicta sunt in gratiam sententiæ tribuentis culpæ mortali gravitatem infinitam.

XXXV. In sententia verò tribuente peccato mortali gravitatem solùm finitam respondeo, neg. maj. loquendo de offensa factâ Deo. Ad ejus autem probationem dico, omne finitum pertingere posse ad quantitatem alterius finiti, quando sunt ejusdem ordinis, & rationis; non verò quando sunt diversæ rationis, & ordinis. Solutio est S. Thomæ, qui 2. 2. *q.* 24 *a.* 7. *ad* 3. hoc modo salvat, quòd caritas hominis viatoris, quantumcumque crescat, non possit pertingere ad caritatem, quam homo habet in Patria. Cùm enim sibi objecisset: *Omne finitum, per continuum augmentum, potest pertingere ad quantitatem alterius finiti, quantumcumque majoris*; respondet: *Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit in his, quæ habent quantitatem ejusdem rationis, non autem in his, quæ habent diversam rationem quantitatis: sicut linea, quantumcumque crescat, non attingit quantitatem superficiei. Non est autem eadem ratio quantitatis caritatis viæ, quæ sequitur cognitionem fidei, & caritatis Patriæ, quæ sequitur visionem apertam.*

Porro: satisfactio puræ creaturæ non solùm est diversæ rationis ab offensa Deo illatâ, etsi finita sit; verùm etiam diversi, & inferioris ordinis. Ut enim vidimus, offensa se tenet ex parte personæ offensæ; & ex dignitate illius, si non arithmeticè, saltem geometricè pensatur offensæ gravitas: satisfactio autem se tenet ex parte personæ satisfacientis, & ex hujus dignitate mensuratur ejus valor.

Quis

Quis autem nesciat, dignitatem puri hominis esse diversi, ac inferioris ordinis ad dignitatem majestatis divinæ? Ergo quamvis offensa Dei finita sit, non est adæquabilis per satisfactionem puri hominis. Hinc

XXXVI. Ad Confirmationem dist. conf. Transferret per opera sua meritoria, tanquam per pretium ab intrinseco sufficiens, & æquale, nego conf. Sufficiens ab extrinseco, & ex acceptatione divinâ, con. conf. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 1. *a.* 2. *ad* 2. Non potest purus homo exhibere Deo satisfactionem, quæ sit condigna, per quandam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ; quia etsi solùm extrinsecè gravitatis infinitæ, est tamen gravitatis superioris ad quamcumque satisfactionem puræ creaturæ. Potest tamen exhibere satisfactionem, quæ licèt ex se imperfecta sit, & insufficiens; secundùm tamen acceptationem ejus, qui eâ contentus est, quamvis non sit condigna, sufficiens sit. Et hoc modo satisfactio puri hominis à Deo constituti, ut esset Caput ad transferendam in alios, satisfaceret; quia etsi suaptè naturâ inferior ad gravitatem offensæ, divinâ tamen acceptatione præsuppositâ, ab ea efficatiam acciperet: sicut modò satisfactio nostra efficaciam habet à satisfactione Christi.

XXXVII. Dices. Posset Deus illi homini tantam gratiam largiri, quantam B Virgo, & omnes Sancti habent; ut ille homo faceret opera tanti valoris, quanti sunt B. Virginis, ac omnium Sanctorum merita: sed hæc possunt esse condigna satisfactio pro offensa mortali, maximè si non ponatur intrinsecè infinita; & tantum possunt ei placere, quantum ei displicet offensa; ergo &c.

XXXVIII. Respondeo, neg. min. Bona enim opera B. Virginis, omniumque Sanctorum, etsi per totam æternitatem multiplicata, etiam collectivè sumta, non possunt esse coram Deo tantæ æstimabilitatis, quantæ coram ipso est gravitatis unum peccatum mortale; quamvis in genere offensæ simpliciter finitum sit. Et ratio est. Quia peccatum licèt in genere offensæ finitum, est tamen semper offensa Dei, & læsio juris divini; & proinde gravitatis in ordine superiori ad quamcumque puræ creaturæ compensationem: unde nequit tantum placere Deo omnium creaturarum, etiam collectivè sumtarum, perpetuus cultus, & honoratio, quantum ei displicet vel una offensa sua. Quod in humanis etiam explicari potest. Nam si aliquis rusticus offendat Regem, & in satisfactionem offensæ Regina ipsa, Principes, & Proceres Regni exhibeant ei totum honorem, quem possunt; plus displicebit Regi injuria, quam à rustico passus est, quàm ipsi placeat honor Reginæ, & omnium Nobilium Regni: quia hunc honorem meretur dignitas regia; sed horrendum est, quòd vilis rusticus contra eam insurgere audeat. Unde, ut habetur, *Hester* 3. plus displicuit Aman, solum Maradocheum nolle se adorare; quàm ei placeret, sibi ab omnibus Regni Principibus talem honorem exhiberi.

XXXIX. Sed contra dicta instabis. Peccatum in Deum habet malitiam moralem superioris ordinis ad peccatum in proximum: & tamen plura peccata in proximum, verbi gratia, adulteria possunt æquivalere moraliter uni peccato in Deum, puta, odio Dei, & habere æqualem pœnam; ergo &c. Similiter plures actus temperantiæ, licèt sint in ordine inferiori ad caritatem, possunt æquivalere uni actui caritatis; ergo &c.

Respondeo, quòd adulterium, & odium Dei, licèt habeant diversam malitiam specificam, sunt tamen ejusdem ordinis; quia ambo sunt contra Deum, & ipsum depriment ad creaturam. — Plures autem actus temperantiæ non possunt adæquare unum actum caritatis, nisi quatenus informantur gratiâ; quâ ratione sunt ejusdem ordinis cum caritate.

§. VI.

§. VI.

Quid de Satisfactione pro Peccato Veniali?

XL. AN purus homo satisfacere possit de condigno pro peccato veniali, præcisis meritis Christi, apud Theologos non est ita exploratum. Quidam enim contendunt: nec pro peccato veniali adhuc minimo posse hominem, etsi justum, condignè satisfacere; moti eisdem rationibus, quibus supra de peccato mortali. Primò. Ex inæqualitate, quæ est inter creaturam satisfacientem, & personam divinam offensam. Creatura enim est in infinitum inferior Deo, imò nullius dignitatis coram illo. Sicut ergo homuncio vilis, si honorem, & obsequium Regi exhibeat, nullius propè momenti est: è contra verò quòd Regem, vel leviter inhonoret, tanti momenti est, ut per seipsum non possit æqualiter satisfacere: multò magis hoc dicendum erit de creatura erga Deum — Secundò. Peccatum veniale licèt sit offensa Dei levis, est tamen verè, & propriè offensa Dei; & licèt non auferat à Deo rationem ultimi finis habitu, impedit tamen actualem extentionem Dei, ut ultimi finis, ad illum actum: quod est aliqualis injuria Deo, qui habet jus, ut non solùm sit habitu, sed etiam actu ultimus finis omnium nostrorum actuum.

XLI. Alii verò sentiunt: purum hominem justum posse æqualiter pro peccato veniali satisfacere; quia hoc non lædit Deum in intrinsecis, sed tantùm in extrinseca extensione ad illum actum: ideoque cùm Deus non sit læsus in prædicato infinito, non adeo gravificat culpam venialem, ut excedat omnem creatam satisfactionem — Ulteriùs: Actus caritatis, vel contritionis magis placet Deo, quàm ei displiceat culpa venialis. Nam in actu caritatis major est bonitas, quàm sit malitia in culpa veniali: actus enim caritatis hominem convertit ad Deum, culpa autem venialis hominem à Deo non avertit: & major est vis actus caritatis ad merendum, quàm sit culpæ venialis ad demerendum: illi enim debetur præmium æternum, isti autem pœna tantùm temporalis. Sicut ergo purus homo satisfacere potest pro pœna temporali; cur non poterit satisfacere pro culpa, cui pœna tantùm temporalis debetur? Utriusque opinionis momenta subjecimus. Eligat Studiosus ex iis eam, quæ sibi magis placuerit: utraque enim probabilis est.

DUBIUM IV.

An Satisfactio Christi habuerit Æqualitatem Justitiæ?

§. I.

An Christus Obligatus fuerit ex Justitia Stricta?

I. QUia diximus, peccata mortalia esse propriè injurias Deo illatas, ac pro iis, inquantùm injuriæ sunt, nullam puram creaturam posse ad æqualitatem satisfacere; sequitur, ut examinemus: utrum Christus obligatus fuerit ex rigore justitiæ ad satisfaciendum pro peccato Adæ, & pro peccatis omnium hominum: & utrum potuerit satisfacere, & de facto satisfecerit satisfactione, non solùm æquali, sed etiam ex rigore justitiæ. Quod per sequentia præstabimus.

II. Dico ergo. Christus ex justitia strictè tali se obligavit ad satisfaciendum pro peccatis hominum. Prob. Quando aliquis per fidejussionem, vel alium similem contractum, ex consensu, & acceptatione creditoris constituit se debitorem loco alterius; si ille obligabatur ex justitia, etiam Fidejussor ex justitia obligatur: sed homines, qui peccarunt, obligantur ex justitia ad satisfaciendum Deo, & quia non

non possunt satisfacere, Christus ex consensu, & acceptatione Patris constituit se debitorem, loco hominum; ergo &c. Min. pro secunda parte probatur ex Scriptura, in qua dicitur, primò: Christum fuisse Fidejussorem, & Sponsorem pro nobis. Ecclesiastici 29. v. 19. *Gratiam Fidejussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam:* quæ de Christo Interpretes exponunt. Hebr. 7. v. 22. *Melioris testamenti Sponsor factus est Jesus* — Secundò. Dicitur Christus peccata nostra in se sumsisse. Isaiæ 53. v. 6. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. v. 11. *Iniquitates eorum ipse portabit*. v. 12. *Cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit*. Tertiò. Delicta nostra Christus vocat delicta sua. *Ps.* 68. *v.* 5. David in persona Christi: *Quæ non rapui* (inquit) *tunc exsolvebam...... Et delicta mea à te non sunt abscondita*. Et Psalm. 21. v. 2. *Longè à salute meâ verba delictorum meorum*. Super quæ Augustin. (Enarr. 2. in Psal. 21.) *Quorum* (inquit) *delictorum, de quo dictum est:* Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus? *Quomodo ergo dicit delictorum meorum: nisi quia pro delictis nostris ipse precatur, & delicta nostra sua delicta fecit, ut justitiam suam nostram justitiam faceret?*

III. Neque dicas, quòd si peccata nostra fierent moraliter peccata Christi, Christus per peccata nostra esset peccator: sicut quia peccatum Adami moraliter fuit peccatum nostrum, nos per Adami peccatum constituimur peccatores.

Nam nego conſ. Ideo enim per peccatum Adami constituimur peccatores; quia peccatum Adami est moraliter nostrum, quoad culpam, & voluntatem peccandi. Cùm enim voluntates nostræ continerentur in voluntate Adami; ipso volente peccare, omnes nos voluimus, ipso consentiente, omnes consensimus in peccatum. At peccata nostra sunt peccata Christi, non quoad culpam, & voluntatem peccandi. Voluntas enim Christi non erat alligata, aut contenta in voluntatibus nostris, neque peccatis nostris consensit: sed voluit ea assumere, quoad pœnam, ut illa, eam in se perferendo, destrueret, & pro eis satisfaceret. Unde sunt peccata Christi, quoad debitum satisfaciendi: quatenus videns nos non posse satisfacere, fidejussit pro nobis, constituitque se debitorem ad satisfaciendum. Unde Paulus, 2. *Cor.* 5. *v.* 21. ait, quòd Deus, *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* (idest, vel hostiam pro peccato, vel debitorem pro peccato nostro) *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*. Vide S. Thom. ibi *Lect.* 5.

IV. Sed quæres: Sponte nè, & liberè constituit se debitorem Christus; an potius hæc obligatio in illo secuta est vi unionis hypostaticæ?

Respondeo, Christum sponté, & liberè fidejussisse, & voluntariè constituisse se debitorem pro peccatis nostris. Nam Scriptura, & Patres commendant caritatem Christi, ut Paulus, ad *Ephes c.* 2. Quia cùm esset innocens, voluit satisfacere, & pati pro peccatis nostris: sed si ex vi unionis hypostaticæ ad hoc fuisset ex justitia obligatus, non esset commendanda caritas Christi; ergo &c. Hinc *Isaiæ* 53. *v.* 7. dicitur: *Oblatus est, quia ipse voluit*.

V. Neque dicas. Peccante toto Regno contra alium Regem, & non valente ei satisfacere; Rex uti Caput Regni, etiamsi esset innocens, obligaretur ex justitia ad satisfaciendum, & se humiliandum pro salute Regni: sed in Adamo peccaverat contra Deum tota Respublica humana, & non poterat satisfacere: Christus autem ratione unionis hypostaticæ est Caput humanæ Reipublicæ, & poterat Deo satisfacere; ergo ex vi talis unionis obligabatur ex justitia.

VI. Respondeo enim, disparem esse rationem inter Regem terrenum, & Christum. Reges enim terreni habent pro fine Regnum, & bonum il-

lius; ideoque servire debent suis Regnis ex justitia, & mori, si oportuerit; pro salute illorum. At Christus ratione unionis hypostaticæ, ita est Rex, & Caput hominum; ut non habeat pro fine cujus gratiâ homines, vel illorum bonum, sed ipse est finis hominum. Unde Paulus, 1. Cor. 3. v. 22. *Omnia* (inquit) *vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei*. Non est Caput hominum, ut serviat hominibus, sed ut homines serviant ipsi. Adeoque, etiam suppositâ unione hypostaticâ, non tenebatur satisfacere, & mori pro peccatis hominum.

Imò neque tenebatur ex caritate. Quia cum vilissimus servus peccat contra alium Regem; non tenetur, neque ex caritate, Rex se humiliare, & satisfacere Regi offenso à vili servo. Cùm ergo major sit Christi excellentia supra totum genus humanum, quàm sit cujuslibet Regis supra vilissimum servum; fit, ut neque ex caritate, etiam stante unione hypostaticâ, teneretur &c. An verò obligatus fuerit ex obedientia, stante præcepto Patris moriendi pro nobis, examinabitur infra.

§. I.

Errores, & Opiniones circa Satisfactionem Christi.

VII. Supposito, quòd Christus se obligaverit ad satisfaciendum ex justitia, & de facto satisfecerit pro peccatis hominum, quæritur: An potuerit satisfacere, & de facto satisfecerit, ad æqualitatem, & de condigno.

Circa satisfactionem Christi pro peccatis nostris plures fuerunt Infidelium, & hæreticorum errores. Primò enim Judæi non credunt, Messiam fore Redemtorem animarum, sed corporum; nec auctorem bonorum spiritualium, sed temporalium. Contra eos tamen stat Scriptura, *Daniel* 9. *v.* 24. ubi dicitur Messias venturus, *Ut finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna*.

Secundò. Pelagiani negantes peccatum originale, ac necessitatem gratiæ, & volentes, unumquemque posse viribus propriis pro peccatis satisfacere; negarunt, Christum nos redemisse, & pro nobis satisfecisse: asserentes, venisse solùm, ut doctrinâ, & exemplo nos doceret: & propterea non venisse pro illis, qui ante Christum vixerunt. Sed hi rejiciuntur, tùm ab August. *l. de Nat. & Gratia*, *c.* 4. *Lib.* 5. *contra Julian. c.* 15. & alibi. Tùm ex Script. *Act.* 4. *v.* 12. ubi Petrus: *Nec enim* (inquit) *aliud nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*. Et Paulus, Rom. 3. v. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemtionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus Propitiatorem per fidem in sanguine ipsius .... propter remissionem præcedentium delictorum*.

Tertiò. Petrus Abaelardus, de quo supra, *sæculo* 12. inter alios errores, in quos impegit, asseruit, Diabolum nunquam jus aliquod in homine habuisse; nec Filium Dei carnem assumsisse, ut hominem liberaret: nec ob aliud in carne apparuisse, nisi ob nostram verbo, & exemplo institutionem: non ob aliud passum esse, & mortuum, quàm ob suæ erga nos caritatis ostensionem. Ita refert S. Bernardus, *Tract. de Error. Abaelardi*, *cap.* 5. aliàs *Ep.* 190. Damnatus tamen in Concilio Senonensi, & ab Innocentio II. Abaelardus resipuit, suorumque errorum pœnitentiam egit.

VIII. Posito ergo, quòd Christus satisfecerit pro peccatis nostris, & totius Mundi, tanquam fidei articulo, ad Titum 2. v. 14. *Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem*. Et *Apoc.* 5. *v.* 9. ubi viginti quatuor Seniores clamabant: *Redemisti nos Deo in Sanguine tuo*. Veniendum est ad opiniones Theologorum.

IX.

IX. Prima Opinio fertur esse Scoti, in 3. *dist.* 19. *&* 20. & *in* 4. *dist.* 15. *q.* 1. (quamvis Scotistæ id negent) & aliquorum, qui dicunt, quòd Christus licèt verè satisfecerit pro peccatis hominum; tamen opera ipsius non habuerunt ex se valorem, & condignitatem ad talem satisfactionem, sed valorem habuerunt solùm ex acceptatione divinâ: quia nimirum, Deus voluit opera Christi sibi offerri, & promisit, illis se fore contentum, & propter illa se remissurum hominibus peccata. Hinc (ut Dub. præced. vidimus) tantum valorem, quod attinet ad iustitiæ æqualitatem, potuisse esse in operibus puri hominis, ad satisfaciendum pro peccatis Mundi, quantus fuit in operibus Christi: quia potuit Deus opera puri hominis ad eundem effectum ordinare, & acceptare. Congruum tamen, inquiunt, estò non neccessarium, fuit, Deum hominem, non hominem purum pro nobis satisfacere. Primò, Quia licèt dignitas Personæ divinæ non augeat valorem operis, confert tamen quandam decentiam, & dignitatem operi: eo modo, quo imago à viro Sancto depicta, licèt in se non sit melior, respectu tamen ad personam, à qua fuit depicta, habet quandam moralem æstimationem. — Secundò. Quia decuit, ut Deum solum agnosceremus Redemtorem, & Dominum, quem solum veneramur Creatorem — Tertiò. Quia oportuit, ut universalis Redemtor à peccatis esset impeccabilis. Hinc etiam inferunt Scotus, & alij, meritum Christi non fuisse infinitè dignum, de quo infra.

X. Secunda Opinio est S. Thomæ 3. *p. q.* 1. *a.* 2. *ad* 2. & *q.* 48. *a.* 2. S. Bonaventuræ, & communior apud Theologos: quæ docet, satisfactionem Christi nedum fuisse æqualem, sed superabundantem; idque non ex acceptatione divinâ, sed ex proprio & intrinseco valore ipsorum operum Christi. Et hanc, ut veriorem, amplector.

§. III.

Resolutio Dubij.

XI. DIco. Satisfactio Christi fuit æqualis offensæ, æqualitate strictæ justitiæ, imò superabundans; non purè ex acceptatione divinâ, sed ex proprio valore operum Christi. Utraque pars probatur ex Apostolo, *Rom.* 5. *a v.* 15. dicente: *Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Quibus Apostulus præfert valorem operum Christi peccato Adæ, ejusque demerito: sed peccatum Adæ ex sua naturâ demeruit de condigno Posteris damnationem, & mortem; ergo merita Christi, ex se, & ex sua naturâ pro peccato satisfecerunt: aliàs ex sua naturâ major fuisset indignitas peccati Adæ, ad transfundendam condemnationem, quàm dignitas operum Christi, ad trasfundendam redemtionem, & gratiam. Nec benè adderet Apostolus, ibi v. 20. *Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.*

XII. Dices tamen. Si Christus ad æqualitatem, & superabundantiam satisfecit; ergo injustè Deus nostram exigit satisfactionem. Si enim quis pro me abundanter satisfecit, solvendo debitum; injustè creditor repetet à me ulteriorem debiti solutionem.

XIII. Sed respondeo, neg. cons. Licèt enim Christus superabundè satisfecerit pro peccatis nostris; ut tamen ejus satisfactio sortiatur effectum, vult illam applicari nobis per Sacramenta, & per opera nostra satisfactoria, & pœnalia. Quia, ut angelicè docet S. Tho. 3. *p. qu.* 49. *a.* 1. *ad* 4. Christi Passio operata est remissionem

nostrorum peccatorum, tanquam causa universalis: causa autem universalis non excludit consortium causæ particularis, quia per istam ejus virtus descendit in effectum; ut patet in Cœlo, alijsque causis universalibus. Et sic requiritur satisfactio nostra; ut per hanc virtus Passionis Christi in nos descendat, & remissionem peccatorum in nobis operetur.

XIV. Probatur secundò hoc discursu. Incarnatio Verbi fuit necessaria, ut Christus pro peccatis hominum offerret Deo æqualem satisfactionem, ut dictum est: at si Christi satisfactio fuit condigna ex sola divina acceptatione, ad hanc exhibendam non fuisset necessaria Incarnatio: quia sicut Deus acceptavit, tanquam condignam, satisfactionem Christi, quamvis ex proprio valore condigna non esset; ita potuisset acceptare, tanquam condignam, satisfactionem puri hominis gratiâ excellenti ornati, quamvis ab intrinseco esset insufficiens, & inæqualis. Hoc autem licèt admittatur à Scoto, attamen est contra sensum Patrum, ut præcedente Dubio ostendimus.

XV. Probatur tertiò ratione à priori. Illa satisfactio est ab intrinseco condigna, & æqualis, cujus valor in morali æstimatione adæquat gravitatem offensæ: at satisfactio Christi in valore intrinseco adæquat, imò superexcedit gravitatem offensæ; ergo &c. Min. prob. primò. Sicut offensa gravificatur à personâ offensâ; ita satisfactio in materia honoris valoratur à persona satisfaciente: sed sicut persona offensa Deus est, ita in Christo persona satisfaciens Deus est; ergo &c. Maj. patet ex dictis. Imò magis dignificatur satisfactio Christi à persona infinitâ satisfaciente, quàm gravificetur offensa à persona infinitâ offensâ, quia satisfactio dignificatur à persona infinita, ut à principio quasi formali; dignitas enim satisfacientis formaliter dignificat satisfactionem: persona verò offensa, in sententia Scoti, gravificat offensam solùm extrinsecè, & per modum termini.

Prob. secundò min. ratione D. Th. 3. *p. q.* 48. *a.* 2. Ille æqualiter, & superabundanter *Satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æquè, vel magis diligit, quàm oderit offensam:* atqui *Christus ex caritate, & obedientia patiendo majus aliquid Deo exhibuit, quàm exigeret recompensatio totius offensæ humani generis. Primò quidem, propter magnitudinem caritatis ex qua patiebatur*. Unde ibi *ad* 2. dicit: *Quòd major fuit caritas Christi patientis, quàm malitia crucifigentium: & ideo plus potuit Christus satisfacere suâ Passione, quàm Crucifixores offendere occidendo: intantùm quòd Passio Christi sufficiens fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum. Secundò, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vita Dei. Tertiò, propter generalitatem Passionis, & magnitudinem doloris assumti;* ergo &c.

XVI. Respondent Frassen, & Henno recentiores Scotistæ, Scotum non asserere, opera Christi habere condignitatem solùm ex acceptatione divinâ, & non ex intrinseco valore ipsorum: sed solùm condignitatem talium operum non esse in actu secundo completam; nisi accedat acceptatio Dei ea acceptantis in satisfactionem, & dantis illis jus ad præmium: seclusâ enim acceptatione, opera illa in actu secundo non obligarent Deum ex justitia ad condonanda peccata. Itaque dicunt, Dei acceptationem non se habere, ut dantem valorem, & sufficientiam meritis Christi, quam ex se non haberent: imò si Deus in bilance posuisset ex una parte omnia hominum peccata, ex altera Christi merita; longè præponderarent merita Christi, ut egregiè docet Bernardus (seu veriùs *Ogerius Abbas, Serm. de duobus Discipulis euntibus in Emmaus*) dicens, pœnam Christi in statera Crucis appensam multò majoris fuisse ponderis, in ratione satisfactionis, quàm

pro-

promeruissent peccata nostra: sed solùm se habere, tanquam in actu secundo complentem ejus sufficientiam; eo modo, quo requiritur acceptatio creditoris sese obligantis ad remittendum debitum.

XVII. Hæc si ita sunt, facilè cum Scoto, & Scotistis conveniemus. Quamvis enim dici posset, quòd Deus necessitate quadam naturali, quâ fertur in Filium, teneretur satisfactionem ejus absolutè acceptare; & supposito, quòd voluerit æqualem exigere pro peccatis satisfactionem, non potuit istam rejicere. Tamen dato etiam, quòd intercesserit pactum, vel promissio acceptandi satisfactionem Christi pro peccatis; non tollitur quin ex vera justitiâ Christus satisfecerit. Nec enim, ut intercedat vera justitia inter aliquos, necesse est, unum teneri acceptare, quod ab altero offertur. Nam etsi Rex, aut mercator non teneatur acceptare justum pretium pro captivo, vel merce; si tamen acceptet, vera intercedit justitia, dummodo sit æqualitas rei ad rem. Si enim hæc non adesset, vera justitia non intercederet, ut si debens centum solvat nonaginta; hæc enim solutio licèt pro sufficienti acceptetur à creditore, quia tamen realem æqualitatem non ponit, non salvat perfectam justitiam. Cùm ergo opera satisfactoria Christi habeant condignitatem, & valorem æqualem, imò excedentem gravitatem offensæ; ex justitia satisfaciunt, quamvis Dei acceptatio interveniat.

§. IV.

Satisfit Objectionibus.

XVIII. Objicitur primò. Valor satisfactorius operum Christi non potest per se adæquare gravitatem offensæ totius generis humani; ergo &c. Ant. prob. primò. Offensa irrogatur Deo, ut Deus est: at Christus non satisfecit, ut Deus est, sed ut homo; ergo &c.

Secundò. Satisfactio Christi non tantum placet Deo, quantum ei displicet peccatum; hoc enim tantum ei displicet, quantum ei placet sua bonitas: nam quantum aliquid amatur, tantum ei displicet ejus destructivum: peccatum autem, est saltem affectivè, destructivum divinæ bonitatis: at opera satisfactoria Christi non possunt tantum ei placere, quantum ei placet sua bonitas; ergo &c.

XIX. Respondeo, neg. ant. Ad primam prob. dico, quòd Christus non satisfecit, neque ut homo tantùm, neque ut Deus tantùm, sed ut Deus homo; humanitate eliciente substantiam satisfactionis, & personalitate Verbi valorante satisfactionem: quæ persona cùm infinita sit, influit valorem infinitum in satisfactionem, & proinde tantum, quanta est gravitas offensæ. Unde S. Tho. 3. p. q. 48. a. 2. ad 3. *Dignitas* (inquit) *carnis Christi non est æstimanda solùm secundùm carnis naturam, sed secundùm personam assumentem, inquantùm scilicet, erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.*

XX. Sed instabis. Si per impossibile unus Deus offenderet alium Deum, valor satisfactionum Christi, ad summum, adæquaret gravitatem offensæ ab alio Deo irrogatæ: sed gravitas offensæ factæ Deo à creatura major est, quàm esset offensa facta ab alio Deo; quia gravitas offensæ crescit ex vilitate offendentis, & dignitate offensi; ergo valor &c. non adæquat &c.

XXI. Respondeo, nego maj. In illo enim casu impossibili major esset satisfactio Christi, quàm offensa. Quia offensa in alium Deum subjiceret illum quidem alteri Deo, sed solùm moraliter: at Christus satisfaciens subjiceret se ipsum, non solùm moraliter, sed etiam physicè; & non solùm Deo offenso, sed etiam usque ad humanam infirmitatem se exinaniret. Hac eâdem ratione satisfactio Christi pro peccatis hominum est æqualis, & etiam

tiam major offensâ. Æqualis quidem: nam æquè æstimabile est, personam infinitam humiliari, & dejici, quàm sit horribile, vilem creaturam, inferre injuriam Deo. Est etiam major: quia offensa licèt deprimat Deum usque sub creatura; hoc tamen facit affectivè solùm, & moraliter. At Christus satisfaciendo, non solùm moraliter depressit personam infinitè dignam, sed etiam physicè, & realiter; & nedum hanc subdidit Deo, cui satisfaciebat, sed & hominibus propter Deum: unde in manus peccatorum tradi voluit, & occidi. Et sicut per peccatum infimum bonum elevatum fuit supra summum: ita in Christi satisfactione summum bonum deprimitur subtus infimum.

Ex quo solvitur instantia, quæ fieri posset sic. Offensa habet duplicem infinitatem, unam ex persona, quæ offenditur, aliam ex infinita distantia inter creaturam offendentem, & Deum offensum: satisfactio autem Christi non habet nisi unam infinitatem, ratione personæ satisfacientis, non verò aliam, quæ consurgit ex infinita distantiâ inter personam satisfacientem, & eam, cui satisfit: si quidem etiam persona, cui satisfit est infinita — Nam respondeo, ex dictis, hanc duplicem infinitatem fuisse etiam in satisfactione Christi: unam ratione personæ satisfacientis, aliam ratione infinitæ distantiæ inter personam, quæ se humiliavit, & eam, cui se humiliavit, nempe, peccatoribus, quibus in sua satisfactione, passione, & morte se humiliavit Deus.

XXII. Ad secundam probat. ant. nego min. Ut enim docet S. Tho. citatâ *q.* 48. 3. *p. a.* 2. plus placet Deo Christi satisfactio, propter rationes à S. Tho. ibi allatas, quàm displiceat offensa suæ bonitati illata, per peccatum: quia hæc tantùm moralis fuit, & affectiva, illa autem realis, & effectiva humiliatio fuit divinæ personæ; quâ divina bonitas magis fuit exaltata, quàm fuisset per peccatum depressa.

XXIII. Objicitur secundò. Plus est satisfacere Deo de condigno pro peccatis generis humani, quàm reddere Deo æquivalens pro beneficiis acceptis: at Christus, per suos actus, non potuit Deo reddere æquivalens pro beneficiis sibi collatis; ergo &c. Maj. videtur certa. Quia majus est compensare debitum ex justitia, quàm beneficium ex gratitudine. Min. prob. Inter beneficia collata à Deo generi humano fuit divini Verbi Incarnatio: at Christus pro ista non potuit reddere æquivalens; quia quidquid Christus potuisset reddere, fuisset finitum, saltem in genere physico; Incarnatio autem includit personam divinam, quæ in genere entis, seu physico infinita est; ergo &c.

XXIV. Respondeo primò, neg. ma. Quia, ut docet S. Tho. 2. 2. *q.* 106. *a.* 6. ad compensationem ex justitia sufficit, ut qui reddit, reddat æquale, & qui reddit, sit æqualis dignitatis: ad compensationem verò ex gratitudine requiritur, quòd plus reddat, quàm fuerat acceptum. In conferente enim beneficium *Hoc commendabile videtur, quòd gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur. Et ideo qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honestatis, ut similiter aliquid gratis impendat. Non autem videtur gratis aliquid impendere, nisi excedat quantitatem accepti beneficii: quia quamdiu recompensat minus, vel æquale, non videtur facere gratis, sed reddere quod accepit.* Hæc S. Thomas.

XXV. Respondeo secundò, ex quo Christus non potuerit compensare unum, vel alterum beneficium, non sequi, quòd non potuerit satisfacere pro peccatis. Et ratio est: quia inter beneficia datur Incarnatio, quæ superat vim compensativam virtutis compensativæ Christi, imò etiam gravitatem offensæ. Quotiescumque autem beneficium est majus, quàm offensa; ex eo, quòd quis nequit compen-

pensare beneficium, non sequitur, quòd nequeat satisfacere pro offensa.

XXVI. Respondeo tertiò, neg. min. Christus enim compensavit etiam beneficium Incarnationis variis modis. Primò. Quia Verbum non solùm obtulit humanitatem Patri in compensationem; sed etiam obtulit seipsum, & dignitatem suæ personæ; quæ dignitas in genere entis infinita est, & in infinitum excedens omne beneficium: eo vel maximè, quia licèt persona Verbi aliquid in se infinitum sit; in ratione tamen beneficii collati humanitati, non est simpliciter infinita, quia ipsi non communicatur, nisi finito modo — Secundò. Quia licèt ex parte rei datæ non plus dederit Christus, quàm acceperit humanitas per Incarnationem; ex parte tamen affectus plus dedit: sic enim erat affectus, ut si plus Deo reddere posset, illud redderet. Ut autem ait S. Tho. mox citatus, *ad* 1. in recompensatione beneficii magis est considerandus affectus, quàm effectus. Sic filius ex parte rei, seu effectus beneficii non potest reddere patri tantum, quantum accepit, scilicet esse, & vivere: *Si autem attendamus ad ipsam voluntatem dantis, & retribuentis, sic potest filius aliquid majus patri retribuere, ut Seneca dicit in* 3. *de Benefic.*

XXVII. Neque dicas: ex hac responsione sequi, puram creaturam posse ad æqualitatem retribuere Deo pro beneficiis; cum possit illi reddere æquale, quoad affectum — Nego enim sequelam. Nam cum affectus ille, quo creatura conaretur compensare beneficia Dei, sit novum beneficium Dei; fit consequens, quòd purus homo semper remaneat debitor Deo, & quòd numquam compenset ad æqualitatem, neque quoad effectum; cùm ipsâ actione gratiarum beneficia non deleantur, sed crescant: non autem sic de Christo.

DUBIUM V.

An Christus Satisfecerit cum omni Rigore Justitiæ?

§. I.

Satisfactio Christi non potuit non Acceptari à Deo.

I. Ut satisfactio impleat rigorem Justitiæ, non sufficit, ut sit æqualis, & à persona æqualis dignitatis; sed alias ulterius conditiones requirit. Quarum prima est, quòd creditor teneatur illam acceptare. Secunda, quòd sit ad alterum; quia justitia in perfecta æqualitate consistit: æqualitas autem debet esse inter duos, quia nihil est sibi ipsi æquale. Tertia, quòd sit ex bonis propriis satisfacientis, & non ex acceptis à creditore; aliàs non esset ex justitia, sed ex gratia. Quarta, quòd fiat ex bonis debitoris, quæ non sint sub dominio creditoris: ille enim, cui fit satisfactio, debet acquirere supra rem oblatam dominium, vel absolutè, vel saltem novum. Dixi vel saltem novum: quia potest contingere, quod creditor habeat dominium altum, & supremum rei, quæ ipsi offertur: & tamen si debitor, ultra hoc, det ei dominium utile, satisfaciet de rigore justitiæ. Quinta, quòd non fiat ex aliàs per se debitis creditori: si enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, quia emit ab illo pannum; & præterea debeat illi centum nummos, ratione mutui: non satisfaceret illi de rigore justitiæ, si tantùm centum nummos illi exhiberet: posset enim creditor illos acceptare pro uno solo titulo; & sic debitor maneret obligatus alio titulo ad similem summam persolvendam. Quærimus ergo: An omnes præfatæ conditiones adimpletæ sint in satisfactione, quam Christus exhibuit pro peccatis nostris. Quæ in se concordi-

tur

ter affirmant Nostrates, Scotistæ autem discordant, plerumque tamen negant.

II. Dico. Posito, quòd Christus obtulerit se Fidejussorem pro nobis, & quòd Deus Christum, ut Fidejussorem acceptaverit, satisfactio Christi non potuit non acceptari: & consequenter in ea impleta fuit prima conditio. Prob. Posito, quòd aliquis acceptatus, ut Fidejussor, offerat satisfactionem perfectam, & æqualem, talis satisfactio non potest rationabiliter non acceptari à creditore: sed Christus acceptatus fuit à Deo, ut Fidejussor pro nobis, & obtulit Deo satisfactionem æqualem, imò excedentem, ut vidimus; ergo Deus non potuit illam non acceptare. Maj. prob. Ille, cui perfectè satisfactum est, non habet rationabile jus non remittendi debitum, seu offensam: iste enim actus quo aliquis dicit: *Licèt mihi perfectè satisfactum sit, nolo remittere offensam, vel condonare debitum*, est essentialiter irrationabilis.

III. Confirmatur. Posito pacto liberandi captivum, dummodo offeratur pretium æquale, vel tantum secundùm conventionem, non potest illud pretium non acceptari, cùm offertur: sed inter Deum, & Christum intercessit pactum liberandi hominem à captivitate peccati, si Christus pro eo mortem subiret; ergo posito, quòd Christus pro eo mortuus sit, non potest Deus hominis liberationem denegare.

IV. Objicies tamen primò. Satisfactio Christi estò Deum obligaverit ad eam acceptandam; hæc tamen obligatio orta fuit ex benigna Dei voluntate, qui contentus fuit acceptare fidejussionem Christi, ejusque satisfactionem loco hominis; ergo in hoc non fuit de toto rigore justitiæ. Conf. prob. Quia satisfactio, quæ indiget consensu creditoris, ut sit illâ contentus, includit benignitatem creditoris, & ideo non est de rigore justitiæ.

V. Respondeo, neg. conf. Non enim est de essentia rigorosæ justitiæ, quòd inducat in creditore obligationem absolutam, & independenter ab ejus voluntate obliget illum ad eam acceptandam; quod patet. Nam ille, cui ablatus est equus, non tenetur ex justitia acceptare compensationem in pecunia, sed potest repetere equum à fure: tamen si conveniant ex pacto, quòd satisfactio fiat in pecunia; & maximè si restitutio equi impossibilis sit: solutio pecuniæ æquivalentis est satisfactio de rigore justitiæ. Sic in casu; licèt absolutè posset Deus repetere satisfactionem ab homine, & non sit necessitatus ad acceptandam satisfactionem Christi: ex suppositione tamen, quòd illum acceptavit, ut Sponsorem pro homine, qui non poterat per seipsum satisfacere, & Christi satisfactio fuit æqualis, imò excedentis valoris; illam debuit acceptare, tanquam de rigore justitiæ per solutam — Ad prob. conf. dico, quòd licèt satisfactio, quæ indiget consensu creditoris supplente inæqualitatem satisfactionis, non impleat rigorem justitiæ; non tamen satisfactio, quæ solùm indiget consensu creditoris supplente conditionem personæ. Satisfactio autem Christi eguit consensu Dei ad sui acceptationem, non quia præciso tali consensu non esset æqualis debito extinguendo: sed quia Deus poterat exigere satisfactionem ab homine, qui eum offenderat.

VI. Objicies secundò. Si satisfactio Christi non posset non acceptari à Deo, cùm Christus mortuus sit pro omnibus, ut contra Jansenium statuit Ecclesia, & ad delenda omnia peccata; non posset Deus non remittere ea omnia: atqui hoc est falsum. Quia loquendo de peccato originali, illud non delet in omnibus: imò, propter peccatum originale, privat multos auxilio gratiæ; & ex illis, in quibus originale delevit, multos punit morte æternâ propter peccata actualia.

VII. Respondeo, satisfactionem Christi fuisse à Deo acceptatam quantum

tum ipse voluit, ut acceptaretur, & valeret: ideſt, pro omnibus quoad ſufficientiam pretii, pro multis verò etiam quoad efficaciam, quam alligavit cooperationi noſtræ, & Sacramentis, quæ ipſe inſtituit. Quare, quòd aliqui ab originali non liberentur, non provenit ex defectu pretii à Chriſto erogati; ſed ex libera voluntate ipſius Chriſti, qui ita voluit, ut ſua ſatisfactio non prodeſſet, niſi iis, qui eam ſibi applicant per Baptiſmum. Porro: voluit Chriſtus ſuas ſatisfactiones efficaciter applicare pro peccato originali parvulorum, qui Baptizantur; pro originali, & omnibus perſonalibus adultorum, qui debitè diſpoſiti ſuſcipiunt Baptiſma: pro peccatis verò poſt Baptiſmum commiſſis applicari voluit adultis, qui diſpoſiti Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipiunt, & pro remiſſione omnium, quorum habemus contritionem perfectam; ideoque, poſitis his conditionibus, non poteſt Deus, ſtante ſatisfactione Chriſti, non dimittere peccata. Voluit etiam Chriſtus ſua merita efficaciter applicare, ad impetranda aliquibus auxilia efficacia, & finalem perſeverantiam in gratia: pro aliis noluit ſua merita efficaciter applicare, ad hæc obtinenda. Si autem quæras: quare hoc? Ad inſcrutabilia Dei judicia cum Paulo confugiendum eſt.

§. II.

Satisfactio Chriſti fuit ad Alterum.

VIII. Dico. In ſatisfactione Chriſti fuit alteritas ſufficiens ad rigorem juſtitiæ. Prob. Alteritas requiſita, & ſufficiens ad rigoroſam juſtitiam non requirit realem diſtinctionem inter perſonam, quæ ſatisfacit, & perſonam, cui fit ſatisfactio; ſed licèt ſit una perſona realiter, ſi habeat duas naturas, duas voluntates cum diverſo jure, & libertate, in hoc caſu evadit duplex perſona moraliter, & poteſt ſecundùm unam naturam ſatisfacere ſibi ipſi, ut habenti aliam naturam: ſed in Chriſto, licèt non dentur duæ perſonæ, dantur tamen duæ naturæ cum duplici voluntate, libertate, & jure; ergo &c.

Urgetur hoc. Non magis requiritur ad ſatisfactionem rigoroſam, quòd intercedat inter perſonas diſtinctas, quàm ad aliqualem ſatisfactionem: ſed Chriſtus habuit alteritatem ſufficientem, ut Deo aliquam ſatisfactionem impenderet, ut nullus negat; ergo &c.

IX. Objicies primò. Chriſtus, etiam ut homo, eſt Deus; ergo non eſt alter à Deo. — Rurſus: Chriſtus, etiam ut homo, eſt Filius naturalis Dei: ſed inter filium naturalem, & patrem non datur alteritas ſufficiens ad juſtitiam, ut ſtatuimus, in *Tract. de Juſt. & Jure*, quia filius eſt aliquid patris; ergo &c.

X. Reſpondeo ad primum cum S. Thom. 3. *p. q.* 16. *a.* 11. ant. eſſe verum, ſi ly, *ut homo*, accipiatur pro ſuppoſito: *Quia tamen terminus, in reduplicatione poſitus, magis propriè tenetur prò natura, quàm pro ſuppoſito; ideo magis eſt iſta neganda:* Chriſtus, ſecundùm quòd homo, eſt Deus, *quàm ſit affirmanda.*

Eâ tamen datâ, diſt. conſ. Non eſt alter à Deo, alteritate reali, & phyſicâ, co. conſ. Alteritate virtuali, & morali, nego conſ. Ad juſtitiam alteritas realis ſuppoſitorum parum refert, ſi alia deſint. Nam filius non emancipatus eſt perſona realiter altera à patre, idem dic de ſervo, & domino; & tamen inter filium, & patrem, mancipium, & dominum, non datur alteritas ſufficiens, ut inter eos exerceri poſſit juſtitia. Alteritas ergo, quæ requiritur ad rationem juſtitiæ, eſt alteritas inducens diverſitatem jurium, & dominii; ita ut jus perſonæ ſatisfacientis ſit aliud à jure perſonæ, cui fit ſatisfactio. In hoc enim caſu licèt perſona phyſicè, & realiter non ſit duplex; reputatur tamen duplex æquivalenter, & moraliter. Cùm ergo, licèt perſona Chriſti ſatisfacientis ſit realiter eadem cum per-

persona offensâ, & cui fit satisfactio; tamen, ut satisfaciens, sit subsistens in natura humanâ, & ut accipiens satisfactionem sit subsistens in natura divinâ; & ex hac naturarum diversitate illa eadem persona habeat jura, & dominia diversa, sicut etiam diversam libertatem: fit, ut evadat moraliter, & æquivalenter duplex, & ut utens uno jure possit satisfacere, & ut utens alio jure possit acceptare satisfactionem — Hinc respondeo ad 2. quòd etsi Christus, ut homo, sit Filius naturalis Dei; ut tamen homo habet distinctum jus, ratione cujus potest Deo Patri satisfacere.

XI. Hoc totum variis exemplis comprobatur. Primò. Si eadem persona divina, ut potuit, assumsisset duas naturas humanas; cum in qualibet istarum daretur distinctum jus, & distincta libertas, quis negaret, inter istas exerceri posse rigorosam justitiam? — Secundò. In sententia Scoti asserentis, unam personam creatam posse duas naturas humanas personare, puta Petri, & Pauli: nonne posset voluntas Petri contradicere voluntati Pauli, eamque contumeliis afficere, & deinde ex justitia ei satisfacere? — Tertiò. Si diversitas voluntatum, quæ est in Christo, ut homine, & Deo, fundat distinctionem sufficientem; ut Christus inquantùm homo obedierit, actus Religionis exercuerit, se humiliaverit, servum se exhibuerit sibi metipsi, ut Deo, seu ut subsistenti in natura divinâ: quæso, cur non fundavit distinctionem sufficientem, ut Christus, inquantùm homo, satisfaciat sibi, ac Deo?

XII. Dices. Eadem videtur ratio de satisfactione, ac de offensa, quia contrariorum eadem ratio est: sed Verbum, ut in natura humanâ subsistens, non posset offendere seipsum, ut in natura divinâ; ergo neque poterit ut subsistens in natura humanâ satisfacere sibi &c.

XIII. Hanc instantiam solvere debent etiam Adversarii. Hi enim etsi negent, Christum de rigore justitiæ potuisse satisfacere; admittunt tamen, aliquomodo Deo satisfecisse: cùm tamen potuisse aliqualiter Deum offendere non affirment. Dico ergo, Verbum, etiam ut in natura humana subsistens, non potuisse seipsum, & Deum offendere; non ex defectu alteritatis sufficientis ad rationem offendentis, & offensi (nam si, ut vult Scotus, eadem persona creata personaret naturam Petri, & naturam Pauli; posset illa persona, ut in natura Petri, offendere seipsam, ut in natura Pauli) sed ex defectu potentiæ peccandi: nam Verbum, etiam ut subsistens in natura humanâ, est impeccabile.

XIV. Objicies secundò. Saltem pro peccato se crucifigentium non potuit Christus ex rigore justitiæ satisfacere. Nam peccatum crucifigentium fuit commissum contra Deum, ut hominem: si autem satisfecisset, satisfecisset ut Deus homo; ergo fuisset idem satisfaciens, & offensum identitate, & suppositi, & naturæ.

XV. Non pauci hoc argumento pressi, dicunt, pro peccatis contra seipsum commissis Christum de rigore justitiæ non satisfecisse, secundùm omnem rationem; sed solùm quatenus erant offensa Dei in seipso, non autem, ut erant offensa ipsi Christo irrogata.

Veriùs tamen judico respondendum, Christum satisfecisse etiam pro peccatis contra seipsum commissis: hanc tamen satisfactionem exhibuisse, non sibi, ut subsistenti in natura humanâ, sed Deo in se, seu toti Trinitati. Quia sicut per peccatum in Spiritum Sanctum non offenditur sola persona Spiritus Sancti, sed tota Deitas; ita crucifigentes Christum non offendunt personam Verbi, ut distinctam ab aliis, sed totam Deitatem. Quemadmodum enim in tribus Personis unica est ratio amabilis; ita est unica ratio offendibilis: ideoque cùm per illud peccatum fuerit tota Deitas, & omnes divinæ

vinæ personæ in seipsis offensæ: ita toti Deitati debuit fieri satisfactio. Unde S. Paulus 2. Cor. 5. v. 19. *Deus* (inquit) *erat in Christo mundum reconcilians sibi*; Deus, *hoc est sempiterna divinitas*, ait Ambrosius, *l. 5. de Fide c. 5.* Reconciliatio ergo, sicut & satisfactio, primariò facta fuit ipsi Deo, seu divinitati; ac proinda ista fuit subjectum primarium offensæ.

§. III.

Satisfactio Christi fuit ex Bonis Propriis, & sub Ejus Dominio Positis.

XVI. Dico. Christus satisfecit ex bonis verè propriis, & sub dominio suo positis. Prior Asserti pars prob. Nam licèt actus, quos Christus in satisfactionem obtulit Deo, accepisset à Deo; eos tamen accepit cum plena libertate utendi illis, vel in solutionem debiti, vel in alios usus: at hoc sufficit, ut si illis utatur in solutionem debiti, dicatur satisfacere ex justitia, & ex propriis; ergo &c. Min. explicatur. Si Petrus debeat Paulo centum, & Paulus donet Petro centum, ut illis utatur in quemlibet usum: si Petrus illis utatur ad solvenda centum, quæ Paulo debebat, quis dicet, Petrum non satisfacere debito de rigore justitiæ, non minùs, ac si illa centum accepisset ab alio? Similiter, quis dicet, subditum, si ex acceptis liberaliter à Principe, ut illis utatur in quemcumque usum, solvat Principi debitum, non satisfacere Principi ex rigore justitiæ?

XVII. Tunc ergo solùm obstat solutioni ex rigore justitiæ, quòd fiat ex acceptis à creditore; cum fit ex acceptis sinè liberâ facultate disponendi, & obligatione impositâ reddendi illa creditori in solutionem debiti: ut si Paulus det Petro centum, ut sibi solvat centum, quæ debebat: tunc enim Petrus non solvit debitum, sed Paulus potiùs illud sponte remittit. Unde tunc solùm impeditur rigor justitiæ, per hoc, quòd solutio fiat ex acceptis gratiosè à creditore; quando sunt accepta cum pacto, ut erogentur in solutionem debiti. Quare cùm Christus, licèt à Deo creditore acceperit merita, & actus, per quos satisfecit; illos tamen acceperit cum libera potestate illis utendi, vel ad satisfaciendum pro genere humano, vel non, prout ipsi libuisset: ex hoc capite non fuit impeditus, quin posset justitiæ rigorem servare.

XVIII. Secunda verò pars, quòd, nempe, actiones, quibus Christus satisfecit, essent sub dominio illius, quantum sufficit ad rigorem justitiæ, probatur primò. Licèt in datis, & acceptis non possit satisfieri de rigore justitiæ per id, quod est sub dominio creditoris; quia in datis, & acceptis non potest fieri perfecta æqualitas, nisi quod priùs non erat sub dominio, transeat in dominium creditoris; aliàs creditor post satisfactionem non esset plus habens de rebus suis, quàm antea, sicque adhuc maneret inæqualitas: tamen, ut fiat perfecta æqualitas in materia honoris, requiritur, & sufficit, ut honor, qui fuerat ablatus, restituatur illi à persona æquè dignâ; ad quod per accidens se habet, quòd actiones, quibus honor redditur, sint sub dominio creditoris: atqui compensatio Christi fuit compensativa honoris; ergo potuit habere rigorosam æqualitatem justitiæ, per hoc, quòd fuerit à persona æquè dignâ, licèt actiones ejus essent sub dominio Dei.

XIX. Probatur secundò. Estò satisfactio Christi fuerit sub supremo, & alto dominio Dei, erant tamen sub dominio particulari, & quasi utili ipsius Christi; quatenus erant liberæ Christo, & poterant ab ipso applicari, vel non applicari pro peccatis nostris: sed rigorosæ satisfactioni non officit, quòd actus, quo satisfit, sit sub dominio supremo, & alto creditoris, dummodo sit sub dominio particulari satisfacientis; ergo &c. Min. prob.

prob. Quia dominium generale, &c. supremum non tollit, quin dominium particulare sit verum dominium: sicut causa universalis non tollit, quin causa particularis sit vera causa — Et explicatur. Nam estò Respublica habeat altum dominium in omnia bona Civium; hoc non impedit, quin Civis possit cum Republica veros contractus inire: & quamvis Vassallus habeat tantùm dominium utile sui fundi; potest nihilominùs, ex fructibus inde provenientibus, satisfacere domino directo de rigore justitiæ. — Addo: quòd si dominium supremum tolleret dominium sufficiens ad satisfaciendum; nullus homo posset per sua opera alteri homini satisfacere. Nam sicut ad satisfactionem requiritur, quòd non fiat ex bonis creditoris; ita quod non fiat ex alienis: sed omnia opera hominis sunt sub dominio generali Dei; ergo nullus homo posset alteri homini satisfacere.

XX. Probatur tertiò, & fortiùs. Licèt opera Christi, spectata quoad esse physicum, sint sub dominio Dei, sicut cæteræ res creatæ; spectata tamen secundùm valorem moralem, cùm sub hac ratione includant ipsam personam Verbi, tanquam formam ipsa valorantem, non sunt sub dominio Dei; sicut nec ipsum suppositum, cujus ut sic formaliter actiones sunt, & à quo valorantur: sed opera Christi satisfactoria sunt, non secundùm esse physicum, sed secundùm valorem moralem, quem habent à Verbo; ergo, ut satisfactoria, non sunt sub dominio Dei.

§. IV.

Satisfactio Christi fuit ex Indebitis.

XXI. Dico. Satisfactio Christi etiam hanc ultimam conditionem implevit. Probo primò. Ut satisfactio sit ex justitia, non requiritur, quòd id, quod exhibetur creditori, possit aliis titulis ab illo exigi; sed sufficit, ut ob alios titulos de facto non exigatur. Nam certum est, dominum posse exigere omnes actiones à servo; si tamen aliquam actionem dominus à servo non exigat, potest per illam servus domino satisfacere: atqui Deus licèt potuisset exigere omnes actiones Christi, ob alios titulos, gratitudinis, religionis &c. illas tamen, ob istos titulos, non exegit, sed solùm in satisfactionem pro peccatis hominum, ut habemus in Scripturis; ergo per illas potuit &c.

XXII. Probo secundò. Licèt actiones Christi deberentur Deo, ob varios titulos, potuit tamen omnibus illis satisfacere. Nam quotiescumque satisfactio talis est, ut sit æqualis, & par satisfaciendo omnibus debitis, per illam omnia debita solvi possunt: sed talis erat satisfactio Christi: hæc enim, utpote infinitè dignificata à persona Verbi, par erat, ut satisfaceret, tùm debito hominum erga Deum; tùm debito humanitatis, in materia cultus, gratitudinis, obedientiæ &c. ergo de facto pro omnibus satisfecit. — Addo: quòd quando tituli non multiplicant materiam debiti, potest omnibus unicâ satisfactione fieri satis. Si enim debeam Petro centum, sive titulo justitiæ, puta, ratione contractus, sive titulo obedientiæ, quia Superior mihi præcipit, ut solvam, sive titulo religionis, quia voto me obligavi ad eam summam solvendam; possum unicâ solutione illorum centum omnia ista debita extinguere; quia illi tituli non multiplicant materiam, sed illam relinquunt unam, licèt pluribus modis debitam: sed operationes Christi, licèt essent Deo pluribus titulis debitæ, tamen omnes isti tituli cadebant supra eandem materiam, scilicet, supra easdem actiones satisfactorias; ergo potuit Christus moriendo satisfacere ex justitia omnibus illis titulis.

XXIII. Quæres: Ex qua justitia Christus satisfecit?

Respondeo, quòd satisfecit ex justitia

ftitiâ commutativâ. Satisfactio enim, quæ tantum honoris reddit personæ, quantum ei fuerat ablatum per injuriam, fundat æqualitatem propriam justitiæ commutativæ: sed talis fuit satisfactio Christi; ergo &c. Hinc Paulus, *Roman.* 3. *verf.* 25. de Christo: *Quem* (inquit) *propofuit Deus propitiationem per fidem in fanguine ipfius, ad oftenfionem justitia fua, propter remiffionem præcedentium delictorum.* 1. Cor. 1. v. 30. *Factus eft nobis fapientia à Deo, & justitia, & fanctificatio, & redemtio.* Et Colofs. 2. v. 14. *Delens quod adversùs nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipfum tulit de medio, affigens illud Cruci.* Sicut ergo qui fatisfaceret, tollendo chirographum debiti, quod creditor adversùs debitorem habebat, fatisfaceret ex justitia commutativâ; ita Christus tollendo, ac delendo &c.

Accedit: quòd non fuit actus justitiæ legalis; quia hæc refpicit non compenfationem offenfæ, fed bonum commune. Nec actus justitiæ distributivæ; quia hæc, quâ difpenfantur bona Communitatis, dat unicuique fecundùm meriti proportionem, quod non fecit Christus.

XXIV. Habuit, ultra hoc, fatisfactio Christi honeftatem omnium aliarum virtutum, præfertim caritatis, mifericordiæ, obedientiæ. Ex caritate enim, & mifericordiâ fe tradidiffe pro nobis, teftatur Paulus, ad Ephef. 2. v. 4. *Deus autem, qui dives eft in mifericordia, propter nimiam caritatem fuam, quâ dilexit nos &c.* Ex obedientia item, ac humilitate, Philipp. 2. v. 8. *Humiliavit femetipfum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.*

XXV. Ex dictis infertur etiam (quidquid in contrarium oblatrent Proteftantes) dici poffe, homines, quibus merita Christi applicantur, ejusque fatisfactiones, in aliquo vero fenfu fatisfacere Deo de rigore justitiæ pro peccatis fuis. Quia, juxta regulam primam Tichonii relatam, & approbatam ab Augustino, *lib.* 3. *de Doctr. Christi cap.* 31. Caput, & corpus unam perfonam gerunt; ut quæ capiti conveniunt, tribui poffint corpori, & viciffim: Christus autem eft Caput, cujus corpus fumus nos, nempe, Ecclefia. Rom. 12. v. 5. *Multi unum corpus fumus in Christo.* Unde fit, quòd fatisfactiones Christi Capitis fiant quodammodo noftræ; & quodammodo dici poffimus per fatisfactiones Christi, ut Capitis, ac Fidejufforis, etiam nos Deo de rigore justitiæ fatisfacere. In hac tamen re habentes præ oculis verba Tridentini, *Sefs.* 14. *cap.* 8. dicentis: *Neque verò ita noftra eft fatisfactio hæc, quam pro peccatis noftris exolvimus, ut non fit per Christum Jefum. Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis, nihil poffumus; eo cooperante, qui nos confortat, omnia poffumus.*

DUBIUM VI.

An Satisfactio Christi fuerit Valoris Simpliciter Infiniti?

§. I.

Ponitur Refolutio.

I. Scotiftæ, quos difcordes invenimus in afferendo, Christi fatisfactionem fuiffe æqualem, de condigno, & de rigore justitiæ, concordes negant, fuiffe valoris fimpliciter, & intrinfecè infiniti. Scotus enim *in* 3. *dift.* 19. & 20. afferuit, fatisfactionem Christi fuiffe finitam; quia acceptata fuit folùm in ordine ad præmium finitum, ideft, remiffionem finiti numeri peccatorum. Vel fi fuerit infinita, fuiffe infinitam folùm ratione acceptationis divinæ; quia fuit acceptata pro infinitis peccatis Pofterorum Adæ; fi effent futura. Verùm S. Thomas, 3. *p. qu.* 48. *a.* 2. *ad* 3. & alibi, cæterique Thologorum communiter afferunt, merita, & fatisfactiones Christi fuiffe valoris fimpliciter infiniti. Unde

II.

II. Dico. Satisfactio Christi fuit valoris simpliciter, & intrinsecè infiniti. Colligitur ex Clemente VI. in Extravag. *Unigenitus*, de Pœnit. & Remiss. ubi duo dicit. Unum: thesaurum Ecclesiæ acquisitum ex meritis, & satisfactione Christi esse infinitum. Alterum: unam guttam Sanguinis Christi, propter unionem cum Verbo, potuisse sufficere ad totius mundi redemtionem. Quibus apparet, satisfactionem Christi fuisse infinitam, non ex divina acceptatione, & solùm extrinsecè, ut vult Scotus; sed ex unione ad Verbum, & ideo intrinsecè. Quare S. Thomas, citato loco, *ad* 3. ait: *Quòd dignitas carnis Christi non est æstimanda solùm secundùm carnis naturam, sed secundùm personam assumentem; inquantùm scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.*

III. Probo ergo primò sic. Satisfactio Christi erat satisfactio Dei, seu exhibita à persona infinitæ dignitatis: sed satisfactio exhibita à persona infinitæ dignitatis, est infinitè digna, & valoris moraliter infiniti, independenter à quacumque extrinsecâ valoratione, seu acceptatione; ergo &c. Min. prob. Satisfactio eò dignior est, quò est dignior persona, quæ illam exhibet: quia satisfactio formaliter dignificatur moraliter à dignitate personæ satisfacientis: ideoque humiliatio filii Regis est magis satisfactoria, quàm humiliatio rustici; ergo humiliatio personæ infinitæ erit pretii infiniti in ratione satisfactionis.

Verùm quia dici posset, satisfactiones Christi dignificari quidem à persona, & dignitate infinitâ, tamen non dignificari infinitè, sed finitè.

Probo dignificari infinitè, primò. Quia illa persona infinita illas satisfactiones dignificabat, ut faceret, eas esse propiè satisfactiones Dei; ergo eas reddebat tantæ æstimabilitatis in ratione meriti, & satisfactionis, quantæ est persona, cujus sunt, ut nulla major satisfactio excogitari possit. — Rursus: per illas satisfactiones personâ infinita, infinitè se submittebat, scilicet, usque ad vilissimas creaturas, usque ad peccatores: sed persona infinita submittens se in infinitum, dat submissioni infinitam æstimabilitatem, ut ea major excogitari non possit: cùm enim persona infinita in seipsa se submittere nequeat; si se submittat in natura sibi hypostaticè unitâ, submittit se summo excogitabili modo; ergo &c.

Secundò probo. Tunc infinita dignitas personæ merentis, infinitè dignificat merita, & satisfactiones, quando eas dignificat ad merendum præmium majus, & majus in infinitum; & satisfaciendum pro offensis pluribus, & pluribus, majoribus, & majoribus in infinitum pro voluntate: at hoc modo persona divina dignificavit satisfactiones Christi; ergo &c. Min. prob. Persona infinita, si mereatur, digna est, ut per quodlibet meritum mereatur majus, & majus præmium in infinitum; si satisfaciat, satisfaciat pro pluribus, & pluribus offensis in infinitum, pro quibus voluerit satisfacere: sed hoc posito, quodlibet opus meritorium illius, & satisfactorium ab infinita dignitate personæ dignificatur infinitè in genere meriti, & satisfactionis; cùm dignificetur in ordine ad merendum quodlibet præmium, & satisfaciendum pro omnibus offensis in infinitum: hoc enim majus excogitari non potest; ergo &c.

IV. Respondere solent Scotistæ, primò. Personam Verbi, etsi infinitè dignam, non posse dignificare infinitè merita, & satisfactiones Christi; quia principium quo eliciuntur, nempe humanitas, finita est: quæ ratione suæ finitatis impedit, ne actibus satisfactoriis communicetur infinita dignitas: Sicut Deus visus à Beatis, licèt infinitus sit; quia tamen videtur per actum finitum, non potest actui visionis tribuere infinitatem, nisi extrinsecam.

V. Respondere solent secundò. Ex hoc

hoc, quòd satisfactio Christi potens sit ad satisfaciendum pro peccatis pluribus, & majoribus usque in infinitum, non argui eam esse infinitam intrinsecè; sed solùm esse altioris ordinis, quàm peccatum. Sicut enim, ab opposito, licèt peccatum sit finitum in gravitate; quia tamen est altioris ordinis, quàm sint satisfactiones puræ creaturæ; quantumcumque istæ multiplicarentur, etiam in infinitum, nunquam adæquarent, vel compensarent unum peccatum: ita quamvis in infinitum multiplicarentur peccata, nunquam adæquare possent vim satisfactivam Christi, quia etsi finita, esset tamen ordinis superioris.

VI. Sed contra primam insto sic. Dignitas, & valor moralis operis non desumitur à principio *Quo* physico, sed à dignitate personæ tali principio utentis, & suo usu dignificantis; faciendo, nimirum in Christo, ut illud opus sit opus, non puri hominis, sed Dei; ergo cùm persona divina satisfaciens sit infinitæ dignitatis, & satisfaciendo faciat, satisfactionem illam esse suam, etsi principio *Quo* finito utatur, illam infinitè dignificabit — Et insto contra Scotistas. Non obstante quòd principium *Quo* eliciens satisfactionem in Christo, nempe humanitas, sit ordinis inferioris, & ut in cæteris hominibus; ex quo tamen illa satisfactio est à persona Verbi, evadit ordinis superioris in æstimatione, & valore, ut ipsi fatentur; cur ergo, ex quo procedit à persona infinitæ dignitatis, non evadet valoris moraliter infiniti, etsi principium, *Quo* elicitur, sit finitum? — Ad exemplum allatum dico, actum visionis Dei non respicere objectum infinitum, nisi ut terminum, & objectum, non verò ut formam dignificantem, sicut satisfactio respicit personam Verbi.

VII. Contra secundam insto sic. Satisfactio, quæ moraliter continet remissionem omnium peccatorum sine termino, non sat est, ut sit ordinis superioris, sed debet esse actu moraliter infinita: hac enim ratione probamus, omnipotentiam Dei esse virtutis simpliciter infinitæ; ergo cum satisfactio Christi talis sit, ut potens sit pro infinitis, & numero, & gravitate peccatis satisfacere, erit valoris, & dignitatis simpliciter infinitæ.

§. II.

Respondetur Rationibus Scotistarum.

VIII. Objiciunt primò. Valor satisfactorius operum Christi non potest esse major, quàm sit perfectio physica ipsorum; quia valor cum sit modus actus, nequit excedere rem, cujus est modus: sed hæc finita est; ergo & valor.

IX. Respondeo, neg. maj. Quæ ex dictis instatur. Nam entitas operum Christi non erat ordinis superioris, sed ejusdem speciei cum actibus puri hominis: & tamen juxta Scotistas valor satisfactorius erat ordinis superioris. Ad probationem ergo dist. Modus, qui oritur à physica rei entitate, nequit &c. conc. Modus, qui entitati advenit aliunde, nego. Fateor, modum, qui ex entitate rei oritur, non posse excedere entitatem, cujus est modus: modus tamen, qui entitati accedit ex alio principio, potest excedere entitatem, maximè si sit modus, non physicus, sed moralis. Valor autem satisfactorius advenit actibus Christi ex dignitate personæ Verbi; quæ cùm in illis actibus seipsam subjiceret, & faceret, illos esse actus non puri hominis, sed Dei seu *Theandricos*, idest, *Dei viriles*: illos suâ dignitate adeo dignificabat, ut evaderent ejusdem æstimabilitatis, & dignitatis, nempe, infinitæ, sicut persona, quæ illos faciebat, & per illos seipsam offerebat. Et hoc non extrinsecè solum, sed intrinsecè: quia cùm procederent ab humanitate intrinsecè hypostaticè unitâ cum persona infinitâ, cujus per communicationem idiomatum erant operationes; talem valorem intrinsecè con-

contrahebant, ut redderentur infinitè æstimabiles.

X. Dices tamen primò. Opera Christi, etsi procedentia à persona Verbi, non contrahebant infinitam bonitatem, neque infinitam honestatem; ergo neque infinitum valorem, & dignitatem.

Secundò. Humanitas unita Verbo infinitè sancto infinitè non sanctificatur; ergo neque opera procedentia à persona infinitè dignâ infinitè dignificantur.

XI. Respondeo ad primum, con. ant. de bonitate, & honestate specificâ, & essentiali; negando tamen illud de bonitate, & honestate circumstantiali, & accidentali. Actus ergo moralis duplicem bonitatem, & honestatem habere potest. Unam specificam, & essentialem, quam sumit ex objecto: aliam circumstantialem, & quasi accidentariam, quam sumit ex circumstantiis, inter quas est persona operans. Licèt ergo bonitas, quam opera Christi habebant ex objecto, esset finita; ea tamen, quam habebant ex circumstantia personæ, erat infinita. Sicut obsequium licèt sit semper ejusdem bonitatis, & honestatis essentialis, sive exhibeatur à Rege, sive à plebejo; attamen in bonitate &c. circumstantiali obsequium præstitum à Rege crescit in æstimabilitate supra obsequium præstitum à plebejo. Et in sententia Scoti obsequium præstitum à Christo, in bonitate essentiali est ejusdem speciei cum obsequio præstito à pura creatura; ut tamen præstitum à Christo evadit ordinis superioris in bonitate.

Ad secundum dico, humanitatem Christi à Verbo infinitè Sancto non quidem sanctificari infinitè in genere sanctificationis, ut sic; ita ut fiat sanctitas, seu sancta per essentiam; sanctificari tamen infinitè, in genere sanctitatis communicatæ creaturæ per unionem. Nulla enim potest excogitari major communicatio sanctitatis in ordine ad merendum, quàm ista; ideoque opera, ex tali communicatione procedentia, debent esse omni majori merito possibili, & excogitabili digniora, & proinde infinita. Ut enim docet S. Tho. 3. *p. q.* 7. *a.* 11. in Christo una est gratia unionis, *Quæ est ipsum uniri personaliter Filio Dei .... & hanc gratiam constat esse infinitam, secundùm quòd ipsa persona Verbi est infinita*.

XII. Objiciunt secundò. Circumstantia personæ infinitè dignæ non tribuit operibus valorem infinitum. Probant ant. primò. Indignitas personæ peccantis non auget demeritum actus mali; ideoque persona indignior per peccatum æquale non meretur majorem pœnam, quàm persona minùs indigna; ergo neque persona magis digna augebit valorem actus boni.

XIII. Rursus: persona illa, estò divina, & infinita, non tamen satisfaciebat, ut divina formaliter, quia potiùs, ut talis, acceptabat satisfactionem; sed reduplicativè ut humana, seu ut subsistens in natura humanâ: atqui ut talis nil aliud faciebat, nisi supplere id, quod faceret persona humana, si esset; & proinde non poterat operibus nisi illam dignitatem conferre, quam habuissent, ut ab homine facta; ergo &c.

XIV. Urgetur hoc: quando dicitur, quòd in humiliatione Christi Verbum se humiliabat: vel fit sensus, quòd Christus humiliabat non solùm suam humanitatem Deo, sed etiam personam Verbi; vel quòd humiliabat solam humanitatem. Primum est falsum: quia Verbum divinum non est subjicibile alteri; & si Christus illud subjiceret, inordinatè ageret. Secundum verò non arguit infinitatem in valore actus: quia subjicere humanitatem Deo, est finitæ æstimabilitatis, non infinitæ.

XV. Respondeo, neg. ant. Ad primam probat. dico, quòd indignitas, vel dignitas personæ ad actiones potest se habere, vel purè concomitanter, vel per se & formaliter. Si purè

rè concomitanter se habeat, nec indignitas personæ auget demeritum, nec dignitas meritum; sed dignitas, vel indignitas pensatur ex dignitate, vel indignitate operis. Si verò dignitas, vel indignitas personæ per se, & formaliter ad opus influat; opus dignius, vel indignius est, quò dignior persona est. Unde sicut, quòd plebejus inhonoret Regem, indignius est, quàm si Regem alius Rex inhonoret: ita dignius fuit, quòd S. Ludovicus Rex sese submitteret, administrando fercula pauperibus, quàm si hoc alter privatus homo fecisset. Cùm ergo in actibus humilitatis, obedientiæ, religionis erga Patrem ipsa dignitas personæ Verbi per se, & formaliter se subjiciendo concurreret: sicut hæc humiliatio tantum erat profunda, quantum Deus altus est; ita tàm grata Patri, quàm Filius amabilis, tantumque juris læsi reparatrix, quantum est pretium personæ divinæ, quæ simul erat offerens, & res oblata.

XVI. Ad secundam probat. nego maj. Christus enim non satisfaciebat reduplicativè, ut homo; quia causa, cur satisfaceret, non erat, quia erat homo, sed quia Deus: licèt ad hoc requireretur humanitas, tanquam conditio, sinè quâ non posset satisfacere. Unde causa per se influens valorem in opera Christi erat persona divina; quæ cùm secundùm totam suam dignitatem esset unita divinitati; habitabat enim in Christo *Omnis plenitudo divinitatis corporaliter* (Coloss. 2. v. 9.) ideo dabat etiam ejus operibus valorem infinitum.

XVII. Ad id, quod urgetur, dico, quòd divina persona in Christo humiliabat, & subjiciebat se eo summo modo, quo poterat; cùmque non posset se subjicere, quoad personam in se, subjiciebat illam in humanitate: ita ut ex persona, & humanitate unum satisfaciens conflaretur, & una satisfactionis materia: in qua res quidem submissa erat humanitas; sed cùm esset humanitas Verbi, quia illi hypostaticè unita, ex dignitate personæ submittentis, quod erat ita suum, & ei intimè unitum, verificabatur etiam personam se subjicere. Unde Paulus, ad *Philip.* 2. *v.* 7. ait: *Semetipsum exinanivit formam servi accipiens* ... *humiliavit semetipsum factus obediens &c.* Non dixit exinanivit, humiliavit corpus, animam, humanitatem, sed *Semetipsum*, idest, suam personam divinam in forma servi subsistentem: ut quantum nihilum distat ab ente, nec aliud magis dejici potest, quàm si redigatur in nihilum; tantum cogitaremus, Filium Dei se dejecisse, ut nulla major humiliatio possit excogitari: & inferremus, eam adeo æstimabilem fuisse coram Deo, eique adeo placuisse; ut nulla esset alia humiliatio excogitabilis, quam tanti æstimaret. Et propterea subdit, v. 9. *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est supra omne nomen &c.*

XVIII. Objicies tertiò. Conflatum ex duobus, quorum unum est finitum, licèt aliud sit infinitum, non est simpliciter infinitum: sed hoc conflatum, *Christus satisfaciens*, constat ex humanitate, quæ finita est; ergo licèt includat personam, quæ infinita est, non erit infinitum simpliciter. Maj. prob. Complexum ex natura divinâ infinitè cognoscibili, & lumine gloriæ finitæ cognoscitivitatis, non est simpliciter infinitum: unde actus visionis ex tali complexo procedens finitus est.

XIX. Respondeo primò, neg. maj. Quia hoc complexum, *Deus homo*, est infinitum simpliciter, & tamen includit humanitatem, quæ finita est. — Secundò dico, majorem esse veram, quando utraque pars æqualiter concurrit; secus verò si sola pars infinita per se influat: tunc enim effectus infinitus procedit. Ad valorem autem satisfactorium operum Christi, non concurrit per se humanitas finita, sed solum Verbum infinitum;

unde valor, qui resultat, infinitus erit — Ad probat. verò maj. respondeo, quòd ad satisfaciendum humanitas in Christo est pura conditio; unde nec auget, nec minuit valorem satisfactionis. At lumen gloriæ, ad cujus mensuram unitur Beato essentia divina, non est pura conditio ad videndum Deum, sed causa per se influens in visionem: & ideo cùm hoc finitum sit, etsi divina essentia unita per modum speciei infinita sit, visio restat finita.

XX. Dices. Etsi approximatio sit pura conditio ad comburendum, tamen secundùm majorem, vel minorem ignis approximationem sequitur major, vel minor combustio; ergo licèt humanitas in Christo sit pura conditio ad satisfaciendum, ita modificabit satisfactionem, ut juxta quantitatem illius sit satisfactio.

XXI. Respondeo, neg. conf. Nam inter conditiones aliquæ sunt modificativæ effectus, qualis est approximatio ignis ad comburendum; aliæ verò non, ut in casu. Unio enim Verbi cum humanitate est quidem conditio necessaria, ut persona divina satisfaciat; sed ad valorem satisfactionis sola dignitas personæ infinitæ influit, & cum hac unicè commensuratur. Sicut licèt cognitio Dei sit conditio ad ipsum amandum; non tamen juxta mensuram cognitionis est mensura amoris: possumus enim aliquando aliquid magis amare, quod minus cognoscimus, ut docet S. Thom. *2. 2. q. 26. a. 2. ad 1.*

XXII. Objicies quartò varia inconvenientia, quæ ex nostra sententia videntur sequi. Et primò. Quòd si satisfactio Christi fuerit valoris simpliciter infiniti; Christus unico actu satisfecerit pro peccatis omnium hominum: & proinde alii actus satisfactorii fuerint impossibiles, vel saltem superflui.

Secundò. Quòd posito uno actu satisfactorio Christi, non potuerit dari alius dignior, & major illo; quia unum infinitum non est majus altero: quod tamen est falsum. Tùm quia: actus caritatis majoris valoris est, & dignior actu jejunii. Tùm quia: omnia Christi merita, simul sumta, sunt majora, quàm unum, cùm totum sit majus parte.

Tertiò. Quòd non detur alia satisfactio, præter satisfactionem Christi, nec possit dari, nec nos debeamus pro peccatis nostris satisfacere; quod est consentire Luthero, & Calvino à Tredentino, *Sess.* 14. *Can.* 14. damnatis: & hoc, quia infinitum non est nisi unum.

Quartò. Quòd cùm peccatum sit probabiliter gravitatis tantùm finitæ; si Deus exegit satisfactionem dignitatis infinitæ, exegerit plus, quàm sibi debebatur.

Quintò. Quòd meritum Christi superaverit omne præmium; cùm non sit possibile præmium infinitum.

XXIII. Respondeo, neg. assumtum. Unde ad primùm dico, Christum unico actu satisfecisse quidem, quantùm ad quantitatem, & sufficientiam pretii; quia unicus actus fuit sufficiens, & æquale pretium: non tamen satisfecisse, quoad deputationem pretii. Quia Christus, ut gloriam Patris promoveret, & suam misericordiam, amoremque erga homines proderet, noluit deputare ad completam satisfactionem unum, vel alterum actum, etsi sufficientem; sed omnes, usque ad mortem inclusivè, voluit per modum unius integri pretii ad redemtionem ordinare. Licèt autem singuli infiniti essent in valore, potuerunt tamen multiplicari; quia erant infiniti, non in genere entis, sed in genere determinato.

XXIV. Ad secundum dico, majorem, esse veram si intelligatur de valore circumstantiali, sumto ex dignitate personæ; in hoc enim omnes actus Christi sunt æquales: non verò si intelligatur de valore specifico, & essentiali cujuscumque actus. Sic enim majoris dignitatis est actus caritatis,

quàm

quàm actus jejunii; quia actus caritatis ex digniori motivo procedit, quàm actus jejunii.

Id, quòd additur, quod unum infinitum non est majus altero, verum est in ea ratione, in qua est infinitum; non verò in ea ratione, quâ est finitum. Sicut si daretur linea infinita versùs Orientem, sed finita versùs Occidentem; non posset dari linea major versùs Orientem, posset tamen dari major versùs Occidentem. Cùm ergo opera Christi infinita sint ex parte dignitatis, quam habent à persona Verbi; ex hac parte non potest unum esse majus altero: cùm autem finita sint ex parte dignitatis, quam habet quodlibet opus ex specie suâ; ex hac parte unum potest esse excellentius altero. — Hinc sequitur, omnia Christi merita, simul sumta, ex parte dignitatis infinitæ, quam habent à persona Verbi, non esse quid majus singulis, seorsim sumtis; cùm omnia, & singula sint infinita per eandem numero dignitatem Verbi; & sic omnia simul non comparantur ad singula seorsim, ut totum ad partem; cùm eadem dignitas Verbi sit dignitas omnium, & singulorum. Ex parte autem entitatis, & dignitatis specificæ omnia simul sunt majora singulis.

XXV. Ne autem quis putet, omnia, & singula opera Christi fuisse à Verbo dignificata, supponi debet: quòd sicut in Rege sunt actiones aliquæ, quæ non sunt reflexivæ supra personam; ideoque non sunt majoris dignitatis in Rege, quàm in rustico, ut dormire, bibere, ambulare &c. Et aliæ sunt reflexivæ supra personam, & à persona trahunt valorem, ut petitio veniæ, humiliatio &c. Sic in Christo aliæ erant actiones, quæ supra divinum suppositum non reflectebant, ut dormire, comedere &c. & istæ valorem non trahebant à persona, sed erant ejusdem dignitatis ut in nobis. Aliæ postea in divinam personam reflectebant, & in eam moraliter redundabant, ut actus obedientiæ, religionis, humilitatis, quæ à Theologis vocantur Theandricæ, seu Dei virilis, vel Dei hominis: & quia persona, quæ in istis se submittebat, erat infinita, eis communicabat dignitatem infinitam.

XXVI. Ad tertium, nego sequelam. Nam sicut virtus divina, estò infinita, non impedit, quin sint aliæ causæ particulares; sed solùm facit, ut quidquid habent, habeant ab illa: ita satisfactio Christi, estò valoris infiniti, non excludit satisfactiones particulares, & finitas; sed solùm facit, ut quidquid est in satisfactione particulari, seu nostrâ, habeatur ex valore satisfactionis infinitæ Christi.

XXVII. Ad quartum dico, Deum per accidens plus exigere, quàm illi debeatur. Neque injustum est, per accidens petere aliquid excedens debitum; quando est impossibile illi reddere aliquid, quod sit æquale tantùm; sicut in casu, in quo satisfactio pure æqualis non est possibilis: vel enim est inferior, si à pura creatura exhibeatur; vel excedens, si à Deo homine præstetur. Et hoc fateri debent etiam Scotistæ, qui concedunt, satisfactionem Christi, estò non infinitam, esse tamen superioris ordinis, & proinde excedentem debitum.

XXVIII. Ad quintum dico, meritum Christi non superasse omne præmium. Nam estò impossibile sit præmium in actu, & categorematicè infinitum; possibile tamen est præmium infinitum syncategorematicè, idest, præmium majus, & majus in infinitum: & hoc est præmium adæquatum merito infinito. Sicut terminus adæquatus omnipotentiæ divinæ non est categorematicè, sed solùm syncategorematicè infinitum.

QUÆSTIO IV.

De Causis, & Motivo Incarnationis.

Inter causas Incarnationis enumeratur causa meritoria, seu moralis illius. Meritum ergo, ex dictis suo loco, dividitur in meritum de condigno, & meritum de congruo. Primum est illud, cui stricto jure præmium debetur; ita ut sinè injustitiâ negari non possit. Alterum est illud, cui congruum est quidem bonitati præmiantis, ut conferat præmium; sed absolutè, & absque injustitia negari potest, imò aliquando negatur. Sic Justi de condigno merentur augmentum gratiæ justificantis, & si finaliter perseverent, vitam æternam; de congruo autem merentur auxilia actualia ad vincendas tentationes.

Noto secundò: Incarnationem ad præsens duobus modis considerari: nimirum, secundùm substantiam, quatenus dicit unionem hypostaticam Verbi cum humanitate: & secundùm circumstantias, idest, locum, tempus, parentes, quibus Christus erat nasciturus.

Noto tertiò: eos, quorum meritis fingi potest, Incarnationem fuisse concessam, esse primò, humanitatem à Christo assumtam, Beatissimam Virginem Mariam, & veteres Patriarchas. Quæremus ergo primò: An humanitas Christi meruerit, sive de condigno, sive de congruo suam cum Verbo hypostaticam unionem. Secundò: An B. Virgo aliquomodo meruerit, ut esset Christi Mater: ubi aliqua tangemus de ejus concursu physico ad Incarnationem. Tertiò: An veteres Patriarchæ saltem eam meruerint quoad circumstantias. Tandem examinabimus: An unicum motivum Incarnationis fuerit Adæ peccatum, ejusque liberatio.

DUBIUM I.

An Humanitas Christi Meruerit Incarnationem?

§. I.

Resolutio Dubii.

I. Ut quæsito locus detur, quærimus: an in Christi humanitate præcesserit aliquid meritum, ratione cujus meruerit uniri divino Verbo: non loquemur tamen de merito, quod in ea tempore, seu duratione præcesserit. Supponimus enim cum S. Tho. 3. *p. q.* 2. *a.* 11. ut fidei dogma, humanitatem Christi in eodem reali suæ conceptionis instanti fuisse unitam Verbo; & ideo in illa non præcessisse aliquod meritum in priori tempore, quàm esset à divino Verbo assumta. Et hoc, tùm contra Origenem, qui voluit, animam Christi fuisse ab initio mundi cum Angelis creatam. Tùm contra Photinum Sirmiensem Episcopum, & Nestorium, ponentes Christum ab initio purum hominem suis bonis operibus meruisse unionem cum divinitate; accidentalem tamen, & per gratiam, non substantialem, & hypostaticam, ut infra dicemus. Hunc errorem proximè elapsis sæculis excitavit Lucas Sternbenger, sectâ Lutheranus: ait enim, Christum, quem negat fuisse verum Deum, ob vitam onestè, & virtuosè actam, fuisse à Deo in Filium adoptatum, cum à Joanne in Jordane baptizaretur, ea voce: *Hic est filius meus dilectus &c.* His ergo dimissis pro nunc, sermo erit de merito, quod naturâ solùm præcesserit Incarnationem, videlicet: an humanitas Christi in signo priori, quo concipitur ante unionem cum Verbo, aliquod opus fecerit, quo meruerit, ut à Verbo assumeretur.

II. Dico cum communi Theologorum, humanitatem Christi nec de con-

condigno, nec de congruo meruisse Incarnationem, seu unionem sui cum persona Verbi. Probo ratione, quæ inter cæteras magis arridet. De facto in humanitate Christi priùs naturâ, quàm assumeretur à Verbo, nulla fuit, nec potuit concipi operatio; ergo nec ullum meritum. Ant. prob. Nulla operatio potuit esse, aut concipi in humanitate, antequam esset, aut conciperetur subsistens: at pro priori naturæ, nec erat, nec concipiebatur subsistens; ergo &c. Min. est de fide. Nam in Christi humanitate, neque est, neque fuit unquàm alia subsistentia, quàm divina. Maj. probatur ex illo axiomate: *Actiones sunt suppositorum*, sive *subsistentium*. Nam cùm operari fundetur in esse, ejus solius est operari, *ut quod*, cujus est existere, *ut quod*: at existere, *ut quod*, proprium est solùm subsistentium; id enim, quod est homo, non est humanitas (hæc enim est, *quo* est homo) sed est Petrus, Paulus, quæ sunt personæ subsistentes. Unde Joannes de Monte Nigro, Theologus Ord. Præd. in Concilio Florentino, *Sess.* 18. & 19. disputans pro Latinis; ut redderet rationem Græcis, quare divina essentia non generet, Pater verò generet, hoc principio usus fuit: quia, nempe, actiones sunt subsistentium, seu suppositorum.

III. Addi potest alia ratio, nempe, quòd si aliqua operatio conciperetur in humanitate, pro priori ad assumtionem; hæc non posset esse nisi à gratia, & sanctitate accidentali, & actualibus auxiliis finitis: hæc autem nequeunt mereri, nec ullam habent proportionem cum substantiali, & infinita sanctitate, qualis est unio cum persona Verbi. Vide Sanctum Thomam, 3. *p. q.* 2. *a.* 11.

IV. Quæres tamen: An humanitas Christi mereri potuerit unionem cum Verbo, meritis, quæ Deus prævidit habenda ab humanitate, post hypostaticam unionem cum Verbo.

Respondeo negativè. Nam merita, quæ necessariò supponunt existentiam Incarnationis, non possunt mereri existentiam Incarnationis; sicut nec merita, cùm necessariò supponant existentiam prædestinationis, mereri possunt existentiam prædestinationis, alioquin effectus præcederet causam: sed merita, quæ humanitas Christi habitura erat post unionem cum Verbo, jam supponebant, erantque effectus Incarnationis; ergo &c.

Tùm etiam; nam principium meriti non potest cadere sub merito procedente ab ipso: at Incarnatio fuit in Christo principium omnis meriti; ergo non potuit cadere sub ullo Christi merito.

V. Dices. Principium meriti non posse cadere sub merito, quando datur absolutè; posse tamen cadere sub merito, si detur sub conditione meriti futuri. Sicut si Rex prævidens, militem strenuè usurum in bello, det illi arma, quibus præliari possit; tunc enim strenuitas prævisa erit meritum ad arma habenda: ita prævidens Deus Christi merita post Incarnationem comparanda, ex iis moveri potuit ad Incarnationem ei conferendam.

VI. Sed contra. Etsi id, quod est principium meriti, possit dari intuitu meriti subsequentis, si hoc meritum ex tali principio unicè non procedat: quo pacto Rex movetur ad danda arma militi, ex strenuitate ejus prævisâ futura; quia strenuitas non ex armis, sed ex virtute, prudentiâ, & arte militis potiùs procedit. Non tamen si illud, quod est principium, sit principium totale meriti; & omne meritum ab ipso fit, nec concipi queat meritum, quod ab illo non sit: sed valor meritorius in operibus Christi ab unione hypostaticâ unicè procedit, & in aliis puris hominibus à gratiâ primâ; ergo sicut purus homo, per opera subsequentia prævisa, mereri non potest gratiam primam; ita nec Christus, per opera subsequentia prævisa, mereri potuit Incarnationem.

§. II.

§. II.

Occurritur Objectis.

VII. PRimò argui potest. Non repugnat, accidens existere, & operari sinè subjecto, ut in Eucharistia; ergo neque humanitatem in Christo operari, & mereri sinè supposito. Tùm etiam: humanitas est terminus integer productionis, etiam pro priori ad unionem cum Verbo; ergo potuit quoque esse principium integrum operationis.

VIII. Respondeo, has duas instantias convincere, nullam esse repugnantiam, quòd sicut accidens potest operari sinè subjecto; ita & humanitas pro priori ad subsistentiam. Et quòd sicut humanitas pro illo priori fuit terminus totalis generationis; ita etiam potuerit esse principium operationis: de quo nolumus in præsens disputare. Sed solùm dicimus, de facto humanitatem Christi, pro priori ad unionem cum Verbo, nullam habuisse operationem meritoriam talis unionis. Tùm quia: ut diximus, saltem naturaliter loquendo, natura, pro priori ad subsistentiam, non est capax operandi. Tùm etiam: quia gratia habitualis, quæ in Christo erat principium quo merendi, non fuit animæ ejus infusa, nisi pro posteriori ad unionem. Tùm denique: quia cùm unio hypostatica sit principium omnis meriti, non poterat cadere sub merito.

IX. Sed dices. Humanitati Christi debemus concedere, quod dignius est, & non repugnat: sed dignius est obtinere aliquid propriis meritis, quàm sinè illis, & non repugnat; ergo &c.

X. Respondeo, maj. veram esse, servatâ tamen connaturalitate rerum, nisi ex Scriptura aliter habeamus. Alioquin deberemus Christi humanitati concedere, quòd omnia intelligat per scientiam, & species infusas, sicut Angeli; imò per unam tantùm speciem, sicut supremus inter Angelos, cùm hoc dignius esset, & non repugnet, Cùm ergo naturale non sit humanitati operari, priusquam sit subsistens; cùm insuper humanitati Christi, pro priori ad subsistentiam, non sit infusa gratia habitualis; & cùm Incarnatio sit totius meriti principium: ac demum cum ex Scripturis nil in contrarium afferatur; dicendum videtur, Christi humanitatem, pro priori ad unionem, nec meruisse, nec ullam operationem fecisse.

XI. Secundò argui potest, afferendo Scripturæ textus. Primò. *Psal.* 44. *v.* 8. dicitur: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus*: quâ unctione significari unionem hypostaticam, indicat Paulus, ad *Hebr.* 1. *v.* 9. ergo propter meritum dilectionis justitiæ, humanitas Christi ad unctionem hypostaticam assumta fuit.

Rursus: *Apoc.* 5. *v.* 12. habetur: *Dignus est agnus, qui occisus est accipere virtutem, & divinitatem.* Ubi humanitas Christi indicatur nomine Agni. Si ergo digna fuit accipere divinitatem, habuit ante unionem aliquod meritum, quo digna fieret.

XII. Respondeo ad primum textum, ex S. August. *in Psalm.* 44. ly *Propterea* non facere sensum, unctum fuisse, quia priùs dilexit justitiam; sed denotare causam finalem, ac si diceret: dilexisti justitiam, ad hoc enim unxit te Deus. Sive, ut ait August. *Propterea unxit te, ut diligeres justitiam, & odires iniquitatem.* Respondeo etiam cum S. Hieron. *Epist.* 140. *ad Principiam*, per Unctionem lætitiæ, & exultationis intelligi gloriam corporis resurgentis, quam certum est Christum promeruisse.

Ad secundum eodem modo dico, Agnum ibi dici dignum, non ad primò recipiendam unionem cum Verbo; sed per passionem, & mortem suam dignum fuisse, ut in resurrectione gloria divinitatis ejus certa apud homines fieret. Unde dicitur: *Agnus, qui occisus est.* Ac si diceretur: *Quia occisus est*, dignus est accipere &c. manifestationem virtutis &c.

DU-

DUBIUM II.

An Beata Virgo Meruerit esse Mater Dei?

§. I.

De Merito Condigni.

I. SUppono, ut certum, B. Virginem non potuisse mereri esse Matrem Dei, merito antecedente decretum Incarnationis. Quia cùm non possit esse maternitas Dei sinè Incarnatione; si meruisset eam ante decretum Incarnationis, meruisset etiam Incarnationem ipsam: quam nullam puram creaturam mereri potuisse, docet S. Thom. 3. *p. q.* 2. *a.* 11. nec B. Virginem. Unde ibi, *ad* 3. dicit: *Quòd Beata Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium, non quia meruerit ipsum incarnari*. Quare dubium procedit: an supposito, quòd Deus decreverit se incarnare, B. Virgo meruerit, ut ex ipsa potiùs, quàm ex alia, carnem sumeret.

II. Dico ergo primò. B. Virgo de condigno meruit illum puritatis, & sanctitatis gradum, ut congruè posset esse Mater Dei. Ita S. Thom. loco citato, *ad* 3. & Prob. Justus per opera, quæ ex gratia elicit, meretur de condigno augmentum gratiæ, ut ostendimus, *Tom.* 3. *in* 1. 2. *Qu.* 3. *Dub.* 3. ergo B. Virgo, per actus ferventissimos caritatis, quos eliciebat, meruit de condigno talem sanctitatis gradum; ut decentissimè ipsa potiùs, quàm alia, assumeretur à Deo in Matrem. Et hoc intendit Ecclesia, dum canit: *Quæ sola fuisti digna portare Regem Cœlorum*, ut ex D. Thom. dicebamus. Angelus etiam, dum eam vocat *Gratiâ plena*. Accedit: quòd B. Virgo fuit immunis ab omni prorsus peccato, & ornata omni gratiâ: atqui hæc erat decentissima dispositio ad maternitatem Dei; ergo &c.

III. Dico secundò. Beata Virgo nec meruit, nec potuit mereri de condigno Maternitatem Dei. Prob. Beatam Virginem de condigno mereri Maternitatem Dei, est mereri de condigno, quòd Deus ex illa nasceretur, & carnem assumeret; & consequenter mereri de condigno Incarnationem, secundum quòd connotat talem carnem: at nec B. Virgo, nec alii SS. Patres, ut dicemus, meruerunt, aut mereri potuerunt de condigno Incarnationem, etiam quoad circumstantias; ergo &c.

IV. Secundò. Meritum de condigno debet esse proportionatum præmio: merita autem B. Virginis, utpote ordinis gratiæ, erant inferioris ordinis, & consequenter improportionata cum maternitate Dei: cùm hæc pertineat ad ordinem hypostaticum, qui est superior ordine gratiæ; ratione cujus B. Virgini debetur excellentior cultus, quàm cuilibet alteri Sancto, ut notat S. Tho. 2. 2. *q.* 103. *a.* 4. *ad* 2. ergo &c.

V. Nec refert, B. Virginem meruisse de condigno illum sanctitatis gradum, quo ultimò fuit disposita, ut esset Mater Dei, ut dictum est ex S. Thom. 3. *p. q.* 2. *a.* 11. *ad* 3. qui autem meretur de condigno dispositionem ad formam, meretur & formam.

Nam contra est. Quia quamvis hoc verum sit, quando dispositio habet necessariam connexionem cum forma recipiendâ; non tamen quando habet connexionem solùm moralem, & congruitatis. Porro ille sanctitatis gradus, quem B. Virgo promeruit de condigno, non fuit dispositio physica, ex natura rei connexa cum maternitate Dei, sed solùm moralis, & congrua; quia ex quo Deus decrevisset carnem sumere, ex nulla tàm congruè, quàm ex ipsa, potuisset hoc facere: unde S. Thomas citatus addit, ut congruè posset esse Mater Dei. Sic ergo qui de condigno meretur dispositionem, non dicitur de condigno mereri formam, quando dispositio est ad dignitatem excedentem proportio-

nem

nem merentis: sed solùm illum esse magis congruum, & idoneum. Sicut Doctoratus reddit hominem magis dispositum ad Episcopatum; non tamen facit, ut illi, vi illius, debeatur Episcopatus: cùm ad hunc requiratur collatio, & designatio à Romano Pontifice facienda.

VI. Neque iterum dicas. Majus est condignè mereri augmentum gratiæ, & gloriam, quàm maternitatem Dei: cùm enim, *Luca* 11. *v.* 27. extollens vocem quædam mulier ad Christum dixisset: *Beatus venter, qui te portavit;* ipse subjunxit: *Quin imò Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Quibus verbis, secundùm Glossam, Christus præposuit sanctitatem vitæ dignitati Matris Dei: at B. Virgo meruit de condigno augmentum gratiæ, & gloriam; ergo & maternitatem.

VII. Nam respondeo, vel negando absolutè maj. Quia, ut vidimus meritum maternitatis includit meritum Incarnationis, secundùm circumstantiam hujus carnis, quod ordinis altioris est gratiâ, & beatitudine. — Vel dist. maj. Majus absolutè, nego maj. Absolutè enim majus fuit esse Matrem Dei; quia hoc fuit aliquomodo ministrare materiam unioni hypostaticæ. Majus relativè, omitto maj. Relativè enim majus, seu melius fuit Beatæ Virgini sanctitas sua, & beatitudo, quàm dignitas Matris; quia per illam fuit multis supernaturalibus donis ornata, non verò per istam, nisi causaliter; quia congruum erat, Matrem Dei abundantiori gratiâ, & gloriâ ornari supra alios Sanctos: & hoc voluit indicare Christus.

§. II.

Resolvitur de Merito Congrui.

VIII. Dico tertiò. Potest dici, B. Virginem meruisse de congruo maternitatem Dei. Prob. Quia hic videtur esse sensus Ecclesiæ, & Patrum. Nam Ecclesia canit de B. V. *Quæ meruisti portare &c.* Et inter PP. S. August. lib. 2. de Pecc. merit. & Remiss. cap. 24. *Ideo* (inquit) *Virginem Matrem, non lege carnis peccati, idest, non carnalis concupiscentiæ motu concipientem, sed piâ fide sanctum germen in se fieri promerentem, quam eligeret creavit, de qua crearetur elegit*. S. Hieronymus *Epist.* 22. modò 18. *ad Eustochium*, ait: *Propone tibi Mariam, quæ tantæ extitit puritatis, ut Mater Domini esse mereretur*. Idem dicunt S. Gregorius, *lib.* 1. *Reg. cap.* 1. Petrus Damianus, *Serm.* 2. *de Assumtione*, & alii. Cùmque de merito condigni exponendi non sint, saltem de merito congrui sunt intelligendi cum S. Th. citato, 3. *p. q.* 2. *a.* 1. *ad* 3. dicente, quòd B. V. *meruit illum sanctitatis gradum, ut congruè posset esse Mater Dei*.

IX. Dices tamen. Omnè meritum est à Christo; ergo omne meritum supponit Christum; ergo B. Virgo non potuit mereri maternitatem Dei, neque de congruo. Aliàs meritum B. V. esset prius maternitate, & consequenter Incarnatione; quia esset causa moralis, & meritoria actionis, quâ conceptus fuit Christus: & etiam posterius, quia esset effectus meritorum Christi, & proinde effectus Incarnationis, & supponens maternitatem: cùm nequeat supponi decretum Incarnationis, quin etiam supponatur decretum maternitatis.

X. Propter hoc non desunt, qui negent, B. Virginem adhuc de congruo meruisse, ut fieret Mater Dei; volentes, omne meritum ei fuisse collatum, quia jam prælecta erat Mater Dei — Sed hæc nos non movent. Respondetur enim primò. Circa Incarnationem fuisse in Deo duo decreta. Primum, quo decrevit Incarnationem, quoad substantiam, & absolutè; quo merito Verbi incarnandi omnem gratiam, & omne meritum conferre decrevit. Aliud posterius, quo decrevit Incarnationis circumstantias, inter quas præcipua est, quod

quòd carnem susciperet, & conciperetur ex tali muliere, nempe, Mariâ Virgine. Licèt ergo meritum B. Virginis sit posterius priori decreto, fuit tamen prius secundo decreto: & ideo benè potuit, per Christum absolutè volitum, mereri circumstantiam, nimirum, ut ex ipsa carnem sumeret.

Respondęri potest secundò. Omne meritum supponere Christum, Incarnationem, maternitatem, ut in intentione volita; non verò eadem supponere, ut in executione ponenda. Et ideo potuisse merita Virginis esse posteriora, imò effectus decreti intentivi mittendi Christum, faciendi Incarnationem, electivi Mariæ in matrem: & esse priora, imò causa meritoria executionis istorum, & maximè, ut esset Mater Christi. Hæc doctrina congruit cum dictis in materia prædestinationis. Sicut enim Deus his, quos ad gloriam elegit absque eorum merito, dat, unde ornentur ex meritis; ita, ut merita Electi sint posteriora, & effectus electionis ad gloriam; priora tamen, imò causa, quare Electus de facto gloriam consequatur: ita dico, Deum elegisse, absque ullo suo merito, Mariam in matrem Christi, & sic ejus merita fuerunt posteriora, & effectus talis electionis. Sed quia congruum erat, ut ad hanc Dei maternitatem perveniret ornata merito; ideo illam ornavit meritis: sicque merita in executione posita præcesserunt, & fuerunt causa congrua, ut in executione fieret mater Dei.

§. III.

An B. Virgo aliquomodo Physicè Concurrerit ad Incarnationem.

XI. PRo explicatione modi, quo B. Virgo se gessit in conceptione Christi, placuit hoc etiam breviter tractare. Circa quod suppono ut certum: nec B. Virginem, nec ullam creaturam habuisse, aut habere potuisse concursum principalem ad Incarnationem faciendam. Tùm quia: extrema adeo distantia nullus, qui non sit omnipotens, conjungere potest. Tùm quia: unio Verbi cum humanitate est in ordine hypostatico superiori ad ordinem supernaturalem; ergo postulat causam supra supernaturalem. Tùm etiam: quia si solus Deus potest ut causa principalis facere miracula; multò magis ipse solus potuit Incarnationem principaliter facere, quæ est miraculorum miraculum. Solùm ergo dubitari potest: an B. Virgo ad hanc mirabilem unionem aliquid egerit, vel agere potuerit, concursu saltem instrumentali.

XII. Dico. Beata Virgo de facto non habuit concursum instrumentalem physicum ad unionem humanitatis cum Verbo. Probatur ex Scriptura. Tùm *Abacuc* 3. *v.* 2. ubi Incarnatio vocatur opus Dei: *Domine opus tuum*. Tùm *Jerem.* 31. *v.* 22. ubi vocatur *Novum*, quod Dominus *creavit*: si ergo opus Dei, novum, quod creavit, Dominus fecit, B. Virgo nihil ad eam cooperata est. Et procul dubio hæc est mens S. Thomæ, qui 3. *p. q.* 31. *a.* 5. & *q.* 32. *a.* 4. *in corp.* ait: *In ipsa conceptione Christi B. Virgo nihil activè operata est, sed solam materiam ministravit.* Et probatur hoc discursu. Ille solus concursus B. Virgini tribuendus est, qui requiritur, & sufficit, ut dicatur, & sit mater Christi, & Dei: sed ad hoc nihil confert concursus instrumentalis. Primò. Quia concursus matris non est instrumentalis, sed principalis. Secundò. Quia in sententia S. Thomæ, & Aristotelis nulla fæmina activè concurrit ad generationem, formaliter sumtam, sed solùm passivè; licèt ante conceptionem aliquid operetur, activè præparando materiam, ut sit apta conceptui. Et ita se gessisse B. Virginem in conceptione Christi, docet *a.* 4. supra laudato, ex *q.* 32. 3. *p.*

XIII. Ut ergo B. Virgo dicatur Mater Dei, sufficit, ut in conceptio-

ne Christi eundem concursum exercuerit, quem aliæ matres præbere solent in conceptione filiorum. Mater autem nullo modo activè concurrit, concursu immediato, ad unionem animæ cum corpore, sed solùm mediato; nimirum, suâ vitali actione formando materiam aptam formationi fætus (idest sanguinem benè decoctum, & ultimatè dispositum ad humani corporis formationem) illamque viro suo ministrando: quod corpus, ex tali sanguine factum, virtute seminis virilis ultimatè disponitur ad recipiendam animam rationalem, quæ à Deo in eodem instanti creata infunditur: & ex ejus unione cum corpore sic organizato, & disposito resultat subsistentia creata constituens personam, quæ est terminus consummativus totius generationis.

Eundem ergo concursum habuit B. Virgo in conceptione Christi. Activè ministravit purissimum sanguinem, ex quo, virtute activâ Spiritus Sancti supplente concursum viri, formatum fuit corpus Christi, & ultimò dispositum, & organizatum ad recipiendam animam rationalem: ex cujus unione cum corpore resultare debebat subsistentia creata, tanquam consummativa totius generationis: sed loco illius advenit subsistentia increata Verbi, quæ officium subsistentiæ implere cæpit, & generationem Christi consummavit. Unde B. Virgo, quæ si resultasset subsistentia creata dicta fuisset mater hominis; accedente loco illius subsistentiâ divinâ dicitur, & est Mater Dei.

XIV. Hoc ostendo, ex S. Thom. 3. *p. q.* 35. *a.* 4. ubi quærens: an B. Virgo debeat dici Mater Dei, ait: *Concipi autem, & nasci personæ attribuitur, & hypostasi secundùm naturam illam, in qua concipitur, & nascitur. Cùm igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumta à divina personâ.... consequens est, quòd verè possit dici, Deum esse conceptum, & natum de Virgine. Ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicujus mater, quòd eum concepit, & genuit. Unde consequens est, quòd B. Virgo verè dicatur Mater Dei. Non quia* (ut ait ibi ad 2.) *sit mater divinitatis: sed quia persona habentis divinitatem, & humanitatem est mater, secundùm humanitatem*. Sed de hoc: inferiùs redibit sermo.

XV. Scio, aliquibus videri, S. Ambrosius, *Epist.* 82. aliquam actionem tribuere B. Virgini ad unionem carnis cum Deo. Ait enim: *Per virum autem, & mulierem caro ejecta de Paradiso: per virginem juncta est Deo.* — Sed his verbis non dat Ambrosius B. Virgini concursum immediatum ad unionem cum Deo, sed solùm mediatum, & dispositivum: quia materiam ministravit ad formandam illam humanitatem, quæ fuit hypostaticè Deo unita. Vel solùm vult, Virginitatis suæ merito electam fuisse, ut esset Mater Dei; quod indicat dicens: *Quid autem loquar quanta sit virginitatis gloria, quæ meruit à Christo eligi; ut esset etiam corporale Dei templum?*

An autem B. Virgo, vel alia creatura potuerit habere hunc instrumentalem concursum ad unionem cum Verbo, res est controversa inter Theologos; ita ut alterutrum affirmare liceat, vel negare. Nec in hoc vacat nos immorari, cùm ad utiliora vocemur.

DUBIUM III.

An Antiqui Patres Incarnationem Meruerint?

§. I.

Aliqua Præmittuntur.

I. Nomine SS. Patrum veniunt antiqui Patriarchæ, sive tempore legis naturæ, sive Scriptæ; quibus futuri Messiæ revelatio facta fuerat, & qui assiduis precibus Incarnationem solicitabant. Hos ergo certum est, non meruisse Incarnationem

tionem de condigno; quod egregiè ostendit S. Thom. 3. *p. q.* 2. *a.* 11. Primò, ex August. *l. de Pradest. Sanct. c.* 15. dicente: *Quisquis in Capite nostro pracedentia merita singularis illius generationis invenerit; ipse in nobis membris ejus pracedentia merita multiplicata regenerationis inquirat*: sed nulla merita præcesserunt regenerationem nostram, secundùm illud, ad Titum 3. v. 5. *Non ex operibus justitia, qua fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis*; ergo nec illam Christi generationem aliqua merita præcesserunt.

Hoc etiam probat sequentibus rationibus. Primò. Quia opera meritoria hominis propriè ordinantur ad beatitudinem, quæ consistit in unione beatæ mentis cum Deo; ergo mereri non potest Incarnationem, quæ, cùm sit unio in esse personali, transcendit unionem mentis cum Deo. — Secundò. Nam quia gratia est principium meriti, non potest cadere sub merito; ergo multò minus Incarnatio, quæ est principium totius gratiæ. — Tertiò. Incarnatio est reformativa totius naturæ humanæ; ergo non cadit sub merito alicujus hominis singularis; quia bonum alicujus puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ. Quæstio igitur solùm procedit de merito congrui.

II. Certum etiam est, nos non loqui de Incarnatione, ut primò volita. Sic enim omnes concedunt, sub nullius personæ merito cadere: quia primum decretum Incarnationis præcedit prædestinationem, & omnia merita. Solùm ergo loquimur de Incarnatione, quoad executionem.

Noto tamen primò: In Incarnatione posse duo considerari; nempe, substantiam, quæ consistit in unione humanitatis cum Verbo; & circumstantias illi extrinsecas, puta, quòd facta sit tali tempore, de tali progenie &c.

Noto secundò: meritum de congruo dici posse dupliciter. Primò, pro congruitate solùm fundatâ in misericordia Dei, sinè ullo jure, aut debito ad præmium. Secundò, pro congruitate fundatâ in debito amicitiæ; quia amicitia fundat aliquod debitum, esto non rigorosum. Quærimus ergo: An SS. Patres meruerint de congruo hoc secundo modo Incarnationem, quoad circumstantias.

§. II.

Resolutiones Dubii.

III. Dico primò. SS. Patres non meruerunt de congruo Incarnationem, quoad substantiam. Probatur. Quia principium meriti in eodem genere, & ordine non cadit sub merito, nec de condigno, nec de congruo; quia utrumque debet esse causa moralis, & consequenter prius præmio: atqui Incarnatio, secundùm substantiam accepta, est fundamentum omnis meriti SS. Patrum; quia est principium omnis gratiæ, à qua procedunt, & significantur eorum merita, in genere causæ moralis meritoriæ: totum enim meritum eorum fuit fundatum in meritis Christi apprehensi per fidem; ergo &c. — Urgetur. Si antiqui Patres potuissent mereri etiam de congruo Incarnationem, quoad substantiam; debuissent eorum merita esse prævisa ante Incarnationem: atqui non potuerunt prævideri eorum merita ante Incarnationem, aliàs essent prævisa ante eorum principium; ergo &c.

IV. Hinc quando S. Thomas 3. *p. qu.* 2. *a.* 11. dicit, quod SS. Patres meruerunt Incarnationem, desiderando, & petendo; loquitur de merito Incarnationis, solùm quoad circumstantias, præsertim accelerationis: quomodo exponi debent preces Isaiæ, 45. v. 8. *Rorate Cœli desuper, & nubes pluant justum.* Et cap. 64. v. 1. *Utinam dirumperes Cœlos, & descenderes.* Cùm enim revelatione didicissent, ad eos liberandos Filium Dei fore incarnandum;

M 2

dum; hoc, ne diutiùs differetur, anxiis votis solicitabant: cùmque essent amici Dei, congruum erat, ut Deus eos exaudiret, congruitate latè sumptâ; nimirum, fundatâ in misericordia Dei, non in aliquo ejus debito: quare potius dici debet impetratio, quàm in rigore meritum. In quo autem differat meritum ab impetratione, docet S. Thom. 1. 2. *qu.* 114. *a.* 9. *ad* 1. Hinc

V. Dico secundò. SS. Patrès meruerunt de congruo, seu veriùs, impetrarunt à Deo aliquas circumstantias Incarnationis, & præsertim, quòd Verbum acceleraret suum descensum, quòd carnem sumeret ex eorum populo, ac progenie. Probatur. Nam SS. Patres, merendo circumstantias Incarnationis, non merebantur principium meriti. Nam principium meriti est Incarnatio, quoad substantiam sumta: circumstantiæ autem Incarnationis erant quid consequens, & decretum Incarnationis, & etiam ipsa merita Patrum. Concipimus enim, Deum primò decrevisse substantiam Incarnationis, deinde decrevisse, & prævidisse merita Patrum; & tandem decrevisse intuitu eorum, quòd Incarnatio accelaretur, quod Verbum ex eorum gente, vel progenie carnem sumeret. Non ita tamen, ut Patres suis meritis obtinuerint, quòd Incarnatio, alioquin differenda, citiùs poneretur; hoc enim esset mutare divina decreta: sed quia Deus prævidens preces, & desideria veterum Patrum, statuit ab æterno, in gratiam illorum, tali tempore mittere Filium suum in terras. Sicut & prævidens obedientiam, & fidem Abrahæ, statuit, & juramento firmavit, ex ejus semine nasciturum, qui ex alia progenie potuisset nasci, & alio tempore.

DUBIUM IV.

Utrum, Homine non Peccante, Verbum fuisset Incarnandum?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. Certum est, absolutè loquendo, Verbum divinum potuisse incarnari, etiamsi Adam non peccasset; imò etiamsi nullum in Mundo extitisset peccatum: nam possibilitas Incarnationis nullam neque essentialem, neque connaturalem connexionem habet cum peccato. Solùm ergo difficultas est: An si Adam non peccasset, Verbum de facto incarnatum fuisset.

II. In duplici autem sensu quæstio hæc agitari potest. Primò: An non peccante Adamo, Verbum incarnaretur, ex vi alterius decreti, quod habuisset Deus, si Adam non peccasset; & quidem distinctum à decreto, quod de facto habuit: & in hoc sensu non agitatur. Quis enim nisi valdè temerè potest scire, aut pronuntiare; quid tunc Deus esset facturus? — Secundò: An ex vi præsentis decreti, nobis in Scripturis revelati, adhuc Verbum carnem fuisset assumturus, Adamo non peccante. Seu aliis terminis: An de facto detur in Deo decretum efficax mittendi Verbum in carne, non connexum cum peccato Adami. Si enim hoc est verum; etiam si Adam non peccasset, Verbum de facto fuisset incarnatum: & in hoc sensu procedit quæstio.

In qua Scotus cum sua Scholâ in 3. *dist.* 7. *q.* 3. & *dist.* 19. *qu. unicâ* affirmativam partem tuetur. Vult enim, Incarnationem duplici decreto fuisse à Deo volitam. Uno terminato ad substantiam Incarnationis, præscindente ab omnibus circumstantiis: altero terminato ad circumstantiam passibilitatis. Negativam cum S. Thoma

ma, 3. *p. q.* 1. *a.* 3. sustinent communiùs Theologi.

III. Priusquam tamen ad hanc quæstionem, inter Catholicos controversam, accedamus; supponendum, vel potiùs recolendum est, ex dictis supra, *Qu.* 3. *Dub.* 2. §. 1. *nu.* 1. & *Dub.* 3. §. 2. *num.* 7. Verbum de facto esse incarnatum, ad liberandum hominem à peccato. Nec venisse solùm, ut Doctorem, aut Instructorem (qui fuit error Petri Abaelardi, supra confutatus) sed verè ut Redemtorem: idque tanquam fide certum colligi ex Scripturis, & Traditione. His ergo præmissis, ad quæstionem resolvendam veniamus.

§. II.

Resolutio.

IV. DIco. Circa Incarnationem non fuit in Deo, nisi unum decretum efficax: & hoc fuit ita consequens prævisionem peccati, & connexum cum liberatione hominis, ut hæc fuerit unicum, & adæquatum motivum: ita ut, Adamo non peccante, cessasset totum motivum veniendi in carne, sive passibili, sive impassibili: & ideo ex vi præsentis decreti, peccato non existente, non fuisset facta Incarnatio. Probo, ratione Sancti Thomæ, 3. *p. q.* 1. *a.* 3. citato, sub hac formâ. In Sacra Scripturâ pro motivo Incarnationis, & adventus Christi semper assignatur peccatum Adami, & liberatio ab illo, nec unquam, vel leviter, indicatur aliud motivum; ergo unicum, & adæquatum motivum Incarnationis, & unicum decretum, quod de ea fuit in Deo, extitit remedium afferre huic peccato: sic ut, isto non existente, cessasset adæquatum motivum, & consequenter Incarnatio. Conf. prob. *Quæ à sola voluntate Dei proveniunt, supra omne debitum naturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Sacra Scripturâ traduntur, per quam divina voluntas nobis innotescit.* Sicut enim quæ dependent à mera voluntate hominis, nemo cognoscit: *Nisi spiritus hominis, qui in ipso est* (ut ait Paulus 1. Cor. 2. v. 11.) *ita & quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Et sicut ea, quæ sunt hominis intima, solùm cognosci possunt per revelationem ipsius: ita decreta Dei intima à nobis cognosci nequeunt, nisi per revelationem à Deo nobis factam in Scripturis Sanctis.

V. Antecedens verò prob. Primò, ex Scripturis, in quibus cùm agitur de causa adventus Christi, non alia assignatur, quàm remedium peccati. Sic in novo Testamento Christus nobis exhibetur, vel ut Mediator, 1. Timoth. 2. v. 5. *Unus, & Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*: vel ut Redemtor, & Salvator, & Medicus, Matth. 18. v. 11. & Lucæ 19. v. 10. *Venit enim Filius hominis quærere, & salvum facere, quod perierat.* 1. ad Tim. 1. v. 15. *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Galat. 4. v. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret.* Lucæ 5. v. 31. *Non egent qui sani sunt Medico, sed qui malè habent. Non veni vocare justos, sed peccatores.* Jo. 3. v. 17. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur Mundus per ipsum.*

In veteri quoque Testamento: Isaiæ 61. v. 1. *Ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde.* Dan. 9. v. 24. Sanctus Sanctorum indicatur ungendus, *Ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas.* Zachar. 3. v. 8. *Adducam servum meum Orientem .... & auferam iniquitatem terræ in die unâ.* Ex his ergo, & multis aliis, quæ Studiosus colligere poterit, apparet, quàm justè D. Tho. hic dixerit: *In Sacra Scripturâ ubique Incarnationis ratio, ex peccato primi hominis assignatur.* Et in 3. dist. 1. qu. 1. a. 3. *In Canone* (inquit) *Scriptura, & in-*

dictis

dictis Sanctorum Expositorum, hæc sola assignatur causa Incarnationis, redemtio scilicet hominis à servitute peccati.

VI. Si respondeat Scotus, argumentum hoc, utpote negativum, non convincere. Nam estò Scriptura dicat, Christum venisse ob salutem nostram, & hoc unicè asserat: non negat tamen, venisse etiam propter gloriam suam, bonitatem suam, & propter alias causas.

VII. Contra est. Si enim alium finem agnovisset Scriptura adventus Christi, præter humani generis redemtionem, & hunc æquè præcipuum; quarè prætermisisset? Cur mysterium illud de Deo, etiam homine non peccante, incarnando, nunquam aperuisset; cùm hoc maximè summam Dei bonitatem, & dignationem commendaret? Sanè in Scoti opinione Scriptura similis esset historico, qui quamvis certò sciret, Regem è Regno suo discessurum, ob duplicem causam, & finem æque primarium; unum tantùm in sua historia recenseret. — Estò igitur argumentum negativum non convincat in omni materiâ; benè tamen, quando materia tractatur ex professo; est que aliunde tanti momenti, ut nihil circa ipsam prætermitti debuerit. Cùm igitur totum novum Testamentum ordinetur ad explicationem Mysterii Incarnationis; cùmque aliunde hoc Mysterium sit tanti momenti, ut in eo tota fides Christiana fundetur: cùmque res magni negotii esset, si, præter salutem peccatorum, esset aliud motivum æquale Incarnationis, debuisset talis motivi aliqua mentio fieri in novo Testamento.

VIII. Nec valet dicere, satis fuisse Scripturam expresse narrare finem, ob quem de facto Incarnatio facta est, nempe, in carne passibili, & ad liberandum hominem, supposito peccato; etiamsi alius finis, ob quem, peccato non existente, venisset, nempe, manifestatio gloriæ suæ, saltem expressè non indicaretur.

IX. Contra enim est. Quia hoc posito, cùm non minus, imò magis, bonitatem, & gloriam Dei manifestaret assumtio naturæ angelicæ, quàm humanæ; cur dici pari ratione non poterit, Scripturam, dum loquitur de assumtione naturæ humanæ, loqui de eo, quod factum est, supposito peccato; non de eo, quod faciendum fuisset, si peccatum non extitisset? Ex quo Scripturæ textu dignoscitur, non stante peccato hominis, adhuc assumendam naturam carnis, etsi impassibilis; & non potiùs naturam angelicam Deo propinquiorem, & Deo exaltando magis idoneam?

Commendatur quidem interdum in Incarnatione bonitas, & gloria Dei; sed exprimitur semper, ut conjuncta cum misericordia, cum passione Christi, cum liberatione hominis. Lucæ 24. v. 26. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Ad Phil. 2. v. 8. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum &c.* Hebr. 2. v. 9. *Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis gloriâ, & honore coronatum.* Unde ergo hæc exultatio, quæ fuisset, non existente peccato, nec passione, aut morte? Unde caritas Dei, quâ dilexisset nos, assumendo carnem impassibilem, si Adam non peccasset: cùm Paulus, *ad Ephes.* 2. *v.* 4. ex eo caritatem Dei commendet, quòd ad peccatores venerit? *Deus* (inquit) *qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, quâ dilexit nos. Et cùm essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo &c.*

Non adeo autem caritas Dei esset commendanda, si etiam, homine non egente sanatione, Verbum foret in carne venturum. Sicut non adeo commendanda esset caritas Medici, eo quòd ad ægrotum accesserit; si aliunde, hoc est, etsi non fuisset æger, ad eum tamen accessurus fuisset.

X. Accedit S. Augustinus, qui *l.* 1. *de Pec. meritis, & remiss. à cap.* 17. colligit

colligit plura Scripturæ testimonia, tùm veteris, tùm novi Testamenti; ut contra Pelagianos ostendat, Verbum incarnatum fuisse, ad liberandos homines à peccato originali, quod ipsi negabant; & non solùm propter imitationem Justorum, ut ipsi asserebant. Atqui hoc Augustini argumentum vix Pelagianos convinceret, si hoc non fuisset unicum motivum, & adæquatum Incarnationis: potuissent enim Pelagiani respondere, quòd cùm duo sint motiva Christo veniendi; etiamsi ab Adamo non sit contractum originale peccatum, venit ad nostram imitationem, & instructionem.

XI. Nunc probandum secundò est ant. ex traditione, & PP. unicam nimirum causam veniendi Christo fuisse salutem nostram: & primò, ex Patribus Græcis. Irenæus, l. 5. Adv. hæres. c. 14. *Si enim* (inquit) *non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset*. S. Athanasius, Orat. 3. contra Arianos: *Cæterum, ut fieret homo nunquam destinatum fuisset* Verbum, *nisi hominum necessitas ejus rei causam præbuisset*. S. Gregorius Nazianz. Orat. 36. *Quæ autem humanitatis à Deo propter nos susceptæ causa extitit? Profectò; ut nobis salus pararetur. Quid enim aliud causæ afferri possit?* S. Chrisost. Homil. 31. in hæc Christi verba Matthæi: *Non veni vocare Justos, sed peccatores*, ait: *Adeo procul abest, ut peccatores abominetur, ut propter ipsos solos advenerit*. Et Homil. 5. in Ep. ad Hebr. *Propter hoc carnem assumsit nostram, propter misericordiam solam, ut misereretur nostri: non est enim alia quapiam causa dispensationis, quàm hæc sola*. Et propterea Patres Nicæni Symbolo hæc verba inseruerunt: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis*.

Ex Patribus Latinis adsunt SS. Ambrosius, *l. de Incarnat. Sacram. c. 6.* dicens: *Quæ erat causa Incarnationis, nisi, ut caro, quæ peccaverat, per se redimeretur?* Augustinus, *l. 1. de Peccat. merit. & remiss. c. 26.* Ubi spondet, se allaturum supra laudata Scripturarum testimonia, *Quibus appareat, Dominum Jesum Christum non aliam ob causam in carne venisse .... nisi, ut hac dispensatione misericordissima gratia omnes .... vivificaret, salvos faceret, liberaret, redimeret &c.* Serm. 174. (aliàs 8. de verbis Apostoli) cap. 2. *Si homo non periisset, Filius hominis non venisset*. Et Serm. 175. (aliàs 9. de verb. Ap.) c. 1. *Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere*. Leo, Serm. 3. de Pent. c. 2. *Si homo ad imaginem, & similitudinem Dei factus, in suæ honore naturæ mansisset, nec diabolicâ fraude deceptus à lege sibi positâ, per concupiscentiam deviasset; Creator mundi creatura non fieret*. Videri possunt Basilius, *Homil.* 25. Gregor. in 1. *Reg. lib.* 4. *c.* 1. aliique plures, ex quorum cum Scripturis consensione apparet, quòd Scoti opinio, etsi etiam S. Thomæ ævo esset probabilius, ut ipse fatetur in 3. *dist. 1. qu. 1. a. 3.* Traditioni tamen magis consona, & veritati nostra, & D. Thom. sententia reputanda est.

XII. Hoc sequentibus instauro, & evasiones contrarias præcludo. Si enim Scriptura, ex qua sola nobis innotescere potest voluntas Dei, adventus Christi non aliud motivum nobis manifestat, nisi remedium peccati; ex quo fonte colligi tutò potest, aliud fuisse motivum? — Deinde: si Sacram Scripturam explicare debemus, prout illam intellexerunt SS. Patres, ut præscribit Trident. *Sess. 4. de usu Sac. Script.* cum Patres Græci, & Latini ex verbis S. Scripturæ deducant, aliud motivum non fuisse Christo veniendi, nisi, ut homini lapso mederetur; & quòd si homo lapsus non fuisset, non venisset: quomodo aliud motivum possumus effingere?

XIII. Præterea: SS. Patres dicunt, Adamo non peccante, Christum non venturum, & quòd nulla alia causa veniendi fuit: sed si, Adamo non peccaret,

caret,

cante, adhuc venisset in carne impassibili, verè venisset, & fuisset alia causa veniendi, præter peccatum; ergo talis distinctio destruit sensum Patrum — Rursus: si Rex aliquis venturus esset Romam, vel in forma privatâ, vel in forma publicâ, utroque modo verificaretur Regem venturum Romam: & qui diceret, eum non venturum, quia nimirum, non esset venturus in forma privatâ, falsum diceret; ergo cùm Verbum esset juxta Scotum venturum, vel in forma majestatis, & in carne impassibili, vel in forma servi, & in carne passibili: si, Adamo non peccante, adhuc esset venturum, licèt non in carne passibili, falsò diceretur, non esse venturum. Vel ergo Patres falsum dixerunt: vel Adamo non peccante, Verbum nullo modo fuit venturum.

XIV. Sed dicunt Scotistæ. Quòd sicut Christus, *Joann.* 7. rogatus à suis, ut ascenderet ad diem festum, respondit absolutè, v. 8. *Non ascendo*; licèt esset ascensurus, sed non eo modo, quo ipsi petebant: ita potuere SS. Patres dicere absolutè, Adamo non peccante, Christum non venturum; licèt esset venturus, sed alio modo, & alio motivo.

XV. Contra tamen est primò. Nam, ut advertit Euthymius, cum Christus dixit: *Non ascendo*, ly *non* accipiendum est restrictè ad tempus præsens, ut idem valeat, ac *nondum*; ac si diceret: *Vos ascendite: ego nondum ascendo*. Et ad hanc interpretationem habemus fundamentum. Tùm quia: Christus non dixit absolutè: *Non ascendam*; sed: *Non ascendo ad diem festum istum*. Tùm quia: habemus, v. 10. quòd postea ascendit, non manifestè, sed *quasi in occultò*. At ad dicendum, Christum venturum, non existente Adæ peccato, non habemus in Scriptura fundamentum; & modus loquendi Patrum dicentium, Christum, si Adam non peccasset, non venturum, est absolutus, nec ullam patitur restrictionem.

XVI. Tandem, ne fiat recursus ad carnem passibilem, vel impassibilem, arguo sic. Quando Deus voluit primò assumere naturam creatam; non voluit assumere naturam creatam, abstrahendo ab angelica, vel humanâ, sed determinatè voluit assumere naturam humanam. Similiter cùm primò voluit incarnari; hoc non voluit, præscindendo à persona, quæ debebat incarnari, puta à Filio, vel Spiritu Sancto: sed determinatè voluit, ut qui incarnaretur esset Filius. Et hæc dicimus, quia Scriptura, & Patres quoties de hoc loquuntur Mysterio, dicunt, unionem hypostaticam factam fuisse ad naturam humanam; nihil indicantes de angelica: & personam divinam, quæ fuit unita, fuisse Verbum, seu Filium, nil dicendo de Spiritu Sancto. Sed Scripturæ, & Patres, quoties de Verbo facto homine loquuntur, ipsum semper describunt passibilem, facturâ mortalem &c. ergo, nisi divinando, dici potest, eum venturum in carne impassibili, Adamo non peccante. Sicut, nisi divinando, dici posset, in ea hypothesi assumturum naturam angelicam: vel non Verbum, sed Spiritum Sanctum assumturum naturam humanam.

Addo: quòd si, non corruptâ naturâ humanâ per peccatum, voluisset Deus venire in mundum; condecentius fuisset, ut assumeret naturam angelicam, quàm humanam: quia hæc est perfectior, & conjunctior Deo, & motivum merendi naturæ humanæ infirmæ, quo ductus modò eam assumsit, defecisset. — Rursus: cùm in illa hypotesi venturus esset, ut auctor gratiæ; convenientius fuisset, ut persona, quæ venisset, esset Spiritus Sancti, cui attribuitur Justi sanctificatio: sicut, cum mittendum fuit ad docendos Apostolos, eosque gratiâ replendos in die Pentecostes, missus fuit ab ipso Christo Spiritus Sanctus.

§. III.

§. III.

Occurritur Scotistarum Rationibus.

XVII. PRimò objiciunt. Adamo, antequam peccaret, fuit revelata Incarnatio futura, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 2. a. 7. & tamen non fuit Adamo revelatum, eam fore in remedium sui peccati. Adamus enim non fuit præscius sui peccati: alioquin, ut docet D. Tho. ibi, concepisset tristitiam, quæ felicitatem illius statûs turbasset; ergo Incarnatio, ut decreta ante peccatum, erat præscindens à remedio peccati.

XVIII. Respondet S. Tho. 3. p. q. 1. a. 3. ad 5. Adamo innocenti revelatam quidem fuisse Incarnationem; illi tamen celatam causam, seu motivum proximum illius. Nam cùm Incarnatio fuerit ordinata, & ad manifestationem, ac consummationem gloriæ, & ad liberationem hominis à peccato; aliter (inquit S. Tho. 2. 2. q. 2. a. 7.) revelata fuit ante peccatum, aliter post peccatum. Nam post peccatum revelata fuit, prout ordinabatur ad liberationem à peccato; ante peccatum verò solùm prout ordinabatur ad consummationem gloriæ, licèt hæc non esset implenda, nisi mediâ liberatione hominis à peccato: & sic revelata fuit Adamo; quin inde fieret præscius sui peccati, & tristitiam conciperet.

Neque ad tollendam omnem anxietatem ab Adamo, oportuit illi revelare motivum proximum, ex quo per Incarnationem consummatio gloriæ erat implenda. Nam licèt is, cui revelatur effectus, concipiat desiderium agnoscendi causam, à qua naturaliter emanat; & si ei non reveletur, maneat anxius: non tamen agnoscendi causam, à qua solùm ex libera revelantis voluntate dependet. Cùmque Incarnatio ex sola liberâ Dei voluntate remedium peccati habeat pro causa; & aliunde consummatio gloriæ sit ex se causa sufficiens Incarnationis; nulla anxietas manere potuit in Adamo, ex eo, quòd causa proxima, nempe, remedium peccati ipsi revelatum non fuerit. Sicut Josepho revelata fuit ejus exaltatio super fratres; non tamen fuit revelata ejus venditio, ex qua ejus exaltatio proximè nasci debebat. — Neque obstat, quòd Adam fuerit Propheta — Neque enim Prophetæ habent semper perfectam notitiam revelatorum, & omnium circumstantiarum ejus, ut habetur ex S. Tho. 2. 2. q. 173. a. 4. Propheta enim ea solùm noscit, quæ Deus vult illi revelare.

XIX. Secundò objiciunt. Gratia, quam habuit Adamus ante peccatum, fuit ex meritis Christi; ergo merita Christi fuerunt prævisa ante peccatum. Ant. prob. Gratia data Adamo ante peccatum, fuit illi collata ex fine ipsum prædestinandi; ideoque licèt fuerit amissa, quia tamen fuit per pœnitentiam recuperata, debuit illi correspondere aliquis gradus gloriæ. Nam, ut docent Theologi, gratia, & merita per peccatum mortificata, si per pœnitentiam reviviscant, eundem gradum gloriæ habebunt, ad quem jus habuerunt ante peccatum. Sed prædestinatio Adami, utpote ex meritis Christi, qui est Caput omnium prædestinatorum, erat effectus prædestinationis Christi; ergo gratiam illam habuit ex meritis Christi; & consequenter supponebatur jam volitus Christus, & volita Incarnatio ante peccatum.

XX. Respondeo, neg. ant. Gratia enim ex meritis Christi est gratia redemtionis, & reconciliationis. Ut autem ait S. Aug. l. de corrept. & grat. c. 11. *Ille* (Adam innocens) *in illis bonis Christi morte non eguit.* Ad probat. negò, quòd gratia, ut primò collata Adamo, fuerit illi data ex fine prædestinandi ipsum: quia sic cum præcederet Christum, ex cujus meritis erat Adamus prædestinandus, præcessit etiam voluntatem Dei præ-desti-

destinativam Adami. Solùm ergo gratia, ut recuperata per pœnitentiam, cùm fuerit recuperata per Christum; & ejus merita jam à Deo volita, & prævisa, potuit esse effectus prædestinationis Adami; quia fuit gratia reconciliativa, & gratia Mediatoris.

An verò gratia Adami recuperata revixerit ad eundem gradum gloriæ, quem habuisset, si stetisset: aliqui negant. Quia intantùm gratia, dum recuperatur à nobis, reviviscit ad eundem gloriæ gradum; quia gratia illa, estò per peccatum sit amissa, & homo peccando deciderit ab omni merito apud Deum, manet tamen semper Christus: qui cùm sit principium morale omnis nostri meriti, illud conservat in acceptatione divinâ. At respectu Adæ in statu innocentiæ; cùm Christus nondum influeret in ejus meritum, utpote nondum volitus, & prævisus; sola gratia illius erat principium radicale omnis illius meriti. Unde, eâ amissâ per peccatum, periit in Adamo omne meritum, & nedum fuit mortificatum, sed penitus mortuum: ac proinde Adamo resurgenti non fuit illud meritum præcedens illi computatum ad gloriam. — Quia verò alii sentiunt, gratiam ab Adamo recuperatam resurrexisse cum eodem jure ad gloriam, ac prius: dici potest, gratiam, & merita status innocentiæ revixisse cum eodem jure ad gloriam ex meritis Christi; quibus, hominis lapsu reparato, dicta gratia, & merita fuerunt recuperata. Ideoque gratia, solùm ut recuperata, supposuit Christi merita; & solùm, ut reparata, profuit Adamo ad gloriam.

XXI. Tertiò objiciunt, & instant. Ab illo habuit primò gratiam Adamus innocens, qui fuit Caput Adami innocentis, quia caput influit in membra: sed Christus fuit Caput Adami innocentis, cùm à Deo constitutus sit Caput hominum, & Angelorum, & Ecclesiæ, ut habetur ad *Coloss.* 1. & 2. ergo &c.

XXII. Respondeo, neg. absolutè min. Homine enim non peccante, seu ante peccatum, Deus erat Caput Ecclesiæ, seu Christus secundùm divinam naturam. Neque illa tunc requirebat Caput visibile conveniens in natura cum membris: habebat enim tunc homo naturam ad invisibilem Dei gubernationem sufficienter dispositam. Ita ex S. Tho. *q.* 29. *de Verit. a.* 4. *ad* 3. his verbis: *Christus ante peccatum fuisset Caput Ecclesiæ, secundùm divinam naturam solùm: sed post peccatum oportet, quòd sit Ecclesiæ Caput, etiam secundùm humanam. Nam per peccatum natura humana vulnerata est, & ad sensibilia demissa; ut ad invisibilem Verbi gubernationem non sit sufficienter idonea. Unde oportuit medicinam vulneri adhiberi, per humanitatem Christi, per quam Christus satisfecit: & oportuit, quòd visibilem naturam assumeret, ut per visibilem gubernationem ad invisibilia homo revocaretur.* — Responderi potest secundò, dist. min. Caput dignitate, co. min. Caput per influxum, neg. min. Christus enim, ut ait S. Tho. citato loco in c. est Caput omnium quoad dignitatem; sed quoad influentiam solùm est caput, quia per eum placuit Deo reconciliare omnia. Et in hoc sensu dicit Paulus: *Ipse est Caput corporis Ecclesiæ*, scilicet, quæ modò est constans ex hominibus lapsis, & per Christum Deo reconciliatis.

XXIII. Neque his obest, quòd Tertullianus, *l. de Resurrect. carnis c.* 6. dicat, corpus Adami fuisse primò formatum ad imaginem Christi, dùm ait: *Limus ille jam tunc imaginem induens Christi futuri in carne, non tantùm Dei opus erat, sed & pignus.* — Neque, quòd matrimonium inter Adamum, & Evam, licèt ante peccatum contractum, fuerit, teste Paulo ad *Eph.* 5. *v.* 32. Sacramentum Christi, & Ecclesiæ. — Nam quamvis, & corpus Adami fuerit formatum, & conjugium inter Adam, & Evam initum ante peccatum commissum; non tamen ante peccatum à Deo prævisum,

sum, ut futurum, & consequenter, nec ante Christum volitum, sed post ipsum; ideoque Deus peccati futuri præscius, & carnis per Christum redimendæ, & glorificandæ, ad imaginem corporis Christi formavit corpus Adami; & ejus conjugium voluit esse Sacramentum spiritualis conjugii Christi cum Ecclesia jam prævisi futuri. Adeo autem magnificè de corpore Adami loquitur Tertullianus; ut carnem, quam Marcion deprimebat, extolleret, quæ unione hypostaticâ cum Verbo erat glorificanda.

XXIV. Quartò objiciunt, ostendendo, Christum fuisse à Deo volitum, ut futurum, ante Adami, & cujusvis alterius creaturæ futuritionem, primò. Nam *Prov.* 8. *v.* 22. habetur: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Quæ de Christo intelligunt Basilius, Athanasius, Chrysostomus, Augustinus &c. Hinc, Coloss. 1. v. 15. vocatur Christus: *Primogenitus omnis creaturæ.* Cùm ergo non sit *in initio*, nec *primogenitus* quoad existentiam, & ordine executionis, fit ut si talis in intentione, & prævisione.

Secundò. Paulus, Rom. 1. v. 3. & 4. *De Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundùm carnem*, nempe, Christo, dicit: *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundùm spiritum sanctificationis*: sed Christus non potest dici, quòd sit prædestinatus Filius Dei secundùm formam Dei, quia sic est essentialiter Filius Dei; ergo secundùm formam hominis.

Tertiò. Idem, ad *Hebr. cap.* 1. *à v.* 1. habet sequentia, quæ sic exponuntur: *Novissimè locutus est nobis in Filio*, idest, humanitate vestito. *Quem constituit hæredem universorum, per quem* (idest, Filium humanitate vestitum) *fecit & secula*, idest, omne id, quod in seculis est, Angelos, Cœlos, elementa, homines. Unde sic arguo. Ille fuit volitus ante omnia creata, qui in mente Dei futurus fuit, etiam ut homo, ante Cœlos, elementa &c. Ille autem, per quem facta sunt secula, debuit, ante omnia creata, in mente Dei fuisse, tanquam exemplar illorum; ergo filius Dei, ut homo &c.

Quartò etiam ratione. Nam omnis ordinatè volens priùs vult finem, & ex mediis ea, quæ sunt propinquiora fini: sed manifestatio bonitatis Dei est finis operum Dei: id autem, quod huic fini magis accedit, est Incarnatio, quæ longè creaturas omnes in perfectione antecellit; ergo post suæ bonitatis manifestationem statim voluit Verbi Incarnationem, deinde ordinem gratiæ, tandem ordinem naturæ.

Quintò. Finis debet esse priùs volitus iis, quæ sunt ad finem: sed Christus est finis omnium prædestinatorum. Unde in Concil. Trident. *Sess. 6. c.* 7. dicitur, causam finalem nostræ justificationis esse gloriam Dei, & Christi. Et 1. Cor. 3. v. 22. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*; ergo &c.

XXV. Respondeo, neg. assumtum. Ad primam probationem, admitto, verba illa Proverbiorum intelligi de Sapientia incarnatâ, quod indicare videtur ly *Dominus*: ulteriùs quia Augustinus, & alii, loco *possedit me*, legunt: *Creavit me*. Unde lib. de Fide, & Symbolo, cap. 4. *Eadem* (inquit) *sapientia, quæ de Deo genita est, dignata est etiam in hominibus creari*. Explico tamen sic. In initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, spectans ad hominis lapsi salutem, concedo. Spectans ad hominis existentiam naturalem, hoc est, quòd Deus Christi futuritionem voluerit, antequam de hominis lapsi reparatione, quæ est secunda creatio, decreverit, nego.

Eâdem ratione Christus à Paulo vocatur primogenitus omnis creaturæ, ut reparandæ, non ut primò formandæ. Et ideo, *v.* 18. explicans quomodo Christus sit primogenitus, dicit: *Et ipse est Caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis*,

ut sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia &c. Fundat ergo Paulus rationem Primogeniti, Capitis, Principii in Christo, in ratione Mediatoris, Reconciliatoris; quæ omnia supponunt hominem jam inimicum Dei per peccatum.

XXVI. Ad secundam prob. dico, verba Pauli reddere hunc sensum: *Ille, qui factus est ex semine David secundum carnem, ab æterno prædestinatus est etiam, ut sit Filius Dei in virtute.* Licèt enim persona Verbi, ratione divinæ naturæ, sit Filius Dei per naturam, non per prædestinationem; ut tamen indutâ carne, & naturâ humanâ, quia hanc ex se non habuit, nec semper, secundùm hanc dici potest prædestinata, ut sit Filius Dei. Verùm ex hoc nihil contra nos. Quia Paulus non dicit, quòd priùs prædestinatus fuerit Filius Dei, quàm prævisus esset futurus ex semine David, ut arguens intendit. Quare claritatis gratiâ distinguo: Christus prædestinatus est Filius Dei, antequam in tempore fieret ex semine David, concedo. Christus prædestinatus est Filius Dei, antequam ab æterno prævisus, & prædestinatus sit, ut fieret ex semine Abrahæ, nego. Imò Paulus subjiciens, hanc prædestinationem Filii Dei in virtute apparere ex resurrectione mortuorum, apertè indicat, se loqui de prædestinatione factâ, suppositâ morte per peccatum.

XXVII. Ad tertiam probationem, dico, quòd cùm Christus, seu Filius, per quem Deus novissimè locutus est, sit homo Deus; Apostolus, *in Epist. ad Hebræos*, de Christo loquitur, modò secundùm ea, quæ illi conveniunt ut homini; modò secundùm ea, quæ illi conveniunt, ut Deo. Nil ergo mirum si dicat, Deum, per Filium carne vestitum, novissimè nobis locutum; & per eundem, non jam ut carne vestitum, sed ut in divinitate ipsi consubstantialem, fecisse & secula. Unde ad discursum factum distinguo: ille &c. secundùm eandem personam, conc. Secundùm eamdem naturam, nego.

XXVIII. Ad quartam ex ratione productam, dist. maj. Quæ sunt propinquiora fini, ordine causalitatis, con. maj. Ordine perfectionis præcisè, nego maj. & similiter distinctâ min. nego conf. Licèt ergo Incarnatio sit nobilissimum inter media, quæ Deus ex dispositione suæ voluntatis, ad suum finem ordinavit; attamen, ut habemus ex Scripturis, non est medium proximius, ordine causalitatis, ita ut cætera media ab ipso dependeant: sed potiùs Incarnatio non conducit ad finem Dei, nisi præsuppositâ in eo voluntate reparationis, & salutis humanæ. Finis enim Dei fuit, offendere misericordiam suam erga hominem lapsum: ad hunc finem elegit, ut medium, ejus salutem restaurandam: & ad hoc obtinendum elegit Incarnationem. Unde, secundùm ordinem divinæ voluntatis, salus hominum est proximior fini à Deo intento, quàm ipsa Incarnatio: & proinde priùs elegit, hominem lapsum erigere, & liberare, quàm elegerit incarnari.

XXIX. Quod ut clarius fiat: concipi debet, Deum in salutis nostræ negotio hunc ordinem, ex parte rei volitæ, tenuisse. Primò enim voluit, suam virtutem, & bonitatem effundere, suaque attributa extra se manifestare. Secundò, ad hanc gloriam propalandam, mundum hunc suis gradibus, & naturis compaginatum ex infinitis aliis elegit. Tertiò, creaturam intellectualem (Angelos, nempe, & homines) ut præcipuam hujus mundi portionem, constituit ad ordinem supernaturalem evehere, & gratiæ donis ornare. Quartò, inscrutabili judiciorum suorum abysso, hominis lapsum permittere voluit. Quintò, peccato prævisto mederi decrevit. Sextò, ad hoc remedium procurandum decrevit, Filium suum unigenitum carnem assumere, & pro homi-

num

num salute pati, ac mori. Demum, Christo Redemtori omnia, quæ jam producere decreverat, subjecit: & ad ejus gloriam amplificandam elegit in ipso quosdam ad salutem, alios verò in massa perditionis reliquit.

XXX. Ad quintam, dist. conf. Ergo Christus est priùs volitus, quàm fuerit volita hominum prædestinatio, conc. conf. Quàm fuerit volita hominum liberatio, nego conf. Priùs ergo volita fuit hominum liberatio, deinde volitus Christus: postea volita fuit in Christo, & per Christum hominum prædestinatio ad ejus gloriam, ut nuper dicebamus. Unde Christus est finis hominum, non quia propter Christum homines sint primò constituti; sed quia homines jam constituti, ejus imperio, & gloriæ subjiciuntur.

XXXI. Quintò objiciunt varia inconvenientia, quæ putant sequi ex nostra sententiâ. Et primò. Si Deus voluit Incarnationem dependenter à peccato ponendo; sequitur, Deum voluisse peccatum, ut inde accipiat occasionem miserendi: hoc autem inconveniens est. Sicut si medicus permitteret morbum, ut inde accipiat occasionem medendi.

Secundò. Sequitur, Deum ordinasse Incarnationem ad salutem humani generis, quod est absurdum: quia ordinare id, quod perfectius est, ad id, quod est imperfectius, est inordinatè velle.

Tertiò. Sequeretur, nos priùs fuisse prædestinatos, quàm Christum. Nam voluntas liberandi nos à peccato, cùm sit effectus nostræ prædestinationis, debet supponere nostram prædestinationem; ergo si decretum liberandi nos à peccato est prius decreto Incarnationis, multò magis prædestinatio nostra erit prior prædestinatione Christi.

Quartò. Sequeretur, Incarnationem esse bonum occasionatum ex peccato.

Quintò. Sequeretur, lætari nos posse de Adami peccato, qui tanto bono occasionem dedit.

XXXII. Respondeo ad singula. Ad primum dico, Deum non solùm permisisse Adæ peccatum, ut illi mederetur; sed ut, inde exaltaretur ejus misericordia, & bonitas, & amoris exundantia, quod est maximum bonum: & hac ratione permittit etiam cætera peccata, ut inde habeat occasionem ostendendi, vel suam misericordiam condonando, vel suam justitiam ea puniendo. Sic etiam medicus si permittat morbum, non solùm ut illum curet, sed ut ex ejus curatione appareat ejus ars occulta, quæ pluribus sit utilis ad sanitatem; prudenter operabitur.

XXXIII. Ad secundùm dico, quòd ordinare perfectius ad imperfectius, tanquam ad finem ultimum, esset quidem inordinatè agere; non tamen ordinare perfectius ad imperfectius, tanquam ad finem proximum: & maximè si ordinetur, non ex institutione naturæ, sed ex libera ordinantis voluntate. Sic, juxta Scotum, Christus, ut passibilis, fuit à Deo ordinatus ad nostram salutem: & tamen Christus, adhuc ut passibilis, longè perfectior est, quàm sit salus nostra. Sic absque ulla inordinatione celebramus Sacrificium propter salutem corporalem; cùm tamen hæc longè illud sit perfectius. Et potest quis facere actum caritatis ad impetrandam castitatem; cùm tamen caritas perfectior sit castitate.

XXXIV. Ad tertium, nego ant. Voluntas enim redimendi nos à peccato, non fuit voluntas efficax dandi hominibus gloriam; aliàs sicut omnes homines sunt liberati à peccato, ita omnes essent efficaciter prædestinati; sed fuit voluntas liberandi eos à servitute Diaboli, aperiendi Januam Cœlorum, & dandi auxilia sufficientia, quibus possent salvari, licèt de facto non omnes salventur. Ut autem voluntas sit prædestinativa, non sufficit, ut aliquomodo conducat ad prædestinationem; sed ulteriùs requiritur, quòd sit conjuncta voluntati efficaci dandi gloriam, vel ex ista imperata:

quod

quod non contingit in præfata voluntate generali liberandi hominem à peccato, quæ, ut ostendimus, nostram prædestinationem præcessit.

XXXV. Ad quartum, nego absolutè ant. Nam Incarnatio non est per se, & ab intrinseco dependens, & occasionata ex peccato, sicut est pœnitentia, & punitio; cùm Deus, nullo existente peccato, potuisset incarnari. Quòd autem de facto fuerit volita, ex suppositione peccati Adæ, diei potest occasionata extrinsecè, & per accidens à peccato: imò veriùs ex infinita misericordiâ Dei, qui cùm posset hominem in sua perditione relinquere, voluit, se incarnando, ipsum liberare.

XXXVI. Ad quintum, nego similiter ant. Quia peccatum primorum Parentum non fuit causa per se inducens Incarnationem; sed pœnam, & perditionem, in qua essemus omnes pro merito culpæ. Sed unica causa Incarnationis fuit summa Dei in homines caritas: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Jo. 3. v. 16. Dum verò canit Ecclesia: *O' felix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemtorem*, sensus emphaticus est ad exprimendum, felicem fuisse culpam, cui tanta ex Dei bonitate sors accidit, ut haberet Redemtorem Deum.

DUBIUM V.

Aliqua circa Causas Incarnationis Expediuntur.

§. I.

An Incarnatio facta sit Potiùs ob Peccatum Originale, quàm ob Actuale?

I. Suppono, ut fide certum, Christum venisse, tùm propter originale, tùm propter actualia peccata delenda. Hoc enim expressè legitur in Scripturis. Isaiæ 53. v. 5. *Vulneratus est propter iniquitates nostras & attritus est propter scelera nostra.* Matth. 1. v. 21. *Ipse enim salvum faciet populum suum, à peccatis eorum.* 1. Joan. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi Filius ejus emundat nos ab omni peccato.* C. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.* C. 3. v. 5. *Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret.* Et v. 8. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli.* Demum, Apoc. 1. v. 5. *Lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Quod ergo quæritur, est: An licèt Christus advenerit, ut pro omni peccato satisfaciat; principaliùs tamen venerit, ut satisfaciat pro peccato originali.

II. Dico. Principaliùs venit Christus ad tollendum originale, quàm actuale peccatum. Ita S. Thom. 3. p. q. 1. a. 4. Et constat primò ex Scripturis, quæ quoties beneficium Incarnationis commemorant, toties de peccato originali mentionem faciunt. Ut Paulus, Rom. 5. v. 12. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit &c.* v. 15. *Si enim unius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Et v. 19. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem justi constituentur multi &c.* Quid autem à Deo repetita peccati originalis mentio; nisi, ut indicetur, Christum principaliùs venisse ad hoc tollendum?

III. Probatur etiam ratione S. Thomæ, citato loco. Ubi postquam dixit: *Certum est Christum venisse in hunc mundum; non solùm ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteros; sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quæ postea superaddita sunt. Non quòd omnia deleantur, quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhærent, secundum illud Joan. 3.* Venit lux in mun-

mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: *Sed quia ipse exhibuit, quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem*: probat principalius venisse, propter originale, hoc discursu. Pro eo peccato delendo principaliùs venit Christus, quod majus nocumentum intulerat humanæ naturæ, & proinde majus erat: sed peccatum originale majus nocumentum intulerat humanæ naturæ, quàm actuale: quia actuale solùm inficit partem, nempe, personam, quæ illud committit; originale autem infecerat totam naturam humanam, eamque corruperat; ergo *Quantùm ad hoc, Christus principaliùs venit ad tollendum originale peccatum, inquantùm* bonum gentis divinius, & eminentius est, quàm bonum unius, *ut dicitur 1. Ethic. c. 2.*

IV. Sed obstare potest primò. Videtur enim peccatum originale non esse gravius actuali. Si enim esset gravius, graviori pœnâ puniendum esset; hoc autem est falsum: quin potiùs originali peccato debetur minima pœna, teste S. Augustino, *l. 5. contra Julian. c. 11.*

Secundò. Tantò peccatum est gravius, quantò magis adversatur humanæ saluti; sed humanæ saluti magis adversatur peccatum actuale; quia non solùm privat visione Dei, quæ est pœna damni, sed & ulteriùs infert damnationem ad pœnam sensus; ergo &c.

Tertiò. Christus in se sumsit pœnam debitam peccato, pro quo venerat delendo: sed assumsit in se pœnam sensus, quam passus est, & consummavit in Cruce, non autem pœnam damni, quia Christus nunquam caruit divina visione; ergo venerat præcipuè, ut deleret peccatum, cui debetur pœna sensus, non autem sola pœna damni: peccatum autem, cui debetur pœna sensus, non est originale, sed actuale.

V. Respondeo. Ad primum dico, peccatum originale non esse quidem gravius intensivè, sed extensivè, seu ut loquitur D. Thom. hoc a. 4. *Majus*. Ait enim: *Dicitur autem aliquid majus dupliciter. Uno modo intensivè, sicut est major albedo, quæ est intensior. Et per hunc modum majus est peccatum actuale, quàm originale, quia plus habet de ratione voluntarii.... Alio modo dicitur aliquid majus extensivè, sicut dicitur major albedo; quæ est in majori superficie. Et hoc modo peccatum originale, per quod totum genus humanum inficitur, est majus quolibet peccato actuali, quod est proprium singularis personæ.* Ita S. Thom. Pœna autem correspondet magnitudini intensivæ: unde cùm peccatum actuale sit majus intensivè, quia magis voluntarium; ideò majori pœnâ, nempe, etiam sensus punitur. Unde in 3. *dist. 1. q. 1. a. 2. ad 6.* ait, quòd actuale dici potest *Major culpa, & originale majus malum.*

VI. Si dicas. Regulariter omnes, qui sunt infecti peccato originali, sunt etiam infecti actualibus; ergo originale non est majus extensivè.

Respondeo in primis, neg. ant. Nam infantes sunt infecti peccato originali, qui tamen infecti non sunt actuali. Deinde dico, peccatum originale inficere omnes per se; actuale verò, per accidens. Ratio primi est. Quia originale est per se peccatum naturæ; ideoque in omnibus, in quibus invenitur humana natura ab Adamo seminaliter traducta, qui fuit principium eam vitians, invenitur & peccatum originale: imò in infinitis hominibus inveniretur, si natura humana infinitis communicaretur. Et ideo per se tollit bonum generis humani, dum tollit bonum in natura communi generi humano. At peccatum actuale per se non tollit, nisi bonum unius personæ; & accidit peccato meo, quòd alter, seu alii peccent: seu quòd peccatum personæ in toto genere humano reperiatur, quod non accidit peccato naturæ. Imò peccatum naturæ se habet veluti radix, ex qua a-

ctua-

ctualia peccata in homine oriuntur.

VII. Ad secundum dico, quòd peccatum originale magis adversatur humanæ saluti simpliciter; quia adversatur saluti omnium hominum, seu totius naturæ. Actuale vero magis adversatur solùm secundùm quid; quia licèt magis intensivè noceat, per se loquendo uni tantùm personæ nocet.

VIII. Ad tertium, dist. maj. Assumsit in se pœnam debitam in præsenti vitâ, co. maj. In futura retributione, nego maj. Non enim Christus futuræ vitæ pœnas assumsit, ut impiè blasphemavit Calvinus, *l.* 2. *Inst. c.* 16. §. 10. ubi ait: Christum *In locum sceleratorum, sponsorem, vadem, adeoque instar rei submissum, qui dependeret ac persolveret omnes, quæ ab illis expetendæ erant, pœnas: uno hoc dumtaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri.* Quid enim horribilius, ac injuriosius sanctitati Filii Dei? Sed dicimus assumsisse pœnas, seu pœnalitates in præsenti vitâ ex peccato originali consecutas, quas sensibiliter patimur, velut famem, sitim, mortem. Ita S. Thomas, hoc *a.* 4. *ad* 2. dicens: *Peccato originali in futura retributione non debetur pœna sensus. Pœnalitates tamen, quas sensibiliter in hac vita patimur, sicut famem, sitim, mortem, & alia hujusmodi, ex peccato originali procedunt: & ideo Christus, ut plenè pro peccato originali satisfaceret, sensibilem dolorem pati voluit, ut mortem, & alia hujusmodi in seipso consummaret.*

§. II.

An Existente solo Originali, vel solis Actualibus Verbum fuisset Incarnatum?

LOquimur in præsenti decreto. Non enim scire possumus, quid futurum esset ex vi alterius decreti; cùm in Scripturis revelatum non sit.

IX. Dico. Solo existente peccato originali, adhuc Verbum ex vi præsentis decreti venisset. Probatur. Nam perseverante primo, & principali motivo Incarnationis, etiam cessante minus principali, & quasi secundario, Verbum in carne venisset: sed primum, & principale motivum Incarnationis, ut vidimus, fuit redemtio ab originali: unde Christus vocatur ab Apostolo 1. Cor. 15. v. 45. *Novissimus Adam in spiritum vivificantem.* Et v. 22. dixerat: *Sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes vivificabuntur;* ergo &c. Tùm etiam: nam Deus statuit, carnem sumere, ut totam naturam, quæ in Adamo perierat, repararet: at si nullum aliud, præter originale, peccatum fuisset, adhuc tota natura eodem modo periisset; ergo adhuc venisset.

An verò solis existentibus peccatis actualibus, & non existente originali, Verbum, ex vi præsentis decreti, in carne venisset; cùm nihil certi Scriptura nos doceat, conformiter ad superius statuta.

X. Dico. Probabilius videri, non fuisse venturum in carne Verbum, si sola peccata actualia sinè originali extitissent. Probo hoc, primò ex dictis. Si enim liberatio à peccato originali fuit principale motivum adventus Verbi in carne; ergo, eo non existente, Verbum non venisset: quia cessante motivo, & fine principaliter intento in aliqua operatione, cessat operatio. — Rursus: ex vi præsentis decreti Verbum divinum venturum fuit solùm in carne passibili, & mortali, ut *Dub. præced.* contra Scotum ostendimus: sed, peccato originali non existente, caro non fuisset passibilis, & mortalis; dicente Paulo Rom. 5. v. 12. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt;* ergo non existente originali nec morte, Verbum in carne non venisset.

XI. Nec valet dicere, nos debere loqui de Mysterio Incarnationis prout magis conducit ad gloriam Dei, & ex-

& expedit hominum utilitati — Hoc enim verum est: sed verum est etiam, nos debere loqui, secundùm quòd revelatum est nobis in Scripturis. Cumque ex Scripturis colligamus, Christum principaliter venisse, ut liberaret hominem ab originali; ideo hoc cessante arguimus, eum non venturum. Estò enim Christus tradiderit se pro peccatis, etiam actualibus, nec solùm pro toto genere humano, sed etiam pro singulis; unde Paulus, Galat. 2. v. 20. *In fide* (inquit) *vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me:* ita tamen se tradidit pro peccatis actualibus, ut venerit ad ista tollenda, quatenus in originali, ceu in fonte, radicabantur: & ita tradidit se pro singulis, ut principaliùs intenderet reparare naturam, quàm personas. Unde vitiatis personis vitio personali, non vitio naturæ, censemus, ex vi decreti, quod defacto habuit, non venturum.

XII. Nec iterum dicas, de summa bonitate decens esse cogitare, quòd summo modo se communicet. Et de infinita virtute omnipotentiæ, quòd se manifestet, per aliquem infinitum effectum: hic autem nullus alius esse potest, quàm Incarnatio.

XIII. Nam respondeo. Ad primum dico, quòd de summa bonitate debemus quidem cogitare, quòd summo modo sit communicabilis, quia hoc est ejus essentia; non tamen, quòd summo modo actu se communicet: quia hoc etsi ei sit consentaneum, quia tamen est ei liberum, non debet à nobis asseri, nisi secundùm, quod nobis Deus manifestavit: aliàs dicere deberemus, quòd hoc summo modo etiam Angelis se communicaverit.

Ad secundum dico cum S. Thom. 3. *p. q.* 1. *a.* 4. *ad* 2. quòd in ipso modo productionis rerum ex nihilo divina virtus infinita ostenditur. Ad perfectionem etiam Universi sufficit, quòd naturali modo creatura ordinetur in Deum, sicut in finem: hoc autem excedit limites perfectionis naturæ, ut creatura uniatur Deo *in persona*. Sicut ergo unio Dei cum homine, per gratiam, quia excedit capacitatem naturalem hominis, ex voluntate Dei unicè pendet: ita, & multò magis, unio creaturæ cum Deo in Persona unicè ex potentia, & voluntate Dei, unicè desumenda est. Vide S. Doctorem *a.* 4. citato *ad* 3.

QUÆSTIO V.

De Natura Assumtâ.

INcarnationis essentia, ut dictum est, unio est, quâ natura divina, & humana uniuntur in una personâ: in quo importantur quatuor, nempe, natura divina, natura humana, quæ uniuntur, persona in qua uniuntur, & modus, quo uniuntur. Hic ergo de natura humanâ, & aliis ad eam spectantibus agemus: primò, errores, qui circa hoc fuerunt eliminantes, & quæstiones inter Catholicos agitari solitas tractantes; relinquendo Quæstionibus sequentibus agere de persona assumente, de divinitate unitâ, & modo unionis.

DUBIUM I.

An Caro Assumta à Verbo fuerit Vera Caro?

§. I.

Errores circa hanc Veritatem.

I. ECclesia Christi vix lucem aspexerat, cùm veritas carnis Christi cæpit obscurari. *Multi* (inquit S. Joann. Epist. 1. cap. 4. à v. 1.) *Pseudoprophetæ exierunt in Mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus, qui solvit Jesum* (vel ut Græcè legitur: Qui non confitetur Jesum Christum in carne venisse) *ex Deo non est, & hic est Antichristus.*

II. Hæreticorum ergo, qui in Christo veram carnem negarunt, agmen ducit Simon Magus, Philastrio teste, *de Heref. cap.* 29. qui cùm assereret se Christum, dicebat se putativè tantùm, & in umbra à Judæis passum fuisse: quod Menander ejus discipulus probavit. Apertiùs autem Simonis blasphemiam protulerunt Saturninus, Basilides, eodem Philastrio referente, dicentes: *Christum umbratiliter apparuisse, non carnem hominis veram, & animam accepisse, & omnem æconomiam Mysterii Salvatoris ita complesse.* His adhæserunt, seculo secundo, Cerdo; qui ex Syria Romam venit, tempore Higini Papæ, anno circiter 154. Marcion Ponticus genere. Is enim, ob corruptam virginem, de Ecclesia per patrem Episcopum ejectus, ut suæ consuleret famæ, & genitoris fugeret iras, Romam properavit. Verùm cùm nec ibi in communionem Ecclesiæ recipi obtinuisset, ad Cerdonis hæresim transiit: adeoque profecit, ut discipulus supra Magistrum fieret, sub Antonino Pio Imperatore, & Pio Primo Rom. Pont. inter alia dicens: *Christum putativè apparuisse, idest, quasi per umbram, & passum eum fuisse umbratiliter, non tamen in vera carne credebat.* Ita ex Philastrio, *Heref.* 45.

III. Hunc errorem suum fecit Manes, seu *Manin* Sectæ Manichæorum parens. Hic natione Persa, antea servus, post heræ suæ defunctæ bonorum hæres constitutus, adeo re, & nomine insaniens; ut modò se Christum, modò se Paracletum assereret: quod, ut suaderet, duodecim ad instar Christi elegit discipulos, quos ad sua deliria spargenda misit, anno circiter 272. sub Aureliano Imperatore, & Felice Primo, Rom. Pont. Inter ejus deliria, hoc erat, quòd Christus non fuerit verus homo, sed phantasticus. Ductus; vel quia cùm poneret duo rerum principia: unum bonorum, aliud malorum, & carnem putaret esse creaturam à principio malo exeuntem; indecorum putabat concedere, Christum verum corpus habuisse, unde solùm apparens corpus ei asserebat: & omnia, quæ in Evangelio de Christo narrantur ad humanam naturam pertinentia, in phantasia, non in veritate facta fuisse contendebat, ut refert S. Thomas, *Opusc.* 2. *cap.* 207. Vel quia: si Christus veram carnem habuisset, illam traxisset ex utero Matris: indignum autem fuisset credere, tantam majestatem per fæminæ sordes, & squallores transire potuisse. Quem meritò S. Augustinus (seu, ut Maurini volunt, alius sub ejus nomine) *Tract. de Quinque Hæresibus* increpans, ait in persona Christi: *Hanc, quam despicis, Manichae, Mater est mea, sed manu fabricata est mea: si potui inquinari cum eam facerem, potui in illa inquinari cùm ex ea nascerer. Sicut transitu meo illius non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata majestas. Si solis radius cloacarum sordes desiccare novit, eis inquinari non novit: quantò magis splendor lucis æternæ, in quo nihil inquinamenti incurrit, quòcumque radiaverit, mundare potest, ipse pollui non potest. Stultè: unde sordes in Virgine Matre, ubi non est concubitus cum homine patre? &c.*

Manichæis subscripserunt Priscillianistæ, qui, ut asserit S. Leo, *Epist.* 93. modò 155. *cap.* 4. in die Natalis Domini, & Dominicâ, qui est dies Resurrectionis, jejunabant: *Quia* (inquit) *Christum Dominum in vera hominis naturâ natum esse non credunt; sed per quandam illusionem ostentata videri volunt, quæ vera non fuerint, sequentes dogmata Cerdonis, atque Marcionis, & cognatis suis Manichais per omnia consonantes.* Sed hos dimittamus.

* * * * * * * * *

§. II.

§. II.

Veritas Catholica.

IV. Dico. Verbum assumsit veram carnem, verum corpus, veram, non phantasticam humanitatem. Probatur. In Scriptura Christus dicitur natus de Virgine, circumcisus, esuriisse, comedisse, & alia usque ad mortem pertulisse, quæ ad humanam naturam pertinent; ergo vel Scripturæ nos fallunt, si Christus, non habens veram carnem, omnia autem hæc fecit solùm apparenter, non autem in rei veritate: vel Christus habuit veram carnem. — Rursus: ipse Christus de se dicit, Joan. 18. v. 37. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*: non fuisset autem veritatis testis, sed magis falsitatis, si in se demonstrasset, quod non erat: præsertim cùm prædixerit, se passurum, quæ sinè verâ carne pati non potuisset: scilicet, quòd traderetur in manus hominum, quòd conspueretur, flagellaretur, crucifigeretur: dicere, ergo Christum veram carnem non habuisse, nec hujusmodi in veritate, sed solùm in phantasia fuisse perpessum, est Christo imponere falsitatem.

Adhuc: Veram opinionem à cordibus hominum removere, est hominis fallacis: Christus autem hanc opinionem à cordibus discipulorum removit. Cùm enim post resurrectionem Discipuli putarent, eum spiritum esse; ad hujusmodi suspicionem de cordibus eorum tollendam dixit, tradens eis se ipsum, Lucæ 24. v. 39. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet*. Et Matth. 14. v. 26. putantibus discipulis eum esse phantasma, & ob hoc in timore constitutis dixit: *Ego sum, nolite timere*. Si igitur hæc opinio vera esset, necesse foret dicere, Christum fuisse fallacem, illusorem, impostorem: Christus autem veritas est. Ita fere iisdem terminis locuti sumus cum S. Tho. *Op.* 2. c. 207. contra Manichæos discurrente.

V. Probatur secundò. Si Christus verum corpus non habuit, non verè mortuus est; ergo nec verè resurrexit; ergo Apostoli, prædicantes eum resurrexisse, fuerunt testes falsi. — Rursus: Paulus 1. *Cor.* 15. ex resurrectione Christi infert resurrectionem nostram; ergo si Christus verè non resurrexit, neque nos verè resurgemus. — Imo *Si Christus* verè *non resurrexit*, inquit, ibi v. 14. *Inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra* — Præterea: *Roman.* 5. *v.* 9. dicimur justificati in sanguine ipsius, & per ipsum salvandi, quia pro nobis mortuus est: *Christus pro nobis mortuus est: multò igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.* Sed si Christus non habuit verum corpus, nec habuit verum sanguinem; nec verum sanguinem pro nobis fudit, quia verè mortuus non est; ergo nec verè sumus justificati, nec verè redempti, nec verè salvi ab ira. Quæ igitur utilitas nobis in Christo est?

VI. Probatur tertiò. Si nonnisi phantasticè intelligendus est adventus Christi in mundum, nihil novi in Christi adventu accidit. Nam etiam in veteri Testamento Deus apparuit Moysi, & Prophetis, secundum varias phantasticas formas, ut legitur in Sacris litteris; ergo dicere, quòd Christus verum corpus non habuerit, est totam novi Testamenti doctrinam evertere. Multa ex iis, quæ dicta sunt, profert Tertullianus, *lib. de Carne Christi*, & *libris quinque contra Marcionem*.

§. III.

Hæreticorum momenta.

VII. Objiciebant primò. Mos Scripturarum est, sæpe referre ea, quæ apparuerunt, ac si revera facta fuissent. Sic apud Prophetas Deo corporalia tribuuntur, quæ illi tantùm secundùm apparentiam conveniunt, sicut & Angelis. Sic etiam Christus dicitur *Petra*, *vitis vera*; cùm tamen hæc solùm secundùm similitudinem Christo, Deo, & Angelis possint aptari; ergo &c.

VIII. Respondeo, neg. conf. Cum enim Sacra Scriptura narrat aliqua, quæ solam apparentiam habuerunt; ex ipso modo narrationis hoc intelligere facit. Sic quando, *Genes.* 18. *v.* 2. dicitur: *Cùmque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri*. Dixerat priùs, v. 1. *Apparuit autem ei Dominus*, & subjungitur: *Et adoravit in terram*. Ex quo datur intelligi, tres illos fuisse viros solùm secundùm apparentiam, & reverâ Dominum ipsum, illis tribus viris personarum Trinitatem obumbrantem. Unde Abraham subjecit: *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis*; non dixit: *Domini*. Quando autem Prophetæ describunt Deum, vel aliqua sub corporalibus similitudinibus; hujusmodi non historicâ narratione, sed in prophetica, & imaginariâ visione sunt accipienda. Et insuper semper aliquid addunt, quod apparitionem designat, ut *Isaia* 6. *Ezechiel.* 8. *&c.* Prophetæ enim dicuntur *Videntes* spiritu potiùs, quàm corpore, ut ait Aug. *Ep.* 112. *modò* 147. *ad Paulinam c.* 21. At quæ in Evangelio dicuntur de Christi humanitate, corpore, & carne, historicè, non symbolicè narrantur. Ejus enim genealogia à Matthæo, & Luca traducitur per Avos, & Proavos: ejus describitur conceptio, nativitas, infantia; & omnia, quæ subinde de ipso leguntur, veritatem carnis ejus confirmant. Vel ergo tota Evangelica historia fabularis est, & poetica: quod est contra illud, 2. Petri 1. v. 16. *Non enim doctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem, & præsentiam*. Vel dicendum est, in vero, & proprio sensu de Christo ea enuntiari — Cùm verò Christus dicitur *Petra*, *vitis*, *agnus*, clarum est, ibi similitudinariè, & metaphoricè Scripturam loqui. Tùm quia: similitudines illæ à vilibus sumtæ nemini dubium relinquunt, quin per metaphoram usurpatæ sint. Tùm quia: eas esse tales, ex aliis Scripturæ locis manifestè comprobatur.

IX. Objiciebant secundò. Scriptura indicat habuisse carnem, & fuisse hominem solùm secundùm similitudinem. Primum probant ex illo, Roman. 8. v. 3. *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*. Ex 2. Cor. 5. v. 16. *Et si cognovimus secundùm carnem Christum; sed nunc jam non novimus*: hoc, est licèt olim putaremus, Christum habuisse veram carnem, nunc doctiores facti id non credimus.

Secundum probant ex illo, ad Philipp. 2. v. 6. *Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo*. Illa autem verba *formam servi*, *in similitudinem hominum*, *habitu inventus*, *ut homo*, vero, ac secundùm substantiam homini aptari nequeunt.

X. Respondeo, neg. utramque partem. Ad primam probat. prioris partis observo, Paulum non dicere absolutè: *In similitudinem carnis*, sed *carnis peccati*. Quia, ut air August. Ep. 99. modò 164. ad Evodium, c. 7. *Sumsit enim ex Virgine veram quidem carnis substantiam, non tamen peccati carnem; quia non ex carnali concupiscentia, sive seminatam, sive conceptam: mortalem sanè, ac per ætates mutabilem, tanquam carni peccati sinè peccato simillimam*.

Ad alteram secundæ partis probationem,

nem dico cum S. Tho. in dictum caput, *Lect.* 4. quòd hoc textu abutabantur Manichæi, ita illud interpretantes: nempe, Apostolum fuisse quidem hujus opinionis, quòd *Christus fuisset ex semine David, & verum corpus habuisset; sed postea hanc opinionem mutavit, & correxit se hic. Unde dicebat:* etsi cognovimus secundùm carnem Christum: *idest, si fuerimus aliquando hujus opinionis, quòd Christus habuisset veram carnem:* sed nunc jam novimus: *idest, modò mutavimus illam opinionem, & non credimus ita.* Sed, ut subdit S. Thomas, hanc intelligentiam improbat S. August. *l.* 11. *contra Faustum c.* 7. Primò. *Quia de eo, quod falsò putamus, nullus dicit* novimus, *sed* opinamur. *Cùm ergo Apostolus utatur hoc verbo* cognovimus; *videtur quòd non aliquando falsò putaverit. Secundò. Quia supra, Apostolus dicit:* Neminem novimus secundùm carnem. *Si ergo verum esset, quod dicit Manichæus, Apostolus nullum cognosceret habere verum corpus, quod est falsum.* Ita S. Thom. ex Augustini supra relatâ doctrinâ.

Suam ergo, & veram sententiam de veritate carnis non correxit Paulus hìc; sed in Epistolis, post hanc ad Corinthios scriptis, & maximè in 2. *ad Timoth.* 2. *v.* 8. jam confirmat, dicens: *Memor esto, Dominum Jesum Christum surrexisse à mortuis ex semine David, secundùm Evangelium meum.* Quare ex tribus expositionibus, quas exhibet S. Thomas ibi, eligo tertiam, & dico, sensum Pauli, dum ait: *Nunc jam non novimus*, secundùm carnem Christum, esse istum: aliquando cognovimus Christum, secundùm cognitionem, & affectum carnis, & sensibilem, eùm nimirum corporaliter esset nobiscum: sed nunc jam non novimus eum cognitione, & affectu carnis, sed spiritus per fidem. Unde S. Thomas: *Etsi* (inquit) *cognovimus, idest, adhæsimus Christo aliquando, scilicet, quando nobiscum erat præsentiâ corporali*, secundùm carnem, *idest, secundùm carnalem affectum: sed jam non novimus, idest, jam iste affectus cessavit à nobis per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Cui expositioni favet S. August. *Tract.* 94. *in Joann.* ubi expendens illa verba Christi: *Expedit vobis, ut ego vadam*, ait: *Expedit vobis, ut hæc forma servi auferatur à vobis: caro quidem factum Verbum habito in vobis; sed nolo me carnaliter adhuc diligatis, & isto lacte contenti semper infantes esse cupiatis.*

XI. Ad probationem posterioris partis dico primò, per ly *Formam servi accipiens*, non intelligere Paulum solam apparentiam servi. Nam cum dicat, Christum, *Cùm in forma Dei esset*, accepisse formam servi; quemadmodum in forma Dei erat secundùm veritatem, & non secundùm apparentiam; ita secundùm veritatem formam servi accepisse credendus est: & proinde etiam in similitudinem hominum factus secundùm speciem, tanquam verè accipiens naturam in specie similem aliis hominibus. Quo planè sensu, quo cùm in generatione viventis dicitur, quòd sit *Origo viventis à vivente ..... in similitudinem naturæ*, omnes intelligunt de similitudine in natura specifica.

Secundò distinguo. Factus in similitudinem hominum, quoad statum, conc. Quoad substantiam, nego. Factus ergo fuit Christus in similitudinem hominum, quoad statum, in quo sunt homines, nimirum statum peccati: quia licèt non fuerit homo purus, aut peccatum habens, apparuit tamen exteriùs, ut supra dicebamus cum eodem Paulo, *In similitudinem carnis peccati:* assumsit enim carnem cum omnibus infirmitatibus, quæ in homine ex peccato consecutæ sunt. Non tamen factus fuit in similitudinem hominem, quasi speciem tantùm externam hominis habuerit, & non substantiam.

Neque obstat, quòd post illa verba subjiciat Paulus: *Et habitu inventus ut homo.* Quasi, sicut qui habitu inveni-

venitur, ut Rex, ut sunt illi, qui gestant habitum Regis in theatris, non verè, sed solùm secundùm apparentiam sunt Rex: ita Christus non sit verè homo, sed *ut homo* gestans habitum, & speciem externam hominis—Nam in primis in Græco textu, loco *Habitus, Figura* legitur. Figura autem, seu externa species per se non excludit realitatem à subjecto, in quo reperitur: sicut nil magis simile in figura, quàm ovum ovo, & tamen ovum verè est ovum. Neque ly *Ut homo* est nota diminuens, sed potiùs expressiva veritatis: sicut dum dicitur, Joan. 1. v. 14. *Vidimus eum quasi Unigenitum à Patre*; cùm tamen Christus sit verè Unigenitus. Unde ibidem, v. 18. dicitur: *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris ipse enarravit.*

Dici etiam potest cum S. Thoma in *cap. 2. ad Philipp. Lect. 2.* dici, quòd Christus habitu inventus est, ut homo, ad designandum, eum nedum habuisse veram hominis naturam; sed etiam naturæ humanæ defectus omnes, & proprietates concomitantes speciem, præter peccatum, in exteriori conversatione: quia esuriit ut homo, fatigatus fuit &c. Vel accepisse humanam naturam, quasi habitum: quia sicut vestimentum mutatur quidem, sed non mutat eum, quem vestit; sic naturam humanam induit Verbum, in se prorsus immutatum. Videatur Sanctus Augustinus, *lib. 83. Quæst. q. 73.* Ubi, supposito quòd illud dicatur à nobis haberi, quod ita accidit nobis, ut habeatur, ut possit non haberi; dicit, quatuor modis id posse contingere. Primò: ut id, quod habetur, mutet habentem, sed in se non mutetur: sicut sapientia in se immutata mutat habentem, dum eum de stulto facit sapientem. Secundò: ut id, quod habetur, mutet habentem, & in se mutetur: sicut cibus mutat comedentem, dum ei robur dat, & in se mutatur, dum amittens speciem suam, in corpus nostrum vertitur. Tertiò: ut id, quod habetur, in se mutetur, sed habentem non mutet: sicut vestis, quæ induta accipit formam, quam non habebat. Quartò: ut id, quod habetur, nec mutet habentem, nec in se mutetur, sicut annulus dum inseritur digito. Dicit ergo, humanitatem fuisse habitam à Filio Dei, non primo, non secundo, non quarto, sed potiùs tertio modo: *Sic enim* (homo) *assumtus est ut commutaretur in melius, & ab eo formaretur ineffabiliter, excellentiùs, atque conjunctiùs, quàm vestis, cùm ab homine induitur.*

XII. Objiciebant tertiò. Humana caro Deo est prorsus indigna. Primò. Quia infinitè à Deo distans. Secundò. Quia adversùs spiritum concupiscit. Tertiò. Quia est à principio nequam. Ita arguebant Manichæi, & Marcionitæ, ut apud Tertull. *lib. de Carne Christi, cap. 4.*

XIII. Respondeo, neg. ant. cum eodem Tertull. Deum enim non dedecet, quod propriis manibus, & cum totius Trinitatis consilio efformavit, quod Deus in Adamo figuram Christi esse voluit: cui in anima sui imaginem impressit, quod redemit, in quo virginitas, multæque aliæ virtutes exercentur. Talis autem est caro.

Neque obest infinita distantia, quâ à Deo distat: imò potiùs commendatur infinitus Dei amor, cujus est, amantem, quantumcumque emineat, ad amatum deprimere: caro autem, quæ fuit commaculata peccato Adæ concupiscit quidem adversùs spiritum; non tamen caro à Spiritu Sancto formata, qualis fuit caro, quam Filius Dei assumsit. Illud autem principium malum, à quo carnem processisse ponebant Manichæi, eorum fuit insania à nobis alibi confutata, & modò purâ irrisione exsufflanda.

XIV. Objiciebant quartò. Plures Patres Græci, inter quos S. Justinus sentiunt, Verbum carne indutum antiquis Patriarchis apparuisse, coram eis ambulasse, & cætera peregisse, quæ unionem cum vera carne arguerent: & ta-

& tamen phantasticum erat illud corpus; ergo ex eo; quòd Christus hominibus cum carne visus sit, coram eis ambulaverit, comederit, non arguitur, veram carnem eum habuisse.

XV. Respondeo primò, opinionem illam veterum Græcorum contendentium, apparitiones illas, de quibus agitur, fuisse factas in persona Verbi, probabiliùs non admitti. Factæ enim potiùs fuerunt per Angelos, qui Deum se dicebant, quòd tunc illius partes agerent. Ita sentit S. Augustinus, *l.* 1. *Q. in Genes. q.* 35. dicens, Abraham, & Saram in Angelis agnovisse Dominum: *Serm.* 5. Angelum gerentem personam Domini cum Jacob fuisse luctatum. Et *Serm.* 7. (edit. Maurinæ) monet, cavendum esse, ne dicamus, eum, qui Moysi apparuit, fuisse Filium Dei; quia hoc erat Arianorum argumentum, ut probarent, Filium Dei esse creaturam. Nam faciendo Patrem invisibilem, Filium verò visibilem, separabant substantias. Dicit ergo S. Doctor: quòd sicut anima invisibilis visibilis fit per vocem, quæ tamen non est substantia animæ, sed indicat animam: *Sic & Deus, si in igne apparuit, non est ignis, si in fumo apparuit, non est fumus, si in sono apparuit, non est sonus. Non sunt hæc Deus, sed indicant Deum.* Ita respondet Augustinus Arianis volentibus, eum, qui apparuit Moysi, fuisse Filium Dei. Iis vero, qui volebant fuisse Angelum, incumbit respondere, quare dictus sit Dominus. Pro illis ergo S. Doct. respondet. Quòd *Sicut in Scripturis Propheta loquitur, & dicitur, quia Dominus loquitur; non quia Dominus est Propheta, sed quia Dominus est in Propheta: sic & eum per Angelum dignatus est Dominus loqui, quomodo per Apostolum, quomodo per Prophetam; rectè dicitur, & Angelus propter seipsum, & Dominus propter habitantem Deum.*

Datâ tamen Græcorum opinione, Filium Dei fuisse, qui Patriarchis apparuit in specie corporali, vel ignis, vel nubis, vel fumi, vel etiam hominis: dico, vel ea corpora non fuisse meras apparentias corporum, sed vera corpora à Filio Dei assumta, non tamen hypostaticè; queis, licèt nondum natus, Filius Dei utebatur, ut homines ad veri nati, ac passuri corporis fidem disponeret: quo etiam pacto vera fuisse assumta corpora ab Angelis docet S. Augustinus, *Serm.* 12. aliàs 16. *de Diversis*. Vel si fuerunt corpora phantastica & fictitia; dico, non ex hoc inferri posse, tale fuisse corpus Christi, cujus genealogia, nativitas, infantia, passio, mors, resurrectio narratur, ut dictum est.

DUBIUM II.

An Corpus à Verbo Assumtum fuerit Terrenum, & Corruptibile?

§. I.

Valentini Error Rejectus.

I. Valentinus (teste Irenæo *lib.* 3. *contra Hæres. c.* 4.) Ex Ægypto Romam venit, ibique sub Pio usque ad Anicetum moram traxit. Ambitio Episcopatus, cujus repulsam passus fuerat, hæresi confingendæ ei causa fuit, ex Tertulliano *l. adv. Valentinianos, c.* 4. Mirum, quot fabulis hæresim suam repleverit Valentinus. Deos triginta effinxit, quos *Æonas*, idest, *Secula* nominavit. Docuit, *Unigenam* ex illis Æonibus unum procreasse Christum, & Spiritum Sanctum; Jesum autem ab Æonibus simul procreatum fuisse commentus est: *Hunc* (verba sunt Epiphanii, hæres. 31.) *De Cœlo attulisse corpus, ac per Mariam Virginem, velut aquam per canalem, transisse, nec ex ejus utero quidquam sumsisse*, asserebat. Idem refert August. *Hæres.* 11. Contra hunc errorem

II. Dico. Carnem, quam Verbum assumsit, non attulit è Cœlo, sed ex Maria Virgine accepit; & proinde caro Christi fuit terrena, non Cœlestis. Hanc veritatem ostendunt omnia

ea

ea Scripturæ loca, quibus Christus dicitur Filius hominis: Filius autem hominis non est, nisi qui fit ex alterius hominis substantiâ. Hinc, *Matth.* 1. *v.* 16. dicitur natus non in Maria, sed de Maria: *De qua natus est Jesus, qui vocatur Christus*. Galat. 4. v. 4. dicitur factus, non *in*, sed *ex* muliere: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere*. Et ad Rom. 1. v. 4. *Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem*. Unde Matthæus, *c.* 1. Christi genealogiam per Avos, & Atavos ducit usque ad Abraham: Lucas verò *c.* 3. eam protrahit usque ad Adam. Rursus: Maria passim dicitur Mater Jesu, *Matth.* 1. *v.* 18. *c.* 2. *v.* 11. & alibi passim. Quomodo autem dici posset Mater, si ex ea conceptus, & natus non fuisset, nihilque de ea sumsisset? Certè aqua, quæ per hortum transit, non dicitur ex horto nasci, quia ex horto nihil accipit.

III. Hanc veritatem probat S. Th. 3. p. q. 5. a. 2. primò. *Quia sicut veritas humanæ naturæ non salvaretur in Christo, si corpus ejus esset phantasticum, ut posuit Manichæus; ita etiam non salvaretur, si poneretur Cœleste, ut posuit Valentinus. Cùm enim forma hominis sit quædam res naturalis, requirit determinatam materiam, scilicet carnes, & ossa, quæ in definitione hominis poni oportet*. Et propterea quatuor elementis componi, quæ corpori terreno, & sublunari, non Cœlesti conveniunt. Secundò. *Quia hoc etiam derogaret veritati eorum, quæ Christus in corpore gessit. Cùm enim corpus Cœleste sit impassibile, & incorruptibile..... si Filius Dei corpus Cœleste assumsisset, non vere esuriisset, nec sitisset, nec etiam passionem, & mortem sustinuisset. Tertiò. Etiam derogaret veritati divinæ. Cùm enim Filius Dei se hominibus ostenderit, quasi corpus carneum, & terrenum habentem; fuisset falsa demonstratio, si corpus Cœleste habuisset.*

IV. Dices tamen pro Valentino. *Joann.* 6. *v.* 38. dixit Christus: *Descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me*. Si respondeas, Christum descendisse de Cœlo, non secundùm corpus, & animam, sed secundùm divinitatem.

Contra est. Id descendit de Cœlo, quod ascendit in Cœlum, ad Ephes. 4. v. 10. *Qui descendit ipse est, & qui ascendit super omnes Cœlos:* sed ascendit in Cœlum etiam corpus, & animam; ergo descendit de Cœlo etiam corpus & anima.

Secundò. Secundùm id Christus de Cœlo descendit, secundùm quod illi convenit localiter moveri: sed hoc ei convenit secundùm corpus, non secundùm divinitatem: nam secundùm hanc Cœlum, & terram implet; ergo &c.

V. Respondeo, optimam esse datam responsionem. Ad primam instantiam dico variari appellationem à persona, quæ descendit, ad id, secundùm quod descendit. Verum enim est, quod idem, idest, eadem Persona, quæ ascendit in Cœlum, fuit ea, quæ descendit de Cœlo; non verò si ly *idem* referatur ad humanitatem. Nam secundùm hanc ascendit quidem, sed non descendit. Unde Christus ipse, *Jo.* 3. *v.* 13. cùm diceret: *Nemo ascendit in Cœlum, nisi qui descendit de Cœlo*, subjunxit: *Filius hominis, qui est in Cœlo*. Quo ostendit, se ita descendisse de Cœlo, ut in Cœlo esse non desierit: quod certè secundùm carnem dici nequit, sed solùm secundùm Deitatem.

Ad secundam instantiam, nego maj. Filius enim Dei dicitur descendisse de Cœlo eo modo, quo dicitur exinanitus: dicitur autem exinanitus, quia humanam naturam sibi copulavit, & cæpit secundùm hanc habitare, & conversari cum hominibus; cùm tamen secundùm Deitatem simul esset in Cœlo. Quare S. Thom. 3. *p. q.* 5. *a.* 2. *ad* 1. Christus, inquit, dicitur de Cœlo descendisse, *Ratione divinæ naturæ; non ita quòd natura divina in Cœlo esse desierit: sed quia in infimis novo modo esse cæpit, scilicet, secundùm naturam assumtam*.

VI.

VI. Instabis tamen contra dicta. 1. *Cor.* 15. *v.* 47. dicitur: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de Cœlo cœlestis*: sed primus homo fuit de terra terrenus, quia habuit corpus de terra plasmatum; ergo secundus homo erit de Cœlo cœlestis, quia corpus cœleste de Cœlo attulit.

Respondeo primò cùm S. Thom. citato, *ad* 1. Christum descendisse de Cœlo etiam ratione corporis: *Non quia corpus Christi secundùm suam substantiam de Cœlo descenderit; sed quia virtute cœlesti, idest, Spiritu Sancto est ejus corpus formatum. Unde Augustinus dicit ad Orosium* (in *Dial.* 65. *Quæst. q.* 4. qui tamen Dialogus modò non censetur legitimus Augustini, & Orosii) *Exponens auctoritatem inductam*: cœlestem dico Christum, quia non ex humano conceptum semine. *Et hoc etiam modo Hilarius exponit, in lib.* 10. *de Trinit.*

Respondeo secundò cùm eodem S. Thom. in 1. ad Cor. c. 15. Lect. 7. *Dicit autem primum hominem de terra, secundùm modum loquendi, quo res de illo esse dicuntur: quia prima pars est in eorum fieri: sicut cultellus dicitur de ferro, quia prima pars, unde est cultellus, est ferrum. Et quia prima pars, unde Adam factus est, terra est; ideo dicitur de terra. Secundus homo dicitur de Cœlo: non quòd attulerit corpus de Cœlo, cùm de terra assumserit, scilicet, de corpore Beatæ Virginis: sed quia divinitas, quæ naturæ humanæ unita est, de Cœlo venit, quæ fuit prior, quàm corpus Christi.*

Respondeo tertiò, Apostolum ibi loqui, non secundùm sensum literalem, sed spiritualem. Unde subdit: *Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes.* Supponit ergo dari homines terrenos, idest, imitatores primi hominis; & dari homines cœlestes, idest, imitatores secundi hominis, & concludit: *Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis*: idest, non terrenis adhærendo, sed aspirando ad Cœlestia. Huic expositioni favet S. August. *in Psalm.* 136. & videtur conformior menti Apostoli.

§. II.

An Corpus Assumtum à Verbo Fuerit Corruptibile?

VII. SEculo sexto inter Julianum Halicarnassi pseudo-Episcopum, & Severum Monachum, non infimos Eutichianæ hæresis sectatores, agitata fuit quæstio: An Christi caro ante resurrectionem corruptibilis fuerit; an verò incorruptibilis ex sua cum Verbo unione. Incorruptibilem asserebat Julianus; quia, secundùm Eutichiana principia, absorptam penitus à Verbo asserebat. Corruptibilem affirmabat Severus; quia licèt cum Eutichete naturas in Christo confunderet, naturarum tamen proprietates distinguebat. Ex his, referente Baronio, ad an. 563. *nu.* 5. ortæ fuerunt duæ diversæ hæreses. Una, Incorruptibilium asserentium Christi carnem ante resurrectionem fuisse incorruptibilem; qui propterea *Aphthardocitæ*, idest, *Incorrupto putativi* dicti sunt: altera Corruptibilium, volentium Chisti carnem fuisse corruptibilem, aliisque defectibus obnoxiam ex necessitate, non ex voluntate.

VIII. Dico ergo. Caro assumta à Verbo fuit caro corruptibilis, ante resurrectionem. Probo. Ea caro corruptibilis fuit, in qua Christus verè passus est, passionem sustinuit, & mortem. Caro enim non est occasio doloris, nisi ratione alterationis, quæ in ea fit; alteratio autem est principium corruptionis: unde Christus verè mortuus est. Alioquin si specie tenus dolores, & mortem sustinuit in carne; nullo argumento probari poterit, contra Manichæos, aliosque phantasiastas, quòd sicut specie tenus passus est: ita specie tenus carnem non gestaverit.

IX. Respondebat tamen Julianus, Christum verè in carne passum, doloresque veros, sicut alii homines pa-

tiuntur, expertum esse in carne: sed hæc accidisse divinitus, nimirum, ex divina dispensatione.

X. Verùm inanis est hæc evasio. Nam primò, ut supra dictum est, contra Valentinum, corpus, quod Verbum assumsit, ex carne maternâ traxit; caro autem materna erat corruptioni obnoxia, & passibilis: neque, per unionem cum Verbo, impassibilis facta est. Cùm enim Christi inter homines vita nil aliud fuerit, quàm continua passionum corporalium, atque dolorum series; ad quid deservisset illud incorruptibilitatis privilegium, ante resurrectionem, quo fuisset nunquam usurus? Ad quid illa duo miracula, unum alterius destructivum: unum immutans carnis naturam, illam de corruptibili faciens incorruptibilem, aliud de incorruptibili eam corruptibilem restituens?

Ut igitur ait S. Justinus, Orat. contra Gentes: *Factus homo, cùm ad violationem mandati statim respiceret, corruptionem naturaliter admisit*. Et S. August. l. 2. de peccat. Merit. & remiss. c. 29. *Quia* (inquit) *in eo erat similitudo carnis peccati, mutationes ætatum perpeti voluit ab ipsa exorsus infantia; ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro pervenire potuisse, nisi juvenis fuisset occisus. Quæ tamen mors in carne peccati inobedientiæ debita redditur, in similitudine autem carnis peccati, obedientiæ voluntate suscepta est*. Concinunt omnes PP. tùm Latini, tùm Græci, & præsertim Leontius Bizantinus, *l.* 2. contra Nestorium, & Eutichetem. Qui omnes utramque veritatem confirmant, nimirum, & quòd Christus habuerit carnem corruptibilem; & quòd talem habuerit, non necessitate, ut Adam, & nos, sed voluntate.

XI. Objiciebant tamen primò. Aliud esse, quòd corpus sit corruptibile, aliud quòd sit passibile: *Patiuntur enim in cruciatu* (apud Inferos) *corpora peccatorum cum ipsis animis; non tamen patiendo, mortem, vel interitum capient*; ergo (ajebant) malè colligitur corpus Christi fuisse corruptibile, quia pati potuit.

XII. Respondet Leontius, loco supra laudato, multum differre passiones, quibus in hac vitâ corpus affligitur, à Damnatorum cruciatibus. *Horum enim non est proprium naturam subjectam corrumpere. Si enim audacter dicendum est, conferunt etiam aliquid tortis, & cruciatis ad permanendum &c. Humana verò, & naturales passiones carnis, quas Dominus suscepit, quodammodo erant naturâ apta ad debilitandam carnem, & defatigandum, ac dolore afficiendum, & denique ad dissolvendum: quod quidem in Cruce factum esse cognovimus. Dissolutionem verò, quantùm in natura est, corruptio sequitur*. Vel ergo negent, Christi corpus verè fuisse dissolutum, & mortuum; quod est Manichæum. Vel concedant, Christi Corpus fuisse, nedum passibile, sed corruptibile.

XIII. Objiciebant secundò. Christus, *Psal.* 15. *v.* 10. sic Deum Patrem alloquitur: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*; ergo Christi caro incorruptibilis futura erat.

XIV. Respondeo, dist. cons. Incorruptibilis, idest, non subjecta putredini post mortem, conc. cons. Non subjecta corruptioni in vita, & in morte, per separationem animæ à corpore, nego cons. *Fuit quippe* Christi Corpus (ait Fulgentius, Epist. ad Reginum, de Carne Christi) *in corruptione mortis; sed non in corruptione putredinis ..... Christus ergo non vidit corruptionem, quia nullam sensit caro ejus putredinem. Hoc autem non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas fecit*. Ita Fulgentius: subinde referens verba Magistri sui Augustini, *Epist.* 146. nunc 205. *ad Consentium cap.* 2.

XV. Objiciebant tertiò. Christus est novus Adam; ergo prioris Adæ innocentis carnem gestavit: sed hæc erat incorruptibilis; ergo &c.

XVI. Respondeo, negand. consequ.

Chri-

Christus enim novus Adam sumsit carnem, quam venerat sanare: venerat autem sanare, non carnem Adæ innocentis, sed peccatoris. Rursus: induit personam Adæ peccatoris, ejus peccatum, & nostra in se suscipiens, non quoad culpam, sed quoad satisfactionem: unde dicitur, quod peccata nostra ipse portavit; ergo carnem Adæ peccatoris voluit suscipere, & ideo corruptioni, & aliis infirmitatibus obnoxiam.

XVII. Objiciebant quartò. Christus mortem obiit, non necessitate, sed voluntate, & potestate: idest, non vi cruciatuum, sed plenâ, ac perfectâ voluntate; ergo non debuit habere carnem corruptibilem, & mortalem.

XVIII. Respondeo, neg. conf. Christus quidem potestate, non necessitate mortuus est: sed hæc potestas ex carnis conditione repeti non debuit; repeti ergo debuit ex infinita virtute Verbi, cui caro Christi erat substantialiter unita. Ita S. Aug. tract. 47. in Joann. *Quando (inquit) Christus animam posuit? Quando Verbum voluit. Principatus enim in Verbo erat: ibi potestas erat, quando poneret caro animam, & quando sumeret.*

XIX. Objiciebant quintò. Cyrillus, *lib. 9. de Adorat. in Spiritu, & Verit.* habet hæc: *Incorruptibile est namque Christi corpus, & divinam in se ipso naturam habet.*

Rursus: Dionysius Alexandrinus, qui tertio seculo vixit, in *Epist. contra Paulum Samosatenum*, reprehendit hunc hæreticum: quia *Diceret, esse corruptibilem sanguinem Jesu, qui est Deus Israel, & Jesus, & qui omnem passionem, & mortem solvit, qui redemit nos à servitute corruptionis. Sanguinem mortalis, & patibilis hominis dicis; quia dicit Dominus gloria Discipulis: Accipite, & dividite: novum testamentum est in meo sanguine: & quia dicit idem: qui pro vobis effunditur.* Ergo sentiebat Dionysius Christi sanguinem non esse corruptibilem; & proinde etiam corpus.

XX. Respondeo ad primum, Cyrillum sæpe docuisse, Christum verè esuriisse, passum fuisse dolores, quos occasione corporis experiri solemus; ac proinde non omnem corruptibilitatem à Christi corpore ablegasse: sed eam solam, quæ resolutionem in quatuor elementa complectitur. Et meritò. Cùm enim, ut Cyrillus dicit, Verbum semper manserit illi corpori unitum, hanc corruptionem impedivit. — Vel dicatur, Cyrillum loqui de corpore Christi, post resurrectionem. Ait enim, in Epist. ad Successum: *Post resurrectionem verò erat quidem ipsum illud corpus, quod passum erat, sed non jam humanas infirmitates in se habebat. Non enim jam ampliùs famem, aut lassitudinem, aut aliquid hujusmodi sentire poterat; quin potiùs incorruptibile deinceps erat; neque solum hoc, sed vivificum: corpus enim vitæ est, idest, Unigeniti.*

XXI. Ad secundum dico, Dionysium damnare Paulum Samosatenum, non quia sanguinem Christi poneret corruptibilem, ante mortem: sed quia illum corruptibilem asserebat, etiam dum in Eucharistia sacramentaliter propinatur. Movebatur autem Paulus duplici argumento. Primò. Quia, ut dicemus, Christum asserebat purum hominem; & ideo nil agnoscebat in sanguine Christi, quod ejus impediret corruptionem. Secundò. Quia Christus dixit: *Accipite, & dividite*. Et rursus: *Qui pro vobis effunditur*: divisio autem, & effusio rem corruptibilem indicant. Non advertens impius hæresiarcha, dividi, & effundi in Sacramento sanguinem Christi, non in se, sed in speciebus vini, sub quibus sacramentaliter est.

XXII. Hìc observent velim Calvinistæ, apud quos Christi sanguis, sicut & corpus, nonnisi in figura adest in Eucharistia: sæculo tertio persuasum fuisse, tùm Catholicis, tùm etiam hæreticis, Christi corpus, & sanguinem, verè, & substantialiter in Eucharistia adesse. Hæreticis

quidem. Nam si Paulus Samosatenus non supposuisset, sanguinem Christi realiter in Eucharistia contineri; quomodo potuisset illi venire in mentem, jam esse ibi corruptibiliter? Catholicis etiam. Nam si Dionysius credidisset, sanguinem Christi esse in Eucharistia solùm in typo, & in figura; poterat Samosateno respondere, & dicere: quòd cùm Christi sanguis sit in Eucharistia typicè, & figuratìvè solùm, non verò realiter; argumentum est de subjecto non supponente. Porro cùm Dionysius non sit usus hoc responso; clarum est, persuasum ei fuisse, sanguinem Christi esse revera corporaliter præsentem in Eucharistia.

DUBIUM III.

An Caro Assumta à Verbo Fuerit Immaculata?

§. I.

Statuitur Veritas Catholica.

I. Ebion, Cerinthus, aliique primi seculi hæretici, cùm, ut infra dicetur, Christum fuisse purum hominem blasphemarent; impudenter etiam effutierunt, eum ex carnali congressu Josephi cum Maria, ac proinde ex libidine, esse genitum: quod affirmarunt veteres Judæi, & confirmant moderni. Contra hos ergo omnes

II. Dico. Christus genitus est ex puella, quæ partum cum virginitate copulavit: ac proinde caro à Verbo assumta, nullâ fuit labe commaculata. Hanc veritatem prænuntiavit *Isaias, c. 7. v. 13. & 14.* Ubi legimus, quod obsessâ Hierosolymâ à Rasin Rege Syriæ, & Phacee Rege Israel; & detractante Achaz Rege Juda petere signum à Domino, sic Isaias locutus est: *Audite ergo domus David: numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Quod autem hoc vaticinium impletum sit in Christo, & quod Christus ex Virgine viri nesciâ conceptus sit; habetur *Matthæi c. 1.* Ubi cum Joseph Mariæ sponsus, videns Mariæ, ad quam ipse non accesserat, uterum intumescere, hæreret incertus, quid factum esset; Angelus in somnis apparens omnem ab eo sustulit hæsitationem, dicens, à v. 20. *Joseph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est. Pariet autem Filium; & vocabis nomen ejus Jesum: Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est à Domino, per Prophetam dicentem: ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus.*

III. Hoc idem, Lucæ primo, Gabriel prælocutus erat. Cùm enim matrem futuram prænunciasset his verbis: *Ecce concipies in utero, & paries filium*: & illa reponeret: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Respondens Gabriel dixit: *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: Ideoque, & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.*

Hanc veritatem, nec Mahometes ipse negare ausus est. Etenim in Alcorano, *Azoara 5.* inducens præfatum colloquium Mariæ cum Angelo, Mariæ virginitatem in conceptu astruit, & laudat. Imò Jesum comparat Adamo, qui sinè virili congressu in lucem editus est: addens, quòd si quis hoc, & alia mirabilia, quæ de Jesu ibi narrat, credere detrectaverit, anathema, iramque Dei mereatur.

IV. Judæi tamen duræ cervicis homines, quæ ex Evangelio protulimus tanquam fabulosa contemnunt. Quæ autem ex Isaia dicta sunt, respondent: exin-

exinde non colligi, Jesum natum fuisse ex Virgine. Primò. Quia verba: *Ecce Virgo concipiet*, de Matre Jesu non debent sumi, sed uxore Achaz Regis Juda, & de Ezechia ejus Filio, quem propediem erat paritura.

Secundò. Dato, quòd intelligi possit de Matre Jesu, non concluditur, illum fuisse conceptum, & natum ex virgine. Quia in Isaia, ubi nos legimus *Virgo*, hebraicè non legitur *Bethulah*, quæ propriè virgo est: sed è contra legitur *Habbalmah*, quod non virginem, idest conditionem, sed puellam, hoc est ætatem significat. Unde is est (inquiunt) Prophetiæ sensus: *Adulescentula concipiet, & pariet Filium*.

Tertiò. Concesso etiam, quòd *Habbalmah* significet virginem; significat tamen virginem, quæ virum quidem passa non fuerit, usque ad conceptum: non tamen, quæ in ipso conceptu virginitatem servaverit, seu quæ conceperit sinè operâ viri. Et ideo hic est Isaiæ sensus: *Virgo, quæ priùs abscondita fuerat, tradetur nuptiis, & Filium pariet*.

V. Sed prima Judæorum responsio velut aura difflatur. Quomodo enim illa verba: *Ecce Virgo concipiet &c. pariet Filium*, referri possunt ad uxorem Achaz, & filium Exechiam, quem gestatura esset in utero; si Ezechias jam natus erat? Si jam novem saltem annos expleverat? Nam supponamus, quòd hoc vaticinium factum fuerit anno primo Regni Achaz; cùm iste regnaverit solùm annos sexdecim, 4. *Reg. c.* 16. & eo mortuo statim regnare cœperit filius ejus Ezechias, jam viginti quinque annos natus, 4. *Reg. cap.* 18. evidens est, quòd Ezechias, cùm pater ejus Achaz regnare cœpit, jam nonum ætatis suæ annum attigerat. Ita discurrit S. Hieronymus, in *cap. 7. Isaiæ*.

VI. Secunda quoque responsio inanis est. Falsum enim est, hanc vocem *Habbalmah*, seu *Alma*, teneram tantùm ætatem puellæ significare: imò ulteriùs significat puellam, quæ nedum virum passa non fuerit; sed puellam absconditam, quæ virginitatis custodiendæ zelo, abstinuerit publico, virorum aspectibus non patuerit, & intima domo manserit conclusa. Hinc Rebecca, de qua, *Gen.* 24. *v.* 16. Vulgata sic loquitur: *Virgoque pulcherrima, & incognita viro*, in hebræo textu *Habbalmah* dicitur. Sic Maria soror Moysis, de qua hæc habentur, Exod. 2. v. 8. *Perrexit puella, & vocavit Matrem suam*, in hebræo legitur *Habbalmah*. Hocque adeo clarum est; ut Judæi, ne unum quidem exemplum afferre possint, quo probent, vocem illam aliquando usurpari ad significandam adolescentulam tantùm: quæ, nempe, teneræ quidem ætatis sit, sed cum ætate tenera virginitatem non conjunxerit.

VII. Quæ hactenus dicta sunt, didicimus ex S. Hieronymo. Tùm *in caput 7. Isaiæ*. Tùm in *lib. de Quæst. Hebraicis in Genesim*, ubi hæc habet: Ergo *Alma, quod interpretatur* Abscondita, *idest*, Virgo *nimiâ diligentiâ custodita, majoris mihi videtur laudis esse, quàm virgo. Virgo quippe, juxta Apostolum, potest esse corpore, & non spiritu. Abscondita verò, quæ virgo est, epitasin* (præstantiam) *virginitatis habet, ut & virgo sit, & abscondita. Et quæ abscondita est, juxta idioma linguæ hebrææ, consequenter & virgo est: Quæ autem virgo, non statim sequitur, ut abscondita sit. Hoc idem verbum, & in Exodo de Maria sorore Moysi virgine legimus. Ostendant igitur Judæi in Scripturis alicubi positum* Alma, *ubi* adolescentulam *tantùm, & non virginem sonet: & concedimus eis, illud, quod in Isaia apud nos dicitur:* Ecce Virgo concipiet, & pariet, *non absconditam virginem, sed adolescentulam significare jam nuptam*.

VIII. Dicunt primò. Theodotion, & Aquila in versionibus Sacræ Scripturæ, quas ipsi adornarunt, hoc Isaiæ Oraculum ita sunt interpretati: *Ecce adolescentula in ventre habebit, & pa-*

& pariet Filium. Secundò. Id confirmant, ex cap. 30. Proverb. ubi Salomon, v. 19. *Tria* (inquit) *sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: viam Aquilæ in Cælo, viam colubri super terram; viam navis in medio mari, & viam viri in* Alma, *hoc est in puella*. Loqui autem Salomonem de puella jam expertà virum, colligitur; quia, versu sequente, illam comparat cum muliere adulterà, dicens: *Talis est & via mulieris adulteræ, quæ castitatem jactat, & non servat; & abstergens os suum dicit, non sum operata malum*.

IX. Respondeo tamen ad primum, versiones Theodotionis, & Aquilæ non multi faciendas esse. Fuerunt enim, teste S. Irenæo *l. 3. adv. Heres. c. 24.* modò 21. *Utrique Judæi proselyti; quos sectati Ebionæi, ex Joseph generatum eum* (Christum) *dicunt*. Aquila gente Ponticus, urbe Synopæus, primùm Gentilis, postea ex Christiano factus Hebræus, Rabbini Akibæ, Christiani nominis hostis infensissimi, discipulus fuit. Versionem suam conflavit sub Hadriano Imper. circa an. Christi 130. Biblia in grecam linguam transferens, referente Philastrio, *c.* 138. lxx. Interpretum versioni eam opponere in multis studuit. Et præcipuè in hoc Isaiæ textu: *Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium*. Ubi Septuaginta duo dixerunt: *Et nomen ejus Deus nobiscum*. Aquila autem dixit: *Ecce juvencula concipiet, & pariet filium, & nomen ejus potens cum hominibus*. Ita ex Philastrio. Hinc S. Hieron. *Ep.* 33. olim 101. *ad Pammachium*, ait: *Aquila autem proselytus, & contentiosus interpres, qui non solùm verba, sed etymologias quoque verborum transferre conatus est, jure projicitur à nobis*.

Theodotion verò, qui sub Commodo Imp. suam versionem fecit, patrià Ephesius, fidem christianam professus, deinde ad Ebionis, ac Marcionis hæreses transfuga, tandem apostata ad Judaismum defecit. Unde à S. Hieronymo, *Præfat. in lib. Job*, cum Aquila, & Simmacho inter *Judaizantes hæreticos* computatur. Et Ep. 89. modò 74. ad Augustinum, *homo Judæus, & blasphemus* vocatur. Colligat hinc prudens Lector, qualem fidem talium hominum versiones mereantur.

X. Ad secundam, ex Salomone in *Proverb.* 1. dici potest, quòd etsi vox *Alma* ibi designaret puellam corruptam (quod certè falsum est) non inde colligeretur, eandem significationem habere in capite septimo Isaiæ, ut dictum est. Secundò. In versione lxx. Interpretum, & in nostra Vulgatà non legitur: *Viam viri in Alma*, seu in puella; sed: *Viam viri in adolescentia*; quia vaga, versatilis, inconstans est, ac proinde difficilis exploratu. — Tertiò. Salomonem solùm ibi indicare velle, incerta esse virginis integræ, aut corruptæ indicia. Tùm quia: virgines etiam defloratæ crimen suum, strenuè mentiendo, celare solent. Tùm quia: mille sunt, eæque clandestinæ virorum artes, quibus virginibus insidiantur; ut perdifficile sit eas detegere, aut penetrare. — Quartò. Dato, quòd ibi debeat legi: *Viam viri in Alma*; sustineo, Salomonem voluisse grande, & mirabile Mysterium partus Virginis Mariæ prænuntiare. Hoc enim dixit difficillimum esse, & penitus se ignorare; cùm nihil simile natura usquam ostenderit.

XI. Tertia verò supra allata Judæorum responsio impia est, ac blasphema. Mariam enim Matrem Jesu Virginem fuisse in conceptu, & in partu, imò & post partum, absque blasphemia negari non potest. Ex modo etiam loquendi Isaiæ colligitur, quàm vana sit ista responsio. Nam Isaias inauditum prodigium, & maximè extraordinariam rem Regi Achaz prædicit: *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum Inferni, sive in excelsum supra*. Et deinde subdit: *Propter hoc dabit vobis Dominus ipse signum .... Ecce Virgo concipiet &c.* Quod signum Jeremias

remias *Novum* appellavit: *Creavit* (inquit, c. 31. v. 22.) *Dominus novum super terram, Fœmina circumdabit virum*. Atqui, si valeret responsio, quam confutamus; signum, quod Isaias pollicetur, non foret prodigium inauditum, res extraordinaria; res nova: quid enim frequentius, quàm quòd quæ erat virgo, nuptui tradita concipiat, & pariat. Quare hanc responsionem meritò irriserunt Justinus, *Dial. cum Triphone*, Tertullianus, *adversùs Judæos*, aliique Veteres.

§. II.

Quædam Alia in Contrarium Soluta.

XII. Objiciunt primò alii, præfatum Isaiæ Vaticinium: *Ecce Virgo concipiet*, non posse ad Mariam referri, sed ad uxorem Isaiæ Prophetissam: quod sic ostendunt. Urgebat Isaias Regem Achaz, ut in angustiis, quibus tenebatur propter obsidionem Jerusalem à Regibus Syriæ, & Israel contra ipsum fœderatis, Deo potiùs confideret; & ne de ejus auxilio dubitaret, dedit ei optionem alicujus signi, quo cognosceret, copias illorum duorum Regum irrito conatu discessuras. Sed cùm Achaz hoc signum nollet petere, dicens: *Non petam, & non tentabo Dominum*; Isaias videns se surdo loqui, sermonem suum direxit ad domum David, eique proximæ liberationis signum dedit, dicens: *Audite ergo domus David..... Dabit Dominus ipse vobis signum: ecce Virgo concipiet, & pariet Filium &c.* Quasi diceret: puella, quæ nunc virgo est, nubet, concipiet, pariet infantem, educabit; & antequam sciat ille infans reprobare malum, & eligere bonum, idest, antequam adoleverit perfectè, ab his hostibus, qui Judæam infestant, liberabimini. Proposuit ergo Isaias puellæ partum, & infantem ex ea proditurum, tanquam signum proximæ liberationis Judæorum, & fugæ duorum illorum Regum; atqui hoc non potest congruere Mariæ, quæ solum septem post secula Jesum erat paritura; cujus nativitas signum esse non poterat beneficii post breve tempus exhibendi Judæis: potiùs ergo referri debet ad Prophetissam Isaiæ uxorem. Quod indicare ipsemet videtur, c. 8. v. 3. ubi sic loquitur: *Et accessi ad Prophetissam, & concepit, & peperit Filium.*

XIII. Respondeo, neg. assumtum, cùm uterque Evangelista *Matthæus*, & *Lucas* c. 1. illud Oraculum ad Mariæ partum referant. Ad id, quod adducitur, respondeo primò, partum, de quo loquitur *Isaias c.* 7. esse omnino diversum à partu, de quo loquitur, *cap.* 8. Nam puerum ex primo partu nasciturum vocat *Emmanuelem*: & hic est partus Mariæ Virginis, prænuntiatus his verbis: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Et hunc constituit, ut signum conservationis domus David, ex qua Jesus Mariæ Filius erat proditurus. Unde ait: *Audite ergo domus David.* Hinc Angelus, *Luc. 1. v.* 31. postquam Mariæ annuntiavit in ea impletum Isaiæ Oraculum, dicens: *Ecce concipies in utero, & paries Filium*; subjunxit: *Hic erit Magnus, & Filius Altissimi vocabitur: & dabit Dominus Deus sedem David patris ejus &c.* Puerum autem ex altero partu, nempe Prophetissæ, oriturum, vocat: *Accelera, spolia detrahere, festina prædari*. eumque constituit tanquam signum destructionis Regnorum Syriæ, & Samariæ: ita ut antequam ille puer à Prophetissa pariendus adultum ætatem attigisset, duo illi Reges Syriæ, & Samariæ profligandi essent. Verùm, quia & ille puer à Prophetissa, & Isaiæ concubitu oriturus, fuit typus Christi Filii Mariæ Virginis; quæcumque Isaias de filio Prophetissæ vaticinatus est, in sensu excellentiori, & veriori fuerunt in Christo impleta. Hic enim, antequam adolesceret, abstulit fortitudinem Damasci, & spolia Samariæ. Nam Jesus in ipsa in-

fantia

stantia Gentes Idololatriæ tenebris involutas Dæmoni eripuit, & multò majora fecit, quàm filius Prophetissæ.

XIV. Respondeo secundò, Isaiam de eodem partu, & puero loqui, *cap. 7. & 8.* Ita S. Hieronymus, in *cap. 8. Isaiæ.* Ait enim: *Rursum ergo sub alia figurâ partus describitur virginalis:* ita ut nomine *Prophetissæ* veniat, vel Spiritus Sanctus, ad quem Isaias accessit, juxta illud, Psalm. 33. v. 6. *Accedite ad Dominum.* Vel ipsa Virgo Maria, quæ de Spiritu Sancto concepit; cui Prophetissæ nomen aptatur, Lucæ 1. v. 48. 49. *Præcipiturque* (inquit S. Hieron.) *Isaiæ, ut ipsum puerum, qui priùs vocabatur Emmanuel, nunc appellet:* Accelera, spolia detrahere, festina prædari. *Ascendens enim in altum captivam duxit captivitatem, accepit dona hominibus. Et antequam humanum corpus assumeret, & juxta infantiam Patrem vocaret Deum, & Matrem Mariam, auferetur Damasci fortitudo, & spolia Samariæ per Regem Assyriorum; ut nec dum natus, populum suum, domum David, solâ invocatione salvaret.* Ex quibus patet responsio ad id, quod objiciebatur. Nam licèt partus Mariæ non esset, nisi post multa secula nasciturus; poterat tamen domui David, & populo liberationem afferre. Quia estò nondum natus, promissus tamen, & invocatus quovis tempore iis, qui eum invocarunt, & in eum aspexerunt per fidem, liberationem non solùm temporalem, sed & spiritualem à Diaboli captivitate largitus est.

XV. Objiciunt secundò Ebionitæ. Paulus, ad *Galat.* 4. *v.* 4. sic de Christo loquitur: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere:* quo nomine Christus in Evangelio, præsertim *Joan. 2. v. 4. & cap. 19. v. 26.* vocavit Mariam Matrem suam: atqui mulier est nomen fœminæ curruptæ; ergo &c.

XVI. Respondeo, neg. min. Nam *Mulier* est nomen significans sexum, non conditionem. Id autem probatur. Quia Eva statim ac producta, etiam antequam cognita fuisset ab Adamo, *Mulier* vocatur, *Genes.* 2. *v.* 22. De hac re ingeniosè Tertullianus, *l. de Velandis Virgin. c. 4. 5. & 6.* à Studioso videndus.

DUBIUM IV.

An Maria Mater Christi in Partu, & post Partum Virgo Permanserit?

§. I.

Resolutio Primæ Partis.

I. Dubium hoc, estò præsenti quæstioni videatur extraneum, placuit tamen inserere; ut ex ejus resolututione gloria, & Christo, ejusque purissimæ Matri magis accrescat. Et quidem cùm jam Hebræorum, & Ebionitarum insaniam contuderimus, ostendendo, B. Mariam Virginem fuisse in concipiendo; superest, ut modò quæramus: An etiam in partu Jesu manserit illibata; & an etiam post partum, ut perpetuò Virgo fuerit. Nunc quoad primum

II. Dico. B. Virgo in partu Virgo fuit, seu peperit manens Virgo. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 28. *a.* 2. Et probat ex toties laudato oraculo Isaiæ *c.* 7. in quo non solum dicitur: *Ecce Virgo concipiet*; sed additur: *& pariet Filium.* Et hoc (subdit S. Tho.) *Conveniens fuit, propter tria. Primò quidem, quia hoc competebat proprietati ejus, qui nascebatur, qui est Verbum Dei. Nam Verbum non solùm in corde absque corruptione concipitur, sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Unde, ut ostenderet, quòd illud esset corpus ipsius Verbi Dei; conveniens fuit, ut de incorrupto Virginis utero nasceretur. Unde in Sermone quodam Ephesini Concilii* (qui est Theodori Ancyrani) *legitur:* Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat: sed quia natum est in carne Verbum Dei, custodit virginitatem, se ipsum per hoc ostendens Verbum. Neque enim no-

strum

ſtrum Verbum cum paritur corrumpit mentem. Neque Deus Verbum ſubſtantiale partum eligens, peremit virginitatem. *Secundò, hoc eſt conveniens, quantùm ad effectum Incarnationis Chriſti. Nam ad hoc venit, ut noſtram corruptionem tolleret. Unde non fuit conveniens, ut virginitatem matris naſcendo corrumperet. Unde Auguſt. in quodam Serm. de Nativit. Domini* (Serm. 10. de tempore, modò inter ſuſpectos, & in appendice 121.) Fas non erat, ut per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat ſanare corrupta. *Tertiò, fuit conveniens, ne matris honorem naſcendo minueret, qui parentes præceperat honorandos.*

III. Sed dices primò. In nativitate Chriſti nil eſſe debuit, per quod ejus corpus phantaſticum appareret, ne daretur occaſio errori Manichæorum: ſed poſſe per clauſa tranſire non videtur vero corpori convenire poſſe, ſed ſoli phantaſtico; ergo non debuit ex matris utero clauſo corpus Chriſti exire.

IV. Reſpondet S. Tho. citatus ad 2. *Quòd ita Chriſtus voluit veritatem ſui corporis demonſtrare, quòd etiam ejus divinitas declararetur: & ideo permiſcuit mira humilibus. Unde, ut corpus ejus verum oſtenderetur, naſcitur ex fœmina: ſed, ut oſtenderetur ejus divinitas, naſcitur ex virgine.* Talis enim partus decet Deum, *ut Ambroſius dicit, in Hymno Nativitatis.*

V. Sed inſtabis. Tranſire per clauſa videtur ad corpus glorioſum ſpectare. Unde ſecundùm Gregorium (*Homil. 26. in Evang.*) per hoc, quòd januis clauſis ad diſcipulos poſt reſurrectionem intravit dominus, *oſtendit, corpus ſuum eſſe ejuſdem naturæ, & alterius gloriæ:* ſed corpus Chriſti in ſua conceptione non fuit glorioſum, ſed paſſibile, habens *ſimilitudinem carnis peccati*, Rom. 8. non ergo exivit per Virginis uterum clauſum.

VI. Reſpondet idem Sanctus Thomas *ad 3.* quòd *Quidam dixerunt, Chriſtum in ſua nativitate dotem ſubtilitatis aſſumſiſſe; ſicut quando ambulavit ſiccis pedibus ſuper Mare, dicunt, eum aſſumſiſſe dotem agilitatis: ſed hoc non convenit his, quæ ſupra determinata ſunt* (qu. 14.) *Hujuſmodi enim dotes corporis glorioſi proveniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus.... Dictum eſt autem ſupra* (qu. 14. a. 1. ad 2.) *quòd Chriſtus ante paſſionem permittebat carni ſuæ agere, & pati, quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus. Et ideo dicendum eſt, quòd omnia iſta facta ſunt miraculosè, per virtutem divinam. Unde Auguſt. dicit ſuper Joann.* (Tract. 121.) Moli corporis, ubi divinitas erat, oſtia clauſa non obſtiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo naſcente virginitas Matris, inviolata permanſit? *Et Dionyſius dicit, in quadam Epiſtolâ* (3. ad Cajum) *quòd* Chriſtus ſuper hominem operabatur ea, quæ ſunt hominis. Et hoc monſtrat Virgo ſupernaturaliter concipiens, & aqua inſtabilis terrenorum pedum ſuſtinens gravitatem.

VII. Dices ſecundò. In libro *de Ortu Salvatoris*, dicitur, ad Mariæ partum accurriſſe obſtetrices, quæ videntur neceſſariæ mulieri patienti dolorem in partu: atqui ſi Maria in partu virgo fuiſſet, obſtetricibus non eguiſſet; ergo &c. — Rurſus Tertullianus, *lib. de Carne Chriſti, cap.* 4. Origenes, *Homil.* 14. *in Luc.* Ambroſius in *Luc. cap.* 1. aliique Veteres videntur aſſerere, Chriſtum naſcendo aperuiſſe vulvam Matris; quod fieri nequit, niſi matris virginitas violetur.

VIII. Reſpondeo, Mariam citra dolorem Filium, quem abſque libidine conceperat, peperiſſe. *Conceptus* enim Chriſti (inquit S. Bern. Serm. 4. in Vig. Nativit.) *fuit ſinè pudore, partus ſinè dolore. Mutata eſt in Virgine noſtra maledictio Evæ.* Quod verò dicitur in *lib. de Ortu Salvat.* Accurriſſe ad partum Mariæ obſtetrices, putidiſſima fabula eſt, quia contrarium capiti 2. Lucæ. Ubi dicitur, *v.* 7. quòd Maria *Peperit Filium ſuum primogenitum, &* panis

pannis eum involuit, & reclinavit eum in præsepio. Quibus, Mariam solam fuisse, dum peperit, demonstratur. Quapropter liber ille ad Apocryphorum classem à nobis alibi amandatus fuit. Et hæc de obstetricibus fabula rejicitur à S. Hieronymo *in lib. contra Helvidium*, his verbis: *Nulla ibi obstetrix: nulla muliercularum sedulitas intercessit: ipsa pannis involuit infantem: ipsa & mater, & obstetrix fuit.* Quapropter cum citati Patres videntur dicere, Christum nascendo aperuisse vulvam Matris; nolunt in hac parte apertionem aliquam, fractionem, aut reserationem factam fuisse: sed solùm, virgineum claustrum divinæ virtuti fuisse pervium, nec Christi corpori exeunti obstitisse, ac si reseratum fuisset, ac apertum. *Unde* (concludit S. Thom. citato a. 2. ad 1.) *illa adapertio non significat reserationem communem claustri pudoris virginei, sed solùm exitum prolis de utero Matris.*

§. II.

Resolutio Secundæ Partis.

IX. HElvidii putidissimus error fuit, Mariam in conceptu, & partu Virginem quidem fuisse; sed postea à Josepho carnaliter cognitam alios filios genuisse, qui in Evangelio Fratres Domini vocantur. Fuit iste Helvidius Auxentii Ariani discipulus, homo Rusticanus, nec facundus, nec eruditus, sibi & laicus, & Sacerdos: qui, ut nomen sibi compararet, libellum scripsit, quo perpetuam Mariæ virginitatem ex Scripturæ testimoniis evertere conatus fuit. Vixit temporibus S. Hieronymi, qui contra eum edidit librum: *De perpetua Virginitate beatæ Mariæ.* Helvidio non defuere discipuli, *Helvidiani* nuncupati; sive, quemadmodum testatur Epiphanius, *Antidicomariani*, latinè *Adversarii Mariæ*. Ita refert S. Aug. *l. de Hæres. c. 56.* contra hos

X. Dico. Maria fuit, & permansit Virgo etiam post partum. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 28. *a.* 3. secutus S. Hieronymum, cæterosque Patres. Probat 1. ex illo Ezech. 44. v. 2. *Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa*: idque perpetuæ virginitati Mariæ applicat, ex Augustino, *Serm. 18. de Tempore*. Sed quoniam Critici istum inter spuria S. Augustini opera ablegant; substituo S. Hieronymum, *in Ezech.* ubi prædicta verba exponens, ait: *Pulchrè quidam portam clausam, per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, & Dux, cui porta clausa est, Mariam Virginem intelligunt, quæ & ante partum, & post partum virgo permansit..... ad confundendos eos, qui arbitrantur, eam post nativitatem Salvatoris habuisse de Joseph filios.*

XI. Hinc *Absque omni Dubio* (ait S. Thom. citato a. 3. in c.) *detestandus est error Helvidii, qui dicere præsumsit, Matrem Christi post partum à Joseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim, primò, derogat Christi perfectioni, qui sicut secundùm divinam naturam Unigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia Filius ejus; ita decuit, ut esset Unigenitus Matris, tanquam perfectissimum germen ejus. Secundò. Hic error injuriam facit Spiritui Sancto; cujus sacrarium fuit uterus virginalis, in quo carnem Christi formavit. Unde non decebat, quòd de cætero violaretur per commixtionem virilem. Tertiò. Derogat dignitati, & sanctitati Matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto Filio contenta non esset; & si virginitatem, quæ in ea miraculosè conservata fuerat, spontè perdere vellet per carnis concubitum. Quartò. Etiam ipsi Joseph esset ad maximam præsumtionem imputandum, si eam, quam revelante Angelo de Spiritu Sancto Deum concepisse cognoverat, polnere attentaret.* Hæc S. Thomas, concludens: *Et ideo est simpliciter asserendum, quòd Mater Dei, sicut Virgo concepit, & Virgo peperit: ita*

ita etiam & Virgo post partum in sempiternum permansit. Hanc veritatem strenuè propugnavit, circa medium septimi seculi, duobus libris S. Ildefonsus Toletanus contra quosdam, qui in Hispania hæresim Helvidii recoquebant.

XII. In contrarium tamen primò opponebat Helvidius. De Maria, & Joseph, *Matth. 1. v. 18.* hæc habentur: *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*: sed Evangelista non diceret: *Antequam convenirent*, nisi postea conventuri fuissent: sicut enim de nunquam pransuro rectè non diceretur, *Antequam pranderet*: sic de nunquam conventuris benè non diceretur: *Antequam convenirent*; ergo postea carnaliter convenerunt Maria, & Joseph.

Secundò. Ibidem, *v. 20.* ex verbis Angeli ad Joseph subditur: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*: sed conjugium consummatur per carnalem copulam; ergo videtur, quod aliquando &c.

Tertiò. Post pauca, *v. 24. & 25.* subditur: *Et accepit conjugem suam. Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum*: sed hoc adverbium *Donec* significat tempus determinatum, quo impleto, fit id, quod usque ad illud tempus non fiebat: verbum autem *non cognoscebat* ibi ad coitum refertur, sicut cùm Gen. 4. v. 1. *Adam verò cognovit uxorem suam*; ergo &c.

XIII. Respondetur ad hæc cum D. Tho. a. 3. citato ad 1. *Quòd, sicut Hieron. dicit, in Lib. contra Helvidium*, intelligendum est, quòd hæc præpositio *ante*, licèt sæpè consequentiam indicet; tamen nonnunquam ea tantùm, quæ priùs cogitabantur, ostendit. Nec necesse est, ut cogitata fiant, cùm ideo aliud intervenerit, ne ea, quæ cogitata sunt, fierent. Sicut si aliquis dicat: Antequam in portu pranderem, navigavi, non intelligitur, quòd in portu prandeat, postquam navigaverit: sed quia cogitabatur in portu pransurus. *Et similiter Evangelista dicit*: Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. *Non quia postea convenerint; sed quia, dum viderentur conventuri, prævenit conceptio per Spiritum Sanctum, ex quo factum est, ut ulteriùs non convenirent*.

Ad secundum respondet idem Sanctus Thomas: *Quod, sicut Augustinus dicit, in lib. 1. de Nupt. & Concupisc.* cap. 11 conjux Joseph vocatur Mater Dei, ex prima desponsationis fide, quam per concubitum non cognoverat, nec fuerat cogniturus. *Ut enim Ambrosius dicit, super Lucam* (cap. 1. super illud, & nomen Virginis Maria) Non virginitatis ereptio, sed conjugii testificatio, nuptiarum celebratio declaratur — Ut enim ostendit idem S. Tho. 3. *p. q. 29. a. 2.* inter Mariam, & Joseph verum erat conjugium: quia licèt inter illos non esset futura conjunctio corporum; erat tamen indivisibilis conjunctio animorùm, per quam alter alteri tenebatur servare fidem: quæ secundùm S. Tho. est forma, ex qua Matrimonium speciem sortitur.

Ad tertium dicit idem S. Thom. *qu. 28.* citatâ, *art. 3. ad 3.* aliquos velle, quòd ly *Non cognoscebat eam* non sumatur pro cognitione coitus, seu carnali, sed de cognitione notitiæ; ita ut sensus sit: quòd Joseph non cognoverit Mariæ dignitatem, nisi postquam peperit. Tunc enim cognovit, eam esse Matrem Dei. Ita Chrysost. *Homil. 1. Op. Imperf. in Matth.* Alii hoc *referunt ad notitiam visus. Sicut enim Moysi cum Deo colloquentis glorificata est facies, ut non possent intendere in eum filii Israel: sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognosci non poterat à Joseph, donec pareret: post partum autem à Joseph agnita invenitur specie faciei, non tactu libidinis*.

Hieronymus autem, lib. adversùs Helvidium, cap. 3. *concedit, hoc esse intelligendum de cognitione coitus. Sed*

dicit, *quòd* Usque, *vel* Donec *in Scripturis dupliciter potest intelligi*. *Quandoque enim designat certum tempus*, *secundùm illud*, *Galat.* 3. Propter transgressionem lex posita est, donec veniret semen, cui promiserat. *Quandoque verò signat infinitum tempus*, *secundùm illud*, *Psal.* 122. Oculi nostri ad dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. *Ex quo non est intelligendum*, *quòd post impetratam misericordiam oculi avertantur à Deo*. *Et secundùm hunc modum loquendi significantur ea*, *de quibus posset dubitari*, *si scripta non fuissent*; *catera verò nostra intelligentia derelinquuntur*. *Et secundùm hoc Evangelista dicit*, *Matrem Dei non esse cognitam à viro*, *usque ad partum*; *ut multò magis intelligamus*, *cognitam non fuisse post partum*. Ita Angelicus Magister.

XIV. Opponebat secundò. *Matth.* 1. *v.* 25. Jesus vocatur Filius Mariæ *Primogenitus*: sed primogenitus dicitur ille, post quem alius est genitus; ergo &c.

Si respondeas cum S. Thoma, ibid. *ad* 4. Christum dici Mariæ primogenitum, non quòd Maria alios post Christum filios genuerit; sed quòd ante Christum nullum filium genuerit: etenim secundùm morem Scripturarum unigenitus vocatur primogenitus. Nam in lege primogenitum debebat offerri: & tamen si ovis unicum genuisset agnum, debuisset ille, licèt unigenitus, offerri Deo tanquam primogenitus, non expectando, an alius nasceretur. Et 1. *Paralip.* 23. *v.* 17. dicitur: *Fuerunt autem filii Eliezer Robobia primus*: *& non erant Eliezer filii alii*.

XV. Replicabat. Christus sic dicitur primogenitus, ut habuerit alios fratres, certè ex Maria Matre post ipsum genitos. Nam, *Joan.* 2. *v.* 12. dicitur: *Post hoc descendit Capharnaum ipse* (Christus) *& Mater ejus*, *& fratres ejus*. Et Matth. 13. v. 55. *Nonne hic est fabri filius? Nonne Mater ejus dicitur Maria*, *& fratres ejus Jacobus*, *& Joseph*, *& Simon*, *& Judas*. *Et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt?* ergo Christus habuit fratres, & sorores.

XVI. Non me latet, aliquos Patres, ut Origenem, in *v.* 13. *Matth.* Epiphan. *Hæres.* 78. Eusebium, *l.* 2. *hist. Eccl. c.* 1. Hilarium, *in c.* 1. *Matth.* & alios existimare, eos, qui fratres Christi in Evangelio appellantur, fuisse Josephi filios ex priori uxore susceptos, quos putabant Christi germanos fratres: sicut & Josephum putabant eorum esse Patrem. Sed Sanctus Hieronymus sentit oppositum, *in cap.* 12. *Matth.* ubi ait: *Quidam*, *fratres Domini de alia uxore Joseph filios suspicantur*, *sequentes deliramenta apocryphorum*, *& quamdam Melcham*, *vel Escham mulierculam confingentes*. *Nos autem sicut in libro*, *quem scripsimus contra Heluidium*, *continetur*, *fratres Domini*, *non filios Joseph*, *sed consobrinos Salvatoris*, *Mariæ liberos intelligimus materteræ Domini*; *quæ esse dicitur mater Jacobi minoris*, *& Joseph*, *& Judæ*, *quos in alio Evangelii loco fratres Domini legimus appellatos*. *Fratres autem consobrinos dici omnis Scriptura demonstrat*. Hæc S. Hieronymus, & fusiùs in citato libro contra Helvidium.

XVII. Respondeo igitur, prædictos vocari fratres Christi, non quidem naturâ, quasi ex eodem patre, & matre progeniti; sed cognatione dumtaxat, seu consaguinei ejus existentes. Ita ex S. Hieronymo S. Thomas, *a.* 3. citato *ad* 5. Qui, ibidem *ad* 6. addit: *Quòd Maria*, *quæ dicitur Jacobi*, *& Joseph mater*, *non intelligitur esse mater Domini*; *quæ in Evangelio non consuevit nominari*, *nisi cum cognominatione hujus dignitatis*, *quòd sit mater Jesu*. *Hæc autem Maria intelligitur esse uxor Alphæi*, *cujus filius est Jacobus minor*, *qui dictus est frater Domini*.

Circa hoc est observandum: quòd Cleophas, aliter dictus Alphæus, fuerit frater Joseph sponsi Mariæ Virginis. Inde factum est, ut Maria Mater Jesu,

fu, & Maria uxor Cleophæ, seu Alphæi, vocarentur sorores, non naturâ, sed cognatione, seu affinitate. Quatuor autem Mariæ Cleophæ filii, Jacobus; Joseph, Simon, & Judas dicuntur fratres Christi, idest, consanguinei; quia consobrini, nempe, filii fratris Joseph, qui æstimabatur pater Jesu. Et ut ait S. Augustinus, *lib. 2. de Consensu Evang. c. 11.* & ex ipso S. Tho. 3. *p. q.* 28. *a.* 1. *ad* 1. dici etiam poterat pater Christi, sicut vir Mariæ, non quidem carne: *Sed copulatione conjugii, multò videlicet conjunctiùs, quàm si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Joseph pater Christi; quia non eum genuerat concumbendo: quandoquidem pater esset etiam ei, quem non ex sua conjuge procreatum aliunde adoptasset.* Ita S. August. apud S. Tho. citatum.

XVIII. Opponebat etiam Tertullianum, *lib. de Monogamia, cap.* 8. dicentem, Mariam post natum Jesum conjugale soluisse debitum. Ait enim: *Et Christum quidem Virgo enixa est, semel nuptura post partum.*

XIX. Respondeo, de Tertulliano non debere nos esse solicitos: cùm enim librum de Monogamia conscripsit, jam à fide Catholicâ defecerat. Quare S. Hieron. Helvidio Tertullianum pro se adferenti, ita respondet: *De Tertulliano quidem nihil amplius dico, quàm hominem Ecclesiæ non fuisse.*

XX. Sed dices. D. Basilius, *Homil.* 25. *de Humana Christi generatione*, exponens verba: *Non cognoscebat eam, donec peperit*; concludit: *Quod autem deinde* (idest post Christi partum) *secutum est, tanquam nihil ad Mysterii rationem pertinens, curiosiùs omittamus inquirere.*

Respondeo, S. Basilium citato loco dicere, non esse curiosiùs inquirendum: An Maria post partum virgo manserit, quia ad rem non erat. Tunc enim exponebat Isaiæ textum: *Ecce Virgo concipiet, & pariet:* ad cujus verificationem sat erat, ut esset virgo ante partum, & in partu. Verùm mentem suam aperiens Basilius, fuit perpetuæ virginitatis Mariæ assertor: exponens enim illam particulam. *Donec*, Matth. 1. v. 25. *Et non cognoscebat, donec peperit*; ait: *Etsi alicujus temporis terminum circumscribere videatur, verè tamen infinitum aliquid præsefert.*

DUBIUM V.

An Verbum Assumserit Humanam Animam, & Humanam Mentem?

§. I.

Resolutio Primæ Partis.

I. ARius, ut etiam ex hac parte insidiaretur divinitati Filii Dei (ut refert August. *Hæres.* 49.) quasi susurrando, negavit, Christum habuisse humanam animam nostræ similem; sed solam carnem fuisse à Verbo assumtam, Verbum autem carni unitum stetisse loco animæ. Ex quo sequebatur, quòd in Christo non fuerint duæ naturæ, sed unà tantùm: ex anima enim, & carne una natura constituitur. Motivum autem hoc dicendi Ario fuit istud. Cùm enim sustinere vellet suam palmarem blasphemiam, quòd nimirum Filius Dei sit creatura, & minor Patre; & ad hoc probandum assumsisset illa Scripturæ loca, quæ infirmitatem ostendunt in Christo: ne aliquis responderet, dicta loca evincere quidem infirmitatem in Christo secundùm naturam humanam, non verò secundùm naturam divinam; quid excogitavit? Animam humanam removit à Christo, & loco ejus posuit naturam Filii Dei; ut cùm quædam dicerentur de Christo, puta mirari, timere, orare &c. quæ carni aptari non possunt; necessariò ista in Filium Dei, ejusque naturam refunderentur: ut nemo crederet, esse naturâ Deum, qui talia pate-

pateretur. Huic errori subscripsisse etiam Apollinarem, testatur idem S. August. *Hæres.* 55. Pro Catholica tamen veritate.

II. Dico. Verbum Dei assumsit animam humanam. Hanc veritatem probat S. Thomas, 3. *p. qu.* 5. *a.* 3. auctoritate S. Scripturæ, in qua Christus de sua animâ facit mentionem. Matth. 26. v. 38. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Et Joan. 12. v. 27. *Nunc anima mea turbata est.* Joan. 10. v. 18. *Potestatem habeo ponendi eam* (idest, animam meam) *& iterum sumendi eam.* Sed ad hoc *respondebat Apollinaris* (inquit S. Tho.) *quòd in his verbis anima metaphoricè sumitur; per quem modum in veteri Testamento Dei anima commemoratur, Isaiæ* 1. Calendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea.

Contra tamen instat, ex S. August. lib. 83. QQ. qu. 80. *Evangelista in Evangelica narratione narrant, quòd miratus est Jesus, & iratus, & contristatus, & quòd esuriit: quæ quidem ita demonstrant, eum veram animam habuisse; sicut ex hoc, quòd comedit, & dormivit, & fatigatus est, demonstratur verum corpus humanum. Alioquin si hæc ad metaphoram referantur, cùm similia legantur in veteri Testamento de Deo, peribit fides Evangelicæ narrationis.* Unde sic discurro. Per hoc, quòd in Evangelio dicitur Christus esuriisse, comedisse, dormiisse, fatigatus fuisse, colligitur, eum habuisse veram carnem, & verum corpus humanum contra Manichæos; ergo per hoc, quòd dicitur habuisse animam, miratus, iratus, contristatus, colligi debet, eum habuisse veram animam humanam.

Confirmo. Ex *cap.* 10. *Joannis* citato, Christus dicit, se habere potestatem ponendi animam suam, & iterum sumendi eam: sed si Verbum in Christo esset pro anima, non posset hoc dicere. Non enim erat in ejus potestate, vel corporis ejus, dimittere Verbum, & iterum illi uniri, cum hoc naturæ vires excedat; ergo &c.

III. Secundò. Ut discurrit S.August. (apud D. Thom.) *lib. contra Felicianum, cap.* 13. Si Verbum animam humanam non assumsit; ergo eam redemtione vacuam reliquit: *Aut ergo hoc fecit, quia innoxiam sciens, medicina indigentem non credidit; aut à se alienam putans, redemtionis beneficio non donavit; aut ex toto insanabilem judicans, curare nequivit; aut ut vilem, & quæ nullius usibus apta videretur, abjecit. Horum duo blasphemiam important in Deum. Quomodo enim dicetur omnipotens, si curare non potuit desperatam? Aut quomodo omnium Deus, si non ipse fecit animam nostram?... Si originem attendas, pretiosior est animæ substantia: si transgressionis culpam, propter intelligentiam, pejor est carne. Ego autem Christum, & perfectam sapientiam scio, & piissimum esse non dubito: quorum primo, meliorem, & prudentia capacem non despexit: secundo, eam, quæ magis fuerat vulnerata suscepit.* Ita August. Illud ergo suscipere, & consequenter sanare non omisit Verbum, quod in homine erat melius, & quod magis fuerat vulneratum: sed quod in homine est melius, & magis per culpam fuerat vulneratum, est anima humana; ergo cùm dici nequeat, Deum animam non fecisse, nec ipsi insanabilem fuisse, dici debet, quòd eam sanandam assumsit.

IV. Tertiò. Ratio S. Thomæ est. Nam ponere, Verbum assumsisse carnem sine animâ, est destruere Incarnationis veritatem, nempe, naturam humanam verè fuisse assumtam. Detractò enim eo, quod est de essentia, & constitutivo hominis, verus homo, aut vera caro humana haberi non potest, nisi æquivocè: natura autem humana, in esse talis, constituitur per animam humanam; igitur si hanc non assumsit Verbum, naturam humanam verè non assumsit.

V. Quartò etiam potest sic suaderi. Quod generatur ex aliquo vivente, non potest dici filius ejus, nisi procedat

cedat ut simile illi in specie attomâ; quâ ratione vermes non dicuntur filii animalis, ex quo generantur: sed si Christus animam humanam non haberet, non esset similis in specie atomâ cum Maria: quia quæ secundùm formam specificam differunt, ejusdem speciei esse non possunt; ergo Christus non posset dici filius Mariæ, seu Maria ejus Mater, quod est contra Evangelia.

VI. Demùm: Dato etiam, secundùm errorem Arii, quòd Verbum divinum non esset Deus; adhuc tamen non posset uniri per modum animæ humanæ. Quod probo sic. Verbum divinum, estò non esset Deus, esset tamen spiritus perfectissimus, super omnes cœlestes Spiritus eminens: atqui nullus spiritus in se perfectus, & completus potest unriri, tamquam forma animans corpus, & cum eo unam naturam constituens: unde neque Angeli, quamvis inferiores Verbo, possunt per modum formæ animare corpus; ergo &c.

VII. Dices pro Ario primò. Id assumsit Verbum, cujus Joannes in Evangelio meminit, *c.* 1. recensens Incarnationem: sed meminit solius carnis, v. 14. *Verbum caro factum est*; ergo &c.

VIII. Respondeo ex S. Thom. 3. *p. q.* 5. *a.* 3. *ad* 1. Joannem meminisse solius carnis, sumendo per synecdochen totum hominem; ac si diceret: Verbum homo factum est. Sicut, & Isaiæ, 40. v. 5. *Videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est*. Nam secundùm consuetudinem Scripturarum nomine carnis totus homo intelligitur. Ideo autem potiùs carnem nominavit, quia per carnem Filius Dei visibilis apparuit; unde subditur: *Et vidimus gloriam ejus*. Vel ideo potiùs nominavit carnem, ut summam dignationem Dei commendaret; qui ad carnis humilitatem descendere voluit (secundùm August. *l.* 83. QQ. *q.* 80.) Rationabile etiam fuit, ut nominaret carnem, quæ cum magis distet à Deo, quàm anima, minùs assumtibilis videbatur.

IX. Dices secundò. Anima necessaria est, ut corpus vivicet: sed caro Christi, quæ erat unita Verbo, quod est fons vitæ, non egebat principio vivificante; ergo &c.

X. Respondeo ad min. ex D. Tho. citato *ad* 2. aliter esse fontem vitæ animam, aliter Verbum. Nam *Verbum est fons vitæ, sicut prima causa vitæ effectiva: sed anima est principium vitæ corporis, tanquam forma ipsius. Forma autem est effectus agentis. Unde ex præsentia Verbi magis concludi posset, quòd corpus esset animatum: sicut ex præsentia ignis potest concludi, quòd corpus, cui ignis adhæret, sit calidum*. Concludo igitur cum S. August. lib. de Agone Christ. c. 21. *Non eos audiamus, qui solùm humanum corpus dicunt esse susceptum à Verbo Dei, & sic audiunt quòd dictum est:* Verbum caro factum est *; ut negent, illum hominem, vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam. Errant enim multum: nec intelligunt, ideo carnem solam nominatam esse in eo, quod dictum est:* Verbum caro factum est; *quia hominum oculis, propter quos facta est illa susceptio, eam sola potuit apparere. Nam si absurdum est, & valde indignum, ut humanum spiritum homo ille non habuerit .... quantò magis absurdum, & indignum est, ut nec spiritum, nec animam habuerit; & hoc solùm habuerit, quod etiam in pecoribus vilius est, & extremius, idest corpus. A' nostra ergò fide etiam ista impietas excludatur; totumque hominem, atque perfectum à Verbo Dei susceptum esse credamus*. Hucusque Augustinus.

§. I I.

Resolutio Posterioris Partis.

XI. Apollinaris, de quo supra, Laodicenæ Ecclesiæ Presbyter, unà cum Apollinare filio, ejusdem Eccle-

Ecclesiæ Lectore, à quibus Apollinaristæ, estò ab initio cum Ario senserint, Verbum carnem solam sinè animâ suscepisse; temporis tamen progressu hæresim suam emollierunt, dicentes: animam quidem cum carne susceptam fuisse à Verbo; huic tamen animæ in Christo defuisse mentem, seu intellectum, sed pro mente, ac intellectu Verbum fuisse. Nimirum, assumtam quidem à Verbo animam secundùm eam partem, quâ vivimus, sentimus, & cætera cum animalibus communia officia præstamus; non verò secundùm eam partem, quâ ratione utimur, & rationales sumus; sed in locum hujus intrasse Verbum. Id constat ex S. Athanasio, *lib. 1. de Incarnat.* contra Apollinarem, dicente: Apolinaristæ *Inquiunt, vice interioris, qui in nobis est hominis mentem cœlestem inesse Christo.* Et infra: *Assumsit, inquiunt, corpus absque mente, ut ipse mens in illo esset, expers omninò peccati.* Ex S. Gregorio Nazianzeno, *Epist. ad Nectarium*, & *Epist. 1. ad Cledonium*. Ex Theodoreto, *l. 4. Hæretic. Fabularum, c. 8.* Ex Vincentio Lirinensi, qui in *Commonit. n. 12.* referens Apolinaris errorem, ait: *Dicit enim in ipsa Salvatoris nostri carne, aut animam humanam penitus non fuisse; aut certè talem fuisse, cui mens & ratio non esset.* Hunc errorem ex Platonicæ philosophiæ fontibus hausisse Apollinarem, testatur Nemesius, initio libri de Natura Hominis: *Quidam enim* (inquit) *è quibus est Plotinus, aliud esse animam, & aliud mentem statuentes, ex tribus constare volunt hominem, è corpore, animâ, & mente. Hos secutus est Apollinaris Laodiceæ Episcopus.* Episcopum Apollinarem fuisse, intelligi debet de Apollinari filio, quem Episcopum fuisse constat ex Epist. Synodicâ Concilii, quod Alexandriæ habitum est, anno 362. Ecclesiæ quidem Antiochenæ scribit Theodoretus, *l. 5. c. 3.* sed veriùs Laodicenæ, ut scribunt Ruffinus, *Hist. l. 1. c. 20.* Hiron. *l. de Script. Eccles.* Liberatus *in Breviario, c. 3.* Et Nemesius supra laudatus. Contra hunc errorem

XII. Dico. Verbum assumsit animam mente præditam. Ita S. Thomas, *3. p. q. 5. a. 4.* ex S. August. *Hæres. 55.* dicens: *Apollinaristæ de anima Christi à Catholica Ecclesia dissenserunt, dicentes, sicut Ariani, Deum Christum carnem solam sinè animâ suscepisse. In qua quæstione testimoniis Evangelicis victi, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum Verbum in ea fuisse dixerunt.*

XIII. Error autem iste à S. Tho. rejicitur. Primò. Nam adversatur narrationi Evangelicæ, quæ commemorat, Christum fuisse miratum, Matth. 8. *Admiratio autem absque ratione esse non potest; quia importat collationem effectus ad causam: dum scilicet aliquis videt effectum, cujus causam ignorat, & quærit; ut dicitur in 1. Met. c. 2.* In Christo etiam fuerunt metus, & tristitia excitatæ à facultate, quæ libera erat.

XIV. Neque dicere potes, harum passionum principium, & subjectum fuisse Verbum — Nam in primis, ex hoc sequeretur cum Ario, Verbum non fuisse Deum: quod tamen Apollinaristæ non dicebant. Deinde: Verbum non esse immutabile; cùm per has passiones, quarum esset subjectum, mutaretur. Rursus: non esse omniscium, si esset subjectum admirationis, quæ ex ignorantia causæ procedit: nec esse omnipotens, quia non posset à se avertere malum, quod timeret, & de quo tristaretur.

XV. Secundò. Verbum assumsit animam capacem peccati, quam volebat à peccato justificare: sed anima non est capax peccati, nec justificationis à peccato, nisi per mentem: ergo oportuit, ut assumeret animam secundùm mentem.

XVI. Tertiò. Si Verbum assumsit animam, non rationem, non habuit carnem humanam, sed bestialem; quia per solam mentem anima humana à bestiali

bestiali secernitur. Unde Aug. *in lib.* 83. QQ. *q.* 80. dicit, quòd secundùm hunc errorem sequeretur, quòd Filius Dei *Belluam quandam cum figura humani corporis suscepisset*; quod iterum repugnat veritati divinæ, quæ nullam patitur fictionis falsitatem.

XVII. Instauro hucusque dicta, sic. Si animam humanam non habuit Christus: quid igitur moriturus in cruce Patri commendavit, dum ait Lucæ, 23. v. 46. *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum?* Animam sensitivam, an Verbum? Quid quæso moriens tradidit, dum, ut habetur, Joan. 19. v. 30. *Inclinato capite tradidit spiritum?* Non Verbum, quòd nunquam dimisit, & à quo nunquam fuit dimissus; non animam purè sensitivam, quæ in morte non traditur, sed perit. Rursus: si animam sinè mente Christus habuit, quomodo de illo dicitur, *Luca* 2. *v.* 52. quòd *Proficiebat sapientiâ, & ætate?* Non proficiebat sapientiâ, ratione Verbi, quia hoc est sapientiæ infinitæ: non ratione animæ sensitivæ, quæ sapientiæ incapax est; ergo ratione animæ humanæ mente præditæ, quam habebat.

XVIII. Dices primò. Ubi est præsentia rei non requiritur ejus imago: sed homo secundùm mentem est ad imaginem Dei, ut dicit August. *lib.* 14. *de Trinit. cap.* 3. & 6. ergo cùm in Christo fuerit præsentia divini Verbi, non oportuit ibi esse mentem humanam.

XIX. Secundò. Major lux offuscat minorem: sed Verbum Dei, quod est *Lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*, Joann. 1. v. 9. comparatur ad mentem, sicut lux major ad minorem; quia ipsa mens lux quædam est, quasi lucerna illuminata à prima luce, Proverb. 20. v. 27. *Lucerna Domini spiraculum hominis*; ergo in Christo, qui est Verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

XX. Tertiò. Mens humana neque est caro, neque actus carnis: quia nullius corporis actus est: sed assumtio Verbi est Incarnatio; ergo non debuit mentem assumere.

XXI. Respondeo ad primum cum D. Thom. citato *a.* 4. *ad* 1. dist. maj. Ut suppleat rei præsentiam, conc. maj. Ut perficiatur ex rei præsentia, nego maj. *Ubi est* (inquit S. Doct.) *ipsa res per sui præsentiam, non requiritur ejus imago, ad hoc, quòd suppleat locum rei: sicut ubi est Imperator, milites non venerantur ejus imaginem. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, ut perficiatur ex ipsa rei præsentia: sicut imago in cera perficitur per impressionem sigilli, & imago hominis resultat in speculo per ejus præsentiam. Unde ad perficiendam mentem humanam necessarium fuit, quòd eam Verbum sibi univerit.*

XXII. Ad secundum dico cum eodem S. Thom. ad 2. *Quòd lux major evacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis: non tamen evacuat, sed perficit lucem corporis illuminati. Ad præsentiam enim Solis, stellarum lux obscuratur, sed aeris lumen perficitur. Intellectus autem, seu mens hominis est quasi lux illuminata à luce divini Verbi: & ideo per præsentiam Verbi non evacuatur mens hominis, sed magis perficitur.*

XXIII. Ad tertium dico cum eodem ad 3. *Quòd licèt potentia intellectiva non sit alicujus corporis actus; ipsa tamen essentia animæ humanæ, quæ est forma corporis, requiritur, quòd sit nobilior ad hoc, quòd habeat potentiam intelligendi; & ideo necesse est, ut corpus meliùs dispositum ei respondeat.*

XXIV. Quæres: Quando, & à quo Apollinaristarum hæresis fuerit proscripta?

Respondeo, damnatam, tacito nomine Auctoris, in Alexandrina Synodo, anno Christi 362. à S. Athanasio celebratâ, aliisque Episcopis post Constantii mortem ab exilio reversis. Id constat ex *Epist. Synodicâ* illius Concilii, in qua decretum legitur: *Salvatorem non habuisse corpus inanimum, nec*

nec sensus, aut mentis expers. Secundò. Damnata est, anno circiter 373. in Concilio Romano, Damaso præside; qui in Apollinarem, ejusque primarium discipulum Timotheum depositionis sententiam tulit, & utrumque anathemate confixit. De hoc extat epistola Damasi ad Orientales, à Theodoreto descripta, *lib. 5. Hist. Eccles. cap. 10.* Tertiò. Damnata est, anno 378. in Synodo Antiochenâ, cujus meminit Concilium Constantinopolitanum I. Generale II. anno 382. celebratum: in quo tandem hæresis præfata damnata ita præstringitur, in Epist. Synodicâ: *Nos praterea doctrinam Dominicæ Incarnationis integram, & perfectam tenemus; neque dispensationem carnis Christi, vel anima, vel mentis expertem, vel imperfectam esse asserimus: sed agnoscimus Verbum Dei ante secula, omnino perfectum hominem in novissimis diebus pro nostra salute factum esse.*

XXV. Porro: hìc notandum censeo: quòd Vitalis alter Apollinaris discipulus, qui Antiochiæ ab ipso Antiochiæ præfectus fuerat, cùm apud Damasum in hæreseos suspicionem venisset, ut se à tali labe purgaret Romam venit: ubi oblatâ Summo Pontifici subdolâ fidei confessione, in communionem Catholicam admissus fuit. Verùm postea detectâ ejus fraude, Damasus eum à Fidelium communione segregavit; ambiguamque fidei confessionem, quam Vitalis obtulerat, damnavit. De quo videndus est S. Gregorius Nazianzenus, *Epist. 2. ad Cledonium.*

DUBIUM VI.

An Verbum Assumserit Humanam Voluntatem?

§. I.

Hæresis Monothelitarum.

I. Apollinaris qui, ut nuper vidimus, non ponebat in Christo animam rationis, & mentis compotem, sed loco mentis ponebat Verbum; consequenter, cùm voluntas sit potentia animæ, ut ratione, ac mente præditæ, negabat in Christo humanam voluntatem: unam solùm voluntatem in eo ponens, nempe, divinam, quæ staret pro voluntate humanâ, sicut divinus intellectus stabat pro intellectu humano.

Idem sensisse dicendus est Eutiches, & alii ponentes in Christo unam tantùm naturam, nempe, divinam. Hi enim cogebantur in ipso etiam ponere unam solam voluntatem, & hanc divinam.

II. Verùm qui hanc quæstionem celebrem reddiderunt, fuerunt Monothelitæ, sic dicti à *Monos*, idest, *Unus*, & *Thelema*, nempe, *Voluntas*: quasi unius voluntatis assertores. Hujus ergo hæresis originem, authores, fautores, impugnatores, & statum recensebimus. Colligimus hæc ex D. Thom. 3. *p. qu.* 18. *a.* 1. sic dicente: *Quidam posuerunt in Christo esse unam solam voluntatem: sed ad hoc ponendum diversimodè moti esse videntur. Apollinaris enim non posuit animam intellectualem in Christo; sed quòd Verbum esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Unde cùm voluntas sit in ratione, ut Philosophus dicit in 3. de anima, sequebatur, quòd in Christo non esset voluntas humana; & ita in eo non esset, nisi una voluntas. Et similiter Eutiches, & omnes, qui posuerunt unam naturam compositam in Christo, cogebantur ponere unam voluntatem*

tatem in eo. Nestorius etiam, quia posuit unionem Dei, & hominis esse factam solùm secundùm affectum, & voluntatem, posuit unam voluntatem in Christo. Postea verò Macarius Antiochenus Patriarcha, & Cyrus Alexandrinus, & Sergius Constantinopolitanus, & quidam eorum sequaces, posuerunt in Christo unam voluntatem; quamvis ponerent duas naturas in Christo secundùm hypostasim unitas: quia opinabantur, quòd humana natura in Christo nunquam movebatur proprio motu, sed solùm secundùm quod erat mota à divinitate, ut patet ex Epistola Synodicâ Agathonis Papæ. Ita S. Thomas.

III. Anno igitur Christi sexcentesimo vigesimo secundo, Heraclii Imperatoris decimo tertio, Honorio Primo Rom. Pont. Monothelitarum hæresis ex Inferis erupit. Ipsi imprudens Imperator obstetricatus est in duplici, quem habuit cum hæreticis, congressu: primo in Armenia cum Paulo Severiano hæretico, altero cum Athanasio Jacobitarum Catholico. Verùm errorem hunc non est fabricatus Heraclius; sed illud accepit à Sergio, cui arctissima familiaritate conjungebatur.

Sergius ergo Constantinopolitanus Patriarcha hujus hæreseos, vel Auctor, vel præcipuus Patronus fuit. Sergio accessit Cyrus Alexandrinus, Macarius Antiochenus, Pirrhus pariter, & Paulus in Sede Constantinopolitana Sergio successores, & Theodorus Pharanitanus. Cui autem ex his cedere debeat infælix gloria, hæresim hanc invenisse, inter Eruditos contentio est. Primas partes habuisse Sergium in ea propagandâ, ac Cyrum; certum videtur. Horum enim suasu, anno 648. sententiam de una in Christo voluntate, atque operatione publico Edicto, quam *Ecthesim*, idest, *Expositionem fidei* nominarunt, promulgavit Heraclius; quamque Sergius post coactam Constantinopoli suorum Episcoporum Synodum, Imperatoris auctoritate, & Episcoporum subscriptionibus firmatam, toto spectante populo, primarii Templi foribus affixit. In hac tamen Ecthesi error unius tantùm in Christo voluntatis, & operationis apertè quidem non statuitur: sed vetatur solùm, ne quis unius, aut duarum voluntatum vocibus utatur. Quia tamen hoc modo loquendi errorem tegere, ac dissimulare intendebant; ideò *Ecthesis* illa tanquam suspecta damnata fuit.

IV. Huic errori favisse Honorius I. Rom. Pont. in suis ad Sergium datis Epistolis, Synodi sextæ Patribus visus est. Unde & ipsi cum apertis Monothelitis anathema dictum est in eâdem Synodo: *Anathematibus interfecimus* (verba sunt epistolæ Synodicæ ad Agathonem Papam) *ex sententia per sacras vestras litteras de iis priùs latâ Theodorum Episcopum, Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pirrhum, & Petrum*. Deceptos tamen fuisse, quoad Honorium, errore facti prædictos Patres, infra ostendemus. Quia licèt Sergius auctoritate Honorii errorem suum tueri conaretur; Honorius tamen numquam tali errori adhæsit: sed fortè solùm toto officii sui zelo non se opposuit, sperans omnia pacificè componi posse. Sed de hoc egi *Tom. 1. in 1. p. Qu. 3. de Locis Theol. Dub. 5. §. 5. à n. 32. & Dub. 6. §. 5. n. 28.*

V. Monothelitarum præcipui impugnatores fuere, primò. Sophronius spectatissimæ vitæ Monachus, & ad Patriarchalem Hierosolymæ Sedem postea Evectus; qui, suorum coacto Concilio Episcoporum, hæc nascentis Monothelismi semine perniciosa denuntiavit, ac damnavit. Secundò. Severinus Papa Honorii successor, qui Heraclii Ecthesim damnavit. Tertiò. Joann. IV. qui Severino successit, & in Synodo Romæ coactâ edita in Oriente Monothelitarum decreta rescidit; atque Heraclium ad communionem revocare conatus est: cæterique sequentes Romani Pontifices.

VI. Donec hortatu, consilio, & opera Constantini Pogonati, & Agathonis

thonis Romani Pont. auctoritate indictum; & congregatum fuit Constantinopoli Concilium generale sextum, aliàs Constantinopolitanum tertium, anno 680. In eo enim, inquit S. Tho. *q.* 18. *a.* 1. citato: *Determinatum est, oportere dici, quòd in Christo sint duæ voluntates: ubi sic legitur* (Act. 18.) *juxta quod olim Prophetæ de Christo; & ipse nos erudivit, & Sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus.* Post Synodum sextam concilium Toletanum XIV. anno 684. hoc idem Catholicum dogma confirmavit. Et tandem Eugenius IV. in Conc. Florent. anno 1441. in decreto pro Jacobitis. Ubi postquam superiùs dixerat, quòd Ecclesia Romana anathematizat, & execratur Macarium Antiochenum, omnesque unam tantùm in Christo voluntatem, & operationem agnoscentes; prope finem ait: *Amplectitur etiam, approbat, & suscipit sanctam tertiam Constantinopolitanam Synodum centum, & quinquaginta Patrum; quæ sexta est in ordine Universalium Synodorum, temporibus beatissimi Agathonis Prædecessoris nostri, & Constantini IV. hujus nominis Principis congregatam: in qua Macarii Antiocheni, & sectatorum hæresis condemnata est: & diffinitum est, in Domino nostro Jesu Christo duas esse perfectas, integrasque naturas, & duas operationes, duas etiam voluntates; licèt esset una, eademque persona, cui utriusque natura competerent actiones, deitate agente, quæ Dei sunt, & humanitate, quæ hominis sunt.*

§. I.

Hæresis Monothelitarum Rejicitur.

VII. Dico. Verbum divinum assumsit humanam voluntatem: ideoque in Christo fuit non una tantùm, sed duplex voluntas, divina, & humana: non una tantùm, sed duplex operatio. Hanc veritatem primò ostendit Scriptura. Etenim in Christo fuisse voluntatem divinam, quod non negabant Monothelitæ, imò hanc solam in eo ponebant, constat ex ipsius Christi verbis, Lucæ 13. v. 34. *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas .... quoties volui congregare filios tuos? &c.* Quæ non dixit voluntate hominis, quam recenter assumserat, sed voluntate Dei, seu quatenus erat Deus. Item Jo. 5. v. 21. *Sicut enim Pater suscitat mortuos, & vivificat; sic & Filius, quos vult, vivificat:* Filius autem non vivificat *sicut* pater, quos vult, voluntate humanâ; ergo voluntate divinâ, quâ est ejusdem naturæ cum Patre.

Fuisse verò in Christo etiam voluntatem humanam, probatur ex Christi verbis. Tùm Matth. 26. v. 39. *Pater mi, si possibile est, transeat à me Calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Tùm Lucæ 22. v. 42. *Pater, si vis, transfer Calicem istum à me: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Tùm Jo. 6. v. 38. *Descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Quibus indicat Christus, se habere voluntatem propriam distinctam à voluntate Patris; ergo se habere voluntatem humanam: quia voluntas divina in Christo eadem est cum voluntate Patris. Paulus insuper, ad *Philip.* 2. *v.* 8. dicit, quòd Christus *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem.* Volens ergo obedivit, an non volens? At si volens obedivit; non voluntate divinâ, quæ nemini subjicibilis est, sed humanâ obedivit; idest, voluit obedire, ut homo, non ut Deus. Alia Scripturæ loca congerit S. Maximus, in *Disput. cum Pyrrho.*

VIII. Probatur etiam ratione, quâ utitur S. Tho. 3. *p. q.* 18. *a.* 1. In Christo, qui erat perfectus homo, & verus Deus, nihil deerat spectans ad perfectionem humanæ naturæ, & veritatem divinæ: sed voluntas humana spectat ad perfectionem humanæ natu-

naturæ, divinæ etiam naturæ competit habere voluntatem, ut probant Theologi cum S. Thoma, 1. *p. q.* 19. *a.* 1. ergo in Christo, sicut sunt duæ naturæ, humana, & divina: ita & sunt duæ voluntates, humana, & divina. Hanc veritatem confirmant Patres tùm Græci, tùm Latini.

IX. Ex Latinis S. Ambrosius, *in Luc. c.* 22. ad illa verba: *Non mea, sed tua voluntas fiat*; ait: *Suam ad hominem retulit, Patris, ad divinitatem: voluntas enim hominis temporalis, voluntas divinitatis aterna*. Sanctus Augusl. l. 3. contra Maximinum Arianum, c. 20. *In hoc* (inquit) *quòd ait, non quod ego volo, aliud se ostendit voluisse, quàm Pater; quod nisi humano corde non posset*. Hoc idem docet S. Leo, *Epist. ad Leonem Augustum*, dicens: *Secundùm quidem formam Dei ipse, & Pater unum sunt; secundùm autem servi formam non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum;* Ex quibus colligit Martinus I. in Synodo Romanâ, S. Leonem duas Christi voluntates agnovisse secundùm naturas duas, divinam, & humanam.

X. Ex Græcis unum profero Damascenum, *Orat. de duabus Christi voluntatibus c.* 11. sic discurrentem: *Si quidem non assumsit humanam voluntatem Christus, quâ voluntate factus est Patri obediens? Si non assumsit humanam voluntatem, quâ voluntate factus est sub lege? Si non assumsit humanam voluntatem, quâ voluntate implevit omnem justitiam? Si non assumsit humanam voluntatem, non attulit ei remedium, quod primùm in morbum inciderat. Quòd enim non assumtum fuit, non est curatum (ut ait Gregorius Theologus) quid enim offenderat, nisi voluntas? Quòd ergo offenderat, quòd peccaverat, id demum amplius curatione egebat. Quòd si neges, id ab eo assumtum, quòd peccaverat; fateare necesse est, nec peccatricem quidem, ac ægram naturam eum assumsisse &c.* Hic Damasceni discursus seriò pensandus est.

XI. Quòd verò in Christo sint duæ operationes, quod reverâ negabant Monothelitæ, estò hoc tegere studerent: Prob. In eo est duplex operatio, in quo est duplex natura: nam quælibet natura explicatur propriâ operatione, & propriâ operatione dignoscitur forma, & ab aliis secernitur; *Quorum enim operatio una est* (ait Basilius contra Eunomium) *horum essentia una est*, & è contra. *Quorum natura est diversa* (inquit Damascenus, l. 3. de Fide Orth. c. 15.) *horum quoque dispar est actio*. Atqui, ut adversus Eutichetem infra ostendemus, ut ipsi Monothelitæ fatebantur, duplex erat in Christo natura, etiam factâ unione; ergo & in eo erat duplex operatio. Videatur S. Damascenus, *l.* 3. *de Fide c.* 15. citato, ubi hanc veritatem ex professo probat.

XII. Dicebant Monothelitæ, hoc verum esse, quando utraque natura est movens, & agens; non verò quando una earum est movens, & agens, altera verò mota, & acta. Tunc enim una, & eadem operatio moventis, est etiam operatio moti: sic una eademque est operatio asciæ, & manus, quæ asciam movet. Cùm ergo natura humana Christi moveretur, & esset quasi instrumentum Verbi; sequitur, quòd una, & eadem operatio Verbi, esset quoque operatio humanæ naturæ.

XIII. Hanc Monothelitarum responsionem refert S. Tho. 3. *p. q.* 19. *a.* 1. dicens: *Ut eorum opinio meliùs intelligatur, considerandum est, quòd ubicumque sunt plura agentia ordinata, inferius movetur à superiori: sicut in homine corpus movetur ab anima, & inferiores vires à ratione: sic igitur actiones, & motus inferioris principii sunt magis operata quadam, quàm operationes. Id autem, quod pertinet ad supremum principium est propriè operatio; puta, si dicamus in homine: quòd ambulare, quòd est pedum, & palpare quod est manuum, sunt quadam hominis operata; quorum unum operatur anima*

nima per pedes, aliud per manus: & quia est eadem anima operans per utrumque, ex parte ipsius operantis, quod est primum principium movens, est una & indifferens operatio: ex parte autem ipsorum operatorum differentia invenitur. Sicut autem in homine corpus movetur ab anima, & appetitus sensitivus à rationali: ita in Domino Jesu Christo humana natura movebatur, & agebatur à divina. Et ideo in Christo unam operationem asserebant, nempe, divinitatis; plura autem operata per humanitatem.

XIV. Hanc autem responsionem evacuat S. Doct. hoc discursu. Ubicumque movens, & motum habent diversas formas, seu virtutes operativas, ibi oportet, ut sit alia operatio moventis, & alia operatio propria moti; licèt motum participet operationem moventis, & movens utatur operatione moti ad suum effectum, & sic utrumque agat cum communione alterius: sed in Christo humana natura habet propriam formam, & virtutem, quâ operatur ea, quæ sunt hominis, & similiter divina; ergo utrique correspondet propria operatio distincta, licèt divina natura utatur operatione humanâ, sicut operatione sui instrumenti; & humana natura participet operationem divinæ, sicut instrumentum participat actionem principalis agentis. Maj. explicatur à S. Thoma. In eo enim, quòd movetur ab altero, duplex est operatio: *Una quidem, quam habet secundùm propriam formam: alia autem, quam habet, secundùm quòd movetur ab alio. Sicut securis operatio secundùm propriam formam est incisio; secundùm autem quòd movetur ab artifice, est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicujus rei secundùm suam formam, est propria ejus; nec pertinet ad moventem, nisi secundùm quòd utitur hujusmodi re ad suam operationem: sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus utitur igne ad calefaciendum ferrum.* Unde concludit idem S. Doctor: *Quòd si una tantùm esset operatio divinitatis, & humanitatis in Christo, oporteret dicere: vel quòd humana natura non haberet propriam formam, & virtutem (de divina enim hoc dici est impossibile) ex quo sequeretur, quòd in Christo esset tantùm divina operatio. Vel oporteret dicere, quòd ex divina virtute, & humanâ esset conflata in Christo una virtus: quorum utrumque est impossibile. Nam per primum horum ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur confusio naturarum.*

XV. Idipsum probatur variis auctoritatibus, quas contra Monothelitas urgebat S. Maximus in Dialogo cum Pyrrho. Primò, *Joann. 1. v. 43.* dicitur, quòd Christus *In crastinum voluit exire in Galilaam.* Joan. 17. v. 24. dixit: *Volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum.* Joan. 7. v. 1. *Ambulabat Jesus in Galilaam; non enim volebat in Judaam ambulare.* Tunc sic. Volitio, quâ volebat exire, quâ volebat, ut discipuli essent, ubi ipse erat, quâ non volebat ambulare in Galilæam, non erat certè volitio divina, quia divinitate omnibus aderat; ergo erat volitio humana — Rursus: operationes, quibus corpus est occasio, ut turbari, tristari, esurire, sitire: illæ quæ inferioritatem arguunt, ut orare, obedire: quomodo erant operationes divinitatis? Ab opposito excitare mortuos, illuminare cæcos, aliaque miracula facere, quomodo poterant esse operationes humanitatis?

§. III.

Monothelitarum Fundamenta.

XVI. Objiciebat primò Pyrrhus. Christus unus est, una enim est persona; ergo unus erat, qui volebat; ergo unâ tantùm voluntate.

XVII. Nego hanc secundam consequentiam. Quia licèt Christus sit unus unita-

unitate Personæ, non tamen est unus unitate naturæ, cùm sit Deus, & homo; ergo Christus volebat, ut Deus, volebat ut homo; ergo dupliciter volebat, & non uno tantùm modo, licèt foret unus. Sicut ergo duplicatio naturæ non duplicat Christum; ita neque Christum duplicabit duplicatio voluntatis, & operationis: quia duplici naturæ debetur duplex virtus, & duplex operatio.

XVIII. Instabat tamen. Voluntates secum afferunt volentes; ergo duæ voluntates duos volentes; ergo duas personas.

Nego ant. Quod insto sic. Si voluntates secum afferunt volentes, ita ut duplicata voluntate duplicatur persona volens; ergo à pari, ubi erit una voluntas, ibi erit una persona volens; ergo cum in Deo sit una voluntas, non triplex, in Deo erit una tantùm persona, non tres, ut volebat Sabellius; ergo corruit Trinitas Personarum. — Dicendum ergo est, quòd differentia voluntatum non indicat differentiam personæ, sed naturæ: ideoque sicut in Deo, quamvis sint tres personæ, quia tamen est una natura, non est, nisi una voluntas: ita in Christo, in quo est quidem una persona, sed duplex natura, non erat una tantùm, sed duplex voluntas.

XIX. Ita S. Jo. Damascenus, l. 3. de fide Orthod. c. 15. *Si contendant* (inquit) *unâ cum actione personam induci, tùm subjungamus: si unâ cum actione persona inducitur, consentaneum vicissim est, ut & unâ cum persona actio inferatur. Atque ita fiet, ut sicut tres sunt personæ, sive tres Sanctæ Trinitatis hypostases, sic tres quoque actiones sint. Aut contra: quemadmodum una est actio, ita una quoque persona, & hypostasis.*

Deinde contrarium ostendit exemplo gladii candentis, qui unus gladius est; & tamen duas habet actiones, secandi, & urendi, quia duas habet naturas ignis, & ferri. *Sed* (inquit) *& in cadenti gladio uri tùm ignis, tùm ferri natura servantur, ita & duæ actiones, & earum effecta. Nam & ferrum secandi, & ignis urendi vim habent; ut sectio quidem actionis ferri opus sit, ustio autem ignis: ac discrimen tùm in ferri ardenti sectione, tùm in secta ustione servatur: tametsi post ejusmodi unionem, nec ustio citra sectionem sit, nec sectio sinè ustione. Nec quia duplex est naturalis actio, duos proinde candentes gladios dicimus: nec rursus quia unus duntaxat incensus est gladius, ob eam causam substantialem borum distinctionem confundimus. Eodem modo in Christo quoque divinitatis quidem ipsius divina, & omnipotens operatio est: humanitatis autem ipsius, humana, & nostra similis. Humana porro actionis opus id fuit, quòd manu puellam tenuerit, atque traxerit; divinæ autem, quòd eam ad vitam revocaverit. Aliud enim hoc, & aliud illud est: tametsi in theandrica, seu in Dei simul & hominis actione nequeant disjungi. Quòd si quia una Domini persona, sive hypostasis est, una quoque operatio futura est; profectò etiam eò quòd una persona sit, una quoque substantia erit.* Ita Damascenus, & quidem peracutè.

XX. Objiciebat secundò. Licèt in Christo sit duplex natura, est tamen unum movens; nempe, voluntas divina, ad cujus imperium omnia humana in Christo movebantur: sed moventis, & ejus, quod movetur, una est operatio; ergo in Christo una tantùm erat operatio.

XXI. Respondeo primò, ex dictis cum S. Thom. 3. p. q. 19. a. 1. min. esse veram, si sermo sit de actione, quam habet motum, prout ab alio movetur, ut de actione serræ ad faciendum scamnum: non verò si sermo sit de actione, quam id, quod movetur, habet ex vi propriæ formæ, qualis est in ferra actio scindendi, vel secandi. Sic dum Christus tangendo, & expuendo illuminavit cæcum, illuminatio cæci una eademque erat actio hominis, & Dei; exputitio autem, & trac-

tractus cæci erat actio propria hominis, distincta ab actione Dei.

XXII. Respondeo secundò ex eodem S. Thom. 3. *p. q.* 18. *a.* 1. *ad* 1. dist. maj. Unum movens causans motum, con. min. tollens, & impediens motum, neg. maj. *Quidquid* (inquit S. Doct.) *fuit in humana naturâ Christi, movebatur nutu voluntatis divinæ: non tamen sequitur, quòd in Christo non fuerit motus voluntatis proprius naturæ humanæ. Quia etiam aliorum Sanctorum piæ voluntates moventur secundùm voluntatem Dei, qui operatur in eis velle, & perficere, ut dicitur, Philip. 2. Licèt enim voluntas non possit interiùs moveri ab aliqua creatura, interiùs tamen movetur à Deo...... Et sic etiam Christus secundùm voluntatem humanam sequebatur voluntatem divinam, secundùm illud Ps.* 39. Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui. Ex quibus non sequitur, nullum fuisse motum proprium voluntatis humanæ in Christo; sed solùm, omnem motum voluntatis humanæ in Christo fuisse subjectum voluntati divinæ. Quò tendunt illa verba Christi, Joan. 6. v. 38. *Descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

XXIII. Hinc solvenda est alia instantia, quâ dicebant Monothelitæ: Instrumentum non movetur propriâ voluntate, sed voluntate moventis: atqui natura humana fuit in Christo sicut instrumentum divinitatis; ergo non movebatur propriâ voluntate.

Eam enim solvit S. Thom. 3. *p. q.* 18. *a.* 1. *citato, ad* 2. Maj. esse veram de instrumento inanimi, non autem de instrumento rationali: *Proprium est* (inquit) *instrumenti, quòd moveatur à principali agente: diversimodè tamen secundùm proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum (sicut securis, aut serra) movetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum verò animatum animâ sensibili movetur per appetitum sensitivum, sicut equus à sessore. Instrumentum verò animatum animâ rationali movetur per voluntatem ejus, sicut per imperium domini movetur servus ad aliquid agendum: qui quidem servus est sicut instrumentum animatum, ut Phil. dicit in* 1. *Polit.* (c. 3.) *Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum divinitatis, ut moveretur per propriam voluntatem.*

XXIV. Objiciebant tertiò: Verbum in Incarnatione non assumsit id, quod habet, alioquin assumsisset etiam personam humanam, sicut assumsit carnem: sed habet voluntatem, quâ natura humana potest velle, sicut habet personam, quâ natura humana potest subsistere; ergo non assumsit voluntatem humanam.

XXV. Respondeo primò, neg. maj. Nam Verbum habuit intellectum, & tamen assumsit intellectum humanum, ut ipsi Monothelithæ admittebant contra Apollinaristas. — Respondeo secundò, data maj. neg. min. Voluntas enim divina nequit naturam humanam reddere volentem; sicut neque divinus intellectus eam reddere intelligentem: subsistentia tamen divina eam potest reddere, imò reddit de facto, subsistentem. Et ratio est. Quia sicut nulla natura potest intelligere alieno intellectu; ita neque potest esse libera, seu volens alienâ libertate, ac voluntate: & maximè in Christo, in quo debebat esse libertas humana capax meriti, subjectionis, & obedientiæ; quorum incapax est libertas, & voluntas divina. Intantùm autem Verbum non assumsit subsistentiam humanam, quia hæc inassumptibilis est: & si eam assumsisset, non fuisset unitus in unitate personæ: voluntas autem humana assumtibilis est, imò necessariò debuit assumi. Tùm ad integritatem humanæ naturæ. Tùm quia: unio Verbi, cùm non sit facta in unitate naturæ, debuit omnia, quæ diversitatem naturæ consequuntur, admittere.

XXVI. Objiciebant quartò. Unam tantùm esse in Christo operationem. Primò. Ubi est unum operatum, ibi est

est una operatio: sed idem operatum erat divinitatis, & humanitatis in Christo, sicut sanatio cæci, & resuscitatio mortui.

Secundò. Operatio pertinet ad hypostasim; operationes enim sunt suppositorum: atqui in Christo est una hypostasis, & persona; ergo & una operatio.

Tertiò. Sicut esse est hypostasis, ita & operari: sed propter unitatem hypostasis in Christo est unum esse; ergo & una operatio.

XXVII. Respondeo ad hæc cum S. Thoma, 3. *p. q.* 19. *a.* 1. Ad primum enim respondet ibi, *ad* 5.neg. min. Nam *Aliud est proprium operatum operationis divinæ, & operationis humanæ in Christo: sicut operatum proprium divinæ operationis, est sanatio leprosi; operatum autem proprium humanæ naturæ est ejus contactus. Concurrunt autem ambæ operationes ad unum operatum, secundùm quòd una natura agit cum communione alterius*. Videantur superiùs dicta, & idem S. Doctor ibidem *ad* 2.

XXVIII. Ad secundum autem respondet S. Thom. citatus, ad 3. *Quòd operari est hypostasis subsistentis, sed secundùm formam, & naturam, à qua operatio speciem recipit: & ideo à diversitate formarum, seu naturarum est diversa species operationum: sed ab unitate hypostasis est unitas secundùm numerum, quantùm ad operationem speciei. Sicut ignis habet duas operationes specie differentes, scilicet, illuminare, & calefacere, secundùm differentiam lucis, & caloris: & tamen est una numero illuminatio ignis semel illuminantis. Et similiter in Christo oportet, quòd sint duæ operationes specie differentes, secundùm duas ejus naturas; qualibet tamen operationum est una numero in Christo simul facta, sicut una ambulatio, & una sanatio*. Hæc S. Thom.

XXIX. Ad tertium dico cum eodem, ad 4. *Quòd esse, & operari est personæ à natura: aliter tamen, & aliter. Nam esse pertinet ad ipsam constitutionem personæ: & sic quantùm ad hoc se habet in ratione termini: & ideo unitas personæ requirit unitatem ipsius esse completi, & personalis. Sed operatio est quidam effectus personæ secundùm aliquam formam, vel naturam: unde pluralitas operationum non præjudicat unitati personali*. Nota tamen: quòd *esse*, quatenus dicit existentiam, dicitur pertinere ad constitutionem personæ, non essentialiter; sed quia persona constituitur per subsistentiam cum ordine ad existentiam, à qua accipit ultimum terminum, & complementum.

XXX. Opponi tandem solet. Honorius I. Rom. Pont. unam tantùm voluntatem, unam operationem docuit esse in Christo; ergo cum Pontifex Rom. non possit errare in fide, hoc ita esse tenendum est. Ant. prob. primò. Honorius, in *Epist. ad Sergium*, lectâ *Act.* 12. sextæ Synodi Generalis, laudat Sergium, quòd auctor fuisset, ut Cyrus, & Sophronius sive ab unius, sive à duplicis operationis vocabulo in Christo abstineret.

Secundò. Docet, nec Scripturam, nec Patres nunquam meminisse unius, aut duplicis operationis in Christo.

Tertiò. Contendit, quæstionem hanc de una vel duplici operatione ad Theologos non pertinere, sed ad grammaticos tantùm.

Quartò. Vetat, ne quis unam, aut duas operationes dicat: ne, si unam, Euticheti faveat; aut, si duas, Nestorio.

Quintò. Apertè definit, unam tantùm esse, & dici debere in Christo voluntatem. *Unde* (inquit) *& unam Voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*. Idque probat, primò. Quia aliàs sequeretur, in Christo fore duas contrarias voluntates. Secundò. Quia putat, metaphoricè tantùm accipi debere Evangelii verba; cùm in Christo voluntatem humanam videntur asserere.

XXXI. Circa Honorii fidem in hac re, non una fuit Antiquorum senten-

sia. Eum defendere conati sumus: tùm in Vera Ecclesiâ, *Tom. 1. cap. 11. §. 2. à num. 12.* tùm *Tom. 1. in 1. p. q. 3. de Loc. Theologic. Dub. 5. §. 5. num. 32. &c.* ubi varia Doctorum placita retulimus, nostramque opinionem firmavimus. Quare ne inutiliter utroque loco dicta repetamus, illuc Studiosum amandamus.

XXXII. Solùm ad ea, quæ superiùs objecta sunt, respondebimus. Quod enim primò, laudat Sergium, quòd auctor fuisset silentii inter Cyrum, & Sophronium, nòn indicat, Honorium in eodem, quo Sergius, errore fuisse: sed eum solùm laudasse, quòd silentio pro tunc imposito, lites sedasset. Cùm enim Sophronius vir zelo ardens perniciosa Monothelismi initia apertè damnaret, totusque Oriens scinderetur in partes; Sergius Monothelitarum fautor, si non Auctor, scripsit ad Honorium contra Sophronium, quòd novis duarum voluntatum, & actionum in Christo nominibus totum misceret Orientem. Scripsit & Sophronius. Scripta hinc inde fuerunt varia. Hæc inter dissidia visum est nonnullis, pro bono pacis, abstinendum esse ab unius, vel duplicis voluntatis vocabulo. Non dissensit, ut cederet tempori, Sophronius; consensit per Sergii literas apparenter Sinceras Honorius etiam; scribens & ipse ad Sergium, ipsum laudans, non de falso dogmate, sed de medio excogitato: sperans, ex utriusque partis silentio ingens bonum inde futurum. Sed conventionis leges perfidè transgressus Sergius, unam in Christo voluntatem, idque, sed falsò, ex sententia Honorii prædicare cæpit.

Hinc ad id, quod secundò, tertiò, & quartò loco objicitur, dico, Honorium solùm voluisse, abstinendum pro illo tempore à nominibus unius, vel duplicis voluntatis; non autem rem significatam per nomen duplicis voluntatis damnasse. Ratio autem cur illa nomina indiscriminatim non placebant Honorio, erat: quia voces illæ nonnullis erant offendiculo, quòd eas proferentes adducerentur in suspicionem, vel Nestorianæ hæresis, si duas voluntates in Christo prædicarent; vel Eutichianæ, si unam tantùm.

XXXIII. Ad quintum verò dico, Honorium definisse in Christo, quatenus homo erat, unam tantùm esse voluntatem humanam; non verò in Christo, quatenus Deus, & homo erat Ratio est. Quia cùm Sergius ad Honorium scripsisset, quosdam dicere, in Christo esse duas voluntates contrarias; Honorius volens hunc errorem improbare, & sancire nullam esse contrarietatem voluntatum in Christo; ad Sergium rescripsit, Christum non habere duas voluntates contrarias: nimirum, unam, quâ caro concupiscit adversùs spiritum, quæque concupiscentia dicitur; & alteram rationalem, quâ homo vult, quæ rationi sunt consona, ut illi supposuerat Sergius aliquos sentire; sed unam tantùm, eamque voluntati Patris conformem. Quod indicant illa verba, quæ sequuntur, nimirum: *Assumta est nostra natura, non culpa: illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ per prævaricationem vitiata.* Quibus suadetur, Honorium fassum esse in Christo humanam voluntatem secundum quòd à Deo creatam; non verò secundum quòd erat peccato vitiata. Ita respondet pro Honorio Sanctus Maximus Martyr, in *Dialogo cum Pyrrho.* Et *Epist. ad Marinum*, quæ extat inter Anastasii Collectanea, & alii.

XXXIV. Sed inquies si ita est: cur in sexta Synodo à Leone Secundo confirmatâ, cui Patres septimæ, & octavæ Synodi adhæserunt, unâ cum hæreticis Monothelitis anathemate damnatur Honorius, *Actione 16.* in Edicto Imperatoris, & in Epistola Leonis II. Papæ?

XXXV. Hoc est, quod in hac materia facessit negotium, & quod in varias responsiones dividit Auctores. Has recensuimus, *Tomo 1. in 1. p. de Loc.*

Loc. Theol. Qu. 3. *Dub.* 5. §. 5. quò Candidatum meum remitto. Ut probabiliorem tamen censeo responsionem, quam ibi elegi, nimirum: Honorium à Synodo sextâ justè fuisse damnatum, non ut hæreticum formalem, & electione, seu adhæsione talem; sed, vel tanquam hæreticorum nimiâ conniventiâ fautorem: vel quia indulgentiâ culpabili muneri suæ Sedis defuit, & nascentem hæresim, ut debuerat, non compressit. Videantur ibi dicta. Nimirùm, Honorius, qui pro munere sui Apostolatus debuisset Monothelitarum hæresim suâ auctoritate statim compescere, ac ejus fautores execrari; eis nimiùm, vel nolens indulsit; & existimans æconomicum consilium, abstinendum censuit ab una, vel duplici operatione, & voluntate in Christo, ut vitaret assertam voluntatùm contrarietatem; quando, cum agitur de causa fidei, æconomia locum non habet, sed veritas nullo habito respectu prædicanda est. In hoc lapsum fuisse Honorium asserit Leo II. dum ad Hispanos Episcopos scribens, de eo sic loquitur: *Qui flammam hæretici dogmatis, non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Et in Epist. ac Constantinum Pogonatum: *Qui* (inquit) *hanc Apostolicam Ecclesiam non est conatus lustrare doctrinâ Apostolicæ traditionis; sed prophanâ proditione puram maculari permisit.* Et Constantinus ipse in Edicto suo, ait: *Ad hæc & Honorius, qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui extitit oppugnator.* Quibus apparet, Honorium etiam inter se pugnantia scribendo, locum hæresis confirmatione dedisse; & sextæ Synodi Patribus prudentem existimationem ingegisse, eum Monothelitis favisse. Simili fere modo, quo S. Petrus in mensis Gentilium à Legalibus non abstinens, abstinens autem in mensis Judæorum fundamentum dedit credendi, eum in errore esse, quòd Legalia adhuc obligarent: quare à D. Paulo, *Galat.* 2. *v.* 14. reprehensus fuit: *Quòd non rectè ad veritatem Evangelii* (Petrus, & qui eum in hoc imitabantur) *ambularent.* Cùm tamen nec Petrus, nec alii errarent in fide, sed conversatione tantùm; in quo tamen Judæorum errorem fovere videbantur. Concludo. Cùm in eâdem sextâ Synodo lectæ fuissent Literæ Agathonis Papæ, in quibus inter cætera dicebatur, neminem ex suis Prædecessoribus, inter quos erat Honorius à fide deviasse; Synodus tantum absfuit, ut mentitum fuisse diceret Agathonem; quin potiùs conclamavit, non Agathonem, sed S. Petrum per ipsum fuisse locutum. Vel ergo Synodus sibi contradixit, si Honorium tanquam formalem hæreticum cum cæteris damnavit. Vel, quod veriùs est, Honorium damnavit quidem, sed non ut hæreticum electione, & adhæsione. Præter à nobis dicta citatis locis, videatur Pagi, *Tom.* 1. *Breviarii Gest. Rom. Pont. in Honorio.*

§. I V.

Explicantur aliqua de Christi Operationibus.

XXXVI. Quæri potest primò: Quotuplicis generis sint operationes in Christo?

Respondeo, triplicis. Aliquæ enim sunt operationes prorsus divinæ; seu quæ ita sunt Christi, ut Deus est, ut nullum dicant respectum ad naturam humanam: cujusmodi est creatio hujus Universi, & animarum rationalium. Aliæ sunt prorsus humanæ; & sunt illæ, quæ naturæ humanæ propriæ sunt, ut edere, bibere, flere, pati. Aliæ sunt mixtæ, in quibus agit utraque natura: ut cum Christus suo contactu curabat ægrotos. In ea enim curatione agebat natura divina, per suam omnipotentiam, & humana per suum contactum. Triplicis ejusmodi operationum generis

meminit S. Cyrillus Alexandrinus, in *Epist. ad Acacium*, ubi sic ait: *Alia sunt voces, quæ divinæ* (naturæ) *maximè conveniunt: alia, quæ in humanam naturam congruunt; alia medium quendam ordinem tenent, ac Dei Filium pariter, & hominem, simul, & eâdem significatione comprehendunt.*

XXXVII. Quæri potest secundò: Quo nomine apud Patres appellentur operationes Christi mixtæ?

Respondeo operationes mixtas à Græcis vocari *Theandricas*, à Latinis autem *Dei viriles*. Vocis hujus *Theandricæ* S. Jo. Damascenus, *lib. 3. de Fide, c. 19.* inventorem facit B. Dionysium, *Ep. 4.* ad Caium. *Neque enim* (inquit Damascenus) *humana humanitus efficiebat, cùm purus homo non esset: nec rursus divina divino dumtaxat modo, quandoquidem non solùm Deus erat, sed Deus simul, & homo. Nam uti naturarum, tùm unionem, tùm naturalem distinctionem habemus: ita etiam naturalium voluntatum, & operationum.*

Hanc operationem Theandricam aliter accipiebant Monothelitæ, aliter Catholici. Apud illos enim una erat, non multiplex, idest, non mixta ex humana, & divinâ, sed purè divina. Apud istos autem non una est, sed duplex: est enim complexum ex divina, & humanâ operationibus unitis quidem, sed distinctis. Ratio hujus petenda est, primò: ex ipso nomine operationis Theandricæ, quod quidem sicut Deum, & hominem connectit, non confundit: ita actionem divinam, & humanam non confusas, sed copulatas declarat. Secundò: ex Martino I. Papâ, in Concil. Lateranensi, *Consultatione* 3. contra Monothelitas sic loquente: *Si una est operatio, quæ Theandrica dicitur, eaque sit divina; vel simplex est: & sic Patri Deo competet, quod tamen dici non potest: cùm inde sequatur, Patrem* (quod voluit Sabellius) *carnem humanam induisse. Vel est composita: & sic operatio Verbi, quæ priùs erat simplex, per Incarnationem facta est composita, ac proinde* (quod tamen repugnat) *mutationem passa est. Nihil igitur aliud* (inquit Damascenus, c. 19. laudato) *Theandrica actio declarat, quàm quòd Deo facto viro, hoc est incarnato, humana quoque ipsius actio divina erat, sive deificata, nec divina ipsius operationis expers: rursumque divina ipsius actio humanæ ipsius actionis exsors non erat; verùm utraque una cum altera considerabatur. Porro modus hic loquendi Periphrasis dicitur, quando quis duo quædam unâ dictione complectitur. Quemadmodum enim igniti gladii incisam unam ustionem, atque inustam sectionem dicimus; & tamen sectionem distinctam ab ustione esse, nec non alius, aliusque natura asserimus, ignis nempe ustionem, & ferri sectionem: ad eundem modum Theandricam unam Christi actionem dicentes, duas ambarum ipsius naturarum actiones intelligimus; divinitatis scilicet ipsius, divinam, humanitatis autem, humanam actionem.*

XXXVIII. Quæri potest tertiò; An omnes Christi operationes fuerint Theandricæ?

Dico. Operationes Theandricas in Christo eas fuisse, in quibus humanitas Christi specialiter movebatur à divino Verbo: & proinde omnes illæ operationes, quæ erant mixtæ, & divinitate, & humanitate simul operantibus, quales erant illæ, quibus miracula patrabat, & illæ, quibus Verbum subjiciebat Christi humanitatem Deo, eamque ad humanam salutem ordinabat. In omnibus enim istis, etiam in motibus, qui in nobis naturales sunt, ex nutu divinitatis gubernabatur, ideoque Christo liberæ erant. Unde Augustinus, Tract. 49. in Joan. *Turbari* (inquit) *tu nolens, turbatus est Christus, quia voluit. Esurivit Jesus, verum est, sed quia voluit: dormivit Jesus, verum est, sed quia voluit; contristatus est Jesus, verum est, sed quia voluit: mortuus est Jesus, verum est, sed quia voluit: in illius potestate*

testate erat sic, vel sic affici, vel non affici.

XXXIX. Quia verò supponunt multi, omnes Christi operationes, non solum rationales, sed sensitivas, imò & vegetativas, fuisse ab instanti conceptionis Christi, usque ad ultimum instans vitæ à Christo volitas; & à Verbo, quod ejus voluntatem regebat, omnes, & singulas ordinatas ad gloriam Dei, & salutem nostram; cui favere videtur S. Paulus, qui de Christo loquens, *Hebr. 10. v. 5.* ait: *Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.... Tunc dixi ecce venio: in capite libri scriptum est de me, ut faciat Deus, voluntatem tuam.* Propterea volunt, omnes Christi operationes fuisse operationes Dei hominis, & consequenter Theandricas, & unamquamque illarum fuisse meriti infiniti. Ideoque dicunt, quòd sicut Apostolus, 1. *Cor. 10. v. 31.* hortatur nos, *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* A fortiori Christus, qui est exemplar omnium, in omnibus omnia fecit ad majorem Dei gloriam; eique nedum operationes rationales, sed etiam sensitivæ, & vegetativæ voluntariæ erant, & meritoriæ: ac proinde nedum diligendo Deum, sed etiam ambulando, manducando, dormiendo, tam benè, quàm vigilando, merebatur Christus: nec somnus impediebat, quo minus potestate Verbi anima vigilaret, juxta illud, Cant. 5. v. 2. *Ego dormio, & cor meum vigilat.*

XL. Hæc positio fundamentum habet in S. Thoma, 3. *p. q.* 19. *a.* 2. *in Corp.* ubi docet: *Quòd in quolibet puro homine est tantùm una operatio, quæ propriè humana dicitur; præterquam tamen sunt in homine puro quædam alia operationes, quæ non sunt propriæ humanæ. Sed in homine Jesu Christo nullus erat motus sensitivæ partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsæ etiam operationes naturales, & corporales aliqualiter ad ejus voluntatem pertinebant; inquantùm voluntatis ejus erat, ut caro ejus ageret, & pateretur, quæ sunt sibi propria.* Hæc S. Tho. Unde August. citato loco: *Anima* (inquit) *& caro Christi cum Verbo Dei una persona est, unus Christus est. Ac per hoc, ubi summa potestas est, secundùm voluntatis nutum tractatur infirmitas.*

DUBIUM VII.

An omnes Defectus Corporis Humani fuerint Assumti à Verbo?

§. I.

De Defectibus Communibus toti Speciei.

I. Defectus humani corporis alii sunt communes toti speciei, ut esse corruptibile, mortale &c. Alii vero aliquibus hominibus conveniunt, ratione aliquarum particularium causarum, ut sunt febris, lepra &c.

II. Dico primò. Defectus corporales communes toti humanæ speciei fuerunt à Verbo assumti. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 14. *a.* 1. Conveniens enim fuit, ut corruptibile corpus, aliisque humanis infirmitatibus obnoxium assumeret, propter tria: *Primò quidem: quia ad hoc Filius Dei carne assumtâ venit in Mundum, ut pro peccatis humani generis satisfaceret. Unus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam in se suscipit. Hujusmodi autem defectus corporales, scilicet, mors, fames, sitis, & hujusmodi sunt pœna peccati, quòd est in Mundum per Adam introductum, secundùm illud, Rom. 5.* Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. *Unde conveniens fuit, quantùm ad finem Incarnationis, quòd hujusmodi pœnalitates in nostra naturâ susciperet vice nostrâ, secundum illud, Isaiæ 53.* Verè languores nostros ipse tulit. — *Secundò propter fidem Incarnationis astruendam. Cùm enim natura humana non aliter*

esset

esset nota hominibus, nisi prout hujusmodi corporalibus defectibus subjacet; si sinè his defectibus Filius Dei humanam naturam assumsisset, videretur non fuisse verus homo; nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, ut Manichæi posuerunt. Et ideo, ut dicitur, Philipp. 2. Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo. *Unde B. Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem revocatus, ut dicitur Jo.* 20. — *Tertiò propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones, & defectus humanos fortiter tolerando. Unde dicitur, Hebr.* 12. Sustinuit à peccatoribus adversùs semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.

III. Neque ex quo anima Christi habuerit omnem perfectionem, quantùm ad gratiam, & quantùm ad scientiam, ut suo loco dicetur; sequitur, quòd ejus corpus debuerit esse prorsus perfectum, & nullum habens defectum. — Nam, ut dicit S. Tho. citato loco, ad primum: *Oportuit animam Christi esse perfectam, quantùm ad habitus scientiarum, & virtutum*, ut haberet facultatem satisfaciendi; quia ex perfectione animæ satisfactio valorem, & efficaciam habet: è contra autem oportuit, *Quòd corpus ejus esset subjectum infirmitatibus, ut ei satisfactionis materia non deesset.* — Quamvis autem per hujusmodi infirmitates absconderetur ejus divinitas; manifestabatur tamen humanitas, per quam accedere debemus ad Deum, ut dicitur, Rom. 5. *Accessum habemus per Jesum Christum ad Deum.* Ut S. Tho. dicit ibi *ad* 4.

IV. Ex his infertur, hujusmodi defectus non fuisse necessariò assumtos: poterat enim Verbum assumere corpus ei simile, quod Deus in Adamo plasmaverat. Neque etiam, supposito quòd fuerint assumti, necessarium fuit, ut exirent in actum. Humanitas enim Verbo unita impedire potuisset, ne orirentur sensationes famis, sitis &c. aliorumque corporalium defectuum actus. Fuerunt tamen necessarii, spectatâ conditione naturæ, quam assumserat; ex qua sibi, & suæ conditioni relictâ, hujusmodi defectus necessariò prodire debebant. Videas S. Thom. *a.* 2. *q.* 14. citatæ.

V. Dici tamen non potest, Christum hujusmodi defectus contraxisse, sed eos propriâ voluntate accepisse. Ut enim docet S. Thom. ibi *art.* 3. in hoc verbo, *Contraho*, intelligitur ordo effectus ad causam: contrahitur enim id, quod simul cum sua causâ ex necessitate trahitur: causa autem horum defectuum in corpore humano est peccatum, quia per peccatum mors intravit in hunc mundum, *Rom.* 5. Unde cum Christus hos defectus non habuerit ex debito peccati; quia naturam humanam accepit absque peccato in ea puritate, in qua erat in statu innocentiæ: ideo dici nequit, hujusmodi defectus contraxisse, sed ex propria voluntate accepisse.

§. II.

De Defectibus ex Causis Individualibus.

VI. Dico secundò. Defectus, qui non consequuntur communiter totam naturam humanam, propter peccatum primi Parentis, sed causantur in aliquibus hominibus ex quibusdam particularibus, & individualibus causis, sicut febris, lepra &c. non fuerunt à Verbo assumti. Ita S. Tho. citatus, *art.* 4. Hi enim defectus, ait S. Thom. *Quandoque causantur ex culpa hominis, puta ex inordinato victu; quandoque autem ex defectu virtutis formativæ: quorum neutrum convenit Christo. Quia & caro ejus de Spiritu Sancto concepta est, qui est infinita sapientia, & virtutis, errare, & deficere non potens: & ipse nihil inordinatum in regimine sua vitæ exercuit.* Si tamen Christus violenter non fuisset occisus, sed in senium venisset,

nisset, naturaliter mortuus esset; eoque mortuo, corpus suum fuisset in cineres resolutum, nisi divina virtus obstitisset. Hæc enim est conditio naturæ humanæ corruptibilis, quam Verbum voluit assumere. Cui consonat S. August. *lib.* 1. *de Pecc. Merit. & Remiss. c* 29. his verbis: *Sed quia in eo erat similitudo carnis peccati, mutationes ætatum perpeti voluit ab ipsa exorsus infantia; ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro pervenire potuisse, nisi juvenis fuisset occisus. Quæ tamen mors in carne peccati inobedientiæ debita redditur, in similitudine autem carnis peccati obedientiæ voluntate suscepta est.*

VII. Verùm quia inter hujusmodi defectus recenseri solet deformitas staturæ, & faciei: ideo quærere placet: An Verbum assumserit in corpore Christi formam vilem, ac deformem: an verò elegantem, ac venustam. Seu: An Christus elegantis formæ faciem habuerit; an vilis, & deformis. Circa quod apud Veteres invenio diversitatem. Quidam enim, ut Clemens Alexandr. *lib. 6. Stromat.* Origenes, *lib. 6. contra Celsum:* Tertullianus, *lib. de Carne Christi, cap.* 9. & *lib.* 3. *contra Marcionem, cap.* 17. vilis, deformis, & contemtibilis speciei, ac figuræ Christum fuisse autumarunt. Alii elegantis admodum, ac speciosæ. Alii tandem nec multum vilem, ac deformem, nec multum elegantem formam, faciemque habuisse sentiunt: ita ut nec nimiâ pulchritudine faciei homines illexerit, nec nimiâ deformitate abalienaverit. Cum istis ergo

VIII. Dico. Christus nec venustâ admodum facie, ac pulchritudine fuit, nec admodum abjectâ, vili, ac deformi, sed proportionatâ: idest, nec nimiùm pulchrâ, nec deformi. Priorem partem suadeo sic. Non decebat, ut corpus Christi, quamvis à Spiritu Sancto formatum, eam speciem haberet, quæ homines ad sui amorem alliceret, quamque despectui habendam ipse prædicabat: & in hoc sensu locutum fuisse credo Clementem Alexandrin. dum, *lib.* 3. *Stromatum* dicit, quòd Christus, *Qui est Caput Ecclesiæ, in carne quidem informis, & specie carens transiit; docens nos respicere ad id, quod est divina causa informa, & incorporeum.* Et etiam: quia si Christi corpus elegans, ac formosum fuisset, homines plus æquo sensibus addicti, nimirum fortassis corporali ejus pulchritudini adhæsissent; & plus, quàm gratiæ, & virtuti divinitatis.

Hinc cum Regius vates de Christo ait Ps. 44. v. 3. *Speciosus forma præ filiis hominum:* non ad externam corporis, sed ad internam animæ pulchritudinem aspexit. *Speciosum forma dominum appellat Propheta* (inquit S. Basilius in eumdem Psalm.) *cùm aciem mentis pressiùs intendisset in ejus divinitatem, non carnis pulchritudinem laudat.* Ita sentiunt S. Cyrillus, in *c.* 53. *Isaiæ:* Theodoretus, in *Psalm.* 44. S. Irenæus, *l.* 4. *adv. Hæref. c.* 65. modò 33. Et S. August. in eundem Psalm. *Ne hominem Christum*, inquit, *quemlibet hominem putares, ait:* Præ filiis hominum speciosus formâ, *Etiam homo præ filiis hominum.* Quia nimirum, non homo purus, sed homo Deus. Et idem dicit in *Ps.* 103. *Conc.* 1.

Nec obest, quòd S. Hieronymus, tùm in *Epist. ad Principiam virginem;* tùm *in c.* 9. *Matth.*, dicat in vultu Christi emicuisse fulgorem quemdam sydereum, quo ad se venientes attrahere poterat; & quo viso, qui ad eum comprehendendum missi fuerant, corruerunt. — Nam Hieronymi mens non est, quòd è vultu Christi fulgor ille emicuerit semper, sed aliquando. Nemini enim dubium esse debet, quin sicut in quibusdam Sanctis, ita & multò magis in Christi vultu gravitas majestatis, & sydereus fulgor in aliquibus circumstantiis emicuerit: puta, cum ad se discipulos vocavit, cum terrefecit milites, cum quæstuarios eiecit è templo. Verùm eam oris majestatem, fulgorem sy-

de-

dereum ex natura sui corporis, & semper emicuisse, negamus.

IX. Secundam verò partem suadent sequentia. Primò. Quia Judæi Christo corporis, vel faciei deformitatem nunquam exprobrarunt; alioquin, si ita fuisset, ex odio, quo in ipsum flagrabant, illi exprobraturi: sicut de facto parentes subobscuros ei vitio vertebant; Matth. 13. v. 55. & Marci 6. v. 3. *Nonne hic est faber, & filius fabri?* Secundò. Nam quemadmodum, ut supra dictum est, Christus non debuit eleganti formâ hominum oculos ad se attrahere; ita nec debuit deformi, & indecorâ specie eos à se avertere: sed potiùs mediocritatem servare in corporis sui formâ, ut nec nimiùm venustate alliceret, nec nimiùm deformitate averteret à se hominum oculos, & affectus.

Nec refert, quòd *Isaia* 53. *v.* 2. dicatur: *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus.* Nam Isaias de Christo loquitur, non qualis à nativitate futurus erat, sed qualem plagis, & tormentis eum effecturi erant carnifices: unde statim subdit: *Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum.... Verè languores nostros ipse tulit &c.* Hinc Hieron. in dictum caput Isaiæ; *Despectus* (inquit) *erat, & ignobilis, quando pendebat in Cruce, & factus est pro nobis maledictum &c.* Et S. August. *Serm.* 254. aliàs 151. *de Tempore*, ait: vidimus eum: *Qualem?* Non habentem speciem, neque decorem. *Quare? Alium Prophetam interroga:* Dinumeraverunt omnia ossa mea. *Dinumerata sunt ossa pendentis. Fœda species, Crucifixi species: sed ista fœditas pulchritudinem parturit. Quam pulchritudinem? Resurrectionis: quia* Speciosus forma præ filiis hominum.

Neque oppositum sentiunt Tertullianus, & Origenes. Tertullianus enim solùm vult, Christum habuisse corpus passibile, vulnerabile, contumeliarum, & plagarum capax; non verò corpus sydereum, & Cœleste. In libro enim de Carne Christi agebat contra Appellitas, qui Christo corpus Cœleste tribuebant, ait enim: *Quomodo inquam contemni, & pati posset, sicut & dixi, si quid in illa carne de Cœlesti generositate radiasset? Ex hoc ergo convincimus, nihil in illa de Cœlis fuisse, propterea, ut contemni, & pati posset.* In lib. autem contra Marcionem, volentem Christum habuisse corpus solùm phantasticum; ipsum de falsitate, inter cætera, convicit ex eo, quòd Christus habuerit corpus usque ad passionem, & mortem contemtibile.

Origenes autem non asserit Christo corpus deforme; sed solùm Celso id objicienti non respondet. Porro ex Origenis silentio nihil concluditur. Patres enim soliciti non fuerunt omnia Gentilium argumenta solvere, quæ nullam fidei labem inferunt. Satis fuit eis divinam Christi, dum in terris degeret, missionem, ejusque virtutes adversùs eos vindicare; de externa corporis orisque formâ parum curantes.

Fuit ergo Christus eâ vultus, & corporis formâ, quæ maximè virilem dignitatem deceret, & sui venerationem conciliaret; non quæ lænocinium sensuum faceret, ac oculorum. Ita S. Jo. Chrys. *Homil.* 28. *in c.* 8. *Matth.* dicens: *Repellebat igitur turbam, quoniam erant ei affixi non pauci amantes, admirantesque ipsum, videreque ipsum semper cupientes.* Idem sentire videtur S. Thomas. Tùm 3. *p. q.* 54. *a.* 1. *ad* 3. ubi exponens dictum Severiani (seu veriùs Petri Chrisol. Serm. 82.) *Nemo putat, Christum suâ resurrectione sui vultus effigiem commutasse*, ait: *Quod est intelligendum quantùm ad lineamenta membrorum: quia nihil inordinatum, & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum Sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset. Accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis.* Tùm, *in Exposit. Psalmi* 44. dicens: *Pulchritudo consistit in proportione membrorum, & colorum: & ideo alia est* pul-

pulchritudo uniat, alia alterius: & sic hanc pulchritudinem Christus, secundùm quòd competebat ad statum, & reverentiam suæ conditionis, habuit.

DUBIUM VIII.

An Passiones, & Defectus Animæ Humanæ Verbum Assumserit.

§. I.

De Passionibus.

I. PAssiones animæ sunt, dolor sensibilis, tristia, timor, admiratio, ira. Defectus autem sunt, ignorantia, peccatum, fomes peccati. De primis erit sermo in præsenti §. de secundis verò in sequenti.

II. Dico primò. Passiones fuerunt in Christo, aliter tamen, ac in nobis. Ita S. Thom. 3. *part. quæst.* 15. *art.* 4. ubi docet: *Quòd animam in corpore constitutam dupliciter contingit pati. Uno modo, passione corporali: alio modo, passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis læsionem. Cùm enim anima sit forma corporis, consequens est, quòd unum sit esse animæ, & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquam corpoream passionem, necesse est dicere, quòd animam per accidens perturbetur, scilicet, quantùm ad esse, quod habet in corpore. Quia igitur corpus Christi fuit passibile, & mortale, ut supra habitum est; necesse fuit, ut etiam ejus anima hoc modo passibilis esset.*

Passione autem animali pati dicitur anima, secundùm operationem, quæ vel est propria animæ, vel principaliùs est animæ, quàm corporis. Et quamvis etiam secundùm intelligere, & sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati: tamen sicut in Secunda Parte dictum est (1. 2. q. 22.) *propriissimè dicuntur passiones animæ affectiones appetitus sensitivi; quæ in Christo fuerunt, sicut & cætera, quæ ad naturam hominis pertinet. Unde Augustinus, in* 14. *de Civit Dei* (c. 9.) Ipse Dominus in forma servi vitam agere dignatus humanam, adhibuit eas, ubi adhibendas esse judicavit: neque enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus.

Sciendum tamen est, quòd hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quàm in nobis, quantùm ad tria. Primò quidem, quantùm ad objectum; quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita: quòd in Christo non fuit. Secundò, quantùm ad principium; quia hujusmodi passiones frequenter in nobis præveniunt judicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundùm dispositionem rationis. Unde Augustinus dicit, 14. *de Civ. Dei* (loco citato) *quòd* Hos motus certissimæ dispensationis gratiâ, ita, cum voluit, suscepit animo humano, sicut, cum voluit, factus est homo. *Tertiò, quantùm ad effectum; quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt rationem: quòd in Christo non fuit. Quia motus naturaliter humanæ carni convenientes, sic ex ejus dispositione in appetitu sensitivo manebant; quòd ratio ex his nullo modo impediebatur facere, quæ conveniebant. Unde Hieron. dicit, super Matth.* (c. 26. super illud *Capit contristari*) *quòd* Dominus noster, ut veritatem assumti probaret hominis, verè quidem contristatus est: sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem dicitur, quòd cæpit contristari: *ut passio perfecta intelligatur, quando animo, idest, rationi, dominatur: propassio autem, quando est inchoata in appetitu sensitivo, sed ulterius non se extendit.* Hac S. Thomæ doctrinâ non solum firmatur hæc Assertio; sed omnia, quæ in contrarium objici possent, præveniuntur. Unde nihil addendum censeo.

III. Dico secundò. In Christo fuit dolor sensibilis. Ita S. Tho. q. 15. citata

tatâ, a. 5. Et probat primò ex illo Isaiæ, 53. v. 4. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*. Deinde ostendit hoc discursu. *Ad veritatem doloris sensibilis requiritur læsio corporis, & sensus læsionis: corpus autem Christi lædi poterat, quia erat passibile, & mortale, ut supra habitum est; nec defuit illi sensus læsionis, cùm anima Christi perfectè haberet omnes potentias naturales; ergo nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor*.

IV. Dices. Subjacere necessitati doloris, est proprium carnis in peccato conceptæ: sed Christi caro non fuit in peccato concepta; ergo &c.

Respondeo, dist. maj. subjacere ex necessitate reatus peccati, est &c. co. maj. Subjacere solùm ex necessitate principiorum naturalium, nego maj. Caro (inquit S. Tho. citatus ad 2.) *in peccato concepta subjacet dolori, non solùm ex necessitate principiorum naturalium; sed etiam ex necessitate reatus peccati: quæ quidem necessitas in Christo non fuit, sed solùm necessitas naturalium principiorum*. Quæ assumsit, quia voluit.

V. Dices secundò. Hilarius, *lib. 10. de Trinit.* negat, animam Christi verum sensisse dolorem, & eam comparat aquæ, dum telo perforatur. Unde sicut aqua dum perforatur telo, dolorem non sentit; sic neque Christi anima. En ejus verba: *Unigenitus Deus hominem verum, non deficiens à se Deo, sumsit; in quem, quamvis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio elevaret; afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, sicut telum aliquod aquam perforans*.

VI. Aliqui respondent, S. Hilarium in hoc aliquid humanum passum fuisse. Sed præstat ipsum ad verum sensum trahere, ex D. Thom. citato, *ad 1.* dicendo: Hilarium à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendisse: necessitatem, inquam, radicalem, quæ est ex peccato; non verò proximam, quæ est ex compositione contrariorum: quamvis hanc solùm habuerit, quia voluit. Quare cum comparat animam Christi cum aqua, quæ telo perforatur; non vult indicare, quòd anima Christi dolorem actu non senserit: sed solùm, quòd cùm illud non senserit ex necessitate; potuerit ipsum non magis sentire, quàm aqua, cùm telo aliquo perfoditur — Advertendum ulteriùs censeo, S. Hilarium loqui de Christo, ut est Verbum. Agebat enim contra Arianos; qui, ut supra dictum est, contendentes, Verbum in Christo stetisse loco animæ: ex dolore, metu, aliisque passionibus, quæ in Christo fuerunt, inferebant, Verbum non esse Deum.

VII. Dices tertiò. Anima Christi fruebatur delectatione beatitudinis: erat enim beata; ergo non poterat sentire dolorem.

Resp. neg. conf. Estò enim anima Christi frueretur beatitudine; tamen *Virtute divinitatis Christi dispensativè sic beatitudo in anima continebatur, quòd non derivabatur ad corpus; ne ejus passibilitas, & mortalitas tolleretur. Et eâdem ratione delectatio contemplationis sic retinebatur in mente, quòd non derivabatur ad vires sensibiles, ne per hoc dolor sensibilis excluderetur*. Ita S. Thom. citatus, *ad 3.*

VIII. Dico tertiò. In Christo fuit tristitia, alio tamen modo, quàm in nobis. Utraque pars est S. Thomæ, *qu. 15.* laudatâ, *a. 6.* Et primum probat. Tùm ex illo, Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Unde Ambrosius, *l. 2. de fide ad Gratianum, c. 3.* Ut homo inquit tristitiam habuit: *Suscepit enim tristitiam meam: confidenter tristitiam nomino, quia crucem prædico*. Probat etiam, hoc discursu. Nam sicut dolor sensibilis est in appetitu sensitivo, ita & tristitia, cum hac differentiâ: quòd *Objectum, & motivum doloris est læsio sensu tactus percepta, sicut cùm aliquid vulneratur: objectum autem, & motivum tristitiæ*

ſtitia eſt nocivum , ſeu malum interiùs apprehenſum , ſive per rationem , ſive per imaginationem : ſicut cùm aliquis triſtatur de amiſſione gratiæ, vel pecuniæ. Sed potuit anima Chriſti interiùs apprehendere aliquid , ut nocivum : & quantùm ad ſe , ſicut paſſio , & mors ejus fuit : & quantùm ad alios, ſicut peccatum diſcipulorum , vel etiam Judæorum occidentium ipſum ; ergo Sicut *in Chriſto potuit eſſe verus dolor , ita potuit in eo eſſe vera triſtitia.*

Secundum autem probat ex triplici motivo, quod ſupra aſſignavit, cùm communiter de paſſionibus animæ loqueretur. Videantur ſuperiùs dicta, §. 1.

IX. Dices. Triſtitia eſt de his, quæ nobis nolentibus accidunt : ſed nihil paſſus eſt Chriſtus contra ſuam voluntatem : dicitur enim *Iſaiæ* 53. *v.* 7. Oblatus eſt, quia ipſe voluit ; ergo in eo non fuit triſtitia.

Reſpondet S. Thom. a. 6. citato, ad 4. *Quòd nihil prohibet , aliquid eſſe contrarium voluntati ſecundùm ſe , quod tamen eſt volitum ratione finis , ad quem ordinatur : ſicut medicina amara non eſt ſecundùm ſe volita , ſed ſolùm ſecundùm quòd ordinatur ad ſanitatem. Et hoc modo mors Chriſti , & ejus paſſio fuit , ſecundùm ſe conſiderata , involuntaria , & triſtitiam cauſans ; licèt fuerit voluntaria in ordine ad finem , qui eſt redemtio humani generis.*

X. Dico quartò. In Chriſto fuit etiam timor , modo infra explicando. Ita S. Thom. *qu.* citatâ , *a.* 7. Et probat ex illo Marci , 14. v. 33. *Cœpit Jeſus pavere, & tædere.* Verùm advertit : *Quòd ſicut triſtitia cauſatur ex apprehenſione mali præſentis : ita timor cauſatur ex apprehenſione mali futuri. Apprehenſio autem mali futuri , ſi omnimodam certitudinem habeat , non inducit timorem. Undè Philoſophus dicit, in* 2. *Rhetor c.* 5. *quòd timor non eſt , niſi ubi eſt aliqua ſpes evadendi. Nam quando nulla ſpes eſt evadendi , apprehenditur malum, ut præſens : & ſic magis cauſat triſtitiam , quàm timorem. Sic ergo timor poteſt conſiderari quantùm ad duo. Uno modo , quantùm ad hoc, quòd appetitus ſenſitivus naturaliter refugit corporis læſionem , & per triſtitiam , ſi ſit præſens , & per timorem , ſi ſit futura : & hoc modo, timor fuit in Chriſto, ſicut & triſtitia. Alio modo, poteſt conſiderari ſecundùm incertitudinem futuri eventus ; ſicut quando nocte timemus ex aliquo ſonitu , quaſi ignorantes, quid hoc ſit : & quantùm ad hoc timor non fuit in Chriſto.* Hæc S. Thomas.

XI. Nota tamen : quòd timor iſte, qui ponitur in Chriſto, de malo imminenti futuro , etiamſi ſciatur certo futurum ; à Damaſceno, *l.* 3. *de Fide , c.* 23. vocatur *Naturalis*, & ab aliis ſimplex diſplicentia : quæ eſt actus animæ naturaliter malum refugientis , & ſeipſam , vireſque ſuas contra illud contrahentis. Timor verò qui eſt de malo, quod non apprehenditur inevitabile, eſt actus perfectus, & efficax , & qui inducit ad conſulendum de modo evadendi. Et hic in Chriſto non fuit : qui , ſuppoſitâ voluntate obediendi præcepto Patris de morte , mors ab eo non erat rationabiliter evitabilis ; nec poterat juſte procurare media ad eam evitandam.

XII. Dico quintò. In Chriſto fuit admiratio ſecundùm ſcientiam experimentalem. Ita S. Thom. citatus, *a.* 8. Et probat ex illo Matth. 8. v. 10. *Audiens autem* (*Jeſus*, ſcilicet, verba Centurionis) *miratus eſt*. Notat tamen : *Quòd admiratio propriè eſt de aliquo novo , & inſolito. In Chriſto autem non poterat eſſe aliquod novum , & inſolitum , quantùm ad ſcientiam divinam , quâ cognoſcebat res in Verbo ; neque etiam quantùm ad ſcientiam humanam , quâ cognoſcebat res per ſpecies inditas. Potuit autem aliquid eſſe ſibi novum , & inſolitum, ſecundùm ſcientiam experimentalem , ſecundùm quam ſibi poterant quotidie aliqua nova occurrere. Et ideo ſi loquamur de ſeipſo, quantùm ad ſcientiam divinam , & ſcientiam beatam , vel etiam infuſam ; non fuit in*

in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo, quantùm ad scientiam experimentalem; sic admiratio in eo esse potuit. Et assumsit hunc affectum ad nostram instructionem; ut scilicet doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur. Unde dicit Augustinus, in 1. super Gen. contra Manichæos c. 8. Quòd mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moveri. Omnes ergo tales motus ejus non perturbati animi signa sunt, sed docentis Magistri.

XIII. Quatuor autem modis contingere potest admiratio.

Primus est ignorantia causæ, quam, viso effectu insolito, scire desideramus: & hic modus admirationis in Christo esse non potuit.

Secundus est ex apprehensione rei magnæ, & insolitæ, etsi antea cognosceretur; ex qua, si bona est, oritur desiderium eam laudandi.

Tertius huic affinis est, quando, viso effectu insolito, incitamur ad eum laudandum, ejusque causam. Et alterutro ex his modis dici potest, Christum admiratum fuisse fidem Conturionis; non quòd esset magna, quantùm ad ipsum, sed quia erat magna quantùm ad alios (inquit S. Tho. ibi *ad* 2.) & ideo eam laudavit.

Quartus est, quando licèt effectus, & causa cognoscantur, non adest tamen facultas effectum illum causandi; & hoc etiam modo potuit esse admiratio in Christo: ejus enim anima per vires naturales facere non poterat ea, quæ admiratione digna contingebant.

XIV. Dico sexto. In Christo fuit ira per zelum, non per vitium. Probat S. Thom. hàc q. 15 a. 9. ex illo Psal. 68. v. 10. *Zelus Domus tuæ comedit me.* Deinde dicit: *Quòd ira est effectus tristitiæ: ex tristitia enim alicui illatâ consequitur in eo, circa sensitivam partem, appetitus repellendi illatam injuriam, vel sibi, vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia, & appetitu vindictæ. Dictum est autem, quòd in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoque est cum peccato; quando scilicet aliquis vindictam quærit, absque ordine rationis. Et sic ira in Christo esse non potuit: hujusmodi enim dicitur ira per vitium. Quandoque verò talis appetitus est sinè peccato, imò est laudabilis; puta, cum aliquis appetit vindictam, secundùm ordinem justitiæ: & hæc vocatur ira per zelum. Dicit enim Aug. super Joann. (tract. 10.)* Quòd Zelo Domus Dei comeditur, qui omnia perversa quæ videt, satagit emendare; & si emendare non potest, tolerat, & gemit. *Et talis ira fuit in Christo.*

XV. Adverte tamen cum eodem S. Doctore, ibi *ad* 1. Quòd ira quandoque prævenit rationem, & trahit eam secum ad operandum; & tunc ira dicitur operari, nam operatio tribuitur principali agenti; & secundum hoc intelligitur dictum Jacobi 1. *Ira viri justitiam Dei non operatur.* Quandoque verò ira sequitur rationem, & est quasi instrumentum ipsius; & tunc operatio, quæ est justitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi. Et hoc modo ira fuit in Christo. Et tunc maximè cum zelo vindicandi honorem domus Dei, facto ex funiculis flagello, ejecit vendentes, & ementes de Templo: dicitur enim, Jo. 2. v. 17. *Recordati sunt verò discipuli ejus, quia scriptum est, zelus Domus tuæ comedit me.*

§. II.

De Defectibus Animæ.

Defectus animæ, vel sunt in parte intellectivâ, ut ignorantia; vel in parte volitivâ, ut peccatum, & fomes peccati.

XVI. Dico ergo primò. In Christo non fuit ignorantia. Est contra Calvinum, *l.* 2. *Inst. c.* 16. §. 10. quem impugnavimus, in *Vera Ecclesia, Tom.* 1. *c.* 4. §. 3. *num.* 14. quò meum Candidatum mitto. Eam tamen docet S. Thom. citatâ *q.* 15. *a.* 3. Probatque

que primò. Nam ignorantia per ignorantiam non tollitur: sed Christus ad hoc venit, ut ignorantias nostras auferret: venit enim, *Ut illuminaret his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent*; ergo in Christo ignorantia non fuit — Deinde: sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ, & virtutis; ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ: sed plenitudo gratiæ, & virtutis, excludit omne peccatum, & fomitem peccati, ut dicemus; ergo plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur.

XVII. Dico secundò. In Christo nullo modo fuit defectus peccati, sive originalis, sive actualis. Ita S. Thomas, dictâ *q.* 15. *a.* 1. Et est de fide contra hæresim Pharisæorum, contra quos Christus ipse, *Jo.* 8. *v.* 46. ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Probat S. Doct. hinc veritatem hoc discursu. Christus assumsit defectus nostros, *Ut pro nobis satisfaceret, & ut veritatem humanæ naturæ comprobaret, & ut nobis fieret exemplum virtutis*: atqui secundum hæc tria manifestum est, quòd non debuit assumere defectum peccati; ergo &c. Min. quantùm *ad* 1. probat: *Quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem: quinimmò virtutem satisfactionis impedit. Quia, ut dicitur, Eccl.* 34. Dona iniquorum non probat Altissimus. *Similiter ex peccato non demonstratur veritas humanæ naturæ: quia peccatum non pertinet ad humanam naturam, cujus Deus est causa; sed magis est contra naturam per seminationem diaboli introductum, ut Damascenus dicit, l.* 2. *de fide c.* 30. Neque tertiò, *peccando, exemplum virtutis præbere potuit, cùm peccatum contrarietur virtuti*. Ergo &c.

XVIII. Dicitur tamen peccata nostra portasse, & quasi fecisse sua, non quoad culpam, sed quoad pœnam; quam pro peccatis nostris in se tanquam Fidejussor suscepit. Dicitur etiam factus *peccatum*, idest, Hostia pro peccato, ut docet S. Thom. citatus, *ad* 4. quâ ratione, *Osea* 4. dicitur: *Peccata populi mei comedent*, scilicet, Sacerdotes, qui secundùm legem comedebant Hostias pro peccato oblatas.

XIX. Dices tamen. Omnes, qui fuerunt in Adam, peccaverunt, ut ait Apostolus, *Rom.* 5. sed Christus fuit originaliter in Adam, secundùm carnem, cùm ab eo genealogicè descenderit; ergo saltem peccatum originale suscepit.

XX. Respondeo cum S. Thom. citato, *a.* 1. *ad* 2. dist. maj. Qui fuerunt in Adam, & secundùm corpulentam substantiam, & secundùm seminalem rationem, peccaverunt, conc. maj. Secundum corpulentam substantiam tantùm, nego maj. Hanc responsionem sumsit Angelicus Doctor ex S. Augustino, *lib.* 10. *super Gen. ad literam, cap.* 19 & 20. Nos ergo fuimus in Adam secundùm seminalem rationem, & secundùm corpulentam substantiam, idest, non solùm de materia, ex qua fuit Adam, sed etiam accepta activè ab Adam; ideoque ejus peccatum contrahimus. Christus autem *Non fuit in Adam secundùm seminalem rationem, sed solùm secundùm corpulentam substantiam. Et ideo Christus non accepit activè ab Adam humanam naturam, sed solùm materialiter; activè verò à Spiritu Sancto. Sicut & ipse Adam materialiter sumsit corpus ex limo terræ, activè autem à Deo. Et propter hoc Christus non peccavit in Adam, in quo fuit solùm secundùm materiam*. Hæc S. Thom.

XXI. Dico tertiò. In Christo neque fuit fomes peccati. Ita S. Thomas, dictâ *qu.* 15. *a.* 2. cujus ratione sic probo. Virtus, quò fortior est, eò magis vires inferiores subdit rationi, & eò magis debilitat fomitem, qui est inclinatio sensualis appetitus ad id, quod est contra rationem; ergo in Christo, in quo fuerunt perfectissimo modo gratia, & virtutes, ita erant inferiores vires subditæ, & obedientes rationi, ut nullatenus ad oppositum inclinare possent: eo modo, quo in Adamo fuissent, si non peccasset;

ergo

ergo sicut in Adamo innocente fomes non fuisset, ita non fuit in Christo. — Addo: quòd illud, quod non conducit ad satisfactionem, non debuit assumi à Verbo: sed fomes peccati non conducit, imò inclinat ad oppositum, satisfactioni; ergo &c.

XXII. Dices. Ex eodem principio, nempe, ex subtractione justitiæ originalis, oritur fomes peccati, & passibilitas, seu mortalitas corporis: sed Verbum assumsit passibilitatem, & mortalitatem; ergo etiam fomitem.

XXIII. Respondet S. Thomas citatus, ad 1. *Quòd inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum naturaliter sunt obedibiles rationi; non autem vires corporales, vel humorum corporalium, vel etiam ipsius animæ vegetabilis .... & ideo perfectio virtutis, quæ est secundùm rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati; cujus ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.*

XXIV. Dices secundò. Tantò spiritus ostenditur fortior, quantò magis superat hostem, nempe, concupiscentiam carnis: sed Christus habuit spiritum fortissimum; debuit ergo habere concupiscentiam, quam superaret, & superando dignus esset coronâ.

XXV. Respondeo cum S. Thom. ibidem ad 3. *Quòd fortitudo spiritus aliqualis ostenditur ex hoc, quòd resistit concupiscentia carnis sibi contrariantis: sed major fortitudo spiritus ostenditur: si per ejus virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo, cujus spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licèt non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis; sostinuit tamen exteriorem impugnationem ex parte mundi, & Diaboli, quos superando victoria coronam promeruit.*

DUBIUM IX.

An in Christo ut Homine fuerit Potentia Peccandi?

§. I.

De Peccato conjungendo cum Unione ad Verbum.

I. Posito, quòd humanitas Christi nunquam peccaverit, ut vidimus, quærendum superest: An potuerit peccare. Quæstio hæc in duplici sensu agitari potest. Primò: An potuerit peccare, simul retinendo unionem cum Verbo; hoc est, conjungendo peccatum cum unione hypostaticâ. Secundò: An potuerit peccare peccato dividente unionem; ita ut peccando amitteret unionem, quam habebat cum Verbo: eo pacto, quo Justus potest peccare, amittendo gratiam, quam habet.

II. Quæstio quoque procedit de potentia proximâ, & non tantùm remotâ, & radicali; quâ, nempe, humanitas Christi peccare potuisset, si non fuisset conjuncta cum Verbo: hanc enim potentiam supponimus fuisse in Christi humanitate. Nam humanitas Christi erat creatura, & ex nihilo; ergo defectibilis. Erat ejusdem speciei cum aliis humanitatibus; ergo illi non est deneganda libertas absolutè, & radicalis, nedum contradictionis, sed etiam contrarietatis.

III. Christum fuisse impeccabilem conveniunt omnes Theologi: in assignanda tamen causâ intrinsecâ hujus impeccabilitatis dissentit Scotus ab aliis. Iste enim non vult, causam intrinsecam hujus impeccabilitatis in Christo fuisse unionem hypostaticam cum Verbo: hac enim stante potuisset adhuc peccare, absque ulla repugnantiâ saltem physica: sed quia cùm in primo instanti unionis ejus cum Deo, fuerit beatus; beatitudo abstulit illi omnem peccabilitatem, seu potentiam

tentiam peccandi. Cæteri tamen cum S Thoma sentiunt, causam intrinsecam impeccabilitatis in Christo, ut homine, fuisse unionem hypostaticam cum Verbo: quibus adhæret S. Bonaventura *in 3. dist. 12.*

IV. Dico ergo. Humanitas Christi non poterat peccare peccato conjungendo cun unione ad Verbum: ideoque talis unio erat causa intrinseca impeccabilitatis ejus. Probatur. Cum summa sanctitate non potest conjungi peccatum: sed humanitas Christi erat infinitè sancta per sanctitatem Verbi; ergo &c. Prob. maj. Cum sanctitate accidentali per gratiam non potest conjungi peccatum, ex communiori sententia, ut ostendimus, *Tom. 9. Qu. 1. de Ess. Justific. Dub.* 7. contra Scotum: unde anima non potest esse in gratia, & simul in peccato, juxta illud 1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est:* ergo à fortiori peccatum conjungi nequit cum sanctitate substantiali, & infinitâ, quale est Verbum. Natura enim humana unita Verbo est substantialiter deificata, Deo digna, & Deo gratissima; nullum ergo, vel leve peccatum, cum tali unione conjungere potest.

V. Secundò probatur. Si humanitas Christi, stante unione cum Verbo, peccare potuisset, idem potuisset dici de Verbo: siquidem, stante communicatione idiomatum, omnia, quæ dicuntur de humanitate, ut principio *Quo*, dicuntur quoque de supposito, ut principio *Quod:* ideo enim verum est, quòd Deus est passus, Deus est mortuus, quia passio, & mors de humanitate, cui Verbum est suppositaliter unitum, dicuntur, ut de principio *Quo;* ergo si humana natura, ut unita Verbo, peccare potuisset, idem dici posset de Verbo: sicut si de facto humanitas peccasset, dictum fuisset, quòd Verbum peccasset. Et ratio est. Quia actiones sunt suppositorum: ita ut verè, & propriè dici possit, quod omnes operationes, sive bonæ sint, sive malæ, quarum natura est principium *Quo*, fini suppositi, ut principii *Quod;* eique, sive ad meritum, sive ad demeritum tribuantur: ideoque supra ostensum est, actiones Christi esse valoris infiniti, quia persona Verbi, cujus erant, est infinita.

VI. Scio, Scotum respondere, actiones tribui supposito, non effectivè, & motivè, quia personalitas non est operativa; sed solùm denominativè: quatenus actio quidem tota procedit à natura; sed tamen quia suppositum naturam sustinet, ideo denominatur operans, seu agens.

VII. Sed contra est. Nam ita est vera hæc propositio: *Suppositum, seu persona operatur*, sicut est falsa ista: *Natura operatur*; ergo id, quod propriè operatur, est suppositum. Antec. prob. ex Concil. Florentino, *Sess.* 18. ubi Doctores Latini ex hoc axiomate: *Operationes sunt suppositi*, probant contra Græcos, quòd natura non generat, sed Pater, natura non spirat, sed Pater, & Filius. Certum est autem, quòd Pater non tantùm denominativè generat, sed effectivè; sicut Pater, & Filius non tantùm denominativè spirat, sed effectivè. Et ratio est. Quia licèt personalitas non sit activa, suppositum tamen, per eam constitutum, ita est activum; ut sit principium, *Quod* operationem elicit, sicut natura est ejusdem operationis principium *Quo*. Unde fit, quòd suppositum cum natura sit unum totale principium operationis productivum. Unde in Conc. Florent. *Sess.* 18. citatâ, Joannes Theologus contra Marcum Ephesium sic dicebat: *Ego affirmavi, quòd dicimus, Filium à Patre generari, idem esse ac dicere, Filium generari à substantia Patris: ita ut, quod producit, sive generat, persona sit; principium verò, per quod generat, sit ipsa, qua aliis communicatur .... Idcirco in humanis est qui generat hic homo, hoc est, persona suppositum subsistens, substantia verò*

causa

causa est .... In homine est humanitas: hæc dicitur principium, per quod homo generat. Cum ergo in Christo persona Verbi operaretur per humanitatem, tanquam per instrumentum sibi conjunctum; ideo quidquid operabatur Christus, ut homo, operabatur Verbum.

VIII. Neque afferatur exemplum, Scotistis familiare, de aqua calida; quæ, dum aliquem calefacit, ipsa non est propriè principium calefactionis, sed solùm subjectum sustentans calorem — Nam calor advenit aquæ tanquam accidens; & quidem contra naturalem ejus inclinationem: Verbo autem divino non sic advenit humana natura, sed sic, ut substantialiter, & hypostaticè eam sibi uniat: & ita sustentet, sicut alia supposita sustentare solent naturam, cujus sunt supposita, & operari per illam.

IX. Dicunt primò Scotistæ. Unio hypostatica non habet intrinsecam incompossibilitatem cum potentia peccandi in natura assumtâ: neque enim determinat voluntatem ad non peccandum, sed solùm determinat naturam ad esse subsistentiale Verbi.

X. Respondeo, neg. ant. Si enim gratia accidentaliter deificans animam Justi est incompatibilis cum peccato lethali, ut conjugendo cum ipsa: multò magis gratia substantialis erit incompatibilis cum quocumque peccato ipsi conjungendo. In Incarnatione enim factum est, inquit August. *in Enchirid. c.* 40. ut natura hominis *Verbo Deo copularetur in tantam personæ unitatem; ut idem ipse esset Filius Dei, qui Filius hominis, & Filius hominis, qui Filius Dei: ac sic in natura humana susceptione fieret quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, quæ nullum peccatum posset admittere*. En Augustinum referentem impotentiam peccandi in Christo ad unionem cum Verbo, quâ gratia facta est illi naturalis; cùm idem sit Filius hominis, ac Filius Dei. Et proinde, si Filius Dei non potest peccare, nec potest Filius hominis, qui simul est Filius Dei; alioquin peccatum Filii hominis esset peccatum Filii Dei.

XI. Neque dicant, humanitatem Christi, ejusque libertatem fuisse ejusdem rationis cum nostra; neque ullam ejus facultatem fuisse à Verbo impeditam; ergo neque facultatem peccandi.

Respondeo, neg. cons. seu veriùs suppositum. Facultas enim, & potentia peccandi non est facultas, sed defectus facultatis, & potentiæ; unde Deus, qui omnipotens est, & summè liber, facultate, & potentiâ peccandi caret; & proinde hunc defectum impedire debuit in humanitate assumtâ. Ideoque S. August. *l. de Corrept. & Grat. c.* 11. ait: *Neque enim metuendum erat, ne isto ineffabili modo in unitatem personæ à Verbo Deo natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium: cùm ipsa susceptio talis esset, ut natura hominis à Deo ita suscepta, nullum in se motum malæ voluntatis admitteret*. Ex quo igitur in Christo fuit voluntas ejusdem speciei cum nostra; sequitur quidem, quòd in eo fuerit facultas radicalis, quâ nos peccamus: sed hæc facultas in ipso per assumtionem à Verbo fuit impedita. Persona enim divina, cstò in operationibus humanitatis nihil physicum immutaverit, debuit eas quantùm ad esse morale sic determinare; ut in omnibus humanitas, quam ipse gubernabat, sustentabat, & fecerat suam, servaret rectæ rationis ordinem.

XII. Dicunt secundò. Ex eo, quòd voluntas humana Christi peccare posset, vel etiam peccaret, non idcirco divinum suppositum peccare posset, vel peccaret; ergo &c. Ant. prob. Omnes actiones ad extra sunt communes toti Trinitati: sed eo casu posito, nec Pater, nec Spiritus S. peccaret; ergo nec Filius.

XIII. Respondeo, neg. ant. Ad ejus probationem, dist. maj. Sunt communes toti Trinitati, ut efficienti, co.

maj.

maj. Ut causæ velut formali, nego maj. Hoc autem modo operationes humanitatis Christi ita sunt Verbi; ut non sint nec Patris, nec Spiritus Sancti propriæ. Cùm enim nec Pater, nec Spiritus Sanctus humanitatem assumserit, sed solus Filius; operationes humanitatis illius, ut vitales, & ut morales, sic Verbi sunt, tanquam naturæ illius suppositi; ut illud tanquam principium internum, & quasi formale respiciant. Sicut ergo eâ parte, quâ meritoriæ, & satisfactoriæ, ita sunt Verbi, ut non sint nec Patris, nec Spiritus Sancti; unde Filius in humanitate, & per humanitatem meruit, & satisfecit, non Pater, & Spiritus Sanctus; quia solum Verbum est suppositum illius humanitatis: ita si humanitas assumta peccaret, non peccaret Pater, nec Spiritus Sanctus, peccaret tamen Filius. Tanti ergo refert, quòd operationes humanitatis Christi specialiter refunduntur in suppositum Verbi; ut si hoc non dicatur, pereat veritas Incarnationis.

XIV. Dicunt tertiò. Ille potuit peccare, qui potuit non obedire præcepto, quo Pater mortem imperavit; quia peccatum consistit in transgressione, seu inobservantia præcepti: atqui Christus potuit non obedire præcepto Patris de morte; ergo &c. Min. prob. Ille potuit non obedire præcepto, qui stante præcepto de morte potuit velle non mori: sed Christus, stante præcepto de morte, potuit velle non mori; quia liberè, non necessariò, mortuus est, juxta illud Isaiæ 53. v. 7. *Oblatus est, quia ipse voluit*; ergo &c.

XV. Variè huic argumento respondent Theologi; ut cum præcepto de morte salvent in Christo libertatem, & impeccabilitatem. Ego tamen sequens Nostrorum solutionem, respondeo, neg. min. Ad probat. dist. maj. Qui potuit velle non mori, sumtâ non morte privativè, sive, ut conjungendâ cum præcepto de morte, co. maj. Sumtâ non morte negativè, seu, non consideratâ secundùm respectum ad præceptum de morte, nego maj. Velle non mori privativè, fuisset conjungere negationem mortis cum præcepto de morte: & hoc modo Christus non potuit velle non mori; aliàs potuisset velle non obedire præcepto Patris, & proinde posse peccare. Non mori verò negativè, est non mori absolutè, & præciso respectu ad præceptum de morte; & hoc modo Christus poterat velle non mori: quod sufficit, ut liberè mortuus sit. Quia ad libertatem non requiritur indifferentia specificationis, quâ possit eligere bonum, vel malum; sed indifferentia exercitii, seu contradictionis, quâ possit eligere, vel non eligere absolutè. Quæ satis esse debent pro præsenti. Modò enim certum esse debet, Christum, etiam stante præcepto Patris, & suâ impeccabilitate, habuisse potestatem moriendi, & non moriendi: potentiam, inquam, non *Positionis*, quâ ita posset non mori, ut de facto non moreretur: sed potentiam *Possibilitatis*, quâ ita posset non mori, ut non mori esset illi possibile, quamvis de facto non ponendum. Hoc ipse Christus indicavit, cùm ait, Joan. 10. à v. 17. *Ego pono animam meam, ut iterum summam eam. Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam: Hoc mandatum accepi à Patre meo.*

XVI. Dicunt quartò. Mors nonminùs repugnat Deo, quàm peccatum; cum Deus non minùs sit per essentiam ens, quàm per essentiam sanctus: atqui Deus in humanitate, quam assumsit, permisit potentiam moriendi; ergo permittere potuit potentiam peccandi.

Respondeo, instantiam hanc nimis probare. Probat enim, quòd sicut Verbum in humanitate assumtâ permisit non solùm potentiam moriendi, sed mortem ipsam: ita permiserit, vel

vel potuerit in ea permittere non solùm potentiam peccandi, sed peccatum ipsum, quod Scotistæ non admittunt. Disparitas ergo est. Quia mors est malum pœnæ, cujus Deus potest esse auctor; licèt eam non possit habere in se: unde non mirum, quòd in humanitate assumtâ ei tribuatur. At Deus neque directè, neque indirectè potest esse auctor mali moralis, quod est peccatum; cùm sit aliquid essentialiter inordinatum, & à Deo recedens: ac proinde repugnat sanctitati per essentiam, non solùm in se, sed omni illi, cui ipsa conjungitur.

§. II.

De Peccato dividendo ab Unione ad Verbum.

XVII. Dico. Humanitas Christi non potuit peccare peccato dividente ipsam à Verbo; ita ut peccando amitteret unionem, quam habebat cum Verbo. Probatur. Ad perfectissimam sanctificationem spectat, ut reddat subjectum ita sanctum, ut non possit suam sanctitatem amittere: sic Deus unitus menti beatæ, ita reddit animam Beati sanctam, ut nequeat peccando amittere sanctitatem: sed humanitas Christi perfectissimè, & substantialiter sanctificabatur per Verbum; ergo &c.

XVIII. Secundò probatur. Patres absolutè docent, Verbum unitum humanitati reddere illam impeccabilem; ergo sentiunt, eam reddere impeccabilem, nedum peccato conjungendo cum unione, sed etiam peccato dividente ipsam ab unione. Ant. constat ex S. Augustino, locis §. præcedente allatis: & præterea, *l. 2. de Pec. merit. & Remissione c. 11.* ubi de Christo, ait: *In cujus non tantùm divinitate, sed nec in anima, nec in carne ullum potuit esse peccatum.* Augustino addo Athanasium, *l. de Incarnatione*, dicentem: *Impossibile erat, alio modo integritatem, atque impeccantiam in hominum recipi naturam, nisi Deus in carne crederetur esse.* His adjunge Gregor. *l. 3. Moral. c. 13.* Basil. *Ep. 65.* Chrysost. *in c. 16. Isaiæ &c.* Conf. prob. Nam etiam gratia accidentalis reddit animam impeccabilem peccato conjungendo cum gratia; quia gratia, & peccatum conjungi nequeunt: & tamen, quia homo in gratia existens peccare potest peccato destruente eo gratiam; nemo unquam dixit, gratiam reddere animam Justi absolutè impeccabilem; ergo &c.

XIX. Tertiò probatur. Verbum divinum ratione unionis hoc sibi debet, ut in omnibus omnino actibus Christi humanitatem tanquam suam regat, ac gubernet. Nam quoties duo sunt perfectè unita, superioris est regere inferius; ita ut defectus inferioris in superius refundatur: ut in anima respectu corporis, & ratione superiori respectu inferioris; ergo peccatum, quod contingeret in humanitate Christi, deberet in Verbum refundi. Eò vel magis, quòd Verbum unitur humanitati, ut suppositum faciens illam suam, eamque sustentans; faciensque, quod in ea faceret suppositum proprium: atqui in aliis hominibus ita se habent supposita propria, ut ad ea pertineat quidquid libera voluntas ipsorum agit; eisque imputetur, si illa peccat, adeo ut suppositum peccare dicatur; ergo etiam ad Verbum divinum pertinet quidquid libera ejus voluntas agit: & si peccaret, etiam peccato destruente unionem cum Verbo, ipsi peccatum illud imputaretur.

Ratio hæc traditur in Sexta Synodo Generali, *Act. 8.* his verbis: *Quemadmodum corpus nostrum regitur, & ornatur, atque ordinatur ab intellectuali, & rationali animâ nostrâ: ita in homine Christo tota hominis ejus conspersio ab ejusdem Verbi divinitate semper, & in omnibus mota, Deo mobilis fuit, secundùm Nyssenum Gregorium.* Si ergo humanitas à Verbo regitur, non solùm tanquam à causa generali (quâ ratio-

ratione omnia gubernat) sed ut à causa speciali movente, ac dirigente; sicut anima regit corpus, & sicut ratio superior inferiorem, & suppositum naturam, quam sustentat: non poterit prodire ab ea aliquid inordinatum, quod non statim refundatur in rectoris vel infirmitatem, vel malitiam. Sicut dum exorbitat appetitus in fecundis, & voluntariis motibus, accusatur anima, & ratio, & suppositum non cohibens.

XX. Ex his prævenitur instantia Scotistis familiaris, nempe, quòd Deus non solùm gubernat humanitatem Christi, sed & omnem voluntatem creatam; quin sequatur, eum teneri impedire peccata hominum, ut, si non impediat, tribuantur illi.

Nam Deus gubernat quidem aliorum hominum voluntates; sed tanquam Provisor generalis, qui potest permittere defectus in causis particularibus, quin ei tribuantur. At humanitatem Christi suppositum divinum regebat, ut Provisor particularis; sicut anima regit corpus, & ratio appetitum, & suppositum naturam: ideoque ut tale sibi ipsi, ac suæ sanctitati debitor erat, ne in illa, tanquam specialiter suâ, aliquem defectum permitteret.

XXI. Neque dicas, Verbum respectu humanitatis assumtæ non desinere esse Provisorem generalem ejus; cùm sit creatura, sicut & cæteræ humanitates.

Nam dist. Esse Provisorem generalem, quatenus est Deus illam conservans, omitto. Quatenus est persona illam sustentans, nego. Quamvis ergo Verbum divinum, ut Deus est, generali concursu conservet humanitatem Christi, sicut alia omnia creata conservat; attamen, ut persona terminans eandem, eamque subsistentem reddens, speciali modo se habet ad ipsam, quo non ad alias. Se habet enim ut suppositum ad naturam, ut anima ad corpus, ut ratio ad appetitum, ut dictum est. Pro majori tamen explicatione

XXII. Opponès. Non apparet, quomodo Verbum reddat humanitatem Christi impeccabilem. Non enim hoc facit, ut Verbum distinctum à Patre: nam sic non est forma sanctificans, seu producens sanctitatem. Non quatenus Deus: quia cum ea, quæ conveniunt Verbo, ut Deus, sint tribus personis communia; impeccabilitas humanitatis non à solo Verbo, sed à Patre, & Spiritu Sancto esset.

XXIII. Respondeo, Verbum, quà Verbum est, non reddere quidem humanitatem Christi impeccabilem per modum causæ efficientis; sed eam reddere impeccabilem per modum causæ quasi formalis: uniendo seipsum illi tanquam formam incompossibilem cum peccato, & exigentem, ut Deus suâ omnipotentiâ efficiat, ne humanitas illa peccare possit. Ad impeccabilitatem ergo humanitatis concurrebant tres divinæ personæ efficienter, dando auxilia, & dona, quibus constitueretur impeccabilis. At persona Verbi formaliter ratione sui, ponendo impedimentum peccato; & exigendo, ut tres divinæ personæ impeccabilitatem formalem conferrent. Unde patet, radicem impeccabilitatis in humana naturâ fuisse unionem hypostaticam illius cum Verbo divino.

QUÆSTIO VI.

De Persona Assumente.

Egimus de iis, quæ solent agitari de natura assumtâ: modò ea, quæ tangunt personam assumentem, pertractabimus.

DUBIUM I.

An reverâ Persona Divina Assumserit Humanitatem Christi, seu: An Christus sit Persona Divina, & Deus?

§. I.

Referuntur Errores.

I. Vix Christus in Cœlum ascenderat, eùm ejus divinitatis surrexerunt impugnatores, asserentes, eum esse purum hominem. Inter hos primus fuit Cerinthus, Simonis Magi discipulus: unus ex illis, qui Neronis, & Petri temporibus, anno Christi circiter 69. descendentes ex Judæa, docebant Antiochiæ, circumcisionem, aliaque Legalia servanda esse, ut habetur, *Actor.* 15. *v.* 1. Et quique post resurrectionem universalem mille voluptatum annos futuros asserebant: unde Millenarii, seu *Kiliasta* dicti fuerunt. Is ergo, inter alia, blasphemare cæpit, teste S. Augustino, *l. de Hæres. c.* 8. Jesum purum hominem fuisse, ex Josepho, & Mariâ genitum; in eumque jam, factum adultum, Christum è Cœlo descendisse, quando in Joardane vox Patris audita est: *Hic est Filius meus dilectus*. Distinguens proinde Jesum à Christo (ut postea Nestorius) Jesum verè passum, ac mortuum; Christum autem ad Cœlum, unde venerat, redisse. Horrenda hæc de Christo blasphemia, teste S. Polycarpo apud Irenæum, *l.* 3. *Adv. hæres. c.* 3. & ex eo Eusebius, *l.* 3. *Hist. c.* 22. justo Dei judicio punita fuit. Cùm enim S. Joannes Apostolus ad balneum aliquando venisset; viso, qui tunc eò accesserat, Cerintho, statim inde abjisse fertur, dicendo: fugiamus hinc, ne balneum, in quo Cerinthus veritatis inimicus moratur, subitò corruens nos opprimat. Quo dicto, & egresso cum suis Joanne, subitò collapsa domus Cerinthum cum suis oppressit.

II. Cerinthi errorem hausit Ebion magnæ facundiæ, sed perversæ mentis vir, Ecclesiæ seculo primo, sub Tito Imp. & Cleto Rom. Pont. anno circiter 72. Cum Cerintho, præter alia, effutiit, Jesum purum hominem fuisse, ex consortio Mariæ cum Josepho genitum; & proinde ante Mariam non extitisse. Movebatur ex perversa intelligentiâ Evangelii Matthæi, quod solum admittebat; ubi genealogia Jesu temporalis per Joseph, & Mariam texitur. In cujus erroris refutandi gratiam indicat S. Hieron. *Catal. Scrip. Eccles.* S. Joannem suum scripsisse Evangelium; in quo à Jesu divinitate, contra Cerinthum, & Ebionem, sumit exordium.

III. Seculo tertiò, circa annum Christi 262. Valeriano, & Gallieno Imp. & Dionys. Rom. Pont. hunc errorem excitavit Paulus Samosatenus. Is igitur natione Syrus, Antiochenus Episcopus, gloriæ amantissimus; cùmque ante Episcopatum pauper esset, ac mendicus, in Episcopatu ditissimus factus, dicere cæpit (referente S. Augustino, *l. de Hæres. c.* 44.) Christum non semper fuisse, nec ante Mariam extitisse; sed ex eo, quo ex Maria natus est, initium habuisse; ac proinde non Deum, sed purum hominem fuisse: Addens tamen, Verbum, & sapientiam in eo inhabitare; sed quæ tunc primum hypostasim habere cæperint ab æterno Patre distinctam, cùm in utero Virginis Christus formatus est. Hac enim temporali missione, & externâ prolatione Verbum evasisse Filium: cæterum licèt recens esset, novellusque Deus, prædestinatione tamen æternum fuisse. Ita hunc errorem refert S. Athanasius, *l. de Salutari adventu Filii Dei*. Quibus æternitatem, & divinitatem non solum Christo eripiebat, sed etiam Verbo. Ad errorem istum suffocandum duo Concilia Antiochiæ statim coacta fuere. Unum, anno 264. alterum anno 270. Està autem in priori Concilio Paulus, fidem Catholicam simulaudo, Patribus illuserit;

ferit; in posteriori tamen de hæresi convictus, anathemate percussus, à suo Episcopatu ejectus est impius Samosatenus.

IV. Seculo verò quarto, anno circiter 343. sub Constantio Imper. & Julio I. Rom. Pont. Photinus, natione Galata, Sirmiensis Ecclesiæ Episcopus, magni ingenii vir, Pauli Samosateni excitare cæpit errorem: nempe, Christum esse purum hominem, nec ante Mariam extitisse; sed ex quo de Maria natus est, initium habuisse, & Filium Dei esse cæpisse. Quare Verbum non consubstantiale, sed prolatitium, nec hypostaticè à Patre distinctum posuisse, plerique autumant. Damnatus tamen fuit cum sua blasphemiâ Photinus in Synodo Mediolanensi, anno 347 & Sirmiensi anno 351. in quo etiam fuit exauctoratus.

V. Inter alias, jam à mille annis sepultas, & incineratas hæreses, hanc etiam excitarunt Lælius, & Faustus Socini, patriâ Senenses. Seculo 16. à quibus Socinianorum Secta, etiam modò inter Protestantes diffusa, nomen traxit. Hi omnia ferè Christianæ Religionis fundamenta evertere conati sunt. Personarum Trinitatem tanquam repugnantem negarunt. Hinc Filium Dei appellari Deum metaphoricè, & impropriè, ob sublimem potestatem ab illo uno vero Deo participatam, dixerunt. Proinde Deum in unitatem personæ naturam humanam assumsisse, ac Christum fuisse verum Deum negarunt: dicentes, fuisse secundum personam hominem verum, non tamen purum, sed divinâ filiatione ab ortu insignitum; quatenus divini Spiritus vi, sinè viri ope, in Virginis utero conceptus, & formatus fuit: & qui, antequam prædicare inciperet, raptus fuit in Cœlum ad Patrem; ibique de omnibus edoctus, quæ se, quæ nos spectarent, cum plenaria voluntatis Dei manifestatione ad nos fuit missus. Quibus, & aliis nefarii homines à Deo Trinitatem, & divinitatem à Christo sustulerunt; volentes, eum dici Verbum Dei per hoc solùm, quia verba Dei annuntiavit, quomodo Joannes dicitur vox. Unde renovarunt hæreses, ac blasphemias Cerinthi, Ebionis, Pauli Samosateni, Sabellii, Arii, & Photini. Quæ impia dogmata altas radices egerunt in Hollandia, Britannia, aliisque partibus Heterodoxis. His præmissis,

§. II.

Veritas Catholica.

VI. Dico. Persona divina reverà assumsit humanitatem Christi; & proinde Christus est verus Deus Filius naturalis Dei. Pro hac veritate militant omnia, quæ superiùs produximus: tùm ex motivis extrinsecis contra Gentiles: tùm ex auctoritatibus veteris Testamenti contra Judæos.

VII. Contra hæreticos autem probatur ex novo Testamento Primò. S. Joannes, *cap.* 1. sui Evangelii unum, & eundem novit Verbum Dei unigenitum, & incarnatum pro salute nostrâ; ait enim: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum..... & Verbum caro factum est*. Deinde S. Matthæus suum Evangelium sic exorditur: *Liber generationis Jesu Christi*, & v. 18. *Christi autem generatio sic erat*. Et v. 22. *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, & pariet Filium: & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus*. Quibus disertè ostenditur contra Cerinthum, & alios, Jesum non esse alium à Christo; & hunc esse Deum, & Verbum Incarnatum. *Poterat enim* (inquit S. Irenæus, l. 3. Adv. hæres. c. 18. modò 16.) *Dicere Mathæus*: Jesu verò generatio sic erat: *Sed pravidens Spiritus Sanctus depravatores, & præmuniens contra fraudulentiam eorum, per Matthæum ait*: Chri-

Christi autem generatio sic erat: *& quoniam hic est* Emmanuel; *ne fortè tantùm eum hominem putaremus..... Neque alium quidem Jesum, alterum autem Christum suspicaremur fuisse, sed unum, & eundem sciremus esse*. Hæc S. Irenæus. Qui deinde prolatis aliis Scripturæ textibus, præsertim, *Rom.* 1. *v.* 1. *Rom.* 9. *v.* 5. & *Galat.* 4. *v.* 4. & 5. subjungit *Marcum c.* 1. *v.* 1. dicens: *Propter hoc & Marcus ait*: Initium Evangelii Jesu Christi Filii Dei, quemadmodum scriptum est in Prophetis: *unum & eundem sciens Filium Dei Jesum Christum, qui à Prophetis annuntiatus est*. Quibus hæreticorum dividentium Jesum à Christo error confutatur.

VIII. Porro: Christum Jesum esse verum Deum, ostendunt Scripturæ nomen Dei illi tribuentes. Isaiæ 9. v. 6. *Vocabitur nomen ejus Admirabilis, consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis*. Et c. 7. v. 14. *Vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Quæ, *Matthæi, cap.* 1. *v.* 23. & *Lucæ, cap.* 1. *v.* 32. Angelus Gabriel fuisse impleta in Jesu pronuntiat. Hinc, *Joann.* 20. *v.* 28. Thomas Apostolus Christo respondens, ait: *Dominus meus, & Deus meus*. Actor. 20. vers. 28. Sanguis Christi vocatur Sanguis Dei: *Attendite vobis* (ait Paulus) *& universo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*. Et 1. Joan. 3. v. 16. *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit*.

IX. Jesus Christus dicitur quoque Filius naturalis Dei. Joan. 3. v. 17. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine Unigeniti Filii Dei*. Sed apertiùs Paulus, Hebr. 1. *Multifariam*, inquit, *multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & secula. Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis*. Porro: hæc, quæ Paulus dicit de Christo, cuinam convenire possunt nisi Filio naturali Dei, qui sit verè Deus? Eum subinde vocat Filium Dei contradistinctè ab Angelis, v. 4. *Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit: cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Christi ergo filiatio diversa est à filiatione Angelorum: cùmque ista sit adoptiva, illa erit naturalis. Prosequitur Paulus, quòd cùm Deus introduxisset Christum in Orbem terrarum, dixit, *v.* 6. *Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi*. Denique, *v.* 13. sic concludit: *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: sede à dextris meis?.... Nonne omnes sunt administratorii spiritus?* Si ergo omnia hæc tribuit Christo, quæ negat Angelis: si Angelis purum ministerium adjudicat, Christo verò thronum, & dexteram Dei: quid illi deest, ut sit Filius naturalis, ejusdemque substantiæ cum Deo?

Præterea: Verbum, quod erat in principio, in Christo Jesu caro factum est, ut ait *Joan. cap.* 1. sed Verbum, quod erat in principio, est filius naturalis Dei; ergo etiam Verbum caro factum, quod erat Christus. Deinde de Christo Paulus dicit, ad Philipp. 2. v. 6. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*. Unde sic. Qui erat in forma Dei æqualis Deo, semetipsum exinanivit, in Christo formam servi, & hominis accipiens:

piens: sed qui erat in forma Dei æqualis Deo, erat verus Deus; ergo & qui formam servi accipiens, seipsum exinanivit.

X. Ex dictis probatum manet, Christum ante Mariam fuisse. Si enim verus Deus, ac Filius naturalis Dei, erat ante Mariam, imò ab æterno erat; & persona illa, quæ erat Christus, & quæ cùm in forma Dei esset, ac æqualis Deo, exinanivit semetipsum, dum humanam carnem ex Maria sumsit, ante Mariam erat. Preterea tamen sic ostendo. Christus apertè dicit, se descendisse de Cœlo, *Joan. 6. v.* 38. & quamvis Judæi de hoc murmurarent dicentes: *Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic, quia de Cœlo descendi?* Nihilominus Christus, se de Cœlo descendisse confirmavit, *vers.* 51. sed non descendit de Cœlo secundùm humanitatem, ut contra Appollinarem statuimus; ergo descendit quantùm ad divinitatem; ergo, ut Deus, erat ante Mariam. Quod declaravit ipse, *Joan.* 8. *v.* 58. dum ait: *Antequam Abraham fieret ego sum.* Si ergo fuit ante Abraham, multò magis fuit ante Mariam. Sed nota: dum loquitur de Abraham, dicit *Fieret:* dum loquitur de se, non dicit *Factus sum*, sed *Sum*. Cùm solus Deus sit, *Qui est*. Unde Moysi dixit, Exod. 3. v. 14. *Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos.* Quia Deus *à se* est, non *ab alio*. Hoc igitur verbo expressit Christus, se Deum esse. Neque dixit *Eram*, sed *Sum:* ut ostenderet æternitatem Dei propriam, cui omne tempus semper est præsens, & unico instanti omnia complectitur tempora. Super hæc verba Augustinus, Tract. 43. in Joann. *Appende* (inquit) *verba, & cognosce mysterium.* Antequam Abraham fieret. *Intellige*, Fieret, *ad humanam facturam*; Sum *verò, ad divinam pertinere substantiam.* Fieret, *quia creatura est Abraham.* **Non dixit, antequam Abraham esset, ego** *eram; sed:* Antequam Abraham fieret, *qui nisi per me non fieret*, Ego sum. *Neque hoc dixit, Antequam Abraham fieret, ego factus sum. In principio enim fecit Deus Cœlum, & terram: nam in principio erat Verbum.* Antequam Abraham fieret, ego sum. *Agnoscite Creatorem, discernite creaturam. Qui loquebatur, semen Abraha factus erat; & ut Abraham fieret, ante Abraham ipse erat.*

§. III.

Hæreticorum Objecta Soluta.

XI. OBjiciunt primò. Qui factus est, non est Deus, sed merus homo: sed Christus factus est; ergo &c. Min. prob. *Actor.* 2. *v.* 36. dicit Petrus: *Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum illum, & Christum fecit Deus hunc Jesum, quem vos crucifixistis.* Paulus ad Hebr. 3. v. 1. *Considerate Apostolum, & Pontificem confessionis nostræ Jesum, qui fidelis est ei, qui fecit illum.* Et Joan. 1. v. 30. Præcursor Christi, ait: *Post me venit vir, qui ante me factus est, qui prior me erat.*

XII. Respondeo, dist. min. Factus est, quatenus homo, conc. min. Quatenus Deus, nego min. Et in primo sensu dicit S. Petrus, quòd *Deus fecit hunc Jesum*; addit enim: *Quem vos crucifixistis.* Crucifixerunt autem Jesum, ut hominem, non ut Deum. Unde Ambrosius, lib. 1. de Fide ad Gratianum, cap. 7. *Non divinitas* (inquit) *crucifixa, sed caro est. Hoc utique fieri potuit, quod potuit crucifigi.* — Eodem modo exponendus est Paulus. Dicit enim, Jesum factum Apostolum, & Pontificem, ac fidelem fuisse: quod secundùm hominis naturam Christo convenire notum est. — Verba autem Præcursoris: *Ante me factus est*, idem significant, ac mihi antepositus est, qui post me venit. Ita Ambrosius, *lib.* 3. *de Fide cap.* 5. Augustinus, *Tract.* 3. *in Joannem*, & S. Cyrillus

rillus Alexandrinus, *lib. 1. in Joann.* qui observat, Præcursorem ibi fassum fuisse Christi divinitatem, dum *Postquam dixit: Ante me factus est*, *necessariò subjungit:* Quia prior me erat, *antiquissimam ei gloriam adscribens*. Eodem modò exponit ly *Ante me factus est* S. Thom. *in cap. 1. Joann. Lect.* 13.

XIII. Objiciunt secundò. Apostolus, 1. ad Timoth. 2. v. 5. *Unus enim* (inquit) *Deus: unus, & Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus;* ergo Christum Mediatorem ab uno summo Deo distinguit. Et meritò: si enim Christus verè Deus esset, esset Mediator inter alios homines, & seipsum, quod absurdum est.

XIV. Respondeo, dist. conf. Christum, quà homo est, co. conf. Christum absolutè, nego conf. Christum ergo non opponit uni Deo, nisi quà homo est, quod ipsa verba indicant: *Unus est Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*. Mediatoris autem partes, & functiones secundùm solam naturam humanam obire docet S. Augustinus, *l.* 10. *Confess. c.* 4. dicens: *Inquantùm enim homo, intantùm Mediator: inquantùm autem Verbum, non medius, quia æquali Deo, & Deus apud Deum, & simul cum Spiritu Sancto unus Deus*. Quare ly *Unus Deus* excludit quidem pluralitatem Deorum Gentilium, non pluralitatem personarum in unitate essentiæ. Neque repugnat, quòd inquantùm homo sit Mediator inter seipsum, ut Deum, & alios homines: sicut non repugnat, quòd ut Sacerdos offerat seipsum victimam sibi ipsi. Audiamus iterum S. August. lib. 10. de Civit. Dei c. 20. *Unde verus ille Mediator, inquantùm formam servi accipiens, Mediator effectus est Dei, & hominum homo Christus Jesus; cùm in forma Dei Sacrificium cum Patre sumat, cum quo, & unus Deus est. Tamen in forma servi Sacrificium maluit esse, quàm sumere; ne vel hac occasione quisquam existimaret, cuilibet sacrificandum esse creaturæ*.

XV. Ut ergo his, & aliis similibus Scripturæ textibus respondeatur, tenenda est regula, quam præscribit S. Thom. in 4. *Contra Gentes, c.* 4. Nimirum, quod cùm in Christo, seu Verbo incarnato, sit duplex natura, divina, & humana; de ipso quandoque dicuntur, quæ Dei sunt propria, quandoque etiam quæ sunt propria hominis: ideoque cum aliquis defectus Christo applicatur, dicendum est, ei convenire secundùm humanam naturam: cùm verò aliquid Dei proprium ipsi tribuitur, hoc secundùm divinam naturam ei convenire, dici debebit. Sic, cum Apostolus, 1. *ad cor.* 15. *v.* 28. de Christo dicit: *Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius erit subjectus ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus*. Sic, cùm ibidem, *v.* 24. de eodem dicit: *Cum tradiderit Regnum Deo, & Patri*; quibus videtur Christus accepisse regnum solùm ad tempus. Cùm item, *Act.* 13. *v.* 33. & 34. quòd *Deus suscitavit Jesum à mortuis*, aliaque similia: hæc omnia intelligenda sunt dicta de Christo, ratione humanæ naturæ. Post universalem enim resurrectionem, de qua loquitur Paulus, quo tempore omnes Electi Christo subjecti erunt; etiam Christus ipse, qui ut homo est eorum Caput, erit subjectus Patri. Tunc tradet Regnum Deo, & Patri: quia in fine mundi collectum ex omnibus Electis Regnum Ecclesiæ, illud sistet, offeretque Patri. Eum quoque à Deo suscitatum à mortuis, ut homo est, nemo ambigere potest; cùm solùm, ut homo est, mori potuerit.

XVI. Objiciunt tertiò. Christus, *Joann.* 17. *v.* 3. sic Patrem alloquitur: *Hæc est vita æterna: ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum*. Si ergo Christus solum Patrem agnoscit esse Deum verum, Christus ipse non est Deus.

XVII. Respondeo, neg. conf. Ut enim dicit S. August. Tract. 105. in Joan. *Ordo verborum est, ut te, & quem misisti*

fisti Jesum Christum, cognoscant solum verum Deum. Quibus tantùm abest, ut à vera divinitate excludatur; quin potiùs Jesus Christus necessariò includitur. Aliter tamen, claritatis gratiâ, explico ant. Solum Deum verum, ad exclusionem Deorum Gentilium, con. ant. Ad exclusionem Filii, hoc est, Jesu Christi, neg. ant. Hac ergo particulâ *Solus* non excluditur à vera divinitate Filius, & Spiritus Sanctus; sed excluduntur omnes illi falsi nominis Dii, quos cæca Gentilitas introduxerat. Ita S. Athanasius, *l.* 4. *Contra Arianos*, & S. Epiphanius, *Hæres.* 25. Videatur S. Thomas, 1. *p. q.* 31. *a.* 4. *ad* 1.

XVIII. Objiciunt quartò. Christus ipse licèt se Filium Dei Judæis diceret; non tamen se Filium Dei credi voluit per naturam, sed solùm per missionem, & eminentem supra alios Justos dignitatem; ergo &c. Ant. prob. ex *c.* 10. *Joan.* ubi cùm Judæi vellent eum lapidare, eò quòd se Filium Dei faceret: non alio sensu se Deum esse respondet, quàm eos, qui per sanctitatem, & auctoritatem participativè Dii sunt. Ecce verba, v. 33. *Responderunt ei Judæi: de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum*. Quibus subjunxit Jesus: *Nonne Scriptum est in lege vestra: quia ego dixi Dii estis? Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est: & non potest solvi Scriptura: quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum?* Ecce quomodo Christus ipse de se testatur, se esse Filium Dei; quia divinitatem per concessionem, & auctoritativè, non verò naturaliter, habebat: eo fermè modo, quo Moyses à Deo constitutus fuit Deus Pharaonis, idest, loco Dei auctoritatem habens. Exod. 7. v. 1. *Ecce constitui te Deum Pharaonis*.

XIX. Hoc argumentum, quod erat Achilles Arianorum, & Photinianorum, & modò exaltant Sociniani, nullius roboris est. Primò. Nam Christus innumeris ferè aliis in locis apertè se dicit Dei Filium esse, absque ulla restrictione, & simpliciter. Secundò. Etiam citato loco, *v.* 30. dixerat: *Ego, & Pater unum sumus*: quæ Judæi intelligentes dicta de unitate substantiali, & in natura, propterea volebant eum lapidare. Quare aptè S. August. Tract. 48. in Joann. *Ecce* (inquit) *Judæi intellexerunt, quod non intelligunt Ariani. Ideo enim irati sunt, quoniam senserunt non posse dici:* Ego, & Pater unum sumus, *nisi ubi æqualitas est Patris, & Filii*.

Christus autem ibi adducit exemplum eorum, qui Dii sunt per auctoritatem, & missionem; non ut explicet modum, quo se Filium Dei asseruerat: sed, ut contra Judæos formet argumentum, quod vocant à minori ad majus, hoc modo. *Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est*, idest, quibus eximium aliquid munus à Deo demandatum est: *Quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum?* Idest, quantò minori jure crimen affigitis mihi, qui naturâ sum Filius Dei; quem Pater sanctificavit, gignendo ex utero ante Luciferum; quem increatâ sanctitate, pulchritudine divinitatis consecravit ad munus, quòd obeo Salvatoris, & Legislatoris; & à sinu suo, ubi eram in principio, in mundum me misit? Ita exponit Christi verba S. August. citato loco: *Si sermo Dei factus est ad homines, ut dicerentur Dii ipsum Verbum Dei, quod est apud Deum, quomodo non est Deus? Si per sermonem Dei fiunt homines Dii; si participando fiunt Dii, unde participant non est Deus? si lumina illuminata Dii sunt; lumen, quod illuminat, non est Deus?.... Si ergo vos Deos facit sermo Dei; quomodo non est Deus Verbum Dei? Pater ergo sanctificavit Filium suum, & misit in Mundum. Fortè aliquis dicat: si Pater eum sanctificavit; ergo aliquando non erat sanctus? Sic sanctificavit, quo-*

modo genuit. Ut enim sanctus esset, gignendo ei dedit, quia sanctum eum genuit. Nam si quod sanctificatur, ante non erat sanctum; quomodo dicimus Deo Patri, sanctificetur nomen tuum? Ita S. Augustinus.

Alia possemus huc adducere hæreticorum deliria; sed ab his modò supersedemus, quia ad hoc redituri sumus, cùm hæresim Nestorianam impugnabimus.

DUBIUM II.

An Sola Persona Filii Assumserit Humanitatem?

§. I.

Quid sit Assumere.

I. IN *verbo assumptionis* (inquit S.Th. 3. p. q. 3. a. 1.) *duo importantur, videlicet, principium actus, & terminus; dicitur enim assumere, quasi ad se sumere. Hujus autem sumtionis persona est & principium, & terminus. Principium quidem; quia personæ propriè competit agere: hujusmodi autem sumtio carnis per actionem divinam facta est. Similiter etiam persona est hujus sumtionis terminus; quia, ut supra dictum est, unio facta est in persona, non in natura.* Hæc S. Thomas. Adverte tamen: aliter convenire personæ esse principium assumtionis, aliter esse terminum ejusdem. Nam esse principium, est commune tribus personis divinis; quia actiones ad extra toti Trinitati sunt communes. At esse terminum, convenit soli personæ Filii, ut ab aliis distinctæ: quia, ut diccmus, ipsa sola suâ subsistentiâ relativâ terminavit humanitatem Christi, eamque fecit suam. Hinc S. August. (seu veriùs S. Fulgentius, *l. de Fide ad Petrum, c. 2.*) ait: *Formam ergo servi, idest, naturam servi, in suam accepit Deus ille* (nempe Dei Filius) *personam.*

II. Quòd si quæras: An persona divina, terminando humanitatem, exerceat aliquam causalitatem erga illam? — Respondeo, dici posse, quòd exerceat causalitatem quasi formalem, actuando, & perficiendo humanitatem, eamque constituendo subsistentem. Nec est, quod opponas, causalitatem ad extra esse communem toti Trinitati. Nam hoc quidem verum est de causalitate efficiente; non tamen de causalitate per modum termini, & quasi formali: hanc enim exercet non secundùm communia, sed secundum sibi propria — Nec iterum opponas; Deum non posse supplere causam formalem. Nam dico, hoc verum esse de causa formali propriè tali, nempe, informante, & constituente naturam: non verò de causa quasi formali, & complente naturam, jam in suo esse essentiali constitutam, eamque ad suum esse trahente, ut accidit in casu.

III. Sed dices primò. Illud, ad quod aliquid assumitur communicatur quodammodo ei, quod ad ipsum assumitur; sicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem assumitur: sed de ratione personæ est, quòd sit incommunicabilis; ergo assumtio non est in persona.

IV. Respondeo cum S. Thom. 3. *p. q. 3. a. 1. ad 2.* dist. min. Ita ut ipsa non possit de pluribus suppositis prædicari, con. min. Ita ut plura de ipsa prædicari non possint, nego min. *Persona* (inquit S. Doct.) *dicitur incommunicabilis, inquantùm non potest de pluribus suppositis prædicari: nihil tamen prohibet, plura de persona prædicari. Unde non est contra rationem personæ sic communicari, ut subsistat in pluribus naturis; quia etiam in personam creatam possunt plures naturæ concurrere accidentaliter: sicut in persona unius hominis invenitur quantitas, & qualitas. Hoc autem est proprium divinæ personæ, propter ejus infinitatem, ut fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundùm subsistentiam.*

V. Di-

V. Dices secundò. Persona constituitur per naturam: sed inconveniens est, quòd constitutum assumat constituens, quia effectus non agit in suam causam; ergo &c.

Respondo cum eodem S. Tho. citato, *ad* 3. dist. min. Quo constituitur in esse simpliciter, co. min. Constituens, quo constituitur solùm in esse talis, nego min. Porrò (inquit S. D.) *Natura humana non constituit personam divinam simpliciter; sed constituit eam secundùm quod denominatur à tali naturâ. Non enim ex natura humanâ habet Filius Dei, quòd sit simpliciter, cùm fuerit ab aterno; sed solùm quòd sit homo: sed secundùm naturam divinam constituitur persona divina simpliciter. Unde Persona divina non dicitur assumere divinam naturam, sed humanam.*

§. II.

Resolutio Dubii.

VI. Sabellius, ejusque hæresis sectatores, qui unicam tantùm in Deo personam admittebant, quàm vocabant Patrem; Filium verò, & Spiritum Sanctum nil aliud esse dicebant, quàm quasdam Dei functiones temporarias: consequenter asserere tenebantur, Patrem incarnatum fuisse in sinu Virginis, eumque passum, ac mortuum. Propterea Sabelliani à Veteribus *Patripassiani* dicti sunt: de quibus S. August. *l. de Haref. c.* 41. & Philastrius, *Haref.* 54.

VII. His accedit error cujusdam Clerici in Gallia, de quo S. Anselmus, *l. de Fide Trinit. & Incarnat. c.* 1. qui capere non valens, quomodo una persona divina potuisset incarnari, & non alia; si omnes tres divinæ personæ idem realiter essent cum divina natura: propterea dixit, tres divinas personas esse à natura divinâ realiter distinctas. Quem errorem, tempore S. Bernardi, excitavit Gilbertus Porretanus, quem impugnavimus, *Tom.* 4. *in* 1. *p. Tract. de Trinit. Q.* 3. *de Divinis relat. Dub.* 2. Damnati tamen ambo fuere in duobus Conciliis Remensibus, uno nimirum tempore S. Anselmi, altero tempore S. Bernardi celebratis.

VIII. Dico. Sola persona Filii est incarnata. Hanc veritatem expressè testatur Scriptura, & Traditio. Scriptura quidam. Nam hæc docet nos, primò: Deum Patrem nobis Filium suum dedisse per Incarnationem: *Sic* (inquit Joannes, c. 3. v. 16.) *Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*. Galat. 4. v. 4. *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum &c.* Secundò. De Verbo tantùm, non de aliis personis dicit, quòd carnem sumsit, Jo. 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est*, & alibi passim — Traditio autem. Nam Concil. Toletanum VI. & XI. in Confess. Fidei. Carthagin. IV. *c.* 1. Lateranense sub Innoc. III. *c. Firmiter*, solum Filium incarnatum esse, & humanam naturam assumsisse determinarunt: quod priùs statutum, & declaratum fuerat in Symbolis Apostolico, & Nicæno, his verbis: *Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei Unigenitum .... Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis. Et Incarnatus est.*

IX. Adest etiam ratio. Nam persona Filii naturam humanam assumsit, seu naturæ humanæ unita est, non secundùm id, quod habet commune cum aliis personis; sed secundum id, quod habet sibi proprium, & secundùm quod realiter ab aliis personis distinguitur; nempe, secundùm proprietatem personalem, & subsistentiam relativam: sed estò quòd convenit uni personæ secundùm ea, quæ habet communia cum aliis, debeat aliis convenire; non tamen id, quod convenit ei secundùm sibi propria, & incommunicabilia aliis personis,

ſonis: quo pacto personæ Filii convenit esse genitam, quod nec Patri, nec Spiritui Sancto convenit; ergo ita personæ Verbi, seu Filii convenit esse incarnatam, ut sola sit incarnata, non Pater, aut Spiritus Sanctus.

X. Confirm. Ideo non posset incarnari persona Filii, quin aliæ duæ divinæ personæ incarnarentur; vel quia persona Filii non esset alia persona à persona Patris, & Spiritus Sancti; vel quia omnes tres personæ sunt eadem res cum essentia communi: sed primum est error Sabelii, suo loco impugnatus: secundum vero non obstat; quia unio humanitatis non est facta in unitate naturæ, sed in unitate personæ; ergo &c. Unde Anselmus, citato loco, *cap.* 4. sic ait: *Deus non sic assumsit hominem, ut natura Dei, & hominis, sit una, & eadem; sed ut persona Dei, & hominis, una eademque sit, quod nonnisi in una persona Dei esse potest. Diversas enim personas unam, & eandem personam esse cum uno eodemque homine, nequit intelligi.*

XI. Neque dicas, Incarnationem esse opus ad extra: opera autem ad extra esse indivisa, & communia toti Trinitati, ut docet S. Aug. in *Enchirid. c.* 38. — Nam, ut docet S. Tho. 3. p. q. 3. a. 4. *Assumtio duo importat, scilicet actum assumentis, & terminum assumtionis. Actus autem assumentis procedit ex divina virtute, quæ communis est tribus personis; sed terminus assumtionis est persona ...... Et ideo id, quod est actionis in assumtione, commune est tribus personis: sed id, quod pertinet ad rationem termini, convenit ita uni personæ, quòd non alii. Tres enim personæ fecerunt, ut humana natura uniretur uni personæ Filii.* Ita S. Tho. à quo non dissentit S. Augustinus citato loco. Ibi enim esto dicat, totam Trinitatem operatam fuisse Incarnationem; dicit tamen: *Illam creaturam, quam Virgo concepit, & peperit, ad solam personam Filii pertinere.*

XII. Sed instabis primò. Sicut natura humana à Verbo assumta est; ita homines per gratiam assumuntur à Deo, Rom. 14. v. 3. *Deus illum assumsit*: sed hæc assumtio communiter pertinet ad omnes personas; ergo & illa.

Secundò. Major est unio realis, & substantialis per incarnationem, quàm unio intentionalis per visionem beatam: sed non potest una persona divina uniri intentionaliter menti beatæ, quin uniantur & videantur aliæ, ut in *Tract. de Visione Dei* ostendimus; ergo &c.

XIII. Respondeo ad primam instantiam cum S. Tho. a. 4. citato *ad* 3. disparitatem esse: quòd *Assumtio, quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem divinæ naturæ, secundùm quandam assimilationem ad bonitatem illius, secundùm illud, 2. Petri 1. Ut divinæ consortes naturæ, & ideo huiusmodi assumtio communis est tribus personis, & ex parte principii, & ex parte termini. Sed assumtio, quæ est per gratiam unionis, est communis ex parte principii, sed non ex parte termini, ut dictum est.*

XIV. Ad secundam dico, majorem quidem esse unionem hypostaticam, quàm unionem intentionalem per visionem: sed unio hypostatica fit ratione proprii personæ; unio verò intentionalis fit ratione divinæ naturæ, quæ est omnibus communis: unde non est mirum, si una persona possit uniri hypostaticè sinè aliâ, non autem videri, aut uniri intentionaliter una persona sinè aliâ.

XV. Nec valet si iterum opponas. Non potuit immediatè uniri humanitati Christi personalitas Verbi; quin saltem mediatè illi uniretur natura divina, quæ est realiter idem cum persona Verbi: sed natura divina est etiam realiter idem cum persona Patris, & Spiritus Sancti; ergo non potuit mediatè uniri natura divina, quin mediatè fuerint uniti Pater, & Spiritus Sanctus.

XVI.

XVI. Respondeo enim, neg. conf. Ideo enim mediatè dici potest unita, & incarnata natura divina; quia est eadem res cum persona Verbi, nec illi realiter opponitur. At Pater, & Spiritus Sanctus estò realiter sint eadem res cum natura divinâ, non tamen realiter idem sunt; sed potiùs realiter opponuntur cum personalitate Verbi: & ideo incarnatâ personâ Verbi, non sequitur, quòd adhuc mediatè incarnata fuerit persona Patris, & Spiritus Sancti.

Quia tamen in communi sententia Theologorum, & PP. ut dicemus, datur inter divinas personas circumsessio, per quam quælibet trium personarum est in alia, ratione naturæ divinæ quasi vinculi communis: ideo cùm Filius sit speciali modo in humanitate per unionem hypostaticam; inde fit, quòd Pater, & Spiritus Sanctus, qui per circuminsessionem sunt in Filio, speciali modo sint in humanitate Christi: non solùm per immensitatem, sicut in aliis rebus, sed per quandam mirabilem concomitantiam, ad eum modum, quo tota Trinitas per concomitantiam est in Eucharistia. Sed sicut ibi non dicuntur omnes tres personæ Sacramentatæ: ita neque hîc dici possunt incarnatæ.

DUBIUM III.

An Verbum sit immediatè Unitum Humanitati præcisè secundùm propriam Personalitatem: an verò etiam secundùm Naturam Communem?

§. I.

Resolvitur Dubium.

I. PRo majori intelligentia præcedentis pono præsens Dubium, quod aliis terminis proponi solet, nimirum: An unio per Incarnationem facta sit immediatè in relativo personæ; an verò in absoluto naturæ? Cùm enim Verbum divinum includat duo, nimirum naturam, quæ est prædicatum absolutum, & commune tribus personis; & personalitatem, quæ est prædicatum relativum proprium personæ Verbi, ut distinctæ ab aliis: ideo quærimus: an Verbum unitum fuerit humanitati æquè immediatè secundùm absolutum naturæ communis, & secundùm relativum personæ: an verò secundùm alterutrum tantùm?

II. Rursus: cùm juxta probabilem sententiam (de qua, *Tom. 4. in 1. p. Tr. de Trinit. Qu. 4. Dub. 2. §. 2.*) in Deo præter tres subsistentias relativas, quibus distinguuntur divinæ personæ, detur etiam subsistentia absoluta communis toti Trinitati; quæritur: An Verbum unitum immediatè sit secundùm utramque subsistentiam, relativam, & absolutam: an verò solùm secundùm relativam?

III. Dico primò. Verbum divinum de facto unitum fuit humanitati, eam immediatè terminando per solam subsistentiam relativam sibi propriam: non verò immediatè etiam per subsistentiam absolutam, & communem. Est contra Durandum, & Capreolum volentes humanitatem unitam fuisse Verbo duplici unione æquè immediatâ: unâ subsistentiæ relativæ, alterâ etiam subsistentiæ absolutæ, & communi.

Nostra tamen Assertio videtur expressa à Concilio Toletano VI. *c. 1.* (anno 638. celebrato) his verbis: *Et cùm tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis (quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis) solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, in id quod est proprium Filii, non quod commune Trinitati. Nam si naturam hominis, Deique alteram confudisset, tota Trinitas corpus assumsisset: quoniam constat, naturam Trinitatis esse unam, non tamen personam.* Eadem fere verba habentur in Con-

cil.

cil. Toletano II. in confess. Fidei, anno 675. Quibus laudata Concilia distinguunt actionem operativam Incarnationis, ab ipsa assumtione: & dicunt, primam factam fuisse per aliquid commune toti Trinitati; secundam verò in id, quod est proprium Filii, non in id, quod est commune. At dicere humanitatem immediatè unitam etiam cum subsistentia absolutâ, est dicere, unionem factam non solùm in eo, quod est proprium Filii, sed etiam in eo, quod est toti Trinitati commune; ergo

Accedit sexta Synodus Generalis, *Act.* 8. ubi dicitur: quòd *Pater, & Spiritus Sanctus nihil in Incarnatione habent commune, nisi benignissimam voluntatem*: at si unio immediatè facta fuisset etiam in subsistentia absolutâ, Pater, & Spiritus Sanctus, ultra voluntatem, habuissent communem etiam subsistentiam; ergo &c.

IV. Ex his conficitur ratio sic. Quia Verbum est principium immediatè effectivum Incarnationis, & unionis secundùm aliquid indivisum, & commune; non solùm Verbum, sed tota Trinitas est principium effectivum Incarnationis, & unionis; ergo si Verbum esset terminus immediatus unionis, ac humanitati immediatè uniretur, non solùm secundùm proprietatem personalem, sed etiam secundum subsistentiam communem; non solùm Verbum, sed tota Trinitas terminaret unionem, & humanitas immediatè uniretur non soli Verbo, sed toti Trinitati, & tota Trinitas esset incarnata: quod est hæreticum.

Deinde ex Concilio Toletano VI. supra relato. Quia natura divina est toti Trinitati communis, infert Concilium: quòd si unio humanitatis ad Verbum fuisset facta in natura, tres personæ fuissent incarnatæ; ergo si de facto unio humanitatis fuit immediatè facta in subsistentia absolutâ; quia hæc est communis toti Trinitati, benè inferimus nos, tres personas fuisse incarnatas.

V. Respondet Durandus, solum Verbum esse incarnatum; quia solum Verbum terminat immediatè unionem; non solùm secundùm subsistentiam communem, sed etiam secundùm subsistentiam, & personalitatem propriam.

Sed contra. Nam ex hoc sequitur quidem, Verbum duplici unione esse incarnatum; sed non sequitur, incarnatum esse solum Verbum. Sicut si Verbum fuisset principium unionis, non solùm secundùm subsistentiam communem, sed etiam secundùm personalitatem propriam, dupliciter esset principium: & nihilominus etiam Pater, & Spiritus Sanctus essent principium effectivum unionis, ratione naturæ communis.

VI. Dico secundò. Verbum est immediatè unitum humanitati solùm secundùm personalitatem propriam; non verò secundùm naturam communem. Est contra Nominales, qui volunt, humanitatem Christi unicâ unione unitam fuisse immediatè, & personæ Verbi, & naturæ communi. Contra eos tamen urgent auctoritates Conciliorum, & rationes, quibus præcedentem Assertionem probavimus.

VII. Respondent Nominales, humanitatem Christi unitam fuisse immediatè Filio Dei, qui est complexum dicens naturam communem, non secundùm se, sed ut in personalitate Verbi; ideoque unionem factam fuisse in proprio.

Sed contra. Qui dicit, unionem factam esse in proprio Verbi, non debet dicere, unionem esse factam immediatè in proprio, & in communi, sed in proprio, ut distincto à communi: sicut qui dicit mortem contingere homini secundùm corpus, non secundùm animam, non sumit complexum ex corpore, & anima; ita ut utraque pars complexi, anima, & corpus, sit subjectum mortis, sed sumit corpus, ut distinctum ab anima; ergo si Nominales volunt, unionem esse æquè, & immediatè factam in proprio, & in com-

communi, sustinère nequeunt, esse factam in proprio.

VIII. Quæres tamen: An sicut de facto sola personalitas propria Filii unita est immediatè naturæ humanæ; sic sola divina natura communis potuisset substantialiter uniri?

IX. Respondeo, quòd si in natura divina, ultra tres subsistentias relativas, concipimus etiam subsistentiam absolutam, quâ hic Deus præintellectus tribus divinis personis, seu præcisus ab illis, subsistat, quæ est subsistentia communis: sic dico, naturam divinam ita subsistentem, posse immediatè uniri naturæ humanæ, vel cuilibet creatæ. Ita ex S. Tho. 3. *p. q.* 3. *a.* 3. *ad* 1. dicente: *Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo, dicimus tres personas: ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostrâ natura divina, ut subsistens, & ut persona. Et per hunc modum potest intelligi, quòd assumat naturam humanam ratione suæ subsistentiæ, vel personalitatis.* Et ad 2. *Etiam* (inquit) *circumscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remanebit in intellectu una personalitas Dei, sicut Judæi intelligunt; ad quam poterit terminari assumtio, sicut nunc dicimus terminari ad personam Verbi.* In eo tamen casu omnes tres divinæ personæ conciperentur incarnari, quia subsistentia illa esset communis omnibus. Verùm si in natura divinâ præcisis personalitatibus nulla concipiatur subsistentia; sic dico, naturam divinam non posse concipi ut assumentem alienam naturam. Ita ex S. Tho. laudato: ubi està doceat, naturam abstractam à personalitate posse assumere; supponit tamen, ut diximus, quòd natura sic abstracta remaneret natura divina ut subsistens, vel ut persona. Ratio autem est. Quia natura divina spoliata omni subsistentiâ non posset substantialiter humanæ naturæ communicari, eam complendo in esse substantiali naturæ; quia in hoc genere jam completa esset: nec ipsam substantialiter complendo in ratione subsistentis, quia supponitur natura divina omni subsistentiâ spoliata.

X. Hinc surgit alia ratio contra Nominales sic. Persona Verbi unita est immediatè solùm per id, quo poterat immediatè substantialiter complere naturam humanam: sed solâ personalitate, ac subsistentiâ propriâ poterat immediatè naturam humanam complere; ergo &c. Min. prob. Natura humana in ratione naturæ est completa, & solùm est incompleta in ratione subsistentis, cùm careat propriâ subsistentiâ; ergo persona divina solùm potest eam immediatè complere per personalitatem, non per naturam.

§. II.

Solutio Objectionum.

XI. Objicies primò contra primum Assertum. Verbum divinum per se primò, & immediatè unitum fuit humanitati per suam subsistentiam, quâ subsistit in se: sed hæc non est quid relativum, sed absolutum; ergo &c. Maj. pat. quia Verbum divinum per se unitum fuit ad reddendam subsistentem humanitatem. Min. vero prob. primò. Quia S. Aug. *lib.* 7. *de Trin. cap.* 4. & 6. docet, Deum subsistere ad se, non ad aliud, seu relativè. — Secundò. Quia subsistere, est in se, & per se existere, proprium enim est substantiæ: relativum autem solùm est ad aliud existere.

XII. Respondeo, dist. maj. Quâ subsistit in se subsistentiâ propriâ personæ, ut ab aliis distinctæ, co. maj. Communi cum aliis personis, nego maj. Ad min. autem, nimirum, an subsistentia propria Personæ in divinis sit quid absolutum, an de genere relativo: respondeo ex dictis, *Tom.* 4. *in* 1. *p. Qu.* 4. *de divin. Personis in Generali, Dub.* 1. §. 3. quòd personæ duo

duo dicit, nimirum, subsistere in se, & subsistere incommunicabiliter alteri personæ. Ratione primi non dicit relativum: ratione verò secundi illud persona divina includere debet; quia in divinis omnia communicantur, nisi ubi obstat relationis oppositio. Unde, ut ait D. Thom. *qu. 9. de Potentia art.* 4. persona divina non significat relationem significatione formali; eam tamen includit obliquè, & significatione materiali: & in priori sensu loquitur S. August. non in posteriori. Videantur ibi dicta.

XIII. Objicies secundò contra idem. Verbum divinum priùs communicavit humanitati, quòd priùs habet in se: sed priùs habet in se subsistentiam absolutam, quàm relativam; quia absoluta in Deo sunt priora relativis; ergo &c. Maj. probatur. Quia forma priùs communicat illum effectum, quem priùs in se continet: sicut lux priùs communicat aeri esse lucidum, quàm esse calidum, quia illud priùs continetur in luce.

XIV. Si hæc objectio convinceret, probaret, quòd Verbum divinum priùs communicaverit humanitati naturam divinam, quàm subsistentiam, etiam absolutam; quia illam priùs habet in se: quod Durandus non admittit. — Respondeo ergo, dist. maj. Quod priùs habet in se, in ratione sub qua se communicat, con. maj. Absolutè, nego maj. Sicut ergo licèt prior sit natura, quàm impulsus; tamen actio productiva Spiritu Sancti, non priùs communicat naturam, sed primariò impulsum; quia est actio per se ordinata ad producendum impulsum, non ad communicandam naturam: ita licèt subsistentia absoluta sit prior in Verbo, quàm subsistentia personalis, ac relativa; priùs tamen hanc communicat, quam illam; quia communicavit se non in ratione absoluti, sed proprietatis personalis, ut à Scriptura docemur. In ratione autem proprietatis personalis prior est subsistentia relativa, quàm absoluta, imò, quàm ipsa natura.

XV. Objicies tertiò. Si Verbum per se primò communicasset humanitati personalitatem Filii, sequeretur primò: quòd humanitas Christi diceretur Dei filia; cui enim communicatur filiatio, communicatur denominatio filii: hoc autem absurdum est. — Secundò. Sequeretur, Christum formaliter esse quid relativum, neque univocè esse idem cum nobis. Sequela prob. Nam impossibile est, quòd humanitati Christi communicetur aliquid relativum per se primò, & quod Christus, ut homo, aliquid relativum non sit.

XVI. Respondeo, neg. primam sequelam, quæ instatur in natura divinâ. Hæc enim immediatè terminatur per filiationem, & tamen non dicitur filia. Ratio autem est: quia esse Filium est prædicatum conveniens, non naturæ, sed soli personæ: unde solùm sequitur, quod Christus, qui supponit pro persona, sit Filius Dei, non natura humana.

Ad secundam respondeo, quòd cùm dicitur: *Christus ut homo*, vel sumitur reduplicativè, & est aliquid purè absolutum; est enim homo per humanitatem ejusdem speciei cum aliis humanitatibus. Si vero ly *ut* sumatur specificativè, idest, persona habens humanitatem; sic non est pure quid absolutum, sed includens relativum, ut nuper dicebamus.

XVII. Objicies quartò contra idem. Ratione illius personalitas Verbi terminat humanitatem, ratione cujus eminenter continet personalitatem creatam: sed hanc continet ratione subsistentiæ absolutæ; hanc enim continet quia infinita est; infinitas autem primò, & per se convenit subsistentię absolutæ, imò & naturæ, & ratione hujus convenit subsistentiis relativis.

Si respondeas, dist. min. Ratione subsistentiæ absolutæ, ut inclusæ in relativa, con. min. Aliter, nego min. Ratio ergo quâ personalitas Verbi continet personalitatem creatam, non est conceptus relativi, ut præcisus ab absoluto,

foluto, fed ut includens omne abfolutum; & ideo eftò ratione expliciti relativi non contineat perfectionem fubfiftentiæ creatæ; quia tamen illam continet ratione abfoluti in illa inclufi, ideo ratione relativi poteft immediatè naturam terminare.

XVIII. Contra eft. Ergo ratio adæquata terminandi naturam non eft præcisè fubfiftentia perfonalis relativa, fed relativa, & abfoluta — Refp. dift. conf. Et abfoluta, ut inclufa in relativa, con. conf. Aliter, nego conf. Sicut enim perfonalitas relativa terminat immediatè naturam divinam, ita & humanam.

XIX. Sed replicatur. Subfiftentia duo dicit, nempe, perfeitatem independentiæ ab alio, & incommunicabilitatem: fed perfonalitas relativa licèt poffit præftare hoc fecundum, non tamen primum; illud enim à fola fubfiftentiâ abfolutâ etiam naturæ divinæ præftatur; ergo &c.

Refpondeo, quòd licèt fubfiftentia relativa, ut præcifa à fubfiftentia abfolutâ, non poffit præftare perfeitatem independentiæ; hanc tamen præftare poteft, ut includens fubfiftentiam abfolutam: & de facto perfona Verbi ita fuit unita humanitati. Ex quo fequitur, fubfiftentiam abfolutam unitam quidem fuiffe humanitati, fed ratione perfonalitatis relativæ, & ut inclufam in ifta; non verò immediatè, & ratione fui. Aliàs, ut dicebamus, fi hic Deus communis tribus perfonis fuiffet immediatè unitus; omnes divinæ perfonæ effent unitæ, & incarnatæ, non fola perfona Verbi.

XX. Objicies quintò contra fecundum Affertum. Perfona, ut terminans humanitatem, eft realiter idem cum natura divinâ; ergo fi humanitas per fe primò unitur cum perfona Verbi, per fe primò uniretur cum natura divina. Conf. probatur. Quia enim vifio beata unitur divinæ naturæ, & divina natura eft idem cum divinis perfonis, æquè primò unitur cum illa, & cum iftis.

XXI. Refpondeo, dift. ant. Realiter idem, virtualiter tamen diverfa, co. ant. Aliter, neg. ant. Hæc ergo virtualis diftinctio, quæ eft inter perfonam divinam, & naturam, ficut fufficit, ut communicetur ad intra natura, quin communicetur perfona divina; unde Filio primò, & per fe communicatur natura, illi tamen non communicatur paternitas: ita fufficit, ut primò, & per fe comunicetur humanitati perfona, non autem primò, per fe natura divina. Ad probationem autem conf. difparitas ex dictis eft. Quia vifio beata unitur Deo in aliquo communi, nempe, Deo, ut vifibili: unde fequitur, ut uniatur immediatè omnibus prædicatis divinis. At humanitas unitur per fe in prædicato notionali, & proprio: unde non fequitur, quòd ex quo per fe unitur huic, per fe etiam uniatur naturæ.

XXII. Dices. Natura divina fpeciali modo unita eft carni, quàm perfona Patris, & Spiritus Sancti: fed iftæ unitæ funt faltem mediatè; ergo illa unita eft immediatè.

Refpondeo, omiffo ant. neg. conf. Natura enim divina fpeciali modo unita eft carni; quia unita eft mediante divinâ perfonâ, cum qua identificatur. At perfona Patris, & Spiritus Sancti, non funt unitæ mediante perfonalitate Filii, à qua realiter diftinguuntur; fed folùm mediante naturâ divinâ communi omnibus. Et ideo remotiùs iftæ uniuntur humanitati, quàm illa: & dici poteft, quòd natura divina in perfonalitate Verbi fit incarnata, quòd dici nequit de perfonis Patris, & Spiritus Sancti.

XXIII. Objicies fextò. Ideo Incarnatio non fuit immediatè facta in aliquo abfoluto, quia aliàs tres divinæ perfonæ fuiffent incarnatæ: fed hæc ratio non probat; ergo &c. Min. prob. Principium, quo Pater generat, primariò, & in recto eft aliquid abfolutum, nempe, divinus intellectus: & tamen non inde fequitur, quòd

omnes tres divinæ personæ generent; ergo &c. Maj. est doctrina à nobis tradita, *Tract. de Trinit.* Conf. verò prob. Paternitas unitur intimiùs naturæ divinæ, quam ei uniatur humanitas: sed ex unione paternitatis cum deitate non sequitur, quòd tres divinæ personæ sint Pater; ergo licèt humanitas uniatur cum aliquo absoluto, non sequitur, quòd tres divinæ personæ sint homo.

XXIV. Respondeo, disparitatem esse. Quia generare, & esse Patrem dicit quidem principium *Quo* absolutum in recto, sed ut modificatum paternitate; quæ, utpote relativè opposita aliis personis, est illis incommunicabilis: & ideo licèt omnes personæ habeant naturam, & intellectum: quia tamen in illis non reperiuntur cum tali modificatione, non sequitur, quòd dicantur generare, & esse Patrem. At assumere humanitatem non est incommunicabile aliis personis, ut statim videbimus: & ideo si de facto assumtio conveniret ratione alicujus communis, & absoluti, omnes tres personæ dicerentur assumere.

DUBIUM IV.

An Plures Personæ Divinæ possint simul Assumere eandem Numero Naturam Creatam?

§. I.

Supponitur Id, quod Certum est.

I. Quamlibet ex divinis personis posse divisim ab alia humanam, vel aliam creatam naturam assumere, eamque sibi hypostaticè unire, certum est, ait S. Thom. 3. *p. q.* 3. *a.* 5. Nam *Assumtio*, ex dictis, *duo importat, scilicet, ipsum actum assumentis, & terminum assumtionis. Principium autem actus est virtus divina: terminus autem est persona. Virtus autem divina communiter, & indifferenter se habet ad omnes personas. Eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licèt proprietates personales sint differentes. Quandocumque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentiis rationalibus, quæ se habent ad opposita, quorum utrumque agere possunt. Sic ergo divina virtus potuit naturam humanam unire personæ Patris vel Spiritus Sancti, sicut univit eam personæ Filii. Et ideo dicendum, quòd Pater, vel Spiritus Sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.* Ita D Thom. in corp. In arg. autem *Sed contra* sic discurrit: *Quidquid potest Filius, potest Pater, & Spiritus Sanctus, alioquin non esset eadem potentia trium personarum: sed Filius potuit incarnari; ergo similiter Pater, & Spiritus Sanctus.*

II. Sed dices. Saltem Pater non potest incarnari. Primò. Quia Pater est innascibilis: si autem incarnaretur, deberet generari, & nasci — Secundò. Deberet dici Filius Virginis: & sic esset Pater, & simul Filius. — Tertiò. Incarnatio est missio: Pater autem cùm à nullo procedat, non potest esse missus, ut docet S. Thom. 1 *p. q.* 43. *a.* 4. — Tandem. Persona incarnata facit homines filios adoptivos Dei: filiatio autem adoptiva, utpote participatio filiationis naturalis, per solum Filium naturalem dari posse videtur.

III. Respondeo, neg. ant. Ad primam probationem dico cum S. Thom. ibi, ad 3. *Quòd Patri convenit esse innascibilem secundùm nativitatem æternam, quod non excluderet nativitas temporalis.*

Ad secundam dico, nullam fore repugnantiam, quòd Pater æternus diceretur Filius temporalis Virginis: non, tamen diei posset Filius naturalis Dei, quia non haberet sibi unitam filiationem naturalem; sed potiùs diceretur *Pater æternus*. Neque ex hoc sequeretur confusio personarum: Nam

Filius

filiatio temporalis, quâ Christus dicitur Filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æterna; sed est quiddam consequens nativitatem temporalem. Unde si per hunc modum nomen filiationis ad Patrem, vel Spiritum Sanctum transferretur; nulla sequeretur confusio divinarum personarum. Ita S. Thom. ibi, *ad 1.*

Ad tertiam dico cum eodem S. Th. *ad 3.* quòd Incarnatio dicitur missio, quando persona, quæ incarnatur ab alia procedit: cùm autem Pater à nullo procedat, si incarnaretur, non dicertur Missus.

Ad quartam dico cum eodem, ad 2. *Quòd filiatio adoptiva est quædam participata similitudo filiationis naturalis: sed fit in nobis appropriatè à Patre, qui est principium naturalis filiationis; & per donum Spiritus Sancti, qui est amor Patris, & Filii, secundùm illud, Galat. 4.* Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba Pater. *Et ideo, sicut Filio incarnato, adoptivam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis ejus: ita Patre incarnato, adoptivam filiationem reciperemus ab eo, tanquam à principio naturalis filiationis; & à Spiritu Sancto, tanquam à nexu communi Patris, & Filii.*

IV. Certum etiam est, tres personas divinas posse eandem naturam humanam terminare mediatè. Casu enim, quo hic Deus, absolutâ subsistentiâ subsistens, humanitatem immediatè terminaret; eam dicerentur mediatè terminare etiam omnes tres divinæ personæ.

Tota difficultas est: An tres divinæ personæ possint simul immediatè terminare eandem numero naturam per propriam, & personalem subsistentiam; eamque triplici subsistentiâ reddere personatam? Negat Scotus, in 3. *dist. 1. qu. 2.* Affirmat S. Thomas, & cum eo communiùs Theologi.

§. II.

Resolutio Dubii.

V. Dico. Tres personæ divinæ possunt simul assumere eandem numero naturam, eamque triplici subsistentiâ reddere personatam. Ita S. Thom. 3. *p. q. 3. a. 6.* cujus rationem sic probo. Hoc non repugnat, neque ex parte divinarum personarum, neque ex parte humanitatis, neque ex parte principii assumentis. Non repugnat ex parte primi. Si enim tres divinæ personæ non se se excludunt à communione ejusdem naturæ divinæ; non videtur ratio, cur sese excludere debeant à communione in eadem naturâ creatâ. Non repugnat ex parte secundi. Nam *In Mysterio Incarnationis*, ut scribit August. Epist. 3. modò 137. ad Volusianum, *tota ratio facti est potentia facientis*; ergo magis circa hoc est judicandum secundùm conditionem divinæ personæ assumentis, quàm secundùm conditionem naturæ humanæ assumtæ. Eò vel magis, quòd si natura humana, estò finita, terminatur tamen à persona Verbi simpliciter infinitâ; cur non poterit ab aliis, etiam etsi infinitis, terminari? Neque repugnat ex parte tertii. Nam principium assumtionis est commune tribus Personis: *Sic ergo* (concludit S. Thom.) *non est impossibile divinis personis, ut duæ, vel tres assumant unam naturam humanam. Esset tamen impossibile, ut assumerent unam hypostasim, vel unam personam humanam, sicut & Anselmus dicit, Lib. 2. Cur Deus homo, cap. 9. Quòd plures personæ non possunt assumere unum, eundemque hominem in unitate personæ.*

VI. Dices, repugnare ex parte naturæ humanæ: quæ cùm limitata sit, terminata ab una subsistentiâ, non est ampliùs terminabilis ab aliis.

Sed contra. Si limitatio humanitatis non impedit, quin terminetur ab una subsistentiâ infinitâ, neque obsta-

bit, quin sit terminabilis ab aliis. Si enim obstaret, maximè quia per unam subsistentiam divinam adæquatè terminatur: sed hoc, juxta Scotum, obstare nequit; quod probo. Nam, juxta ipsum, licèt corpus sit adæquatè circumscriptum ab uno loco, non obstat ejus finitati, quòd circa ipsum duplicetur præsentia, & simul ponatur in alio loco, vel etiam in pluribus; ergo à pari, licèt humanitas finita sit, & adæquatè terminata unâ subsistentiâ, poterit, stante finitate, per potentiam Dei aliâ subsistentiâ adhuc simul terminari. Ideo enim apud Scotum, corpus licèt habeat duplicem præsentiam localem adæquatam, non definit esse finitum; quia hoc non habet ab intrinseco, & naturaliter, sed ab extrinseco, & obedientialiter: sed etiam humanitas licèt triplici subsistentiâ terminaretur, hoc non haberet ab intrinseco, & connaturaliter, sicut natura divina, sed solùm obedientialiter; quia, ut dicebamus ex Augustino: *In Mysterio Incarnationis tota ratio facti est potentia facientis;* ergo &c.

§. III.

Respondetur Rationibus Scoti.

VII. Arguit primò. Ideo natura divina est capax, ut tribus subsistentiis terminetur, quia est infinita; ergo ideo natura humana non erit capax, quia est finita.

Si respondeas, dist. ant. Ideo est capax &c. ut terminetur ab intrinseco, connaturaliter, & ut idem cum illis, con. maj. Ideo præcisè, nego maj. Non enim esse præcisè terminabilem pluribus subsistentiis arguit infinitatem; sed esse terminabilem connaturaliter, tanquam sibi debitis, & sibi realiter identificatis, sicut est natura divina: qualis certè non esset natura humana, quæ si tribus subsistentiis divinis terminaretur; eis tanquam extraneis, à se realiter distinctis, & obedientialiter terminaretur.

VIII. Contra instat. Infinitas, & illimitatio non oritur ex sola identitate unius rei cum altera, & connaturalitate, sed ex aptitudine, quâ una res potest infinitè se communicare: si enim daretur aliqua albedo, quæ ex se posset infinitos parietes dealbare; licèt ab eis distincta realiter, & solùm adventitia foret, adhuc tamen esset infinita; ergo &c.

IX. Sed hæc instantia solvenda est etiam à Scoto. Primò. Nam si unum corpus haberet simul, & connaturaliter plures præsentias locales adæquatas, & sibi identificatas, illud certè, juxta Scotum, esset infinitum: & tamen si illas habeat tanquam adventitias, & ex potentia Dei eas multiplicantis, infinitum non est, sed finitum. Secundò. Sicùt infinita esset albedo, quæ posset infinitos parietes afficere; ita esset infinita si unum corpus infinitum afficeret: sed humanitas Christi communicatur subsistentiæ Verbi, quæ est infinita, quin evadat infinita; ergo posset communicari etiam aliis divinis subsistentiis, quin evaderet infinita.

X. Respondeo igitur, neg. conf. Aliud enim est, posse se communicare alicui infinito; aliud posse, se ei communicare infinitè, seu modo infinito. Humanitas autem sicut de facto communicatur subsistentiæ Verbi infinitæ non evadit infinita; quia communicatur ei finito modo: ita nec evaderet infinita, si communicaretur aliis, quia eis communicaretur finito modo. Neque est simile de albedine, quæ, si afficeret infinita subiecta, deberet procul dubio esse infinitæ vel intensionis, vel extensionis; quia ea afficeret per modum causæ formalis, quæ in se habere debet quod communicat. Natura autem humana ad divinas subsistentias non se haberet, ut causa formalis communicans; sed ut causa merè passive obedientialiter ab eis accipiens esse: potentia autem obedientialis non supponit infinitatem in recipiente, sed solùm in potentia activâ com-

communicantis, & dantis. Unde sequeretur, esse quidem infinitam potentiam Dei triplici subsistentiâ assumentis eandem naturam; non tamen esse infinitam naturam assumtam: sicut non est infinita, quamvis assumta à sola subsistentiâ Verbi, quæ est infinita.

XI. Arguit secundò. Non potest unum, & idem à pluribus adæquatè pendere: at si natura creata tribus personis divinis uniretur, à pluribus totaliter, & adæquatè penderet; ergo &c. Maj. probatur. Hac enim ratione idem effectus non potest à pluribus causis totalibus, & adæquatis produci; aliàs quælibet earum esset totalis, ac adæquata, & non esset; quia supponeret aliquid non productum ab una causa, & producibile per aliam causam.

XII. Respondeo primò, neg. maj. Quia consortium alterius causæ impedit tantum, ne alia causa sit totalis; cum impedit, ne totum effectum producat. Verùm in suppositione, de qua agitur, id nulla persona impediret: nam per subsistentiam Patris humanitas ita subsisteret, ut eâ sublatâ, subsisteret adhuc per aliam subsistentiam, Filii nimirum, aut Spiritus Sancti.

Respondeo secundò, maj. esse veram de effectu, qui sit idem tam genericè, quàm specificè. Si enim sit idem genere, specie tamen diversus, potest à pluribus causis totalibus produci. Sic visio, & auditio etsi in genere sensationis idem sint; quia tamen specie differunt, sic visio est totaliter à potentia visivâ, ut non sit ab auditiva; & auditio est ab auditiva totaliter, ut non sit à visiva. Cum ergo tres subsistentiæ divinæ, licèt præstent effectum genere eundem, nempe, subsistere: cum tamen in ratione quasi specificâ subsistendi diversæ rationis sint; ut patet in natura divinâ, quæ alio modo subsistit in Patre, alio in Filio, & alio in Spiritu Sancto: hinc est, quòd si hæ tres subsistentiæ uni naturæ creatæ communicarentur; unaquæque redderet quidem eam adæquatè subsistentem, sed sub una, & aliâ ratione speciei diversâ. Et sic unaquæque expleret capacitatem illius naturæ ad subsistendum in sua ratione, non autem in omni ratione.

XIII. Sed instabis primò. Una forma substantialis ita explet capacitatem materiæ; ut eam non relinquat capacem simul habendi aliam formam substantialem, etsi diversæ rationis, & speciei sit; ergo à pari. — Secundò. Unus color, puta, albus, ita explet capacitatem sui subjecti; ut in illo non permittat alium colorem, licèt diversæ speciei — Tertiò. Unum accidens ita est in uno subjecto, ut non possit in alio subjecto esse; ergo una natura ita in unâ subsistentiâ subsistit, ut non possit subsistere in alia.

XIV. Respondeo ad singula. Ad primum disparita, quoad præsens, est. Quòd illa duplex forma substantialis, specie diversa, constitueret in eadem materiâ duplicem naturam substantialem specie diversam: eadem autem materia non est capax, ut simul sit in duplici natura substantiali, puta, equi, & leonis. At subsistentia non constituit naturam, sed personam: eadem autem natura capax est subsistendi in duplici persona diversæ rationis, ut patet in natura divinâ.

Ad secundum dico, duos colores specie diversos non posse esse in eodem v. g. pomo: non quia specie diversi; sed quia cùm sint contrarii, puta, album, & nigrum, invicem se à subjecto excludunt. Personæ autem divinæ, se quidem excludunt à communione ejusdem personæ; non autem à communione in eadem naturâ.

Ad tertium quidam admittunt, idem accidens posse supernaturaliter poni in duplici subjecto. Veriùs tamen do antecedens, & disparitas est. Quia accidens, ut docent Metaphysici, sumit suam unitatem numericam à subjecto: unde unum accidens numero nequit esse, nisi in uno subjecto. At natura non sumit suam unitatem numeri-

mericam à subsistentia. Quare natura divina una numero est, licèt in tribus personis sit.

XV. Arguit tertiò. Humanitas terminata propriâ subsistentiâ nequit terminari alienâ; ergo humanitas terminata unâ subsistentiâ alienâ, puta, Verbi, nequit simul aliâ alienâ terminari.

XVI. Respondeo, neg. conf. & disparitas est. Quia humanitas, quæ habet propriam subsistentiam, per se, & in se subsistit: quæ verò alienam, per se, & in se non subsistit, sed in alio. Humanitas autem, quæ per se, & in se subsistit, capax non est alterius subsistentiæ; quia per propriam subsistentiam fit proprii juris, ac proinde non potest fieri alieni juris: alioquin simul esset proprii juris, & non esset. E contra humanitas, quæ subsistit in alio, potest esse duplici titulo juris alieni, per duplicem alienam subsistentiam; seu per conjunctionem cum duplici persona, quæ naturâ assumptâ superior sit.

XVII. Dices tamen. Natura per subsistentiam sive propriam, sive alienam redditur incommunicabilis alteri ut supposito; ergo natura humana terminatâ unâ subsistentiâ, etiam alienâ, non potest communicari alteri etiam alienæ.

Respondeo, dist. ant. Natura reduplicativè, ut subsistens, con. ant. Natura specificativè, seu natura, quæ est subsistens, nego ant. Oppositum enim ostendit natura divina, quæ tribus personis communicatur. Solùm ergo incommunicabilis est natura, quatenus subsistens est. Nimirum, sequitur, quòd alia divina persona non possit assumere naturam, ut subsistentem, assumendo etiam subsistentiam; non verò, quòd non possit assumere eandem naturam, subsistentiam non assumendo.

XVIII. Instabis. Assumtio fit, & terminatur ad unitatem personæ; ergo tres personæ ita unirentur uni naturæ, ut ex iis fieret una persona.

Nego conf. quæ non benè infertur. Deberet enim inferri sic; ergo tres personæ ita unirentur, ut ex singulis fierent singulæ personæ. Ut enim docet S. Thom. 3. p. qu. 3. a. 6. ad 2. *Illa positione factâ, humana natura esset assumta in unitate, non unius personæ, sed in unitate singularum personarum: ita scilicet, quòd sicut divina natura habet naturalem unitatem cum singulis personis; ita natura humana haberet unitatem cum singulis per assumtionem.* Sicque ex natura, & Patre fieret una persona subsistens in natura divina, & humana: ex natura, & Filio fieret una persona Filii subsistens &c. Unde illa natura subsisteret in tribus personis, non in una solùm.

XIX. Arguit quartò. Si tres personalitates divinæ essent simul in eadem naturâ creatâ; de illa natura dici posset, primò: quòd esset simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; ac proinde ingenitum, & genitum de ea dici possent. Secundò: quòd Pater esset Filius; sicut dicitur, quòd homo sit Verbum, eo quòd in persona Verbi subsistat. Assumtum probatur. Nam valeret: *Hic homo est Pater, Filius est hic homo; ergo Filius est Pater.* Quæ absurda sunt.

XX. Respondeo, primum in eo casu non fore absurdum, nempe, dicere, quòd idem homo esset simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Ratio est. Quia in hac propositione: *Idem homo esset simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, subjectum *homo* supponeret pro natura, prædicatum verò *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, pro personis: & sensus esset, quòd eadem natura tribus subsistentiis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti subsisteret. Posset etiam dici: *Hic homo*, ut supponit pro persona Patris, *Est ingenitus*, & ut supponit pro persona Filii, *est genitus*. *Si quis autem* (monuit S. Tho. hoc a. 6. ad 3.) *ulterius procederet: Homo est ingenitus: Filius est homo; ergo Filius est ingenitus: esset fallacia figuræ dictionis, vel accidentis.*

dentis. Sicut & nunc dicimus, Deum esse ingenitum, quia Pater est ingenitus, nec tamen possumus concludere, quòd Filius sit ingenitus, quamvis sit Deus. Eàdem ratione sicut non valet in Deo: hic Deus est Pater: Filius est hic Deus; ergo Filius est Pater; sic non valeret: hic homo est Pater: Filius est hic homo; ergo Filius est Pater. Arguitur enim à non distributo ad distributum: non enim omne, quod est hic homo, est Pater, sicut neque omne, quod est hic Deus, est Pater.

§ IV.

An Casu, quo Tres Divinæ Personæ Assumerent eandem Naturam Humanam, essent Unus Homo?

XXI. REspondeo affirmativè. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 3. *a.* 6. *ad* 1. dicens: *Hac positione factâ, scilicet, quòd tres personæ assumerent unam naturam humanam; verum esset dicere, quod tres personæ essent unus homo, propter unam naturam humanam. Sicut nunc verum est dicere, quòd tres personæ sunt unus Deus, propter unam divinam naturam.* Rationem autem hujus tradiderat S. Doctor, 1. *p. q.* 39. *a.* 3. Quia hæc est differentia inter concretum substantivum, quale est *Homo*, & concretum adiectivum, quale est *Humanum*; quòd concretum substantivum significat naturam per modum substantiæ: substantia autem sicut per se habet esse, ita per se habet unitatem, vel pluralitatem, non verò à supposito in quo est. Unde, ut multiplicetur concretum substantivum, non sufficit, ut multiplicentur supposita; sed debent etiam multiplicari formæ, seu naturæ: sed forma significata per hoc substantivum *Homo*, est humanitas, sicut forma significata per hoc substantivum *Deus*, est Deitas; ergo, ut essent tres homines, non solum deberent esse tria supposita habentia humanitatem, sed tria habentia tres humanitates: sicut, ut essent tres Dii, non sat esset, ut essent tria supposita habentia deitatem, sed tria habentia tres deitates. At concretum, seu nomen adjectivum significat aliquid per modum accidentis, quod inhæret subjecto: accidentia autem, sicut esse habent à subjecto, ita ex subjecto accipiunt unitatem, vel pluralitatem. Unde, ut concretum adjectivum multiplicetur, sufficit, ut multiplicentur supposita, vel subjecta, etiamsi non multiplicentur formæ. Et quia si tres divinæ personæ assumerent eandem humanitatem, illa humanitas esset in tribus suppositis; ideo dici possent tres humani, idest, tres habentes humanitatem, sicut tres habentes deitatem.

Nec dicas, hoc concretum substantivum *Homo*, esse idem, ac *habens humanitatem*; ergo si essent tres habentes humanitatem essent tres homines. — Nam estò sint idem ex parte rei significatæ; in modo tamen significandi diversa sunt. Nam *Homo* significat humanitatem per modum substantiæ, & per se existentis; *Habens* verò *humanitatem* eam significat adjectivè, & ut in subjecto eam habente: & ideo dici possent tres habentes humanitatem, sicut in divinis tres habentes deitatem; non verò tres homines, sicut nec in divinis tres Dii.

XXII. Sed dices. Hoc nomen *Homo*, estò per se sit substantivum, in casu tamen præsenti, ex modo significandi esset adiectivum. Quod probo. Nam humanitas assumta à tribus divinis personis non subsisteret in se, sed in illis: atqui nomen substantivum debet significare formam per modum per se subsistentis; ergo &c.

XXIII. Respondeo, neg. ant. Ad prob. dist. maj. Sed in illis, ut habita ab illis, conc. maj. Ut adjacens illis, nego maj. Ut autem humanitas adjectivè diceretur de tribus divinis personis; deberet significari per modum alicujus accidentaliter adhærentis

tis illis, ut subjectis, à quibus unitatem acciperet: cùm ergo humana natura assumta significaretur quidem ut habita, non tamen, ut accidentaliter adjacens tribus divinis personis, sed esset substantialiter illis unita in unitate personæ; fieret, quòd homo diceretur de illis substantivè, non adjectivè.

XXIV. Nec valeret dicere, quòd adveniret tribus divinis personis habentibus esse completum --- Ex hoc enim non sequitur, eam habituram rationem accidentis respectu illarum; quia adveniret illis in communionem illius esse completi. Unde S. Thom. 3. p. q. 2. a. 6. ad 2. *Illud* (inquit) *quod advenit post esse completum, accidentaliter advenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi. Sicut in resurrectione corpus adveniet animæ praexistenti, non tamen accidentaliter quia ad idem esse assumetur, ut scilicet corpus habeat esse vitale per animam. Non est autem sic de albedine; quia aliud est esse albi, & aliud est esse hominis, cui advenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse completum habuit secundùm hypostasim, seu personam: ex tempore autem advenit ei natura humana, non quasi assumta ad unum esse, quod est natura, sicut corpus assumtum ad esse animæ: sed ad unum esse, prout est hypostasis, vel persona. Et ideo humana natura non unitur accidentaliter Verbo Dei.* Hæc S. Th. doctrina præoculis habenda est; ut tueamur, contra Nestorium, unionem Verbi cum humanitate non fuisse accidentalem, sed substantialem. De quo, Quæst. sequenti, Dub. 2.

XXV. Dices adhuc. Casu, quo plures personæ divinæ assumerent eandem humanitatem; illa humanitas quasi tribueret cuilibet suum effectum formalem, & faceret hominem unamquamque personam: sed cum aliqua forma tribuit pluribus suppositis suum effectum formalem, effectus ille multiplicatur, etsi forma illa non multiplicetur: casu enim, quo duo homines haberent eandem vestem, dicerentur duo vestiti: & casu, quo duo corpora haberent eandem ubicationem, dicerentur duo locata; ergo &c.

XXVI. Respondeo, neg. min. Quæ instatur exemplo deitatis, quæ facit Deum unamquamque personam; & tamen non possunt dici tres Dii. — Ad exempla autem allata disparitas est. Quia vestitum, & locatum sunt nomina adjectiva; ideoque multiplicantur ad multiplicationem subjecti: at homo est nomen substantivum, quod non multiplicatur, nisi cum suppositis multiplicentur etiam formæ.

DUBIUM V.

An Una Persona Divina possit Assumere plures Humanitates?

§. I.

Resolvitur Dubium.

I. Dico. Una Persona divina potest assumere plures humanitates. Ita S. Thomas, 3. *p. q.* 3. *a.* 7. & Theologi communiter. Probatur autem ex eodem sic. Quòd una divina persona assumat duas, vel plures naturas, nec repugnat ex parte principii assumtionis, neque ex parte termini. Non repugnat ex parte principii. Nam sicut virtus divina, ex quo infinita est, de facto in una personâ Verbi cum natura divinâ univit unam naturam humanam: ita posset, si vellet, in eadem personâ unire duas, vel plures naturas creatas. Si enim assumtâ unâ naturâ creatâ, non posset aliam assumere, limitaretur ad illam virtus assumtiva. Quia (inquit S. Thom.) *Illud, quod potest in unum, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad unum. Potentia autem divinæ personæ est infinita, nec potest limitari ad aliquid creatum.* Hac ratione nec repugnat ex parte termini. Quia persona divina, quæ est terminus assumtionis, habet virtutem terminan-

minandi infinitam: & licèt terminet naturam divinam infinitam, potest simul terminare, & de facto terminat naturam humanam finitam; ergo multò magis, licèt terminet naturam creatam, & finitam, poterit etiam simul terminare aliam. Alioquin personalitas divina esset ita ab illa naturâ creatâ absorpta, & comprehensa; ut extra illam exire non posset, quod dici nequit: cùm increatum à creato nequeat comprehendi.

II. Quæres: An si una persona divina assumeret duas humanitates, illæ duæ humanitates, saltem mediatè, invicem mutuò unirentur: ad eum modum, quo natura divina, mediante personâ Verbi, mediatè intrinsecè unitur humanitati Christi?

III. Respondeo negativè cum S. Th. citato, *ad* 3. Quia intantùm dum Verbum unitur humanitati, natura divina, mediante illo, intrinsecè mediatè unitur; quia natura divina ab æterno est eadem cum personalitate Verbi, quæ humanitati immediatè unitur. Sed in casu posito, utraque illa humanitas, unita eidem personæ divinæ, esset realiter ab ipsa personâ distincta; neque una assumeret aliam, sed utraque uniformiter ad illam personam se haberet: & ideo una, mediante alterâ, non uniretur. Addo: quòd una humanitas posset esse Romæ, altera Bononiæ; ergo neque mediatè intrinsecè unirentur, sed una esset alteri extrinseca.

§. II.

An in dicto Casu illæ duæ Humanitates essent dicendæ Unus Homo?

IV. Respondeo affirmativè cum S. Thoma citato, *a.* 7. *ad* 2. Ubi implicitè retractans opinionem, quæ sibi olim placuerat, in 3. *dist.* 1. *q.* 2. *a.* 5. *ad* 2. docet, quòd in casu esset unus homo, non duo homines. Et ratio est. Nam ut concretum substantivum dicatur pluraliter, non sufficit, ut multiplicetur forma, sed etiam debet multiplicari suppositum: *Homo enim, qui est duobus vestimentis indutus, non dicitur duo vestiti, sed unus vestitus duobus vestimentis; & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliqualis, secundùm duas qualitates.* Similiter si unus homo habeat duas artes, non dicitur esse duo artifices, sed unus artifex; quia est unicum tantùm suppositum duarum artium. Unde S. August. *l.* 7. *de Civitate Dei, c.* 10. irridens Paganos, qui distinguebant Janum à Jove, quia licèt eadem persona, diversa tamen vis erat Jani, ac Jovis; ait: *Numquid si unus homo in diversis rebus duas habeat potestates, aut duas artes; quia singularum diversa vis est, ideo duo judices, aut duo dicuntur artifices?* Cùm ergo in casu una esset persona, quæ haberet duas naturas humanas; esset unus homo habens duas naturas, non duo homines.

V. Sed dices. Ab eo, à quo sumitur unitas concreti substantivi, sumitur etiam pluralitas: sed in concretis substantivis unitas sumitur à forma, & non à supposito, ut Dub. præced. dictum est; ergo ab ea sumitur & pluralitas.

VI. Respondeo, dist. maj. Ab eo, à quo sumitur adæquatè &c. sumitur &c. co. maj. A' quo sumitur inadæquatè, nego maj. Unitas ergo concreti substantivi sumitur adæquatè ab unitate tùm formæ, tùm suppositi: ita ut, quovis ex his multiplicato, nisi multiplicetur utrumque, semper aderit unitas impediens pluralitatem, & numerum. Quare sicut licèt multiplicentur supposita; si tamen non multiplicentur formæ, non habetur pluralitas concreti substantivi: ita non habebitur pluralitas, si licèt multiplicentur formæ, non tamen multiplicentur supposita. Et ratio horum est. Quia nomen substantivum affectum termino numerali, æqualiter accipitur, & supponit tàm pro formali, seu naturâ, quàm pro materiali, seu supposito.

VII. Dices secundò. Ubi sunt plura individua naturæ humanæ, ibi sunt plures homines: sed in casu, quo una persona assumeret plures humanitates, illæ essent plura individua naturæ humanæ: quia individuum constituitur per naturam individuam, sicut species per naturam specificam: illæ autem humanitates haberent duas naturas individuas; ergo &c.

VIII. Respondeo, dist. maj. Plura individua in concreto, ibi sunt &c. co. maj. Plura individua in abstracto, nego maj. In casu autem illæ duæ humanitates assumtæ essent quidem duo individua in abstracto, seu duæ naturæ individuæ; in concreto tamen essent unum: quia in unico supposito subsisterent, ideoque essent unus homo.

IX. Dices tertiò. Si persona divina assumeret duas naturas diversæ speciei, puta, hominis, & columbæ, haberent idem suppositum: & tamen non essent unum, sed plures. Rursus: posset una mori, alia non: repugnat autem, idem simul mori, & non mori.

X. Respondeo, quòd si persona divina assumeret duas naturas diversæ speciei; illæ essent unum unitate suppositi, seu esset unum suppositum habens illas duas naturas: non enim repugnat, ea, quæ diversa sunt, prout conveniunt in aliquo uno, esse unum, quòd respectu unius esset homo, respectu alterius esset avis: & sic secundùm unam naturam mori posset, secundùm aliam vivere: eo modo simili, quo Christus secundùm naturam humanam mortuus est, non verò secundùm divinam.

QUÆSTIO VII.

De Unione Verbi cum Humanitate.

IN unione, quâ natura humana cum persona Verbi unita est, possumus considerare essentiam, proprietates, & consequentia ad ipsam. Unde quæremus, primò: Quid sit hæc unio. Secundò: An substantialis fuerit, indissolubilis &c. Tertiò: An ex eo secuta fuerit naturarum confusio, idiomatum communicatio &c.

DUBIUM I.

In Quo posita sit Unionis Essentia.

§. I.

Quid sit Unio Formaliter sumta.

I. UNio humanitatis cum Verbo considerari potest activè, & passivè. Activè est actio Dei unientis humanitatem cum Verbo, quæ alio nomine dicitur unitio. Passivè est ipsa formalis unio, seu vinculum, aut nexus, quo formaliter humanitas dicitur unita Verbo. De Unione hoc secundò modo agemus in præsenti, & de ea quæremus: An sit modus realiter distinctus ab humanitate, & Verbo.

II. Dico. Unio hypostatica, quâ humanitas formaliter unitur Verbo, non est modus aliquis absolutus, realiter distinctus ab humanitate, & Verbo; sed est Verbum, & humanitas non seorsim, sed simul sumta. Ita ex S. Thom. *in* 3. *dist.* 2. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1. cujus hæc sunt verba: *In unione humanæ naturæ ad divinam nihil potest cadere medium formaliter unionem causans, cui per prius humana natura conjungatur, quàm divinæ personæ. Sicut enim inter materiam, & formam nihil cadit medium in esse, quod per prius sit in materia, quàm forma substantialis; aliàs esse accidentale esset prius substantiali, quod est impossibile: ita etiam inter naturam, & suppositum non potest aliquid dicto modo medium cadere, cùm utraque conjunctio sit ad esse substantiale: sed sicut adventum formæ in materiam præcedunt, ordine fiendi, dispositiones formaliter, & materialiter, quibus materia redditur idonea ad susceptionem formæ: ita & in humana naturâ inveniuntur quædam suæ perad-*

peraddita; *quibus redditur decens*, *ut assumatur à divina personâ*, *ut scientia*, *& virtutes*, *& hujusmodi*: *unde ista possunt dici quodammodo medium congruentiæ*. Ita S. Thomas. Ne autem quis existimet, scientiam, & virtutes præcessisse tanquam causantes unionem, addit ibi: scientiam, & virtutem non cadere tanquam medium unionem, vel unibilitatem formaliter causans, sed sicut medium congruitatis; decuit enim, ea naturæ assumtæ non deesse. Unde scientia, & virtutes potiùs sunt concomitantes, vel consequentes unionem, non verò sunt ipsa formalis unio.

III. Probo autem sic. Nexus ille medius non requiritur neque ex parte Verbi, neque ex parte humanitatis. Non ex parte Verbi: quia cùm hoc sit infinitæ virtutis in terminando, per seipsum potest actu terminare humanitatem. Non ex parte humanitatis: quia hæc ratione potentiæ obedientialis capax est terminari à Verbo, si Verbum velit ei suum esse communicare.

Addo: quòd ille modus, qui excogitatur medius inter humanitatem, & Verbum, esset aliquid creatum, & ordine inferius ad Verbum; ergo non esset magis capax proportionandi humanitatem cum Verbo, quàm sit humanitas sinè illo.

IV. Neque nos terret, quòd S. Th. 3. p. q. 2. a. 7. dicat, unionem, de qua loquimur, esse relationem quandam, *Quæ consideratur inter divinam naturam*, *& humanam*, *secundùm quòd conveniunt in una persona Filii Dei*. — Nam S. Thomas non intendit, quòd ista relatio sit ipsa formalis unio conjungens Verbum cum humanitate; sed quid consecutum ex hoc, quòd divina natura, & humana conveniunt in una personâ Filii Dei: quæ *Relatio realiter quidem est in creatura*, *per cujus mutationem talis relatio inascitur*; *non autem est realiter in Deo*, *sed secundùm rationem tantùm*; *quia non innascitur secundùm mutationem Dei*. *Sic ergo dicendum est*, *quòd hæc unio*, *de qua loquimur*, *non est in Deo realiter*, *sed secundùm rationem tantùm*: *in humana autem naturâ*, *quæ creatura quædam est*, *realiter est*. Si ergo hæc relatio ex mutatione humanæ naturæ *innascitur*; jam supponit, eam per unionem formalem ad Verbum mutatam: & proinde unionem supponit. Hoc apertiùs demonstrat idem S. Tho. in 3. *dist*. 2. *q*. 2. *a*. 2. *quæstiunc*. 3. his verbis: *Inter humanam naturam*, *& divinam necesse est cadere unionem mediam*, *non sicut causam*; *sed sicut effectum conjunctionem naturarum consequentem*. *Est enim natura relationis*, *ut in aliis rerum generibus causam habeat ... quia in ad aliquid non est motus*, *ut probatur in* 5. *Phys*. *Et tamen ex hoc quòd motus terminatur ad aliquod ens*, *de necessitate consequitur relatio aliqua*: *sicut ex hoc*, *quòd motus alterationis terminatur ad albedinem*, *consequitur relatio similitudinis ad omnia alba*: *similiter etiam ex hoc*, *quòd motus generationis terminatur ad formam*, *consequitur hæc relatio*, *secundùm quam materia sub forma esse dicitur*: *ita ex hoc*, *quòd motus assumtionis humanæ naturæ terminatur ad personam*, *consequitur hæc relatio*, *quæ dicitur unio*. *Unde unio est medium non sicut assumtionem causans*, *sed sicut eam consequens*: *sicut etiam dictum est supra*, *quòd aqua est medium in tactu ex hoc*, *quòd tangentia humectata sunt*.

V. Sed dices primò. Major est unio in persona, quàm unio animæ beatæ ad Deum, per fruitionem: sed anima non potest uniri Deo, per fruitionem, nisi per aliquod medium, nempe, gratiam; ergo &c.

Confirmatur. In illud, quod naturæ vires excedit, natura non potest pervenire, nisi aliquo medio proportionetur: sed assumi in unitatem divinæ personæ, est maximè excedens facultatem naturæ creatæ; ergo &c.

VI. Respondeo cum S. Thom. in 3. *dist*. 2. *q*. 2. *a*. 2. *quæstiunc*. 1. *ad* 2. disparitatem esse: *Quòd fruitio operationem*

tionem quandam dicit: unde per fruitionem anima unitur Deo, sicut operans operationis objecto. Hoc autem ad rationem perfectæ operationis pertinet, ut à potentia mediante habitu eliciatur.... Unio autem in persona est ad unum esse personale: habitus autem non potest esse principium personæ subsistentis, sed est ad esse consequens.

Nec refert, quòd humanitas per sui unionem cum Verbo muteiur — Hæc enim mutatio non fit per aliquod medium adveniens humanitati, distinctum ab ipsa, & à Verbo; sed fit immediatè per ipsum Verbum: quod, dum illi communicatur, eamque trabit ad suum esse personale, eam immutat.

VII. Ad Confirm. respondeo cum eodem S. Doctore loco citato, ad 3. *Quòd quamvis assumi in unitatem divinæ personæ, sit supra facultatem humanæ naturæ; non tamen exigitur aliquid formaliter humanam naturam elevans ad talem assumtionem. Tùm quia: quocumque addito, talis natura à persona divinâ in infinitum distaret. Tùm quia: cùm assumi, per se naturæ conveniat, omnia autem accidentia præter rationem naturæ sunt: ideo non poterit humana natura secundùm id, quod assumtibilis est, elevari per aliquod accidens, additum ad hoc, ut assumtibilior fiat: sed ad hoc, quòd assumatur, exigitur benignitas divina, humanam naturam ad tantam dignitatem gratis elevans.* Quare naturam humanam esse unitam Verbo, non dicit neque humanitatem solam, neque Verbum solum, neque aliquid superadditum; sed dicit humanitatem, & Verbum invicem seipsis immediatè conjuncta: illa, ut accipiens, istud, ut seipsum communicans.

IHS

§. II.

An Unitio idem sit, ac Assumtio, seu Incarnatio?

VIII. Respondeo cum S. Thom. 3. p. q. 2. a. 8. in corp. & ad 2. *Quòd uniens, & assumens non sunt omnino idem. Nam omnis persona assumens, est uniens, non autem è converso. Nam persona Patris univit naturam humanam Filio, non autem sibi: & ideo dicitur uniens, non assumens, quasi ad se sumens. Persona autem Filii, quæ sibi humanam naturam univit, est uniens, & assumens. Et similiter non est idem unitum, & assumtum: nam divina natura dicitur unita, & non assumta* — Similiter assumtio non est omninn idem, ac Incarnatio. Nam, ut docet S. Thom. ibi ad 3. *Assumtio determinat cui facta est copulatio, ex parte assumentis; inquantùm assumtio dicitur quasi ad se sumtio: sed Incarnatio, & humanatio ex parte assumti, quod est caro, vel natura humana. Et ideo assumtio differt ratione, & ab unione, & ab Incarnatione, seu humanatione.*

IX. Porro: cùm natura actionis non meliùs explicari possit, quàm per ordinem ad suum terminum: ideo in præsens quæremus, quinam sit terminus unitionis hypostaticæ, seu Incarnationis. At quia Incarnatio tribus præcipuè modis considerari potest. Primò: quatenus est assumtio. Secundò: quatenus est communicatio. Tertiò: quatenus est productio, & actio. Ideo si Incarnatio consideretur, ut assumtio, terminus illius est id, quod fuit à Verbo assumtum: & quia à Verbo assumta fuit tota, & integra natura humana; ideo terminus per Incarnationem assumtus est tota, & integra natura humana; Verbum autem est terminus, ad quem fuit assumta. Si Incarnatio consideretur, ut communicatio, terminus est id, quod naturæ humanæ fuit communicatum,

cum

cùm autem naturæ humanæ fuerit formaliter communicata persona Verbi; propterea terminus formalis Incarnationis, ut est communicatio, est ipsa persona Verbi. Id, de quo dubitari potest, est: quis sit terminus productus, & factus per Incarnationem, seu per unionem, inquantùm est actio, & productio.

X. Dico ergo. Terminus totalis per Incarnationem, quatenus actio est, productus, est Christus formaliter sumtus, seu Deus homo, vel humanitas, & Verbum unita: terminus verò formalis est ipsa communicatio, & conjunctio divinæ personæ cum humanitate. Probo. Quando per aliquam actionem fit, & de novo incipit esse aliquod totum, quod antea non erat, illud totum est terminus totalis productus; forma autem, seu communicatio, quâ illud totum resultat, est terminus formalis. Sic cùm Statuarius facit statuam marmoream, tota statua, quæ de novo incipit esse, est terminus totalis talis actionis: figura autem, eiusque communicatio materiæ, idest, marmori, est terminus formalis: figura enim non est id, quod fit, sed id, quo totum, idest, statua, fit. Sic dum fit homo; terminus totalis generationis est homo, terminus verò formalis est anima, ut communicata corpori; quia in generatione anima non est id, quod fit, sed quâ homo fit. Atqui per Incarnationem id, quod incipit esse de novo, est Christus; hoc est, totum constans ex Verbo, & naturâ humanâ hypostaticè unitis: subsistentia autem Verbi, ut communicata humanitati, est id, quo fit Christus, nempe. Deus homo; ergo totum, nimirum, conjunctum ex humana naturâ, & Verbo, est terminus totalis; ipsa verò personalitas, ut communicata, erit terminus formalis Incarnationis, ut actio est.

XI. Consonant Patres sæpe docentes, ita fieri unum ex Verbo, & humanitate per Incarnationem, sicut fit unus homo ex anima, & corpore per generationem. Ex quibus unum profero Augustinum, *Epist.* 3. modò 137. *ad Volusianum, cap.* 3. ubi ait: *Sicut in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit: ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ, & corporis; in hac personâ mixtura est Dei, & hominis: si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, quâ solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam; quamquam & in ipsis corporibus aeri lux incorrupta misceatur &c.* Et post multa, dicens, Deum ita proximum pietati hominum fuisse, *Ut hominem suscipere dignaretur, & cum illo uniri quodam modo, ut ei sic coaptaretur homo totus, quemadmodum anima corpus exceptâ concretione mutabili, in quam non convertitur Deus, & quam videmus, quod habeat & corpus & animus.*

XII. Advertendum tamen est: quòd ad hoc, ut aliquod totum fiat, producatur, & de novo incipiat esse; non requiritur, ut omnes ejus partes, & constitutiva fiant. Cùm enim fit homo, materia non generatur, anima etiam rationalis non generatur: sola conjunctio animæ cum corpore incipit de novo esse, non tanquam modus de novo productus, sed tanquam nova partium copulatio: & tamen totus homo dicitur generari, & fieri de novo; ergo, ut per Incarnationem totus Christus fiat, non est necesse, ut Verbum fiat, vel natura humana fiat; sed, ut sola unio hypostatica de novo fiat, seu, quòd Verbum de novo factum sit caro, ut ait Joannes, c. 1. *Verbum caro factum est.*

XIII. Neque dicas, quòd si Christus per Incarnationem fuisset productus; fuisset productus ab omnibus divinis personis, & proinde etiam à se ipso: cùm & ipse sit persona divina; ergo esset productus à se ipso.

Nam respondeo, dist. conf. A' se ipso, ut subsistente in natura divinâ,

conc.

conc. conf. Aliter, nego conf. Sicut ergo, ut diximus, non repugnat, quòd Filius Dei humanatus obediat, & satisfaciat etiam sibi, ut in natura divinâ subsistenti: ita non repugnat, quòd Filius Dei, ut in natura divinâ subsistens, producat seipsum formaliter, ut in natura humanâ subsistentem.

XIV. Cautè tamen, & cum restrictione dici debet: *Christus est productus*, *Christus*, vel, *hic homo incepit esse*, demonstrato Christo. Quia, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 16. *a.* 9. Christus, seu hic homo, demonstrato Christo, designat suppositum. Cùmque in Christo non sit, nisi unum suppositum, & hoc divinum; cujus æternitati repugnat incipere esse: dicendo absolutè, Christus, seu, hic homo, demonstrato Christo, incepit esse, videretur, quòd suppositum in Christo incepisset esse: & daretur ansa Arianis dicendi, personam Filii Dei esse creaturam minorem Patre, & quod inceperit esse: unde dicebant, quòd Filius Dei *Erat quando non erat*.

Neque valet: Christus incepit esse homo; ergo ille homo, demonstrato Christo, incepit esse — Nam, ut ait idem S. Doct. ibi, ad 2. *Cum hoc verbo* Incipit *non sequitur argumentum ab inferiori ad superius. Non enim sequitur: Hoc incipit esse album; ergo incipit esse coloratum. Et hoc ideo, quia incipere importat nunc esse, & non priùs. Non autem sequitur: hoc non erat priùs album; ergo non erat priùs coloratum. Esse autem simpliciter est superius ad esse hominem. Unde non sequitur: Christus incepit esse homo; ergo incepit esse.*

§. III.

Aliqua de Christi Productione, & Generatione.

XV. Infertur primò: Christum, seu Deum hominem, quem ponimus terminum totalem Incarnationis, fuisse à Deo productum in utero Virginis, non ex nihilo, sed de substantia; hoc est, de purissimo sanguine ipsius Virginis, proportionaliter, ac alii homines fiunt, & generantur: ita ut B. Virgo ad generationem Christi præstiterit totam materiam, & totum illum concursum, quem cæteræ matres præstant ad generationem suorum filiorum.

XVI. Infertur secundò. Quòd sicut Deus de substantia Virginis produxit totum Christum, seu Deum hominem; non quidem secundùm divinitatem, sed secundùm corpus, & carnem: ita B. Virgo concepit, & generatione propriâ matris genuit totum Christum; non quidem secundùm divinitatem, neque secundum animam rationalem, sed secundùm carnem, juxta illud, Rom. 1. v. 3. *Qui* (Christus) *factus est ei ex semine David, secundùm carnem*. Et ratio est. Quia, ut docet S. Tho. 3. p. q. 35. a. 4. *Concipi, & nasci personæ attribuitur, & hypostasi secundùm naturam illam, in qua concipitur, & nascitur. Cùm igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumta à divina personâ .... consequens est, quòd verè possit dici, Deum conceptum, & natum de Virgine.* Eum enim Virgo concepit, quem Deus de sua substantia fecit in ejus utero: sed Deus Christum totum, seu Deum hominem fecit in ejus utero; ergo B. Virgo totum Christum, Deum scilicet, & hominem genuit. Unde in capitulis Cyrilli approbatis in Ephesina Synodo (*p.* 1. *c.* 26. *anath.* 1. legitur: *Si quis non confitetur, Deum esse secundùm veritatem Emmanuelem, & propter hoc Dei Genitricem Sanctam Virginem (genuit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum) anathema sit.* Et meritò (subdit S. Tho. ibi in C.) *Solùm enim sic negari posset, B. Virginem esse Matrem Dei; si vel humanitas priùs fuisset subjecta conceptioni, & nativitati, quàm homo ille fuisset Filius Dei, sicut Photinus posuit; vel humanitas non fuisset assumta in unitatem personæ, vel hypo-*

stasis

ψassis Verbi Dei, sicut posuit Nestorius. Utrumque autem horum est erroneum. At pro majori claritate dictorum

XVII. Quæres primò: An B. Virgo, sicut cæteræ matres, priùs tempore conceperit embrionem, & corpus Christi, nondum animatum animâ rationali, ac nondum unitum hypostaticè Verbo: deinde conceperit hominem, cùm anima rationalis corpori infusa fuit: ac demum cùm corpus sic animatum assumtum fuit à Verbo, conceperit Christum, Deum scilicet, & hominem?

XVIII. Sanctus Thomas, 3. *par. qu.* 33. *art.* 1. docet, in conceptione corporis Christi tria posse considerari. Primò quidem: motum localem sanguinis ad locum generationis, hoc est, ad uterum Virginis; ex quo sanguine, tanquàm ex materia, formari debebat corpus Christi. Et hoc non potuit esse in instanti; quia est contra rationem motus localis corporis cujuscumque, cujus partes successivè subintrant locum: hic ergo motus sanguinis ad uterum B. Virginis factus fuit in tempore, brevissimo tamen. Secundò. Considerari posse augmentum corporis jam formati, quo perductum est ad quantitatem, & molem, in qua debebat nasci, & ex utero prodire: & hoc etiam factum est successivè, per novem menses, usque ad tempus nativitatis: & hoc est consequens conceptionem, non verò ipsa conceptio. Tertiò. Considerari posse formationem corporis ex prædicta materiâ, ejusque animationem animâ rationali, in qua formaliter consistit conceptio. His suppositis

XIX. Respondeo cum eodem S. Thoma, loco citato: formationem corporis Christi, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuisse factam in instanti: ac proinde in instanti ex sanguine, qui eo modico tempore, quo B. Virgo suum consensum protulerat his verbis: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundùm Verbum tuum*, festinanter ad uterum confluxerat, formatum est corpus Christi à tota Trinitate, actione appropriatâ Spiritui Sancto: in eodem instanti creata, & corpori infusa anima rationalis: & in eodem instanti corpus simul, & anima assumta sunt à Verbo Dei, per productionem unionis hypostaticæ. Igitur B. Virgo non priùs concepit corpus carens animâ, non hominem carentem unione hypostaticâ, sed simul corpus animatum, ac unitum Verbo, & consequenter Deum hominem.

XX. Quòd corpus Christi in instanti fuerit formatum, animatum, & assumtum, probat S. Tho. *a.* 1. 2. & 3. loco citato. Et quidem, nam quantò agens est majoris virtutis, tantò citiùs potest materiam disponere; ergo si agens sit infinitæ virtutis, poterit in instanti materiam ad debitam formam disponere. Cùm ergo corpus Christi fuerit formatum virtute Spiritus Sancti, quæ est infinita, fuit formatum in instanti. Tùm etiam: quia si aliquod tempus conceptionem perfectam præcessisset; non posset tota conceptio attribui Filio Dei, qui non dicitur conceptus, nisi per assumtionem: non assumsit autem Filius Dei corpus, nisi jam formatum, & animâ rationali præditum. Quia assumsit corpus mediante animâ, & animam mediante spiritu, idest, intellectu, ut supra diximus, & docet etiam S. Tho. hìc *a.* 2. Quòd autem in eodem etiam instanti, quo corpus fuit formatum, & animatum, fuerit etiam assumtum, probat S. Tho. dictâ *q.* 33. *a.* 3. Nam *Propriè dicimus, Deum factum esse hominem, non autem propriè dicimus, quòd homo factus sit Deus: quia scilicet, Deus assumsit sibi id, quod est hominis, non autem praexistit id, quod est hominis, quasi per se subsistens, priusquam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur à Verbo; habuisset aliquam hypostasim prater hypostasim Verbi Dei, quod est contra rationem Incarnationis: secundùm quam ponimus, Verbum Dei*

esse

esse unitum humanæ naturæ, & omnibus partibus ejus in unitate hypostasis. Nec fuit conveniens, quòd hypostasim præexistentem humanæ naturæ, vel alicujus partis ejus suâ assumtione destrueret.

XXI. Ex his concludit ibi S. Th. quòd *Contra fidem est dicere, quòd caro Christi priùs fuerit concepta, & postmodum assumta à Verbo Dei*. Oppositum enim, ut certissimum dogma, traditur à SS. Patribus, Leone *Epist.* 25. aliàs 11. *ad Julianum Episc. Coensem*; qui contra Eutichen dicentem: *Ante Incarnationem duas fuisse in Christo naturas, post Incarnationem verò unam*, dicit, quòd *Natura nostra non sic assumta est, ut priùs creata, post assumeretur: sed ut ipsâ assumtione crearetur*. S. Augustino, *l.* 13. *de Trin. c.* 17. dicente: *Ex quo homo esse cœpit, ex illo est & Deus*. S. Fulgentio, *l. de Fide ad Petrum, c.* 18. his verbis: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, carnem Christi non sinè divinitate conceptam in utero Virginis, priusquam susciperetur à Verbo: sed ipsum Verbum Deum suâ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi Incarnatione conceptam.* Idem docet Sophronius relatus, & approbatus in sexta Synodo Generali. Inter multa enim, quæ profert contra Nestorium, & Paulum Samosatenum, hæc ait: *Simul quippe caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Verbi Dei caro animata rationalis*. Unde S. Thom. citato *a.* 1. *ad* 3. notat: *Quòd in Mysterio Incarnationis non consideratur ascensus, quasi alicujus præexistentis proficientis ad unionis dignitatem, sicut posuit Photinus hæreticus; sed potiùs consideratur ibi descensus, secundùm quòd perfectum Dei Verbum imperfectionem naturæ nostræ sibi assumsit, secundùm illud, Jo.* 6. Descendit de Cœlo.

XXII. Quæres secundò: In quo instanti facta sit Incarnatio, & Christus à Virgine conceptus?

Respondeo. Quòd sicut in instanti terminativo verborum consecrationis: *Hoc est corpus meum*, panis convertitur in Corpus Christi, & Christus ponitur sub speciebus panis: sic in instanti terminativo consensus B. Virginis per illa verba: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum*, conceptus est Christus, & Verbum caro factum est. Ita colligo ex S. Th. 3. *p. q.* 33. *a.* 1. *ad* 3. Illud enim instans terminativum prolationis verborum, fuit instans terminativum motus localis sanguinis ad uterum B. Virginis; & hoc fuit primum instans, in quo caro Christi fuit formata, animata, & assumta.

XXIII. His explicatur articulus fidei contentus in Symbolo Apostolico, quo credimus, quòd Filius Dei conceptus sit de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. Quia Christus Filius Dei, secundùm corpus, & carnem non est creatus ex nihilo; sed formatus ex substantia, idest, purissimo sanguine B. Virginis. Dicitur conceptus de Spiritu Sancto: quia causa efficiens conceptionis Christi fuit, non vir, sed Spiritus Sanctus, seu tota Trinitas, actione appropriatâ Spiritui Sancto; qui in instanti illo terminativo verborum, & motus sanguinis ad uterum, formavit Christi corpus. Particula autem *De*, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 32. *a.* 2. dicit, & habitudinem causæ, quia Christus secundùm corpus factus est à Spiritu Sancto: dicit etiam habitudinem consubstantialitatis; quia Christus secundùm personam Filii Dei est consubstantialis, seu, ejusdem substantiæ cum Spiritu Sancto, & cum Patre. Notat tamen S. Thom. ibi, *ad* 1. corpus Christi propriè non dici conceptum *De* Spiritu Sancto, quia non est illi consubstantiale; sed potiùs de Maria Virgine *Ex*, idest, efficientiâ Spiritus Sancti.

XXIV. Addit tamen S. Thom. ibi, *art.* 3. quòd licèt Christus sit de Spiritu Sancto, ut causa efficiente, quoad carnem; non tamen est filius Spiritus Sancti, neque Spiritus Sanctus est pater Christi. Et ratio est.

Quia

Quia ille eſt filius alicujus, qui ab illo procedit in ſimilitudinem perfectam naturæ: ſed Chriſtus non ſic procedit à Spiritu Sancto. Nam ſecundùm generationem æternam, non procedit à Spiritu Sancto, nec à tota Trinitate, ſed à Patre. Secundùm autem generationem temporalem procedit quidem à Spiritu Sancto, & totâ Trinitate, ſed non in ſimilitudinem naturæ: cùm accipiat naturam humanam, in qua non eſt ſimilis Spiritui Sancto, nec Trinitati. Eſt quidem ſecundùm hanc filius B. Virginis; quia ex vi illius accepit naturam illi ſimilem. Neque etiam dici poteſt filius adoptivus Spiritus Sancti, vel Trinitatis, ut homines juſti. Nam cùm filiatio adoptiva cadere debeat in perſonam extraneam; hujus non eſt capax perſona Chriſti, qui eſt Filius naturalis Dei, ut docet S. Thom. *a.* 5. citato, *ad* 2.

XXV. Si autem quæras tertiò: Cur conceptio Chriſti, eſtò facta à tota Trinitate, appropriatur tamen Spiritui Sancto?

Reſpondeo cum S. Thom. 3. *p. q.* 32. *a.* 1. qui affert tres rationes. Prima eſt. Quòd cùm Incarnatio ſit opus maximi amoris Dei erga homines, Joan. 3. v. 16. *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret;* debuit Spiritui Sancto tribui, qui ex ſua proprietate perſonali amor eſt. Secunda. Quia opera gratiæ, quæ à Deo fiunt voluntate purè gratuitâ, inter quæ maximum eſt Incarnatio, tribui debent Spiritui Sancto, qui ex voluntate procedit. Tertia. Quia ſicut Patri appropriatur creatio, ita Spiritui Sancto ſanctificatio; per Incarnationem homo ille, qui conceptus eſt, fuit ſubſtantialiter ſanctificatus. Videatur S. Thomas citato loco.

DUBIUM II.

An Unio Verbi cum Humanitate fuerit Subſtantialis, & in Perſona?

§. I.

Errores circa hoc.

I. Neſtorius è Germanicia Civitate Syriæ oriundus, in Monaſterio priùs ad pios, honeſtoſque mores formatus; deinde Antiochiæ Sacerdotio initiatus, ac tandem ad Patriarchalem Sedem Conſtantinopolitanam evectus: ipſo ſuæ Ordinationis anno primo hæreſim ſuam, quam ſub pietatis ſpecie occultaverat, prodere cæpit. Dum anno, circiter 428. Theodoſio Juniore imperante, & Cœleſtino I. Rom. Pont. evulgare auſus fuit, hominem in utero Virginis formatum, alium eſſe ab unigenito Dei Verbo; & Incarnationem eſſe meram inhabitationem Dei Verbi in homine, ſicut in templo: adeoque Deum non eſſe paſſum, ac mortuum, ſed Chriſtum. Ac rurſus: B. Virginem *Theotocon*, ideſt, *Deiparam* eſſe negaret; & *Chriſtotocon*, ideſt, *Chriſtiparam* potiùs dicendam aſſeveraret.

II. Ex his erroribus ſequebatur, primò: Verbum, ſeu potiùs totam Trinitatem, in Chriſto inhabitaſſe, ſicut in aliis Juſtis. Secundò. In Chriſto duplicem fuiſſe perſonam: unam inhabitantem, ſcilicet, Deum; aliam inhabitatam, nempe Chriſtum, ſeu hominem. Tertiò. Verbum non fuiſſe unitum homini Chriſto unione ſubſtantiali; ſed ſolùm accidentali, & affectivâ, ſeu morali. Quartò tandem. Ea, quæ dicebantur de Chriſto, ut eſſe natum, paſſum, mortuum, non poſſe dici de Deo, in propria ſaltem locutione: ideoque non dari idiomatum communicationem, quibus totum Incarnationis Myſterium evertebatur.

III. Non ſinè populi, & Epiſcoporum, præſertim Cyrillii Patriarchæ Alexandrini, commotione hujuſmodi impudentia accepta fuit. Rogatus Neſtorius, retractare noluit; ſed magis, quibuſdam faventibus, eam per totum Orientem evulgivit: ubi tàm altas radices fixit, ut ad Indos uſque pervenerit, & noſtris quoque temporibus alicubi labes illa perduret. Toto zelo, ac labore indefeſſo ſeſe oppoſuit S. Cyrillus, ſed fruſtra.

IV. Animum Cœleſtini Papæ tentavit ſuis epiſtolis occupare Neſtorius, irrito tamen conatu. Nam Cœleſtinus à Cyrillo monitus, accertior factus, Romæ Synodum habuit: quo excommunicationis, ac depoſitionis in Neſtorium lata ſententia fuit, anno 430. Quo eodem anno S. Cyrillus, Pontificiâ inſtructus auctoritate, ad executionem ſententiæ in Neſtorium Romæ latæ, niſi reſipiſceret, Concilium Alexandriæ ex univerſa Ægypti diæceſi coegit; editis contra ipſum duodecim anathematiſmis. Verùm acceptis Cœleſtini literis, tantum abfuit, ut hæreſim Neſtorius ejuraret; quin potiùs duodecim anathematiſmos è regione oppoſitos edidit, ſingulos ſingulas blaſphemias continentes. Inſtante igitur Cyrillo Æcumenica Synodus Epheſina coacta eſt, anno 431. cui S. Cyrillus jure ſuæ Sedis, & tanquam Sedis Apoſtolicæ Legatus præfuit: in qua Neſtorius cum ſua hæreſi damnatus, & exauctoratus eſt. Qui tandem profugus, & locum ex loco mutans, in extremis Thebarum oris ruptâ, ac ſciſsâ coopertus terrâ miſerè periit; ejuſque lingua in Chriſtum, & Virginem toties blaſphema, ſtatim poſt obitum, facta eſt vermium præda.

V. Neſtorio præiverunt alii, qui Chriſti divinitatem negaverant, ut Cerinthus, Ebion, Paulus Samoſatenus, Photinus, & alii, contra quos Quæſt. præcedente Dub. 1. egimus. Sed his apparenter nolebat favere Neſtorius: qui proinde vaferrimè nunquam apertè negavit voce, Chriſtum eſſe Deum, Filium Dei, unam perſonam; ne videretur cum Paulianiſtis, aliiſque ſentire: ſed reverà hoc ejus error continebat. Et Neſtorius ipſe non alio modo Deum eſſe Chriſtum ſentiebat, quàm homines; quos, vel ob eminentem aliquam dignitatem, vel excellentem auctoritatem, Scriptura nonnunquam appellat Deos: nec aliâ unitate Chriſtum eſſe unum Filium Dei, & unam perſonam fatebatur, quam unitate morali; nempe, in conſenſu, & concordiâ voluntatum poſitâ: ad eum modum, quo Chriſtus dixit de viro, & uxore, Matth. 10. v. *Jam non ſunt duo, ſed una Caro*. A' Paulianiſtis tamen errorem ſuum non hauſit Neſtorius; ſed potius à Theodoro Epiſcopo Mopſueſteno, quem præceptorem habuit, & à quo malè ſentire de Incarnatione didicit.

Ex quo deduci poteſt, Neſtorium ab iſto accepiſſe etiam Pelagianæ hæreſi vel animum, vel errorem affinem: & hanc primam ejus maculam fuiſſe. Quare Patriarchatu donatus, licèt Theodoſio extirpandarum aliarum hæreſum, Arianæ præſertim, ac Macedonianæ auctor eſſet; Pelagianis tamen impensè favit. Nam hos in toto Occidente damnatos, benignè excepit in Oriente: qui viceversâ à Neſtorii partibus conſtanter ſtetere in Conciliabulo, quod Joannes Antiochenus celebravit adversùs Cyrillum, & Synodum Epheſinam, in qua Neſtorius proſcriptus fuerat.

VI. Circa Neſtorianam cauſam multa eſſent quærenda, nimirum, primò: An reverà Neſtorius negarit perſonalem, & ſubſtantialem Dei cum humanitate unionem. Secundò: An anathematiſmi, quos in eum Cyrillus intorſit, fuerint ab omni errore immunes. Tertiò: An Concilium Epheſinum primum, in quo damnatus eſt Neſtorius, fuerit Æcumenicum. Quartò: An Theodorus Mopſueſtenus, & Diodorus Tarſenſis Neſtorio præluſerint. Quintò: An Theodoretus,

tus, qui Cyrilli adversùs Nestorium anathematismos impugnavit, Nestoriano errori faverit. Sextò: An Joannes Antiochenus, aliique, qui Cyrillum, ac Synodum Ephesinam damnarunt, hæretici fuerint. Hæc in Nestoriana causâ discuti solent. Sed priùs causa fidei à nobis tractanda est in hoc Dubio: de causa Nestorianâ aliquid postea in sequenti dicturi.

VII. Adverto igitur cum S. Thom. 3. *p. q.* 2. *a.* 3. & 6. quosdam fuisse, qui, putantes se vitare hæresim Nestorianam, dixerunt, in Christo fuisse quidem unam tantùm personam, sed duas hypostases, seu duo supposita — Sed, ut notat S. Thomas, isti ab hæresi Nestorianâ immunes non sunt. Persona enim nil aliud est, quàm ratonalis naturæ hypostasis, seu suppositum; ergo ponendo in Christo duas hypostases, & duo supposita naturæ rationalis completæ, divinæ scilicet, ac humanæ, reverâ cum Nestorianis ponunt in Christo duas personas. Ant. pat. Quia, ut ait S. Tho. *Persona supra hypostasim non addit, nisi determinatam naturam, scilicet, rationalem*. Sed de hoc infra cùm Nestorii errorem impugnabimus.

VIII. Alii insuper, referente eodem S. Thoma, *a.* 6. citato: *Volentes servare unitatem personæ, posuerunt, Christi animam non esse unitam: sed hæc duo separata ab invicem, esse unita Verbo accidentaliter; ut sic non cresceret numerus personarum*. — Sed etiam hi, ut notat S. Doct. in hæresim Nestorianam impegerunt; inquantùm dixerunt, animam & corpus uniri Verbo solùm accidentaliter: *Non enim differt* dicere, quod Verbum Dei unitum est homini Christo, secundùm inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere, quòd unitum fuit Verbum Dei homini, secundùm induitionem, *Sicut vestimento*. Imò aliquid pejus dixerunt, quod non dicebat Nestorius, nempe: Verbum assumsisse corpus non unitum animæ; quod in sexta Synodo generali damnatum fuit, & definitum, Verbum assumsisse carnem animatam animâ rationali, & consequenter carnem unitam animæ. Inciderunt etiam in alium errorem; dum ex præfata positione sequeretur, Verbum non assumsisse veram, & perfectam naturam humanam, quæ ex unione animæ cum corpore coalescit: insuper Christum non fuisse mortuum, cùm mors contingat per separationem animæ à corpore.

IX. Catholica ergo fides est: unionem humanitatis cum Verbo fuisse, non accidentalem, sed substantialem in persona Filii Dei; ita ut eadem Filii Dei persona substantialiter subsistat, tùm in natura divinâ, tùm in humanâ perfectâ, & integrâ, constante ex corpore, & animâ simul unitatis. Quæ unio vocatur hypostatica, quia per illam humanitas unitur Filio Dei in unitate personæ, & hypostasis.

§. II.

Veritas Catholica.

X. DIco. Christus non est alius à Filio Dei: sed est eadem persona, & suppositum Filii Dei, substantialiter personaliter unitum humanitati. Dogma fuit sancitum primò in Concilio Alexandrino, à S. Cyrillo coacto, relato, & approbato in Concil. Ephesino. Ibi enim *Can.* 2. dicitur: *Si quis non confitetur carne substantialiter unum esse Verbum Patris, unum quoque esse Christum cum propria carne: & eundem ipsum sinè dubio Deum simul, & hominem; anathema sit*. Quod & sequentes Canones confirmant.

Pluribus autem rationibus Nestorianum errorem confutat S. Thom. in 4. *Contrag. cap.* 34. per totum, quarum aliquas hìc subjiciemus. Primò. Dicere, Christum esse hominem alium à Filio Dei, in quo nimirum Filius Dei inhabitabat, sicut in Templo per

gratiam, & affectum, non est Verbum incarnari; ergo positio Nestoriana destruit Mysterium Incarnationis. Ant. prob. Deus à constitutione Mundi inhabitavit, & adhuc inhabitat per gratiam, & affectum in hominibus Sanctis, juxta illud, 2. Cor. 6. v. 16. *Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & ambulabo inter eos*. Si autem hoc esset incarnari, Deus esset sæpe incarnatus, & modò etiam incarnaretur. Imò cùm inhabitare per gratiam non sit proprium solius Filii, sed commune toti Trinitati, juxta illud Christi, Joan. 14. v. 23. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: non solus Filius, sed tota Trinitas esset incarnata. Addo: quòd cùm inhabitare per gratiam, & amorem, approprietur potiùs Spiritui Sancto, qui amor est, quàm Filio; potiùs Spiritus Sanctus, quàm Filius, deberet dici incarnatus.

Neque sat est, si respondeat Nestorius, Verbum in homine Christo abundantiore gratiâ inhabitasse, quàm in cæteris Justis — Nam contra est. Magis, vel minus non variat speciem unionis; ergo vel unio cum aliis Sanctis fuit Verbi Incarnatio, vel si non, neque fuit in Christo.

XI. Confirmatur. Verbum Dei per Incarnationem *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens*, Philipp. 2. v. 7. *Humiliavit semetipsum*, ibi v. 8. sed dum inhabitat per gratiam, non se exinanit, non accipit formam servi, non se humiliat: aliàs Pater etiam, & Spiritus Sanctus se exinanirent &c. Præterea: manifestum est, Deum inhabitare per gratiam etiam in Sanctis Angelis: sed non propterea dicitur Deus assumsisse unquam naturam Angelorum, dicente Paulo, Hebr. 2. v. 16. *Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*; ergo assumere naturam humanam, non est præcisè in ea inhabitare. Demum: in illo homine, qui est Christus, non solùm Verbum inhabitavit, sed & Spiritus Sanctus, Lucæ 4. v. 1. *Jesus autem plenus Spiritu Sancto*; ergo si incarnari, nil aliud est, quàm inhabitare, & replere per gratiam; verum erit dicere, quòd etiam Spiritus Sanctus fuerit in eo incarnatus: & in B. Virgine, de qua dicitur, Lucæ 1. v. 28. *Gratiâ plena*. Et v. 35. *Spiritus Sanctus superveniet in te*: ac tandem, quòd incarnatus fuerit etiam Pater, cum dicat Christus, Joan. 14. v. 10. *Pater in me est..... Pater autem in me manens, ipse facit opera*; ergo ut salvetur, Filium Dei esse incarnatum, debet dici, quòd fuerit unitus carni plus quàm accidentali, & affectivâ unione.

XII. Secundò prob. Verbum Dei esse incarnatum, est Verbum factum esse carnem: sic enim exprimitur à Joanne, cap 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est*: sed Verbum inhabitare in Sanctis non dicitur Verbum fieri Sanctos: licèt enim dicatur Verbum Dei factum esse ad Moysen, ad Jeremiam, ad Aggeum; non dicitur tamen Verbum Dei factum esse Moysen, Jeremiam, Aggeum &c. ergo &c.

XIII. Confirmatur. Si Verbum Dei factum est homo, vera est hæc propositio: *Deus*, seu, *Verbum Dei est homo*; quia omne, quod factum est aliquid, est illud, quod factum est: at si in Christo non est eadem persona Dei, & hominis, verum non est, quòd Deus, seu Verbum Dei sit homo; ergo &c. Min. prob. Ut propositio affirmativa sit vera, debent prædicatum, & subjectum supponere pro eodem supposito: cùm enim dicitur: *Homo est animal*; significatur, quòd sit idem suppositum, cui convenit esse hominem, & cui convenit esse animal. Et è contra non potest dici: *Petrus est Paulus*; quia suppositum, cui convenit esse Paulum, non est idem cum illo. cui convenit esse Petrum. *Si igitur* (inquit S. Thom. citatus) *Verbum caro factum est, idest, homo, ut Evangelista testatur; impossibile est, quòd Verbi Dei, & illius hominis*

minis sint duæ personæ, vel duæ hypostases, vel duo supposita.

XIV. Tertiò probatur. Pronomina demonstrativa referuntur, & demonstrant personam: non enim diceretur, ego curro, si alius loco mei curreret, nisi figurativè: sed ille homo, qui dictus est Jesus, dicit de se, Joan. 8. v. 58. *Antequam Abraham fieret, ego sum:* Joan. 10. v. 15. *Ego & Pater unum sumus;* ergo persona illius hominis loquentis erat persona Filii Dei consubstantialis Patri.

XV. Confirm. Si illa Persona, quæ in Christo est homo, non esset etiam Deus; nonnisi præsumtuosè voces divinitatis posset, emittere dicens, Joan. 6. v. 51. *Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi.* Ut homo autem de Cœlo non descendit, sive secundùm corpus, ut posuit Valentinus: sive secundùm animam, ut posuit Origenes, sed secundùm divinitatem; ergo si non erat eadem persona homo, & Deus, ille homo præsumtuosè nimis loqueretur, dicens: ego sum, qui descendi.

Plura alia profert S. Thomas ibi, quibus evertit funditus Nestorianum errorem, ad quæ Studiosum remitto. Qui etiam huc revocare debet omnia, quæ supra dicta sunt, præsertim Quæst. præcedente, Dub. 1. ad ostendendam Christi divinitatem.

XVI. Ex dictis refutatus etiam manet error eorum, qui licèt in Christo duas personas non admitterent; admittebant tamen duo supposita, & duas subsistentias. Tùm quia: ut supra dicebamus, ex S. Tho. 3. *p. q.* 2. *a.* 3. cùm persona non addat supra suppositum, nisi determinatam naturam, scilicet, rationalem; in Christo, qui naturæ rationalis est, ponere duo supposita, vel duas subsistentias, est ponere cum Nestorio duas personas. Tùm quia: in Conc. Constantinop. II. *Gener.* 5. *Collat.* 8. *Can.* 5. damnatur: *Si quis introducere conetur in Mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas; anathema sit. Nec enim adjectionem personæ, seu subsistentiæ suscepit Sancta Trinitas ex incarnato uno de Sancta Trinitate Dei Verbo.*

Neque dicas, personam addere supra subsistentiam, & suppositum proprietatem distinctam, ad dignitatem pertinentem; ideoque in Christo posse esse duo supposita, ac duas subsistantias, unam tamen dignitatem: & sic factam esse unionem in persona.

Nam hoc pallio suum errorem tegere etiam Nestorius conabatur: nam & ipse utebatur unitate personæ, propter unitatem dignitatis, & honoris.

XVII. Unde contra ipsum S. Tho. *art.* 3. citato, sic arguit, *Si enim facta sit unio in persona, & non in hypostasi, consequens erit, quòd non sit facta unio, nisi secundùm dignitatem quandam. Et hoc est, approbante Synodo Ephesinâ* (part. 3. anath. 3.) *damnatum à Cyrillo sub his verbis: Si quis in uno Christo dividit subsistentias post adunationem, solâ copulans eas conjunctione, quæ secundùm dignitatem quandam, vel auctoritatem est, vel secundùm potentiam, & non magis concursu secundùm adunationem naturalem; anathema sit.* Et art. 6. *Et si* (inquit) *fiat vis in nomine personæ, considerandum est, quòd etiam Nestorius utebatur unitate personæ, propter unitatem dignitatis, & honoris. Unde etiam quinta Synodus* (Constantin. II. Gener. Collat. 8. Can. 5.) *definit anathema eum, qui dicit unam personam secundùm dignitatem, & honorem, & adorationem, sicut Theodorus, & Nestorius insanientes conscripserunt.*

XVIII. Ulteriùs: citato *art.* 3. utitur S. Tho. hoc discursu: *Hypostasis, seu suppositum, illud tantùm est, cui attribuuntur operationes, & proprietates naturæ, & ea, quæ ad naturam pertinent in concreto. Dicimus enim, quòd hic homo ratiocinatur, & est risibilis, & est animal rationale. Et hac ratione hic homo dicitur esse suppositum; quia scilicet supponitur his, quæ ad hominem pertinent, eorum prædicationem recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Christo, præter hypostasim Verbi, sequitur,*

quòd

quòd de aliquo alio, quàm de Verbo, verificantur ea, quæ sunt hominis; puta, esse natum de Virgine, passum, crucifixum, & sepultum. Et hoc etiam damnatum est, approbante Concilio Ephesino (part. 3. Anathem. 4.) *sub his verbis: Si quis personis duabus, vel subsistentiis, eas, quæ sunt in Evangelicis, & Apostolicis Scripturis, partitur voces, aut de Christo à Sanctis dictas, aut ab ipso de se; & quasdam quidem velut homini, præter illud ex Deo Verbum, specialiter intellecto applicat, quasdam verò velut Deo decibiles, soli ex Deo Patre Verbo; anathema sit.*

XIX. Ex dictis infertur primò contra Nestorium, has esse propositiones veras, & catholicas: Deus est mortuus: Deus est passus. Quod probo ex S. Thoma, 4. Contragent. cap. 34. *Omnis mutatio, vel passio conveniens corpori alicujus, potest attribui ei, cujus est corpus. Si enim corpus Petri vulneretur, flagelletur, aut moriatur; potest dici, quòd Petrus vulneratur, flagellatur, aut moritur: sed corpus illius hominis fuit corpus Verbi Dei, ut ostensum est; ergo omnis passio, quæ in corpore illius hominis facta fuit, potest Verbo Dei attribui. Rectè igitur potest dici: quod Verbum Dei, & Deus est passus, mortuus, & sepultus.* Quod magis confirmatur. Nam propositio affirmativa, ut sit vera, sufficit, ex dictis, ut prædicatum, & subjectum accipiantur pro eodem supposito: sed idem est in Christo suppositum hominis, & Dei, ut probatum est; ergo si verum est, quòd homo est passus, verum quoque est, quòd Deus est passus.

XX. Præterea: ex eodem S. Thom. citato, Apostolus, *Hebr.* 2. *v.* 10. ait: *Decebat enim, eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare.* Insuper, 1. *Cor.* 2. *v.* 8. dicit: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*: sed ille, propter quem, & per quem facta sunt omnia, ille, qui est Dominus gloriæ, est Deus; ergo Deus est passus, & crucifixus.

§. III.

Beata Virgo fuit propriè, ac verè Mater Dei.

XXI. INfertur secundò contra Nestorium: Beatam Virginem verè, & propriè esse Matrem Dei, seu, *Theotocon*. Primò. Quia Christus dicitur Filius Mariæ, quia corpus sumsit ex ipsa: sed corpus illius hominis, qui est Christus, est corpus Filii Dei, ut vidimus, & corpus Dei; ergo Beata Virgo verè dicitur Mater Filii naturalis Dei, & Mater Dei.

Confirmatur. Ideo Beata Virgo non posset dici Mater Dei, quia Deus non sumsit ex ipsa divinitatem: sed hoc non convincit; ergo &c. Min. prob. B. Virgo verè dicitur Mater hominis, quamvis animam rationalem, quâ est homo, ab ea non acceperit, sed à Deo; ergo à pari.

XXII. Secundò. Ex Apostolo, Galat. 4. v. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere.* Ex quo sic arguo. Filius factus ex muliere, est Filius mulieris, sed Filius factus ex muliere, est Filius Dei missus à Deo, ut ait Apostolus; ergo &c. Rursus: Filius factus ex muliere, est missus à Deo: sed hic non est Filius adoptivus, quia, secundùm Nestorium, Filius adoptivus non erat antequam nasceretur ex Virgine, & consequenter non poterat mitti: quia quod mittitur, priùs intelligitur esse, quàm sit in eo, ad quod mittitur; ergo Filius missus est Filius æternus, & naturalis Dei: sed hic est factus ex muliere, & Filius mulieris; ergo Filius naturalis Dei est Filius mulieris, & proinde B. Virginis.

XXIII. Tertiò. *Joan.* 1. *v.* 14. dicitur: *Verbum caro factum est*: sed non est factum caro, nisi ex Maria; ergo Verbum est factum ex Maria; ergo Filius ejus. Rursus Paulus, *Rom.* 9. *v.* 5.

v. 5. dicit, quòd *Christus* est ex Patribus, *secundùm carnem, qui est super omnia Deus:* sed non est ex Patribus, nisi mediante Virgine; ergo Christus, qui est super omnia Deus, est Filius Virginis secundùm carnem.

XXIV. Dices primò. Si Maria Dei Genitrix esset, sequeretur, ipsam esse Deam; quia Filius consubstantialis est matri.

Respondeo, neg. conf. Ut enim ait Ferrandus Diaconus, in Epist. ad Anatolium: *Frustra expavescit quisquis æstimat, consubstantialem divinitati matrem futuram, si veraciter, & propriè Maria mater fuerit Dei. Profectò enim quia veraciter, & propriè generanti semper est consubstantialis ille, qui nascitur; accepit ab ea Deus, unde ei fieret consubstantialis, & sic ex ea nasci dignatus est. Ita igitur propriè, sicut veraciter Maria divinitatem Filii genuit, sed incarnatam. finè carne enim divinitatem sempiternam generare non posset homo mortalis.*

XXV. Dices secundò. Ex una substantia generari non possunt substantiæ duæ: atqui Deus, & homo sunt substantiæ duæ; ergo Maria non est hominis, Deique Genitrix.

Respondeo, majorem veram esse, si utraque per se generetur; non verò si una generetur, alteram jam genitam ei copulando. Ita idem Ferrandus, ibi: *Nunc verò* (inquit) *in magno illo, & mirabili Sacramento, quod manifestatum est in carne, divina substantia secundùm humanam substantiam propriè nata est, quia non separatim nata est: nec humanitatem propriè natam sibi divinitas adunavit, sed adunando eam sibi propriè nata est. Dicam adhuc planiùs pro captu infirmitatis meæ. Propriè est nata de Patre divinitas pura: propriè est nata de matre eadem incarnata divinitas. Et hoc distat inter unius Filii Dei duas generationes: quòd in divina generatione nulla fuit humanitas; in humana generatione adunata fuit humanitati propriè nascenti divinitas. Si enim dixero, vel dicere voluero: Maria semper Virgo propriè genuit humanitatem, non propriè genuit divinitatem; videbitur sub aliquo modo hominem purum genuisse, quem nullo modo ita genuit: quia Verbum carnem factum propriè genuit.* Hanc veritatem noster Alexander, *Hist. Eccl. seculi 5. Dissert. 23. art. 2.* Patrum etiam, qui Concilium Ephesinum præcesserunt, consensu firmat.

§. IV.

Solvuntur Ea, quæ videntur Favere Nestorio.

XXVI. Primò objicebat Nestorius verba Christi, *Jo. 2. v. 19.* dicentis: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Quæ postea Evangelista quasi explicans, ait, v. 21. *Ille autem dicebat de templo corporis sui*; ergo Deus habitabat in Christo, ut in templo; ergo non erat ei substantialiter unitus: sicut neque hospes substantialiter unitur domui, quam habitat.

XXVII. Respondeo primò, hoc non favere Nestorio. Nam ipse vult, quòd Deus habitaret in Christo per gratiam: Deus autem per gratiam non habitat in corpore, sed in anima.

Respondeo igitur secundò, quòd loquebatur Christus de templo corporis sui, in quo habitabat anima; quod licèt morte foret solvendum, tamen post tres dies suâ resurrectione erat excitaturus ad vitam. Ubi nota, quòd Christus dixit ibi: *Excitabo illud.* Si autem homo ille, qui loquebatur, non fuisset etiam Deus, non dixisset: *Excitabo illud*; sed Deus qui in me habitat, excitabit illud. Aliàs nimis præsumtuosè locutus esset homo ille, tribuens sibi, quod solus Deus facere poterat.

XXVIII. Hinc solvere disces omnes auctoritates, tùm Scripturæ, tùm etiam Patrum, quibus videtur dici, Verbum inhabitasse humanitatem Christi.

sti. — Dicendum enim est, sensum esse, quòd Verbum inhabitaverit humanitatem, non sicut hospes domum, sed sicut anima corpus inhabitat. Sicut autem anima, corpus inhabitans, unitur ei non accidentaliter, sed substantialiter in unitate naturæ: ita Verbum inhabitans humanitatem, unitur ei non accidentaliter, sed substantialiter in unitate suppositi, & personæ.

XXIX. Secundò objiciebat verba Christi, *Joan.* 8. *v.* 29. dicentis: *Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper*; ergo Deus erat cum Christo per affectum: quia, nimirum, ejus voluntatem semper implebat.

XXX. Respondeo, neg. conseq. Imò oppositum ex dicto loco colligitur. Nam cùm Judæi quærerent à Christo: *Tu quis es?* Respondit, v. 25. *Principium, qui & loquor vobis*. Quæso, dicat Nestorius, quomodo hoc dicere posset homo, qui non esset Deus, nisi per affectum? Insuper ibi dicit, v. 42. *Ego ex Deo processi, & veni*. Homo autem ille, de quo Nestorius, ex Deo non processit, sed ex muliere. Tandem, ibi v. 58. *Antequam* (inquit) *Abraham fieret, ego sum*. Homo autem ille, quem asserebat Nestorius, antequam Abraham fieret, certè non erat. — Respondeo igitur, sensum verborum Christi fuisse, quòd Pater cum ipso esset, non per solam gratiæ participationem, & conjunctionem affectus; sed per conjunctionem substantialem, vel per circuminsessionem, eo modo, quo una persona divina est in alia, ut infra dicetur.

XXXI. Objiciebat. Paulus, ad *Philipp.* 2. *v.* 7. de Filio Dei dicit: *Et habitu inventus, ut homo*: sed habitus unitur solùm accidentaliter ei, cui unitur; ergo &c.

XXXII. Huic objectioni respondimus supra, *Qu.* 5. *Dub.* 1. §. 3. Modò addimus cum S. Tho. 3. p. q. 2. a. 6. ad 1. *Quòd sicut Damascenus dicit* (lib. 3. de Fide, c. 26.) Non necesse est omnifariam, & indifectivè assimilari exempla; quod enim est in omnibus simile, idem utique erit, & non exemplum, & maximè in divinis: impossibile enim est simile exemplum invenire in omnibus, & in Theologia, *idest, in deitate personarum*, & in dispensatione, *idest, in Mysterio Incarnationis. Humana ergo natura in Christo assimilatur habitui, idest, vestimento, non quidem quantùm ad accidentalem unionem; sed quantùm ad hoc, quòd Verbum videtur per humanam naturam, sicut homo per vestimentum: & etiam quantùm ad hoc, quòd sicut vestimentum mutatur, quia scilicet formatur secundùm figuram ejus, qui induit ipsum, qui à sua formâ non mutatur propter vestimentum. Et similiter humana natura assumta à Verbo Dei est meliorata; ipsum autem Verbum Dei non est mutatum, ut Augustinus exponit, in lib.* 83. *QQ.* 73. Adderem: dici posse, quòd Verbum inventum est homo habitu; quia est homo non naturaliter, sed per assumtionem, eo modo, quo homo habet vestem, quia eam assumit.

XXXIII. Objicies quartò. Si unica esset in Christo persona, Christus dici posset *Unus de sancta Trinitate*; & asseri: *Unum de Sancta Trinitate esse passum*: sed id est falsum. Nam hujusmodi locutiones damnatæ sunt erroris in Monachis Scythiæ ab Hormisda Papa; ergo &c.

XXXIV. Respondeo, neg. min. Non enim Hormisdas propositiones illas damnavit; sed Scytarum Monachorum pertinaciam, qui Chalcedonensi Concilio necessariò addendas contendebant, reprehensit. Volebant enim, ut Synodo Chalcedonensi adderetur, ad hæresim Nestorianam clariùs evertendam: sed alii putabant, hoc eos velle ad Eutichianum errorem obtrudendum. De quo videri potest Cardinalis Norisius, in Dissert. *De Uno ex Trinitate passo*. Cæterùm hanc loquendi rationem Ecclesia postea recepit, ac approbavit, ut patet ex V. Synodo,

do, *Can.* 4. & 5. & Joanne II. Rom. Pont. *Epist. ad Justinian.* in qua illud profitentem Imperatorem collaudat. Cùm autem dicimus, unum ex Trinitate passum, crucifixum, mortuum, nihil aliud intelligimus, quàm esse passum *Carne*; ne putaretur homo purus passionis tolerasse injurias, ut Ferrandus Diaconus exponit, *Epist. ad Anatolium*; vel, ne putaretur passus esse etiam divinitate.

XXXV. Objici potest quintò pro Nestorio. Humanitas Christi habet omnia, quæ spectant ad dignitatem naturæ humanæ: sed personalitas propria spectat ad dignitatem naturæ; ergo humanitas Christi habuit personalitatem propriam.

Respondeo, humanitatem Christi habere omnia, quæ spectant ad dignitatem naturæ humanæ, vel formaliter in se ipsâ, vel æquivalenter in aliquo meliori. Ita autem spectat ad dignitatem humanæ naturæ subsistere propriâ subsistentiâ, ut multò melius, & dignius illi sit subsistere in Verbo, seu per personalitatem Verbi. Vide S. Thomam, 3. *p. q.* 2. *a.* 2. *ad* 2.

XXXVI. Objici potest sextò. Omne, quod unitur alteri substantialiter completo, unitur alteri accidentaliter: sed natura humana advenit ex tempore Filio Dei, substantialiter habenti esse completum ab æterno; ergo advenit &c.

XXXVII. Respondeo cum S. Tho. 3. p. q. 2. a. 6. ad 2. *Quòd illud, quod advenit post esse completum, accidentaliter advenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi. Sicut in resurrectione corpus adveniet animæ praexistenti; non tamen accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, ut scilicet, corpus habeat esse vitale per animam. Non est autem sic de albedine: quia aliud est esse albi, & aliud est esse hominis, cui advenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse completum habuit, secundùm hypostasim, sive personam: ex tempore autem advenit ei natura humana, non quasi assumta ad unum esse, prout est natura, sicut corpus assumitur ad esse animæ: sed ad unum esse, prout est hypostasis, vel persona. Et ideo natura humana non unitur accidentaliter Filio Dei.*

XXXVIII. Dices. Quod unitur alteri, ut non spectet ad naturam, seu essentiam ejus, unitur illi accedentaliter; quia omne, quod est, aut est substantia rei, aut ejus accidens, quod potest adesse, & abesse præter subjecti corruptionem: sed humanitas ita unitur Filio Dei, ut non spectet ad essentiam, seu naturam ejus, cùm non sit unita ei in natura; ergo &c.

Respondeo cum eodem S. Tho. ibi *ad* 3. quòd substantia dicitur dupliciter: *Uno modo, pro essentia, sive naturâ: alio modo, pro supposito, sive hypostasi. Unde sufficit ad hoc, quòd non sit unio accidentalis, quòd sit facta unio secundùm hypostasim, licèt non sit facta unio secundùm naturam.*

XXXIX. Objici potest septimò. Instrumentum solùm accidentaliter conjungitur ei, cujus est instrumentum: sed humana natura in Christo est instrumentum Verbi; ergo &c.

Respondeo cum S. Thoma ibi, *ad* 4. neg. maj. universaliter acceptam. Estò enim instrumenta separata, & extranea, ut sunt gladius, securis &c. uniantur accidentaliter: instrumenta tamen conjuncta, & ad hypostasim ejus, cui sunt conjuncta, pertinentia, ut corpus, manus, pedes, quæ sunt instrumenta conjuncta animæ; ei uniuntur, non accidentaliter, sed substantialiter. Cùm ergo humana natura in Christo sit instrumentum Verbi; non separatum, ut putavit Nestorius, sed illi intimè conjunctum in unitate hypostasis: unitur Verbo, non accidentaliter, sed substantialiter.

§. V.

Quid sit Humanam Naturam in Christo esse Unitam Hypostaticè Verbo Dei.

XL. Scotus, & Durandus non formidant asserere, humanitatis unionem cum Verbo esse ad modum accidentis. Sicut enim natura accidentis, quæ exigit esse in alio, si fortè existat per se, ut in Eucharistia, dicitur existere ad modum substantiæ; ita natura substantialis completa, quæ exigit subsistere per se, & in se, si subsistat in alio, ut accidit humanitati Christi, ibi erit ad modum accidentis.

XLI. Sed hoc probare non possum: ampla enim est differentia inter modum, quo accidens est in subjecto, & quo humanitas est in Verbo. Accidens enim ita est in subjecto, ut non subsistat per subsistentiam talis subjecti: humanitas autem Christi ita est in Verbo, ut subsistat eâdem subsistentiâ, quâ Verbum, nempe, ipsâ Verbi subsistentiâ.

XLII. Dicendum ergo potiùs, humanitatem uniri hypostaticè Verbo, esse uniri substantialiter: nimirum, trahi ad idem esse subsistentiale Verbi; ut subsistat quidem non propriâ, & creatâ subsistentiâ, ac personalitate, sed subsistentiâ, ac personalitate increatâ Verbi divini.

XLIII. Neque hinc sequitur, humanitatem subsistentem subsistentiâ Verbi posse dici personam: & sic dari in Christo personam creatam, licèt subsistentem subsistentiâ increatâ: eò maximè quòd humanitas assumta est individua — Nam, ut natura aliqua sit suppositum, & persona, non sufficit, ut sit individua, & subsistens quomodocumque; sed requiritur, ut sit subsistens per se primò; non verò sat est, ut sit subsistens subsistentiâ alienâ, sibi secundariò communicatâ, sicut subsistit humanitas Christi; quæ, ut docet S. Tho. 3. *p. q.* 2. *a.* 2. *ad* 3. subsistit, non in se, & per se, sed in alio digniori, perfectiori, & priùs subsistente. Ait enim: *Licèt ergo hæc humana natura sit quoddam individuum in genere substantiæ: quia tamen non per se separatim existit, sed in quodam perfectiori, scilicet, in persona Dei Verbi; consequens est, quòd non habeat personalitatem propriam.*

DUBIUM III.

Aliqua Scitu Digna circa Causam Nestorii.

§. I.

An Nestorius purus Negaverit de Facto Unionem Substantialem Humanitatis cum Verbo?

I. Non desunt, ex Heterodoxis præsertim, qui velint, Nestorium purum reverâ non negasse substantialem unionem humanitatis cum Verbo; ac proinde reverâ non fuisse hæreticum. Ipsum tamen arguunt partim ignorantiæ; quia in hac subtili quæstione caligavit & ideoque scrupulo potiùs, quàm vitio abhorruisse à quibusdam vocibus Ecclesiæ usu receptis; puta, quòd Deus sit natus, passus, crucifixus, mortuus, quòd Virgo sit Deipara: partim verò inconstantiæ, qui in explicanda suâ sententiâ, alia aliis temporibus verba usurpavit, quæ ancipitem haberent, & perplexum sensum. Contra istos nefarii hæretici advocatos

II. Dico. Nestorius, tùm ex propriis scriptis, & vocibus, tùm Veterum testimonio, & Ecclesiæ judicio convincitur, negasse hypostaticam, & substantialem unionem humanitatis Christi cum Verbo; & proinde hæreticus fuisse. Probatur prima pars. Qui ex propriis scriptis convincitur negasse, Christum fuisse naturaliter, & substantialiter Deum, sed solùm talem per inhabitationem; Deum esse

natum,

natum, passum, crucifixum, mortuum; Virginem esse Deiparam, eumdemque esse Filium Virginis, & Filium Dei; is evincitur, negasse substantialem, ac hypostaticam unionem Verbi cum humanitate: sed ex suis scriptis, ac vocibus Nestorius evincitur, omnia hæc negasse; ergo &c.

Min. probatur. Christum esse verè ac substantialiter Deum negat Anathematismo primo, inter eos, quos Cyrillo Nestorius opposuit, his verbis: *Si quis eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potiùs nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam, quæ secundùm nos est naturam.... quam de Maria Virgine suscepit: Matrem etiam Dei Verbi, & non potiùs ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit .... Anathema sit*. Quod repetit Anathematismo quinto. Quaternione verò 27. libri à Nestorio conscripti, quem legere est, *Act.* 1. Conc. Ephesini dicit: Christum eâ ratione dici Deum, & Filium, & [illegible] Moyses dicitur Deus Pharaonis, & Israel filius Dei: Jesum autem dici Christum, quomodo Saul in Scriptura vocatur Christus, quomodo etiam Cyrus dicitur Christus. Item quatern. 16. *Non per se* (inquit) *& secundùm se Deus est, quod in utero formatum est: non per se, & secundùm se Deus est, quod Spiritus Sancti operæ effectum est: non per se & secundùm se Deus est, quod in monumento conditum est: sic enim hominum, mortuorumque manifesti cultores essemus. At verò quia Deus in homine assumto existit, assumtus, ut assumenti conjunctus, propter assumentem Deus appellatur*. Rursus; quaternione 21. *Scriptura* (inquit) *Deum ex Christipara Virgine genitum esse nusquam affirmat; sed Jesum Christum Filium, & Dominum..... Angelorum vox est*: Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus: *Atqui certum est Archangelos nativitatis mysterium te longè exactiùs cognovisse; neque tamen dicunt: Surge, & accipe Deum, & matrem ejus; sed:* Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus. Nestorii etiam voces sunt, quæ referuntur, *Act.* 1. Synodi Ephesinæ: *Deum bimestrem, aut trimestrem non adoro*. Et apud Socratem, lib. 7. Hist. c. 34. *Ego verò eum, qui bimestris, ac trimestris extitit, Deum appellare non possum*.

III. Deum esse natum, passum, crucifixum, mortuum, apertè negat quater. 16. ut nuper diximus. Et rursus: in Epist. ad Cyrillum, quæ legitur 1. p. Conc. Ephes. c. 3. *Verùm* (inquit) *propter hanc appropriationem Divino Verbo adscribere nativitatem, passionem, mortem, cæterasque carnis proprietates, id demum, mi frater, mentis est, aut Æthnicorum more verè errantis, aut certè insani Apollinarii, & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis*. Et Anathemat. 12. *Si quis confitens passiones carnis, eas quoque tanquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni, in qua fa*[illegible] *adhibuerit .... Anathema sit*.

IV. Virginem esse Deiparam negasse, jam ostensum est. Quibus addo ea, quæ scripsit ad Cœlestinum, *p.* 1. *Concilii Ephes. c.* 9. Ubi reprehendit Catholicos, quòd Virginem *Christotocon* ausi sint quodammodo Deam dicere: hanc enim & *Theotocon* vocare non perhorrescunt. Addens, Scripturas ubique Virginem Matrem Christi, non Dei Verbi, & per Angelos, & per Apostolos prædicare. Unde, *Anathemat* 1. contra Cyrillum, ait: *Si quis.... Mariam Matrem etiam Dei Verbi, & non potiùs ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit .... Anathema sit*.

V. Eundem quoque esse Filium Virginis, & Filium Dei negasse, constat: tùm ex dictis: tùm ex *Anathem.* 5. ubi ait: *Si quis, unum esse, post assumtionem hominis, naturaliter Dei Filium audet dicere, tàm sit Emmanuel, Anathema sit*. Tùm anathem. 7. *Si quis hominem, qui in Virgine creatus est, hunc esse Unigenitum dixerit, qui ex utero Patris ante Luciferum natus est... anathema sit*.

VI. Secunda verò pars, nempe, Nestorium tanquam hæreticum à Patribus habitum esse, & judicio Ecclesiæ; constat ex Cyrillo, qui toto zelo, se se opposuit, & contra ipsum duodecim Anathematismos conscripsit: ex Cœlestino I. qui in Concilio Romæ coacto Nestorium damnavit: ex Concilio Ephesino, ubi, tanquam hæreseos reus, è Constantinopolitano, quem gerebat, Pontificatu, & Fidelium communione dejectus est. Idem pronuntiarunt Theodoretus, *l. 4. Hæretic. fabul. c. 12.* Vincentius Lirinensis, *in Commonitorio, c. 12.* S. Leo I. *Epist.* 83. modò 97. *ad. Monachos Palestinos, c. 2.* dicens: *Anathematizetur ergo Nestorius, qui Beatam Virginem Mariam, hominis tantummodo credidit Genitricem; ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei, & carne sentiret, sed separatim, atque sejunctim, alium Filium Dei, alium hominis prædicaret.*

VII. Modò [illegible] quæ pro Nestorio afferant illius Patroni. Dicunt ergo primò. Nestorium confessum fuisse, Christum non esse hominem solùm, non esse duos filios, aut dominos, naturas ambas in unam personam convenisse; & B. Virginem dici posse Deiparam, non verò Deam. Hæc autem omnia Catholicum sensum præseferunt.

VIII. Verùm do illis, Nestorium aliquando hæc asseruisse: sed vocetenùs, non in sensu Catholico: sed verbis ambiguis, & hæreticum sensum tegentibus. Christum enim non esse hominem solùm confessus est: non quia eum etiam substantialiter Deum fateretur; sed quia afferebat, eum habuisse semper divinitatem sibi conjunctam unione morali, & nunquam fuerit sinè illâ: naturas enim ambas in ipso Virginis utero, imò & in ipso conceptu copulatas fuisse fatebatur. In hoc tamen Paulo Samosateno assensus est; quòd has naturas copulatas diceret solo nexu morali: quo fiebat, ut Deus esset quidem hominis, & homo Dei; non tamen homo Deus, & Deus homo. Ex quo etiam sequebatur, Deum non esse carnem factum, sed carnis solùm habitatorem. Id autem asserere, quid erat, nisi Christum facere hominem solùm? Eo modo, quo Moyses, in quo Deus inhabitabat, sic ut Deus Pharaonis diceretur, solùm homo reipsa erat: quo exemplo, ut supra vidimus, Nestorius utebatur? Hæc fraus Nestorii notafuit S. Cyrillo, qui in expositione Anathematismi 5. *Simulant* (inquit) *se Incarnationis vocem admittere. Verùm incarnatum esse reverâ Dei Verbum non putant; hoc est, esse factum nostri similem, ita ut quod erat maneret; verùm asserunt, sic tanquam in unoquoque homine ex Sanctorum numero de Maria Virgine natum habitasse Unigenitum Verbum.*

IX. Non minori dolo, Christum esse unum Filium, ac Dominum prædicabat Nestorius: duos nempe Filios, etsi non verbis, re tamen volebat inducere, ut ait Facundus Hermianensis; & ex ejus *Anathemat.* 7. contra Cyrillum, supra notavimus. Christum esse unum asserebat, non hypostasi, sed merâ conjunctione, quâ conjungebatur Unigenito Dei, sicut templum habitatori. Sic etiam dicebat, Christum unam personam unitate morali, non naturali; quia nimirum, per unitionem facta esset una, & eadem hominis, & Dei dignitas, auctoritas, & potestas. Nomen enim personæ sumebat, ut est vox juris, quâ ratione conjuges sunt una persona: cùm tamen debuisset sumere, (si bonâ fide ageret) ut est naturæ quiddam, atque ipsa hypostasis; quâ ratione conjuges sunt duæ personæ, seu duæ hypostases. Fraudem hanc detexit Synodus 5. Æcumenica, *Anathemate* 4. dum ait: *Nestorianos Deum Verbum Filium, & Christum vocantes, & hominem separatim Christum & Filium nominantes, & duas personas evidenter dicentes; per solam nominationem, & honorem, & dignitatem, & ado-*

adorationem, unam personam, & unum Filium, & unum Christum confingere. Quod Nestorius ipse ad Cyrillum, *l. 2. contra Nestorium,* apertè testatus fuerat, dicens: *Nec duos habere nos Christos, nec Filios duos, sed unum, & eundem esse dignitate, non naturâ.*

X. Eodem ambiguo, & perfido sensu videbatur admittere, B. Virginem dici posse Deiparam; non quia concederet, eam esse propriè Matrem Dei: sed quia genuisset hominem Deo unitum, & templum Verbi Dei. Ecce mentem suam confessione ipsius Nestorii expressam, *Epist. suâ primâ ad Cœlestinum,* his verbis: *Ferri tamen posse* (hanc vocem Theotocon) *propter ipsam considerationem, & quòd solùm nominetur de Virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa: non quia ipsa sit Mater Dei Verbi: nemo enim antiquiorem se parit.* Quare, Serm. 1. ut apud Marium Mercatorem legere est, ait: *Non, vir optime, Maria peperit Deum, non peperit creatura creatorem; sed peperit hominem Deitatis instrumentum.* Ac subinde Catholicos sugillans, ac si Mariam Matrem Dei vocantes, Gentilium fabulas excitarent, ait: *Habet Matrem Deus? Ergo excusabilis Gentilitas Matres Diis subintroducens.*

XI. Dicunt secundò Nestorii defensores. Socrates, *l. 7. Hist. Eccles. c. 32.* postquam dixit in complurium opinionem venisse, Nestorium simplicem hominem dixisse, & Pauli Samosateni, ac Photini dogma in Ecclesiam invexisse, subdit: *Ego verò dum ejus libros lustro, hominem imperitum reperio..... non tamen mihi videtur imitari Paulum Samosatenum, aut Photinum, & Dominum omnino simplicem hominem dicere; sed solùm Deiparæ vocem tanquam larvam reformidare.*

Addunt Jo. Antiochenum, cui, utpote Nestorii amicissimo, nota erat ejus fides. Is enim Epist. ad Nestorium, quæ est *1. p. Conc. Ephes. cap. 21.* testatur, ipsum solas voces respuere, quibus Patres usi sunt, eandem autem sententiam tenere.

Adjungunt Theodoretum, qui in *Epist. ad Alexandrum Hieropolitanum* conqueritur de Jo. Antiocheno, quòd pace initâ cum Cyrillo, & abdicationi Nestorii consentiens, obliquè ejus sanam doctrinam damnasset.

XII. Respondeo ad hæc. Quantùm ad Socratem dico primò, ejus testimonium, utpote viri de foro, vel de aula, & meri historici, non esse tanti faciendum; ut propter ipsum non sit potiùs credendum Cyrillo, Cœlestino, Concilio Ephesino, aliisque Patribus, qui Nestorium hæresis damnant. — Secundò. Dico, ex parte verum dicere Socratem. Nam Nestorius cum Paulo Samosateno, & Photino in omnibus non consensit. Ponebat enim Nestorius Verbum esse verum Deum, quod illi negabant: cum illis tamen sentiebat, Christum non fuisse verum Deum, sed purum, ac simplicem hominem, unitum Verbo solâ morali, non hypostaticâ unione.

Ad id, quod addunt de Joanne Antiocheno, dico, quòd dum hæc scriberet ad Nestorium, nondum plenè detexerat hæreticum dogma, quod fucatis verbis Nestorius tegere conabatur: at postea initâ pace cum Cyrillo fraudem detexit.

Quoad Theodoretum verò dico, eum antiquæ cum Nestorio amicitiæ præjudiciis excæcatum, statim non advertisse impium dogma, quod sub æquivocis verbis occultabat: quod cognovit tandem. Unde ei palam dixit anathema in Conc. Chalcedonensi: & *l. 4. Hæretic. Fabul. c. 12.* Nestorium in catalogum hæreticorum retulit.

§. II.

An S. Cyrilli Epistolæ, & Anathematismi sint ab omni Errore Immunes?

XIII. Tres Cyrillus ad Nestorium Litteras dedit. Prima continet purgationem illius, quam Cyrillus scripserat ad Ægypti Monachos; ob quam Nestorius maximè concitatus

tus erat, & in Cyrillum commotus. Altera continet errores Nestorii, & exponit Catholicam de Incarnatione fidem. Tertia non est solius Cyrilli, sed totius Alexandrinæ Synodi; quam, acceptis à Cælestino Papa Litteris, queis Nestorium, ejusque errores Romæ damnaverat, Alexandriæ Cyrillus ad hunc finem coegerat. Huic annexa sunt duodecim Capitula; quæ cùm contineant Anathemà in eos, qui cum Nestorio sentirent, propterea vulgò Anathematismi appellantur.

XIV. Nestorius, acceptis Cyrilli, & Alexandrinæ Synodi Litteris, & Anathematismis, ita furens alia duodecim Capitula opposuit, quibus Cyrilli Anathematismis anathemà dicebatur: quasi Cyrillus, dum Nestorium configere tentaverat, in errorem, quem Ecclesia in Apollinare proscripserat, impegisset. In hoc negotio Nestorium juverunt Joannes Antiochenus, sub quo Concilium Orientalium contrà Cyrillum, & Synodum Ephesinam coactum fuerat: à quo Concilio datum est in mandatis Andreæ Samosatensium, & Theodoreto Cyrensium Episcopis, ut Cyrilli anathematismos scriptis impugnarent, quod & illi executi sunt. His prænotatis, quæritur: An reverà Anathematismi Cyrilli Apollinaris hæresim continerent, ut præfati Orientales existimarunt.

XV. Dico. Duodecim Cyrilli Capitula, seu Anathematismi à quolibet errore immunes sunt. Probo primò. Quia dicta Capitula probata fuere à tota Ægyptiorum Ecclesiâ, quæ sub Cyrillo ad Concilium Alexandriæ convenerat. Secundò. Quia probata fuere à Cælestino I. Papa. Tùm Litteris ad Cyrillum datis, 1. *p. Concil. Ephes. cap.* 15. ubi dicit, se nihil addendum Cyrilli fidei existimare; quia omnia, quæ ipse sentiret, ac teneret, Cyrillum itidem tenere, ac sentire prospiceret: Tùm Litteris ad Nestorium scriptis, 1. *p. Conc. Ephes. cap.* 18. ubi ait: *Alexandrinæ Ecclesiæ Sacerdotis fidem & probavimus, & probamus. Et tu admonitus per eum, eadem sentias nobiscum, si vis esse nobiscum, ò Frater. Si tibi sensus datur, damnatis omnibus, quæ hucusque sensisti, statim hæc volumus prædices, quæ ipsum videas prædicare.* Hæc Cælestinus Nestorio.

Tertiò. Cum S. Cyrillus, *Act.* 1. Concilii Ephesini, postulasset à Patribus, ut suam ad Nestorium Epistolam expenderent, rectè ne, & inculpatè, ac convenienter Nicænæ fidei scripsisset: omnes, nemine demto, pronuntiarunt, eam Nicænæ fidei rectè cohærere, ac proinde ei se subscribere, & assentiri. Ita scribunt ad Cœlestinum, post Actionem 5. *Lectæ deinde sunt Litteræ, quas Sanctissimus, Deoque dilectissimus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus Cyrillus ad eum* (nempe, Nestorium) *scripserat; quas Sancta Synodus approbavit, ut rectè, inculpatèque exaratas, atque in nullo dissentaneas divinis Scripturis; tradita videlicet fidei, & exposita in magna illa Synodo à SS. Patribus, qui Niceæ Bithiniæ olim convenerunt, sicut tua quoque Sanctitas id rectè probans, testificata est.* Non est autem suspicandum scatere erroribus circa fidem ea, quæ à Rom. Pontif. probata, & à Synodo Ephesinâ suscepta, & comprobata fuerunt. Quam veritatem iidem Ephesini Patres confirmant in Litteris ad Imperatores datis, quæ leguntur in eâdem Synodo post Actionem 1.

Quartò. Eadem Cyrilli Capitula solemniter approbata fuere à Concilio Chalcedonensi, *Act.* 1. Cùm enim Eusebius Dorilæi Episcopus accusatorium libellum adversùs Eutichetem porrexisset, quo profitebatur: *Se omnibus consentire, quæ sapuit, & exposuit Beatissimus Cyrillus Alexandrinæ magnæ Civitatis quondam Episcopus;* Sancta Synodus exclamavit: *Semper memoria Cyrilli. Cyrillo æterna memoria. Si quis retractat: Anathema sit. Si quis super ista inquirit: Anathema sit. Maledictus qui addit, maledictus qui aufert, maledictus, qui innovat,*

Excla-

mavit, & Julianus Episcopus S. Leonis Legatus: *Apostolica sedes sic sapit*. Sancta Synodus dixit: *Et hac universalis Synodus sic sapit*.

Tandem quinta Synodus, nempe, Constantinopolitana II. anno 553. Theodoreti scripta quædam damnavit; non aliâ de causa, nisi quòd in duodecim S. Cyrilli capitula inveheret. Quam eandem sententiam eâdem de causa tulerunt in Epistolam Ibæ Edesseni ad Marim Persam. Sic autem habet, Can. 13. *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & Sanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula exposuit .... & non anathematizat ea, & eos, qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt. Insuper autem & omnes, qui scripserunt contra rectam fidem, & S. Cyrillum, & duodecim ejus Capitula, & usque ad mortem in tali impietate permanserunt, talis Anathema sit*. Canone verò 14. Anathemate configit defensores Epistolæ ab Iba ad Marim Persam scriptæ; quòd *S. Cyrillum, qui rectam fidem Christianorum prædicavit, tanquam hæreticum, & similiter Apollinario impio scripsisse criminetur; & inculpat primam Ephesinam sanctam Synodum, tanquam sinè examinatione, & quæstione Nestorium condemnantem, & duodecim Capitula S. Cyrilli impia, & contraria recta fidei vocet*.

XVI. Nihilominus objicies primò. Joannes Antiochenus cum tota Orientis diœcesi duodecim Cyrilli Capitula impugnavit, damnavitque velut Apolinaris hæresi contaminata; commisitque ea refellendi provinciam Andreæ Samosateno, & Theodoreto.

Theodoretus ea hæretico afflata veneno judicavit: & tamen ut Catholicus à Concilio Chalcedonensi susceptus est: à quo etiam susceptus fuit Ibas Edessenus, quem cum sua Epistolâ ad Marim Persam acceptavit, & probavit.

Gennadius vir sanctus in duodecim Cyrilli Capitula vehementissimè exarsit, eaque ut hæretica execratus est.

S. Isidorus Pelusiota testatur, Cyrillum parum orthodoxè tractasse, & privatæ ultionis studio Ecclesiam turbasse.

XVII. Respondeo. Orientales, Joannem Antiochenum, Theodoretum, Ibam, Gennadium, Isidorum duodecim Capitula Cyrilli damnasse errore facti, non juris; quia eandem quidem cum Cyrillo de Incarnatione fidem profitebantur: sed vel ex cæco in Nestorium amore, vel privatâ, in Cyrillum simultate excæcati, S. Cyrilli mentem duodecim Capitulis minimè assecuti; ea in pravum sensum detorserunt, & ipsi falsò Apollinaris dogma imposuerunt. Ita Facundus Hermianensis. Quare Orientalium testimonia hac in re nullius ponderis sunt, stante maximè ex adverso Cælestini, & Synodorum Generalium approbatione, ut dictum est.

Joannes Antiochenus factus S. Cyrilli amicus, honorificè ad S. Cyrillum scripsit, & vicissim S. Cyrillus ad ipsum: unde postea testimonium catholicæ fidei sibi invicem præbuerunt.

Theodoretus verò fuit quidem, ut Catholicus, à Concilio Chalcedonensi susceptus; sed tunc temporis iniquam, & falsam contra S. Cyrilli Capitula opinionem deposuerat, & Nestorio, ejusque dogmati anathema dixerat. Imò benevolentiæ signis cœperat cum Cyrillo communicare, ut patet ex ejus *Epistolâ* 83. *ad Dioscorum* datâ. Et quod magis est, in suis contra Apollinarem, & Eutichen Dialogis, eorum errores Cyrilli etiam testimoniis refellit: quod non fecisset, si Cyrilli Capitula, & doctrinam Apollinaris errorem saperé quovis tempore judicasset Theodoretus.

Quoad Ibam nego, ejus Epistolam à Synodo Chalcedonensi fuisse approbatam. Susceptus quidem fuit Ibas ab eadem Synodo; sed postquam anathema Nestorio dixit, & sua adversùs

Cyril-

Cyrillum, & duodecim Capitula dicta excusavit, ut habetur Act. 10. *Ego* (inquit Ibas) *postquam sua Capitula interpretatus est, tantum abest, ut eum virum* (Cyrillum) *anathematizarim, ut etiam Litteras ab eo acceperim, & Litteras ei miserim, & communicatorem me habuit, & communicatorem cum habui.* Ex sinistra ergo intelligentiâ Ibas, & cæteri Cyrilli Capitula damnabant.

Quod de Gennadio affertur: vel dicendum, librum illum, qui Gennadio contra S. Cyrillum tribuitur, esse Gennadio suppositum. Vel si Gennadii est liber ille, dicendum, quòd Gennadius Cyrilli mentem non sit assecutus. Unde Facundus, l. 2. *Talia* (inquit) *Gennadius de Cyrillo non scriberet, nisi dicentis intentionem minus intellixisset.*

De Isidoro autem, quem Cyrillus venerabatur, ut Patrem, credibile non est, eum Capitula Cyrilli damnasse; sed potiùs, quòd audiens Orientalium clamores à Nestorii fautoribus in vulgus sparsos, Cyrillum ipsum amico, & paterno affectu monuerit.

XVIII. Contra tamen hucusque dicta est. Non mirum, si Theodoretus, Ibas, & alii fuerint Cyrillo tandem reconciliati: Cyrillus enim sua Capitula tacitè saltem retractavit. Quod probo primò. Quia Cyrillus subscripsit confessioni fidei, quam Orientales ad ipsum per Paulum Emissenum Episcopum miserunt. — Secundò. Quia ab Orientalibus, ut suis subscriberent Capitulis, numquam exegit. — Tertiò. Quia cùm Theodoretus à Concilio Chalcedonensi admissus fuit, non fuit coactus revocare suas reprehensiones Capitulorum Cyrilli; sed tantùm Nestorio, ejusque dogmati anathema dicere. — Tandem: Theodoretus ipse, initâ jam cum S. Cyrillo pace, *Epist.* 112. quæ est ad Antiochenum Patriarcham: *Nec priùs* (inquit) *illi* (Cyrillo) *qui hæc Capitula scripseras, communicavimus, quàm iis, quæ exposueramus assentiens consonam his doctrinam accommodavit; nullam Capitum illorum faciens mentionem.*

XIX. Respondeo, neg. ant. Premebant quidem Orientales Cyrillum, ut sua Capitula retractaret, sed ipse constanter renuit. En ejus verba in Epist. Ad Acacium Melitensem Episcopum: *Volebant, omnia aboleri, quæ vel Epistolis, vel tomis, vel libris evulgaveram, & soli fidei, quæ à Sanctis Patribus Nicææ edita fuerat, consentire. Ego verò ad ista ita rescripsi. Expositioni fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, adhæremus omnes, nihil eorum, quæ in ipsa continentur, labefactantes .... Quæ verò rectè contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea ejusmodi esse; ut nullâ nobis ratione persuaderi possit, ut rectè scripta esse negamus.*

Ideo autem (ut sic respondeam *ad* 1.) formulæ fidei sibi ab Orientalibus exhibitæ subscripsit; quia licèt iisdem non constaret terminis, quibus sua Capitula constabant, eundem tamen præseferebat sensum. Nam primò: Articulum de Virgine Deiparâ expressè complectebatur. Secundò: Unicum tantùm in Christo Filium ratione factæ unionis admittebat. Tertiò: Idiomatum communicationem ratione unitatis personæ fatebatur. Quartò: Quia damnato Nestorio, ejus etiam loquendi modum proscribebat.

Cùm ergo convenissent Orientales in re cum Cyrillo (& his respondeo *ad* 2.) non fuit ipse solicitus ab eis suorum Capitulorum, quæ tantæ seditionis occasio fuerant, exigere subscriptionem: & hoc prudentis æconomiæ causâ, ne pacem jam nascentem inter Orientales turbaret. Satis enim erat viro piissimo, ad veritatem fratres suos reduxisse; quo obtento, juri, quod justè exigere poterat, libentissimè cessit.

Quod exemplum S. Præsulis secuta fuit Synodus Chalcedonensis (quibus respondeo *ad* 3.) quæ admisit Theodoretum, nullâ ab eo exactâ retractatione eorum, quæ contra Cyrilliana

liana Capitula scripserat. Noluit quippe nova bella inter ipsum, & Cyrillum excitare; sed pacis causâ eâdem uti dispensatione, quâ usus fuerat Cyrillus, quàm uti jure rigoroso.

Fateor tamen (& hinc respondetur *ad* 4.) Theodoretum in hoc deceptum fuisse, & errasse errore facti: dum etiam, post initam pacem, sed animo nondum plenè sedato, putavit, omissionem præfatam, quam Cyrillus, & Synodus solius caritatis, & pacis causâ permiserat, factam fuisse, vel quia Cyrillus tacitè à se dicta retractaverit: vel saltem, quia reprehensionibus à se contra illum scriptis fuerit deterritus.

Quæ hactenus dicta sunt accepimus à Leontio Byzantino, *l. de Sectis, act. 6.* Ubi respondet Acephalis accusantibus Concilium Chalcedonense, quòd à Theodoreto non postularit, ut scripta sua contra Cyrillum anathemate damnaret. Si enim non est accusandus Cyrillus, qui hoc non postulavit, nec aversanda est Synodus: *Quod igitur ipse Cyrillus non fecit, ob ejus intermissionem Synodus culpari meretur?* Et à Jucundo Hermianensi, *l. 6. pag.* 249. editionis Sirmondianæ. Ubi dicit, S. Cyrillum maluisse dispendio suæ famæ Ecclesiasticam pacem stabiliri; quàm extra Ecclesiæ communionem manere Episcopos rectè alioqui de fide sentientes: *Sanè* (inquit) *quoniam B. Cyrillus, Orientalium legatione susceptâ, magis quod à Consacerdotibus suis expetebatur, festinavit implere; quàm dictorum suorum, in quibus offensi fuerant, sufficientem purgationem facere: ideo putatus est, velut pristino errore damnato, Orientalium admonitione conversus. Cùm ille recuperandæ unitatis cupidus, in defensione dictorum suorum noluerit immorari; ne cùm probare diu contendit, quod non, ut putabatur, ab eo fuerint dicta, de quibus minus intelligentes aliter sentiebant, controversia hac dissensione terminus non daretur.*

XX. Sed objicies secundò varia, quæ in Cyrillianis Capitulis videntur errorem sapere. Dicebat enim Cyrillus in primo, Deiparam genuisse *Carnaliter* Deum Incarnatum: illa autem vox *Carnaliter*, ejus intemeratæ Virginitati obesse, quis non videt? — In secundo utebatur voce *Unitionis secundùm hypostasim*, quæ vox aliena videtur à Scripturis, & Patribus. — In tertio unionem illam mirabilem vocabat *Naturalem*. Si enim naturalis fuit; ergo necessaria; ergo non ex gratia. — Adversùs quartum opponebant, uni personæ Verbi tribui voces naturæ humanæ proprias; ideoque naturas confundentes: nec discerni ea, quæ sunt Dei ab iis, quæ sunt hominis — Adversùs quintum, quòd negaret, Christum posse dici *Deiferum*; cùm hac voce plures Veteres usi fuerint. — Sextum impugnabant, quòd rejiceret, qui diceret: *Verbum Christi Dominum, & Deum* esse; cum Christus, Isaiæ 49. vocetur *Patris servus* — Septimum arguebant, quòd anathema diceret ei, qui assereret, Christum, ut hominem, à Dei Verbo operante motum fuisse; quod pugnat cum Apostolo, *ad Ephes 1.* dicente: *Secundùm operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans eum à mortuis* — In octavo videtur in seipsum pugnare. Cùm enim alibi dixerit, Verbum assidere Patri suo cum carne, & sic adorari; hìc negat, *Assumtum hominem coadorari cum Deo Verbo*. — In nono etiam secum pugnare videtur. Dum enim alibi dixerat, Christum signa fecisse in spiritu; imò & ipsum mortuum, & vivificatum in spiritu: hìc negat, Dominum in spiritu ejecisse Dæmonia, contra illud Christi, Matth. 12. v. 28. *Si in Spiritu Dei ejicio Dæmonia* — Decimum Capitulum, quod anathematizat eum, qui negarit, Pontificem, & Apostolum nostrum esse Dei Verbum, pugnat cum Apostolo, Hebr. 4. v. 15. *Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, sed tentatum per omnia &c.* Unde dicebant,

bant: quis igitur tentatus est? Num Dei Verbum, an potiùs humana natura? — Undecimum capitulum, quòd perstringit negantes, carnem Domini ipsius Verbi propriam esse, suspectum videtur; quasi quòd caro Christi non sit similis nostræ, & Apollinaristarum errori faveat. — Duodecimum tandem, quo damnatur, qui negaverit, Dei Verbum carne passum, crucifixum &c. reprehenditur; quia Verbo Dei tribuat passiones, quæ soli carni conveniunt. Hæc sunt, quæ Orientales, & præsertim Theodoretus, opponebant. Sed hoc ex prava eorum intelligentiâ, vel malo animo adversùs Cyrillum processisse, sigillatim ostendemus cum eodem S. Cyrillo.

XXI. Ad primum igitur respondeo, vocem *Carnaliter*, pro eodem sumi, & *secundùm carnem*; sic, ut sensus sit: Mariam genuisse Deum, non quidem secundùm divinitatem, quia sic expers est omnis initii; sed secundùm carnem. Ita S. Cyrillus.

Ad secundum respondeo, hac voce *Unionis secundùm hypostasim* intellexisse Cyrillum unitionem secundùm naturam in persona, non solùm moralem, ut volebat Nestorius. Nec mirum, si novâ hæresi urgente, coactus sit novo nomine uti: quæmadmodum ad Arianam hæresim profligendam, novam vocem *Omousion* Patres usurpare coacti sunt. Ita S. Cyrillus.

Ad tertium cum eodem dico, Verbum hoc *Naturalem* sumtum fuisse pro *reali*, ac *verâ* unione, & non solum morali: eo modo, quo Apostolus: *Eramus* (inquit) *naturâ*, hoc est, reverâ, *filii iræ*. Et hoc loquendi modo usus est Cyrillus; ut excluderet unionem solum moralem, & per gratiam accidentalem, ut ponebat Nestorius.

Ad quartum idem S. Cyrillus respondet, omnes voces, quæ in Scripturis dicuntur de Christo, convenire quidem, & adscribi Verbo; sed ratione distinctarum naturarum, quæ inconfusæ in uno Verbo subsistunt.

Ad quintum respondet S. Cyrillus, se negasse Christum *Deiferum* in sensu Nestorii, qui contendebat, hominem gestasse deitatem, eo modo, quo homo gestat vestem, aut templum continet habitatorem: non verò negasse, prout illa vox significat Christum habere sibi unitam divinitatem, in quo sensu eam usurparunt Basilius aliique Veteres. Vocem autem aliquam esse prudenter declinandam pro tempore, quo hæretici eâ abutuntur, nemo nescit.

Ad sextum dicit Cyrillus, se reiicere, qui diceret absolutè Christum servum Dei, aut Verbum Dominum Christi; quia hac locutione fiebat sensus: esse in Christo duas personas, unam hominis, & servi, aliam Dei, & hominis, quod intelligebat Nestorius. Si tamen intelligatur, quòd Christus, ut homo, seu ratione humanæ naturæ, quæ in Verbo subsistit, sit servus Patris, libenter admittere; non tamen absolutè. Quia hæc vox Christus personam dicit, quæ in Christo servitutem non admittit: *Non igitur* (inquit Cyrillus) *dicetur fuimet ipsius Deus, ac Dominus Emmanuel: quandoquidem ipse idem simul est Deus & homo, postquam Dei Verbum homo factum, & incarnatum est.*

Ad septimum respondet Cyrillus, se non negare, quin Verbum operatum sit in natura humanâ assumtâ, eique vim tribuerit patrandi mira: sed negare solùm, quòd Verbum operatum sit in Christo, tanquam in altero à se distincto personaliter, ut volebat Nestorius.

Ad octavum respondet, se negasse assumtum hominem coadorari cum Verbo, sicut duas personas; sicut dicerentur coadorari Petrum, & Paulum: non verò coadorari sicut anima coadoratur cum corpore, cum quo facit unum hominem, seu unam personam.

Ad nonum respondet, se negasse, Christum in spiritu à se alieno, & extraneo ejicere Dæmonia; non verò in spiritu sibi proprio, ac sibi substantialiter unito.

Ad

Ad decimum dicit, quòd ficut concedimus, Verbum carnem factum; ita debemus concedere, Verbum fecundùm carnem, & ut hominem, esse unum Pontificem: ut fic enim obtulit pro nobis hostiam Deo Patri, & fic tentatus eft.

Ad undecimum refpondet, quòd ideo dixit, carnem effe Verbi propriam; ut oftenderet, eam effe illi hypoftaticè unitam, non extraneam, ac fejunctam à perfona Verbi, ut volebat Neftorius: quæ tamen vera erat caro unita animæ rationali, & propterea fimilis in fpecie cum noftra.

Ad duodecimum refpondet, quòd quando dicit, Verbum effe paffum, non intelligit, eum effe paffum fecundùm propriam naturam, quâ Deus eft; fed fecundùm carnem, per affumptionem in perfona fibi appropriatam. Refponfiones iftæ excerptæ funt ex Cyrilli Apologetico, nec non ejufdem defenfionibus ab impugnationibus Theodoreti.

§. III.

An Concilium Ephefinum, in quo Damnatus fuit Neftorius, fuerit OEcumenicum?

XXII. Neftorio cum fua hærefi damnato, tùm Romæ in Synodo ibi habito à Cœleftino I. tùm Alexandriæ in Synodo à S. Cyrillo poft acceptas Cœleftini Litteras coacto; adhuc in Ecclefia Orientali error vigebat: fpreverat enim omnia hæc Neftorius, & anathematifmis Cyrilli alios anathematifmos opponebat. Theodofium Imperatorem adversùs Cyrillum commoverat, ac Joannem Antiochenum, cæterofque amicitiâ fibi conjunctos Syriæ Epifcopos, adversùs Cyrilli Capitula concitaverat.

XXIII. Exiftimans itaque Theodofius ad has turbas componendas Generali opus effe Concilio; quod & Cyrillus congregari poftulabat, quod Bafilius, & Archimandritæ, ac Monachi rogabant; de illo in fequentem annum celebrando apud Cœleftinum Pontificem egit; & de illius confenfu, ac auctoritate ad fequentis anni 431. Pentecoften Ephefi celebrandum denuntiavit.

XXIV. Ad illud ftatim poft Pafchales ferias convolat Neftorius, magnâ ftipatus populi frequentiâ. Paullò poft in Pentecofte adfuit & Cyrillus Cœleftini juffu; tùm jure fui Patriarchatus, tùm ut Sedis Apoftolicæ Legatus. Convenerunt 260. Præfules, fi Mario Mercatori credimus. Interfuiffet quoque S. Auguftinus, honorificis Imperatoris Litteris accerfitus; ni iftæ ipfum jam vitâ functum inveniffent. Præfuit ergo Concilio Cyrillus, ut Sedis Apoftolicæ Legatus ad executionem fententiæ latæ contra Neftorium; donec accefferunt Arcadius, & Projectus Epifcopi, & Philippus Presbyter à Cœleftino, & Synodo Occidentali miffi. Tùm, ut aliqui effent de Occidentali Ecclefia, qui & Romanum Pontificem, & Occidentalem Ecclefiam gererent. Tùm quia Theodofio, Neftorianorum fraudibus circumvento, fufpectus evaferat Cyrillus.

Candidianum Comitem ad Concilium mifit Imperator; ut ordinem fervari curaret, ut laicos, & Monachos, qui occafione Concilii Ephefum confluxerant, ex urbe exire compelleret; ut fuffragiorum confuleret libertati, ut nullum, ante abfolutam Synodum, abire fineret Epifcopum, nullamque excitari fineret controverfiam, quæ caufam fidei non tangeret. Ipfi autem prohibuit, ne fe quæftionibus, quæ circa fidei dogmata inciderent, ullatenus immifceret. Id patet ex Litteris per ipfumet Candidianum ad Ephefinos Patres miffis, quæ extant 1. *par. Conc. Ephef. cap.* 35. Inchoatur Synodus in Ecclefia B. Mariæ facrâ, die Pentecoftes, decimo Kalendas Julias, anno 431. Theodofiii Junioris 24. Continuatur per feptem Actiones, feu Seffiones. De hoc ergo quæritur: An fuerit OEcumenicum.

XXV. Dico. Concilium Ephesinum fuit OEcumenicum. Probo. Ad Concilium OEcumenicum, seu Generale, multa requiruntur. Primò: ut ad ipsum vocentur omnes ex toto Orbe Episcopi. Secundò: ut per legitimam potestatem indicatur. Tertiò: ut debitum habeat Præsidem. Quartò: ut adsit major Episcoporum pars. Quintò: ut si præcipua Orbis pars Episcoporum non adfuerit; ipsius tamen decretis omnes præbeant suum consensum. Atqui hæc omnia impleta sunt in Concilio Ephesino. Ad illud enim primò vocati sunt omnes Ecclesiarum Episcopi: *Omnes undique Episcopos* (inquit Socrates, lib. 7. hist. cap. 34.) *ad Civitatem Ephesiorum* (Theodosius) *convocavit*. Secundò. Theodosius illud non convocavit, nisi à Cyrillo rogatus, & Cœlestino I. annuente, ac volente; qui propterea vices suas Cyrillo commiserat. Tertiò. Cyrillus præfuit nomine Sedis Apostolicæ: *Vicem nostram* (ait Cœlestinus ad Clerum Constantinopol.) *Sancto fratri meo Cyrillo delegavimus*. Qui Cyrillus, vel toti Concilio, nomine S. Sedis præfuit, ut aliquibus placet: vel saltem usque ad adventum Legatorum, quos, ut supra, Cœlestinus misit.

Quartò. Supra ducentos ex Oriente Episcopi convenere, imò & omnes Occidentales; qui etsi corpore præsentes suffragium Ephesi non dederint; à Synodo tamen, quam Romæ habuit Cœlestinus, per Legatos Pontificios votum suum Ephesum miserunt: *Quia igitur viri ipsi* (idest, Occidentales Legati) *totius Occidentis sententiam huic Synodo per Litteras exposuerunt, sensumque de fide, ac pietate nobis consonum declararunt, & eadem, quæ nos, decreverunt &c.* Verba sunt PP. Ephesinorum in sua ad Imperatorem relatione, quæ legitur post tertiam Concili Actionem.

XXVI. Sed dices. Antiocheni Patriarchatus Episcopi non adfuerunt Concilio, nec in illo acta probarunt: quin potiùs à Joanne Patriarcha convocati celebrarunt aliud; in quo omnia ab Ephesinis Patribus sancita resciderunt; ergo defuit quinta ex conditionibus ad Concilium OEcumenicum requisitis.

XXVII. Respondeo, Episcopos illos, qui Ephesinæ Synodo interesse recusarunt, fuisse numero paucos relatè ad ducentos sexaginta, qui sive per se, sive per suos Legatos adsuere. Illi autem fuerunt vocati: ideoque culpa illorum fuit, quòd non adfuerint: sponte enim (dicunt aliqui) moras trahebant, eo fine, ut tandem lite minimè finitâ, Ephesini Patres separarentur. Quidquid tamen de hoc fuerit; certum est, Episcopos illos postea tandem Concilium Ephesinum probasse. Nam inita inter Cyrillum, & Joannem Antiochenum pax fuit. Non enim propter dogma, sed propter latam in Nestorii personam depositionis sententiam, Joanni Antiocheno invisus erat Cyrillus. Unde Socrates, lib. 7. hist. cap. 34. *Cyrillum* (inquit) *aversatus est* (Joannes) *tanquam totius tumultus auctorem: quippe qui temerario, ac præcipiti impetu ad depositionem Nestorii prorupisset*. Deinde narrato, quòd Cyrillus in Joannem ulcisci volens, ipsum ab Episcopatu deposuit; & quòd Joannes Antiochiam reversus, convocatis pluribus Episcopis, Episcopatum Cyrillo abrogavit, subjungit: *Sed paullò post depositis inimicitiis, ad concordiam redeuntes, Episcopalem Sedem sibi mutuò restituerunt*.

§. IV.

De Fide Theodori Mopsuesteni, Diodori Tarsensis, Ibæ, & Theodoreti.

XXVIII. Theodorus patriâ fuit Antiochenus, S. Joan. Chrysostomi condiscipulus; cujus hortatu cùm priùs causarum patronus fuisset, vitam cœlibem, & monasticam amplexus est. In Sacrarum Litterarum scientia famam singularem comparavit, quæ

de re

de re ad Ecclesiam Mopsuestenam evectus est. Aliquarum hæresum, Arianæ scilicet, ac Apollinariæ fuit impugnator acerrimus: sed dum nimiùm luxuriatur ingenio Pelagianam, & Nestorianam hæresim præformavit; imò Nestorium dicitur habuisse discipulum.

XXIX. Diodorus genere nobilis, & Archimandrita Antiochenus, à Meletio Patriarca Antiocheno, ob suam pietatem, ac eruditionem Tarsensis Episcopus constitutus est. Nihilominus Nestoriano errore nimiùm detulisse deprehensus fuit.

XXX. Ibas Natione Syrus, Edessenus Episcopus fuit. Plures annos in Episcopatu transegerat, cùm Nestorianismi accusatus fuit: à quo licèt purgare se conatus fuisset, pluries tamen carcerem subire, ac delitescere coactus fuit. Ejus tamen Epistola ad Marin Persam, in qua de laudibus Theodori Mopsuesteni multa dicit, malam de ejus fide auget suspicionem.

XXXI. Theodoretus, seu Theodoritus natione Syrus, patriâ Antiochenus, Cyri Episcopatum assecutus fuit. Vir quidem aliarum hæresum extirpator, sed Nestorii nimiùm amicus, eum contra Cyrillum, aliosque ejus erroris impugnatores defendit: adeo ut eâdem fuligine ipse tinctus fuerit judicatus. Adeo enim tenaciter personæ Nestorii adhæsit; ut etiam initâ inter S. Cyrillum, & Orientales pace, à Nestorii partibus, & amicitiâ non tàm cito divulsus sit: & quamvis nefaria ejus dogmata damnaret, ejus tamen nomini ambiguis sensibus parcere volebat. De horum ergo fide quærimus.

XXXII. Dico. Diodori Tarsensis, Theodori Mopsuesteni, & Ibæ fides fuit impia. Et quidem Diodori fidem fuisse impiam, constat ex ejus *l. 1.* contra Synusiastas, seu contra Appollinaristas; ubi inter alia docet: *Ne Filius Mariæ putetur Verbum.... duas generationes Deus Verbum non sustinet; unam ante secula, alteram posterioribus temporibus.* — Non latet, plures Patres laudasse Diodorum, & amicitiâ Athanasii, Basilii, & Epiphanii usum fuisse — Sed laudatus est Diodorus, ob integram ejus de Trinitate fidem, quàm strenuè contra Arianos tutatus est. Ejus verò doctrinam de Incarnatione Patres illi non attenderant; quia priusquam hæ quæstiones agitarentur, putaverunt hæc ab eo innocenter dicta: cùm nec ea publicè prædicaret, nec pertinaciter sustineret. Unde Synodus OEcumenica secunda Diodorum inter Catholicos Episcopos recenset. Cæterum Diodori doctrinam de Incarnatione fuisse impiam, constat: tùm ex lege Imperiali Theodosii, quæ extat, *Collat.* 5. Concilii Constantinop. II. his verbis: *Iterum igitur doctrina Diodori, & Theodori, & Nestorii impiorum & pestiferorum visa est nobis abominanda esse.* Et aliâ lege ibi relatâ jubentur omnes, qui libros Nestorii, aut Diodori, & Theodori habent, ut *Illos publicè proferat, & in conspectu omnium igni tradat.* Idem colligitur ex Epist. S. Cyrilli ad Acacium, quæ extat ibidem.

Contra Theodori Mopsuesteni doctrinam stat Epist. Justiniani Imper. relatâ eodem *Conc. Constantinop. II. Collatione 1.* & *Collatione 8.* in qua Theodoro, & Ibæ dictum fuit anathema., sicut ipsi Theodorito. Et *Collat. 4.* Refertur Theodorus dicens: *Si quis velit abusivè Filium Dei Deum Verbum Filium David nominare, propter Dei Verbi templum, quod ex David est, nominet; & illum, qui est ex semine David Filium, Dei gratiâ, non naturâ appellet.* Quæ certè Nestorianum spirant errorem.

Ibæ pariter in sua Epist. doctrinam ut impiam, præfata Synodus, *Collat. 6.* detestata est. In ea enim dicitur: *Quomodo possibile est accipi Deum Verbum, qui ab initio est pro templo ex Maria nato?*

Theodoriti autem scripta, tanquam Nestorio nimis faventia, ejusque doctrinam redolentia, in quinta Synodo OEcumenica damnata fuerunt.

XXXIII. Verùm, quoad Theodorum, Ibam,

Ibam, & Theodoretum notandum: quòd cùm in Concilio Chalcedonensi, ejurato priùs Nestorio, ejusque hæresi, admissi fuissent Theodorus, Ibas, & Theodoretus; eorum tamen scripta damnata non fuissent: hinc factum est, ut illa à multis probarentur, ab aliis verò ut impia, & Nestoriana rejicerentur. Ex qua contentione Nestorianus reviviscere cæperat error. Nam cum duo saltem ex illis, Theodoretus, & Ibas, fuissent in Concilio Chalcedonensi recepti; & eorum scripta Nestorianam doctrinam continentia non fuissent damnata: perperam ab Ephesino damnatum Nestorium cum sua doctrinâ asserebant. Hinc celebris quæstio *Trium Capitulorum*, apud Historicos notissima, orta est. Quorum primum erat de Theodori Mopsuesteni libris: secundum de Theodoreti in Cyrillum Anathematismis: & tertium de Ibæ ad Marin Persam Epistolâ. Centum ferè annis viguit hæc controversia: Justinianus Imperator solemni edicto dicta tria Capitula prior damnavit. Sed quia in hoc limites suæ auctoritatis transgressus erat, illi obstitit Vigilius Papa. Tandem ad hanc litem dirimendam convocatum est Concilium Constantinopolitanum II. anno 553. quod fuit Generale V. cui 165. Episcopi interfuere.

XXXIV. In hoc Theodorum, ejusque scripta, *Collat.* 8. *c.* 12. Patres damnaverunt his verbis: *Si quis defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta.... talis anathema sit*. Capit. 13. Theodoreti scripta contra Cyrillum damnata sunt, his verbis: *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & Sanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula exposuit... talis anathema sit*. Cap. autem 14. Epistola Ibæ ad Marin Persam proscribitur, sic: *Si quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marin Persam hæreticum scripsisse.... & non anathematizat eam..... talis anathema sit*. Quibus contentio de tribus Capitulis finita fuit.

XXXV. Adverte tamen (quòd ex ipsis condemnationis verbis apparet) discrimen inter damnationem Theodori, & damnationem Theodoreti, & Ibæ. Primi enim tam persona, quàm scripta damnantur: Theodoreti autem, & Ibæ proscribuntur quidem scripta; sed personis, quæ in Concilio Chalcedonensi susceptæ fuerant, nulla inuritur nota.

XXXVI. Dices. Quomodo potuit Synodus ista justè anathematizare personam Theodori jam mortui, & extra Ecclesiæ forum positi, ab ejusque jurisdictiune exemti?

Respondeo, non posse quidem Ecclesiam excommunicare eos, qui in pace Ecclesiæ defuncti sunt; & dum viverent non meruerunt ab Ecclesia segregari: eos tamen, qui dum viverent, propter hæresim, & Schisma, vel alia atrocissima crimina id meruerunt, posse ab Ecclesia excommunicatos declarari. Quia licèt specie tenus in pace Ecclesiæ defuncti sint; fide tamen & animo ab ea divulsi reverà objerunt: hoc enim Ecclesiam posse, validis argumentis in præfata S. Synodo, Collatione 5. probatum est. Et hoc ad exemplum perduellionis reorum, quorum memoria post mortem damnatur, & bona addicuntur fisco; licèt omnia crimina morte extinguantur, ut ex Papiniano observat Petrus de Marca, in Differt. de Vigilii Decreto pro V. Synodi confirmatione. De hoc fusè Natalis Alexandre *Hist. Eccl. Seculi* 4. *Differt* 4.

§. V.

De Fide Joannis Antiocheni, & Orientalium.

XXXVII. Dico. Joannes Antiochenus, & cæteri Orientales, quamvis Nestorianæ hæresis vehementer suspecti fuerint: Nestorii

storii tamen dumtaxat personæ, non causæ, aut errori faverunt. Priorem hujus Asserti partem ostendit nimius ardor, quo Jo. Antiochenus, eique adherentes Orientales Nestorii partes tutati sunt: quod vel ipsos Ephesinos Patres in suspicionem traxit, Joannem, & alios cum eo fœderatos in eodem, quo Nestorius, errore esse. Ita habetur in Relatione Concilii Ephesini ad Imperatorem, per Palladium Magistranum missâ. Ubi inter alia scribunt Patres: *Erat autem hæc nostra de Joanne Episcopo religiosissimo suspicio non inanis, nec vana. Nam cùm primùm appulisset, Nestorii sententiæ sese adhærere, apertè Sanctæ Synodo declaravit: sive hoc inde evenerit, quòd amicitia gratificaretur: sive inde, quòd in dogmatis errore cum eo communicaret.* Idem repetunt *in Epist. Synodica ad Clerum Constantinopolitanum.* Ubi dicunt, se Joannem cum aliis anathematizasse: *Primò quidem, quòd impietatis præconem Nestorium una nobiscum deponere noluerint; sed & familiaritèr cum illo versari, iidemque semper patrocinari perrexerint. Deinde, quòd iniquissimum, & à Canonibus alienum, contumelia, & calumnia conatum in prædictos sanctissimos Episcopos piis Christi amantium Imperatorum auribus imponere non dubitarunt. Postremò, quòd eum Nestorio sentire nequaquam cessent.* Quam suspicionem augebant voces ambiguæ, & suspectæ, quibus fidem suam ante initam pacem exponebant; & quibus cum Nestorio potiùs, quàm cum Catholicis loqui videbantur.

XXXVIII. Secundam verò partem ostendit ejusdem Joannis Epistola ad Nestorium, quæ extat 1. *p. Concil. Ephesini cap.* 25. cujus meminit Liberatus in Breviario, *cap.* 4. Ex ea enim apparet, Joannem fuisse quidem Nestorio amicissimum, eique favisse, rectè de ejus persona sensisse; sed existimasse, tumultus illos ob solam vocem *Deipara*, quam nolebat Nestorius admittere, excitatos, ut à quibusdam Nestorii Studiosis audierat, posse à Nestorio sedari libera ejus vocis pronuntiatione. Quapropter eum ad hoc adhortatur, & rogat: *Etenim* (inquit) *si id, quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat, ut in gravissimum errorem prolabamur: imò verò, ut circa inexplicabilem illam Unigeniti Filii Dei œconomiam periculosissimè versemur. Quandoquidem nomine hoc sublato, vel potiùs hujus nominis notione repudiatâ, sequitur mox illum non esse Deum.* Porro qui ita ad Nestorium loquitur, ejus errorem non suscipit, sed detestatur.

Constat etiam ex iis, quæ Paulus Emissenus Episcopus, à Joanne, & Orientalibus Alexandriam missus, ad pacem cum Cyrillo conciliandam, pro concione recitavit in magna illius urbis Ecclesia, in die natali Domini; Cyrillo ipso presente, ac magnâ populi multitudine. In qua Mariam vocat Dei Genitricem, & qui hoc non dicit, intelligit, aut sentit, anathemate damnat: fatetur, duarum naturarum concursu unum Filium, unum Christum constitui, damnans qui diceret duos Filios, his verbis: *Non igitur duos Filios asserimus, neque merum hominem Emmanuelem, qui ex Deipara Virgine natus est: neque gratiam veluti Prophetam, aut justum aliquem plus alii consecutum. In ipso enim complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare corporaliter, hoc est, veluti in proprio corpore. Siquidem corpus nostrum sibi proprium fecit.* Quæ audiens populus Alexandrinus piis applausibus exclamavit: *Ecce fides hæc est, Dei hoc donum est orthodoxe Cyrille: istud audire quærebamus. Qui ita non loquitur, anathema sit.* Habentur hæc 3. *p. Conc. Ephesini c.* 31.

XXXIX. Accedit auctoritas Sixti III. Rom. Pont. in Epist. ad Sanctum Cyrillum, in qua evidenter asserit, Joannem Antiochenum Nestorii dogmatibus nunquam adhæsisse, is inter alia verbis: *Non se Exuli vestro* (Nestorio scilicet) *sanctus frater noster Joannes addiderat, non ejus est blasphe-*

mâ prædicatione deceptus: nam, quantùm rerum exitus docet, suspendit sententiam suam, non negavit. Idemque dicit Leontius, *lib. de Sectis, Act.* 4. ubi de Joanne Antiocheno scribit: *Cyrillum quidem oppugnabat, invicemque se anathemati subiiciebant; non tamen Nestorium admittebat*. Ex quibus arguere licet: quòd si aliquando S. Cyrillus Joannem sentire, ac confiteri cum Nestorio scripsit, hoc dixit deceptus errore facti. Cùm enim eum videret Nestorio ardenter favere; putavit, eum favere non solùm personæ sed etiam dogmati. Quem errorem, discussis contentionum nebulis, postea emendavit; ut constat ex ipsius S. Cyrilli Epist. ad Valerianum Iconii Episcopum, quæ legitur 3. *p. Conc. Ephes. c.* 40.

XL. Sed dices. Joannes, & Orientales cum eo fœderati Capitula S. Cyrilli Nestorianis erroribus directè opposita, imò & sanctam Ephesinam Synodum expresssè impugnarunt; ergo Nestoriana dogmata verè propugnabant; ergo erant hæretici.

Respondeo, neg. conf. Id enim non fecerunt errore juris, aut odio fidei Catholicæ, sed mero errore facti; nec quia errorem Nestorii tuerentur: sed quia falsò putabant, Cyrilli Capitula in extremum errorem vergere, & Apollinaris errorem inducere. Ephesinam verò Synodum non censebant Œcumenicam, quæ ipsis absentibus celebrata esset; & quæ, ut putabant, non satis discussâ causâ, Nestorium damnasset. De hoc abundè Facundus Hermianensis, *lib. 6. & 7. de Concilio Chalcedonensi*.

DUBIUM IV.

De Communicatione Idiomatum in Christo.

§. I.

Prænotantur Aliqua.

I. Sensus dubii est: An ex unione hypostaticâ resultet communicatio idiomatum in Christo; per quam, quæ dicuntur de homine, dicantur de Deo; & quæ dicuntur de Deo, dicantur de homine. Pro quo noto: *Idioma* græcè idem significare, ac latinè *Proprietas*, seu *proprium*. Unde communicatio idiomatum idem est, ac communicatio proprietatum: ita ut quæ unius naturæ sunt propria, dicantur de altera propter unionem, quam habent in supposito, seu persona.

II. Dupliciter autem ex S. Thoma, 3. *p. q.* 16. *a.* 5. potest intelligi, quòd proprietates, seu idiomata unius naturæ dicantur de altera. Uno modo, ut una natura cum suis proprietatibus in abstracto dicatur de altera, sumtâ similiter in abstracto: alio modo, ut una natura in concreto cum suis proprietatibus dicatur de altera in concreto.

III. Eutichiani, qui (ut infra) volebant, ex duabus naturis factam fuisse in Incarnatione unam naturam, consequenter dixerunt, post unionem dari communicationem idiomatum; quâ natura divina, & humana, earumque proprietates mutuò prædicantur in abstracto; ita ut verè dicatur: natura divina est natura humana, & natura divina passa est, crucifixa, mortua, & sepulta. Contra hunc errorem fide certum est, non dari communicationem idiomatum, quâ natura divina, & humanæ earumque proprietates possint mutuò prædicari in abstracto. Et ratio est, inquit S. Thomas citatus. Quia *Ea, quæ sunt propria unius*

unius non possunt verè de alio prædicari, nisi de eo, quod est idem illi; sicut risibile non convenit, nisi ei, quod est homo. In Mysterio autem Incarnationis non est eadem natura divina, & humana; sed eadem est hypostasis utriusque naturæ: & ideo ea, quæ sunt propria unius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundùm quòd in abstracto significantur.

IV. Quæritur ergo: An natura divina, & humana, earumquem proprietates posint mutuò prædicari in concreto, dicendo: *Deus est homo, homo est Deus: Deus est natus, passus &c.*

Et quidem certum est, quòd si *Deus* supponat pro Patre, vel pro Spiritu Sancto, non potest dici: *Deus est homo, homo est Deus &c.* Sensus enim esset: *Deus Pater est homo, Deus Spiritus Sanctus est homo.* Quod est falsum: cùm nec Pater sit factus homo, nec Spiritus Sanctus. Quæritur ergo solùm: An si *Deus* supponat determinatè pro Deo Filio, vel indeterminate pro una divinarum personarum, dici possit: *Deus est homo, homo est Deus: Deus Filius est passus, aliqua persona divina est homo &c.*

V. Manichæi, & alii, qui, ut supra, asseruerunt, Filium Dei assumsisse naturam humanam, non veram, sed phantasticam, & apparentem, dixerunt, quòd dum dicitur: *Deus est homo*, ly *Deus* sumitur propriè; ly verò *homo* sumitur impropriè, pro homine solùm apparente, & phantastico; & consequenter dum dicitur: *Deus est natus, passus &c.* ly *natus*, *passus* sumitur impropriè, & solùm phantasticè.

Photiniani verò, aliique, qui Christum purum hominem, & Deum solùm per participationem posuerunt, in eo sensu, quo homines justi, *Psalm.* 81. dicuntur Dii; asseruerunt, quòd, dum dicitur: *Deus est homo, homo est Deus*, ly *Deus* sumitur impropriè; non pro Deo vero, & per essentiam tali, sed pro Deo per participationem.

VI. Nestoriani autem, ut vidimus, & refert etiam S. Thomas, 3. p. q. 16. a. 4. *Voces, quæ dicuntur de Christo, dividere volebant hoc modo; ut ea, quæ pertinent ad humanam naturam, non dicerentur de Deo; nec ea, quæ pertinent ad divinam naturam, dicerentur de homine. Unde Nestorius dixit:* Si quis Dei Verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. *Si qua vero nomina sunt, quæ pertinere possunt ad utramque naturam; de talibus prædicabant ea, quæ sunt utriusque naturæ, sicut hoc nomen* Christus, *vel* Dominus; *Unde concedebant, Christum esse natum de Virgine, & fuisse ab æterno; non tamen dicebant, vel Deum natum de Virgine, vel hominem ab æterno fuisse.* Quare Nestorius, in Ep. ad Cyrillum, *Rectum* (inquit) *& Evangelicæ Traditioni consentaneum est, ut Christi corpus divinitatis templum esse fateamur .... Verùm propter illud communicationis nomen nativitatem, passionem, mortem, cæterasque carnis proprietates divino Verbo adscribere, id demum mentis est Æthnicorum more errantis; aut certè insani Apollinarii, & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut etiam alio graviori laborantis.* Quòd si aliquando visus est Nestorius hujusmodi prædicationes admisisse; in sensu abusivo eas accipiebat. Nempe, Deum esse hominem, ly *est* non significante identitatem hypostasis; sed conjunctionem moralem, quâ Deus sit in homine per inhabitationem, gratiam, & amicitiam, quomodo dicitur: *Amicus est alter ego.*

Catholici verò omnes semper communicationem idiomatum in Christo admiserunt; ut ea, quæ dicuntur de Deo, dicantur etiam de Christo: & quæ dicuntur de Christo, dicantur de Deo, in concreto tamen, non in abstracto. Cum quibus sit

****

§. II.

Catholica Veritas.

VII. Dico primò. In Christo admitti debet vera, & realis idiomatum communicatio: unde hæ propositiones sunt veræ, & propriæ: *Deus est homo, homo est Deus*, non solùm veritate terminorum, sed veritate prædicationis. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 16. *a.* 1. & 2. Prob. primò. Nam ex dictis Idiomatum communicatio est mutua attributio proprietatum, quæ duabus naturis secum invicem in una hypostasi conjunctis conveniunt: atqui hoc inter naturam divinam, & humanam in Christo contingit; quod probo. Primò, ex Scriptura, quæ Deo sanguinem tribuit, qui tamen soli humanitati convenit. Act. 20. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, quos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* 1. Joan. 3. v. 16. Anima, quæ nonnisi humanitati convenit, adscribitur ipso Deo: *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille* (Deus) *animam suam pro nobis posuit*. Homini pariter adscribit ea, quæ solius Dei sunt propria. Descensus enim de Cœlis, & existentia in Cœlis dum Christus in terris ageret, Deo propria sunt: utrumque tamen hominis Filio tribuitur, *Joann.* 3. *v.* 13. dicente Christo: *Nemo ascendit in Cœlum, nisi qui descendit de Cœlo, Filius hominis, qui est in Cœlo*. Æternitas quoque homini tribuitur. Nam, *Joann.* 8. *v.* 58. inquit Christus: *Antequam Abraham fieret, ego sum*.

VIII. Secundò, ex Traditione. Symbolum Nicænum Verbo tribuit nativitatem ex Virgine, passionem, mortem, & alia, quæ humanitatis propria sunt. Unde S. Cyrillus, in *Epist.* 2. *ad Nestorium*, ait: *Sacra namque, & magna illa Synodus tradit, ipsum Unigenitum Dei Filium naturaliter ex Deo Patre natum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem Pater omnia condidit, descendisse, incarnatum, & hominem factum, passum esse, tertiâ die resurrexisse, & ad Cœlos ascendisse*. Et in suis adversùs Nestorium Anathematismis totus est in statuenda hac, de qua agimus, idiomatum communicatione. Unde, Anathemat. 4. *Si quis* (inquit) *duabus personis, vel subsistentiis secernat eas voces, quæ tàm in Evangelicis, quàm apostolicis Litteris continentur, vel etiam eas, quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de seipso: & aliquas quidem ex his tanquam homini præter Dei Verbum specialiter intelligat, applicandas crediderit; aliquas verò tamquam Deo dignas soli Verbo Dei Patris deputaverit, anathema sit*.

IX. Tertiò, ratione D. Thomæ citato loco, *art.* 1. sic: *De quolibet supposito alicujus naturæ potest verè, & propriè prædicari nomen significans illam naturam in concreto; sicut de Socrate, & Platone propriè, & verè prædicatur homo: sed persona Filii Dei, pro qua supponit hoc nomen Deus, est suppositum naturæ humanæ; ergo verè, & propriè hoc nomen homo potest prædicari de hoc nomine Deus, secundùm quod supponit pro persona Filii Dei*; ergo verè, & propriè dicitur: *Deus est homo*.

Quod etiam verè, & propriè dici possit: *Homo est Deus*, probo ratione ejusdem ibi, art. 2. *Hoc enim nomen homo potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ; ergo potest supponere pro persona Filii Dei, quam dicimus esse hypostasim humanæ naturæ*: Atqui *de persona Filii Dei verè, & propriè prædicatur hoc nomen Deus; ergo relinquitur, quòd hæc sit vera, & propria*: Homo est Deus.

X. Confirmantur hæc. Quia lac est suppositum, ac subjectum, in quo simul sunt albedo, & dulcedo; non solùm potest dici: *Lac est album, lac est dulce*: sed etiam dici potest: *Album est dulce, dulce est album*, ergo quia Filius Dei est suppositum, in quo simul est natura divina, & humana, non

non solùm potest dici: *Filius Dei est Deus*, *Filius Dei est homo*; sed etiam potest dici: *Deus est homo*, *homo est Deus*. Et ratio est. Quia sicut hac propositione: *Album est dulce*, significo idem esse subjectum, aut suppositum habens albedinem, & dulcedinem: ita dum dico: *Deus est homo*, significo, idem esse suppositum habens deitatem, & humanitatem.

XI. Ex dictis colligo, quòd non solùm dici potest: *Homo est Deus*, *Deus est homo*; sed etiam quæ dicuntur de Deo Filio, possunt dici de homine Christo. Et sic communicantur idiomata, seu proprietates; & quæ dicuntur de Deo, communicantur & homini, & è converso: quod, ut supra dictum est, negabat Nestorius. Et probatur. Nam, ut propositio affirmativa sit vera, debent prædicatum, & subjectum supponere pro eodem supposito: sed dum ea, quæ sunt Dei, dicuntur de homine Christo, puta, cum dicitur: *Christus fuit ab æterno*, *natus ex Patre ante omnia secula*, *Verbum est Patris &c.* Et dum ea, quæ sunt Christi hominis dicuntur de Deo, puta, cum dicitur: *Deus natus est ex Virgine*, *Deus est passus*, *mortuus &c.* subjectum, & prædicatum stant pro eodem supposito, seu persona Verbi, vel Filii Dei: quia in præfatis primis propositionibus fit sensus, quòd suppositum humanitatis Christi fuit ab æterno, natum ante omnia secula, Verbum est Patris: in secundis autem fit sensus, quòd suppositum deitatis est etiam homo, qui est natus de Virgine, passus, mortuus &c. ergo &c.

XII. Confirmatur. Eo ipso, quòd potest dici: *Album est dulce*, ea, quæ dicuntur de albo, dici possunt de dulci, & è contra. Et sicut dicitur: *Album disgregat visum*; sic potest dici: *Dulce disgregat visum*. Et sicut dicitur: *Dulce delectat gustum*; sic potest dici: *Album delectat gustum*. Quia fit sensus, quòd subjectum, quod est album, sit etiam dulce, & sic delectet gustum; & subjectum, quod est dulce, sit etiam album, & sic disgreget visum; ergo à pari &c.

XIII. Sed dices primò. Omnis propositio affirmativa in materia remotâ est falsa, ut ista: *Homo est equus*: sed iste propositiones: *Deus est homo*, *mortalis &c. Homo est Deus*, *ab æterno &c.* sunt in materia remotâ, quia formæ significatæ per subjectum sunt maximè distantes; ergo &c.

Dices secundò. Magis conveniunt tres personæ divinæ invicem, quàm humana natura, & divina: sed una persona divina non prædicatur de alia: non enim dicitur: *Pater est filius*; vel è contra: *Pater est genitus*, *Filius generat*; ergo &c.

Dices tertiò. Sicut corpus, & anima sunt unus homo, ita Deus, & homo est unus Christus: sed dici nequit: *Anima est corpus*, vel è contra; ergo neque dici potest: *Deus est homo*, vel è converso.

Dices quartò. Omne absolutum, quod dicitur de Deo, dicitur de tota Trinitate; ergo si *Homo*, quod est quid absolutum, dicitur de Deo, dici debet de tota Trinitate: &, sic quòd Pater sit homo, sit natus, passus &c. quod est falsum.

XIV. Respondeo ad singula. Ad primum, nego min. cum S. Thom. 3. *p. q.* 1. *ad* 1. Estò enim quando formæ diversæ non possunt convenire in unum suppositm, tunc oporteat, ut propositio affirmativa sit in materia remota, & falsa, ut in dicta: *Homo est equus*: quando tamen duæ formæ convenire possunt in unum suppositum, non est materia remota, sed vel contingens; ut cùm dico: *Musicus est albus*; vel etiam naturalis, si prædicatum dicatur de subjecto, vel supposito non sicut accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi. Cùm ergo natura divina, & humana licèt maximè distantes; tamen per Incarnationem conveniant in unum suppositum Filii Dei, cui neutra illarum inest per accidens, sed utraque per se: ideo hæc propositio: *Deus est*

homo, neque est in materia remotâ, nec contingenti, sed naturali, sicut ista: *Socrates est homo*.

XV. Ad secundum dicit S. Thom. citatus (*ad 2.*) *Quòd tres personæ divinæ conveniunt in natura, distinguuntur tamen in supposito; & ideo non prædicantur de invicem. In Mysterio autem Incarnationis naturæ quidem, quia distinctæ sunt, de invicem non prædicantur in abstracto (non enim natura divina est humana) sed quia conveniunt in supposito, prædicantur de se invicem in concreto*. Sed de hoc infra.

XVI. Ad tertium respondet eodem modo S. Thomas ibi, ad 3. *Quòd anima, & caro significantur, ut in abstracto, sicut divinitas, & humanitas; in concreto verò dicuntur animatum, & carneum, seu corporeum, sicut ex alia parte Deus, & homo. Unde utrobique abstractum non prædicatur de abstracto, sed solùm concretum de concreto*. Et sicut dicitur: *Corporeum est animatum, animatum est corporeum*; sic dicitur: *Deus est homo, homo est Deus*.

XVII. Ad quartum dico, quòd hoc nomen *Homo* prædicatur de Deo ratione unionis in persona, quæ includit relativum, & proprium: & ideo non sequitur regulam eorum nominum, quæ absolutè de Deo prædicantur.

XVIII. Hactenus contra Nestorianos egimus, communicationem idiomatum in Christo vi hypostaticæ unionis negantes. Modò agendum est contra Lutheranos ad extremum errorem declinantes. Dicunt enim, in eo positam esse communicationem idiomatum; quòd proprietates unius naturæ communicentur alteri naturæ, non tantùm in concreto consideratæ, sed etiam in abstracto. Hincque concludunt, non solum hanc propositionem, quæ dicit formam, & subjectum simul: *Christus est ubique*, sed etiam hanc aliam, quæ dicit formam abstractam à subjecto: *Humanitas Christi est ubique*, veram esse. Et ratio eorum est. Quia immensitas, quæ est attributum divinum ratione unionis hypostaticæ communicatur humanitati. Ob id Lutherani, qui ita sentiunt, *Ubiquistæ*, aut *Ubiquetarii* vulgò appellati sunt. Catholici verò omnes sentiunt, attributa unius naturæ in Christo non communicari alteri in abstracto; hoc est, sinè personâ, in qua subsistit, consideratæ. Unde concludunt, immensitatem prædicari non posse de humanitate in abstracto consideratâ; ac proinde Christi humanitatem non esse ubique. Quare

XIX. Dico secundò. Vi unionis hypostaticæ attributa divinitatis communicantur quidem humanitati in concreto acceptæ, idest, ut dicit suppositum divinum: non tamen communicantur ei in abstracto sumtæ. Unde estò dici possit: *Christus est omnipotens, immensus, ubique*; non tamen dici potest: *Humanitas Christi est omnipotens, immensa, existens ubique*. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 16. *a.* 5.

Et quidem prior pars probatur ex eodem. Nomina enim concreta stant, & supponunt pro hypostasi, in quam conveniunt duæ illæ naturæ, divina, & humana natura; ergo cùm communicatio idiomatum fiat propter convenientiam duarum naturarum in unam hypostasim; ea, quæ sunt propria unius naturæ, possunt indifferenter de altera prædicari, prout nomine concreto significantur. Et ideo possunt dici de homine ea, quæ sunt divinæ naturæ, tanquam de hypostasi divinæ naturæ; & de eo possunt dici ea, quæ sunt propria humanæ naturæ, tanquam de hypostasi humanæ naturæ.

XX. Hinc quidquid dicitur de Deo, de Verbo autem, vel essentialiter, vel personaliter, simpliciter potest in concreto prædicari de hoc homine, idest Christo. Et propterea verum est dicere: *Hic homo est æternus, omnipotens, immensus, Filius Dei naturalis &c.* Nam hic homo Christus est verè Deus, Verbum Dei; ergo revera illi conveniunt attributa Dei absoluta,

luta, & personalia, non verò personalia propria aliarum personarum; quia hic homo Christus neque est Pater, neque Spiritus Sanctus. Eâdem ratione quidquid essentialiter dicitur de homine, vel absolutè de hoc homine Christo, prædicari potest de Deo, & Dei Filio: quia Deus, & Dei Filius per Incarnationem est verus homo, & proinde verus est sermo: *Deus Dei Filius est animal rationale, natus de Virgine, mortuus &c.*

XXI. Quamvis tamen ea, quæ prædicantur de Christo, non distinguantur quantùm ad id, de quo prædicantur, nempe, quantùm ad suppositum; distinguuntur tamen quantùm ad id, secundùm quòd prædicantur. Nam ea, quæ sunt divinæ naturæ, prædicantur de Christo, secundùm divinam naturam: ea autem, quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de eo, secundùm humanam naturam, ait S. Tho. *q.* 16. citatâ, *a.* 4. Unde licèt dici possit: Christus est immensus; non tamen dici potest: Christus, secundùm quod homo, est immensus. Et licèt dici possit Christus, vel Deus est passus; dici tamen non potest: Christus, quatenus Deus, est passus.

XXII. Secunda verò pars, nempe, attributa unius naturæ non posse prædicari de altera in abstracto sumtâ, probatur primò à S. Tho. citato, *a.* 5. Nam ea, quæ sunt propria unius, non possunt verè de alio prædicari, nisi de eo, quod est idem illi; sicut risibile non potest convenire, nisi ei, quod est homo: sed licèt in Christo eadem sit hypostasis utriusque naturæ, non tamen est eadem natura divina, & humana; ergo ea, quæ sunt unius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundùm quòd in abstracto significatur: unde non potest dici: Humanitas Christi est æterna, omnipotens, immensa &c. Quare Damascenus, *lib.* 3. *fidei Orth. cap.* 4. ait: *Deitatem quidem dicentes, non nominamus de ea, quæ humanitatis idiomata sunt* (idest proprietates) *Non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Nec rursus carni, sive humanitati ea tribuimus, quæ deitati propriè conveniunt: neque enim carnem, sive humanitatem increatam dicimus. At verò cùm de persona sermo est, sive ab utraque parte simul, sive ab altera tantùm eam appellemus, utriusque naturæ proprietates ipsi imponimus.*

XXIII. Ex his sequitur, vi unionis hypostaticæ non communicari humanitati in abstracto consideratæ immensitatem; neque vi unionis sequi, eam esse ubique, ut Lutherani *Ubiquistæ* contendunt. Contrarium enim ostendit Scriptura. Tùm *Joann.* 11. *v.* 14. ubi Christus ait: *Lazarus mortuus est: & gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi: sed eamus ad eum.* Joann. 6. v. 24. *Cum ergo vidisset turba, quia Jesus non erat ibi.* Et Matth. ultimo, v. 6. *Non est hic, surrexit enim.*

Neque dicant Adversarii, sensum præfatorum textuum esse, Christum ibi non fuisse modo sensibili, ac visibili; cùm tamen modo invisibili humanitas ejus ibi, imò & ubique, esset. — Nam cum substantia aliqua est alicubi aliquo modo reali; sive modus ille sit sensibilis, sive insensibilis, absolutè, ac sinè restrictione dici non potest, quòd ibi non sit. Alioquin cùm iam corpus Christi in Eucharistia, quàm Deus in toto mundo sint modo invisibili, ac insensibili; dicere absolutè possemus, corpus Christi non esse in Eucharistia, & Deum non esse ubique.

XXIV. Confirmatur insuper iis Scripturæ locis, quæ immensitatem Deo tribuunt, tanquam characterem, quo à creaturis secernitur. Jeremiæ 23. v. 24. *Numquid non Cœlum, & terram ego impleo?* Et Psalm. 138 v. 7. *Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in Cœlum, tu illic es &c.* Unde S. Augustinus, *l.* 2. (aliàs 3.) *contra Maximinum Arianum, c.* 21. probat, Spiritum Sanctum esse Deum, eò quod Scripturæ fidem faciant, eum esse ubique.

Eru-

Frustra autem declinare contendunt dicendo, immensitatem quidem essentialem esse propriam Dei, non verò eam, quæ participata sit; qualem asserunt convenire humanitati Christi ex unione ad Verbum — Nam in hac suppositione corrueret argumentum, quo Augustinus, & Patres adversùs Macedonianos, & Arianos probant, Spiritum Sanctum esse Deum, quia est immensus, & ubique. Nam hæretici illi respondere potuissent, habere quidem immensitatem, non tamen essentialem, sed participatam. Dicendum ergo est cum S. Tho. 3. p. q. 16. a. 5. ad 3. *Quòd ea, quæ sunt divina naturæ, dicuntur de humana natura, non secundùm quòd essentialiter competunt divinæ naturæ; sed secundùm quòd participativè derivantur ad humanam naturam. Unde ea, quæ participari non possunt à natura humanâ (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nullo modo de humana natura dicuntur.* Idem dic de immensitate.

XXV. Hoc idem prædicat Traditio. Nam articuli positi in Symbolo de conceptione, egressu ex utero, sepultura, descensu ad inferos, resurrectione, ascensu in Cœlum, evidenter supponunt, humanitatem Christi aliquando fuisse in utero, & non extra; aliquando extra uterum, & non intra; aliquando in terris, & non in Cœlis, in sepulcro, & extra &c. Hinc Augustinus, *Ep.* 57. modò 187. *ad Dardanum*, qui ex quo Christus Latroni dixit: *Hodie mecum eris in Paradiso*, existimabat, quòd sicut Deus est ubique, ita homo ille Deo unitus esset ubique; respondet, c. 5. *Rectè dici potuit:* Hodie mecum eris in Paradiso, *cùm juxta humanam humilitatem, per carnem in sepulchro, per animam in inferno illo die futurus esset; juxta divinam verò immutabilitatem, numquam de paradiso, quia ubique est semper, recessisset.* Et infra: *Non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique, ut Deus. Nam & de nobis verissima Scriptura dicit, quòd in illo vivimus, movemur, & sumus: nec tamen, sicut ille, ubique sumus. Sed aliter homo ille in Deo, quoniam aliter & Deus ille in homine, proprio quodam, & singulari modo. Una enim persona Deus, & homo est, & utrumque est unus Christus Jesus. Ubique per id, quod Deus est: in Cœlo autem per id, quod est homo.*

XXVI. Quibus evertitur præcipuum Ubiquistarum fundamentum dicentium. Quòd quando duæ res sunt sibi invicem inseparabili nexu conjunctæ, ubi est una, ibi debet esse & altera: atqui persona Verbi, quæ unita est inseparabili nexu humanitati Christi, est ubique; ergo ubique pariter debet esse humanitas.

Respondeo enim, maj. veram esse, quando illæ duæ res sunt sibi invicem unitæ adæquatè, & totaliter; secus verò si inadæquatè tantùm, & non totaliter. Hac autem ratione Verbum unitum est humanitati: unde mirum non est, quòd sit alicubi, ubi non est humanitas. Sic licèt nos conjuncti simus Deo, in quo vivimus, movemur, & sumus; non tamen sumus ubicumque est Deus. Sic anima conjuncta est manui; nec tamen manus est ubicumque, nempe, in aliis corporis partibus, in quibus est anima.

XXVII. Neque obest, quòd Christus, *Matth.* 28. *v.* 20. promittat se futurum nobiscum *Usque ad consummationem seculi*. Et quòd Paulus, *ad Ephes.* 4. *v.* 10. dicat, quòd Christus *Ascendit super omnes Cœlos, ut impleret omnia.*

Nam ad primum dico, Christum promisisse, se futurum nobiscum usque ad consummationem seculi, non præsentiâ corporali, sed auxilio, & virtute. Quo sensu etiam dixit, Matth. 18. v. 20. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Ad secundum dico cum S. Tho. in *cap.* 4. *ad Ephes. lect.* 3. Christum ascendisse in Cœlum, ut impleret omnia, *Idest, omne genus hominum spiritualibus donis repleret.* Vel *Impleret,*

idest,

idest, quæ scripta sunt in lege, & Prophetis, & Psalmis de me.

§. III.

Aliqua Quæsita Expenduntur.

XXVIII. Pro regulandis prædicationibus, quæ fieri possunt de Christo, varia proponit dubia S. Thomas, 3. *p. q.* 16. quorum solutionem Candidato meo fore perutilem existimo.

Quæres ergo primo: An Christus possit dici homo Dominicus?

Respondeo cum S. Thoma citato loco, *a.* 3. negativè. Et probat primò ex S. Augustino, qui, *lib.* 1. *Retract. c.* 19. dicit: *Non video, utrum rectè dicatur homo dominicus Jesus Christus, cùm sit utique Dominus.* Deinde probat hoc discursu. Deo eo, de quo prædicatur *Deus*, & *Dominus* essentialiter, non debet prædicari denominativè: sed de Christo dicitur, quòd sit Deus, & Dominus essentialiter: quia dum dicitur *Christus*, designatur suppositum æternum, quod est persona Filii Dei (de qua prædicatur *Deus*, & *Dominus* essentialiter) ut subsistens in natura divinâ, & humanâ; ergo cùm *Dominicus* dicatur denominativè à *Domino*, non poterit propriè Christus dici *homo dominicus*, sed Dominus: ne cum Nestorianis conveniamus, qui ponebant, Christum esse suppositum humanum assumtum ad participationem divini honoris. Unde S. Augustinus citato loco subdit: *Ubicumque hoc dixi* (scilicet, quòd Christus Jesus sit homo dominicus) *dixisse me nollem: postea quippe vidi, non esse dicendum.*

XXIX. Sed dices. Sicut dominium convenit Christo, ratione divinæ naturæ; ita etiam ei convenit humanitas, ratione humanæ naturæ: sed Deus dicitur humanatus denominativè, ergo Christus poterit dici dominicus denominativè.

Secundò. Sicut dominicus denominatur à Domino, ita divinus denominativè dicitur à Deo: sed Christus dicitur homo divinus; ergo etiam dici potest homo dominicus.

XXX. Respondeo ad primum ex D. Tho. ibi, *ad* 2. neg. conf. Deus enim dicitur humanatus; quia illud idem suppositum, quod habuit ab æterno divinam naturam, ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Non tamen dici potest Christus homo deificatus, vel homo dominicus; quia suppositum humanum neque assumsit naturam divinam; neque natura divina unita fuit naturæ humanæ, unione tantùm accidentali, sed substantiali, & hypostaticâ.

Ad secundum respondeo cum eodem S. Thom. *ad* 3. disparitatem esse: *Quòd hoc nomen* Divinum *consuevit prædicari etiam de his, de quibus prædicatur essentialiter hoc nomen* Deus. *Dicimus enim, quòd divina essentia est Deus ratione identitatis, & quod essentia est Dei, sive divina, propter diversum modum significandi, & Verbum divinum, cùm tamen Verbum sit Deus.... sed* dominicus *non dicitur de his, de quibus Dominus prædicatur. Non enim consuevit dici, quod aliquis homo, qui est dominus, sit* dominicus: *sed illud quod qualitercumque est domini,* dominicum *dicitur; sicut dominica voluntas, vel dominica manus, vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici* dominicus; *sed potest caro ejus dici* caro dominica, *& passio ejus potest dici* passio dominica.

XXXI. Quæres secundò: An possit verè dici: *Deus factus est homo?*

Respondeo affirmativè cum S. Tho. laudato, *art.* 6. Quia unumquodque dicitur factum esse illud, quod de novo incipit prædicari de ipso: sed de Deo in tempore, ratione assumtionis humanæ naturæ, cæpit prædicari homo; ergo verè dicitur Deus factus est homo. Unde Joannes, cap. 1. *Verbum* (inquit) *caro factum est.* — Non tamen

men dici potest simpliciter, & absolutè: *Deus factus est*. Nam fieri absolutè, & simpliciter est ita de novo incipere esse, ut antea esse non haberet: Deus autem dicitur factus homo, eo quod humana natura incepit esse in supposito divinæ naturæ ab æterno præexistente. Ita S. Thom. *a.* 6. cit. *ad* 1. --- Neque iterum sequitur, Deum esse mutatum per hoc, quòd sit factus homo; sed potiùs mutatam esse humanam naturam, quæ assumta est ad esse divinæ personæ. Vide S. Thom. ibi, *ad* 2.

XXXII. Quæres tertiò: An possit verè dici: *Homo factus est Deus?*

Respondet S. Thom. ibi art. 7. *Quòd ista propositio:* Homo factus est Deus, *tripliciter potest intelligi. Uno modo, ita, quòd hoc participium* factus *determinet absolutè, vel subjectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille, de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus... & sub eodem sensu hæc est falsa:* Deus factus est homo: *sed sub hoc sensu non quæritur hîc de istis propositionibus.*

Alio modo potest intelligi, ut ly factus *determinet compositionem; ut sit sensus:* Homo factus est Deus, *idest, factum est, ut homo sit Deus: & sub hoc sensu utraque est vera: Et* homo factus est Deus, *&* Deus factus est homo. *Sed hic non est proprius sensus harum locutionum......*

Tertio modo propriè intelligitur, secundùm quòd hoc participium factus *ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum, sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu, supposito, quòd in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositum Dei & hominis, ut supra ostensum est, ista propositio est falsa. Quia cum dicitur:* Homo factus est Deus, *ly homo habet personalem suppositionem.* Unde faceret sensum, vel quòd persona Filii Dei, quæ semper fuit Deus, facta esset Deus: vel quòd in Christo esset alia persona, nempe, humana, quæ facta esset Deus, seu conjuncta cum Deo conjunctione suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis, vel inhabitationis, ut Nestoriani ponebant.

XXXIII. Addit tamen S. Thom. ibi ad 4. *Quòd terminus in subjecto positus tenetur materialiter, idest, pro supposito: positus verò in prædicato tenetur formaliter, idest, pro natura significatâ. Et ideo cùm dicitur:* Homo factus est Deus, *ipsum fieri non attribuitur humanæ naturæ, sed supposito humanæ naturæ, quod est ab æterno Deus; & ideo non convenit ei fieri Deum.* Cùm autem dicitur: Deus factus est homo, *factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam: & ideo propriè loquendo hæc est vera:* Deus factus est homo. *Sed hæc est falsa:* Homo factus est Deus: *Sicut si Socrates, cùm priùs fuerit homo, postea factus est albus, demonstrato Socrate, hæc est vera:* Hic homo hodie factus est albus; *hæc tamen est falsa:* Hoc album hodie factum est homo. *Si tamen ex parte subjecti poneretur aliquod nomen significans naturam humanam in abstracto; posset hoc modo significari, ut subjectum factionis: puta, si dicatur, quòd natura humana facta est Filii Dei.*

XXXIV. Quæres quartò: An hæc propositio sit vera: *Christus est creatura?*

Respondet S. Thom. citatus, *a.* 8. non esse absolutè dicendum, quòd Christus sit creatura, vel minor Patre, nisi cum determinatione, scilicet, secundùm humanam naturam. Ratio est. Quia *Cum hæreticis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori favere videamur. Ariani autem hæretici Christum dixerunt esse creaturam, & minorem Patre; non solùm ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione divinæ personæ. Et ideo non est absolutè dicendum, quòd Christus sit creatura, vel minor Patre; sed cum determinatione, scil. secundùm humanam naturam. Ea verò, de quibus suspicari non potest, quòd divinæ personæ conveniant, secundùm seipsam; possunt simpliciter dici de Christo, ratione humanæ na-*

na natura. Sicut etiam in rebus corporalibus, & humanis ea, qua in dubitationem venire possunt, an conveniant toti, vel parti; si insunt alicui parti, non attribuimus toti simpliciter, idest, sinè determinatione. Non enim dicimus, quod Æthiops est albus, sed quòd est albus secundùm dentes: dicimus autem absque determinatione, quòd est crispus; quia hoc non potest ei convenire, nisi secundùm capillos.

Hinc concludit S. Doct. ibi, ad 2. *Quòd omnes proprietates humana natura, sicut & divina, possunt aqualiter dici de Christo ...... sed tamen illa, qua dubitationem habent circa alterutram naturam, non sunt dicenda absque determinatione ..... Sicut, & è converso, non esset dicendum sinè determinatione:* Christus est incorporeus, *vel* impassibilis; *ad evitandum errorem Manichai, qui posuit Christum verum corpus non habuisse, nec verè passum esse: sed dicendum est cum determinatione, quòd Christus, secundùm deitatem, est incorporeus, & impassibilis.*

Non solùm autem non est admittenda hæc propositio absolutè: *Christus est creatura*, ad evitandum errorem Arii; sed etiam ad vitandam falsitatem, ut docet idem S. Thom. in 3. *dist.* 11. *a.* 2. 4. *Contra Gent. c.* 48. & Q. 29. *de Verit. a.* 1. *ad* 1. Tùm quia: quod convenit soli parti, falsò tribuitur absolutè toti. Tùm quia: dum dicitur: *Christus est creatura*, Christo, qui supponit pro persona increatâ, tribuitur prædicatum ei repugnans, nempe, esse creatum: eo vel maximè, quòd esse creatum, est prædicatum proprium rei subsistentis; hæc enim propriè est, quæ fit.

XXXV. Quæres quintò: An hæc sit vera: *Iste homo*, demonstrato Christo, *incepit esse*?

Respondeo cum S. Tho. ibi, *a.* 9. negativè, si nihil addatur. Primò. Quia in hoc, quod dicitur *Iste homo*, demonstrato Christo, designatur suppositum, quod in Christo, unicum est, & æternum, cujus æternitati repugnat incipere esse. — Neque obstat, quòd incipere esse conveniat humanæ naturæ, quæ significatur hoc nomine *Homo* — Quia terminus in subjecto positus non tenetur formaliter pro naturâ, sed materialiter pro supposito; cujus proprium est incipere esse, ut dicebamus.

Secundò. Quia etsi esset vera, non esset eâ utendum, propter hæresim Arii; quia sicut personæ Filii Dei attribuit, quòd esset creatura, & quòd esset minor Patre: ita attribuit ei, quòd esse inceperit, dicens, quòd erat, quando non erat.

XXXVI. Quæres sexto: An hæc sit vera: *Christus, secundùm quòd homo, est creatura?*

Respondeo ex S. Tho. citato, *a.* 10. Quòd *Cùm dicitur*: Christus, secundùm quòd homo, est creatura, *hoc nomen* homo *potest resumi in reduplicatione, vel ratione suppositi, vel ratione natura. Si quidem resumatur ratione suppositi: cùm suppositum humana natura in Christo sit aternum, & increatum, hac erit falsa*: Christus, secundùm quòd homo, est creatura. *Si verò sumatur ratione humana natura, sic est vera: quia ratione humana natura, sive secundùm humanam naturam, convenit sibi esse creaturam.*

Sciendum tamen (addit S. D.) *quòd nomen sic resumtum in reduplicatione, magis propriè tenetur pro natura, quàm pro supposito: resumitur enim in vi pradicati, quod tenetur formaliter. Idem enim est dictu*: Christus, secundùm quod homo, ac si diceretur: Christus, secundùm quod est homo. *Et ideo hac est magis concedenda, quàm neganda*: Christus, secundùm quod homo, est creatura. *Si tamen adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset propositio magis neganda, quàm concedenda: puta si diceretur*; Christus, secundum quod hic homo, est creatura.

XXXVII. Quæres septimò: An hæc sit vera: *Christus, secundùm quod homo, est Deus?*

Respondeo ex eodem S. Tom. *a.* 11. quòd,

quòd, ut dictum est: *Iste terminus* homo *in reduplicatione positus potest dupliciter accipi. Uno modo, quantùm ad naturam: & sic non est verum, quòd Christus, secundùm quod homo, sit Deus; quia humana natura est distincta à divina, secundùm differentiam naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cùm suppositum naturæ humanæ in Christo sit persona Filii Dei, cui per se convenit esse Deum; verum est, quòd Christus, secundùm quod homo, sit Deus. Quia tamen terminus in reduplicatione positus magis propriè tenetur pro natura, quàm pro supposito, ut supra dictum est: ideo magis est ista neganda:* Christus, secundùm quod homo, est Deus, *quàm sit affirmanda.*

XXXVIII. Quæres octavo: An hæc sit vera: *Christus, secundùm quod homo, est hypostasis, vel persona?*

Respondeo cum S. Thom. citato, a. 12. *Quòd sicut supra dictum est, iste terminus homo in reduplicatione positus, potest accipi, vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cùm ergo dicitur:* Christus, secundùm quòd homo, est persona; *si accipiatur ratione suppositi, manifestum est, quòd Christus, secundùm quod homo, est persona; quia suppositum humanæ naturæ nihil est aliud, quàm persona Filii Dei. Si autem accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Uno modo, ut intelligatur, quòd naturæ humanæ competat esse in aliqua personâ. Et hoc etiam modo verum est; omne enim, quod subsistit in humanâ naturâ, est persona. Alio modo potest intelligi, ut naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex principiis humanæ naturæ: & sic* Christus, secundùm quod homo, non est persona. *Quia humana natura non est per se seorsum subsistens à divina naturâ, quod requirit ratio personæ.*

DUBIUM V.

An Persona Christi post Incarnationem sit Composita?

§. I.

Resolvitur Dubium.

I. Quæritur hìc de persona Christi, non in se; quia in se non est composita, sed simplicissima, sicut omnia prædicata divina: sed formaliter, ut subsistente in utraque naturâ, divinâ, & humanâ: an ut sic sit verè, & propriè composita: & an unio naturæ humanæ cum Verbo, & duarum naturarum in persona Christi, sit vera, & propria compositio. Negant S Bonaventura, Scotus, Richardus, aliique. Affirmat tamen S. Thomas, 3. *p. q.* 2. *a.* 4. quamvis & ipse, in 3. *dist.* 6. *q.* 2. *a.* 3. vitius fuerit aliquibus hæsitanter locutus.

II. Dico. Unio naturæ humanæ cum Verbo, & duarum naturarum, divinæ, & humanæ in eadem personâ est quædam species compositionis: & propterea persona Christi dici potest composita. Videtur expressa in Conciliis, & Patribus. Nam 5. Synodus Gener. cap. 4. *Confitemur* (inquit) *unitionem Dei Verbi ad carnem animatam animâ rationali, & intellectuali, secundùm compositionem factam esse, sicut Sancti Patres docuerunt: & ideo unam ejus subsistentiam compositam, qui est Dominus noster Jesus Christus, unus de Sancta Trinitate.* Sexta Synodus, *Act.* 4. confitetur Christum *Ex duabus naturis compositum.* Et Act. 11. *in Epist. Sophronii,* approbatâ à toto Concilio, Christus vocatur *Persona composita, ex inconfuso constans temperamento.* Idem favetur Lateranense I. sub Martino I. *Can.* 8. Eodem modo loquitur Damascenus, lib. 3. fidei Orth. cap. 3. 4. & 5. *Unius Sanctæ Trinitatis hypostesis incarnatione, duas quidem*

natu-

naturas, divinam scilicet, & humanam unà coivisse, & secundùm hypostasim unitas esse confitemur; ut una hypostasis, & persona ex naturis duabus composita facta fuerit. Quod sepiùs repetit S. Augustinus, maximè *Epist.* 3. modò 137. *ad Volusianum, cap.* 3. ubi allato exemplo animæ, & corporis, ait: *Sicut in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit; ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ, & corporis: In hac persona mixtura* (idest compositio) *est Dei, & hominis.*

III. Ratio quoque in promtu est. Ea persona est composita, in qua duæ naturæ realiter distinctæ subsistunt; sicut truncus est compositus, cui duo rami insunt: atqui in una Christi personâ duæ naturæ realiter distinctæ subsistunt, ut fides catholica docet, contra tùm Nestorianos, tùm Eutichianos; ergo &c. Maj. prob. Nam ubi datur plurium realiter distinctorum unio, ibi datur compositio. Min. etiam constat. Nam hanc unionem, & compositionem, ex diversis principiis, negarunt Nestoriani, & Eutichiani. Eutichiani, quia ut statim videbimus, volebant, unionem factam fuisse per conversionem; vel unius naturæ in aliam, vel utriusque in tertiam: quo posito, non erat locus compositioni, quæ est duorum distinctorum unio. Nestoriani autem, quia, ut vidimus, volebant, Verbum solùm accidentaliter uniri humanitati; negabant, inter Christum, & Deum ullam esse substantialem compositionem.

IV. Nec tamen quis existimet, compositionem duarum naturarum in Christo esse similem compositioni animæ, & corporis in homine; & compositionem humanitatis cum subsistentia divinâ esse similem compositioni humanitatis cum propria subsistentiâ. — Nam compositio animæ, & corporis in homine, est compositio duarum naturarum incompletarum se mutuò perficientium, & coalescentium in unam tertiam naturam existentem, & subsistentem unâ subsistentiâ; quæ æquè est propria animæ, ac corporis. At compositio duarum naturarum in Christo est compositio duarum naturarum completarum, & non coalescentium in unam tertiam naturam: quarum una perficit, & non perficitur; alia perficitur, & non perficit. Quæ licèt unicâ subsistentiâ subsistant; hæc tamen est solius naturæ divinæ propria, & ab illa communicatur humanitati, eam ad statum esse personale trahendo. Compositio etiam Verbi cum humanitate non est similis compositioni naturæ humanæ cum propria subsistentiâ. Nam hæc est compositio duorum entium se mutuò perficientium: compositio autem Verbi cum humanitate est compositio entis purè perficientis cum ente purè perfectibili, & complebili. Unde S. August. citatâ *Ep.* 3. modò 137. *ad Volusianum, cap.* 3. post verba supra citata: *In hac personâ mixtura est Dei, & hominis*; subjungit: *Si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, quâ solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam: quamquam & in ipsis corporibus aeri lux incorrupta misceatur.* Quibus compositionem Dei, & hominis assimilat compositioni lucis cum aere.

§. II.

Objecta Solvuntur.

V. Primò objicitur. In omni compositione extrema componentia habent rationem partis, sunt minora toto composito, & compositum perfectius est qualibet parte. Quis autem dicat, naturam divinam esse partem, minorem, & minus perfectam personâ Christi, quæ est totum compositum?

VI. Respondeo primò cum S. Tho. 3. *p. q.* 2. *a.* 4. *ad* 2. neg. assumtum. Nam *Illa compositio personæ ex naturis non dicitur esse ratione partium, sed* po-

potiùs ratione numeri, sicut omne illud, in quo duo conveniunt, potest dici ex eis compositum.

Respondeo secundò cum eodem Sancto Doctore, in 3. dist. 6. q. 2. a. 3. ad 1. *Quòd in persona compositâ quamvis sint plura bona, quàm in persona simplici, quia est ibi bonum increatum, & bonum creatum: tamen persona composita non est majus bonum, quàm simplex: quia bonum creatum se habet ad bonum increatum, sicut punctum ad lineam, cùm nulla sit proportio unius ad alterum. Unde sicut linea additum punctum non facit majus: ita nec bonum creatum additum in persona bono increato facit melius. Vel etiam, quia tota ratio bonitatis omnium bonorum est in Deo. Unde & ipse dicitur omne bonum. Unde non potest sibi fieri additio alicujus boni, quod in ipso non sit.* Hæc S. Tho. Quare licèt ex Deo, & universitate creaturarum fiat quoddam compositum, quod dicitur Universum; hoc tamen nec est majus, nec perfectius Deo solo.

Et ibidem, *ad* 4. cōncludit: *Quamvis compositio quantùm ad aliquod salvetur in Incarnatione Verbi; nullo tamen modo est ibi ratio partis. Divinitas enim pars esse non potest, propter imperfectionem, quæ est de ratione partis; humana autem natura similiter non potest esse pars, quia compartem non habet: vel etiam quia non causat esse personæ, quæ dicitur composita.*

VII. Secundò objicies. Componentia quæcumque sint, sunt priora composito: sed natura divina non est prior personâ Christi, cùm sit idem cum illa: multò autem minùs humanitas potest esse prior personâ Christi; ergo &c.

Respondeo, neg. absolutè min. Quia persona Christi non dicit personam Verbi in se sumtam tantùm; sed præterea dicit personam Verbi, ut communicatam humanæ naturæ: sic autem posterior esse potest se ipsâ in se, & absolutè sumtâ.

VIII. Tertiò objicies. Persona Verbi est simplex, & non composita: sed persona Christi est persona Verbi; ergo &c. — Si respondeas ad min. esse personam Verbi, non in se sumtam tantùm, quo pacto est simplex; sed ut subsistentem in duabus naturis, easque in se conjungentem: quo pacto dicitur ex iis composita.

IX Contra est. Ex quo persona Christi dicatur composita, dici poterit absolutè, personam Verbi esse compositam: quia, ut supra vidimus, quæ dicuntur de Christo, dicuntur etiam de persona Verbi, ratione communicationis idiomatum: sed dici nequit, personam Verbi esse compositam; ergo neque personam Christi &c.

X. Respondeo, neg. sequelam. Quia persona Verbi absolutè sumta significat secundam personam SS. Trinitatis, ut in divina naturâ subsistentem; quo pacto ei repugnat compositio. Quod autem dicitur: per communicationem idiomatum, ea, quæ dicuntur de Christo, dici etiam de Filio Dei: verum est de iis, quæ non determinant hoc subjectum *Christus*, ad standum solùm pro composito ex natura divina, & humana. Cùm autem hoc prædicatum *compositus* determinet subjectum, ad standum solùm pro aggregato ex divina, & humanâ natura; ideo non potest absolutè enuntiari de Verbo.

XI. Quartò objicies. Si Christus est persona composita ex deitate, & humanitate, hæc propositio: *Duæ natura divinitas, & humanitas sunt unus Christus*, erit vera: sed est falsa, & inter alias Joannis Hus in Concilio Constant. *Sess.* 15. proscripta, num. quarta; ergo &c.

XII. Respondeo primò, neg. min. Damnata enim fuit illa propositio, ut prolata à Joanne Hus; non quia assereret divinam, & humanam naturam, ut unitas, esse identicè Christum (hoc enim sæpè concedit Thomas Waldensis, Joannis Hus hostis accerimus) sed quia putabat, naturam divinam, & humanam divisim, seu singu-

singulas naturas esse Christum: ita, ut de singulis divisim, imò de singulis partibus naturæ humanæ posset seorsim prædicari Christus. Quem errorem à Wicleffo magistro suo hauserat Joannes Hus.

XIII. Respondent alii, neg. maj. Quia hæc vox *Christus* plus dicit, quàm *divinitas*, & *humanitas*. Dicit enim ipsam personam Verbi; de qua naturarum concreta possunt quidem prædicari, non tamen abstracta, ut dictum est Dub. præcedente.

Neque obstat (ajunt) Augustinus *in Enchiridio*, *c.* 38. & *Tract.* 78. *in Joann.* ubi concedit, quòd *utrumque simul* (deitas, & humanitas) *non duo*, *sed unus est Christus*. Nam in priori loco loquitur in sensu non formali, sed causali. Ait enim: *Ex qua utraque substantia Christus unus esset*. In secundo autem loquitur de utraque naturâ in concreto, & ut unitis cum persona Verbi; non in abstracto, seu ut conceptis sinè tali unione.

XIV. Quintò objicies. Licèt in natura divina sint tres personæ, tamen natura divina non est composita ex illis; ergo licèt in persona Christi sint duæ naturæ, tamen persona Christi non erit composita ex illis.

Respondeo, neg. cons. Ex tribus enim personis non potest fieri compositio, nec cum essentia divina, nec inter se. Non cum essentia divina; quia sunt realiter idem cum illa: compositio autem est unio distinctorum. Neque inter se. Quia nullum compositum per se tale constare potest ex pluribus per se subsistentibus, & oppositis: singulæ autem personæ divinæ per se subsistunt, & relativè opponuntur. At persona Christi constat duabus naturis realiter distinctis, & non oppositis, sed unitis in una subsistentiâ; & ex persona, & humanâ naturâ realiter distinctis, unitis in una subsistentiâ.

DUBIUM VI.

An ex Unione Verbi cum Humana Natura secuta sit Naturarum Confusio?

§. I.

Eutichianæ Hæreseos Historia.

I. Presbyter erat Eutiches, & Archimandrita, idest, Abbas præsidens celeberrimo Monasterio Constantinopolitano. Adhuc Diaconus in Concilio Ephesino contra Nestorium strenuè pugnavit. A Sacra Synodo (ut videre est p. 2. Act. 3.) tradita ei est epistola ad Imperatores communi Patrum nomine perferenda. Is exordio Nestorianæ hæresis, & ex malè intellectis quibusdam Cyrilli sententiis, in errorem Nestoriano penitus oppositum lapsus est. Docuit enim, in Christo non unam tantùm personam, ut Concilium Ephesinum definierat; sed unam tantùm, post unionem, factam esse naturam. Dicebat enim, Christum esse *Ex duabus naturis*, sed non *In duabus*: idest, duas quidem fuisse ante unitionem naturas, sed unicam post unitionem. Ex quo postea sequebatur, Christum non fuisse consubstantialem nobis, secundùm carnem. Hic fuit error Eutichetis, quem S. Leo Epist. 30. aliàs 18. ad Pulcheriam Augustam, *De imperitia magis, quàm de versutia* natum esse scribit.

II. Hæresim suam inter familiares Monachos, aliosque amicitiâ sibi devinctos furtim docere cæpit Eutiches. Quod cùm Eusebius Dorilæi in Phrigia Episcopus rescivisset; quique cum Eutichete amicitiâ conjunctus erat; privatis monitionibus eum ab errore avertere satagit. Quòd cùm in cassum tentasset, rem detulit ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum. Exorta est hæc Eutichiana hæresis anno Christi 448. S. Leonis 1. Pont. 9. Theodosii Junioris 41. & Valentiani

24. an-

24. anno post Ephesinam Synodum 18.

III. Concilium in sua Metropoli ob alias causas celebrabat Flavianus: ad quod, delato per Eusebium contra Eutichetem libello, primò rogatus fuit Eusebius, ut jure amicitiæ Eutichetem adiret, ipsumque ad meliora moneret. Verum cùm id recusaret Eusebius, asserens, se hoc jam tentasse, sed frustra penitus; ad Eutichiani erroris damnationem ventum est. Ipse quoque auctor Eutiches cùm pertinax esset, è Sacerdotio, & præfecturâ Monasterii, ac communione Fidelium depulsus fuit.

IV. Damnatus à Flaviano, & Constantinopolitanâ Synodo Eutiches ad S. Leonem I. Rom. Pontificem confugit, ac appellavit, ipsumque circumvenire tentavit. Verùm cùm à S. Leone communionem extorquere non potuisset, inaudito Flaviano; Chrysaphii Eunuchi, & Dioscori Alexandrini ope Synodum à Theodosio impetravit: quem Imperator, obsistente licèt S. Leone, Ephesi indixit; & cui, Chrysaphio agente, Dioscorum Alexandrinum in Præsidem deputavit. Missi tandem ad Concilium à S. Leone Legati non sunt admissi: unde latrocinium, potiùs quàm Concilium evasit. In hac prædatoria Synodo, Ephesinâ II. dictâ, Dioscorus Eutichetis dogma impiè approbavit; ipsique Fidelium communionem, Monasterii præfecturam, ac Sacerdotii usum restituit. Tandem Theodosius acceptis à S. Leone Litteris, audiensque Romæ etiam Eutichetis hæresim damnatam, & omnia acta Pseudosynodi Ephesinæ reprobata; rei veritate compertâ, in eos, à quibus fuerat circumventus, animadvertit, Crysaphium malorum omnium authorem relegans, & paulò post moritur.

V. Theodosio successit Marcianus, qui Pulcheriam Augustam duxit uxorem; atque utriusque operâ, hortante S. Leone, suâque auctoritate excitante, cogitur anno Christi 451. Concilium Generale Chalcedonense, cui interfuerunt 630. Episcopi. In quo omnia, quæ in Pseudosynodo Ephesinâ Dioscorus egerat, rescissa sunt; & ea, quæ Flavianus adversùs Eutichetem, eiusque errorem egerat, confirmata. Cùmque tertiò vocatus Dioscorus Concilio se sistere renuisset; Legati S. Leonis, consentiente Synodo, sententiam depositionis ab Episcopali, & Sacerdotali dignitate in eum pronuntiarunt.

VI. Sed hic Eutichianæ hæresis non fuit finis: pluries revocata in lucem, pluries etiam compressa fuit. Multis annis Eutichianorum tumultibus agitatus fuit Oriens, de quibus videri possunt Eccles. Hist. Scriptores. Quos ut componeret, anno 482. Zeno Imperator, Acacio Episcopo Constantinopolitano, qui clanculum Eutichianis favebat, suadente, promulgavit decretum, quod *Henoticon*, seu *Conciliatorium* appellavit; quòd, ut illi videbatur, Catholicos, & Eutichianos conciliaret. In eo laudatæ fuerunt Ephesina, & Chalcedonensis Synodi, rejecti quoque Nestorius, & Eutiches: sed & de una, & de duabus naturis, ne alicui parti præjudicium fieret, altum erat silentium. *Henoticon* admisit Petrus Moggo, Episcopus Alexandrinus, & ob id Acacius se illi communione conjunxit. Displicuit tamen, & meritò, Felici III. Rom. Pontifici; qui illud, anno 484. Romæ damnavit, ipsumque Acacium Sacerdotio, & communione privavit. Sed hæc parvi pendens Acacius in Eutichianorum communione permansit; ipsiusque Felicis nomen è Sacris Dyptichis abrasit. Quo ex tempore Apostolica Sedes à Constantinopolitanæ communione divulsa est; nec nisi post annos triginta quinque, Hormisdæ Papæ operâ, Justino I. Imperante, anno videlicet 519. redintegrata concordia est. *Henoticon* tamen, sicut Catholicis displicuit; ita nec ab Eutichianis probatum est: eò maximè, quòd Concilium Calcedonense admitteret. Unde Petrus Cnapheus, seu Fullo, sede Antiochenâ, à qua deje-

dejectus fuerat, recuparatâ, *Henoticon* rejecit, Concilium Chalcedonense palam damnavit. Alexandriæ quoque inter Eutichianos dissidium ortum est, propter *Henoticon*, quod Petrus Moggo Episcopus promulgaverat: adeout plures ægrè ferentes, quòd Concilio Chalcedonensi anathema non dixisset, à Capite suo recesserunt, qui proinde *Acephali* dicti sunt.

VII. Ex Eutichianis plures Sectæ manarunt. Ex Acephalis orti sunt *Corrupticolæ*, qui Severo adhærebant, Episcopo Antiocheno, admitienti in Christo carnem corruptibilem: & *Incorrupticolæ*, nimirùm, qui, cùm unam tantùm naturam in Christo assererent, & hanc divinam, eam incorruptibilem fateri tenebantur. Si enim corruptibilem dicerent; cùm hoc de divina dici non posset, alia natura in Christo præter divinam ponenda esset.

Ex *Monophysitis*, hoc est, unam tantùm naturam in Christo admitientibus, orti sunt *Theopaschitæ*, idest, qui contra Sabellianos fatentes tres in Trinitate personas, & unam naturam; docebant, non solùm Filium, sed etiam Patrem, & Spiritum Sanctum passos fuisse: unde Petrus Cnaphæus, horum dux, Episcopus Antiochenus, Trisagio addi jussit: *Qui passus es pro nobis, miserere nobis*. Ex eadem Monophysitarum secta orti quoque sunt *Tritheistæ*, idest tres naturas, sicut tres personas in Trinitate confitentes. Hi sunt Eutichianæ hæresis infelices rami. Ex Monophysitis orti sunt Jacobitæ à Jacobo, genere Syro, Eutichianis erroribus involuto. Quibus Armeni, præ cæteris, depravati, in eis usque ad tempora Concilii Florentini permanserunt, & fortè aliqui adhuc permanent. Nec desunt ex Protestantibus, qui, sicut alios errores, ita & Eutichianum profiteantur.

§. II.

Eutichianus Error Profligatur.

VIII. Dico. In Christo sunt duæ naturæ etiam post unitionem distinctæ. Ita pronuntiarunt Patres Chalcedonenses in definitione fidei, his verbis: *Confitemur, Christum Dominum nostrum.... ante secula quidem de Patre genitum, secundùm deitatem: in novissimis autem diebus eundem, propter nos, & propter nostram salutem, ex Maria Virgine Dei Genitrice, secundùm humanitatem, unum, eundemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum. Nusquam sublatâ differentiâ naturarum, propter unitionem; magisque salvâ proprietate utriusque naturæ, & in unam personam, seu subsistentiam concurrente*. Synodus etiam Constantinop. II. Generalis Quinta, anno 553. *Collat.* 8. *cap.* 7. & 8. anathemate ferit, qui duas in Christo naturas, etiam post unionem, confessus non fuerit. Et Synodus Hispalensis II. anno 619. *Can.* 12. & 13. contra Acephalos disertè probat ex Scriptura, & Patribus, non unam tantùm, sed duas in Christo esse post unitionem naturas.

IX. Probo primò ex S. Tho. *in* 4. *Contra Gent. c.* 35. sic. In Christo esse naturam divinam certum est ex omnibus, quibus ei supra asseruimus substantialem deitatem, contra Ebionem, Cerinthum, Photinum, Nestorium, aliosque. In eo quoque humanam naturam verè reperiri animâ rationali mente, & corpore constantem, demonstrant ea omnia, quæ contra Arianos, Apollinaristas, & Manichæos, aliosque consimiles protulimus. Utramque verò naturam, divinam, & humanam in eo, etiam post unionem, permansisse distinctas, ostendunt jam dicta. Nam corpus Christi post unionem fuit mortale, passibile, oculis corporeis visibile; quæ à divinitate

nitate Verbi sunt aliena. Similiter ejus anima, post unionem, passionibus tristitiæ, & doloris fuit obnoxia; quæ etiam divinitati convenire non possunt. — Deinde probo ex Apostolo, *ad Philip. 2. v. 6.* de Christo dicente: *Qui cùm in forma Dei esset ... semetipsum exinanivit formam servi accipiens &c.* Ex quo sic arguo. Dici non potest, quòd sit eadem forma, seu natura Dei, ac forma, seu natura servi: quia cùm forma Dei jam haberet, formam servi non accepisset, quia nemo accipit, quod jam habebat. Neque etiam dici potest formam Dei, accipiendo formam servi, esse corruptam; quia Christus jam non esset Deus. Neque dici potest formam servi esse corruptam; quia aliàs eam non accepisset. Neque formam servi esse permixtam formæ Dei; quia quæ miscentur, non manent integra, ut infra dicemus: sicque non esset verum, quòd formam servi accepisset.

X. Probo secundò, hoc discursu. Si post unionem ex natura divinâ, & humanâ una natura conflata est; hoc debuit fieri, vel per hoc, quòd natura divina conversa sit in carnem, vel caro in divinitatem; vel ita ut duæ naturæ in unam coaluerint; vel denique, ita ut ex duabus in sua specie permanentibus, tertia, quæ sit illis eterogenea, resultaverit. Non primum. Tùm quia: divina natura non est mutabilis. Tùm quia: Christus non fuisset Deus. Non secundùm. Tùm quia: divina natura mutata fuisset, si caro fuisset in ipsam concursa. Tùm quia: caro, quæ fuisset in Christo, non fuisset vera caro, sed phantastica.

Non tertium. Quia duæ naturæ in unam coalescere non possunt, nisi per sui mutationem in illam: mutari autem divinæ naturæ repugnat. Rursus: Factâ mixtione divinæ, & humanæ naturæ, ita ut neutra illorum remaneret, sed aliquod tertium specie diversum, sicut cùm miscentur liquores; hoc tertium quid esset? Neque Deus esset, neque homo. Nam tertium, quod per mixtionem duarum naturarum fit, neutrum est miscibilium. Quid ergo esset Christus? Non Deus, non homo; ergo monstrum.

Non quartum. Quia cùm ex duabus naturis in sua specie permanentibus tertia natura resultat; naturæ eam constituentes partes sunt, & incompletæ; ut videre est in natura hominis, quæ ex unione animæ, & corporis resultat: sed natura divina nequit esse pars constituens unam tertiam naturam, quia pars dicit esse incompletum, & imperfectum: imò neque natura humana, cùm sit completa, potest hoc modo esse pars; ergo &c.

XI. Præfatus discursus, ex SS. Patribus sumtus est. Leontius, apud Euthymium, in Panoplia, *p. 2. tit. 15.* probat, quòd si ex duabus naturis unica in Christo facta esset, nec humana illa foret, nec divina: adeoque Christus nec Deus esset, nec homo, nec Patri, nec Matri consubstantialis. Gelasius, *lib. contra Eutichem*, probat, quòd nec divina natura in carnem mutari potuit, nec humana transire in divinam. Ephræmius, *in Biblioth. Photii, codice 229.* probat, quòd uni simplici naturæ proprietates contrariæ non conveniunt: sed Christo conveniunt contrariæ proprietates Dei, & hominis; ergo non una natura est in Christo, sed duplex.

§. III.

Eutichianorum Objecta.

XII. Objiciebant primò. Qui factus est caro, in sua natura non mansit: sicut aqua, quia in nuptiis Canæ facta fuit vinum, in natura, & specie aquæ non mansit, sed in naturam vini transivit: sed Verbum, dum humanam induit carnem, factum est caro, *Joan. 1.* ergo in natura propriâ non remansit.

Hoc argumentum evincit, divinitatem per incarnationem conversam fuisse in carnem; quod tamen non favet iis

in Eutichianis, qui è contra volebant carnem sic à divinitate absorptam; ut penitus evanuerit, & loco ejus alia, sed phantastica, apparuerit. Unde apud Theodoretum, Dialogo 2. *Eranistes*, seu Eutichianus, sciscitanti Catholico: *Quomodo post unitionem unicam naturam agnosceret?* Respondet: *Ego divinitatem, ajo, mansisse. ab hac verò absorptam esse humanitatem.*

XIII. Respondeo tamen, dist. maj. Qui per conversionem factus est caro, in sua natura non mansit &c. con. maj. Qui factus est caro per unionem, & assumtionem, non mansit &c. nego maj. Verbum ergo factum est caro, non per conversionem in carnem, sed per carnis assumtionem; sicut dicitur factum pro nobis maledictum, & peccatum, quia maledictum in se suscepit, & peccata nostra quoad pœnam portavit; non quòd in maledictum, & peccatum sit conversum: unde Verbum, & caro etiam post unionem in sua specie, & naturâ permanserunt. Ut enim ait Gelasius, in *lib. contra Eutichetem*, unitio *Est duarum naturarum, non cujuslibet alterius abolitio*. Quare Joannes post illa: *Verbum caro factum est*, subiicit hæc: *Et habitavit in nobis*. Super quæ Chrysostomus, Tract. 11. in Joann. *Tanquam* (inquit) *sic te alloqueretur: vide, ne quid absurdi suspiceris ex illa voce* Factum est. *Non enim mutationem illam immutabilis illius naturæ significavi, sed habitationem, & commemorationem. Porro id, quod habitat, non est idem cum eo, quod habitatur, sed diversum: nam alterum habitat in altero, alioquin non esset habitatio: nihil enim in se ipso habitat. Cæterum alterum dixi substantiâ. Quippe unitione, & copulatione unum est Deus Verbum, & caro: ita ut non confusio, vel extinctio ulla substantiarum acciderit; sed inexplicabilis quadam, & omnem dicendi facultatem superans unitio.*

Quomodo autem Verbum ita factum sit caro, ut ne levissima quidem mutationis aura ipsum perstrinxerit; eleganti exemplo explicat S. August. *Serm.* 187. (aliàs 17. *de tempore*) his verbis: *Nemo ergo credat, Dei Filium conversum, & commutatum esse in hominis filium; sed potiùs credamus, & non consumtâ divinâ, & perfectè assumtâ humanâ substantiâ, manentem Deî Filium, factum hominis filium. Neque enim quia dictum est:* Deus erat Verbum, & Verbum caro factum est; *sic Verbum caro factum est, ut esse desineret Deus: quando in ipsa carne, quod Verbum caro factum est, Emmanuel natum est nobiscum Deus. Sicut verbum, quod corde gestamus, fit vox, cùm id ore proferimus; non tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro, ista in qua procedat assumitur; ut & intus maneat, quod intelligatur, & foris sonet, quod audiatur. Hoc idem tamen profertur in sono, quod ante sonuerat in silentio: atque ita verbum, cum fit vox, non mutatur, in vocem, sed manens in mentis luce, & assumtâ carnis voce, procedit ad audientem, ut non deserat cogitantem.* Quid acutius, quid pulchrius, quid ad Eutichianos convincendos aptius?

XIV. Objiciebant secundò Eutichiani auctoritatem Julii I. Rom. Pont. in *Epist. ad Dionys.* Corinthiorum Episcopum, negantis duarum naturarum in Christo professionem, his verbis: *Necesse est ecc, cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare: atque in divinam quidem baptizari, in humanam verò non baptizari.*

XV. Respondet Leontius, *lib. de Sectis, Act.* 8. Epistolam illam spuriam esse, nec genuinum Julii fætum; sed potiùs, vel Apollinaris hæretici, vel alterius ex ejus Sectâ, cùm multa Apollinastarum errorem redolentia contineat. Quare Critici omnes duas tantùm Julii Epistolas, ut legitimas suscipiunt: unam ad Orientales, alteram ad Alexandrinos, quas S. Athanasius refert, *in Apologia* 2.

Admissâ tamen dictâ Epistolâ, respondet Eulogius Alexandrinus Patriarcha, apud Photium, *Cod.* 230. nomen naturæ ibi usurpari pro *Hypostasi*; & negari, quòd si in Christo ponerentur duæ hypostases (seu duas naturas duplici personatas subsistentiâ) divinam, & humanam, ut ponebat Nestorius, oporteret unam adorari, aliam non adorari: quia adoratio terminatur ad personam.

XVI. Objiciebant tertiò S. Cyrillum Alexandrinum, *in Ep. ad Acacium Meliteusem*, ubi ait: *Naturas duas unitas esse dicimus: post unitionem verò, tanquam sublatâ in duo partitione, unam esse credimus Filii naturam, verùm inhumanati, & incarnati*. Idem scribit, *in Epist. ad Successum*.

XVII. Respondeo, S. Cyrillum, cùm dicit, *Unam credimus Filii naturam*, non velle, post unionem esse unam unitate substantiæ, & essentiæ, sed unitate suppositi; ut Nestorio se opponeret, qui post unionem duas naturas, & duo supposita, seu duas personas in Christo ponebat. Quod autem hæc fuerit S. Cyrilli mens, constat ex verbis, quæ sequuntur, nempe, *Inhumanati, & Incarnati*. Quibus significatur caro, seu humanitas unita hypostaticè Verbo Dei, & sic à Verbo, & naturâ divinâ distincta: quo loquendi modo non juvatur, sed perimitur Eutichianus error confusionem asserens naturarum.

XVIII. Sed dices. Cyrillus, *Epist. 2. ad Successum*, dicit, naturarum differentiam post unitionem solâ cogitatione dividi.

Verùm neque hoc favet Eutichianis. His enim verbis non significat S. Cyrillus, ita confundi, & misceri naturarum proprietates; ut ex duabus facta sit per unionem in Christo una natura, quasi in abstracto; sed factam esse unam in concreto unitate suppositi: non verò esse duas separatim subsistentes, & affectivo solo vinculo conjunctas, ut volebat Nestorius. Hinc animæ, & corporis exemplum profert Cyrillus, quæ pariter solâ ratione divisa post unitionem asserit, quia seorsim post unitionem non subsistunt: quamvis reipsa compertum sit, distinctas realiter esse corporis, & animæ substantias: aliud enim est *distinctio*, aliud *divisio*, & separatio. Et ideo non dicit, naturas in Christo solâ cogitatione *distingui*, sed *dividi*.

XIX. Objiciebant quartò. SS. Patres usos sæpe fuisse nomine *mixtionis*, seu *mixturæ*, ut explicarent unionem duarum naturarum in Christo: sed mixtio tollit distinctionem, & facit confusionem naturarum, ut docent Philosophi; ergo &c. Maj. probabant ex Tertulliano, in *Apologetico*, *c.* 21. dicente: *Nascitur homo Deo mixtus*: & S. August. *Epist.* 3. modò 137. *ad Volusianum*, *c.* 3. ubi vocat personam Christi *Mixturam Dei, & hominis*, sicut personam hominis *Mixturam animæ, & corporis*.

XX. Respondeo, SS. Patres non usurpasse nomen mixtionis in eo sensu, quo liquores dicuntur misceri; ut scilicet, eorum destruatur natura, ut vel unus in alterum, seu ambo in tertium transmutentur: sed, ut ait S. Cyrillus, lib. 1. adversùs Nestorium, c. 3. *Eâ voce sunt abusi, cùm summam unionem ostenderent*. In hoc autem sensu, non primo, se loqui testatur Tertullianus, indicans unionem carnis in unitate personæ. Unde subdit: *Caro spiritu instructa nutritur, adolescit, affatur, docet, operatur, & Christus est*: quibus in Christo fatetur carnem, & etiam spiritum, seu deitatem. Imò, *l. adversùs Praxeam*, *c.* 27. apertè Eutichianum errorem, antequam nasceretur, impugnat, his verbis: *Et adeo salva est utriusque proprietas substantiæ, ut & spiritus res suas egerit in illo, id est, virtutes, opera, & signa: & caro passiones suas functa sit, esuriens sub Diabolo, sitiens sub Samaritide, flens Lazarum, anxia usque ad mortem, denique & mortua est. Quòd si tertium quid esset ex utroque confusum*.

sam, ut electrum; non tàm distincta documenta paterent utriusque substantia &c.

Sanctus etiam Augustinus, ut ostendat, se nomine *Mixtura* nil aliud intelligere, quam summam, ac substantialem unionem, utitur exemplo animæ, & corporis. Ut autem removeat ideam mixtionis, quæ in corporibus fieri solet, post præcitata verba, addit: *Si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, quâ solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam: quamquam & in ipsis corporibus aeri lux incorrupta misceatur.* Quemadmodum ergo lux unitur aeri, salvâ manente naturâ lucis, & aeris; nec lux transit in aerem, nec aer in lucem, nec ex luce, & aere tertia natura fit: ita deitas unitur carni, salvâ manente deitatis, & carnis substantiâ; ut nec deitas in carnem, nec caro transeat in deitatem, nec ex deitate, & carne tertia substantia fiat.

XXI. Objiciebant quintò. Justinus Martyr, *in Apologia* 2. Incarnationem cum Eucharistia comparat, asserens, Verbum factum fuisse carnem eo modo, quo panis fit corpus Christi in Eucharistia: *Sed* (inquit) *quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jesus Christus Servator noster, & carnem, & sanguinem salutis nostræ causâ habuit: ad eumdem modum etiam, in qua per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratia sunt acta alimoniam, unde sanguis, & caro nostra per mutationem aluntur, Incarnati illius Jesu carnem, & sanguinem esse docti sumus.* Atqui panis in Eucharistia fit corpus Christi, non per unionem, ut vult Lutherus, sed per transubstantiationem; ergo similiter &c.

XXII. Respondeo, allatum à Justino exemplum in eo valere, quòd sicut Verbum per Incarnationem verè, & realiter factum est caro, & non apparenter solum: ita panis in Eucharistia verè, & realiter, & non solùm figurativè, ut vult Calvinus; fit corpus Christi. Non tamen valet quoad modum, quo panis fit corpus Christi: ita ut Verbum fiat caro per conversionem in carnem, sicut panis fit corpus Christi per conversionem in ipsum.

XXIII. Dices. Duarum naturarum una non denominatur ex altera, nisi aliquomodo invicem transmutentur: sed natura divina, & humana in Christo invicem denominantur: dicit enim Cyrillus inductus in Concil. Chalcedonensi, p. 2. naturam divinam esse incarnatam: & Nazianzenus, *Epist. ad Cledonium*, humanam naturam esse deificatam; ergo &c.

XXIV. Respondeo ex S. Thoma, 3. p. q. 2. a. 1. ad 3. *Quòd sicut Damascenus dicit*, lib. 3. Orthod. fidei, cap. 6. & 11. *Natura divina dicitur incarnata, quia est unita carni personaliter; non quòd sit in naturam carnis conversa. Similiter & caro dicitur deificata, ut ipse dicit* (cap. 15.) *non per conversionem, sed per unionem ad Verbum, salvis suis proprietatibus naturalibus; ut intelligatur caro deificata, quia facta est Verbi caro, non quia facta sit Deus.*

XXV. Objiciebant sextò. Duos fore Christos, seu duas in Christo personas, si in eo duæ sint naturæ.

Huic objectioni respondet Vigilius Tapsensis, *lib. 1. contra Eutichetem, cap. 10.* negando ant. & oppositum demonstrat duplici exemplo. Primo petito ex Sancta Trinitate. Si enim tres personæ divinæ habentes singulæ proprietates suas, quibus distinguantur, non quibus separentur, sunt unus Deus: cur Filius, salvâ naturæ utriusque proprietate, & distinctione, non erit unus Christus? — Secundò, exemplo hominis. In homine enim proprietatum distinctio distinctam personam non infert. Constat homo quinque sensibus, qui ita officii sui proprietatem naturaliter obtinent; ut nihil secum habeant commune, nihil sibi alterius valeant vindicare. Visus ita ministerii sui proprium gerit officium,

cium, ut nec audire, nec odorari, nec guſtare, nec contrectare poſſit: & ita de aliis. Et cùm ſint hæ omnes membrorum ſpecies tàm diverſæ, tàm diſcretæ, ita naturalibus proprietatibus ſubſtitutæ nihil communionis, nihil ſocietatis ad ſe invicem habeant; ſed privato quodam, & ſolitario jure propriæ functionis miniſterium impleant: unus tamen, idemque eſt homo, qui quomodo quinque corporalibus ſenſibus variâ proprietate à ſe invicem differentibus conſtat: ita quinque, ſecundum iſtorum (Eutichianorum) deliramenta, perſonas habere debuerat, ut quantæ ſunt proprietates ſenſuum, tanta eſſet numeroſitas perſonarum. Ita Vigilius.

TRA-

TRACTATUS
DE SCIENTIA ANIMÆ CHRISTI.

CUm jam stabilitum sit, in Christo post unionem manere duas naturas, divinam, & humanam; & utramque cum suis proprietatibus contra Eutichetem; & contra Monothelitas in eo non unam tantùm esse operationem, sed duas, nempe, operationem propriam divinitatis, & operationem propriam humanitatis; & rursus in eo fuisse animam, & mentem humanam, nec Verbum in eo stetisse loco animæ, & mentis, ut Arius, & Apollinaristæ volebant: aperitur via præsenti Tractatui, in quo de præcipua animæ Christi operatione, quæ est scientia, & cognitio, disputari solita examinabimus.

QUÆSTIO I.

An, & qua Scientia fuerit in Anima Christi?

DUbitari potest primò: An in Christo alia scientia fuerit præter divinam. Secundò: An in eo fuerit scientia beata. Tertiò: An infusa. Quartò: An etiam acquisita. De his omnibus in præsenti quæstione sermo erit.

DUBIUM I.

An Christus Habuerit aliquam Scientiam præter Divinam?

§. I.

Resolutio Dubii.

I. IN Christo fuisse scientiam divinam certum est: erat enim substantialiter Deus, ut supra ostensum est, Tract. præced. Verùm cùm esset etiam homo animâ, & mente humanâ præditus, ut pariter vidimus; quærit S. Tho. 3. *p. q. 9. a.* 1. An sicut in ipso, præter naturam divinam, erat etiam natura humana creata; ita, præter scientiam divinam, foret etiam scientia creata.

II. Dico. In Christo, præter scientiam divinam, & increatam, fuit etiam scientia creata. Probatur primò iisdem rationibus, quibus superiùs ostensum est, in Christo esse naturam humanam perfectionibus, & dotibus sibi naturalibus ornatam; & præcipuè contra Apollinarem, mente humanâ præditam. Si enim in Christo est mens, seu anima intellectiva (ait D. Tho. citatus) ergo in ea debet esse cognitio intellectiva: cùm enim *Qualibet res sit propter suam operationem, ut dicitur in* 2. *de Cœlo* (text. 17.) *frustra haberet Christus animam intellectivam, si non intelligeret secundùm illam: quod pertinet ad scientiam creatam.*

Secundò. Ostenditur rationibus, quibus adversùs Monothelitas probatum fuit, operationes carnis, & animæ distinctas in Christo fuisse ab operationi-

tionibus divinitatis. Unde in Sexta Synodo generali damnatur positio illorum, qui negabant duas operationes in Christo: quod præsertim negabant de operationibus animæ intellectivæ, nempe, intellectus, & voluntatis. Unde, ut refert S. Thom. ibi, in eadem Synodo, Act. 4. *Damnata est positio negantium, in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias.*

Tertiò. Hoc idem demonstrant locutiones Patrum, Christum perfectum Deum, & perfectum hominem asserentium; ita ut nulla ex naturalibus humanæ naturæ perfectionibus Christo deesset: cùm autem inter has potissima sit scientia (scientiam enim hic sumit S. Thom. pro qualibet intellectuali cognitione) ideo in Christo, præter scientiam increatam, debet esse scientia, seu cognitio intellectualis creata.

III. Hanc veritatem censet S. Thomas, citato loco. & Q. 20. *de Verit. a.* 1. esse fide tenendam. Estò enim fortè non sit ut immediatè de fide tenendum, dari in Christo scientiam creatam strictè sumtam per modum habitus demonstrativi, ut à Logicis, & Metaphysicis definitur: dogma tamen fidei est, in Christo fuisse scientiam creatam largè sumtam, scilicet, pro cognitione intellectuali. Tùm quia: oppositum damnatum est in Sexta Synodo relatâ, ut error Monothelitarum. Tum quia: *Jo.* 1. Verbum caro factum, dicitur: *Plenum gratiæ, & veritatis*; quod abs dubio intelligendum est de scientia creatâ, sicut intelligitur de gratia creatâ. Tum quia: Christus, *Jo.* 18. *v.* 15. dicebat: *Ego agnosco Patrem, & mandata ejus observo:* at Christus servabat Patris mandata per voluntatem, & operationes creatas; ergo etiam cognoscebat Patrem per intellectum, & cognitionem creatam. Tùm quia: in Christo secundum fidem, sunt omnia Dona Spiritus Sancti: sed inter Dona Spiritus Sancti est scientia; ergo &c. Maj. prob. ex illo Isaiæ 11. v. 2. *Requiescet super illum Spiritus Domini.* Tùm denique: fide constat, Christum, inquantùm homo erat, meruisse, ac satisfecisse pro nobis: sed meritum intrinsecè claudit actum voluntatis, & intellectus animæ rationalis. Nam meritum non est, nisi ubi est libertas; libertas autem licèt in voluntate resideat, nascitur tamen ex intellectu. Huc revocanda sunt, quæ supra contra Monothelitas produximus.

IV. Estò autem fortè, ut dixi, non sit immediatè de fide, in Christo fuisse scientiam per modum habitus; quia Scriptura de scientia actuali Christi videtur expresè loqui, ut cum dicitur, Jo. 13. v. 1. *Sciens Jesus, quia venit &c.* & Jo. 8. v. 55. *Ego scio eum &c.* temerarium tamen esset hoc negare. Primò. Quia temerarium esset, negare Christo lumen gloriæ creatum: lumen autem gloriæ est habitus, seu qualitas permanens. Secundò. Temerarium esset dicere, in anima Christi non esse permanenter scientiam; ita, ut etiam cum dormiret non fuisset habitualiter sapientissimus, ac prudentissimus. Tertiò. Quia Christus in actum cognoscendi exibat, quoties volebat, promtè, ac delectabiliter; atque adeo in ejus anima erat habitus, à quo actus ille procederet.

V. Quòd si dicatur, istam promtitudinem ad cognoscendum potuisse provenire, non ab habitu, sed à concursu Dei speciali, qui Christo infallibiliter aderat, quoties volebat; veluti ex quodam pacto inito cum anima Christi, quando eam sibi personaliter univit: ad eum modum, quo ejus anima, quoties volebat, patrabat miracula, quin in ipsa adesset habitus, seu qualitas permanens miraculorum patrativa.

VI. Respondeo, hoc quidem salvare, non esse errorem in fide (hoc enim modo aliquatenus videntur salvari Scripturæ, & Concilia) notam tamen temeritatis non effugere: quia asserit contra communem Theologorum consensum, & effingit miraculum

absque

absque necessitate, & modum naturalem intelligendi invertit; qui est intelligere per habitum permanentem, non per auxilium, seu concursum transeuntem. Ex quo patet disparitas ad exemplum de patratione miraculorum. Hæc enim non erat animæ Christi connaturalis; & ideo ad illam non requirebatur habitus. At intelligere erat connaturale animæ Christi; & ideo ad hoc debet in ea poni habitus.

§. II.

Solvuntur Contraria.

VII. Objicies primò. Christus sciebat omnia per scientiam increatam; ergo superfluè in eo ponitur scientia creata — Si respondeas, scivisse quidem omnia per scientiam increatam, quatenus erat Deus; non tamen ea scivisse, per illam, quatenus erat homo. Vide S. Thomam 3. *p. q.* 9. *a.* 1. *ad* 1. ubi ait: *Si igitur non fuisset in anima Christi aliqua alia scientia, præter divinam, nihil cognovisset: & ita fuisset frustra assumta, cùm omnis res sit propter suam operationem.*

VIII. Contra est. Scientia increata poterat communicari animæ Christi, & eam reddere intelligentem; sicut essentia divina communicatur animæ Christi in ratione speciei, & eam complet in ratione principii videntis Deum.

IX. Respondeo, neg. ant. Plusquàm enim falsum est, animam Christi intelligere posse intellectione divinâ, ut Dubio sequenti ostendemus.

Secundò. Dato, pro nunc, hoc fieri posse; id tamen de facto accidisse negamus. Tùm quia: de fide est, in Christo non unam tantùm fuisse operationem, sed duplicem; nempe, increatam, & creatam, ut contra Monothelitas dictum est. Tùm quia: cùm scientia creata sit perfectio naturalis animæ Christi, nec illi derogans, non est à Christo auferenda; sicut licèt ponatur, Christum sanctificari substantialiter sanctitate increatâ; non proinde negatur, eum sanctificatum fuisse etiam accidentaliter sanctitate creatâ.

X. Instabis. Ex quo in Christo ponitur subsistentia increata, non est, ut ponatur in eo subsistentia creata; ergo ex quo ponitur in eo scientia increata, non est cur in eo ponatur scientia creata.

XI. Respondeo, neg. cons. Nam unio in Incarnatione facta est in persona, non in natura. Et ideò licèt in Christo sit una persona, nempe, increata; tamen sicut in eo non est una natura, sed duplex, divina, & humana: ita in eo debet esse duplex operatio, divina, & humana, quia operatio sequitur naturam, non personam. Quemadmodum ergo quamvis subsistentia divina fuerit substituta loco humanæ, & ita detur in Christo unica subsistentia; natura tamen divina non est substituta loco naturæ humanæ, & ita datur in Christo duplex natura: sic scientia divina non est substituta loco humanæ; & ideo non datur in Christo unica scientia, sed duplex, increata, & creata. Unde D. Tho. 3. p. citato loco, ad 3. *Unio* (inquit) *illa est ad esse personale; scientia autem non convenit personæ, nisi ratione alicujus naturæ.*

XII. Objicies secundò. In præsentia majoris luminis non est opus minori; quia lumen majus meliùs efficit, quàm lumen minus. Tùm etiam: istud offuscat, ut in ejus præsentia non luceat, neque appareat: sed scientia creata comparatur ad increatam, sicut lumen minus ad lumen majus; ergo &c.

XIII. Respondeo cum D. Thom. citato, *ad* 2. majorem veram esse, quando lumen majus, & lumen minus accipiuntur in ordine illuminantis; sicut lumen Solis offuscat lumen candelæ: *Si verò accipiantur duo lumina, ita quod majus sit in ordine illuminantis, & minus in ordine illuminati,*

nati; minus lumen non offuscatur per majus, sed magis augetur, sicut lumen aeris per lumen Solis. Scientia autem creata comparatur ad increatam, ut lumen illuminatum: & ideo ad ejus præsentiam non offuscatur sed augetur, & perficitur; sicut cognitio sensitiva conjuncta cum intellectiva, quæ est lumen majus, augetur & roboratur.

Respondeo secundò. Verum esse, quòd in præsentia luminis majoris non egemus minori. Sed ex hoc probatur quidem, quòd Christus, secundùm divinam naturam, cui aderat majus lumen scientiæ increatæ, non egeret minori lumine scientiæ creatæ; non tamen, quòd Christus, secundùm humanam naturam, non egeret scientiâ creatâ. Nam animæ humanæ Christi scientia increata non aderat, cum nihil posset scire, aut intelligere per illam. Sed, ut meliùs hoc percipiatur, sit

DUBIUM II.

An Anima Christi potuerit Scire, aut Intelligere per Scientiam, vel Intellectionem Increatam?

§. I.

Resolutio Dubii.

1. Dico. Impossibile est omnino, quòd anima Christi esset sciens, aut intelligens per intellectionem, aut scientiam increatam. Ita resolvimus etiam, *Tom. 1. in 1. 2. Qu. 2. de Beatitudine &c. Dub. 9. §. 3.* Ubi ostendimus, impossibile esse, aliquem esse formaliter beatum actione alterius, etiam divinâ, ipsi communicatâ. Quò Studiosum remitto: ubi aliqua etiam ad præsens Dubium specialiter pertinentia ex Agathone Papa inveniet: & ex S Thoma, *Qu. 20. de Verit. art. 1.* cujus verba transcribuntur. Et hoc idem eruitur ex verbis ejusdem, *3. p. q. 9. a. 1. ad 1.* cujus verba supra retulimus. Unde

II. Probatur primò, ratione ex ipso sumtâ, Impossibile est, quòd actio, seu operatio unius naturæ eadem numero communicetur, & reddat operantem aliam naturam, nisi natura ipsa, cujus est actus, communicetur; ergo, ut intellectio increata. quæ est actus proprius naturæ divinæ, communicaretur humanitati Christi, eamque redderet intelligentem; oporteret, ut humanitati Christi communicaretur natura divina in esse naturæ, & principii radicalis intelligendi: sed natura divina est incommunicabilis alteri in esse naturæ, ut probat S. Thomas, *3. p. qu. 2. a. 1.* ergo neque intellectio creata, quæ est actus illius proprius, potest alteri naturæ communicari, eamque reddere intelligentem. Ant. explicatur, Non enim potest operatio propria formæ communicari materiæ, nisi forma ipsa ei communicetur: neque enim ferro communicari potest operatio propria ignis, nisi ipse ignis secundùm suam naturam communicetur ferro. Hæc videtur ratio, quâ, ut diximus, *Tom. 1. in 1. 2.* citato loco, contra Monothelitas usus fuit Agatho Papa. Videantur ibi dicta. Ubi etiam §. 3. *num.* 20. discere poterit, quare natura divina possit communicari per modum speciei intelligibilis menti beatæ; non verò possit uniri per modum naturæ.

III. Nec valet, si dicas. Quòd eodem actu subsistendi, quo subsistit natura divina, subsistit etiam natura humana in Christo; ergo eodem actu, quo intelligit natura divina, potest intelligere natura humana.

Nam ad præsens dico, quòd subsistentia divina potest communicari naturæ extraneæ, quin fiat actus ejus, hoc est, ab ea procedens; sed tantum se habens, ut purus terminus eam complens, & sustentans, seu assumens. At intellectio non posset communicari, nisi fieret actus naturæ, cui communicatur, & ab ea procederet. Cùm ergo divina intellectio nequeat esse actus alterius, nec procedere ab alia naturâ, quàm à divina; ideo non pos-

possit communicari alteri naturæ, nisi ei communicaretur natura divina in ratione naturæ, & principii operandi.

IV. Probatur secundò communi ratione, quam etiam citato *Tom.* 1. *in* 1. 2. Q. 2. *Dub.* 3. §. 3. expendimus. Omnis cognitio, vel intellectio est essentialiter vitalis actio; nihil enim potest cognoscere, nisi sit vivens, & inter opera vitæ principem locum obtinet intelligere: sed de ratione essentiali actionis vitalis est, ut procedat, & producatur à vivente, & in vivente recipiatur; ergo nemo potest constitui intelligens, nisi per intellectionem à se productam, & in se receptam. Cùm autem omnino repugnet, animam Christi producere, aut recipere in se divinam intellectionem; quia omne divinum improducibile est à creatura, & irreceptibile in illa: ideo &c.

V. Roboratur hæc ratio. Repugnat, intelligere, quod non est ab anima Christi, esse intelligere, quo anima Christi formaliter intelligit: sed implicat, quod intelligere, quo Deus intelligit, fit, & producatur ab anima Christi; ergo implicat, quòd hoc sit intelligere, quo anima Christi formaliter intelligit. Maj. explicatur. Impossibile est, quòd Petrus vitaliter generet, & actus generandi non sit à Petro generante: quòd moveatur vitaliter motu progressivo animalis, & quòd motus ille non sit ab ipso, qui movetur: quòd velit aliquid, & actus volendi non sit à volente; ergo repugnat, intelligere, quod non est ab anima Christi, esse intelligere, quo anima Christi intelligit.

§. II.

Respondetur Objectis.

VI. Præter ea, quæ præcitato *Tom.* 1. *in* 1. 2. *Qu.* 2. *Dub.* 3. §. 5. proposita sunt, & soluta, ideoque videnda: Objici potest primò. Potest Deus suâ potentiâ utens separare intellectionem à meo intellectu, & eam ponere in intellectu Pauli, vel etiam in bruto, aut lapide; quia cùm mea intellectio sit realiter distincta à meo intellectu, potest à meo intellectu, saltem à Deo, separari, & separata conservari in alio subjecto: sed tunc Paulus foret intelligens meâ intellectione; ergo à pari posset suam intellectionem communicare animæ Christi, eamque sic reddere intelligentem.

VII. Respondeo primò, neg. maj. Cùm enim actio vitalis essentialiter pendeat, & connectatur cum suo principio vitali, cujus, & à quo est; nullâ potentiâ potest ab eo separata conservari.

Respondeo secundò, data maj. neg. min. Dato enim, quòd Deus separaret à me meam intellectionem, & poneret in Paulo; Paulus diceretur utique conservans meam intellectionem, sed non intelligens per eam; & multò minus dici posset intelligens lapis, aut brutum: chymericum enim est dicere, quòd lapis, vel brutum, remanente naturâ utriusque, formaliter intelligant. Ratio verò est. Quia essentia intellectionis, utpote actionis vitalis, est eum solum constituere intelligentem, cujus est, & à quo est. Unde sicut Deus nequit se constituere intelligentem meâ intellectione: ita neque creatura potest constitui intelligens intellectione non suâ, quamvis sit Dei. Nam actio vitalis ita essentialiter pendet à suo principio; ut ab eo specificetur, & extra illud non possit effectum suum præbere: ad differentiam actionis non vitalis, quâ potest constitui operans etiam id, quod non est proprium talis actionis principium: quia à proprio principio pendet solùm efficienter, non tamen ab eo specificatur.

VIII. Objici potest secundò. Si Deus esset formaliter albedo, vel quantitas, & uniretur humanitati; illam formaliter redderet albam, vel quantam, sicut eam reddit subsistentem,

sed

sed Deus est formaliter scientia, & intellectus; ergo poterit illam reddere formaliter scientem, ac intelligentem.

IX. Respondeo, neg. maj. Si enim Deus esset albedo, non posset denominare album aliquod subjectum, nisi ei inhærendo, quod Deo repugnat. Et est exemplum: nam Deus est formaliter vita, & unitur corpori Christi: & tamen ipsum non constituit formaliter vivum sinè animâ, ut patet in triduo mortis. Neque oppositum fieri potuit. Nulla ergo perfectio formaliter existens in Deo potest per se ipsam formaliter uniri, & denominare creaturam præter, subsistentiam, & esse: quia omnis alia perfectio pertinet ad naturæ constitutionem, vel trahitur ad esse naturæ, non trahit naturam ad esse suum, ut subsistentia.

X. Objici potest tertiò. Christus meruit beatitudinem infinitam, cùm ejus meritum fuerit simpliciter infinitum, ut supra statutum est: sed sola visio Dei increata est simpliciter infinita; ergo hæc communicata fuit animæ Christi.

XI. Respondeo, neg. maj. Christus enim non acquisivit per meritum beatitudinem animæ, seu visionem claram Dei; sed eam habuit vi unionis hypostaticæ, in instanti suæ conceptionis, ut Dub. sequenti ostendemus: eam tamen meruit nobis. Sed ex quo ejus meritum fuerit infinitum, non sequitur, quòd & correspondeat pro præmio aliquid categorematicè infinitum, sed tantùm sincategorematicè: eo modo, quo estò potentia Dei sit infinita, ejus tamen terminus adæquatus non est aliquid categorematicè infinitum, sed solùm sincategorematicè. Et sic dato etiam, quòd Christus meruisset sibi merito infinito visionem Dei; solùm sequeretur, quòd meruisset visionem Dei infinitam sincategorematicè: idest, non tantam, quin majorem, & majorem in infinitum mereri potuerit.

DUBIUM III.

An Christus habuerit Scientiam quam habent Beati?

§. I.

Prior Resolutio.

I. Statutâ in Christo, ultra scientiam increatam, etiam scientiâ creatâ, videndum est, quænam ex scientiis creatis in ipso fuerit. Cùm autem scientia creata triplex sit, nempe, visio beata, seu cognitio, quâ Beati clarè vident Deum: secundò, scientia infusa, seu cognitio per species à Deo infusas, qualis est cognitio Angelorum: & tertiò, scientia acquisita, seu cognitio per species à rebus, & objectis acceptas, qualis est cognitio nostra; ideo quæremus: An triplex hæc scientia in Christi fuerit. Et primo quidem: An Christus habuerit scientiam Beatorum.

Dixi autem *habuerit*, non *habeat*. Quòd enim modò Christus habeat scientiam beatam, & Deum facie ad faciem intueatur. articulus fidei est; qui in Ascensione Christi proponitur ab Ecclesia, ex cap. ultimo Marci, v. 19. *Et Dominus quidem Jesus .... assumtus est in Cœlum, & sedet à dextris Dei.* Sed controversia est: An illam habuerit, dum esset in hac vitâ, & mortalis nobiscum conversaretur. Quod idem est, ac quærere: An Christus, dum erat viator, esset simul Comprehensor, & videret Deum.

II. Dico primò. Anima Christi eo etiam tempore, quo mortali corpori fuit unita, habuit scientiam beatam, quâ Deum videbat intuitivè. Hæc conclusio, ut jacet, tanquam fidei proxima, & implicitè revelata in Scripturis, ac Traditione confirmata, tenenda est. In Scriptura quidem iis verbis, Jo. 1. v. 14. *Vidimus gloriam ejus: gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis.* Ac si diceret.

ceretur: plenam cognitionem veritatis habet Verbum caro factum, & tàm plenam, quantam condecet Unigenitum à Patre: sed Unigenitum à Patre condecet, ut habuerit cognitionem plenam, idest, non abstractivam solùm, sed & intuitivam, qualem nullus antea in vita mortali habuit; ergo &c. Hinc ibidem, v. 18. subditur: *Deus nemo vidit unquam: Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Ac si diceret: Moyses, & Prophetæ tantùm quæ audierunt, non quæ viderunt, nobis ennaraverunt. At Unigenitus, qui est in sinu Patris, enarravit quæ vidit, non solum ut Deus, sed ut homo; qui in sinu, idest, in secreto Patris, tamquam Unigenitus, quæ ennarrabat, videbat. Id videtur asserere August. *Tract.* 3. in *Joann.* Et meritò. Nam si Filius Dei enarravit, ut homo, quæ ut homo non vidit; quid excellentius haberet testimonium Christi testimonio Moysis, & Prophetarum?

III. Ex his conficitur ratio. Christus, quatenus homo, venerat ut Magister, Præceptor, & testis, ad inducendum nos, ut credamus Mysteria fidei, quæ nobis enarrabat; ergo decuit ad firmitatem suæ doctrinæ, suique testimonii, ut non tantùm ex auditu, sed ex visu ea narraret. Estò enim alii Præceptores subalterni possint alios instruere ex iis, quæ audierunt ab aliis, non tamen primus fidei Præceptor: nullum enim fidei negotium omnino certum est, si nullus sit testis oculatus. His enim, qui audierunt, fidem habemus, quia acceperunt ab eis, qui viderunt; ergo si Christus non vidisset, ut homo, quæ nobis, ut homo proponebat, non acquievissemus Christo, quia ipse dixisset; sed quia ab alio audivisset, qui vidisset, & sic non esset primus fidei Præceptor. Meritò igitur, *Joan. c.* 3. *v.* 31. *&* 32. dicit: *Qui de Cœlo venit super omnes est: & quod vidit, & audivit, hoc testatur.* Testimonium enim ejus, qui non solùm audivit, sed vidit, fortius est testimonio ejus, qui solùm audivit.

IV. Accedit etiam ratio S. Tho. 3. *p. q.* 9. *a.* 2. sub hac forma. Christus, ut homo, est Caput Electorum perducens illos ad gloriam, & beatam visionem, juxta illud, Hebr. 2. v. 10. *Multos filios in gloriam adduxit;* sicut est Caput hominum ad gratiam perducens, Rom. 7. v. 25. *Gratia Dei per Jesum Christum:* sed quia erat Caput perducens homines ad gratiam, decuit, ut in se gratiam haberet; ergo quia erat Caput ad gloriam perducens homines, decuit, ut in se gloriam, seu visionem beatam haberet. Quia, inquit S. Thomas, quod reducit aliquid de potentia ad actum, debet esse in actu: sicut ut aliquid calefaciat, debet esse calidum in se. Cùm ergo Christus, ut homo, hominem, qui est in potentia ad visionem beatam, reducat ad actum visionis; debet esse in actu per visionem, sicut est in actu per gratiam.

V. Scio, aliquos obmurmurare contra hanc S. Thomæ rationem dicentes: quòd estò causa principalis debeat præhabere in se effectum, ad quem perducit, non tamen causa instrumentalis: humanitas autem Christi perducit nos ad gloriam, non ut causa principalis, sed ut instrumentalis.

Sed respondeo, quòd humanitas Christi, estò foret instrumentum divinitatis, erat tamen instrumentum præcipuum, excellentiæ, & coniunctum. Decet autem, ut tale instrumentum sit in actu per formam, ad quam debet alium perducere; sicut decuit, ut haberet gratiam, ad quam alios perducebat. Addo: quòd Christus, ut homo, estò foret instrumentum divinitatis in ratione agentis physici; fuit tamen in alio genere etiam causa principalis: etenim instruebat homines tamquam primus fidei Magister: erat etiam causa principalis meritoria.

§. II.

Posterior Resolutio.

VI. Dico secundò. Christus habuit scientiam beatam à primo suæ conceptionis instanti. Id probant primò laudata Joannis verba, c. 1. Ubi postquam dixit: *Verbum caro factum est*, statim addit: *Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*. Quibus ostendit, ex vi unionis hypostaticæ gloriam in animam Christi derivasse, ac fuisse in illo plenitudinem gratiæ, nempe, gratiam consummatam. Id etiam probat ratio. Nam humanitas Christi ratione unionis hypostaticæ habuit jus naturalitatis ad hæreditatem, & communicationem in bonis divinitatis: unde à Paulo, *Hebr.* 1. Christus, quatenus homo, utpote Filius naturalis Dei, dicitur *Hæres* omnium bonorum Patris. Sic ergo dico: Filio naturali Dei debetur hæreditas statim, ac nihil obstat: hæc autem hæreditas est visio Dei intuitiva; nec potest adduci ratio, cur illam à primo suæ conceptionis instanti non sit assecutus. Certè gloria corporis, quam exhibuit in monte Thabor, fuit signum gloriæ, quæ erat in ejus anima: si ergo tunc ejus anima gloriam habuit, non est ratio, cur eam non habuerit semper.

Præterea: Christus ab instanti suæ conceptionis, seu Incarnationis fuit Caput Angelorum. Unde, *Hebr.* 1. *v.* 6. dicitur: *Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei*. Cùm ergo Angeli jam essent per visionem beati, hoc excellentiùs debuit frui anima Christi: absonum enim esset, si Caput in eodem ordine supernaturali, quo est Caput, esset inferius membris, maximè cùm sit Caput dignitate; & monstruosum, si membra alicujus corporis perfectius, ac majus lumen haberent, quàm Caput, in quo omnes sensus vigere debent. Dicendum est ergo cum S. Thom. 3. *p.* *q.* 34. *a.* 4. quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis accepit gratiam non ad mensuram: *Gratia autem viatoris cùm sit deficiens à gratia Comprehensoris, habet mensuram minorem respectu gratiæ Comprehensoris. Unde manifestum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis accepit non solùm tantam gratiam, quantam Comprehensores habent, sed etiam omnibus Comprehensoribus majorem. Et quia gratia illa non fuit sinè actu; consequens est, quod actu fuerit Comprehensor, videndo Deum per essentiam clariùs cæteris creaturis*. De hoc videri potest in 3. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *quæstiunc.* 6.

VII. Nec valet si dicas. Nobilius est aliquid habere per meritum, quia hoc habet quodammodo per seipsum; quàm illud habere sinè merito, & per aliud: atqui si Christus habuit gloriam in instanti suæ conceptionis, eam habuit sinè merito; ergo &c.

VIII. Respondeo cum S. Thom. 3. *p.* *q.* 19. *a.* 3. majorem esse veram, cæteris paribus; idest, si habere rem per meritum, aliunde non deroget dignitati personæ. Derogaret autem dignitati Christi, si gloriam acquisivisset per meritum, quia aliquando eâ caruisset. *Unde* (inquit S. Doct.) *nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec divinitatem meruit: quia cùm meritum non sit, nisi ejus, quod nondum habetur, oporteret, quòd Christus istis caruisset; quibus carere magis diminuit dignitatem Christi, quàm augeat meritum. Sed gloria corporis, vel si quid aliud hujusmodi est, minus est, quàm dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem caritatis.*

§. III.

§. III.

Objectiones contra utramque Resolutionem.

IX. PRimò objicitur. Scriptura, *Hebr. 2. v. 9.* dicit: *Videmus Jesum propter passionem mortis gloriâ, & honore coronatum*; ergo ante passionem mortis Christus, ut homo, non habuit gloriam. Hinc, *Joan. 7. v. 39.* dicitur: *Nondum enim Spiritus erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*. Et Lucæ 24. v. 26. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?*

X. Respondeo, præfata testimonia intelligenda esse de gloria accidentali, sive Ascensionis, sive manifestationis, & exaltationis nominis Christi, quæ omnia ex ejus passione consecuta sunt; vel de gloria corporis: non verò de gloria essentiali, & internâ animæ. Sic propter passionem mortis, fuit Christus gloriâ Resurrectionis &c. coronatus. Sic, ut ait Aug. *Tract. 31. in cap. 7. Joan.* nondum Spiritus erat discipulis per insufflationem datus, quia Jesus per resurrectionem nondum fuerat glorificatus. Sic etiam dicitur, Christum oportuisse pati, & ita intrare in gloriam corporis, vel exaltationis sui nominis: hanc enim passionis suæ merito sibi comparavit. Unde Paulus postquam, *Philipp. 2. v. 8.* dixit, quòd Christus *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem*; subjungit: *Propter quod & Deus exaltavit illum &c.*

XI. Objicies secundò. *Luca 2. v. 52.* dicitur: *Et Jesus proficiebat sapientiâ, & ætate, & gratiâ apud Deum, & homines*. Atqui si Christus fuisset ab initio beatus, non fuisset ampliùs capax talis profectus; ergo &c.

XII. Respondeo, Christum ibi dici crevisse in gratia, non quia habitus gratiæ in eo augeretur: sed quia crescebant effectus, & opera, quæ Christus ex suscepta gratiâ operabatur. Ita S. Thom. 3. p. q. 7. a. 12. ad 3. *Christus* (inquit) *proficiebat sapientiâ, & gratiâ, sicut & ætate: quia secundùm processum ætatis perfectiora opera faciebat; ut se verum hominem demonstraret, & in his, quæ sunt ad Deum, & in his, quæ sunt ad homines*. Illi enim dicuntur proficere in dono, qui dono benè utuntur, quamvis donum non crescat in se. Quo sensu ad *Coloss. 1. v. 6.* verbum Dei dicitur crescere; quia crescebat conversio Gentium, quæ erat effectus prædicationis verbi Dei.

XIII. Objicies tertiò. Si Anima Christi ante passionem fuisset beata, gloria ejus redundasset in corpus, ut fiet in Beatis post universalem resurrectionem: sed ad Christi corpus nihil gloriæ redundabat: imò erat passibile, mortale, & alias infirmitates habebat, quas nos viatores habemus; ergo &c.

Respondeo, veram esse majorem connaturaliter loquendo. Quia tamen cum statu Comprehensoris voluit Christus conjungere statum viatoris; & opera sua esse meritoria, ac corpus suum mortem subire, nosque redimere passione suâ; miraculo factum est, ut gloria intra animam contineretur, nec redundaret in corpus. Ut tamen suæ internæ gloriæ testimonium exhiberet Apostolis, & à cordibus eorum scandalum de sua passione amoveret; semel permisit, ut gloria animæ ejus redundaret ad corpus: & hoc fuit, quando in monte Tabor transfiguratus est, ut asserunt SS. Patres, & S. Thom. 3. *p. q. 45. a. 2.* Quòd si anima Christi verè non fuisset beata, Christus Apostolos tunc fefellisset.

XIV. Sed dices. Impossibile est conjungere simul statum viatoris, & Comprehensoris. Viatori enim convenit moveri ad beatitudinem: Comprehensori autem competit in beatitudine quiescere: sed non potest eidem simul convenire moveri ad finem, & quiescere in fine; ergo &c.

XV.

XV. Respondeo, dist. min. Eidem secundum idem, con. min. Eidem secundùm diversa, nego min. Ut ergo docet S. Thom. 3. p. q. 15. a. 10. *Aliquis dicitur viator ex eo, quòd tendit in beatitudinem: Comprehensor autem dicitur ex hoc, quòd jam beatitudinem obtinet ..... Hominis autem beatitudo perfecta consistit in anima, & corpore ... In anima quidem, quantùm ad id, quod est ei proprium, secundùm quod mens videt, & fruitur Deo. In corpore verò, secundùm quòd corpus resurget spiritale, & in virtute, & in gloria, & in incorruptione, ut dicitur 1. Cor. 15. Christus autem, ante passionem, secundùm mentem plenè videbat Deum: & sic habebat beatitudinem quantùm ad id, quod est proprium animæ. Sed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima ejus erat passibilis, & corpus passibile, & mortale. Et ideo simul erat Comprehensor, inquantùm habebat beatitudinem propriam animæ: & simul viator, inquantùm tendebat in beatitudinem, secundùm id, quod ei de beatitudine deerat.* Subdit ergo ibi, ad 1. *Quod impossibile est moveri ad finem, & quiescere in fine, secundùm idem: sed secundùm diversa, nihil hoc prohibet. Sicut aliquis homo simul est sciens quantum ad ea, quæ jam novit: & addiscens quantùm ad ea, quæ nondum novit.*

XVI. Neque dicas. Sancti, quorum animæ sunt in Cœlo, & corpora in sepulchris, estò non fruantur beatitudine secundùm corpora, sed solùm secundùm animam, non dicuntur tamen simul viatores, & Comprehensores; ergo neque Christus &c.

Respondet enim S. Thom. ibi, ad 3. *Quòd non est eadem ratio de animabus Sanctorum, & de Christo, propter duo. Primò quidem: quia animæ Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi. Secundò: quia corpora non agunt aliquid, per quod in beatitudinem tendant; sicut Christus secundùm corporis passiones in beatitudinem tendebat, quantùm ad gloriam corporis.*

XVII. Objicies quartò, & replicabis. Christus erat beatus secundùm animam, & erat passibilis secundùm animam; ergo erat beatus, & passibilis secundùm idem. Ant. prob. Passiones animæ sunt timor, & tristitia: sed anima Christi pavebat, mæsta erat, tristabatur, Marci 14. v. 33. *Cœpit pavere, & tædere: Tristis est anima mea usque ad mortem*; ergo &c.

Confirmatur. Cum summa delectatione, & quiete beatitudinis non compatitur timor, & tristitia. Rursus: anima beata nil aliud vult, quàm quòd Deus vult; alioquin non esset beata, quia non haberet quidquid vellet: sed anima Christi volebat aliquid, nempe, non mori, Deus autem volebat Christum mori; ergo &c.

XVIII. Respondeo, neg. conf. Christus enim erat beatus secundùm animam, idest, secundùm ea, quæ sunt propria animæ, nempe, secundùm mentem: erat autem passibilis secundum animam, sed secundum ea, quæ anima habet à corpore. cui conjungitur passione; sive corporali per corporis læsionem: cùm enim unum sit esse animæ, & corporis, ideo corpore perturbato, necesse est, & animam per accidens perturbari: sive animali per operationem, quæ vel est propria animæ secundùm partem sensitivam; vel est principaliùs animæ, quàm corporis. De quo videndus est S. Thom. 3. *p. q. 15. a.* 4. Hujusmodi tamen passiones delectationem mentis in Deo non turbabant: unde anima Christi secundùm aliud erat beata, nempe, secundùm mentem; secundùm aliud erat passibilis, nempe, secundum esse, quòd habebat in corpore. Hinc ad probat. antecedentis dico, quòd Jesus cæpit pavere, & tædere, non necessitate, quasi anima ejus his passionibus necessariò ageretur: si enim permisisset, ut gloria, quâ fruebatur secundùm mentem, etiam derivaretur ad animam, ut est actus corporis; nullus in Christo fuisset pavor, nulla tristitia. Cæpit ergo pavere &c. voluntate:

te: has enim passiones assumsit, quia corpus mortale, & passibile habere voluit. Unde ad indicandum, quòd illæ passiones non turbarent mentem, vel rationi non dominarentur, dicitur, quòd *Capit pavere, & tadere*. Quasi diceret, quòd illa passio inchoabatur quidem in parte inferiori animæ, sed ad superiorem non ascendebat. Unde Hieronymus, in c. 26. Matth. *Ostenditur* (inquit) *quòd Dominus, ut veritatem probaret assumti hominis, verè quidem contristatus est; sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem caperit contristari. Aliud est enim contristari, & aliud incipere contristari.*

XIX. Ad Confirmat. dico, quòd estò timor, & tristitia non compatiantur cum summa delectatione, & quiete, si in eodem subjecto sint, & respectu ejusdem: secus tamen si sint in diverso subjecto, & respectu diversorum sicut in Christo. Nam summa delectatio, & quies erat in anima secundùm mentem: timor verò, & tristitia erant in anima, vel secundùm appetitivam partem, vel secundùm voluntatem per modum naturæ. Quia ab his respiciebatur passio, & mors, ut contraria, nociva, & destractiva naturæ: hæc tamen tristitia non turbabat mentem nec voluntatem rationis: quæ cùm respiceret passionem, & mortem, ut ordinatam ad nostram salutem, illam volebat, & de ea, imò & de illa tristitiâ, & timore gaudebat; quia ad illum finem ea assumserat, & ordinabat.

Ad id, quod additur, respondeo cum S. Thoma, 3. *p. q.* 18. *a.* 5. quòd *Christus secundùm voluntatem sensualitatis, & secundùm voluntatem rationis, quæ consideratur per modum naturæ, aliud poterat velle, quàm Deus: sed secundùm voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus*. Quare autem per voluntatem sensualitatis, vel naturæ potuerit non velle quod volebat Deus, rationem dat ibi, *ad* 1. Quia voluntatis sensualitatis *Motus non se extendit usque ad voluntatem Dei*. Voluntas autem, quæ consideratur per modum naturæ *Fertur in aliqua objecta absolutè considerata, & non in ordine ad divinam voluntatem*. Neque est simile de aliis Comprehensoribus. Nam, ut docet ibi, ad 3. *Christus fuit simul Comprehensor, & viator; inquantùm scilicet, per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali voluntati ipsius, & etiam appetitui sensitivo*. Quod in aliis purè Comprehensoribus non accidit.

XX. Ex his sequitur, ut docet D. Thom. 3. *p. q.* 18. *a.* 6. non fuisse in Christo contrarietatem voluntatum. Primò: quia contrarietas non potest esse, nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Quòd si voluntas unius sit de aliquo fiendo, secundùm unam rationem, & alterius sit de eo fiendo, secundùm aliam rationem; puta, si Rex velit suspendi latronem, propter bonum publicum, & aliquis ejus consanguineus nolit eum suspendi, propter amorem privatum, vel bonum ejus familiæ; non erit contrarietas voluntatis: nisi fortè intantùm se extendat voluntas hominis privati, quod bonum publicum velit impedire, ut conservetur bonum privatum: tunc enim circa idem attenditur repugnantia voluntatum. Secundò: requiritur ad contrarietatem voluntatis, quòd sit circa eandem voluntatem. Si enim unus homo vult unum, secundùm appetitum rationis, & non vult, secundùm appetitum sensitivum, non est hic aliqua contrarietas; nisi fortè appetitus sensitivus intantùm prævaleat, quòd vel immutet, vel retardet appetitum rationis: sic enim jam ad ipsam voluntatem rationis perveniret aliquid de motu contrario appetitus sensitivi. Ita, paucis mutatis, S. Thom.

Cùm ergo sub alia ratione Christus non vellet mortem, ac eam volebat Deus.

Deus: cùm non eadem voluntate, ac appetitu eam non vellet: cùm iste appetitus non repudiaret rationem, sub qua mortem volebat Deus, sed potiùs ab ea præscinderet; nec tali appetitu impediretur voluntas divina, aut voluntas rationis Christi; aut voluntas divina, sive voluntas rationis Christi refugeret motum voluntatis naturalis, aut appetitus sensitivi in Christo, sed potiùs ei placeret: patet, nullam fuisse in Christo repugnantiam, aut contrarietatem voluntatum.

XXI. Objicies quintò. Nemo, qui sit viator potest Deum videre, nisi abstrahatur, & alienetur à sensibus: sed Christus erat viator, & sensuum operationes, ut alii homines exercebat; ergo &c. Maj. prob. Tùm Exodi 33. v. 20. *Non enim videbit me homo, & vivet*. Idest, ut exponunt Patres, non videbit me quispiam, nisi anima corpus relinquat, vel quoad informationem, vel quoad usum sensuum.

Tùm quia: Paulus, dum in raptu, juxta sententiam S. Thomæ, vidit Deum, alienatus fuit à sensibus. Unde, 2. *Cor.* 12. *v.* 2. dicebat: *Sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio... audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.*

Tùm quia: S. Thom. Q. 13. *de Verit. a.* 3. & 2. 2. *q.* 175. *a.* 4. affirmat, esse impossibile, aliquem in statu viæ Deum per essentiam videre sinè abstractione à sensibus. Ex quibus, *Quolib.* 1. *a.* 1. concludit, B. Benedictum nec miraculosè vidisse divinam essentiam, quia non fuit à sensibus alienatus.

Tùm denique ratione. Quia ad videndum Deum debet tota animi attentio, & intentio colligi; ut toto conatu tendat in Deum, quod est vehementissimum intelligibile absorbens totam potentiam: sed impossibile est, quòd anima toto conatu attendat ad plurium potentiarum operationes; quia attentio circa plura minuitur, ut constat experimento. Dum enim quis ad visionem totaliter attendit, vix quidquam potest percipere auditu, vel alio sensu. Et hæc est ratio, quâ utitur S. Thom. Q. 13. *de Verit.* & 2. 2. citatis locis.

XXII. Respondeo, omnia præfata vim habere in homine puro viatore, qui non habet plenum dominium supra facultates animæ, & corporis: non verò in Christo, qui, utpote Deus, & homo, habebat plenariam potestatem supra omnes animæ, & corporis vires. Ita S. Thom. citatâ Q. 13. *de Verit. a.* 3. *ad* 3. his verbis: *Dicendum, quòd Christus ex hoc, quòd erat Deus, & homo, habebat plenariam potestatem supra omnes partes animæ suæ, & super corpus. Unde ex virtute Deitatis, secundùm quod nostræ reparationi competebat, permittebat unicuique potentiarum animæ agere id, quod est ei proprium, ut dicit Damascenus. Et sic non erat necessarium in ipso, quòd fieret redundantia ex una potentia ad aliam: neque quòd una potentia à suo actu abstraheretur per vehementiam actus alterius. Unde per hoc, quòd intellectus ejus videbat Deum, non oportebat aliquam abstractionem à corporeis sensibus fieri. Secus autem est in aliis hominibus, in quibus ex quadam colligantiâ potentiarum animæ ad invicem, sequitur de necessitate, quòd fiat redundantia, vel impedimentum ex una potentia in aliam.* Hæc S. Thom.

Quibus patet responsio ad exempla superiùs allata de Moyse, Paulo, S. Benedicto, & etiam ad rationem. Quæ evincunt solùm, purum hominem in statu viæ non posse videre Deum in se, nisi alienetur à sensibus: quia cùm non habeat facultatem continendi in suis officiis cæteras potentias; si permitterentur agere, impedirent visionem claram Dei: quod in Christo non contingit. Quare observo: quòd cognitiones diversorum ordinum, quarum una superior est, alia inferior, si quælibet in sua statione maneat, & superior regulet inferiorem, & inferior regi se sinat à superiori; non se invicem impediunt, sed se juvant.

juvant: tunc ergo solùm se impediunt, & distrahunt in suis officiis, quando inferior prævenit, & non subditur superiori, nec superior potens est regere inferiorem. Hujus exemplum clarum habemus in passionibus. Passio enim rationem sequens, & à ratione excitata, non impedit rationis actum, sed potiùs juvat: sed si passio antecedit, & in rationem insurgit, tunc rationem turbat, & distrahit. Sic in casu: si sensus, ut in Christo contingebat, regulentur, & subjiciantur visioni Dei, & ex ejus motione in sua officia procedant; non distrahunt, nec impediunt, nec distrahuntur, aut rapiuntur.

DUBIUM IV.

An in Christo, præter Scientiam Beatam, fuerit Scientia Infusa?

§. I.

Explicantur Aliqua.

I. ADverto primò: Scientiam infusam vocari etiam scientiam *Inditam*: quæ in hoc conveniunt, quòd neutra ullâ acquiritur industriâ, & labore naturæ. Si tamen propriè, & formaliter usurpentur, distinguuntur. Nam scientia indita in rigore vocatur, quæ naturam, in qua est, concomitatur veluti proprietas naturalis; quæque eâdem actione comproducitur, quâ subjectum, in quo est, velut complementum illius: & hoc modo species intelligibiles Angelis infusæ, inditæ nuncupantur. Scientia verò infusa formaliter dicitur illa, quæ neque propriis naturæ viribus est acquisita; sed neque naturam concomitatur, sed advenit subjecto, Deo illam infundente. Scientia primi generis est scientia Angelorum. Scientia verò secundi generis fuit scientia collata Adæ in sui conditione; quia neque sequebatur ex vi naturæ hominis, neque eâdem actione, quâ ejus anima est creata; sed aliâ distinctâ, quâ Deus auctor gratiæ ei largitus est omnes virtutes, & dona etiam supernaturalia: talisque infusio ipsum Adamum comitata fuit.

II. Adverto secundò: Scientiam infusam esse duplicem. Unam per se infusam, alteram infusam solùm per accidens. Per se infusa ea est, quæ virtute naturali creaturæ acquiri non potest; sed à solo Deo in creatura imprimi, & causari debet: & hæc absolutè, & simpliciter infusa dicitur. Infusa verò per accidens illa est, quæ viribus humani ingenii acquiri potest; de facto tamen non acquiritur, sed illam Deus infundit ex privilegio: & talis fuit scientia infusa Adamo.

III. Scientia per se infusa ordinis divini, & supernaturalis omnino est; quia viribus naturæ comparari nullo modo potest. Scientia verò infusa solùm per accidens est simpliciter ordinis naturalis; quia natura habet in se sufficiens principium ad illius productionem: ideoque dicitur infusa solùm per accidens, quia per se naturæ viribus est acquisibilis. Unde dicunt Theologi, scientiam per se infusam non esse ejusdem speciei cum per se acquisitâ. benè tamen scientiam infusam solùm per accidens. — Hæc tamen scientia, per accidens infusa, dici potest aliquo modo supernaturalis ex parte principii, & modi, quo causatur. Scientia verò indita nullo modo supernaturalis est, neque ex parte objecti, neque ex parte principii: quia ex vi productionis naturæ connaturalis, & debita est.

IV. Scientia igitur infusa Christi potiùs dicenda est infusa, quàm indita; quia non fuit debita naturæ animæ Christi: licèt aliquomodo possit dici indita, quia concomitatur naturam animæ Christi; cui veluti connaturalis, & debita est, consideratâ unione ejus ad Verbum. Quare Sanctus Thomas, 3. *p. q* 9. *a.* 3. eam modò vocat infusam, modò inditam; ut ostendat, utroque modo posse dici se-

cundùm diversas considerationes, licèt uno modo propriè, alio non ita propriè.

§. I I.

Resolvitur Dubium.

V. Dico. In Christo, præter scientiam beatam, fuit scientia per se infusa, quâ cognovit omnia, quæ lumine naturali, & divinâ revelatione possunt cognosci, ut supremo hominum Capiti congruum erat: & hanc habuit ab instanti suæ conceptionis. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 9. *a.* 3. Probatur pro prima parte ex illo, ad *Colossenses* 2. ubi de Christo, *v.* 3. dicitur: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Et ex illo *Isaiæ* 11. *v.* 3. ubi de eodem dicitur: *Non secundùm visionem oculorum judicabit, neque secundùm auditum aurium arguet.* Quæ sensum reddunt: quòd Christus non erat judicaturus secundùm species acceptas à sensibus, sed secundùm altiorem scientiam interiùs à principio superiori ei impressam.

Probatur autem ratione primò. Sicut se habet gratia ad voluntatem, ita scientia ad intellectum: sed in Christo fuit plenitudo gratiæ perficientis ejus voluntatem, non solùm per ordinem ad actus Patriæ, sed etiam per ordinem ad actus viæ; ergo similiter fuit in eo plenitudo scientiæ, non solùm ad actus Patriæ, nempe, visionem Dei, sed etiam ad actus viæ, qualis est cognitio rerum in proprio genere.

VI. Secundò probatur. Scientia per se infusa fuit in anima Christi possibilis: fuit pertinens ad perfectionem debitam ejus animæ, fuit illi necessaria; ergo eam habuit. Ant. quòd fuerit possibilis, patet. Nulla enim ratio hujus impossibilitatis afferri potest. Scientia enim per se infusa non est incompossibilis cum scientia beatâ: quia in Angelis cum scientia beatâ, quâ res cognoscunt in Verbo, adest scientia per se infusa, quâ res cognoscunt in se ipsis. Non est incompossibilis cum scientia acquisitâ; quia per hanc cognoscuntur res per species acceptas à sensibus, & consequenter non ut sunt in seipsis: per scientiam verò infusam cognoscuntur res, ut sunt in seipsis, & per species ab infundente acceptas.

Est etiam pertinens ad perfectionem debitam animæ Christi. Ei namque, ratione unionis cum Verbo, quoad partem intellectivam, maximè circa supernaturalia, debebatur major perfectio, quàm illa, quæ fuit Angelis communicata: sed Angelis fuit communicata scientia infusa, quâ viderent res, nedum in Verbo per scientiam beatam, sed in seipsis per scientiam infusam; ergo hæc debebatur animæ Christi. Addo: quòd, ut docet S. Th. loco citato, ad perfectionem animæ Christi pertinebat, ut non relinqueretur in potentia ad species intelligibiles (quod factum esset, si in ea fuisset tantùm scientia acquisita) sed ut fieret in actu statim per species intelligibiles omnium; sicut factum est in Angelis, in quibus fuit duplex cognitio: una matutina, quâ cognoscerent res in Verbo: alia vespertina, quâ cognoscerent res in propria naturâ, ut docet August. *lib.* 4. *super Genes. ad litt. cap.* 22. 24. & 30. ergo ita factum fuit in Christo. Hinc in Sacris Literis dicitur, Christum scientiam habuisse eo tempore, quo eam acquisivisse non poterat. *Lucæ* 2. *v.* 47. & *Joann.* 7. *v.* 15. mirabantur Judæi dicentes: *Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit?*

Quòd verò scientia infusa fuerit Christo necessaria, prob. Nam Christus non solùm fuit Comprehensor, sed etiam viator, & capax meriti, imò ab instanti suæ conceptionis meruit: sed in hoc statu illi necessaria erat aliqua supernaturalis cognitio, in qua ejus meritum fundaretur: quæ cùm non posset esse scientia beata, neque acquisita, quam tunc non habuit; ergo

go relinquitur, quòd fuerit scientia infusa.

VII. Ex his apparet secunda pars Asserti, nempe, quòd scientiam infusam habuerit ab instanti suæ conceptionis. Si enim scientia infusa erat illi debita, ratione unionis cum Verbo; ergo à primo instanti illa habere debuit. Et sicut à primo instanti debuit habere gratiam, & habuit meritum: sic habere debuit, & habuit cognitionem, quâ tale meritum regularetur. Hoc colligitur ex Apostolo, *Hebr. 10. v. 5.* qui de Christo ait: *Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam, & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi..... Tunc dixi ecce venio: in Capite libri scriptum est de me: Ut faciam Deus voluntatem tuam.* Quibus significatur, in ipso ingressu in mundum, qui factus est per Incarnationem, cognovisse Christum voluntatem Patris, & voluntariè obtulisse suam vitam pro hominum salute: sed hæc fieri non poterant à Christo, ut homine, nisi supernaturalem eorum cognitionem haberet; quæ non poterat esse fidei, quæ in Christo non erat: neque beata, quia hæc non regulat meritum: neque acquisita, vel per acidens infusa, quia hæc est ordinis naturæ; ergo erat per se infusa.

VIII. Dixi *per se infusa*, & non solùm per accidens. Si enim illa cognitio, sive scientia fuisset per se acquisibilis, & infusa solùm per accidens: vel fuisset ordinis naturalis, & sic non potuisset regulare ejus meritum: vel fuisset supernaturalis extrinsecè, eo modo, quo cognitio Theologica, & sic fuisset obscura: ac proinde non minùs repugnans in Christo cum evidentia, quam habebat per scientiam beatam; non minus ac cum illa repugnet obscuritas fidei: cùm assensus Theologicus nostro similis pendeat ex articulis fidei, ut ex principiis: sed in Christo non erat fides; ergo neque in eo erat cognitio similis assensui nostro Theologico.

IX. Ex his sequitur primò: quòd ista scientia per se infusa fuerit intrinsecè, & quoad substantiam supernaturalis; quatenus erat ad dirigendam voluntatem in ordine ad finem supernaturalem; quia inserviebat gratiæ, & stabat loco fidei, & habebat motivum supernaturale: erat enim ad actus secundùm substantiam supernaturales. Ut igitur esset illis proportionata, debuit esse supernaturalis quoad substantiam.

X. Sequitur secundò: scientiam per se infusam in Christo fuisse independentem ex natura suâ à sensibus, & speciebus à sensibilibus acceptis. Nam species tali scientiæ deservientes non erant alligatæ phantasiæ; nec à sensibilibus, mediis sensibus, impressæ, nec determinatæ ad repræsentandum objectum sensibili modo: sed immediatè infusæ à Deo, sicut species infusæ Angelis: alioquin scientia illa fuisset per se infusa, & non fuisset.

§. III.

Contraria Solvuntur.

XI. PRimò Objicitur. In Christo erat scientia beata adæquatè satians, & explens ejus potentiam obedientialem; ergo superfluè in eo ponitur scientia infusa.

XII. Respondeo, retorquendo argumentum. In Angelis est scientia beata adæquatè satians eorum potentiam obedientialem: & tamen ponitur in eis scientia infusa; ergo cur, etsi in Christo sit scientia beata, non erit locus scientiæ infusæ? Dico ergo, quòd scientia beata explet quidem capacitatem animæ Christi in ordine ad cognoscendum, quantùm ad numerum scitorum; non tamen quantùm ad modum, & medium ea cognoscendi: non enim solùm cognoscibilia sunt in Deo, ut in medio superiori, sed in se ipsis per proprias similitudines. Primum expletur quidem per scientiam beatam: hoc autem secundum per scientiam infusam expleri debuit. Nam ut docet

 S. Thom.

S. Thom. *in* 3. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 1. Christus *Perfectus fuit secundùm animam, & secundùm naturam, & secundùm gratiam. Non autem perfectio animæ quantùm ad naturam esset in ipso; nisi omnia cognosceret hoc genere cognitionis, quæ per talem rationem naturalem cognosci possunt. Nec etiam esset perfectus in gratia, nisi omnia, quæ ad revelationem gratiæ pertinent in hominibus, sive in Angelis cognovisset: & ideo anima ejus hoc genere cognitionis omnia cognovit.*

XIII. Sed dices. Ex quo Deus cognoscat omnia in se ipso, non datur locus alteri cognitioni, quâ eadem cognoscat in se ipsis; ergo ex quo Christus omnia cognoverit in Verbo, non datur locus, ut ea cognoscat in se ipsis, & per aliud medium.

Addo: quòd scientia beata continet eminenter scientiam infusam: sed quando duo ita se habent, ut unum eminenter contineat alterum, posito illo, superfluit istud: unde positâ animâ rationali, superfluit anima sensitiva distincta, quia hæc eminenter continetur in illa; ergo à pari.

XIV. Respondeo, neg. conf. Peculiaris enim militat ratio in Deo, quare non possit cognoscere res in se ipsis, ut in medio, quod ostendimus, in Tract. de scientia Dei. Et est præcipua: quia si Deus cognosceret res creatas in se ipsis, ut in medio, ejus cognitio ab aliquo creato specificaretur: quod Deo quidem repugnat, sed non repugnat cognitioni creatæ animæ Christi. Tùm etiam: quia Deo tribui debet sola cognitio rerum perfectissima, qualis est cognitio rerum in medio divino; alia autem, quæ cognoscit res in medio creato, est imperfecta: & ideo à Deo ableganda, non tamen à Christo: in cujus anima non dedecet cognitio minus perfecta, dummodo sit in ea etiam cognitio perfectior: unde, ut infra, in eo ponimus etiam scientiam acquisitam.

Ad id, quod additur, dico, min. esse veram, quando id, quod superius est, continet eminenter id, quod est inferius, non solùm quoad substantiam, sed etiam quoad modum; sicut anima rationalis continet gradus inferiores: secus verò si contineat tantùm quoad substantiam, non autem quoad modum. Sic scientia beata continet quidem perfectionem scientiæ infusæ, quoad substantiam rerum scitarum; quia quæ sciuntur per scientiam infusam, sunt scita per scientiam beatam; non tamen continet istam quoad modum: quia scientia beata cognoscit res in Verbo; scientia verò infusa extra Verbum, & in seipsis.

XV. Secundò Objicitur, & replicatur. Cognitio perfecta excludit imperfectam, sicut visio clara & facialis excludit enigmaticam fidei, ut patet, 1. *Cor.* 13. *v.* 10. sed in Christo fuit scientia perfecta, nempe, beata, respectu cujus scientia infusa est imperfecta; ergo &c.

XVI. Si respondeatur, maj. esse veram de scientia imperfectâ contrariè, qualis est cognitio per fidem comparata ad claram Dei visionem; non verò de scientia imperfectâ solùm negativè, idest; minus perfecta. Unde D. Tho. citato a. 3. ad 1. *Visio* (inquit) *imperfecta fidei in sui ratione includit oppositum manifestæ visionis; eo quòd de ratione fidei est, ut sit de non visis .... Sed cognitio, quæ est per species inditas, non includit aliquid oppositum cognitioni beatæ.* Unde si, ut ait q. 20. de Verit. a. 3. ad. 1. *Talem scientiam constat in Angelis remanere cum gloria visione*; multò magis in Christo manebat, qui erat Comprehensor, & simul viator.

XVII. Instabis. Imperfectior modus cognitionis disponit ad perfectionem; sicut opinio, quæ est per syllogismum dialecticum, disponit ad scientiam, quæ est per syllogismum demonstrativum: sed habitâ perfectione non est amplius necessaria dispositio, sicut habito termino non est ampliùs necessarius motus; ergo habitâ cognitione perfectâ, qualis est beata, non est amplius &c.

XVIII.

XVIII. Respondeo cum S. Thom. 3. p. q. 9. a. 3. citato *ad* 2. dist. min. Non est amplius necessaria dispositio, tanquam via ad perfectionem ducens, co. min. Tamquam effectus à perfectione procedens, nego min. *Dispositio* (inquit S. D.) *se habet ad perfectionem dupliciter. Uno modo, sicut via ducens ad perfectionem: alio modo, sicut effectus à perfectione procedens. Per calorem enim disponitur materia ad suscipiendam formam ignis; quâ tamen adveniente calor non cessat, sed remanet, quasi quidam effectus talis formæ. Et similiter opinio ex syllogismo dialectico causata est via ad scientiam; quâ tamen acquisitâ potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstrativam, quæ est per causam: quia ille qui cognoscit causam, ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus. Et similiter in Christo simul cum scientia beatitudinis manet scientia indita; non quasi via ad beatitudinem, sed quasi per beatitudinem confirmata.*

DUBIUM V.

An in Anima Christi fuerit etiam Scientia Acquisita?

§. I.

Aliqua Præmituntur.

I. PRo hujus intelligentia adverto: nomine scientiæ acquisitæ interdum venire cognitionem singularium, sive sensitivam, sive intellectivam; quæ propriè scientia non est, sed evidens quædam notitia, & experientia, seu judicium ex experientia singularium acquisitum. Interdum verò venire habitum quemdam, seu facilitatem universalem discurrendi demonstrativè circa naturalia, acquisitum viribus nostri intellectus. Diciturque scientia experimentalis, non quia sit ipsa experientia; sed quia experientiâ acqiritur, & sensuum adminiculo per species à rebus singularibus acceptas comparatur. Scientia autem acquisita hoc posteriori modo (quæ vocatur per se acquisita, quia ex sua ratione vires humani intellectus non transcendit) dupliciter comparari potest: vel per actualem acquisitionem experientiæ, qui est proprius modus, quo acquiritur: vel per infusionem, quo pacto omnes scientiæ acquisibiles fuerunt datæ Adamo: & tunc dicitur scientia quidem acquisibilis per se, sed per accidens infusa.

II. Si sermo sit de scientia acquisita priori modo, nempe, pro cognitione, seu experientiâ singularium; dogma fidei est, eam in Christo fuisse. fide enim constat, Christus habuisse singularium experientiam, seu eorum judicium experimentale, tàm secundùm sensum, quàm secundùm intellectum; cùm per sensus multa fuerit expertus: & hoc judicium sit ab homine intelligente ex sensuum cognitione inseparabile. Quod Christo negari non potest: expertus enim est calorem, famem, sitim, dolores &c. Unde Paulus, Hebr. 5. v. 8. *Et quidem* (inquit) *cùm esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam*. In hoc igitur sensu hæc Assertio ab omnibus admittenda est, & admittitur. Tota controversia est de scientia habituali, seu pro habitu demonstrativo. Hanc S. Thomas, estò, ut ipse fatetur, dum scriberet super sententias, in 3. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 5. aliter senserit; hac tamen 3. *p. q.* 9. *a.* 4. admittit in Christo: oppositum tamen sentiente Scoto, Durando, & aliis.

Rursus: admissâ in Christo hac scientiâ habituali experimentali per se acquisitâ; adhuc controversia est: an eam habuerit ab instanti suæ conceptionis per accidens infusam: an verò successu temporis per proprios actûs acquisierit.

§. II.

§. I I.

Resolutiones Dubii.

III. Dico primò. In Christo, præter scientiam beatam, & infusam, fuit etiam habitus scientiæ acquisitæ, seu experimentalis. Probo primò. In intellectu Christi ponenda est omnis scientia, & modus cognoscendi, qui est debitus naturæ humanæ, eique proprius pro statu viæ, nec dedecet unionem cum Verbo; erat enim Christus non solùm Comprehensor, sed etiam viator: atqui modus acquirendi cognitionem, & scientiam per experientiam, & per species acceptas à rebus ministerio sensuum, est modus proprius debitus naturæ humanæ in statu viæ, ut patet, neque est indecens animam Christi, stante unione; ergo &c. Min. pro hac postremâ parte prob. Tùm quia: non fuit indecens, ut Verbum reliquerit animam Christi in statu viæ; ergo neque fuit indecens quòd eam permiserit agere secundùm ea, quæ conveniunt ipsi pro statu viæ. Tùm quia: scientia acquisita nec dicit oppositionem cum scientia beata: nam Beati, præter scientiam beatam, habent etiam scientiam humanam, quam hìc propriâ industriâ acquisierunt. Nec dicit oppositionem cum scientia infusa. Tùm quia: sicut scientia infusa, quamvis imperfectior, non opponitur cum scientia beatâ: ita neque scientia acquisita, quamvis imperfectior in modo cognoscendi, opponetur cum scientia infusâ. Imò maxima erit animæ Christi perfectio habere omnem modum cognitionis rerum; nimirum, per speciem divinæ essentiæ, per species à Deo infusas, & per species à rebus ipsis acceptas.

IV. Secundò probo ratione S. Tho. hoc *a.* 4. Animæ habenti intellectum non solùm possibilem, & receptivum, sed etiam agentem, & factivum specierum, debetur cognitio, & scientia, quæ utatur talibus speciebus ab intellectu agente formatis, & à sensibus, ac sensibilibus acceptis; hic enim est character scientiæ acquisitæ: sed anima Christi habet intellectum, nedum possibilem, & receptivum, sed etiam agentem, & specierum formativum; ergo &c. Min. patet. Quia in anima Christi sunt omnes potentiæ, quæ sunt in aliis hominibus. Maj. verò prob. Frustra enim esset intellectus agens in anima Christi, si nullo unquam tempore reducendus esset in actum suum. Sicut hac ratione non ponitur in Angelis: quia cùm in istis non sit cognitio per species acceptas à rebus sensibilibus, sed solùm per species infusas, frustraneus omnino esset, atque otiosus: sed Deus nihil ponit frustra; ergo &c. Tunc sic: at si anima Christi tantum intelligeret per species infusas, & nullo modo per species acquisitas, intellectus agens nihil in ea faceret; ergo &c. Si igitur in Christo ponitur scientia infusa secundùm lumen infusum, qui modus est proprius naturæ angelicæ; multò magis poni debet scientia acquisita, quæ est propria hominis utentis lumine intellectus agentis.

V. Dico secundo. Probabilius judico, scientiam acquisitam non fuisse Christo per accidens infusam, sed comparatam per acquisitionem, nempe, per inventionem humani intellectus Christi: Hæc Assertio non est ita certa, quin sint aliqui, etiam ex Nostris, qui oppositum sentiant. Eam tamen existimo esse juxta mentem S. Tho. hoc *a.* 4. *in corp.* ubi dicit: *In Christo fuisse scientiam acquisitam, quæ propriè est scientia secundùm modum humanum, non solùm ex parte recipientis, sed etiam ex parte agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo, secundùm lumen intellectus agentis, quod est animæ humanæ connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animæ humanæ, secundùm lumen desuper infusum.* Et ad primum dicit, quòd *Cùm duplex sit modus acquirendi scientiam, scilicet inveniendo*

veniem-

veniendo, & addiscendo; modus qui est per inventionem, est præcipuus: modus autem, qui est per disciplinam, est secundarius..... Et ideo Christo magis competebat habere scientiam acquisitam per inventionem, quàm per disciplinam: præsertim cùm ipse daretur à Deo omnibus in Doctorem. Quibus apertè docet, Christum non solùm habuisse scientiam acquisitam, sed eam acquisivisse per inventionem.

VI. Probo autem primò sic. Perfectior, & connaturalior est modus comparandi scientiam humanam propriâ acquisitione, & industriâ, quàm illam habere ab alio per infusionem: sed Christo tribuendum est, quod perfectius est, & connaturale animæ humanæ; ergo &c. Maj. prob. Et quidem quòd sit connaturale, patet: quia animæ humanæ connaturale est acquirere species, & scientias medio luminis intellectus agentis: secus autem accipere per infusionem, potiùs est proprium naturæ angelicæ. Quod verò etiam sit perfectius, probo. Perfectius est se movere ab intrinseco ad formam, quàm eam ab extrinseco habere: sed qui comparat scientiam propriâ acquisitione, & industriâ, ex vi proprii ingenii movet se ab intrinseco ad illam: qui verò eam per infusionem accipit, movetur ab extrinseco; ergo &c.

VII. Probo secondò. Perfectius erat animæ Christi non solùm habere omnes scientias; sed etiam secundùm omnes scientiarum modos illis connaturales, & proprios, & non solùm secundùm unum, aut alterum modum: sed Christus habuit scientiam beatam ad modum scientiæ Beatorum, scientiam inditam ad modum scientiæ inditæ; ergo habere debuit scientiam acquisitam modo acquisito: ita ut, quod per se acquisibile erat, per se acquireret. Præsertim quòd quando alicui infunditur scientia per se acquisibilis; hoc fit, quia ordinatur ad aliquid excedens: ac propterea debilitate luminis intellectualis eam comparare non potest. Cùm ergo Christi lumen undequaque perfectissimum foret; debuit illi concedi, ut suâ uteretur operatione, & sic scientiam sibi acquireret, & proprio actu compararet.

§. III.

Solvuntur Objecta contra Primum Assertum.

VIII. Objicies primò. Duo habitus ejusdem speciei non possunt esse simul in eodem: sed habitus scientiæ inditæ, qui fuit in Christo, est ejusdem speciei cum habitu scientiæ acquisitæ; habet enim idem objectum, nempe res naturales; ergo &c.

Si respondeatur cum S. Thoma, hoc *a.* 4. *ad* 3. neg. min. Nam habitus scientiæ acquiritur per comparationem humanæ mentis ad phantasmata. Sed habitus infusus est à superiori descendens in animam, non secundùm proportionem phantasmatum: & ideo est per species diversas.

IX. Contra urget Scotus. Quæ tantùm differunt ex parte causæ efficientis, non differunt specie: unde homo creatus, & homo genitus, oculus per naturam productus, & per miraculum restitutus, ejusdem speciei sunt; ergo si scientia acquisita, & infusa differunt solùm ex causis illas producentibus, non differunt specie.

X. Respond. ant. verum esse, quando procedere à diversis causis contingit per accidens; ut in exemplis allatis, & in scientia per se acquisibili: quæ ejusdem speciei est, sive habeatur per acquisitionem, sive per infusionem, sicut eam habuit Adamus. Non tamen quando procedere à diversis causis contingit per se, & ex natura rei: tunc enim arguere possumus, habere principia formalia specie diversa. Sic in casu. Scientia per se acquisibilis petit causari per respectum ad phantasmata; quia ejus obje-

objectum est quidditas rei materialis abstracta à singularibus, & relucens in phantasmatibus. Scientia verò per se infusa petit causari à superiori lumine; quia specificatur, & habet pro objecto quidditatem rei non abstractam, nec dependentem in sui cognitione à phantasmatibus. Unde fit, quòd per illam directè solùm universale materiale cognoscatur, non singulare, non Angeli, non supernaturalia: per istam autem cognoscantur directè substantiæ universales, & singulares, materiales, & immateriales, eorumque proprietates, imò & ipsa Mysteria gratiæ. Quæ autem differunt objecto formali, differunt specie.

XI. Objicies secundò. Intellectus agens otiosus non esset, etsi in Christo non esset scientia acquisita: haberet enim alias operationes, puta, facere evidentiam principiorum. Sic in Beatis non est frustra, quamvis non abstrahant species: nec frustra fuit in Adamo, quamvis scientiam haberet infusam; ergo &c.

XII. Respondeo, neg. ant. Nam si scientia, quæ per se acquisita vocatur, non fuisset in Christo; intellectus agens, vel in ipso nullam habuisset operationem, vel saltem operatione præcipuâ caruisset; quæ est abstrahere species à phantasmatibus, easque intellectui possibili præsentare.

Neque est idem, vel de Beatis, vel de Adamo. Nam Beati non sunt viatores: & in eis jam habuit suam operationem, vel saltem consecutus est suum terminum. Adamus etiam cùm esset Doctor, quantùm ad naturalia; decuit, ut statim omnium naturalium haberet scientiam, quam sinè infusione non poterat statim habere. Christus autem est Doctor, quantùm ad supernaturalia; & absque infusione scientiæ acquisitæ, habebat notitiam omnium per scientiam beatam, & infusam: unde si scientiam non acquisivisset, non erat ei necessaria operatio intellectus agentis. Sed de hoc infra.

XIII. Objicies tertiò. Inconveniens est dicere, Christum doctum fuisse à sensibilibus, & ab iis didicisse: at si accepisset scientiam ab illis, & species, ab illis veluti didicisset; Magister enim nil aliud videtur facere ad discipulum, quàm ei species, & objecta proponere; ergo &c.

Respondeo, neg. min. Nam discere propriè, non est solùm speciebus ab objecto derivatis, & per intellectum agentem abstractis uti, sed ab aliquo determinari ad intelligendum. Estò autem intellectus animæ Christi usus fuerit speciebus à sensibilibus abstractis; quia tamen à sensibilibus determinatus non fuit ad intelligendum, sed à se ipso, nempe, suo intellectu, non potest propriè dici doctus à sensibilibus.

XIV. Objicies quartò. Ei, quod est plenum, non potest aliquid supperadi: sed intellectus animæ Christi fuit repletus speciebus divinitus infusis; ergo non poterant ei supervenire aliæ species acquisitæ.

Respondeo ex D. Thoma citato, ad 2. *Quòd humana mens duplicem habet respectum. Unum quidem ad superiora: & secundùm hunc respectum anima Christi fuit plena per scientiam inditam. Alius autem respectus ejus est ad inferiora, idest, ad phantasmata, quæ nata sunt movere mentem humanam per virtutem intellectus agentis. Oportuit autem, quòd etiam secundùm hunc respectum anima Christi scientiâ impleretur: Non quin prima plenitudo menti humanæ sufficeret secundùm seipsam; sed oportebat eam perfici etiam secundùm comparationem ad phantasmata.*

§. IV.

Objectiones contra Secundum Assertum.

XV. Objicies primò. Anima Christi ab instanti suæ conceptionis fuit perfecta quoad omnes suas potentias; sed scientia acquisita est

est quædam perfectio humani intellectus; ergo eam habuit ab instanti suæ conceptionis per infusionem, non successivè per acquisitionem.

Confirmatur primò. Adæ in sui conditione fuerunt infusæ omnes scientiæ, etiam ex suo genere acquisibiles; ergo etiam Christo: quia sicut Adam datus fuit Doctor humani generis, multò magis Christus.

Confirmatur secundò. Melius est animæ Christi habere scientias acquisitas actu, quàm in potentia; quia melius est simpliciter esse in actu, quàm in potentia: sed Christo tribuendum est id, quod est melius, & optimum; ergo habuit actu omnes scientias ab instanti suæ conceptionis, etiam acquisibiles.

XVI. Respondeo, animam Christi fuisse perfectam secundùm omnes sui potentias, servato tamen modo connaturali talium potentiarum. Modus autem connaturalis intellectus respectu scientiæ acquisitæ est, illam vi suâ sibi comparare per inventionem, non ab alio accipere: atque multò perfectius est, scientiam acquisitam habere per inventionem, quàm per infusionem. Unde, ne hæc perfectio defuisset animæ Christi, conveniens fuit, ut non statim ab initio scientias acquisibiles haberet; quarum carentia compensatur per hanc majorem perfectionem habendi illas, vi proprii intellectus.

Neque sequitur, pro eo tempore, quo illis caruit, fuisse in Christo ignorantiam. Nam, præterquam quòd estò ea non sciret modo scientiæ acquisitæ; ea tamen sciebat altiori modo per scientiam beatam, & infusam: ad summum sequitur, in eo pro aliquo tempore fuisse non scientiam negativam; idest, non ea scivisse quantùm ad aliquem modum ipsi non debitum, nec ipsi pro eo tempore congruentem.

XVII. Ad primam Confirm. respondeo primò, ex nuper dictis, Adamum datum fuisse Doctorem toti generi humano quoad naturalia: ideoque oportuit, ut ab initio haberet omnes scientias naturales, sicut ab initio habuit perfectam corporis dispositionem, & quantitatem. Sed Christus datus fuit Doctor non scientiarum naturalium, sed Mysteriorum gratiæ: & ideo oportuit quidem, ut horum haberet statim cognitionem, per scientiam infusam; non tamen scientiam acquisibilem naturalium rerum, sicut neque perfectam corporis quantitatem.

Respondeo secundò, Adamum fuisse statim productum in ætate adultâ, & in statu, quo uti poterat scientiâ acquisitâ: ideoque, ut statim docere posset homines, decuit non expectari, ut illam acquireret, sed statim infundi. At Christus non statim, ac conceptus fuit, evasit perfectus homo; sed ab infantia ad pueritiam, à pueritia ad adolescentiam pervenit: unde sicuti in ætate processit, ita in cognitione humanâ per sensibilia decuit, ut procederet. Præterquam quòd si Christo statim à conceptione infusa fuit scientia per se acquisibilis: vel eâ usus fuisset ab infantia, vel non? Si non: ergo frustra, & otiosè ponitur hæc scientia in exordio conceptionis; cùm non fuerit habitura actum, nisi in ætate adultâ. Si sic: in primis est falsum. Organa enim infantilia adhuc indisposita sunt, & inepta ad ministrandum intellectui agenti species. Oportebit ergo, ad hoc sustinendum, sibi fingere novum miraculum, quo organa sensuum, & præcipuè phantasiæ, ex sua naturâ in illa ætate indisposita, reddita fuerunt habilia ad operandum; & sic, quòd scientiâ illâ acquisitâ miraculosè usus fuerit.

Neque valet dicere, puero clauso in utero matris concedi intellectum, & alias potentias etiam sensitivas, etsi pro tunc illis non utatur. Nam disparitas est; quia intellectus, & cæteræ potentiæ sunt proprietates sequentes naturam, & quasi complementum generationis; ideoque debent in

in omni statu convenire. At scientia acquisita non est proprietas animæ, sed potiùs perfectio ex natura suâ successu temporis acquisibilis.

XVIII. Ad secundam Confirm. dico, melius esse animæ Christi habere scientias acquisitas actu, pro eo tempore, quo ipsi talis actus debetur: tunc autem melius est illi talem actum habere, proprio motu sibi activè acquisitum, quàm ab extrinseco passivè acceptum: Christo autem scientia acquisita non debebatur pro statu infantiæ. Cum autem adultus fuit, melius illi fuit, ut eam actu haberet à se, & ex propriis, quàm ab extrinseco. Unde actus melior est potentiâ, quando cætera sunt paria.

XIX. Objicies secundò. Christo in sua conceptione fuerunt infusæ omnes virtutes morales, ex suo genere acquisibiles, ne careret eâ perfectione; ergo etiam omnes virtutes intellectuales, ex suo genere acquisibiles, ne careret illâ perfectione: cùm virtutes intellectuales præstantiores sint simpliciter virtutibus moralibus, ut docet S. Thom. 1. 2. *q.* 66. *a.* 3.

Confirmatur. In utriusque virtutis, tàm moralis, quàm intellectualis acquisitione movet se, qui eam acquirit; ergo si dicimus, Christum suis actibus acquisivisse virtutes intellectuales, nempe, ut se moveat ad illarum acquisitionem, idem deberet dici de virtutibus moralibus: cùm ergo hoc non dicatur, neque dici debebit de virtutibus intellectualibus.

XX. Respondeo primò, neg. ant. Non desunt enim ex Nostris celebres viri, qui sentiant, virtutes morales, per se acquisibiles, non fuisse per accidens infusas Christo; sed ab illo propriis actibus acquisitas: vel in primo instanti suæ conceptionis, ut volunt aliqui: vel, ut volunt alii, decursu temporis eas comparasse. Quæ sententia non videtur dissona à S. Tho. qui, 3. *p. q.* 19. *a.* 3 generaliter docet, quòd habere aliquod donum per se, est nobilius, quàm habere illud per aliud, nisi aliunde aliquod inconveniens vitandum exigat oppositum. Quæ ratio militare potest etiam de virtutibus moralibus, absque ullo inconvenienti. Quòd enim Christus aliquo tempore caruerit hisce virtutibus, hæc carentia non fuit privativa, seu perfectionis, quæ esset illi connaturaliter debita pro illo tempore, quo eâ carebat; sed merè negativa, eo modo, quo dicimus de scientiis per se acquisibilibus. Et etiam quia ejusmodi virtutes non ponuntur in Christo, ut illum simpliciter rectificent, ejusque potentias moderentur; hoc enim jam habebat à gratia unionis, à gratia habituali, nec non à virtutibus infusis: sed, ut connaturali modo rectificetur. Cum autem connaturalis modus harum virtutum exigat, ut rectitudo earum successivè acquiratur; sequitur, nullam privationem rectitudinis fuisse in Christo pro tempore, quo eis caruit. Quæ doctrina applicanda est scientiis acquisitis.

XXI. Respondeo secundò, co. ant. neg. conf. Quamvis enim virtutes intellectuales simpliciter, seu in ratione specificâ nobiliores sint; ut docet tamen 1. 2. *q.* 66. *a.* 3. in ratione virtutis, morales præcedunt: ideoque simpliciter virtutes dicuntur, quia faciunt subjectum, in quo sunt, absolutè moraliter bonum. Quamvis autem Christo non statim debita fuerit omnis bonitas, & perfectio physica; debita tamen fuit illi pro quolibet tempore omnis, & quæcumque bonitas, & perfectio moralis: cùm esset datus ut exemplar omnis perfectionis, & virtutis moralis, non autem datus esset Magister omnis scientiæ naturalis: ideoque statim habere debuit omnes virtutes morales, non verò statim omnes scientias acquisibiles. Hinc

XXII Ad Confirmat. dico, majus bonum fuisse Christo rectificari omni modo, quo rectificabilis erat moraliter; quàm eo pro aliquo tempore carere, ut rectitudinem illam suis acti-

actibus acquireret, propter dicta. Non tamen fuit majus bonum, ab initio habere omnem modum rectitudinis physicæ, sed decuit eam acquirere; nec enim ei ab initio debebatur, sed potiùs ab eo successivè acquirenda erat: ne intellectus agens omni suo actu careret, ac in eo otiosus esset, ac frustraneus.

XXIII. Dices. Ideo negatur, Christum meruisse suam beatitudinem; quia licèt sit aliqua perfectio habere beatitudinem ex meritis, multò tamen major est imperfectio carentia illius, ut ostendit S. Th. 3. *p. q.* 9. *a.* 2. ergo à pari.

XXIV. Respondeo, neg. conf. Ut enim docet S. Tho. loco citato, Christus est datus, ut perduceret homines ad beatitudinem; unde statim eam debuit in se habere: non tamen est datus, ut ad rerum naturalium cognitionem homines perducat, unde eam non debuit habere statim. Deinde, divinæ visionis carentia non poterat aliâ majori perfectione suppleri: at carentia scientiæ acquisitæ per breve tempus supplebatur ex aliis perfectioribus scientiis, nempe, beatâ, & infusâ, quæ in Christo fuerunt ab instanti suæ conceptionis. Unde absque dispendio perfectionis eâ carere poterat. & secundum connaturalitatem naturæ eam successivè acquirere: sicut successivè acquisivit augmentum quantitatis, & virium corporis.

XXV. Sed instabis. Licèt in Christo permitti possit aliqua carentia perfectionis corporalis, ob finem redemtionis; ex vi tamen unionis cum Verbo ita debetur ei omnis perfectio partis intellectualis, ut nunquam illâ caruerit: cum hoc ad finem redemtionis non conducat.

XXVI. Respondeo, neg. ant. Ad perfectionem enim. & dignitatem personæ assumentis pertinet quidem, ut natura assumta omni ex parte sit perfecta, perfectione supernaturali, & naturali etiam, quæ pro singulis temporibus, & ætatibus est debita: scientia verò per se acquisibilis non est perfectio debita naturæ assumtæ, pro instanti suæ conceptionis. Et licèt non conducat ad finem redemtionis eam habere successivè; attamen eam sic habere, erat habere connaturali modo per operationem intellectus agentis, ne esset otiosus: neque obstabat dignitati Verbi, sed veritatem humanæ naturæ in statu viæ confirmabat. Unde S. Th. 3. *p. q.* 12. *a.* 2. dicit, talem habitum in Christo augeri potuisse: *Ex hoc scilicet, quòd intellectus agens post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus, poterat etiam alias, & alias abstrahere.*

XXVII. Objicies tertiò. Ex jam admissis, Christo fuerunt ab initio infusæ omnes virtutes morales ordinis naturalis; ergo fuit illi infusa prudentia, quæ omnium virtutum directrix, & quasi auriga est. Atqui cognitio perfecta prudentiæ, utpote practica, supponit perfectam cognitionem speculativam, non solùm primorum principiorum, sed etiam universalium conclusionem, à quibus judicium prudentiale in omnibus eventibus pendet; ergo habuit ab initio scientiam horum, & consequenter etiam omnium: cum una nequeat perfectè haberi sinè cæteris.

Confirm. Christus ab initio habuit usum rationis, nedum in supernaturalibus, sed etiam in naturalibus; ergo ad talem usum fuit perfectè dispositus per scientias naturales.

XXVIII. Respondent aliqui, Christum habuisse ab initio prudentiam naturalem ei infusam, sumtam pro habilitate, ac promtitudine; species verò ad usum illius requisitas propriis actibus comparasse: ideoque non statim usum illius habuisse. Sicut nobis indita est à natura promtitudo, & facilitas ad judicandum de primis principiis; quamvis actuale judicium illorum non possimus habere, nisi per species acquisitas.

Verùm stando in dictis, concedo ant. & conf. & ad min. subsumtam

dico, in Christo fuisse scientiam de conclusionibus, quæ illi debita erat pro singulis temporibus, & ætatibus: ideoque ab initio habuit cognitionem speculativam, per scientiam per se infusam: per acquisitam verò non habuit ab initio, sed per species abstractas, & scientiam experimentalem, quam in dies augebat, ut diximus ex S. Thom. 3. *p. qu.* 12. *a.* 2.

XXIX. Ad Confirm. etiam respondeo, Christum habuisse ab initio usum rationis per scientiam beatam, & infusam, non verò per acquisitam: quia hujus actus per se dependet à speciebus acquisitis, quas in instanti conceptionis non habuit, sed progressu ætatis comparavit.

XXX. Objicies quartò. Scientia acquisita in Christo debuit esse excellentissima; ergo debuit esse illi per accidens infusa: aliàs si illam acquisivisset, cùm Christus studio non vacaverit, & paucarum rerum experientiam habuerit, scientiam valdè imperfectam habuisset.

XXXI. Hæc objectio petit, ut explicemus, quomodo Christus scientias naturales acquisierit. Duplex ergo est modus (ex S. Tho. 3. *p. qu.* 9. *a.* 4. *ad* 1. ut supra indicavimus) acquirendi scientiam. Unus, per inventionem, quatenus ab experimento aliquorum aliquis in multorum notitiam venit: quo pacto antiqui Philosophi scientias comparaverunt. Qui modus est excellentior, quia nobilius est acquirere scientiam per seipsum, quàm ex disciplina Magistri. Alius, per disciplinam, & addiscendo; sicut discipulus acquirit scientiam, eam audiendo à Magistro, vel libris studendo.

Christum ergo scientias non acquisivisse, eas addiscendo, sive ab homine, sive ab Angelis, certum est. Non ab homine. Quia, ut docet S. Tho. infra, q. 12. a. 3. *In quolibet genere id, quod est primum movens, non movetur secundùm illam speciem motus; sicut primum alterans non alteratur: Christus autem constitutus est à Deo Caput Ecclesiæ, quin imò omnium hominum; ut non solùm omnes per ipsum gratiam acciperent; sed etiam ut omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Unde ipse dicit, Joan.* 18. *v.* 37. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. *Et ideo non fuit conveniens ejus dignitati, ut à quocumque homine doceretur.*

Quòd si Christus, *Lucæ* 2. inventus fuit interrogans eos (Doctores) *Interrogabat* (ait Origenes apud S. Th. ibi ad 1.) *non, ut aliquid addisceret, sed ut interrogans erudiret: ex uno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare, & respondere sapienter.* Unde & ibidem in Evangelio sequitur: *Et stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis ejus.*

Etsi autem concedamus, Christum accepisse scientiam à sensibilibus; negamus tamen eum accepisse scientiam ab hominibus. Quia, ut ait S. Tho. ibi, *ad* 2. accipere scientiam à sensibilibus, est illam accipere ab eis, ut à signis, quibus Deus manifestat suam sapientiam. Unde sensibilia sunt quasi voces, quibus Deus loquitur nobis: & sic instrui est edoceri à Deo, quod Christum non dedecet.

XXXII. Nec etiam ab Angelis Christus suam doctrinam accepit. Quia, ut docet idem S. Thom. *a.* 4. anima Christi, quia humana, & media inter spirituales substantias, & res corporales, duobus modis nata erat perfici: vel à sensibilibus, secundùm scientiam experimentalem, ad quam non requiritur lumen angelicum, sed lumen intellectus agentis.

Vel ex impressione à causa superiori, secundùm scientiam infusam, quam immediate adepta est à Deo: *Sicut enim anima illa supra communem modum creaturæ unita est Verbo in unitate personæ; ita supra communem modum hominum immediatè ab ipso Dei Verbo repleta est scientiâ: non autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia Verbi rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in* 2. *su-*

per

per Genes. ad litteram, c. 8. Augustinus dicit.

Hine illa confortatio Angeli, de qua Lucas, c. 22. *Non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Unde Beda dicit super Lucam, c. 92.* In documento utriusque naturæ, & Angeli ei ministrasse, & eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio: sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur: *Ut scilicet in nobis fides Incarnationis ejus confirmetur.* Hæc S. Thom. ibi, *ad* 1.

Hinc pariter licèt corpus Christi, quia passibile, subjectum foret impressioni corporum cœlestium; anima tamen ejus, quia à Deo erat repleta scientiâ, & gratiâ, non fuit subjecta impressioni cœlestium spirituum. Ita ex S. Thom. *ad.* 3.

XXXIII. Nunc ad objectionem ab initio propositam dico, animam Christi scientiam acquisivisse, non studio, & disciplinâ, sed per inventionem: unde dicitur, quòd proficiebat scientiâ, & ætate. Ætas autem opportunè requiritur ad hoc, ut homo acquirat scientiam per inventionem: & ita Christus non statim, sed procedente ætate scientiam experimentalem acquirebat. Cumque ex ingenii sui perfectissimo acumine ex paucorum experimento propriâ inventione ad multorum notitiam deveniret; ideo perfectissimam scientiam supet omnes homines assecutam fuisse, credendum est.

Nomine autem scientiæ acquisitæ in Christo intelligimus quamcumque scientiam, sive speculativam, sive practicam; imò etiam artem mechanicam: cùm hæc etiam virtus intellectualis sit, & pertineat ad absolutam perfectionem intellectus; unde S. Tho. 3. *p. q.* 13. *a.* 1. *ad* 3. ponit in Christo scientiam omnium factibilium: earum tamen usum non habuit, nisi fortè artis fabrilis; cujus usum affirmant aliqui eum habuisse, moti ab illo, Marci 6. v. 3. *Nonne hic est faber?* Hoc verum est, ait S. Tho. 3. *par. qu.* 12. *art.* 1. quòd *Sicut per scientiam inditam scivit anima Christi omnia illa, ad quæ intellectus possibilis est quocumque modo in potentia: Ita per scientiam acquisitam scivit omnia illa, quæ possunt sciri per actionem intellectus agentis.* Sed pro horum notitia sit.

QUÆSTIO II.

De Objecto Scientiæ Animæ Christi.

Stabilitâ in anima Christi scientiâ beatâ, infusâ, & acquisitâ, videndum superest, quid hac triplici scientia cognoverit: quod præsenti quæstione præstabimus. At quia de scientia acquisita satis apparet ex dictis; ideo de scientia beatâ, & infusâ præcipuus sermo erit.

DUBIUM I.

An Anima Christi per Scientiam Beatam Comprehenderit Divinam Essentiam?

§. I.

Aliquibus notatis ponitur Resolutio.

I. Comprehendere aliquod objectum, illud cognoscendo, dupliciter stat: seu comprehensio dupliciter dicitur, ex D. Tho. 1. *p. q.* 12. *a.* 7. *ad* 1. Uno modo, prout idem est, ac rei *tentio*, seu assecutio. Sicut enim cùm aliquem, quem insequebamur, jam assecuti sumus, & tenemus, illud comprehendere, idest, tenere dicimur, juxta illud Cantic. 3. v. 4. *Tenui eum, nec dimittam*: ita homo, qui hic insequitur Deum per spem, dum in Patria illum jam videt, ac eo fruitur, Deum comprehendere, seu tenere dicitur. Quo sensu dicebat Paulus, 1. *Cor.* 9. *v.* 24. *Sic Currite, ut comprehendatis.*

Et ad

Et ad Philip. 3. v. 12. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Et hoc modo animam Christi, & quemcumque Beatum comprehendere, idest, tenere, Deum, certum est. Comprehensio enim hoc modo *Est una de tribus dotibus animæ, quæ respondet spei, sicut visio fidei, & fruitio caritati. Non enim apud nos omne quod videtur, jam tenetur vel habetur; quia videntur interdum distantia, vel quæ non sunt in potestate nostra. Neque iterum omnibus, quæ habemus, fruimur: vel quia non delectamur in eis: vel quia non sunt ultimus finis desiderii nostri, ut desiderium nostrum impleant, & quietent. Sed hæc tria habent Beati in Deo: quia & vident ipsum, & videndo tenent sibi præsentem, in potestate habentes semper eum videre; & tenentes fruuntur sicut ultimo fine desiderium implente.* Ita S. Thom. citatus.

II. Alio modo. Sumitur comprehensio magis strictè, secundùm quòd aliquid sic in comprehendente includitur, ut nihil ejus extra comprehendentem sit: sicut aqua dicitur comprehendi à vase, quia sic totaliter in vase includitur, ut nihil aquæ sit extra vas. Unde cognitio comprehensiva hoc modo definitur à S. Thoma, loco citato, *in Corp.* quòd sit cognitio, quâ objectum *Tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile*, seu quantum petit cognoscit. Et ab Augustino (Lib. de videndo Deo, Epist. 112. modò 147. ad Paulinam c. 9.) *Totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut cujus fines circumspici possunt.* Idest, sic introspicitur, ut videantur in illo non solùm omnia, quæ sunt in ipso formaliter, sed quæ etiam virtualiter; seu omnia, ad quæ se extendere potest. Et hæc est comprehensio, de qua loquimur. Hoc modo Deum comprehendi posse à Beatis negavimus, *Tom. 2. in 1. p. Q. 5. de Objecto Vis. Beatificæ, Dub. 1.* Nunc de anima Christi brevi stilo hoc idem quæremus, remittentes Studiosum ad ea, quæ citato loco diximus.

III. Quoad animam Christi fuit error Augustini de Roma, Archiep. Nazareni, ex ordine Heremitarum, qui, ut refertur in Concilio Basileensi, *Sess. 22.* inter alia asserebat, animam Christi *Videre Deum tàm clarè, & intensè, quantum clarè, & intensè Deus videt se ipsum.* Cujus error ex altero nascebatur, quo putabat, quòd in Christo natura assumta sit realiter idem cum persona assumente. Qui errores in eodem Concilio damnati fuerunt, Sessione citatâ, anno 1435. esto autem Concilium Basileense, quoad ea, quæ non fuerunt à Summis Pontificibus approbata, nullius auctoritatis sit; quoad censuras tamen, præsertim istas, tùm quia ante Concilii translationem factas, tùm ratione materiæ, approbatum ab Eugenio IV. & Nicolao V. ejus Successore censendum est. Quare

IV. Dico. Anima Christi nec comprehendit, nec comprehendere potest, aut potuit Deum, seu divinam essentiam. Probo ratione S. Tho. 3. *p. qu. 10. art. 1.* hoc modo: *Sic facta est unio naturarum in persona Christi, quòd tamen proprietas utriusque naturæ inconfusa permanserit: ita scilicet, quòd increatum manserit increatum, & creatum manserit infra limites creaturæ, sicut Damascenus dicit*, l. 3. Orthodox. fidei c. 3. & 4. Atqui *est impossibile, quòd aliqua creatura comprehendat divinam essentiam, sicut in prima parte* (q. 12. a. 1. 4. & 7.) *dictum est; ergo dicendum, quòd anima Christi nullo modo comprehendit divinam essentiam.* In confirmationem præfatæ rationis recolenda sunt, quæ diximus, *Tom. 2. in 1. p.* loco citato: superfluum enim esset ea repetere.

V. Ex his infertur: Animam Christi nec cognovisse, nec cognoscere potuisse in Verbo omnes creaturas possibiles in Verbo contentas. Et ratio est, Quia, ut diximus, *Tom. 2. in*

1. p.

1. *p.* citato, *Dub.* 2. §. 2. ex cognitione omnium possibilium in Verbo, & ex vi cognitionis divinæ essentiæ, argueretur comprehensio Dei: quia tali cognitione argueretur, divinam essentiam esse intimè penetratam, & totaliter pervasam, tùm quoad apparentia, tùm quoad latentia in ipsa: ita ut nihil divinæ essentiæ, sive de apparentibus, sive de latentibus, & quasi in ipsa imbibitis, & quasi clausis lateret cognoscentem; quod idem est, ac comprehendere. Sicut comprehenderet principium, qui omnes conclusiones, quæ ex ipso inferri quoquo modo possunt, in ipso cognosceret; quia modus cognoscentis adæquaret modum rei cognitæ. Cùm ergo anima Christi nequat comprehendere Deum, nequit cognoscere omnia possibilia in Deo, ex vi cognitionis Verbi. Vide S. Thom. *Qu.* 20. *de Verit. art.* 4. & 5. & 3. *part. quæst.* 10. *art.* 2. Ubi loquens de iis, quæ sunt in potentia divinâ, nunquam reducenda, vel reducta ad actum, ait: *Et hujusmodi non omnia cognoscit in Verbo anima Christi. Hoc enim esset comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: quod esset comprehendere divinam virtutem, & per consequens divinam essentiam. Virtus enim qualibet cognoscitur per cognitionem omnium, in quæ potest.*

§. II.

Respondetur Objectis.

VI. Objicitur primò. Anima Christi comprehendit scientiam visionis Dei; ergo etiam divinam essentiam: cùm non minus sit incomprehensibilis hæc, utpote divinum attributum, quàm divina essentia. Ant. prob. primò. Quia anima Christi cognovit quidquid cognoscit Deus scientiâ visionis, ut docet D. Tho. hîc *q.* 10. *a.* 2. ergo sicut qui cognosceret omnia, quæ Deus cognoscit scientiâ simplicis intelligentiæ, hanc comprehenderet: ita qui cognoscit quidquid cognoscit scientiam visionis &c.

Secundò. Anima Christi comprehendit potentiam generativam Patris æterni, cùm cognoscat quidditativè Filium, qui est terminus adæquatus: qui autem quidditativè cognoscit terminum adæquatum alicujus potentiæ, cognoscit comprehensivè potentiam; ergo etiam comprehendit divinam essentiam.

Tertiò. Anima Christi comprehendit visionem beatificam; ergo etiam divinam essentiam: non enim potest comprehendi actus, quin comprehendatur ejus objectum specificativum.

VII. Respondeo, aliquos concedere, animam Christi comprehendere scientiam visionis Dei; quia hæc solùm se extendit ad ea, quæ de facto fuerunt, sunt, & erunt. Neque scientia visionis, ut talis, est attributum Dei, sed libera terminatio ad creaturas: unde benè comprehendi potest, quin comprehendatur Deus.

VIII. Sed veriùs respondetur, neg. ant. Quia cum scientia visionis in Deo, adæquatè sumta, sit idem attributum cum scientia simplicis intelligentiæ, deberet etiam comprehendi ista; & sic comprehendi etiam omnia possibilia, quæ sunt terminus illius.

Ad primam probat. ant. nego cons. cum S. Thom. citato, *ad* 3. ubi ait: *Quòd quantitas scientiæ non solùm attenditur secundùm numerum scibilium, sed etiam secundùm claritatem cognitionis. Quamvis igitur scientia animæ Christi, quam habet in Verbo, parificetur scientiæ visionis, quam Deus habet in se ipso, quantùm ad numerum scibilium; scientia tamen Dei excedit in infinitum, quantùm ad claritatem cognitionis, scientiam animæ Christi: quia lumen increatum divini intellectus in infinitum excedit lumen creatum quodcumque receptum in anima Christi. Licèt, absolutè loquendo, scientia divina excedat scientiam animæ Christi, non solùm quantùm ad modum cognoscendi, sed etiam quantùm ad numerum scibilium.*

lium. Quia scientia divina omnia cognoscit, quæ Deus potest facere, quæ tamen scientia animæ Christi non cognoscit. Unde negari potest etiam antec.

Ad secundam probationem, nego ant. Ut enim comprehendatur potentia generativa Patris, debet non solùm quidditativè, sed comprehensivè cognosci Verbum genitum; nimirum quoad omnes respectus ad creaturas etiam possibiles: quod animæ Christi repugnat.

Ad tertiam, omisso ant. nego conf. Comprehensio enim visionis Dei non arguit comprehensivam cognitionem Dei, sed ad summum quidditativam; eo nimirum modo, quo attingit illum visio creata. Dato enim, quòd comprehensio cognitionis comprehensivæ, & adæquantis objectum inferat comprehensionem objecti; non tamen comprehensio cognitionis solùm quidditativæ, & non adæquantis, qualis est visio creata Dei. Nam ex comprehensione ejus solùm sequitur, quòd cognoscantur omnia ea, ad quæ se extendit: cùmque se extendat solùm ad prædicata formalia, & quidditativa Dei, non verò ad omnia etiam virtualia; ideo &c.

IX. Objicies secundò. Deus, ut comprehensibilis, continetur sub objecto intellectus animæ Christi, non minus, ac Deus clarè visibilis: cùm ens, inquantùm ens, sit objectum intellectus, sub quo Deus, ut comprehensibilis, continetur.

Respondeo, neg. ant. Sub objecto enim intellectus creati animæ Christi continetur Deus, ut cognoscibilis modo finito: Deus autem, ut comprehensibilis, est cognoscibilis solùm modo infinito.

X. Objicies tertiò. Magis est uniri Deo secundùm esse personale, quàm secundùm esse intentionale per visionem: sed sicut Damascenus dicit, *lib. 3. fidei Orth. cap. 6.* tota divinitas in una personarum unita est humanæ naturæ in Christo; ergo multò magis tota natura divina videtur ab anima Christi.

XI. Respondeo cum S. Thom. 3. *p. q.* 10. *a.* 1. *ad* 2. neg. min. in sensu arguentis. Nam *Nec etiam in unione, quæ est secundùm esse personale, natura humana comprehendit Dei Verbum, sive naturam divinam: quæ quamvis tota unita fuerit humanæ naturæ in una persona Filii; non tamen fuit tota virtus divinitatis ab humana natura quasi circumscripta.... & similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamen eam comprehendit; quia non totaliter eam videt, idest, non ita perfectè sicut visibilis est.*

XII. Objicies quartò. Id, quod convenit Filio Dei per naturam, convenit Filio hominis per gratiam, ut August. dicit, *l. 1. de Trinit. c.* 13. sed comprehendere divinam essentiam convenit Filio Dei per naturam; ergo convenit Filio hominis per gratiam.

XIII. Respondeo ex D. Thom. *a.* 1. citato, *ad* 3. dist. conf. Filio hominis, ratione personæ, con. conf. Ratione humanitatis, nego conf. *Verbum* igitur *illud Augustini est intelligendum de gratia unionis, secundùm quam omnia, quæ dicuntur de Filio Dei secundùm divinam naturam, etiam dicuntur de Filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundùm hoc verè potest dici, quòd Filius hominis est Comprehensor divinæ essentiæ, non quidem secundùm animam, sed secundùm divinam naturam. Per quem etiam modum potest dici, quod Filius hominis est Creator.*

XIV. Eodem modo exponendus est Isidorus, dum, *l. 1. de Summo bono, c.* 5. ait: *Trinitas sibi soli nota est, & homini assumto* — Ut enim docet S. Th. in 3. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 2. *quæst.* 1. *ad* 1. vel dicendum, quòd Isidorus non æquiparat cognitionem hominis assumti cum cognitione, quam habet Trinitas de seipsa comprehensivè, & quantùm ad omnia, tàm formalia, quàm virtualia; sed solùm quantùm ad cognitionem merè intuitivam. Ac si dicat: Trinitas sibi soli intuitivè nota est,

est, & homini assumto. Vel si loquitur de cognitione comprehensivâ, dicendum, quòd convenit *Homini assumto, non ratione humanæ naturæ, sed ratione divina.*

DUBIUM II.

Quid Cognoverit Anima Christi in Verbo, per Scientiam Beatam.

§. I.

Quædam Præmittuntur.

I. EA, de quibus dubitari potest, an anima Christi cognoscat in Verbo, sunt, primò: omnia decreta Dei de rebus futuris, quæ in aliqua differentiâ temporis ponendæ sunt, sive præsentes, sive futuræ; cogitationes cordium, quas habituri sunt homines, & Angeli per totam æternitatem. Secundò: omnia possibilia contenta in virtute cujuscumque creaturæ, quæ à Christo videtur in Verbo. Omnia enim possibilia, contenta in virtute omnipotentiæ Dei, non videri ab anima Christi, suppono ex dictis præcedente Dubio.

II. Multa esse aliquando eventura, quæ Christi anima, etiam per scientiam beatam, ignoraverit, non defuere hæretici, qui dixerint. Celsus enim, referente Origene, *l.* 2. *contra Celsum*, negavit, Christum præscivisse quæ fuerat passurus. Agnoetæ etiam, idest, Ignorantes, auctore Themistio (seu, ut alii volunt. Theophronio) patriâ Cappadoce, teste Gregorio, *l.* 10. *Ep.* 39. *olim* 42. & Isidoro, *l.* 8. *Ethimolog. c.* 9 senserunt, Christum ignorasse saltem diem Universalis Judicii. His subscripsere Lutherus, in *Sermone de Natali Domini*: Zuinglius, ad *c.* 24. Matth. & Calvinus — Ex Catholicis autem quidam admittentes, Christum in Verbo omnia futura vidisse, quorum successioni aliquando finis imponetur; ut sunt substantiæ, quarum generatio, cessante Cœlorum motu, finietur: id tamen negant de futuris, quæ sinè fine successionem habebunt; ut sunt cogitationes cordium hominum, & Angelorum per totam æternitatem duraturæ. Ita Richardus, in 3. *dist.* 14. *a.* 2. *q.* 3. Cui favere videtur S. Bonaventura, dum docet, præfata futura non simul, sed successivè cognoscenda fore ab anima Christi: & consequenter non per scientiam beatam, quæ successionem in cognitione objectorum non admittit. Sed his non obstantibus

§. II.

De Rebus, quæ Sunt, Fuerunt, & Erunt.

III. DIco. Omnia divina decreta circa res, quæ sunt, fuerunt, vel aliquando erunt: imò etiam res ipsæ per talia decreta dispositæ, & ordinatæ pro quavis differentia temporis, sive terminum habituræ sint, sive noo, ab anima Christi per scientiam beatam plenè, ac simul cognitæ fuerunt. De hoc aliqua diximus, Tract. præcedente, ubi ostendimus, ignorantiam non fuisse assumtam à Verbo. Huic veritati fidem facit Christus ipse, dum *Jo.* 5. *v.* 20. dicit: *Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit.* Non demonstrat autem ei, ut Verbo, quia omnia videt eâdem scientia, quâ Pater; ergo demonstrat ei, ut homini, in ipso Verbo. Rursus: *Joan.* 21. *v.* 17. Petrus ad Jesum dixit: *Domine, tu omnia nosti: tu scis quia amo te.* Quibus facit sensum, quòd Christus omnia nosset, & etiam ejus cor, ac internum animi sui erga ipsum amorem. Quò spectant etiam verba Lucæ, c. 9. v. 47. *At Jesus videns cogitationes cordis eorum*: cap. 6. v. 8. *Ipse verò sciebat cogitationes eorum.* Et Jo. 2. v. 25. *Opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat, quid esset in homine.*

IV. Porro: cum *Joan.* 21. dicitur, quòd Christus *Omnia* noverit; non ita est extendendum, ut omnia noverit etiam possibilia, contenta in omnipotentia Dei. Nam, ut supra dictum est, & docet S. Tho. 3. *p. q.* 10. *a.* 2. ly *Omnia*, distribuit quidem pro omnibus, *Quæ quocumque modo sunt, vel erunt, vel fuerunt; vel facta, vel dicta, vel cogitata à quocumque, secundùm quodcumque tempus: & sic dicendum est, quòd anima Christi in Verbo cognoscit omnia.* Non verò distribuit pro omnibus, quæ sunt in potentia Dei, & nullo modo reducenda in actum.

V. Probatur ergo hæc Assertio ratione S. Tho., dicto *a.* 2. Christus per scientiam beatam videt omnia, quæ spectant ad suum statum: sed ad statum Christi pertinent omnia supra enumerata in Assertione; ergo hæc omnia videt. Maj. patet. Si enim, ut à Theologis admittitur, nulli intellectui beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia, quæ ad ipsum spectant, ejusque statum; id à fortiori non deerit animæ Christi. Et ratio est: quia scientia beata cùm constituat animam beatam; debet habere vim satiandi omnem ejus rationabilem appetitum, juxta illud, Psalmi 16. v. 15. *Satiabor cùm apparuerit gloria tua*: anima autem rationabiliter appetere potest ea, quæ pertinent ad se, & ad statum suum. Min. autem probatur. Sicut tota una Religio, & ea, quæ successivè in ea contingunt, pertinent ad statum Fundatorum; ita totum hoc Universum, & quæcumque in eo accidunt, & decreta Dei circa illa, spectabunt ad statum Christi: ipse enim, ut homo, est Caput totius Universi hominum, & Angelorum; & ei omnia, ut supremo Rectori subduntur, juxta illud Psalmi 8. v. 7. *Constituisti eum super opera manuum tuarum: Omnia subjecisti sub pedibus ejus*, explicatum de Christo à Paulo, 1. Cor. 15. v. 26. & 27. *Omnia subjecta sunt ei sinè dubio, præter eum, qui subjecit ei omnia*. Et ibid. c. 3. v. 22. *Omnia enim vestra sunt, Vos autem, Christi; Christus autem Dei*. Cùmque Christi Regnum sit æternum, dicente Angelo, Lucæ 1. v. 32. *Regnabit in Domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis;* sequitur, quòd omnia, quæ per totam æternitatem in hominibus, & Angelis evenient, ad ejus statum spectabunt. Cùm ergo omnia, quæ in una Religione eveniunt, & eventura sunt, ejus Institutor beatus videat in Verbo; Christus omnia, quæ in Universo eveniunt, & evenient, in Verbo videbit.

Accedit: quòd Christus constitutus est Judex omnium, quia Filius hominis, Jo. 5. v. 22. *Omne judicium dedit Filio*; & v. 27. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est*: sed ad Judicem universalem, spectat cognoscere, tùm actus liberos, qui ejus judicio immediatè subsunt; nec non tempora, & momenta, nec non creaturas omnes, quibus homines, vel Angeli benè, aut malè uti possunt; ergo &c. *Ad Christum autem* (inquit S. Tho. a. 2. laudato) *& ad ejus dignitatem spectant quodammodo omnia, inquantùm ei subjecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium Judex constitutus à Deo*, Quia Filius hominis est, *ut dicitur Jo. 5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia secundùm quodcumque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum est Judex: ita ut quod de eo dicitur, Jo. 2.* Ipse enim sciebat, quid esset in homine. *possit intelligi non solùm quantùm ad scientiam divinam, sed etiam quantùm ad scientiam animæ ejus, quam habet in Verbo*.

§. III.

Respondetur Objectis.

VI. Objicies primò in favorem Celsi. Si Christus præscivit quæ passurus erat: vel illa potuit vitare, vel non. Si potuit; ergo fuit imprudens, illa non præcavendo. Si non potuit; ergo impotens fuit, quod impium

impium est affirmare de Christo; ergo dicendum potiùs, illa mala, quæ passurus erat, Christum non prævidisse.

VII. Respondeo, Christum præscivisse mala, quæ passurus erat. *Joannis* enim 18. *v.* 4. dicitur: *Jesus itaque sciens omnia quæ ventura erant super eum, processit &c.* quod Discipulis suis sæpiùs prædixit, ut *Matth.* 20. *v.* 18. 19. 28. *Marci* 14. & alibi. Sciebat ergo Jesus mala, quæ ventura erant super eum, & poterat illa à se avertere: *An putas* (dixit Jesus Petro, Matth. 26. v. 53.) *quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones Angelorum?* Potuit ergo, sed noluit: nec fuit imprudens. Cùm enim sciret voluntatem Patris sui esse, ut pateretur, prudentissimè voluit illi se conformare.

VIII. Objicies secundò pro Agnoitis. Christus, *Marci* 13. loquens de die judicii ait, v. 32. *De die autem illo, vel horâ nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque Filius, nisi Pater*; ergo non omnia sciebat in Verbo.

Hoc textu abutebantur Arius, & Eunomius illum interpretantes, non de scientia animæ Christi, quam in eo non ponebant, ut supra vidimus; cùm ponerent, Verbum stare loco mentis, & scientiæ in Christo: sed de scientia, & divinâ cognitione Filii, seu Verbi, quod inferius Patre, etiam quoad scientiam, ponebant. Sed hoc, ait S. Tho. hoc 2. 2 ad 1. *Stare non potest: quia per Verbum Dei facta sunt omnia, ut dicitur Jo. 1. Et inter alia facta sunt etiam per ipsum omnia tempora. Nihil autem per ipsum factum est, quod ab eo ignoretur.*

IX. *Dicitur ergo nescire diem* (prosequitur S. Tho.) *& horam judicii, quia non facit scire. Interrogatus enim super hoc ab Apostolis, Act. 1. hoc eis noluit revelare: sicut è contrario legitur, Gen. 22.* Nunc cognovi, quod timeas Deum, *idest, nunc cognoscere te feci. Dicitur autem Pater scire, quia hujusmodi cognitionem tradidit Filio. Unde in hoc ipso, quod dicitur*, nisi Pater, *datur intelligi, quòd Filius cognoscit; & non solùm quantùm ad divinam naturam, sed etiam quantùm ad humanam. Quia, ut Chrysostomus argumentatur* (Homil. 78. in Matth.) *Si Christo homini datum est, ut sciat, qualiter oporteat judicare, quod est majus; multò magis datum est ei scire, quod minus est, scilicet, tempus judicii.* Ita S. Thomas, qui addit: *Origenes tamen* (Tract. 30. in Matth.) *hoc exponit de Christo, secundùm corpus ejus, quod est Ecclesia, quæ hoc tempus ignorat. Quidam autem dicunt, hoc esse intelligendum de Filio Dei adoptivo, non de Filio naturali.*

X. Objicies tertiò. Deus perfectiùs videt essentiam suam, quàm anima Christi; ergo plura cognoscit in Verbo, quàm anima Christi; ergo anima Christi non cognoscit omnia in Verbo.

Respondetur cum S. Tho. dicto *a.* 2. *ad* 2. dist. ultimum conf. Non cognoscit omnia, quæ Deus cognoscit, tàm per scientiam visionis, quàm per scientiam simplicis intelligentiæ, co. conf. Non cognoscit omnia, quæ Deus cognoscit per scientiam visionis, nego conf. *Deus ergo intantùm perfectiùs cognoscit suam essentiam, quàm anima Christi, quòd eam comprehendit. Et ideo cognoscit omnia, non solùm quæ sunt in actu, secundùm quodcumque tempus, quæ dicitur cognoscere scientiâ visionis; sed etiam omnia, quæcumque ipse facere potest, quæ dicitur cognoscere per simplicem intelligentiam .... Scit ergo anima Christi omnia, quæ Deus in seipso cognoscit, per scientiam visionis: non tamen omnia, quæ Deus in se ipso cognoscit, per scientiam simplicis intelligentiæ. Et ita plura scit Deus in seipso, quàm anima Christi.*

XI. Neque dicas, ex hoc sequi, quòd scientia animæ Christi esto, non adæquet scientiam simplicis intelligentiæ, adæquet tamen scientiam visionis Dei: cùm anima Christi sciat omnia, quæ Deus scit scientiâ visionis.

Nam ex dictis, *Dub. praced.* §. 2. *num.* 8. cum S. Tho. hoc *a.* 2. *ad.* 3. nego sequelam. In primis enim scientia animæ Christi, estò quantùm ad numerum scibilium parificetur scientiæ visionis Dei; ab hac tamen exceditur in infinitum, quantùm ad claritatem: cùm ista cognoscat omnia per lumen infinitum, illa verò per lumen finitum — Deinde, absolutè loquendo, scientia visionis divina excedit scientiam animæ Christi, etiam quoad numerum scibilium; quia scientia visionis divina licèt ex terminatione secundariâ, & accidentariâ ad sola præsentia, præterita, & futura extendatur; essentialiter tamen, & adæquatè sumta, cùm idem attributum sit, ac scientia simplicis intelligentiæ, terminatur etiam ad omnia possibilia, contenta in divina omnipotentia, ad quæ anima Christi non se extendit: ideoque, nec quoad numerum scibilium, potest eam adæquare.

XII. Objicies quartò. Scientia animæ Christi finita est, & ejus lumen, quamvis perfectissimum, finitum tamen est; ergo non potest simul, & unico intuitu cognoscere saltem futura, quæ terminum non sunt habitura, nempe, cogitationes cordium, quas Angeli, & homines habituri sunt per totam æternitatem. Conf. prob. Futura, quæ terminum non sunt habitura, sunt infinita: sed non potest aliqua cognitio simul attingere objecta infinita, nisi sit infinita, & habens lumen infinitum; ergo &c. Min. prob. Tùm quia: objecto infinito nequit proportionari lumen, & cognitio finita — Tùm quia: cognitio attingens in Verbo duo objecta, est perfectior illâ, quæ attingit unum tantùm objectum in illo; ergo cognitio attingens in illo infinita objecta, erit infinitè perfectior cognitione attingente unum objectum: quia sicut crescentibus objectis in determinato numero, crescit determinatè cognitio; ita crescentibus objectis in infinitum, crescit infinitè cognitio. — Tùm tertiò: nam quia cognitio attingens in Verbo omnia possibilia, attingeret infinita, esset cognitio infinita, & habens lumen infinitum; ergo à pari.

XIII. Variis huic objectioni responsionibus occurrunt Theologi: nos tamen non recedimus à S. Thoma, qui hac *q.* 10. *a.* 3. statuit, animam Christi cognoscere in Verbo objecta infinita, & adhuc esse finitam simpliciter. Respondeo ergo, co. ant. neg. conf. Ad probat. dist. maj. Sunt infinita, secundùm numerum, co. maj. Secundùm essentiam, nego maj. Et similiter distinctâ min. nego conf. Cùm ergo ea, quæ ab anima Christi cognoscuntur in Verbo, licèt infinita sint in multitudine, & numero, finita tamen sint in essentiali perfectione; & mensura cognitionis debeat attendi per comparationem ad essentiam, quæ est formale ejus objectum, non verò per comparationem ad alias rationes, quæ non pertinent ad quidditatem: ideo, licèt scientia Christi, ex quo finita est, non possit in se comprehendere Deum, qui est in essentia simpliciter infinitus; comprehendere tamen poterit alia objecta in essentia finita, licèt in genere multitudinis infinita sint, seu in infinitum multiplicentur: quia semper afferunt essentiam finitam, quæ est cognitioni finitæ objectum proprium, & proportionatum.

XIV. Hoc argumentum tractat Sanctus Thomas, Q. 20. *de Verit. a.* 4. *ad* 1. Ubi docet, quòd quando aliqua ratio, seu medium sufficiens est manifestare plura, secundùm suam singularitatem; tunc illa, quamvis essent infinita in illo genere, manifestarentur per illud; quia essent solùm infinita materialiter, non verò formaliter, & secundùm essentiam: & cognitio attingens illud medium, quamvis finita, illa omnia in illo cognosceret. Sic *Qui cognosceret per animalis naturam omnes species animalis in sua specialitate; dato, quòd species animalis essent actu infinita, adhuc cognosceret infinitam speciem, sed finitam naturam:* quia

quia præter naturam animalis est natura lapidis. Ita eùm anima Christi cognoscat Verbum, quod est sufficiens ratio cognoscendi omnia individua in sua singularitate, & omnes species in sua specialitate; nihil prohibet, quamvis sint infinita secundùm esse, quin cognoscat infinita, non tamen comprehendere naturam infinitam.

XV. Hinc ad primam prob. min. dico, quòd licèt objecto infinito, secundum essentiam, nequeat proportionari cognitio finita, & lumen finitum; benè tamen objecto, secundùm essentiam, finito, licèt in aliquo genere sit infinitum.

XVI. Ad secundam dico: quòd cognitio attingens in Verbo duo objecta, quorum unum excedat aliud in perfectione essentiali, debet quidem esse perfectior cognitione attingente unum tantùm objectum; quia hoc arguit majorem efficaciam in cognitione: & consequenter si attingat infinita objecta, sic se invicem in perfectione essentiali excedentia, erit infinitæ efficaciæ, & proinde simpliciter infinita. Sed si attingat duo objecta, quæ sint plura pluralitate solùm numerali, & materiali, non erit perfectior intrinsecè, sed solùm ex parte scitorum: & consequenter, si cognoscat infinita, talis excessus erit solùm numeralis, & materialis, nec arguet efficaciam infinitam in cognitione. Ut enim ait S. Tho. Q. 20. de Verit. a. 4. ad 10. *Scientia quantitas, quæ attenditur penes numerum scitorum, est ei quasi per accidens, & materialis; & præcipuè quando in multis scitis est una ratio sciendi: secus enim esset, si diversis rationibus cognoscerentur.* Cùm ergo omnia, quæ sciuntur à Christo, etsi infinita, sint infinita numero ex parte scitorum; & una sit ei ratio ea sciendi, nempe, essentia, seu Verbum divinum; & omnia claudantur intra terminos essentiæ finitæ: non sequitur, quòd sit infinitæ efficaciæ, nec simpliciter infinita.

XVII. Ad tertiam, quæ potest esse replica, contra dicta: quia etiam omnia possibilia, contenta in omnipotentia Dei, estò infinita secundum multitudinem, sunt tamen clausa intra terminos entis finiti, nempe, creabilis; & tamen cognosci nequeunt per scientiam finitam, sed requirunt cognitionem, & lumen simpliciter infinitum. — Respondeo, quòd cognitio omnium possibilium non solùm diceret infinitatem ex parte numeri scitorum, sed etiam ex parte efficaciæ ipsius cognitionis. Collectio enim omnium possibilium, licèt in esse rei non afferat infinitatem simpliciter; illam tamen affert in esse objecti cognoscibilis in Verbo, & ex vi cognitionis Verbi: quia cognitio talis collectionis in Verbo non aliter sequi potest, nisi ex comprehensione, & totali penetratione divinæ omnipotentiæ: & proinde habere debet efficaciam, & lumen infinitum. Secus est de creaturis infinitis à Christo visis in Verbo: istæ enim neque in esse rei dicunt infinitatem, neque in esse cogniti; quia non arguunt comprehensionem Dei, secundùm essentiam infiniti. Unde S. Tho. citatâ Q. 20. de Verit. a. 4. in c. *Scit igitur* (inquit) *anima Christi omnes creaturas, non solùm quantum ad naturales proprietates, quod & Angeli habent: sed secundùm quod substant divinæ providentiæ ordinatæ in finem salutis humanæ, & donorum gratiæ. Et ideo scit omnia singularia & omnes singulares actus omnium, & cordis abscondita, quod de nulla aliâ creaturâ dicere oportet. Et quia non pertingit ad comprehendendam ipsam divinam infinitatem: ideo remanet Deo facultas adhuc multa faciendi, quàm ea, quæ anima Christi cognoscit.*

XVIII. An autem ex modo dictis inferatur, omnia possibilia, saltem extra Verbum, cognosci per lumen simpliciter finitum: quia ut sic neque sunt infinita ratione essentiæ, neque includunt comprehensionem Dei. Aliqui admittunt — Alii verò probabiliùs negant. Ex his alii putant, quòd

quòd ex cognitione creaturarum in se ipsis, adhuc sequeretur comprehensio divinæ virtutis, saltem à posteriori. Alii existimant, quòd licèt divinæ virtutis comprehensio non sequeretur; sequeretur tamen, in intellectu omnia possibilia cognoscente debere dari infinitas species: quod repugnat. Vel enim successivè ea cognosceret: & sic nunquam finiretur talis omnium possibilium cognitio; quia infinitum non est pertransibile successivè. Vel simul cognoscerentur: & sic requirerentur ad illa repræsentanda infinitæ species in actu: cùm nec una species, nec finitus numerus specierum, etiam universalium, posset ea repræsentare; cùm possibilia, in virtute Dei contenta, nedum infinita, sed infinities infinita sint: infinitus autem numerus specierum in actu repugnat.

§. IV.

De Iis, quæ Continentur in Potentia Creaturæ.

XIX. Dico. Anima Christi, per scientiam beatam, cognoscit omnia, quæ continentur in potentia creaturarum, quas videt in Verbo. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 10. *a.* 2. Ubi cùm præmisisset, animam Christi non cognoscere, per scientiam beatam omnia, quæ sunt in sola potentiâ divinâ; quia hoc esset comprehendere divinam virtutem, subjungit: *Quædam verò non solùm sunt in potentia divinâ, sed etiam in potentia creaturæ: & hujusmodi omnia scit anima Christi in Verbo.*

Et probat hac ratione. Anima Christi comprehendit in Verbo essentiam omnis creaturæ, quam in Verbo cognoscit, & consequenter potentiam, & virtutem. Nam ejus lumen gloriæ, utpote summum, citra infinitum, in activitate cognoscitivâ, excedit omnem creaturam illi subjectam: sed qui comprehendit essentiam, ac virtutem causæ, cognoscit omnia, quæ in virtute talis causæ continentur; ergo &c.

§. V.

Objecta contra Præfatum Assertum.

XX. Objicies primò. Quæ sunt in potentia Dei, non sunt plura, quam ea, quæ sunt in potentia creaturæ; cùm hæc sint infinita sicut illa, unum autem infinitum non est majus altero: sed anima Christi non potest scire in Verbo omnia, quæ sunt in potentia Dei; ergo nec omnia, quæ sunt in potentia creaturæ.

XXI. Respondeo cum D. Tho. citatâ *qu.* 10. *a.* 3. *ad.* 3. neg. maj. Ad probat. dico, quòd licèt infinito simpliciter, & omnibus modis non possit dari majus: & ideo, quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, si corpus esset infinitum, non posset dari corpus majus illo, nec possent dari plura corpora infinita: si tamen aliquod esset infinitum uno modo tantùm, & in determinato ordine; eò non esset aliud majus in illo ordine, posset tamen accipi aliud majus extra illum ordinem. Sic si accipiamus tres lineas, secundùm longitudinem infinitas, protractas in aliqua superficie, secundùm latitudinem finitâ; in una illarum non est aliquid majus omnibus partibus infinitis illam componentibus: in aliâ tamen linea, & in tertiâ erunt plures partes infinitæ præter istas: *Et hoc etiam videmus in numeris accidere. Nam species numerorum parium sunt infinita, & similiter species numerorum imparium: & tamen numeri pares, & impares sunt plures, quàm pares. Sic igitur dicendum est, quòd infinito simpliciter, & quoad omnia, nihil est majus: infinito autem, secundùm aliquid determinatum, non est majus in illo ordine: potest tamen accipi aliquid aliud majus extra illum ordinem. Per hunc igitur modum infi-*

infinita sunt in potentia creaturæ; & tamen plura sunt in potentia Dei, quàm in potentia creaturæ. Et similiter anima Christi scit infinita scientiâ simplicis intelligentiæ; plura tamen scit Deus secundùm hunc scientiæ, vel intelligentiæ modum. Quia scit omnia, quæ continentur in potentia creaturæ, & insuper etiam ea, quæ continentur in sola potentiâ suâ: hæc autem anima Christi non scit.

XXII. Objicies secundò. Possibilia, contenta in potentia creaturæ, non pertinent ad statum Christi; ergo non est necesse, ut ea cognoscat per scientiam beatam. Ant. prob. Status Christi est status Judicis: sed Judici incumbit cognoscere, quid fecerit judicandus dignum prœmio, vel supplicio, non autem quidquid facere potuisset; ergo &c.

XXIII. Respondeo, neg. ant. Ad prob. dico primò: statum Christi non esse statum Judicis tantùm, sed etiam Capitis Universi, cui omnia sunt subjecta: ideoque omnes creaturæ, & omnia contenta in virtute illarum spectant ad statum Christi; si non ut Judicis, ut Capitis Universi — Dico secundò: ad statum Christi Judicis Universalis pertinere, scire non solùm ea, quæ homo fecit, vel omisit; sed etiam omnia opera, quæ poterat facere, & tenebatur facere, & non fecit, & omnes insuper circumstantias etiam possibiles.

XXIV. Objicies tertiò. Hæc, quæ continentur in potentia creaturæ, sunt infinita in potentia: sed infinitum in potentia adæquatè cognosci nequit: sicut neque cognosci possunt partes continui, quia sunt infinitæ in potentia; ergo &c.

XXV. Respondeo, neg. min. Nam licèt infinitum in potentia nequeat adæquatè cognosci percurrendo, & numerando singula, & deveniendo ad ultimum; quia cùm natura infiniti sit, ut quocumque dato semper dabile sit aliud, & aliud sinè termino, infinitum non est pertransibile; potest tamen infinitum in potentia in aliquo uno, in cujus potentia est, unico actu, & unitim adæquari, & comprehendi, ita ut nihil illius sit extra cognoscentem. Et hoc modo anima Christi cognoscit infinita illa, in potentia creaturæ contenta; quatenus illa unitim complectitur in potentia creaturæ, quam comprehendit in Verbo.

XXVI. Objicies quartò. Quando dicitur, quòd anima Christi comprehendit potentiam creaturæ: vel sermo est de potentia solùm naturali, vel etiam de obedientiali: hoc secundum est falsum, primum autem non sufficit, ut dicatur cognoscere omnia; ergo &c.

Rursus: quando dicitur, quòd anima Christi comprehendit potentiam creaturæ, & in ea cognoscat infinita: vel hæc sunt infinita secundùm speciem, vel solùm secundùm numerum. Primum dici nequit: quia cùm potentia creaturæ sit finita, nequit continere infinitos gradus perfectionis specie diversos. Secundum quoque est falsum: quia ad comprehendendam potentiam, non requiritur cognitio omnium effectuum in particulari.

XXVII. Respondeo ad primum. Animam Christi comprehendere potentiam naturalem creaturæ, sive activam, sive passivam, non verò obedientialem: hæc enim ad ejus statum non pertinet. Imò fortè nulli creaturæ possibilis est, sed Deo soli; qui solus potentiam suam, & quidquid in quocumque ordine de creatura, & in creatura facere potest, comprehendit.

XXVIII. Ad secundum, etiamsi aliqui aliter opinentur, dico, animam Christi cognoscere in potentia creaturæ, quam comprehendit, infinitos effectus solùm secundùm numerum. Dato enim, quòd in potentia creaturæ, puta, Cœli, & materiæ contineantur infinitæ rerum species, quas Deus suâ absolutâ potentiâ potest ex illis educere, ac novas in infinitum species, illis utendo, creare: hæc tamen ad statum Christi non pertinerent,

dùm proprias eorum individuationes; à fortiori hæc omnia cognoscere debet anima Christi, per scientiam infusam.

II. Secundò probatur, præsertim quoad singularia. Scientia singularium, ut docet S. Tho. hoc *a.* 1. *ad* 3. maximè pertinet ad perfectionem animæ intellectivæ, *Secundùm cognitionem prædicam, qua non perficitur absque cognitione singularium, in quibus est operatio, ut dicitur in 6. Ethic.* c. 7. *Unde ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, cognitio præsentium, & providentia futurorum, ut Tullius dicit in sua Rhet.* (lib. 2. de Invent.) *Quia igitur Christus habuit plenitudinem prudentiæ, secundùm donum consilii; consequens est, quòd cognoverit omnia singularia, præsentia, præterita, & futura.*

Quòd verò hac scientia clarè, & distinctè cognoverit etiam Angelos, probo ex S. Tho. *a.* 1. citato, *ad* 2. sic. Quòd anima humana in statu hujus vitæ non possit intelligere clarè substantias separatas; ex eo procedit, quia est quodammodo ad corpus obligata, ut sinè phantasmate intelligere non possit: cæterum, post statum hujus vitæ, soluta à corpore poterit per se ipsam substantias separatas cognoscere: sed Christus ante passionem non solum erat viator, sed etiam Comprehensor; ergo anima ejus poterat cognoscere substantias separatas, per scientiam infusam, sicut per scientiam beatam cognoscebat Deum.

Ex quo fit, quòd etiam omnia singularia, & quæcumque speculabilia, scientiâ infusâ, cognosceret, non minus, sed multò meliùs, quàm ea cognoscant Angeli, & altiori lumine: imò & ipsos Angelos, clarè, & distinctè comprehendendo eorum naturas, & intuendo eorum exiftentias, & operationes meliùs, quàm ab anima separata, & ab ipsis Angelis cognoscantur. Et rationem omnium dat Apostolus, dum, 1. *Cor.* 15. *v.* 26. *&* 27. dicit, Deum Christo subjecisse omnia, præter eum, qui subjecit ei omnia.

III. Porro: quòd scientia hæc infusa sit supernaturalis, non impedit, quin entia naturalia per eam cognoscantur; imò facit, ut cognoscantur altiori modo. Quia, ut docet S. Tho. 2. Contra Gent. c. 65. *In omnibus virtutibus ordinatis communiter invenitur, quòd virtus superior ad plura se extendit, & tamen est unica; virtus verò inferior se extendit ad pauciora, & tamen multiplicatur respectu illorum, ut patet in imaginatione, & sensu. Nam una vis imaginationis se extendit ad omnia, quæ quinque vires sensuum cognoscunt, & ad plura.* Ex quo infert, quòd vis cognoscitiva in Deo, cùm sit superior, quàm in homine; quidquid homo diversis viribus cognoscit, intellectu, imaginatione, & sensu, hoc Deus uno, & simplici intuito cognoscit. Servatâ ergo proportione, cùm scientia infusa sit superior ad omnes scientias naturales; illa unica existens plura attingere poterit, quàm istę multiplicatæ, nimirum, omnia earum objecta, & multò plura. Licèt enim scientia naturalis non possit ens supernaturale attingere; quia proportio inter scientiam, & objectum est, quòd scientia non excedatur ab objecto, excessu saltem gradus; vel ordinis: scientia tamen supernaturalis cognoscere potest objecta naturalia, ut patet in scientia beatâ, quæ supernaturalis est; & tamen in Verbo omnia etiam naturalia attingit, sed altiori lumine, quàm ipsa petant cognosci: & ideo modo non ipsis connaturali, sed supernaturali. Ita scientia animæ Christi attingebat objecta naturalia supernaturali modo, non connaturali; quia attingebat ea, non per species ipsis connaturales, & ab eis acceptas, sed derivatas per claram revelationem à Deo: neque ordini naturali eorumdem alligatas, quia illa etiam, ut latentia in cordibus agentium liberorum, & ut contingenter futura, attingere poterat, ut dicemus; quod naturaliter fieri nequit.

IV. Ex dictis colligi potest, immeritò asseruisse Scotum, scientiam infusam animæ Christi, ut versatur circa res naturales, solùm differre ab acquisita, sicut visus datus, vel congenitus à natura, vel per miraculum restitutus. Nam visus, sive congenitus, sive restitutus idem est, quoad objectum formale; & ille modus, quo datur à Deo per miraculum, est illi prorsus accidentalis. At scientia per se infusa, & acquisita differunt in modo connaturali productionis; quia illa per se petit fieri per infusionem à Deo, ista per comparationem ab objectis. Differunt ulteriùs in modo procedendi, & consequenter ex parte objecti formalis. Quia scientia infusa licèt eadem objecta materialia attingat, quæ scientia acquisita; ea tamen attingit altiori, & eminentiori modo, & sub altiori lumine. Sicut eadem res materialiter ab intellectu humano, & angelico cognoscitur per scientias species diversas: quia humanus per species acceptas à rebus, & limitatas; angelicus per species infusas, & universales, cognoscunt. Videantur dicta, *Qu. præced. Dub. 5. §. 3. num. 10.*

§. II.

Objectionum Solutio.

V. Objicies, maximè contra cognitionem singularium per scientiam infusam, primò. Nam hæc est superflua in anima Christi: quia ea jam cognoscebat per scientiam beatam.

Secundò. Erat inutilis ejus intellectui; quia cognitio individuorum, maximè materialium, non perficit intellectum, ut docet S. Thom. 1. *p. q.* 12. *a.* 8. *ad* 4.

Tertiò. Est impossibilis: quia argueret in intellectu Christi infinitas species, sicut sub qualibet specie infinita sunt individua saltem possibilia.

Quartò. Quia scientia infusa, utpote altior, & perfectior, versari debet circa perfectius objectum; ergo non circa singularia materialia, & contingentia: unde solet dici, quòd scientia non est singularium.

VI Respondeo ad singula. Ad primum, nego ant. Cognitio enim objectorum naturalium, & maximè singularium, non fuit in Christo superflua, imò necessaria ad explendam potentiam, & capacitatem animæ Christi; ut scilicet, ea cognosceret non solùm in Verbo, per scientiam beatam, sed etiam in proprio genere; & non solùm secundùm se, qualiter ea cognoscebat per scientiam acquisitam: sed etiam secundùm altiorem modum, ut nempe, omni modo cognitionis ea cognosceret.

VII. Ad secundum respondeo cum S. Thom. hâc 3. *p. q.* 11. *a.* 1. *ad* 3. quòd licèt cognitio singularium non pertineat ad perfectionem animæ intellectivæ, secundùm cognitionem speculativam; pertinet tamen ad perfectionem ejus, secundùm cognitionem practicam. quæ non perficitur absque cognitione singularium, in quibus est operatio. Cumque cognitio practica spectans ad prudentiam, supponat notitiam speculativam singularium; ut ex memoria præteritorum, cognitione præsentium, & præscientia futurorum procedat ad rectum consilium, per *Synesim*, ad rectum Judicium per *Gnome*, & ad rectum imperium, qui est proprius actus prudentiæ: ideo hæc notitia ad prudentiam prærequisita, quæ in nobis habetur per species acceptas à rebus, quia in nobis est prudentia acquisita; in Christo, in quo erat prudentia infusa, haberi debuit per scientiam infusam.

VIII. Ad tertium nego sequelam. Nam per speciem infusam, repræsentantem naturam specificam, repræsentari possunt omnia individua sub ea contenta, omnes illorum affectiones, & accidentia; ut de speciebus angelicis dici solet. Unde non est necesse, ut scientia infusa animæ Christi utatur infinitis speciebus ad cognoscenda individui-

dividua, si essent infinita. Et ratio est: quia species infusæ, cùm non sint acceptæ ab objectis, sed exemplatæ à divina essentiâ, quæ una existens distinctè res omnes, & earum conditiones repræsentat; consonum est, ut species ab ea exemplatæ id saltem participent; ut quælibet illarum repræsentet speciem cum omnibus, in quibus potest materialiter multiplicari.

IX. Ad quartum dico, quòd scientia infusa, ex quo altior est, debet habere altius objectum formale, & altius lumen. Sed hoc non prohibet, quin etiam possit attingere singularia, & objecta materialia: cùm etiam attingantur à scientia beatâ, imò & à divina, ut docet S. Tho. 1. p. q. 14. a. 11.

X. Objicies secundò. Non est necesse, ut omnis potentialitas animæ Christi, etiam obedientialis, reducatur ad actum; ita ut carentia talis actus inducat imperfectionem. Nam in anima Christi erat potentia ad videndis in Verbo plures creaturas possibiles, quàm de facto videat: & tamen esto eas non videat, nulla in anima Christi est imperfectio: sicut neque in B. Virgine, esto Deus in ea multa non operetur, ad quæ dicit potentiam obedientialem.

XI. Ad hoc, quod conatur evertere rationem S. Thomæ, respondeo, quòd id, quod absolutè est merè obedientiale, factâ aliquâ suppositione, evadere potest connaturale, & debitum. Sic potentia ad cognoscenda supernaturalia, med â revelatione divinâ, nobis absolutè obedientialis est: supposito tamen, quòd simus elevati ad finem supernaturalem, aliquo modo debita, & connaturalis nobis fit aliqua cognitio talis finis; ut si omni cognitione supernaturali careremus, essemus in statu imperfecto. Sic à fortiori animæ Christi, absolutè sumtæ, esset obedientiale, & prorsus indebitum cognoscere res distinctè extra Verbum, per scientiam, & species infusas: supposito tamen, quòd fuerit unita Verbo, notitia supernaturalium, & naturalium, per species infusas, fit illi connaturalis, & debita, ut esset imperfecta, si eâ careret. Factâ enim tali suppositione, hæc omnia pertinebant ad ejus statum. Cùm enim constitutus esset Doctor, & Caput hominum, & Angelorum, debuit habere scientiam rerum omnium naturalium, & supernaturalium; quâ uti posset ad illorum instructionem, & quæ captui illorum proportionata esset. Ad quod cùm deservire non posset scientia beata, in qua conceptus est prorsus immutabilis, ac indivisibilis, utpote divina essentia unita per modum speciei; debuit in illo dari alia scientia, per species creatas, ex quibus formare posset conceptus magis, ac minus universales; atque adeo accommodabiles captui eorum, qui erant instruendi. Hæc autem, nec esse poterat scientia acquisita. Quia cùm ista non se extendat ad res spirituales quidditativè; cùmque etiam res naturales per istam modo inferiori attingantur, quàm attingantur ab Angelis; non potuissent Angeli à Christo, ut homine, illuminari. Nec etiam potuit esse fides. Quia ista, utpote essentialiter obscura, non compatiebatur in Christo cum claritate visionis Dei. Nec poterat esse prophetia. Nam hæc, vel est imaginaria, & importat dependentiam à phantasmatibus: si verò est intellectualis, magis pertinet ad scientiam infusam, quàm ad prophetiam. Addo: prophetiam non conferri per modum habitus, sed per modum transeuntis: scientia autem Christi infusa decuit, ut in eo esset per modum permanentis, & non per modum transeuntis. Unde non fuit prophetia, sed propriè scientia infusa. Vide S. Tho. 2. 2. q. 174. a. 2. ad 3. & q. 171. a. 2.

DUBIUM IV.

An Christus per Scientiam Infusam Cognoverit Secreta Cordium, & Futura Contingentia?

§. I.

Resolutio Dubii.

I. Dico. Anima Christi per scientiam infusam cognovit cogitationes cordium, & futura contingentia. Non me latet, S. Tho. in 3. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 1. & Q. 20. *de Verit. a.* 6. sensisse, cogitationes cordium, & futura contingentia ab anima Christi cognosci per scientiam beatam, non verò per infusam. Verùm, re forsan accuratiùs perpensâ, nobiscum sentit, hac *qu.* 11. *a.* 1. ubi à cognitione per scientiam infusam, solam divinam essentiam excludit. Prob. autem sic. Nam hujusmodi cognitio secretorum cordis, & contingentium futurorum maximè spectabat ad dignitatem Christi, ut universalis Capitis, Provisoris, & Judicis: imò necessaria ad perfectissimam prudentiam, ac providentiam, & ad perfectè exercendum munus Doctoris, & Judicis; cui omnia, etiam cogitationes occultissimæ subjectæ sunt, & ab ipso judicandæ. Et ita Christus sæpè usus est dono prædicendi futura, & revelandi hominibus cogitationes cordium.

II. Nec satis est dicere, animam Christi ea omnia per scientiam beatam cognovisse — Nam licèt hoc sit verum; non est tamen deneganda illi cognitio horum, etiam per scientiam infusam, & in se ipsis. Unde S. Tho. hoc a. 1. *Per hanc scientiam* (inquit) *cognovit Christus omnia illa, quæ per revelationem divinam hominibus innotescunt, sive pertineant ad donum sapientiæ, sive ad quodcumque donum Spiritus Sancti. Omnia enim ista abundantiùs, & pleniùs cæteris cognovit anima Christi?*

Et ratio est. Quia cùm Christus nedum esset Comprehensor, sed etiam viator; debuit anima ejus esse perfectissimè disposita, nedum quo ad statumComprehensoris,per scientiam beatam, sed etiam quoad statum viatoris per scientiam infusam; ut posset ea, ad quæ venerat, perfectè implere; nimirum, docere, confirmare fidem, judicare de humanis operationibus, & prævidere, ac certò providere circa eventura: ad hoc autem requirebatur cognitio cogitationum cordis, & præscientia futurorum. Hanc autem se habuisse testatus est, ex dictis; cùm secreta cordium se cognoscere indicavit, & cum futura prædixit.

Nomine autem secretorum, seu cogitationum cordis, veniunt omnes actus liberi intellectus, & voluntatis actu existentes in mente, aut corde hominis, vel Angeli: qui quidem, estò respectu luminis naturalis, possint per solam agentis liberi voluntatem occultari, nec nisi, eo volente, ab alio cognosci; sicut de facto occultantur Angelis, etiamsi habeant species, & lumen sufficiens ad illos cognoscendos: respectu tamen luminis divinitus infusi, & à divina essentiâ exemplati, quale erat in Christo, ex sola voluntate agentis liberi non poterant occultari: quia in tali lumine participabatur vis quædam, seu revelatio divina ad omnia intuenda, absque dependentia à voluntate operantis.

§. II.

Solutio Objectionum.

III. Objicies primò. Secreta cordis penetrare solius Dei proprium est, Jerem. 17. v. 9. *Pravum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* Similiter futura prædicere Dei solius est, Isaiæ 41. v. 23. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum; & dicemus, quia Dii estis vos;* ergo animæ Christi non debet concedi.

Secun-

Secundò. Ideo S. Thom. 1. *p.* *q.* 57. *a.* 4. probat, secreta cordium cognosci non posse ab Angelis; quia voluntas creata soli Deo subjacet, ut principio, quod in eam operari potest; solusque Deus est ultimus ejus finis. Unde solus Deus, ut primum movens, & sola voluntas, ut causa propria, cognoscit secreta cordis sui.

Tertiò. Species, quæ serviunt animæ Christi quoad naturalia, minùs perfectæ sunt, quàm species, & lumen, queis utitur Angelus; sed species, & lumen infusum Angelis, eis non repræsentant secreta cordium aliorum, nisi dependenter à voluntate ejus, qui secretum habet in corde; ergo &c.

IV. Respondetur ad primum, cognoscere secreta cordium, & futura contingentia connaturaliter, esse quidem solius Dei proprium: & hoc probant allatæ Scripturæ. Hoc tamen non tollit, quin ex dono gratiæ, & per lumen, ac scientiam naturæ creatæ indebitam, & per species exemplatas à divina essentiâ, cui, ut principio, plenissimè subditur voluntas creata, etiam anima Christi possit illa cognoscere; penetrando cujusque voluntatis secretum, & futura prænoscendo.

V. Ad secundum dico, naturali cognitioni Angelorum solùm ea subjici, quæ pertinent ad ordinem naturalem Universi: ad hunc autem non pertinent secreta in corde latentia, quæ potiùs entia moralia, seu intentionalia sunt, quàm naturalia. Insuper naturæ Angeli non est debitum, quod est contra naturam, & exigentiam creatæ voluntatis: creata autem voluntas, & rationalis natura exigit habere tale dominium supra suos actus liberos; ut possit eos secretò custodire, & occultare cuicumque alteri creaturæ, nisi voluerit eos illi prodere. At in infundenda cognitione animæ Christi, non attendebat Deus ad ordinem connaturalem rerum, seu ad exigentiam creaturæ; sed ad debitum unionis hypostaticæ, & dignitatem, ad quàm Christi humanitas assumebatur. Cùm autem ratione unionis hypostaticæ, & dignitatis supremi Capitis, & Judicis Universi fieret illi connaturaliter debitum; ut tales species infunderentur, quibus posset discretione spirituum omnes Angelos, & homines etiam, quoad interna dirigere, & judicare: ideo debita illi erat cordium penetratio.

VI. Ad tertium dico, quòd species infusæ animæ Christi licèt sint minus perfectæ ex parte subjecti, quàm species Angelicæ, quia minùs universales; secus tamen ex parte objecti: quia repræsentant supernaturalia, & naturalia independenter à coordinatione hujus Universi, & exigentiâ rei creatæ. Unde & secreta cordium, & futura contingentia repræsentare queunt, & de facto repræsentant.

VII. Objicies secundò, non posse animam Christi cognoscere futura contingentia. Tribus enim tantùm modis possunt hæc cognosci. Primò: in sua causa, aut in effectu. Secundò: in testimonio Dei revelantis. Tertiò: in seipsis, secundùm esse futurum, quod habent: sed nullo ex his modis potuit anima Christi ea cognoscere; ergo &c. Min. prob. Non potuit ea cognoscere in sua causa. Ut enim docet S.Th. 1. *p.* *q.* 14. *a.* 13. & *q.* 57. *a.* 3. futurum contingens, quamdiu consideratur in sua causâ contingente, à nulla causâ creatâ certò cognosci potest: quia causa ex se contingens est, & indeterminata. Neque in suo effectu. Nam effectus futuri contingentis æquè contingens est, ac ipsum futurum. Nec poterat ea cognoscere in testimonio Dei revelantis. Quia talis modus cognoscendi non spectat ad scientiam infusam, quæ attingit res in seipsis; sed ad fidem, vel prophetiam, quæ attingunt res, ut in testimonio Dei. Neque etiam poterat cognoscere ut in seipsis. Quia futura nullum habent esse, & consequenter nullam cognosci-

ſcibilitatem in ſeipſis; ergo &c.

VIII. Reſpondeo, omiſſis variis dicendi modis, futura contingentia ab anima Chriſti probabiliter cognoſci in ſeipſis, ſecundum eſſe futurum, quòd habent, nempe, ut ſtant ſub decreto Dei: nulla enim eſt implicantia, quod infundatur ſpecies ſub tali modo ea repræſentans.

Neque ex hoc ſequitur, neceſſarium fuiſſe, animam Chriſti cognoſcere divina decreta, à quibus futura habent determinationem — Nam eſtò decretum divinum ſit cauſa efficiens, radicalis, vel conditio, unde hæc futura ſortiuntur determinatam veritatem; eſt tamen ab hac veritate diſtinctum: unde repræſentari poteſt, illo ſaltem quidditativè non repræſentato, ſed ſolùm indirectè, in obliquo, & quoad an eſt. Ita probabiliter.

IX. Verùm: quia fortè probabilior ſententia eſt, divinum decretum eſſe cauſam futuritionis, non radicalem tantum, & efficientem, ſed formalem; ita ut futura, quatenus talia, nullam habeant in ſeipſis cognoſcibilitatem; ſed ſolùm cognibilia ſint in Decreto determinante illa ad eſſe pro tali tempore: Idcirco in tali ſententiâ dicendum eſt, animam Chriſti non cognoſcere futura in ſeipſis; ſed clarè, & evidenter in ſpecie repræſentante illi, Deum habere tale decretum de eventu futuro: quæ ſcientia eſt participatio quædam præſcientiæ Dei, cognoſcens divinum decretum abſtractivè, & quoad an eſt.

X. Ex quibus infertur, animam Chriſti, per ſcientiam infuſam, non cognoviſſe futura per ſcientiam intuitivam: quia ad hanc, in veriori ſententiâ, requiritur, quòd res cognita ſit phyſicè præſens cognoſcenti. Cognitioni autem animæ Chriſti futura contingentia non erant phyſicè præſentia; quia ſcientia infuſa non menſuratur æternitate, nec utitur ſpeciebus menſuratis æternitate, vel repræſentantibus res, ut ſunt in æternitate: hoc enim ſolius ſcientiæ beatæ proprium eſt. Solùm ergo erant cognitioni animæ Chriſti objectivè præſentia; & proinde cognitione abſtractivâ cognoſcebantur. Neque enim cognitio abſtractiva eorum, quæ cognoſcebat anima Chriſti extra Verbum, eam dedecet. Nam eſtò non eſſet ita perfecta, ſicut ſcientia beata; erat tamen perfecta in ſuo genere, id eſt clare, & diſtinctè, cognoſcens non ſolum futura, ſed & rationes, cauſas, motiva, omneſque circumſtantias: quæ omnia per prophetiam non cognoſcuntur.

DUBIUM V.

Quænam Supernaturalia Cognoverit Anima Christi per Scientiam Infuſam.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. Dico. Anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognovit clarè, & diſtinctè effectus ſupernaturales, & etiam lumen gloriæ, ac viſionem beatam: imò, probabiliter, etiam comprehenſivè. Quod anima Chriſti clarè præfata cognoverit (quæ eſt prima pars) prob. Quia, ut ait S. Thom. hâc q. 11. a. 1. omnia, quæ hominibus per revelationem innoteſcunt, cognita fuerunt à Chriſto clarè, per ſcientiam infuſam ſupernaturalem. Cùm enim Chriſtus fuerit ratione unionis Caput totius Eccleſiæ; debuit illi dari cognitio omnium, quæ pertinent ad ejus membra; ſicque etiam entium ſupernaturalium, cùm cognitio horum hominibus Chriſto ſubditis detur: ſed dona ſupernaturalia hominibus innoteſcunt per revelationem; ergo multò abundantius Chriſti, id eſt, clarè, & diſtinctè. Hanc conſequ. probo. Tùm quia: cognitio clara horum donorum ſupernaturalium in proprio genere poſſibilis eſt, & de facto eam habent Beati in Patria, ergo Chriſto neganda non eſt, cujus ſcientia infuſa

ſa, ratione unionis, excellentior erat omni ſcientiâ infusâ Beatorum — Tùm quia: Chriſtus per ſcientiam beatam videbat eſſentiam divinam, quatenus eſt ratio, idea, & exemplar effectuum ſupernaturalium; ergo dum utebatur ſcientiâ infusâ, ſcientiæ beatæ ſubalternatâ, poterat reducere effectus ſupernaturales ad ſuam cauſam clarè cognitam, & ſic illos evidenter cognoſcere: modus enim cognoſcendi clarè veritates ſcientiæ ſubalternatæ eſt, illas reducere ad veritates ſcientiæ ſubalternantis clarè cognitas.

II. Quòd verò cognoſcat ea quidditativè (quæ eſt ſecunda pars) probatur ex eodem S. Thom. Nam omnis potentiâ obedientialis animæ Chriſti, per hanc ſcientiam per ſe infuſam, reducta fuit ad actum cognitionis rerum, quam extra Verbum poteſt habere: ſed præfata dona ſupernaturalia poſſunt extra Verbum quidditativè cognoſci, & per ſpeciem propriam quidditativè repræſentari: ſunt enim quidditates creatæ, limitatæ cognoſcibilitatis, ac proinde repræſentabiles per ſpecies creatas; ergo &c.

III. Porro: quòd probabiliter dici poſſit, animam Chriſti per ſpeciem infuſam, omnia prædicta per ſcientiam infuſam cognoſcere, etiam comprehenſivè (quæ eſt tertia pars) prob. Cognitio comprehenſiva alicujus objecti non requirit, ut lumen intellectuale, & ſpecies intelligibiles repræſentantes illud, ſint in entitate, & perfectione ſpecificâ æquales cum perfectione entitativâ, & ſpecificâ objecti; ſed ſufficit, ut ſint æquales in gradu perfectionis, taliter, ut illud manifeſtent, & repræſentent adæquatè; idest, non ſolùm quoad prædicata formalia, ſed etiam virtualia, & omnes ejus connexiones: atqui hujuſmodi perfectio reperitur in lumine, & ſpeciebus ſervientibus ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti; ergo &c.

Maj. prob. Tùm quia: lumen intellectuale, quo Angelus ſeipſum comprehendit, non eſt tantæ perfectionis entitativæ, quantæ eſt ipſa Angeli ſubſtantia; quia hæc eſt cauſa, & radix illius — Fortiùs: lumen, & ſpecies, quibus Angelus inferior comprehendit ſuperiorem, cùm ſint proprietates emanantes ab eſſentia illius; non ſunt certè tantæ perfectionis entitativæ, & ſpecificæ, quantæ eſt Angelus ipſe ſuperior. — Tùm etiam: quia ſi lumen intellectuale deberet eſſe æquè perfectum, ac objectum comprehenſum; ſequeretur, nec gratiam, nec modum unionis hypoſtaticæ poſſe comprehendi per viſionem beatam. Quia unio hypoſtatica eſt ſubſtantialiter perfectior lumine gloriæ, & gratia etiam perfectior eſt lumine gloriæ: quia hoc eſt proprietas naturaliter conſecuta ad gratiam conſummatam.

Min. verò principalis prob. Lumen, & ſpecies infuſæ animæ Chriſti, erant exemplatæ ab eſſentia divinâ; & inſuper derivabant in Chriſto ex ſcientia beatâ, quâ cognoſcebat comprehenſivè in Verbo omnem creaturam, omnemque ejus perfectionem, virtutem, & omnia, quæ formaliter, aut eminenter ſunt in illa; ergo ex hac comprehenſione, per ſcientiam beatam, poterat, utendo lumine, & ſpeciebus infuſis illi ſubalternatis, inferre aliam cognitionem omnium eorum in ſeipſis, & in proprio genere; qua omnia cognita, per ſcientiam beatam in Verbo, cognoſceret per ſcientiam infuſam in ſeipſis, quæ proinde foret eorumdem comprehenſiva: poteſt enim ſcientia ſubalternata cognoſcere eadem, quæ ſcientia ſubalternans, licèt ex diverſo medio.

§. II.

Solutio Contrariorum.

IV. Obſtat primò, ſic. Gratia, lumen gloriæ, & viſio beata non poſſunt quidditativè, & multò magis comprehenſivè attingi, quin quidditativè attingatur Dei eſſentia in ſe; ſed anima Chriſti per ſcientiam infu-

infusam, non poterat attingere divinam essentiam quidditativè, & in se; ergo neque &c. Maj. prob. Gratia sanctificans est formalis participatio divinæ essentiæ in se; lumen gloriæ, & visio beata formaliter specificantur à divina essentia in se: sed nequit quidditas rei cognosci, & multò minus comprehendi, quin cognoscatur quidditas rei, quam formaliter participat, vel à qua speciem, & constitutivum sumit; ergo &c.

V. Respondeo, neg. maj. Ut enim gratia, lumen gloriæ, & visio beata quidditativè, imò & comprehensivè attingatur, non est necesse, ut divina essentia quidditativè attingatur; sed sat est, ut evidenter cognoscatur quoad an est. Nam etiam Angeli cognoscunt quidditativè, imò & comprehensivè relationem dependentiæ creaturæ à Deo, quæ utique specificatur à Deo; & tamen per talem comprehensionem certum est, quòd quidditativè non cognoscunt Deum. Et ratio est. Quia ex comprehensione unius relativi non sequitur, quòd necessariò cognoscatur aliud correlativum, secundùm esse, quod habet in se absolutum; sed sufficit, si cognoscatur secundùm rationem formalem terminandi: nisi fortè tale relativum ita perfectè contineret suum correlativum; ut perfectiùs contineretur in illo, quàm in seipso; sicut creaturæ continentur in essentia divina. Unde ex cognitione Comprehensivâ essentiæ divinæ sequeretur cognitio quidditativa, imò & comprehensiva omnium creaturarum; & cognitâ quidditativè essentiâ divinâ, ut terminatâ ad hanc creaturam, necessariò debet cognosci quidditativè creatura, ad quam terminatur: quia cùm creatura perfectiùs contineatur in essentia divinâ, quàm in seipsa, in cognoscibilitate divinæ essentiæ involvitur tota cognoscibilitas creaturæ. At gratia, lumen gloriæ, & visio beata connectuntur quidem cum divina quidditate; sed per modum dependentium ab illa, & cum deficientia à summa illius perfectione. Unde in illorum cognoscibilitate nullo modo involvitur, aut continetur cognitio quidditativa Dei: licèt ob nexum, quem habent cum divina essentiâ, cognosci nequeant, quin quoad an est divina essentia cognoscatur. Et hoc est, quod indicat S. Thom. hoc *a.* 1. Ubi cum dicit, animam Christi per scientiam infusam omnia cognovisse, præter divinam essentiam; non negat (ut malè putat Vazquez) Christum per scientiam infusam cognoscere essentiam divinam, quoad an est: cùm potiùs asserat, quòd omnia, quæ nobis per revelationem innotescunt, fuerint per illam ab eo cognita; certum autem sit, per revelationem, à nobis cognosci divinam essentiam, quoad an est. Sed solùm vult, animam Christi non cognoscere, per scientiam infusam, essentiam divinam quoad quid est, sicut cætera supernaturalia cognoscit.

VI. Si autem dicas. Cognitio quoad an est, cùm sit complexa, supponit incomplexam cognitionem extremorum. Ut enim formem hanc propositionem: *Natura humana existit*; debeo apprehendere naturam humanam, & ejus existentiam; ergo, ut formem conceptum de divina essentia quoad an est, & dicam: *Divina essentia est*; deberem apprehendisse divinam essentiam, de qua prædico existentiam; apprehendere autem divinam essentiam, per speciem infusam, est impossibile.

VII. Hæc instantia non valet. Quia probaret, nullâ cognitione creatâ, quæ non sit beatifica, posse divinam essentiam cognosci, quoad an est: cùm tamen hoc modo cognosci possit, nec dum per cognitionem infusam supernaturalem, sed etiam naturalem, ut ostenditur, 1. *p. q.* 1. Respondeo ergo, quòd sicut dum lumine naturæ cognoscimus Deum, quoad an est; extremum incomplexum illius notitiæ est divina essentia negativè, & abstractivè potiùs concepta; quia de Deo potiùs cognoscimus quid non sit, quàm quid sit: ita in præsenti sufficit talis ap-

apprehensio, ut à scientia infusâ Christi attingatur extremum propositionis allatæ.

VIII. Quòd si replices. Cùm omne negativum reducatur ad affirmativum; quid apprehendimus de Deo, cùm de ejus quidditate imperfectiones omnium, quæ referimus in creaturis, negamus? — Respondeo, ad fundandum conceptum negativum, quo cognoscimus, quid non sit Deus; sufficere hunc conceptum positivum, qui apprehendat Deum, ut infinitè perfectum; ita ut, quamcumque perfectionem in eo concipiat, semper sibi restet aliquid perfectius concipiendum: quo fit, ut in quadam caligine maneat. Sed hæc ad præsentem causam non spectant. Ab anima enim Christi, quæ cum scientia beatâ conjuncta erat, conceptus clarior de Dei quidditate formari poterat.

IX. Obstat secundò. Per lumen inferioris perfectionis nequit quidditativè, & multò minùs comprehensivè, attingi objectum superius, & perfectius; quâ ratione, per lumen naturale, nequit cognosci objectum supernaturale: sed scientia infusa est lumen inferius ad lumen gloriæ, & visionem Dei; ergo &c.

X. Respondeo, dist. maj. Per lumen inferius genericè, & in gradu, nequit &c. co. maj. Inferius tantùm in entitate specificâ, æquale verò in gradu perfectionis, nequit &c. nego maj. & dist. min. nego conf. Ad quidditativam ergo cognitionem, imò & comprehensivam, non requiritur adæquatio inter cognoscentem, & cognitum in entitate, & perfectione specificâ, ut supra dictum est: & ulteriùs patet in lumine gloriæ, & visione beatâ, quæ attingunt quidditativè Deum in se; & tamen in perfectione specifica cum Deo non conveniunt; & in Angelo inferiori, qui etiam comprehendit superiorem: sufficit ergo convenientia in genere, & in gradu. Cùmque in hoc conveniat scientia infusa animæ Christi, quæ supernaturalis est, & cujus species, à divina essentiâ exemplatæ, dicunt proportionem habitudinis ad ens supernaturale; in quo genere continentur lumen gloriæ, & visio beata: hinc fit, quòd licèt in entitate, & perfectione specificâ excedatur, adhuc possit illa quidditativè cognoscere, imò & comprehendere. Non sic tamen lumen naturale, quod exceditur à quocumque ente supernaturali, excessu, nedum entitativo, & specifico, sed etiam ordinis, & habitudinis: unde neque, quoad an est, potest ens supernaturale, saltem in particulari, lumine naturali attingi.

XI. Replicabis. Quidquid sit de lumine gloriæ, & visione beatâ, saltem unio hypostatica excedit, excessu ordinis, scientiam infusam animæ Christi: ergo saltem hanc non potuit Christus, per scientiam infusam, quidditativè, & multò minùs comprehensivè, cognoscere. Ant. probatur. Quia unio hypostatica est in ordine hypostatico; qui ordo superior est ad ordinem supernaturalem, in quo est scientia animæ Christi infusa.

XII. Si respondeas, quòd ordo hypostaticus excedit quidem ordinem supernaturalem, excessu entitativo, & specifico, non autem excessu generico, & habitudinis: quia ordo hypostaticus continetur, ut species, sub genere entis supernaturalis: & proinde scientia infusa potest illum attingere.

XIII. Contra est. Non minùs elevatur ordo hypostaticus supra ordinem gratiæ, & purè supernaturalem, quàm ordo gratiæ supra ordinem naturæ; neque minùs unus distat ab alio, quàm alter: sed quod est in ordine naturæ, nequit attingere id, quod est in ordine gratiæ; ergo neque id, quod est in ordine gratiæ, valet attingere id, quod est in ordine hypostatico.

XIV. Respondeo, maj. esse veram de excessu entitativo, non verò de excessu habitudinis: excessus autem entitativus objecti, si non claudat excessum habitudinis, non impedit cogni-

gnitionem ſui quidditativam. Deus enim, ut eſt in ſe, eſt ordinis ſuperioris ad lumen beatificum; & diſtantiâ entitativâ plus diſtat ab illo, quàm gratia à natura, & Angelus à potentia viſiva: & nihilominus poteſt Deus quidditativè cognoſci per lumen gloriæ; non verò gratia per lumen naturæ, aut Angelus per potentiam viſivam. Et ratio eſt: quia licèt Deus plus diſtet à lumine gloriæ, quàm gratia à natura, & Angelus à potentiâ viſivâ, non tamen diſtat diſtantiâ habitudinis. Quia Deus, utpote ens ſupernaturale, continetur intra ens, quod eſt objectum intellectus noſtri, & luminis gloriæ: adeo ut conflatum ex intellectu, & lumine gloriæ dicat ordinem, & habitudinem ad Deum, ut eſt in ſe, tanquam ad proprium objectum. Non ſic gratia continetur ſub objecto luminis naturalis, aut Angelus ſub objecto potentiæ viſivæ. Cum ergo ordo hypoſtaticus, licèt plùs diſtet, & excedat entitativè ordinem gratiæ, quàm ordo gratiæ ordinem naturæ; non tamen diſtat diſtantiâ, aut exceſſu habitudinis: quia ordo hypoſtaticus continetur ſub ordine gratiæ, & intra objectum luminis ſupernaturalis. Unde fit, ut poſſit per ſcientiam infuſam ſupernaturalem quidditativè cognoſci; non ſic per ſcientiam naturalem ordo gratiæ, ſeu objectum ſupernaturale.

XV. Quæres: An anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoverit Deum, ut Trinum, quoad an eſt? Reſpondeo affirmative. Tum quia: Chriſtus, ut viator, habebat aliquam notitiam Sanctæ Trinitatis: hanc autem non habebat per ſcientiam beatam, quia hanc non habebat, ut viator: neque per fidem, quæ in illo non fuit; ergo habebat per ſcientiam inditam. Tùm quia: Chriſtus poterat rogare, & ſæpiùs rogabat Patrem; ergo Patrem cognoſcebat. Tùm quia: merebatur per amorem, pietatem, & obedientiam erga Patrem; qui actus non dirigebantur per ſcientiam beatam, quæ non eſt regula, niſi amoris neceſſarii; ergo per ſcientiam inditam. Tùm quia: ex dictis, per ſcientiam inditam cognoſcebat quidditativè lumen gloriæ, & viſionem beatam, quæ reſpicit Deum, ut Trinum: non poteſt autem quidditativè cognoſci habitus, & actus illius, niſi cognoſcatur, quoad an eſt, terminus, ad quem dicit habitudinem. Tùm quia: ut docet S. Tho. hoc *art.* 1. anima Chriſti per hanc ſcientiam cognoſcebat omnia, quæ per revelationem nobis innoteſcunt: inter hæc autem eſt Myſterium Trinitatis.

XVI. Nota tamen: quòd dum dicimus, animam Chriſti cognoviſſe Trinitatem per ſpeciem viſionis, luminis gloriæ, aut etiam unionis hypoſtaticæ; ea non ſumimus, quatenus ſunt effectus Dei. Ut ſic enim non repræſentant, nec ducunt in cognitionem Dei, ut Trini; quia nullus effectus à Deo, ut Trino, ad extra procedit. Sed ea ſumimus in ratione ſpecificâ propriâ: quia cùm ſecundum hanc dicant habitudinem ad Deum, ut Trinum, ut ad terminum, & objectum: anima Chriſti per ſcientiam inditam cognoſcens lumen gloriæ, beatam viſionem, & unionem hypoſtaticam, cognoſcebat, quoad an eſt, Trinitatem, ad quam ut ad terminum ſpecificativum ordinantur. Unde per horum cognitionem, licèt per impoſſibile non dimanarent à Deo, adhuc per illa tres divinæ Perſonæ cognoſcerentur: quia ex ſua ratione ſpecificâ connexionem habent cum Deo, ut Trino, non ut à quo ſint, ſed ut ad quem ſunt.

DU-

DUBIUM VI.

Varia circa Modum, & Actus Scientiæ Inditæ Animæ Christi.

§. I.

An Hac Scientiâ Uteretur Convertendo Se ad Phantasmata?

I. Dico. Anima Christi uti poterat scientiâ inditâ finè, vel cum conversione ad phantasmata, pro suo beneplacito. Priorem partem docet S. Tho. 3. *p. q.* 11. *a.* 2. & probat primò, in arg. *Sed contra*. Nam anima Christi, per hanc scientiam, cognovit quædam, quæ per phantasmata cognosci non possunt, scilicet, substantias separatas; ergo potuit intelligere, non convertendo se ad phantasmata. Deinde in Corp. hanc rationem tradit. Nam licèt Christus fuerit viator, fuit tamen simul Comprehensor; ergo sicut animæ beatæ, licèt unitæ corpori, quia tamen non sunt subditæ corpori, quoad modum operandi, ideo possunt intelligere finè conversione ad phantasmata; ita & anima Christi.

II. Si autem dicas. Corpus Christi, dum erat viator, non habuit dotes corporis gloriosi; ergo non erat plenè subditum animæ; ergo non est par ratio de Christo, ac de Beatis post resurrectionem.

Respondeo, neg. conf. Id enim, ratione cujus intellectus habet tale dominium supra corpus, ut possit intelligere finè dependentiâ à phantasmatibus, & phantasiâ, est lumen gloriæ, ipsum confortans ad sublimem modum intelligendi, ut docet S. Tho. in 4. *dist.* 49. *q.* 4. *a.* 5. *qu.* 1. *ad* 3. lumen autem gloriæ in Christo viatore fuit perfectissimum.

III. Secunda autem pars probatur. Quia anima Christi licèt non fuerit corpori subdita, erat tamen corpori unita, & corpore ad nutum utebatur; ergo poterat uti specie infusâ, accommodando illam ad modum corporis & permittendo, ut cogitatio phantasiæ excitaret in intellectu cognitionem circa objectum; quâ intellectus specularetur illud, ut involutum phantasmatibus: quo pacto proponitur intellectui in statu unionis ad corpus. Et hæc, quoad præsens, est conversio ad phantasmata, quæ poterat convenire Christo utenti scientiâ infusâ.

Neque obstat, quòd species scientiæ infusæ non sunt proportionatæ phantasmatibus, cum ab illis non sint acceptæ, sed à Deo — Nam ex hoc sequitur quidem, eas non eguisse phantasmatibus ex necessitate; non tamen, quòd si Christo placuisset uti illis, eas accomodando modo proprio corporis, cui anima illius erat unita; non potuerit intellectus ejus excitari à phantasia, ad utendum illis, & sic speculari objectum phantasmatibus involutum: quod esset, uti illis non perfectò, & naturali modo illarum, sed modo naturali corporis.

IV. Adverto tamen: animam Christi potuisse quidem in scientia infusâ permittere conversionem ad phantasmata, cùm cognoscebat res materiales: quia istæ hoc modo à nobis quidditativè cognoscuntur: secus tamen dum cognoscebat res spirituales. Quia si has in phantasmatibus involutas intellexisset, non attigisset quidditativè, sed abstractivè, & connotativè, sicut nos viatores.

§. II.

An tali Scientiâ Uti Potuerit Componendo, & Discurrendo?

V. Dico cum S. Thom. 3. *p. q.* 11. *a.* 3. quòd scientia infusa animæ Christi, quantùm ad sui acquisitionem, non fuit, nec potuit esse collativa, aut discursiva: fuit enim illi divinitus per se infusa, *Non per investigationem rationis acquisita*. Quoad usum tamen potuit esse, &

fuit collativa, & discursiva: *Sicut interdum scientes ex causis concludunt effectus, non ut de novo addiscant, sed volentes uti scientiâ, quam jam habent. Et hoc modo scientia animæ Christi poterat esse collativa, & discursiva: poterat enim ex uno aliud concludere, sicut sibi placebat. Sicut, Matth. 17. cùm Dominus quæsisset à Petro, à quibus Reges terræ tributum acciperent; a filiis suis, an ab alienis; Petro respondente, quòd ab alienis, conclusit:* Ergo liberi sunt filii.

VI. Si autem dicas. Hæc scientia infusa erat ad modum scientiæ Comprehensorum, qui in modo cognoscendi Angelis conformantur, ut dicitur Matth. 22. sed Angelorum scientia non est discursiva, aut collativa; ergo &c.

Respondeo cum S. Thoma citato, a. 3. ad 3. *Quòd Beati conformantur Angelis, quantùm ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quæ est secundùm naturam. Et ideo uti collatione, & discursu est connaturale animabus Beatorum, non autem Angelis.* Quare cùm animæ Beatorum erunt corpori unitæ, uti poterunt collatione, & discursu in scientia infusâ; multò ergo magis uti poterat anima Christi, dum erat in via.

VII. Ex his infero cum S. Thom. citato, a. 4. scientiam infusam animæ Christi, quoad aliquid, fuisse magis perfectam scientiâ Angelorum; quoad aliquid minùs perfectam. Si enim consideretur secundùm illud, quod habuit à causa influente: *Scientia indita animæ Christi fuit multò excellentior, quàm Angelorum scientia, & quantùm ad multitudinem cognitorum, & quantùm ad scientiæ certitudinem: quia lumen spiritualis gratiæ, quod est inditum animæ Christi, est multò excellentius, quàm lumen, quod pertinet ad naturam Angelicam.* Quantùm autem ad id, quod habuit ex subjecto recipiente: *Scientia indita animæ Christi est infra scientiam angelicam, scilicet, quantùm ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ; qui scilicet, est per conversionem ad phantasmata, & per collationem, & discursum.*

§. III.

An Dicta Scientia fuerit Habitualis, & unus Habitus?

VIII. Dico primò cum S. Thoma, laudatâ q. 11. a. 5. hanc scientiam inditam fuisse in Christo, non solùm per modum actus, sed etiam per modum habitus. Erat enim in anima Christi, secundum modum ei convenientem, & connaturalem, qui est modò esse in actu, modò in potentia, ut sibi placuerit: medium autem inter puram potentiam, & actum completum est habitus; ergo scientia indita animæ Christi fuit per modum habitus, & poterat eâ, vel uti, quando volebat, vel, quando volebat, non uti. Addo: quòd anima Christi faciliter, promptè, ac delectabiliter hac scientiâ utebatur; ergo illam habebat per modum habitus, cujus effectus est dare subjecto promptitudinem, & facilitatem ad agendum.

IX. Adverto tamen: quòd estò anima Christi potuerit cessare ab actu istius scientiæ, si voluerit; credibile tamen est, numquam cessasse, sed semper fuisse in vigilia, & in actu, non solùm secundùm scientiam beatam, verùm & infusam; quâ semper aliquid actu considerabat, & fortassis omnia, quæ ad statum ejus pertinent, quatenus constitutus est Judex omnium. Non enim à continuo usu hujus scientiæ impediebatur, per scientiam beatam; neque in usu illius à corpore dependebat: sed absque ulla corporis defatigatione, si volebat uti hac scientiâ, poterat, & de facto utebatur.

X. Dico secundò cum eodem S.Doctore, ibi a.6. hanc scientiam distinctam fuisse per diversos habitus. Nam *Scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est*

autem connaturale animæ humanæ, ut recipiat speciem in minori universalitate, quàm Angeli: ita scilicet, quòd diversas naturas specificas per diversas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit, quòd in nobis sint diversi habitus scientiarum, quia sunt diversa scibilium genera; inquantùm scilicet ea, quæ reducuntur in unum genus, eodem habitu scientiæ cognoscuntur. Ita S. Tho. Ex quibus colligo: quòd sicut in nobis non quæcumque specierum diversitas multiplicat habitum; sed solùm ea, quæ repræsentat plura, ut non convenientia in uno genere scibilitatis; quæ enim in unum genus reducuntur, ad eundem habitum pertinent: ita & in Christo.

XI. Sed dices primò. Divina essentia universaliori modo communicatur animæ Christi, quàm Angelo; cur ergo universaliori modo ei non communicantur species infusæ?

Secundò. Species infusæ animæ Christi sunt, quoad substantiam, supernaturales: species verò infusæ Angelis sunt naturales; ergo illæ perfectiores, & proinde universaliores sunt istis; quia perfectio specierum in universalitate consistit.

Tertiò. Si Deus infundens tales species non se accommodat conditioni subjecti, quoad perfectionem earum; ita ut subjecto minùs perfecto infundat minùs perfectam speciem: cur dicendum erit, quòd sic se accommodet, quoad minorem universalitatem?

XII. Respondeo ad primam instantiam, rationem esse: quia divina essentia in ratione speciei non est multiplicabilis, & divisibilis, sicut sunt species infusæ, quia creatæ: & ideo illa non potuit perfectiori modo univeri animæ Christi, quàm uniretur modo universaliori.

XIII. Ad secundam, nego conf. Nam supernaturalitas specierum unicè sumitur ex parte Dei infundentis: & ex hac parte species infusæ animæ Christi ad plura se extendebant, & clariori modo ea repræsentabant, quàm species angelicæ. At universalitas specierum attenditur ex conditione subjecti recipientis species; cùmque conditio animæ humanæ sit, recipere species in minori universalitate, quàm Angeli: ideo species animæ Christi non erant universaliores, nec ex hac parte perfectiores. Unde S. Tho. ibi ad 1. *Scientia* (inquit) *animæ Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantùm ad id, quod consideratur in ea, ex parte Dei influentis: est tamen infra scientiam angelicam, quantùm ad modum recipientis. Et ad hujusmodi modum pertinet, quòd scientia illa per multos habitus distinguatur, quasi per species magis particulares existens.*

XIV. Ad tertiam dico, rationem esse: quia inter naturam, & supernaturalia nulla connexio est, quoad substantiam perfectionis supernaturalis: sed ista unicè pensatur ex virtute causæ superioris supernaturalis infundentis: unde naturæ inferiori potest Deus dona supernaturalia perfectiora communicare, ut patet in unione hypostaticâ. Quoad ordinem tamen, & modum communicandi, inter modum, quem Deus servat in communicatione talium donorum, est talis connexio cum natura, cui communicantur; ut, quantùm fieri potest, illi ea accommodet; universalitas autem speciei pertinet ad modum communicandi; & ideo accommodatur conditioni naturæ.

XIV.

TRACTATUS
DE GRATIA CHRISTI.

PErfectiones, quæ conveniunt animæ Christi, secundùm partem intellectivam, præcedente Tractatu examinavimus. Nunc eas, quæ animam ejus ornabant, secundùm partem volitivam, aggredimur. Et quia harum prima radix est gratia habitualis, quâ anima constituitur sancta, & Deo grata; ideo de ista speciali sermo erit: deinde de virtutibus, & donis ipsam consequentibus. Porro: quia Christus considerari potest, & ut homo particularis, & ut Caput morale nostrum; & in utroque genere habet sanctitatem, & gratiam: ideo de gratia ejus, ut singularis hominis, priùs agemus: deinde de gratia ejusdem, ut Capitis nostri, tractabimus duabus sequentibus Quæstionibus.

QUÆSTIO I.

De Gratia Christi, ut est Singularis Homo.

DUplicem in Christo, ut singulari homine, gratiam considerare possumus: nimirum, gratiam unionis, quâ ejus humanitas in esse personali unita fuit Verbo divino; & gratia habitualis sanctificans ejus animam, & radicans in eo omnes virtutes. De his ergo sermo erit.

DUBIUM I.

An in Anima Christi fuerit Gratia Habitualis.

§. I.

Resolvitur Dubium.

I. DUplex, ut diximus, *Tom.* 3. *in* 1. 2. distingui solet gratia. Una habitualiter in anima permanens, eamque reddens formaliter sanctam, & divinæ naturæ participem, quæ dicitur gratia habitualis. Alia actualis, & transiens, quæ datur hîc, & nunc ad eliciendos actus supernaturales; ut gratia, quæ datur peccatori, ut eliciat actum contritionis. De hac secundâ in præsens non agimus, sed de prima: quam non esse solam extrinsecam imputationem sanctitatis, quâ Deus Sanctus est; sed esse sanctitatem animæ à Deo infusam, eique intrinsecè inhærentem, non merè favorem Dei extrinsecum, de fide tenendum est, ex Tridentino, *Sess.* 6. *Can.* 10., *&* 11. & citato *Tom.* 3. *in* 1. 2. fusè ostendimus.

Hunc ergo gratiæ accidentalis habitum, ut superfluum in anima Christi, quidam Theologi abjecerunt; quia omnis effectus communicabilis, per hanc gratiam, perfectiori modo ei communicatur per gratiam unionis substantialis cum Verbo divino. Vera tamen, & communis sententia eam in Christo admittit; ut oppositum asserere, ad minus temerarium sit.

II. Dico ergo. In anima Christi fuit gratia habitualis. Ita S. Thom. 3. *p.* *q.* 7. *a.* 1. Et probat 1. ex illo Isaiæ

Isaiæ, 11. *Requiescet super eum spiritus Domini*: sed spiritus Domini dicitur requiescere in homine per gratiam habitualem; ergo &c.

Deinde probat S. D. triplici ratione. Primò sic: *Quantò aliquid receptivum est propinquius causæ influenti, tantò magis participat de influentia ipsius*: sed influxus gratiæ est à Deo, secundùm illud, Psalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*: anima autem Christi erat summo modo, quia hypostaticè, conjuncta Deo; ergo maximè participabat de influxu gratiæ — Confirmatur. Animæ Christi, ex vi unionis, debita erant omnia dona supernaturalia, quorum erat capax; sed primum, quod est radix omnium donorum supernaturalium, est gratia habitualis, sicut natura, est radix omnium operationum naturalium, & anima Christi ejus erat capax; ergo &c.

III. Secundò. Anima Christi propinquissimè attingebat Deum per cognitionem, & amorem; ergo debebat in ea esse aliquod principium eam elevans ad tales actus; sed hoc non poterat esse anima, secundum sibi connaturalia, & propria, ut certum est; neque poterat esse gratia unionis, quæ elevat quidem animam Christi ad esse personale divinum, & constituit principium *Quod* operativum; sed non elevat formaliter potentias operativas, vel proximas, vel radicalem, quæ sunt principium *Quo*: unde gratia unionis datur ad esse, non ad operari; ergo remanet, ut elevetur per gratiam habitualem, quæ est radix, & principium *Quo* operandi in ordine supernaturali.

IV. Tertiò. Quia anima Christi debebat gratiam communicare aliis, per modum Capitis, Jo. 1. v. 16. *Et de plenitudine ejus omnes accipimus, & gratiam pro gratia*; ergo oportebat, ut haberet gratiam in alios redundantem. Erat enim *Mediator Dei hominum homo Christus Jesus*, 1. ad Timoth. 2. v. 5. Sed hæc plenitudo gratiæ non fuit gratia unionis: de hac enim nos non accepimus, neque in nos redundavit; ergo fuit gratia habitualis.

V. Confirmatur. *Jo.* 1. *v.* 14. dicitur: *Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*. Et subditur: *De plenitudine ejus omnes accepimus*. Verbum ergo caro factum, erat plenum illius gratiæ, quam nos ex ipso, tamquam ex fonte, hausimus. Cum ergo aqua hausta à fonte ejusdem rationis sit, ac aqua, quæ est in fonte; gratia, quæ à Christo in nobis est, ejusdem rationis erit cum gratia, quæ est in Christo; & proinde gratia habitualis, sicut in nobis. Unde S. Augustinus, l. 15. de Trinit. c. 26. *Dominus* (inquit) *ipse Jesus non solùm Spiritum Sanctum dedit, ut Deus, sed etiam accepit ut homo; & propterea dictus est plenus gratiâ. Quia unxit eum Deus Spiritu Sancto; non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia*. Unguentum autem gratiæ, quo Ecclesia ungit baptizatos, est gratiæ habitualis creatæ; ergo hac unctus fuit Christus, ut homo.

§. II.

Solvuntur Objectiones:

VI. Objicies primò. Christus, ratione unionis erat Deus, & sanctus per essentiam, & non solùm per participationem: sed gratia habitualis est solum participatio quædam divinitatis in creatura rationali, juxta illud, 2. Petri 1. v. 4. *Per quem maxima & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*; ergo non debuit in Christo esse gratia habitualis. Conf. prob. Repugnat enim, quòd aliqua perfectio habeatur per essentiam, & simul per participationem. Et ideo D. Tho. infra *q.* 23. *a.* 4. negat in Christo, etiam ut homine, filiationem adoptivam, quæ est filiatio participata,

pata: quia fuit in eo filiatio naturalis Dei, quæ est filiatio per essentiam, ut infra dicemus.

VII. Respondeo co. præmissis neg. conf. Quia variatur appellatio à Christo absolutè sumto, & appellante supra personam, ad Christum sumtum cum addito, & restrictè; seu appellantem supra humanitatem, seu animam humanam. Ad prob. dist. ant. Quòd habeatur secundùm idem, co. ant. Secundùm diversa, nego ant. Christus ergo, ut docet S. Thom. 3. p. q. 7. a. 1. ad 1. *Est verus Deus, secundùm personam, & naturam divinam. Sed quia cum unitate personæ remanet distinctio naturarum*, ut contra Eutichetem ostensum est; nec natura, aut anima humana est per suam essentiam divina, aut verè sancta: *Unde oportet, quòd fiat divina per participationem, quæ est secundùm gratiam.* Et sic Christus, secundùm diversa, est sanctus per essentiam, & sanctus per participationem.

Ad id verò, quod additur de filiatione naturali, & adoptivâ inferiùs dicetur. Modò dicam, quòd si in Christo ponerentur simul filiatio naturalis, & adoptiva; esset filius per essentiam, & per participationem secundùm idem. Cùm enim subjectum denominabile *Filius*, non sit natura, sed suppositum, seu personâ; sequeretur Christum, secundùm personam esse Filium naturalem Dei, & secundùm eandem personam esse Filium adoptivum ejusdem. Quod esset incidere in hæresim: vel Arianam, si poneremus, eandem Verbi personam esse Filium Dei solùm per participationem: vel Nestorianam, si poneremus, unam Christi personam esse Filium naturalem Dei, & aliam adoptivam.

VIII. Dices. Anima Christi sanctificatur, nedum sanctitate accidentali, & participatâ, sed personali etiam, & per essentiam, ut infra dicetur; ergo Christus, secundùm idem, nempe, secundùm animam, erit sanctus per participationem, & sanctus per essentiam.

IX. Respondeo, neg. conf. Aliud enim est, quòd anima Christi sit sancta per sanctitatem essentialem, seu sit sancta substantialiter: aliud est, quòd sit sancta per essentiam, seu essentialiter. Primum enim verum est: quia nil aliud dicit, quàm habere sanctitatem per essentiam, sibi substantialiter unitam in esse personali. Secundum autem falsam est: quia faceret sensum, quòd anima Christi esset ipsa sanctitas, seu per suam essentiam esset sancta. Licèt enim susceperit in se sanctitatem substantialem, & per essentiam talem; hanc tamen suscepit finito modo, & ut sibi modo quodam participato communicatam; sicut etiam modo participato facta est divina, licèt substantialiter. Unde adest locus, ut sicut participat sanctitatem, & divinitatem substantialem, per unionem: ita etiam participet sanctitatem accidentalem, per gratiam.

X. Objicies secundò. Qui est incapax filiationis adoptivæ, est etiam incapax gratiæ habitualis: sed Christus est in capax filiationis adoptivæ; ergo &c. Maj. probatur. Nam facere filium adoptivum est effectus formalis gratiæ habitualis. Cùm enim gratia sit formalis communicatio naturæ divinæ, est quædam regeneratio accidentalis, & imperfecta: sed in qualibet generatione fundatur filiatio: si sit substantialis, filiatio naturalis: si tantùm accidentalis, filiatio adoptiva; ergo &c.

XI. Respondeo, neg. absolutè maj. Ad prob. dist. ant. Effectus formalis secundarius, co. ant. Primarius, nego ant. Cùm enim facere filium adoptivum sit effectus gratiæ, non primarius, sed secundarius, & consecutus; qui est incapax filiationis adoptivæ, potest esse capax gratiæ habitualis. Neque, ex quo gratiæ communicatio sit quædam generatio, sequitur necessariò filiatio adoptiva. Nam ad re-

la-

lationem, præter fundamentum, requiritur etiam subjectum relationis capax, & realiter distinctum a termino. Christus autem non est subjectum capax filiationis adoptivæ; quia ejus subjectum debet esse persona extranea adoptanti: persona autem Christi non est extranea Deo, sed ei consubstantialis, & naturaliter conjuncta. Subjectum quoque non est realiter distinctum à termino. Nam relatio filiationis adoptivæ, fundata in gratiæ infusione, non est ad Patrem tantùm, sed ad totam Trinitatem, quæ ad generationem per gratiam tota concurrit: persona autem Christi, quæ deberet esse subjectum talis relationis, non est realiter distincta à tota Trinitate, ut patet. Sed de hoc infra.

XII. Objicies tertiò. Quod habet eminenter aliquam perfectionem, nequit illam habere formaliter; unde Sol, qui est eminenter calidus, nequit fieri calidus formaliter: sed anima Christi, ratione gratiæ unionis, habet eminenter quidquid præstari potest à gratia habituali; ergo &c. Sicut quia subsistentia divina præstat eminenter quidquid præstaret subsistentia creata; illâ positâ in Christo, superfluit ista.

XIII. Respondeo, neg. min. Licèt enim natura divina, ut in Deo, contineat eminenter omnem effectum præstabilem à gratia habituali; ut tamen finito modo communicata animæ Christi, non potest præstare totum id, quod præstatur à gratia habituali. Quia per gratiam unionis unitur quidem animæ Christi in esse personali; sed non in ratione principii operandi, seu in esse naturæ: ideoque ad hoc est necessaria gratia habitualis. Neque est simile de subsistentia divinâ: nam hæc, cùm uniatur in esse personali, præstat totum, id, quod præstaret subsistentia creata; ideoque ista foret ad minus superflua.

XIV. Objicies quartò. Gratia unionis reddit animam Christi Deo infinitè gratam; ergo non potest fieri magis grata; ergo cùm facere gratum Deo, sit effectus primarius gratiæ habitualis, ista in Christo nihil facit.

XV. Respondeo, dist. conf. Magis in eodem genere, co. conf. In diverso genere, neg. conf. Gratia unionis reddit animam Christi infinitè gratam Deo, gratitudine substantiali personali: gratia autem habitualis facit illam Deo gratam in alio genere, nempe, principii operativi. Sicut ergò anima Christi, ratione unionis, fuerit infinitè perfecta substantialiter; ad huc tamen fuerunt virtutes, & aliæ dotes, quibus fuit ornata.

DUBIUM II.

An Gratia Habitualis faciat Christum Filium Dei Adoptivum?

§. I.

Quinam circa hoc Erraverint.

I. Commune est Ecclesiæ Catholicæ dogma, Christum Dominum, etiam ut hominem, esse Filium Dei naturalem. Nihilominus, circa annum 783. Elipandus Archiepiscopus Toletanus, cùm à Felice Episcopo Urgelitano per literas quæsiisset, quid de humanitate Christi sentiret: utrum, secundùm quòd homo est, proprius, an adoptivus Filius Dei Christus dicendus esset, & credendus: rescripsit Felix, Christum esse, ac dici debere Filium Dei adoptivum; & sui dicti momenta adduxit, quæ Elipandum in sui sententiam pertraxere. Vix doctrina hæc evulgari cæpit; cùm tamquam nova, imò Ecclesiæ, & Patrum fidei contraria, nec non Nestoriano errori proxima, à multis malè habita est. Delata primùm fuit ad Hadrianum, tunc Rom. Pontificem, qui amplissimas ea de re ad Episcopos Hispaniæ literas dedit. Delata etiam fuit ad Carolum Magnum, qui causam in Francofordiensi Concilio judicari curavit. Felix errorem suum non semel ejuravit: sed Eli-

pandus ad mortem usque in eo constans perstitit.

II. Licèt certum sit apud omnes, Felicem, & Elipandum asseruisse, Christum esse Filium adoptivum Patris; non adeo tamen certus est sensus, in quo id asseruerint: quibusdam volentibus, eos id asseruisse absque addito, seu restrictione; ita ut, ita Christum Filium adoptivum Dei asseruerint, ut eum Filium naturalem negarint: qui sensus vel Arianus est, vel Nestorianus. Aliis verò communiùs sentientibus, eos asseruisse Christum Filium Dei adoptivum, ut hominem; ita ut duas in Christo filiationes agnoverint: unam naturalem, quatenus Deus erat, alteram adoptivam, quatenus homo. Istis assentior. Felix enim, & Elipandus nusquam accusati fuerunt, vel quòd negarent, Verbum esse Filium naturalem Dei: vel quòd Christi humanitas unita fuerit unione substantiali, & personali Verbo. Nec enim Beatus Asturicensis Presbyter, nec Hetherius Uxomensis Episcopus, primi hujus erroris impugnatores, id unquam Felici, & Elipando exprobrarunt: imò neque Hadrianus Papa, nec Francofordiensis Synodus id eis in crimen verterunt. Nec etiam credibile est, eos ausos fuisse negare unionem substantialem humanitatis cum Verbo. Cùm enim suam doctrinam, tanquam sanam, & Catholicam tenerent; unde Elipandus à Carolo Magno petiit, ut Beatum, ac Hetherium, tanquam hæreticos damnaret: nunquam certè tantâ confidentiâ locutus fuisset, si cum Nestorio, quem noverat esse ab Universali Ecclesia, tamquam hæreticum damnatum, unionem tantùm moralem, & per affectum Verbum inter, ac humanitatem agnovisset. Nec enim sibi persuadere potuisset, Gallos, & Germanos Antistites approbaturos doctrinam, quam in Ephesino Concilio sciebat esse proscriptam, tanquam hæreticam.

Verum quidem est, quòd cum doctrina de Filiatione adoptivâ Christi, etiam ut hominis, videretur favere Nestoriano errori, eumque implicitè arguere, & ad eum accedere: potuerunt quidam, inter quos Jonas Aurelianensis, & ipsi Francofordienses Patres dicere, Felicem, & Elipandum una cum suo auctore Nestorio damnatos fuisse. Cæterum id directè Felicem non sensisse, constat ex eodem Jona Aurelianensi, *L. 1. de Cultu Imaginum*, de Felice, sic loquente: *Quoniam juncto suo sceleratissimo errori Elipando Toletanæ Urbis Episcopo, Christum secundùm humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptivum.* Constat etiam ex Hadriano 1. *in Epist. ad Episcopos Hispaniæ*, ubi ait: *Intercætera rejicienda* (sententia) *de adoptione Jesu Christi Filii Dei, secundùm carnem*. Constat demum ex fidei professione, quam Elipandus misit ad Carolum Magnum: ubi cum de adoptione Christi loquitur, eam non absoluiè profert, sed cum additamento. Ait enim: *Homo interior in una eâdemque Dei, & hominis personâ deglomeratus . . . . . . Filius adoptivus humanitate, & non adoptivus divinitate, mundum redemit*. Quibus Elipandus fatetur in Christo unionem personalem cum Verbo, & filiationem adoptivam solùm secundùm humanitatem.

III. Ex Catholicis Doctoribus Scotus, in 3. *dist.* 10. *qu.* 1. putat, absolutè dici posse Christum, ut hominem, filium adoptivum: vitandum tamen esse hunc loquendi modum, propter hæreticos, qui eo abutuntur. Cum autem ejus discipulis opponitur, Scotum in hoc Felicis, & Elipandi errorem propugnare; respondent, id negando. Quia Felix, & Elipandus in sensu Nestorii id asserebant: contendentes, inter humanitatem, & Verbum solam unionem moralem intercedere, quæ adoptionem constituit: & negantes unionem personalem, quâ filiatio naturalis consurgit. Sed in hoc decipi Scotistas, jam ostendimus.

Du-

Durandus verò, & post eum plures alii, docent, non posse quidem absolutè dici, Christum esse Filium adoptivum Dei; posse tamen dici cum additio, nempe, *secundùm humanitatem*, vel *prout est homo*. Cum verò urgetur textibus Patrum, qui Felicem, & Elipandum damnarunt; respondet Durandus: in hoc uno positum fuisse eorum errorem; quòd Christum absolutè, & absque addito, *prout est homo*, Filium Dei adoptivum dicerent.

S. Thomas autem, 3. *p. q.*23.*a.* 4. cui ferè tota Theologorum Schola subscribit, docet, Christum nec absolutè, nec cum addito dici posse Filium Dei adoptivum.

§. II.

Resolutio Dubii.

IV. Dico. Christus, nec etiam secundùm humanitatem, dicendus est Filius Dei adoptivus. Id probant omnia, quæ ex Scriptura, & Patribus Hadrianus Pontifex, & Concilii Francofordiensis Patres contra Felicem, & Elipandum protulerunt. Primò, ex Scriptura, *Joan.* 20. *v.* 17. Ubi Christus, *Ascendo* (inquit) *ad Patrem meum, & Patrem vestrum*. Non dixit, ait Hadrianus: *Patrem nostrum*, *sed Patrem* meum, *naturâ videlicet; & Patrem* vestrum, beneficio, & gratiâ In quæ notandum est, quòd Christus cum præcepit, ut oraremus, ait, Matth. 6. v. 9. *Sic autem orabitis: Pater noster, qui es in Cœlis:* atqui si Christus etiam, prout est homo, esset Filius Dei adoptivus, dixisset: *Ascendo ad Patrem nostrum;* nec tàm accuratè distinxisset inter Patrem suum, & Patrem nostrum: tunc enim de se ipso, non ut Verbum, sed ut homo est, loquebatur; non enim ascendit, ut Deus, sed ut homo; ergo &c. Super quæ audire præstat S. Augustinum, Tract. 21. in Joann. *Cui dicimus Pater noster? Patri Christi. Qui ergo Patri Christi dicit Pater noster: quid dicit Christo, nisi frater noster? non tamen sicut Christi Pater, ita & Pater noster. Nunquam enim Christus nos conjunxit, ut nullam distinctionem faceret inter nos, & se. Ille enim Filius æqualis Patri.... nos adoptati per unicum.*

V. Item, Joann. *c.* 3. *v.* 34., & 35. de Dei Filio Baptista dicit: *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. Pater diligit Filium, & omnia dedit ei in manu ejus*. Quibus Baptista vocat Christum absolutè *Filium*, & cui omnia dedit Pater in manu. Filius autem absolutè, Filius, cui Deus Pater omnia dedit, non est Filius adoptione, sed naturâ. Eum autem loqui de Filio, prout est homo, demonstrant sequentia: *Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. Qui credit in Filium, habet vitam æternam*. Ita arguit S. Augustinus, Tract. 14. in Joann. *Pater diligit Filium, non quomodo Dominus servum; quomodo unicum, non quomodo adoptatum*.

VI. Hoc idem demonstrat Paulus, *Roman.* 8. *v.* 32. dicens: *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Filium autem proprium nemo dicet, esse adoptivum: eum verò non tradidit, nisi quatenus hominem. Ita Hadrianus: *Quia* (inquit) *non est traditus secundùm divinitatem, sed secundùm id, quod homo erat: illum nimirum, qui traditus est, hominem, ipsum Apostolus proprium Dei Filium protestatur*. Et S. Hilarius, *l. 6. de Trinit.* super dicta Apostoli verba, ait: *Numquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est nomen?*

VII. Accedit ad hæc: quòd Christus in Scripturis semper absolutè, & cum distinctione vocatur Filius Dei. Matth. 17. v. 5. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*. Lucæ 3. v. 22. *Vox de Cœlo facta est: tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi*. Et quoties Christus se Filium Dei nuncupat, sem-

semper absolutè, & sinè addito loquitur. Unde rectè S. Augustinus, l. contra, Secundinum Manichæum, c. 5. *Lege (inquit) Scripturas, numquam invenies de Christo dictum, quòd adoptivus sit Filius.* Et Concilium Francofordiense, in Epist. ad Episcopos Hispaniæ, addit: *Tu verò quisquis es, qui Christum prædicas adoptivum; unde ille tibi sensus venisset, voluissem scire. Patriarchæ nescierunt, Tractatores hoc nomen tacuerunt, Doctores fidei nostræ non docuerunt.*

VIII. Adest etiam ratio Theologica, quam tradit S. Thom. 3. *p. q.* 23. *a.* 4. Filiatio propriè convenit hypostasi, vel personæ, non autem naturæ; unde filiatio est proprietas personalis: sed in Christo non est alia persona, vel hypostasis, quàm increata: quæ cùm sit per se, & per naturam Filius, non est capax filiationis adoptivæ, quæ solùm est participatio quædam filiationis naturalis: quod enim per se dicitur, non potest participativè dici, secundùm idem; ergo &c.

IX. Secundò probatur. Vel humanitas Christi adoptata fuisset ante unionem hypostaticam, vel post unionem: sed neutrum dici potest; ergo &c. Min. prob. Non potest dici primum. Si quidem, ut fides docet adversùs Nestorium, & alios, humanitas Christi, nec brevissimo quidem instanti, fuit sinè hypostaticâ unione cum Verbo. Non secundum. Quia humanitas Christi post unionem cum Verbo ius habet ad hæreditatem; per eam enim fit infinitè sancta: qui autem jam habet jus ad hæreditatem, adoptari non potest, quia adoptio gratis tribuitur, non ex debito; ergo &c.

X. Confirmatur. Humanitas post unionem non fuit extranea, sed propria Verbi: sed qui extraneus non est, sed proprius, adoptari non potest; unde propter hanc rationem filius non potest adoptari à Patre: & liber Sacrosyllabus de adoptione Moysis in filium filiæ Pharaonis: *Hoc ideo posuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptivum, qui nondum priùs fuerat filius adoptantis. Unde in Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus Filius, semper Dominus: ac per hoc, & post assumitum hominem veri Filii vocabulum non amisit, qui numquam verus desiit esse Filius.*

XI. Tertiò probatur. Ille, qui adoptatur in filium, non secundùm naturam, sed solo affectu conjungitur adoptanti: id enim ipsa vox *Adoptio* significare videtur, optantis enim est, & nondum habentis. Quare sibi adoptare filium, perinde est, ac desiderare habere pro filio eum, qui alioquin secundùm naturam sibi conjunctus non est: atqui humanitas Christi, seu Christus, ut homo, non est conjunctus Deo solo affectu, ut contra Nestorium clamat Ecclesia, verùm reipsa, & substantialiter; ergo non potest esse Filius adoptivus. Hæc ratio desumta est ex prælaudato libro Sacrosyllabo, in quo sic legitur: *Omnis adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem.... habet namque ex utraque parte* Utinam *adverbium eleganter insitum; ut si dicas: utinam sis mihi in filium adoptivum; & è contra: utinam merear à te in filium adoptari. Ex affectu quidem dilectionis pars subrepit parti, ut in utraque conveniat dilectionis affectus.* Cum igitur Christus numquam fuerit sinè filiatione naturali; cum numquam extraneus Deo fuerit; cùm humana natura non solo affectu conjuncta fuerit Verbo: sequitur, Christum etiam cum addito, *Prout est homo*, nec esse, nec dicendum esse Filium Dei adoptivum.

§. III.

Felicis, & Elipandi Momenta Soluta.

XII. Objiciebant primò varios Scripturæ textus. Nimirum, illud *Jo.* 14. *v.* 28. ubi Christus

stus dicit: *Pater major me est*. Quibus se confitetur inferiorem Patre; non filiatione naturali; ergo adoptivâ.

Item. Rom. 8. v. 17. *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*: sed cohæredes non sumus Christi, ut Filius est naturalis; ergo ut Filius adoptivus.

Rursus; ibidem, v. 29. de Christo dicitur: *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus*, idest, in omnibus filiis Dei prædestinatis; ergo Christus est primus in omnibus filiis prædestinatis per gratiam, & consequenter adoptivis.

XIII. Respondeo ad singulos. Ad primum: Patres Francofordienses Ellipando illum objicienti responderunt, verba illa non fuisse à Christo dicta, propter adoptionem; sed propter formam servi, quam, ut homo, acceperat. Nam, ut aiunt: *Deus, & homo erat, qui secundùm Deum dicebat*: Ego, & Pater unum sumus; *& secundùm hominem*: Pater maior me est.

Sed dices. Christus, secundùm quòd homo, est servus: sed dignius est esse Filium adoptivum, quàm servum; ergo multò magis, ut homo, est Filius adoptivus.

Respondet S. Thom. 3. p. q. 23. a. 4. ad 3. *Quòd esse creaturam, & etiam servitus, vel subjectio ad Deum non solùm respicit personam, sed etiam naturam, quod non potest dici de filiatione: & ideo non est similis ratio.*

XIV. Ad secundum respondeo: ex quo dicamur filii Dei, & cohæredes Christi, non sequi, quòd sicut nos filiationem, & hæreditatem adoptione habemus, ita & ipse. Imò cùm adoptionem, & hæreditatem habeamus per ipsum; potiùs sequitur, ipsum esse naturâ Filium, & hæredem, nos autem voluntate, & participatione per ipsum.

XV. Ad tertium dico, quòd sicut in humanis, si pater, de voluntate, & consensu filii naturalis, alios adoptaret in filios; isti quidem essent fratres illius, & ille primogenitus inter illos, non tamen esset filius adoptivus, ut isti: sic cùm beneficio, & voluntate Christi Filii naturalis Dei adoptamur in filios, sumus fratres Christi; nos quidem adoptione, sicut & ipse frater noster fit voluntate; sed ille non evadit proinde Filius adoptione, sed semper manet Filius naturâ.

XVI. Sed instabis. Qui est Filius Dei prædestinatione, non est Filius Dei naturâ, sed adoptione, & gratiâ: sed Christus est Filius Dei prædestinatione; unde. *Rom. 1. v. 4.* de eo dicit Paulus: *Qui prædestinatus est Filius Dei*; ergo Christus, ut homo, est Filius Dei adoptione.

XVII. Respondeo, neg. absolutè maj. Plura enim requiruntur ad adoptionem, quàm ad prædestinationem: ad illam enim requiritur persona extranea, & quæ per naturam filia non sit; ad istam autem sufficit, quòd aliquis eligatur ad gloriam, sive persona sit extranea, sive non. Sic Christus dicitur ab Apostolo prædestinatus Filius Dei. Unde S. Tho. 3. p. q. 24. a. 1. ad 2. ait: *Relinquitur ergo, quòd prædestinatio attribuatur personæ Christi, non quidem secundùm se, vel secundùm quod subsistit in divina naturâ, sed secundùm quòd subsistit in humana naturâ. Unde cùm dixisset Apostolus*: Qui factus est ei ex semine David, secundùm carnem; *subjunxit*: Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. *Ut daret intelligere, quòd secundùm hoc, quòd est factus ex semine David, secundùm carnem, est prædestinatus Filius Dei in virtute. Quamvis enim sit naturale illi personæ, secundùm se consideratæ, quòd sit Filius Dei in virtute; non est tamen ei naturale, secundùm humanam naturam, secundùm quàm hoc sibi convenit per gratiam unionis.* Hæc S Thom. qui, a. 2. sequente hanc propositionem, ut veram concedit: *Christus, secundùm quòd homo, prædestinatus est esse Filius Dei.* Quia (inquit) *Humana natura non semper fuit Verbo unita, & ei etiam hoc per gra-*

gratiam est collatum, ut Filio Dei in persona uniretur. Et ideo solùm ratione humanæ naturæ prædestinatio competit Christo.

XVIII. Objiciebant secundò auctoritates Patrum. Et primò Irenæi, qui, *l.* 3. *Adv. hæres. c.* 21. sic loquitur: *Propter hoc enim Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est, Filius hominis factus est, immixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, sit Filius Dei.*

Deinde Marii Victorini, qui *l.* 1. contra Candidum Arianum hæc habet: *Nos adoptione filii, ille naturâ etiam, & quâdam adoptione filius, & Christus, sed secundùm carnem.*

Tertiò. Hilarius, *l.* 2. *de Trinit.* de Christi nativitate sic loquitur: *Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur.*

Quartò. Ildephonsus, & Julianus Archiepiscopi Toletani ante Elipandum, sic in Missa de Cœna Domini legebant: *Qui per adoptivi hominis passionem, dum suo indulsit corpori &c.* Et in Missa de Ascensione: *Hodie Salvator noster post adoptionem carnis, sedem repetivit Deitatis*; ergo secundùm præfatos Patres Christus, ut homo, dici potest Filius adoptivus, seu adoptatus.

XIX. Respondeo ad primum, Irenæum ea verba, *Ut adoptionem percipiens sit Filius Dei*, non referre ad Christum, sed ad quemcumque hominem; qui dum per ipsum gratiam justificationis consequitur, fit filius Dei adoptivus. Unde Irenæi sensus est, Dei Filium factum fuisse hominem; ut homo, per ejus merita justificatus, fiat filius Dei per adoptionem.

Ad secundum dico, Victorinum ly *Quâdam adoptione*, ostendere, se loqui de adoptione impropriè tali: quatenus nullis præcedentibus meritis humanitas electa fuit, ut ad Dei naturalem filiationem, per unionem hypostaticam, eveheretur. Vide S. Thom. 3. *p. q.* 23. *a.* 4. *ad* 2.

Ad tertium iisdem dico, Hilarium usurpasse adoptionem impropriè, nimirum, pro assumtione, & elevatione: ut sit sensus, quòd dignitas non amittitur, dum carnis humilitas assumitur, & elevatur. Ita S. Thom. hâc 3. *p. q.* 23. *a.* 4. *ad* 1. Aliqui tamen censent, verbum illud *Adoptatur* in Hilarium mendosè irrepsisse, & loco ejus ponendum esse *Adoratur.*

XX. Ad quartum dico, eam orandi formulam non fuisse ab Ecclesia probatam. Cùm enim Elipandus eâ se tueretur, respondit Concilium Francofordiense, in Epist. Synodica: *Melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio, quàm Ildefonsi vestri; qui tales vobis composuit preces in Missarum solemniis, quales Universalis, & Sancta Dei non habet Ecclesia. Et si Ildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptivum nominavit; noster verò Gregorius Pontifex Romanæ Sedis, clarissimus toto Orbe Doctor, in suis orationibus semper eum Unigenitum nominare non dubitavit.*

XXI. Objicies tertiò. Ille debet dici filius adoptivus, qui habet in se formam adoptionis, nempe gratiam habitualem: sed hanc, *Dub. præcedente*, posuimus in Christo, ut homine: ergo &c. maj. prob. Quia forma necessariò producit suum effectum.

Respondeo ex dictis, *Dub. præced. num.* 11. maj. veram esse, si subjectum sit capax adoptionis; nimirum, si sit persona extranea adoptanti, eique uniatur solum per affectum: non verò si persona sit unita substantialiter, qualiter humanitas Christi unitur Verbo in persona. Forma verò producit necessariò affectum suum primarium; secundarium verò (qualis est adoptatio respectu gratiæ habitualis) solùm producit, quando subjectum est capax. Recolantur dicta, num. citato.

XXII. Sed dices. Eatenus Christus est Filius Dei naturalis, & incapax filiationis adoptivæ, quia est genitus à Deo Patre, at non est genitus à Deo Patre quatenus homo; ergo, ut sic, non est Filius Dei naturalis, sed adoptivus.

Res-

Respondeo, quòd licèt Christus, ut homo, non sit formaliter genitus à Deo Patre; quia tamen, ut homo, est substantialiter unitus Divino Verbo, & consequenter etiam naturæ Dei Patris; ideo dici potest etiam, ut homo filius naturalis Dei. Eo vel maximè, quia ly *Ut homo* appellat non supra naturam humanam, sed supra personam.

XXIII. Quæres: Quâ censuræ notâ damnanda sit sententia Felicis & Elipandi asserentium, Christum esse Filium Dei adoptivum?

Respondeo, quòd si, ut aliqui volunt, id asserebant intendentes excludere à Christo filiationem naturalem, eorum sententia erat hæretica; quia excludebant unionem substantialem humanæ naturæ cum Verbo, & illum faciebant purum hominem, unitum Deo solùm per affectum: qui erat Nestorii error damnatus in Concilio Ephesino.

Si verò, ut multi volunt, non excluderent filiationem Dei naturalem à Christo; absolutè tamen, & sinè addito dicerent Christum Filium Dei adoptivum; esto expressè cum Nestorio non sentirent, ad ejus tamen hæresim accedere videbantur: quia cùm nomen *Christus* supponat pro persona, videbantur asserere in Christo personam extraneam, & ideo adoptatam.

XXIV. Difficultas est de hac propositione prolatâ cum addito, nimirum: *Christus, quatenus homo, est Filius Dei adoptivus*. Eam hæreticam esse, & oppositam esse de fide, censet Vasquez cum aliis. Verùm cùm non defuerint Auctores Catholici, qui eam sano sensu intellectam, etiam post Concilium Francofordiense, admiserint, ut Richardus, Durandus, à quibus dissentire non videtur Scotus; ideo ab adeo gravi censurâ abstinendum censerem.

Dicerem tamen, eam esse temerariam, & etiam erroneam. Temerariam quidem. Quia, ut diximus, ex Augustino, & Conc. Francofordiensi nec Scriptura, nec Patres eam unquam docuerunt. Erroneam verò. Quia unanimi ferè Theologorum judicio contraria sensui Scripturæ, & Patrum; & quia ex ea videtur sequi pluralitas personarum in Christo. Et quamvis contra Nestorium præsupponat unitatem personæ in Christo; damnata tamen fuit ab Hadriano, & Concilio Francofordiensi, imò & à tota Ecclesiâ in Felice, & Elipando: non obstante, quòd, ut supra vidimus, eam solùm cum addito, nempe, *Quatenus homo*, defenderent.

DUBIUM III.

An Anima Christi Formaliter Sanctificetur per Unionem Substantialem cum Verbo.

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. Nomine sanctificationis formalis non intelligimus eam, quæ provenit a forma, vel inhærente, vel informante; sed formalem communicationem omnium, quæ ad sanctitatem pertinent, præcisa tamen informatione, vel inhærentiâ. Sicut enim per subsistentiam Verbi anima Christi est formaliter subsistens; quin sequatur, quòd subsistentia Verbi ei uniatur per informationem: ita quærimus, an per illam reddatur formaliter sancta, absque informatione. Dicimus autem *Formaliter*, ad excludendam sanctificationem solùm virtualiter, & causaliter. Unde quærimus: An unio personalis cum Verbo sanctificet animam Christi, non solùm, quia causat, seu infert in illam gratiam sanctificantem; sed etiam formaliter, idest, per se ipsam: ut, etiamsi nulla gratia habitualis in anima Christi sequeretur, adhuc per illam solam esset sancta.

II. Porro: effectus à sanctitate formaliter prodeuntes plures sunt. Primò

mò, ex parte termini, à quo receditur: & hic est puritas, & mundities ab omni labe peccati. Unde sanctus in Scripturis idem est, ac mundus, & impollutus. Secundò, ex parte termini, ad quem acceditur per sanctitatem: & hic est unio amicabilis cum Deo; ad quam requiritur primò: aliquomodo communicare cum Deo in natura divinâ. Nam inter res diversæ naturæ, & speciei, ut inter brutum, & hominem, non datur unio amicabilis. Secundò: commercium habere cum Deo, per operationes proprias divinæ naturæ: unde forma sanctificans debet esse aliquomodo radix habituum rectificantium potentias in ordine ad operationes ordinis divini. Quia autem natura divina nequit participari nisi à Deo; cujus solius proprium est deificare, sicut ignis proprium est ignire: ideo ille, qui per communicationem divinæ naturæ deificatur, evadit Filius Dei. Et, si illi divina natura communicatur substantialiter, & perfectè, consurgit filiatio naturalis: si verò solùm imperfectè, & accidentaliter, consurgit filiatio adoptiva.

III. His positis, quæstio præsens ad duo reducitur. Primum: An per unionem personalem reddatur anima Christi formaliter sancta; & non merè causaliter, seu virtualiter. Secundum: An talis sanctitas formalis tribuatur ab unione ipsa, seu à persona divinâ unitâ; an à natura divinâ mediâ personalitate animæ Christi unitâ.

IV. Quoad primum: non defuere, qui absolutè negarint, animam Christi formaliter sanctificatam fuisse unione personali: unde dicebant, ut esset formaliter sancta, necessariam fuisse gratiam habitualem. Alii admiserunt quidem, animam Christi per unionem personalem sanctificari; non tamen formaliter, sed solùm radicaliter, seu causaliter: quatenus est causa, vel radix, unde profluit in animam Christi sanctitas formalis, nempe, gratia habitualis. Ita Alvarez, Cabrera, & alii.

Quoad secundum verò: quidam dicunt, divinitatem per se ipsam, quatenus mediâ personalitate unitur animæ Christi, eam sanctificare; extrinsecè tamen, & moraliter, non intrinsecè, & physicè: eo modo, quo actiones Christi dignificantur à persona Verbi per respectum moralem, non per physicam unionem. Alii volunt, personam Verbi esse formam sanctificantem, per modum moraliter dignificantis; formam verò physicè sanctificantem esse modum unionis (quem distinctum ponunt) inter animam, & Verbum. Alii communiùs dicunt, Christi animam formaliter intrinsecè sanctificari, non unione, sed ipsâ persona Verbi: quibusdam asserentibus, etiam deitatem, ut mediatè unitam animæ, illam sanctificare; aliis id soli personalitati concedentibus. Nos mentem nostram sequentibus exponemus.

§. II.

Prior Assertio.

V. Dico primò. Anima Christi per unionem hypostaticam cum Verbo fuit sanctificata, nedum radicaliter, & causaliter, sed etiam formaliter, & intrinsecè, non tantum extrinsecè, & moraliter. Est communior, & tutior. Videtur enim colligi ex illo, Psal. 44. v. 8. *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ.* Unde Sanctus Cyrillus, *l. 4. in Joann. c. 29.* ait: *Christum unctum esse, non sicut alios Sanctos, & Reges, sed quia Verbum caro factum est;* & Synodus Francofordiensis, in Epist. ad Hispaniæ Episcopos: *Christus* (inquit) *naturâ unctus, nos per gratiam; quia in illo fuit plenè divinitas.* Quò spectant verba Isaiæ 61. v. 1. & Lucæ 4. v. 18. *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me &c.* Quæ de unctione divinitatis exponunt Gregorius Nazianz. *Orat. 36. quæ est 4. de Theologia*, dicens: *Christus verò dicitur propter divinitatem: ea enim humanitatis unctio*

est

est, *non operatione, ut in aliis Christis, sanctificans, sed totius unguentis præsentiâ*. Et Athanasius, Oratione contra Arianos, introducit Verbum ita loquens: *Ego sum Chrisma, sicut unctio; Christus autem, sive Unctus, est homo, qui à me assumtus est*. Et August. *l. de Prædest. SS. c.* 14. dicit: unctam fuisse invisibili Deo humanam naturam, quando divinæ est juncta Personæ. Quæ omnia confirmavit Gabriel, *Lucæ* 1. *v.* 35. dum ait: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*. Ubi Christi sanctitatem, non ad aliquam specialem gratiam Spiritus Sancti ei supervenientem, sed ad ipsam conceptionem, & nativitatem Filii Dei reducit.

VI. Probatur deinde ratione, primò sic. Ut aliquid sit forma perfectè sanctificans, sufficit ex supra notatis, quòd tribuat animæ immunitatem ab omni peccato, saltem mortali; eique conferat conjunctionem amicabilem cum Deo; & exigat, aut fundet commercium in operationibus propriis divinæ naturæ: sed hoc totum perfectissimè præstat unio hypostatica animæ Christi; ergo &c. Min. prob. Quia, ex dictis, in *Tract. de Incarn.* unio hypostatica est omnino incompatibilis cum peccato; & si supponeretur in humanitate peccatum, excluderetur per unionem cum Verbo. Rursus: unio hypostatica dat summam conjunctionem cum Deo, possibilem creaturæ; quia dat substantialem in eadem personâ, & physicam, non tantùm moralem. Quæ unio, ex quo excludit operationes avertentes, & separantes à Deo; fit ut inferat, & per modum principii *Quod* exigat operationes proprias naturæ divinæ: quibus creatura illa, sic juncta, habeat commercium amicabile cum Deo potiori jure, quàm illas exigat gratia habitualis, per modum principii *Quo*; ergo &c.

Hinc S. Tho. 3. *p. q.* 6. *a.* 6. *in c.* ait: *Gratia habitualis pertinens, ad spiritualem sanctitatem illius hominis* (Christi) *est effectus quidam consequens unionem, secundùm illud, Jo.* 1. Vidimus gloriam ejus quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis. *Per quod datur intelligi, quòd ex hoc ipso, quòd ille homo est Unigenitus à Patre (quòd habet per unionem) habet plenitudinem gratiæ, & veritatis*. Et ibidem, ad 1. *Unio* (inquit) *nostra ad Deum est per operationem, inquantùm scilicet, eum cognoscimus, & amamus; & ideo talis unio est per gratiam habitualem, inquantùm operatio perfecta procedit ab habitu. Sed unio naturæ humanæ ad Verbum Dei est secundùm esse personale, quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediatè ab ipsa naturâ.*

VII. Probatur secundò. Ens intellectuale substantiale, ex vi hujus est sanctum, & gratum Deo, vi cujus præcisè habet jus ad vitam æternam; non enim aliâ ratione quis dicitur sanctus, vi gratiæ habitualis; nisi quia, vi illius, habet jus ad vitam æternam; sed anima Christi, quæ est ens substantiale intellectuale, habet jus ad vitam æternam, ex vi unionis præcisè sumptæ: quia ex ea habet Christus, ut sit Filius Dei naturalis, ratione cujus habetur jus ad hæreditatem, secundùm illud Pauli, Rom. 8. v. 17. *Si filii, & hæredes: hæredes quidem Dei*; ergo &c.

§. III.

Objectiones contra Præfatam Assertionem.

VIII. Objicies primò. Omnia prædicta conferri quidem animæ Christi ab unione cum Verbo; sed solùm extrinsecè, per communicationem idiomatum, & radicaliter; inquantùm ex unione, tanquam ex radice, sequitur intrinseca, & formalis sanctitas animæ per gratiam habitualem: non tamen formaliter. Sicut per unionem hypostaticam communicantur animæ Christi visio increata Dei, aliaque attributa; quin dici possit, animam Christi esse per illam for-

formaliter beatam, omnipotentem &c. ergo similiter, licèt communicetur animæ Christi sanctitas increata, non dicitur per illam formaliter sancta.

IX. Respondeo, neg. ant. Si enim, ex dictis, anima Christi per unionem cum Verbo redditur formaliter munda, formaliter conjuncta Deo, formaliter objectum congruum divinæ dilectionis, & potens habere per operationes divinas commercium cum Deo; quid illi deest, ut fit formaliter sancta per illam: non quidem sanctitate accidentali, & participatâ, sed sanctitate substantiali, & personali ipsi communicatâ? Nequit tamen anima Christi per visionem increatam reddi formaliter beata, & videns Deum. Est enim discrimen inter denominationem beati, & denominationem sancti: quòd illa est accidentalis, proveniens ab operatione, imò & vitalis proveniens ab operatione vitali: unde, ut diximus, *Tract. praeced.* repugnat convenire formaliter animæ Christi per aliquid increatam. At denominatio sancti, in primis non provenit ab actione vitali: deinde, neque est per se denominatio solùm accidentalis, sed potiùs substantialis (nisi per accidens ex imperfectione subjecti fiat accidentalis, ut in nobis) seu spectans ad lineam substantiæ. Unde nihil vetat, quin immediatè conferatur ab aliquo increato, substantialiter perficiente humanam naturam: sicut nihil vetat, quin formaliter subsistat subsistentiâ increatâ, quia munus spectans ad lineam substantiæ, cæteris paribus, supplebile est à divino Verbo.

X. Sed instabis. Estò Verbum possit supplere munus formæ creatæ, puræ terminantis naturam creatam in ratione subsistentis; non tamen potest supplere munus formæ constituentis naturam: sed munus sanctitatis simpliciter spectat ad lineam substantiæ, tanquam ejus constitutivum, non tamquam terminativum; ergo &c. Min. prob. Tùm quia in Deo sanctitas substantialis competit ei ex vi constitutivi suæ naturæ; non ex vi termini facientis ipsum subsistere. Tùm quia filiatio Dei, quæ ad sanctitatem sequitur, provenit ex communicatione divinæ naturæ; non ex communicatione subsistentiæ divinæ.

XI. Respondeo, minorem veram esse in Deo, quem facit per essentiam sanctum; in eo enim sanctitas est prædicatum ingrediens constitutivum naturæ: non tamen veram esse de creatura, cui sanctitas Dei communicatione donatur: hanc enim sufficienter habet per intimam conjunctionem cum Deo per essentiam Sancto. Unde sicut personalitas Verbi formaliter reddit animam Christi subsistentem, quatenus ex vi suæ lineæ est subsistentia: ita eam reddit formaliter sanctam, quatenus ex vi suæ lineæ conjungit eam Deo infinitè, & per essentiam sancto: & quatenus ei communicat mediatè naturam divinam, quæ est ipsa sanctitas per essentiam, ut sequenti Assertione dicemus.

XII. Sed dices adhuc. Sicut persona Verbi conjungit mediatè animam Christi cum divina naturâ, & sanctitate: ita eam conjungit cum omnipotentia, immensitate, æternitate &c. sed non proinde constituit eam formaliter omnipotentem, immensam, æternam &c. ergo neque constituet eam formaliter sanctam.

XIII. Respondeo, disparitatem esse. Quia omnipotentia, immensitas, æternitas in suo formali conceptu includunt, & sunt impræscindibiles ab infinitate; & ideo non possunt communicari creaturæ finito modo, sicut potest communicari sanctitas increata. Addo: quòd omnipotentia, immensitas, omniscientia pertinent ad principium *Quo* operandi: prædicata autem divina pertinentia ad genus operandi nequeunt animæ Christi communicari: sicut nec sanctitas divina, quatenus est principium *Quo* operationum divinarum, communicatur animæ Christi; sed solùm quatenus est

for-

formalis sanctitas, reddens eam gratam, dignam amore, & conjunctam cum divina sanctitate.

XIV. Objicies secundò, & replicabis. Ad formalem sanctificationem requiritur, ut anima immutetur, & elevetur, & fiat potens ad operationes supernaturales, quibus habeat commercium cum Deo: sed hoc nequit illi præstari formaliter à persona Verbi; quia hæc elevat quidem animam ad subsistendum, sed non ad operandum; ergo &c.

XV. Respondeo, dist. maj. Elevetur, & fiat potens &c. Si sermo sit de sanctitate accidentali, conc. maj. Si sermo sit de sanctitate personali, subdistinguo: ut fiat potens proximè, & formaliter, nego maj. Remotè, & in jure, conc. maj. Sanctitas enim personalis solum petit esse radicem operationum supernaturalium, per modum principii *Quod*. Sic autem anima Christi per sanctitatem personalem fit potens: quia ex vi illius accipit filiationem naturalem Dei, cum jure ad gratiam habitualem, & alios habitus supernaturales, quibus possit Deum redamare.

XVI. Objicies tertiò. Effectus formalis primarius alicujus formæ, cùm nil aliud sit, quàm ipsa forma, ut communicata, nequit haberi formaliter sine tali formâ: sed reddere formaliter sanctum, est effectus formalis primarius gratiæ habitualis; ergo &c.

XVII. Respondeo, maj. veram esse de effectu formali specifico, ultimo, & modo proprio illius formæ: falsam autem de effectu, qui licèt idem sit genere, specificè tamen est diversus. Facere ergo sanctum, est quidem idem effectus in genere: sed, ut præstitus à sanctitate substantiali, est specie diversus à sanctitate præstitâ à gratia habituali: hæc enim est sanctitas solum accidentalis, & imperfectè conjungens Deo; illa est substantialis, & conjungens Deo in eadem naturali personâ. Et certè si hoc argumentum robur haberet; probaret, neque subsistentiam divinam posse supplere, & præstare effectum primarium subsistentiæ creatæ, qui est reddere naturam subsistentem; cùm tamen id faciat, sed eminentiori modo.

XVIII. Objicies quartò. Si Verbum assumeret naturam irrationalem, illam non sanctificaret: sed illi omnia præstaret, quæ præstat naturæ humanæ; ergo signum est, quòd Verbum se solo non sufficit ad sanctificandum, sed requiritur gratia, ut principium *Quo*.

XIX. Retorqueo argumentum. Si gratia habitualis poneretur in lapide, vel in natura irrationali, ea præstaret, quæ prestat naturæ rationali: & tamen neque lapidem, neque naturam irrationalem sanctificaret; ergo neque gratia sufficit ad sanctificandum.

Respondeo ergo, quòd si Verbum assumeret naturam irrationalem, eam redderet quidem subsistentem: sed sicut eam non faceret personam, ita neque faceret sanctam, quia essentialiter incapax est sanctitatis.

XX. Objices quintò. Forma formaliter sanctificans debet formaliter expellere peccatum: sed hoc non potest facere unio hypostatica; ergo &c. Min. prob. Privatio formæ non potest tolli, nisi per formam, quâ privat; sicut tenebræ, quæ sunt privatio lucis, non possunt tolli, nisi per lucem: sed peccatum habituale est essentialiter privatio gratiæ habitualis, & non privatio unionis hypostaticæ; ergo non potest tolli &c.

Respondeo, neg. min. Ad prob. nego absolutè min. Si enim peccatum privat gratiâ habituali, multò magis privat gratiâ substantiali: sicut enim gratia habitualis excludit peccatum, quia tollit deordinationem, & rectificat potentias per modum principii *Quo*: ita gratia substantialis, quæ per modum principii *Quod* rectificat animam, & omnes ejus potentias, multò magis peccatum ejiciet.

§. IV.

Posterior Assertio.

XXI. Dico secundò. Anima Christi sanctificatur formaliter à natura divinâ, ut à forma; à Verbo autem, ut illi communicante formam sanctificantem, seu sanctitatem. Hanc eligo inter multas opiniones, quæ in Scholis versantur; quia videtur conformior dictis SS. PP. supra relatis, tribuentibus unctionem sanctitatis modò unioni cum natura, modò cum persona divinâ: & etiam rationi. Unde eam sic probo pro prima parte. Illa est forma animam Christi sanctificans, quæ in se est formalis, ac substantialis sanctitas, quâ Deus in se sanctus est: sed forma, seu sanctitas, quâ Deus in se sanctus est, est natura divina, non autem subsistentia relativa; aliàs in Deo non esset una sanctitas, sed tres sanctitates; ergo &c. Maj. explicatur. Nam effectus formalis albi haberi nequit, nisi a forma, quæ albedo est; & effectus colorati, nisi ab ea forma, quæ color est; effectus subsistendi, nisi ab ea forma, quæ subsistentia est.

XXII. Confirmatur. Per illud redditur humanitas Christi formaliter subsistens, quod in se formaliter subsistentia est; non verò per id, quod solùm identicè, & realiter est subsistentia; ergo per id formaliter sancta est, quod in se est formaliter sanctitas; non verò per id, quod solùm identicè, & realiter sanctitas est. Sed natura divina formaliter sanctitas est: personalitas autem Verbi est sanctitas solùm realiter, & identicè; ergo &c. Rursus: Sicut humanitas formaliter subsistit per id, quo subsistit Verbum; ita debet esse formaliter sancta per id, quo formaliter sanctum est Verbum: atqui Verbum non est formaliter sanctum per suam personalitatem, sed per naturam divinam; ergo nec humanitas erit formaliter sancta per personalitatem Verbi, sed per naturam divinam. Et ratio est. Quia sanctitas formalis debet esse de linea radicis, non de linea termini: unde gratia habitualis, quæ est sanctitas participata, est participatio formalis divinæ naturæ: & è contra visio beatifica non est forma sanctificans, nec esse potest: sed subsistentia est de linea ultimi, sola autem natura divina est de linea principii, & radicis; ergo &c.

XXIII. Secunda etiam pars prob. Quia natura divina non communicatur animæ Christi immediatè, & per se ipsam, sed mediâ personalitate Verbi; ergo licèt personalitas Verbi non sit formalis sanctitas, est tamen medium communicans in humanitatem, eique applicans sanctitatem: eo ferè modo, quo inhærentia est medium deferens albedinem in parietem.

§. V.

Objectiones contra Præfatam Assertionem.

XXIV. Objicies primò. Ut natura divina per modum formæ sanctificet animam Christi, debet illi uniri, ut forma: sed natura divina non potest sic uniri, quia uniretur per modum formæ constituentis, & informantis; ergo &c.

Si respondeas, min. veram fore, si uniretur in ratione naturæ, & per se ipsam; non autem si uniatur animæ Christi, mediâ personalitate, ut de facto unitur.

XXV. Contra est. Ergo naturæ divina unitur tantùm mediatè; ergo non sufficit, ut illam reddat formaliter sanctam? Consequentia hæc probatur. Unio mediata sapientiæ, omnipotentiæ, immensitatis non sufficit, ut ab istis constituatur sapiens, omnipotens, immensa; ergo si sanctitas divina unitur humanitati solùm mediatè, non sufficit, ut illam constituat formaliter sanctam.

XXVI. Respondetur, conc. primâ con-

consequ. negando secundam. Et disparitas ex dictis est. Quia humanitas, vel quæcumque creatura essentialiter incapax est, ut denominetur sapiens sapientiâ increatâ, sicut & omnipotens, & immensa; nisi per formas, vel sibi identificatas, vel sibi inhærentes, aut informantes.

Sicut enim non potest Christi humanitas dici intelligens, aut volens intellectu, aut voluntate increatâ; quia ista deberent esse, vel identificata cum illa, vel illam informantia: ita cùm sapientia, & omnipotentia, vel non distinguantur à divino intellectu, ut suo loco diximus: vel si distinguantur, sint de genere operativo, quod nequit constituere potentem operari; nisi, vel per identitatem cum illo, ut in Deo, vel per inhærentiam, ut in creatura: immensitas autem, dato quòd non sit degenere operativo, sit tamen de genere essentiali; quod pariter nequit communicari, nisi per identitatem cum illo, vel per informationem: ideo nulla creatura à talibus denominari potest. At sanctitas, ut denominet sanctum, neque exigit identitatem cum subjecto sanctificato, nec ejus physicam informationem; sed satis est, si mediatè, aut immediatè illud terminet, aut physicè dignificet. Et ratio est. Quia esse sanctum, est esse objectum, ac terminum divini amoris amicabilis; sicut esse cognitum, est esse terminum divinæ cognitionis. Quemadmodum ergo esse cognitum non requirit, ut cognitio identificetur, vel informet objectum cognitum, sed ut terminetur ad illud: sic esse sanctum non petit, ut forma sanctificans identificetur, vel informet rem, quam sanctificat; sed tantùm, quòd ad illam vel immediatè, vel mediatè terminetur. Eo enim ipso, quòd divina natura mediatè terminet humanitatem, statim hæc evadit objectum congruum divinæ dilectionis.

Quòd si dicas: esse sanctum, non esse præcisè objectum divinæ dilectionis amicabilis, sed esse vicissim potens proximè, vel radicaliter redamare Deum: hoc autem petit formam, à qua provenit, non purè terminantem, sed vel realiter identificatam, vel informantem.

XXVII. Respondeo, dist. maj. Esse vicissim potens, potentiâ, vel physicâ, vel morali, con. maj. præcisè physicâ, nego maj. Hanc autem potentiam moralem ad redamandum Deum præstat natura divina, unita humanitati mediâ subsistentiâ: quia eo ipso, quòd humanitas est unita personaliter Verbo, & deificata; debentur ei omnia dona gratiæ, quibus fiat physicè potens redamare Deum.

XXVIII. Objicies secundò. Humanitas per id formaliter sanctificatur, cui unitur immediatiùs; ergo si unitur immediatiùs subsistentiæ Verbi, quàm naturæ divinæ, sanctificabitur formaliter per subsistentiam, non per naturam divinam.

Respondeo, maj. esse veram, si id, cui unitur immediatiùs, sit formalis sanctitas: secus verò, si sit purum medium communicans formam, quæ est sanctitas. Sic autem se habet personalitas: cui licèt immediatiùs uniatur anima Christi, quàm divinæ naturæ: quia tamen non est formalis sanctitas, sed medium sanctitatem applicans, & communicans; ideo illam formaliter non sanctificat. Et sanè si personalitas divina non sanctificat, neque est sanctitas respectu prædicatorum divinorum; sed ipsa potius dicitur sancta per naturam divinam: quomodo potest sanctificare & esse formalis sanctitas respectu humanitatis?

XXIX. Dices. Personalitas Verbi deificat humanitatem; ergo illam facit formaliter sanctam: quia eatenus gratia habitualis sanctificat formaliter animam, quia illam deificat.

Ulteriùs: Ideo Verbum non sanctificatur à propria personalitate; quia cùm sit infinitè sanctum per naturam divinam, non est capax ulterioris san-

sanctitatis: at humanitas Christi, cùm non supponatur jam sanctificata, benè potest sanctificari sanctitate propriâ verbi.

XXX. Sed contra primum est. Nam sanctificare non est utcumque deificare; nam etiam visio beata deificat Beatum, & non sanctificat formaliter illum. Sanctificare igitur est deificare per modum naturæ, & principii radicalis, vel physici, vel moralis donorum spectantium ad ordinem supernaturalem. Sic gratia habitualis sanctificat; quia deificat per modum participationis naturæ divinæ, radicantis physicè omnia dona ordinis divini. Et sic natura divina substantialiter communicata humanitati Christi illam sanctificat; quia illam deificat per modum naturæ, cui, ut radici saltem morali, debentur omnia dona ordinis supernaturalis. At divina subsistentia deificat quidem: sed quia solùm deificat per modum termini naturæ, non per modum naturæ, & radicis; ideo per se ipsam non sanctificat.

XXXI. Contra secundum est. Quia etsi Verbum sit infinitè perfectum, ratione divinæ essentiæ; nihilominùs, si Verbum ex conceptu suo relativo dicat perfectionem, ut volunt multi, adhuc per ipsam perficitur; ergo à pari, etsi Verbum sit infinitè sanctum sanctitate essentiæ; si tamen haberet sanctitatem in propria lineâ relativâ, ab ista etiam sanctificaretur. Cùm ergo non sanctificetur Verbum, nisi unicè per sanctitatem essentiæ; signum est, quòd in conceptu relativo non adest sanctitas propria hujus lineæ. Quod si non adest, quomodo poterit ex conceptu relativo sanctificare humanitatem Christi?

DUBIUM IV.

An Gratia Habitualis fuerit Christo Necessaria ad Merendum; Et Quomodo?

§. I.

Resolvitur Prima Pars.

I. Duæ conditiones præcipuè requiruntur, ut aliqua operatio sit meritoria coram Deo. Prima, ut secundùm se sit condigna, idest, quòd tantum valeat, quantum valet præmium, & sit in eodem ordine cum illo. Quare si Deus promitteret vitam æternam homini in puris naturalibus constituto; si is benè operaretur intra puros limites naturæ, illa operatio non esset meritoria vitæ æternæ, quæ gratis, & sinè merito illi daretur, & proinde non ex justitia, sed ex fidelitate: quia Deus est sibi ipsi debitor, ut impleatur, quod promisit. Secunda, quòd operans referat, saltem virtualiter, suam operationem, & ordinet ad præmiantem, & ad præmium. Licèt enim quis magnum opus faciat, tali opere nihil merebitur; nisi illud, saltem virtualiter, faciat propter bonum præmiantis; vel nisi velit, propter tale opus sibi præmium rependi. His suppositis,

II. Dico primò. Fieri non potuit, ut opera Christi essent meritoria; nisi in eo fuisset gratia supernaturalis, vel habitualis, vel saltem actualis, quæ esset principium formale, seu *Quo* talium operum: unde ad merendo in Christo sola gratia unionis satis non erat. Ita S. Tho. tùm 3. *p. q. 7. a. 1. ad 1. & 2.* ubi expressè docet, in Christo, propter distinctionem naturarum, præter gratiam unionis, fuisse necessariam gratiam habitualem; per quam operatio humana in eo esset perfecta, idest, ordinis supernaturalis & divini. Et apertiùs,

Q. 29.

Q. 29. *de Verit. a. 5. ad 4.* ubi ait: quòd *Quamvis meritum Christi quamdam infinitatis rationem habeat ex dignitate personæ; tamen rationem meriti habet ex gratia habituali, sinè quâ meritum esse non potest.*

III. Probatur autem sic. Ut opus sit meritorium de condigno, debet esse proportionatum præmio: unde si præmium sit supernaturale, debet meritum esse ordinis supernaturalis, ut diximus, in *Tract. de Merito*, cum S. Tho. 1. 2. *q.* 114. *a.* 2. sed si in humanitate Christi nulla esset gratia creata, neque habitualis, neque actualis, nulla esset operatio in illa, quæ foret proportionata cum fine, seu præmio supernaturali; ergo &c. Min. prob. Positâ solâ gratiâ unionis, habetur quidem principium *Quod* supernaturale, sed non habetur principium *Quo* proximum, & formale operationis supernaturalis: sed ad operationes supernaturales non satis est, quòd suppositum, seu principium *Quod* sit supernaturale; ergo &c. Mai. patet: quia sola gratia unionis communicat quidem humanitati esse personale Verbi, illi tamen non dat ordinem ullum ad operandum supernaturaliter. Min. verò prob. Species essentialis cujuscumque actionis non sumitur à supposito operante, sed à principio proximo formali efficiente: v. g. species calefactionis sumitur ex calore, qui est principium proximum formale calefaciendi, quodcumque sit suppositum calefaciens; ergo &c. & consequenter posito in humanitate Christi supposito divino, nisi ulteriùs ponantur in illa principia formalia, & proxima operationum supernaturalium; nunquam faciet operationes supernaturales, sed naturales tantùm.

IV. Confirmatur primò. Suppositum non opperatur, nisi juxta facultatem naturæ, cujus est suppositum: Verbum divinum, quatenus suppositum hominis, non operatur, nisi juxta potentiam humanitatis; ergo si humanitas non esset elevata per gratiam habitualem, vel actualem, omne opus, quod Verbum, ut suppositum humanitatis exerceret, esset quoad substantiam ordinis naturalis.

V. Confirm. secundò. Deus in retribuendo præmio non respicit solùm ad personam merentem, ac offerentem, sed etiam ad opus, quod offertur, juxta illud, Gen. 4. v. 4. *Respexit Dominus ad Abel* (idest, ad dignitatem personæ) *& ad munera ejus* (idest, ad qualitatem muneris) ergo, ut opera Christi meritoria sint præmii supernaturalis, non satis est dignitas ipsius personæ operantis; sed requiritur, ut & ejus opera sint præmio proportionata, & digna, ut accipiantur à Deo pro tali præmio: hoc autem non esset in operibus Christi, secluso omni dono gratiæ, sive habitualis, sive actualis; ergo &c.

VI. Neque dicas: operationes illas fore supernaturales moraliter, idest, moraliter dignificatas à persona Verbi, quæ illas faciebat.

Nam esto hoc: sed non sufficit. Tùm quia: præmium non solùm est supernaturale moraliter, sed etiam entitativè: meritum autem debet entitativè esse in eodem ordine cum præmio. Tùm quia: meritum debet dicere ordinem ad præmiantem, & fieri in obsequium illius; & meritum præmii supernaturalis debet dicere ordinem ad Deum remuneratorem supernaturalem. Cùmque in casu, quo anima Christi esset solâ gratiâ unionis ornata, & omni dono supernaturali creato destituta; actiones ab ea elicitæ, utpote entitativè naturales, non possent ordinem dicere ad Deum remuneratorem supernaturalem: ideo etsi forent valoris infiniti, & supernaturalis moraliter, non possent esse meritoriæ præmii supernaturalis.

§. II.

§. I I.

Objectiones contra Præfatam Assertionem.

VII. Objicies primò. Christus, etiam ut homo, sinè gratiâ habituali, esset simpliciter Deo gratus gratiâ infinitâ Verbi ei personaliter communicatâ; ergo ejus operationes essent simpliciter Deo gratæ. Imò cùm sanctitas personalis sit simpliciter major in ratione sanctitatis, quàm gratia habitualis creata: si hæc est sufficiens ad meritum, cur non illa?

VIII. Respondeo, in casu operationes illas Christi fore simpliciter gratas, gratitudine personali operantis; quia operans, utpote divina persona, esset infinitè gratus: non tamen fore gratas gratitudine formali operis; quia talia opera non possent proportionari, & dicere ordinem ad Deum, ut auctorem supernaturalem, quod necessariò requireretur, ut essent meritoria. — Estò autem sanctitas personalis excedat sanctitatem per gratiam; non sequitur tamen, quòd possit dare operibus rationem meriti, sicut ista: quia, ex dictis, non potest ea elevare, dando eis ordinem ad Deum præmiantem, cùm relinquat ea in ordine naturali entitativè.

IX. Objicies secundò. Opera hominis justi moraliter bona, quamvis nec actu, nec virtute referantur in finem supernaturalem, sunt simpliciter meritoria vitæ æternæ, secundùm aliquos, eo præcisè, quia procedunt ab homine grato, & Deo accepto: cur ergo operationes Christi non erunt Deo gratæ, & meritoriæ ex eo præcisè, quòd procedunt à supposito infinitè grato?

Rursus: si illæ operationes à Deo productæ, essent infiniti valoris coram Deo, quia procedunt à persona infinitè gratâ, sicut modò sunt: cur non essent meritoriæ cujuscumque præmii? Operatio enim habens infinitum valorem, non erit ex se digna cujuscumque infiniti præmii?

Tertiò. Opera Christi de facto fuerunt infiniti meriti: sed non quatenus erant à gratia habituali, quæ est finita; ergo quatenus erant à persona infinitâ.

Quartò. Ad meritum requiruntur tria. Ut sit subjecti Deo grati; ut sit ordinatum ad finem supernaturalem; & ut habeat aliquid supernaturalitatis: at humanitas Christi, secluso omni dono supernaturali creato, hæc tria haberet: si enim opera procedentia à supposito grato, gratitudine participatâ, habent veram supernaturalitatem, & ordinem ad finem supernaturalem; quare, ut prodeuntia à supposito infinitè grato, hoc non habebunt?

X. Respondeo ad singula. Ad primum, nego ant. Nam, ut supra diximus exemplo Abelis, Deus respicit nedum ad personam, sed ad opus: an scilicet sit factum in obsequium ejus, & ad ipsum ordinatum: sicut in humanis Princeps non acceptat ad meritum quodcumque opus subditi, alioquin grati; sed illud solum, quod fit in obsequium ejus, & propter præmium.

Deinde, dato ant. nego cons. Quia homo justus, cùm sit in gratiâ, est habitualiter relatus in finem supernaturalem: ex qua habituali relatione, secundùm illos, opera ipsa dicuntur sufficienter relata in præfatum finem, ut sint meritoria. At humanitas Christi, secluso omni dono gratiæ creato, non esset ordinata ad operandum ob finem supernaturalem: atque adeo opera ejus quantùm ad substantiam essent simpliciter ordinis naturalis, & non meritoria præmii supernaturalis.

XI. Ad secundum do rationem. Quia operatio, licèt infiniti valoris, non potest esse digna, aut meritoria cujuscumque præmii supernaturalis; nisi fiat cum ordine ad illud, & in obsequium præmiantis. Semoto autem ab humanitate omni dono gratiæ crea-

tæ, non posset ordinare actiones suas ad finem supernaturalem, cùm illi deesset omne donum elevans: gratia enim unionis humanitatem, & ejus potentias elevare non potest ad operandum in ordine supernaturali. Quomodo ergo posset Christi humanitas suas operationes in Deum auctorem supernaturalem (quem nec, ut talem, cognosceret) ordinare, ac sic mereri?

XII. Si dicas: non oportere ad rationem meriti, quòd actio referatur in finem, & obsequium præmiantis. Qui enim benè inservit Reipublicæ meretur præmium; licèt hoc non faciat in obsequium Reipublicæ, vel Ducis, à quo præmiandus est. Ratio autem videtur esse. Quia sicut actus ex sua naturà, ex quo bonus, laudabilis est; ita actus ex sua naturà præmiabilis est, ex quo bonus est.

Respondeo tamen, neg. ant. quando præmians est simul etiam ultimus finis operis. Ex quo patet disparitas in exemplo allato. Respublica enim, & Dux præmians non est ultimus finis operis facti in servitium Reipublicæ, cujus potiùs est minister: & ideo opus debet quidem ordinari in Rempublicam, sed non ad præmiantem. At Deus est præmians, & ultimus finis operis: unde, ut sit meritorium, debet in obsequium ejus fieri, & ad ipsum referri — Neque est idem, opus esse laudabile, ac esse præmiabile. Nam opus, ex quo in se bonum est, est dignum laude, & laudabile. At, ut sit præmiabile, & dignum præmio, cùm hoc inducat debitum justitiæ in præmiante; debet esse factum in gratiam, & obsequium ejus, ut ipse vicissim teneatur illud præmiare. Obligatio enim dandi præmium pro merito, oritur ex aliquo opere præstito; quod quidem, ut hunc potiùs obliget, quàm alterum, debet in illius gratiam, & commodum fieri.

XIII. Ad tertium dico, opera Christi à persona Verbi habuisse quidem infinitatem; sed rationem meriti habuisse à principio, quo ordinabantur in Deum præmiantem: quod vidimus haberi non posse sinè aliquâ gratiâ creatâ.

XIV. Ad quartum, nego min. loquendo de dignitate, nedum morali, & operantis, sed etiam physicâ, & operis, seu proportionis ad præmium: hæc enim unicè haberi potest à principio *Quo* supernaturali, quod est Gratia. Sicut enim actiones, etiam necessariæ Christi, ut nutritionis, & augmentationis, licèt essent à persona infinitè dignâ; tamen talis dignitas ex defectu libertatis non sufficiebat ad meritum: & actiones ejusdem merè naturales, ut ambulare, dormire, manducare ex sua ratione meritoriæ non erant, nisi à caritate in Deum, ejusque gloriam supernaturalem ordinatæ fuissent; & tamen istæ etiam erant à persona infinitè dignâ: ita operationes omnes factæ ab humanitate spoliatâ omni gratiâ creatâ, & solâ gratiâ personali præditâ, essent quidem à persona infinitè dignâ; sed quia non essent factæ cum ordine, & in obsequium Dei supernaturalis præmiantis, non essent meritoriæ præmii supernaturalis. Imò ille valor à persona divinâ profluens non afficeret modo libero actiones illas Christi, neque, ut talis valoris, liberè elicerentur: cùm sinè gratiâ intrinsecâ non posset cognoscere anima Christi dignitatem suæ personæ, nec finem, ad quam deberet eas ordinare.

XV. Objicies tertiò. Implicat, Christum Filium Dei naturalem offerre Patri aliquod opus, & illud non esse acceptum Patri. Si enim jejunium hominis justi, relatum ad gloriam Dei, est meritorium vitæ æternæ; multò magis jejunium Christi, qui est Filius Dei naturalis, & quod in casu esset elevatum ad ordinem hypostaticum.

XVI. Respondeo, ant. esse verum de acceptione personali, non verò de acceptione operis. In casu enim esset accepta Patri persona operans; non autem opus esset acceptum Patri ad vitam æternam: quia non esset ordi-

natum ad illam. Dici tamen posset, ad summum esse acceptum radicaliter; quia esset à gratia unionis, cui debetur gratia, quæ est principium formale merendi. Neque est simile de hominis justi jejunio: hoc enim cùm procedat à gratia habituali, habet unde participet habitudinem, & ordinem ad vitam æternam; non autem in anima Christi in casu: quæ nec cognoscere posset Deum auctorem supernaturalem, nec proinde ad eum, ut talem, actus suos ordinare.

XVII. Objicies quartò contra id, quòd diximus, quòd ut actus Christi sit meritorius, sufficiat gratia actualis, seu auxilium transiens, sic. Estò ab homine peccatore elici possint, medio auxilio gratiæ moventis, aliqui actus supernaturales fidei, spei, attritionis: quia tamen in illo non est gratia habitualis, tales actus non sunt, nec possunt esse meritorii vitæ æternæ, quia gratia habitualis est principium totius meriti; ergo licèt in Christo esset auxilium gratiæ, si tamen deesset illi gratia habitualis, actiones ejus possent quidem esse supernaturales, sed non meritoriæ.

XVIII. Respondeo, disparem esse rationem de Christo, & nobis. In nobis enim, ultra auxilium gratiæ actualis, requiritur habitualis ad meritum; quia meritum debet esse à persona gratâ Deo. Unde Deus, *Gen.* 4. priùs respexit ad Abel, idest, ad personam Abelis sibi gratam, deinde ad munera ejus: nos autem non habemus unde simus grati Deo, nisi ex gratia habituali nos justificante. At in Christo, etiamsi non esset gratia habitualis, foret tamen gratia unionis reddens ipsum Deo gratissimum, quia Filium ejus naturalem, in quo sibi semper complacuit. Unde ad ejus meritum nil aliud deesset, nisi ut ejus actiones ad finem supernaturalem elevarentur; quod sufficienter haberet per gratiam actualem.

XIX. Dices. Omnis inclinatio ad bonum alicujus naturæ supponere debet radicem in illa naturâ; ergo inclinatio in bonum naturæ divinæ, debet supponere naturam divinam participatam, in qua radicetur: at seclusâ gratiâ habituali non datur in anima Christi natura divina, in qua radicetur; ergo &c.

XX. Respondeo, con. ant. dist. conf. Naturam divinam, vel accidentaliter participatam, vel substantialiter communicatam, con. conf. Præcisè accidentaliter participatam, nego conf. Cùm ergo anima Christi etiamsi in ea non esset gratia habitualis, esset tamen gratia unionis, imò ipsa natura divina in unitate hypostasis communicata; esset sancta, bona bonitate divinâ, & radicans, saltem remotè, & moraliter gratiam ipsam habitualem, & cætera dona divina: & ideo in ea esset sufficiens radix, ut mediâ gratiâ actuali inclinante in bonum divinum fundaretur inter Christum, & Deum amicitia sublimior, quàm inter Justum, & Deum: quia Christus amaretur à Deo, & Deum reamaret ut Filius naturalis ejus, justus autem per gratiam solùm, ut filius adoptivus.

§. III.

Aliæ Assertiones.

XXI. Dico secundò. Gratia habitualis erat necessaria in Christo, ut eliceret connaturaliter actus ordinis supernaturalis. Probatur sic. Ut anima Christi connaturaliter eliciat operationes supernaturales debet habere in se principium, seu formam, ratione cujus connaturaliter inclinetur ad tales actus: sicut, ut aliquis operetur connaturaliter operationes sensitivas, debet habere in se formam, quâ connaturaliter inclinetur in illas: sed forma, quâ connaturaliter anima inclinatur in operationes supernaturales, est gratia habitualis, non minus, ac anima sensitiva sit forma, quâ connaturaliter

ter inclinatur animal ad operationes sensitivas: cùm gratia sit anima animæ in tali ordine, ac principium radicale operandi in illo; ergo &c.

XXII. Nec dicas, hoc valere quidem in puris hominibus, vel Angelis, non autem in Christo; cujus anima erat elevata ad ordinem hypostaticum, per gratiam unionis continentem eminenter ordinem gratiæ.

Nam, ut docet S. Thom. Q. 29. *de Verit. a.* 1. per gratiam unionis elevabatur quidem anima Christi ad esse personale divinum, non verò ad operationem divinam; cùm alia sit conjunctio cum Deo secundùm personam, alia secundùm operationem: & ad hanc, saltem connaturaliter, requirebatur gratia.

XXIII. Dico tertiò. Gratia habitualis fuit etiam necessaria Christo ad completam, & consummatam ejus sanctitatem. Prob. Ut anima Christi sit formaliter sancta sanctitate consummatâ, debebantur ei omnes perfectiones sibi connaturaliter convenientes ex vi sanctitatis substantialis: atqui ex vi hujus connaturaliter debebatur ei sanctitas accidentalis: si enim ex vi talis unionis debebantur animæ Christi, titulo connaturalitatis, omnes virtutes infusæ, quæ radicantur in gratia habituali; multò magis ipsa gratia habitualis ei debebatur.

XXIV. Si opponas: quòd sicut Deus, quia est sanctus sanctitate substantiali, & continente eminenter omnem sanctitatem creatam, non eget aliâ sanctitate, ut sit perfectè, & consummatè sanctus: ita anima Christi, cùm sit illâ eâdem Dei sanctitate sancta, ulteriori non egebit gratiâ, ut sit consummatè sancta.

Respondeo, disparitatem esse inter Deum, & animam Christi, quoad hoc: quòd Deus possidet sanctitatem increatam adæquatè, imò est ipsa sanctitas per essentiam: & ideo nihil illi deest ad consummatam sanctitatem. At anima Christi est quidem sancta illâ eâdem sanctitate, sed eam non plenè possidet; sed ei communicatur solùm quantùm ad esse personale, non quantùm ad esse operativum.

XXV. Dico quartò. In anima Christi fuit etiam necessaria gratia habitualis, ut principium connaturale merendi. Prob. primò ex S. Tho. 3. *p. q.* 7. *a.* 1. & Q. 29. *de Verit. a.* 5. *ad* 4. ubi ait: *Quòd licèt meritum Christi quamdam infinitatis rationem habeat ex dignitate personæ; tamen rationem meriti habet ex gratia habituali, sinè quâ meritum esse non potest*. Quæ indicant, saltem connaturaliter, non potuisse in Christo dari meritum sinè gratiâ habituali. — Probatur autem secundò, sic. Si enim, quia ex dictis gratia habitualis est vita animæ, & radix operationum supernaturalium, fuit necessaria, ut Christus connaturaliter eliceret operationes supernaturales; cùm meritum sit operatio vitali modo exercita intra ordinem supernaturalem, sequitur quòd ad merendum connaturaliter necessaria sit gratia habitualis: estò in Christo non fuerit necessaria essentialiter, cùm ex dictis potuisset mereri cum sola gratiâ actuali.

QUÆSTIO II.

De Virtutibus Animæ Christi.

GRatiam habitualem consequuntur virtutes, & dona supernaturalia. Cùm ergo in Christo, ex dictis, sit gratia habitualis, de virtutibus, & donis sermo consequitur: & quidem præcipuè de virtutibus per se infusis, deinde etiam de acquisibilibus investigabimus.

DUBIUM I.

An in Christo fuerint Virtutes per se Infusae?

§. I.

Resolutio Dubii.

I. Virtutes morales, de quibus in praesenti agimus, sicut supra diximus de intellectualibus, aliae sunt per se infusae; quia propriis actibus acquiri nequeunt: & ideo ex natura suâ petunt haberi per infusionem, ut aliâ viâ haberi nequeant. Aliae sunt infusae per accidens, quatenus licèt ex natura sua petant à subjecto acquiri per proprios actus; à Deo tamen speciali ex causa ei infunduntur; ut Adamo contigit, cui omnes scientiae quas propriis actibus acquirere potuisset, fuerunt ei ab initio suae conditionis statim infusae. De primis ergo in praesenti dubio loquimur, etiam de secundis aliqua dicturi.

II. Dico ergo. In Christo fuerunt omnes virtutes morales per se infusae, quae aliunde unioni hypostaticae non repugnabant. Ita S Tho. hac q. 7. a. 2. cujus ratione sic probatur. Virtutes per se infusae sequuntur ad gratiam habitualem, sicut potentiae naturales sequuntur ad animam; quia virtutes per se infusae, cùm sint supernaturales, dant totum, & simpliciter posse ad actus supernaturales: unde sunt quodammodo potentiae operativae in tali ordine, in quo gratia habitualis est quasi anima, radix, & prima vita: sed in anima Christi fuit gratia habitualis, ut dictum est supra, imò plenitudo gratiae, ut dicetur; ergo in Christo fuerunt virtutes per se infusae, imò fuit plenitudo virtutum cum unione hypostatica non repugnantium, ut infra.

III. Confirmatur. Oportuit, ut nedum anima Christi esset elevata, & perfecta in ordine supernaturali, sed etiam ejus potentiae operativae: sed sicut anima in ordine illo perficitur, & elevatur per gratiam habitualem, ita potentiae animae perficiuntur, & rectificantur in eodem ordine per virtutes supernaturales per se infusas; ergo &c.

§. II.

Contraria Solvuntur.

IV. Objicies primò. Non rectè dicitur, virtutes per se infusas esse proprietates per se connexas cum gratia habituali. Nam fides, & spes sunt virtutes per se infusae: & tamen non sunt proprietates gratiae, nec cum illa connexae; unde in Christo non fuerunt: & è contra inveniuntur etiam in peccatore non habente gratiam — Rursus: poenitentia est virtus per se infusa; & tamen non est proprietas gratiae, nec convenit omni habenti gratiam: unde in Christo fuit gratia, nec tamen fuit virtus poenitentiae.

V. Respondeo, neg. ant. Ad prob. dico, omnes virtutes per se infusas naturaliter emanare à gratia habituali; & hanc esse principium ex natura suâ illas inferens, relativè tamen ad conditionem, & capacitatem subjecti. Unde sicut licèt ad gratiam naturaliter sequatur filiatio adoptiva, in Christo tamen non sequitur; quia Christus, cum sit Filius naturalis, incapax est: ita licèt fides, spes, & poenitentia infusae sequantur ad gratiam, non est necesse, ut ponantur in Christo; quia, ut dicemus, fides est de non visis, Christus autem per scientiam beatam videbat Deum. Spes est de non habitis, Christus autem Deo jam habito fruebatur. Poenitentia verò est detestativa proprii peccati; Christus verò erat incapax peccandi — Fides porro & spes, quae in peccatore fideli manent, sunt informes, nec habent statum virtutis: & ideo, ut tales, non sunt proprietates gratiae,

& sta-

& stare possunt in peccatore, in quo non est gratia.

VI. Objicies secundò. Virtutes morales ponuntur ad rectificandum appetitum in suis operationibus: sed operationes Christi, ex vi unionis hypostaticæ, erant rectificatæ, ut non possent à rectitudine declinare; ergo &c.

VII. Respondeo, à gratia unionis fuisse quidem operationes Christi rectificatas: sed vel radicaliter tantum, non formaliter; vel negativè tantum, inquantùm impediebat, ne inclinarent in actum non rectum: non tamen positivè; quia non ponebat in illis principium formale, quo supernaturaliter rectificarentur, quales sunt habitus virtutum per se infusarum — Et licèt Verbum, quod unitur (ut præcludatur replica) contineat eminenter omnem rectitudinem præstabilem à virtutibus infusis; quia tamen unitur animæ Christi, eam quidem elevans ad esse personale, non ad esse operativum; ideo non præstat potentiis ejus formalem rectitudinem, sed eam relinquit præstandam à virtutibus: & eâdem ratione quamvis in Christo fuerit plenitudo gratiæ habitualis, adhuc tamen necessariæ ei fuerunt virtutes. Quia, ut docet S. Tho. 3. p. qu. 7. a. 2. ad 1. *Gratia sufficit homini quantùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem. Horum tamen quadam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia hujusmodi: quadam autem mediantibus virtutibus, qua ex gratia procedunt.*

VIII. Objicies tertiò. Virtutes omnes simul habentur, sunt enim connexæ, ut docet S. Tho. 1. 2. q. 65. a. 1. & 2. sed multæ in Christo non fuerunt, nec conveniens fuit, ut eas haberet; ergo &c. Min. probat. In Christo, qui vixit pauperrimus, inutilis, & otiosa fuisset magnificentia, quæ versatur circa magnos sumtus: sicut & liberalitas, quæ versatur circa mediocres, ut docet S. Tho. 2. 2. q. 129. a. 2. Actus etiam philotymiæ, quæ versatur circa mediocres honores, ut docet idem S. Thom. citatus, Christo non congruebat; cujus actiones, utpote infinitæ dignitatis, non poterant esse circa mediocres honores, sed solùm circa magnos.

Actus quoque continentiæ, ex S. Th. 2. 2. q. 155. a. 1. est resistere concupiscentiis pravis, quæ in subjecto vehementes existunt: in Christo autem pravæ concupiscentiæ esse non poterant, quia ex dictis in eo non fuit fomes peccati. Actus quoque verecundiæ, qui est de actu turpi præsenti, in Christo, in quo nullus potuit esse actus turpis, locum non habuit. Demum nec actus Eutropeliæ, qui versatur circa ludos, & jocos moderatè exercendos: Christus enim numquam ludis, aut jocis vacavit, quin potiùs flevisse quidem legitur, sed risisse non legitur. Superfluè autem virtus ponitur in subjecto, in quo actum suum numquam est habitura.

IX. Respondeo generaliter, quòd licèt actus externus virtutis in aliquo subjecto non exerceatur; dummodo sit ei possibilis, dari potest in eo actus internus sufficiens ad hoc, ut virtus in eo non sit otiosa, vel superflua. Hinc ad primum, dico cum S. Tho. hac qu. 7. a. 2. ad 3. *Quòd liberalitas, & magnificentia commendantur circa divitias, inquantùm aliquis non tantùm appretiatur divitias, quòd velit eas retinere, prætermittendo id, quod fieri oportet. Ille autem minimè divitias appretiatur, qui penitus eas contemnit, & abjicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso, quòd Christus omnes divitias contemsit, ostendit in se summum gradum liberalitatis, & magnificentia. Licèt* (addit S. Doctor) *etiam actum liberalitatis exercuerit, secundùm quod sibi conveniens erat, faciendo pauperibus erogari, quod sibi dabatur. Unde cum Dominus Juda dixit;* Joan. 13. Quod facis, fac citiùs; *Discipuli intellexerunt, Dominum mandasse, quòd egenti aliquid daret.*

Actus etiam Philothymiæ fuit in Christo. Actio enim digna summo honore potest versari etiam circa parvos honores, rectè se, ac prudenter in illis gerendo. Sicut Christus audiens clamantes: *Osanna filio David &c.* Matth. 21. v. 9. in tali turbarum plausu, qui æstimari poterat mediocris honorario, se gessit actu perfectissimo, & summo honore digno. Deus enim (ait Bernardus) non pensat *Quantum, sed ex quanto operemur*. Unde si in parvis ex magna operemur caritate, multum possumus mereri. Ita Christus, licèt in mediocribus ex parte objecti, summâ tamen perfectione se gessit, ac proinde summo dignus erat honore.

Continentiam verò Christus non habuit, ait S. Tho. citatus ad 3. *Nec propter hoc tamen excluditur, quin habuerit temperantiam; quæ tantò perfectior est in homine, quantò magis pravis concupiscentiis caret. Unde secundùm Philosophum, 7. Ethic.* (cap. 9.) *temperatus in hoc differt à continente, quòd temperatus non habet pravas concupiscentias, quas continens patitur. Unde sic accipiendo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, quòd Christus habuit omnes virtutes, non habuit continentiam, quæ non est virtus, sed aliquid minus virtute.* Advertit tamen idem S. Thom. 2. 2. *qu.* 155. *a.* 4. nomen continentiæ dupliciter sumi. Primò: pro ea, quâ aliquis ab omni delectatione venerea abstinet; & sic principaliter convenit virginitati, secundariò autem viduitati. Et hoc modo continentia fuit in Christo, sicut etiam temperantia; quia temperantia non habet pravas concupiscentias, quas refrænet. Secundò: sumitur continentia, secundùm quòd importat resistentiam rationis ad concupiscentias pravas, quæ sunt in homine vehementes: & ut sic non fuit in Christo, nec est in rigore virtus, ut docet S. Thom. 1. 2. *q.* 58. *a.* 3. *ad* 2. ibi videndus.

Idem dico de verecundia, nempe, eam non pertingere ad veram rationem virtutis: quare etsi non ponatur in Christo, non infirmatur nostra Assertio. Ratio autem, quare verecundia non sit virtus est. Primò: quia non est consecutio boni honesti, ut ad virtutem requiritur; sed potiùs fuga mali, seu confusio ob turpitudinem mali. Secundò: quia, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 85. *a.* 1. *ad* 2. licèt tàm pœnitentia, quàm verecundia sint de malo, de quo dolet pœnitentia, & confunditur, seu erubescit verecundia: tamen pœnitentia est de præterito malo, quod nititur satisfaciendo delere: unde supponere potest subjectum de præsenti perfectum, prout requiritur ad virtutem, quæ est dispositio perfecti ad optimum. At verecundia (ait S. Tho.) *Respicit turpe factum ut præsens, pro quo timet confundi*. Est autem contra rationem virtutis, quòd aliquis habeat turpe factum, de quo oporteat illum verecundari. Licèt autem virtuosus verecundiam pati possit, si ei turpe factum, quod non commisit, objiciatur; hæc propriè verecundia non est: quia verecundia respicit turpe factum, à se reverâ commissum, aut de facili absque virtute cohibente committendum. Hæc in eruditionem mei Candidati sint dicta.

Quoad Eutropeliam: puto, quòd actus externus talis virtutis in Christo non fuerit; potuit tamen in eo esse, nec dedecuit, ut esset, præsertim in pueritia: atque ideo virtus Eutropeliæ potuit in eo habere suam honestatem.

DUBIUM II.

An in Christo fuerit Virtus Fidei, Spei, & Pœnitentiæ?

§. I.

Resolvitur de Fide Theologica.

I. Dico. In Christo non fuit virtus Fidei. Est contra Durandum hæc Assertio: qui cùm velit, habitum fidei manere in Beatis, idem

idem dicendus est asserere de Christo, cùm eadem sit ratio. Eam tamen docet S. Tho. 3. p. q. 7. a. 3. cujus hæc est ratio. Fides, nec quoad actum, nec quoad habitum compati potest in subjecto, in quo est clara Dei visio: sed Christus, ut dictum est, à primo suæ conceptionis instanti habuit claram Dei visionem; ergo &c. Maj. prob. Fides Theologica, & clara Dei visio essentiales supponunt ex parte subjecti dispositiones oppositas. Nam fides requirit, ut credens non videat, quia, teste Apostolo, Hebr. 11. v. 1. *Est sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium*. Clara autem visio petit, ut videns clarè intueatur divina, quæ videt: repugnat autem idem subjectum eadem non videre, & videre.

II. Confirmatur. Actus, seu habitus, quorum unus exigit subjectum esse in statu imperfecto, alter verò exigit, illud esse in statu perfecto, non possunt esse simul in eodem subjecto: sed fides, sive quoad actum, sive quoad habitum, exigit, ut subjectum, in quo est, sit in statu imperfecto circa objectum; idest, ut illud non videat, nec sit convictum ab evidentia ejusdem, sed quòd ex pia affectione erga auctoritatem dicentis liberè moveatur ad assensum: visio autem clara petit, ut subjectum, in quo est, sit in statu perfecto circa objectum, quod videt: ita ut sit convictus ab evidentia ejusdem, & necessario ipsum attingat; ergo &c. Maj. explicatur. Actum enim esse imperfectum ex parte subjecti dupliciter contingit. Uno modo, quod subjectum reddatur imperfectum ex ipso actu: sicut actus scientiæ infusæ reddit cognoscentem imperfectum, idest, non facit ipsum ita perfectè cognoscentem, sicut eum facit scientia beata: & hi duo actus non se invicem excludunt à subjecto: unde in Christo ponimus simul cum scientia beatâ scientiam infusam. Alio modo, ut actus essentialiter præexigat subjectum, in quo est, esse in statu imperfecto circa objectum, idest, nondum positum in perfecta acquisitione, & possessione objecti. Et hujusmodi est actus fidei: qui cùm præexigat, intellectum nondum perfectè tenere objectum; non potest compati cum actu visionis claræ, qui præexigit in intellectu, tanquam dispositionem essentialem, ut non sit in statu imperfecto, & in via ad acquisitionem, sed in perfecta tentione, & possessione objecti.

III. Sed dices primò. Christus non potuit videre omnia possibilia in Verbo, aliàs Deum comprehendisset; ergo aliqua possibilia, ipsum latentia, poterant ei obscurè revelari; ergo poterat cum visione beata conjungere actum fidei circa illa, ob testimonium Dei revelantis.

IV. Respondeo primò, neg. cons. Nam si Deus vellet aliquod possibile latens Christo manifestare; posset hoc facere, vel confortando ejus lumen gloriæ, ut in essentia divina illud penetraret: vel si vellet illud manifestare extra Verbum, posset ei speciem infundere talis possibilis.

Dato autem, quòd Deus vellet Christo illud possibile revelatione obscurâ revelare; respondeo secundò quòd actus, quo Christus illud crederet, non esset actus fidei theologicæ, sed alterius rationis: quia fides theologica habet Deum pro primo credito, ratione cujus omnia alia credit. Cùm ergo in casu non posset Christus credere Deum, quia illum videret; nec posset credere theologicâ fide alia credibilia creata. Quia deficiente objecto *Quod* primario, non potest stare habitus, licèt adsit objectum secundarium; quia hoc non est attingibile, nisi ratione, & in objecto primario priùs attacto.

Neque dicas: quòd Deus revelans illud possibile, revelaret quoque vim contentivam divinæ omnipotentiæ respectu illius, quæ est aliquid divinum. Nam vis contentiva hujus possibilis non est novum prædicatum formale

male Dei, distinctum à ratione factivi ut sic. Unde revelato uno possibili, nil divinum, pro recto, revelaretur Christo de novo, sed potiùs aliquid creatum in divino contentum, & cognitum: unde sequeretur, non quòd Christus aliquod formale Dei de novo attingeret, sed aliquid virtuale latens in Deo cognosceret. Utraque responsio probabilis est: prima tamen planior.

V. Dices secundò. In D. Paulo, quando in raptu vidit divinam essentiam, mansit habitus fidei; ergo etiam in Christo.

Respondeo, neg. conf. Paulus enim habuit quidem actum visionis Dei, sed non fuit positus in statu Comprehensoris: unde in eo potuit manere habitus fidei, quia actus per se non destruit habitum. At Christus habebat visionem Dei per modum habitus; unde cum ea non poterat stare habitus fidei, sicut nec in Beatis.

VI. Dices tertiò. Substantia habitus non tollitur per hoc, quòd subtrahitur materia: potest enim homo habitum liberalitatis retinere, etiam amissâ pecuniâ; ergo licèt materia, seu objectum fidei sit Deus non visus, poterit, hoc remoto, idest, viso Deo, adhuc manere habitus fidei.

Respondeo ex S. Thom. 1. 2. *q.* 67. *a.* 5. *ad* 3. quòd ille, qui amittit pecuniam non amittit possibilitatem eam habendi; & ideo convenienter remanet in eo habitus liberalitatis. Sed in statu gloriæ non solùm actu tollitur objectum fidei, sed etiam redditur absolutè impossibile, propter beatitudinis stabilitatem: & ideo frustra talis habitus remaneret.

VII. Dices quartò. Christus non docuit virtutes, quas non habuit, secundùm illud, Act. 1. v. 1. *Capit Jesus facere, & docere:* sed de Christo dicitur, *Hebr.* 12. *v.* 2. quòd est auctor, & consumator fidei; ergo in eo maximè fuit fides.

Respondeo, ex doctrina S. Tho. hac *q.* 7. *a.* 3. in Christo fuisse ea, quæ nos docuit; non quidem semper formaliter, sed eminenter: & sic fuit in eo meritum fidei. Quia sicut meritum fidei situm est in obedientia Deo, quâ homo assentit his, quæ non videt: sic Christus, qui factus est Deo obediens usque ad mortem, habuit excellentius meritum fidei, non quidem formaliter, sed eminenter. Unde concludit S Doctor: *Et sic nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentiùs non haberet.*

§. I I.

Resolvitur de Spe Theologica.

VIII. Dico. In Christo non fuit spes theologica. Si intelligatur de actu spei, traditur ab Apostolo, Rom. 8. v. 24. *Quod videt quis, quid sperat?* Ubi ab omnibus Beatis, qui Deum vident, excludit actum spei beatitudinis. Quòd si à Beatis excludit, multò magis à Christo, qui ab instanti suæ conceptionis fuit beatus.

Si verò sumatur pro habitu spei, est communis apud Theologos cum S. Thoma hac *q.* 7. *a.* 4. Et probatur ratione ejusdem. *Sicut de ratione fidei, est quòd aliquis assentiat his, quæ non videt: ita de ratione spei est, quòd aliquis expectet id, quod nondum habet: & sicut fides inquantùm est virtus theologica, non est de quocumque non viso, sed solùm de Deo: Ita & spes in quantùm est virtus theologica habet pro objecto ipsum Deum, cujus fruitionem homo principaliter expectat per spei virtutem. Sed ex consequenti ille, qui habet virtutem spei, potest etiam in aliis divinum auxilium expectare: Sicut & ille, qui habet virtutem fidei, non solum credit Deo de rebus divinis; sed etiam de quibuscumque aliis divinitus sibi revelatis.* Sed Christus ab instanti suæ conceptionis, sicut clarè vidit Deum, ita plenè habuit fruitionem Dei; ergo sicut in ipso non fuit fides theologica, ita neque spes theologica.

IX.

IX. Confirmatur. Sicut fides exigit, tamquam conditionem essentialem, ex parte intellectus, quòd non sit convictus de evidentia rei creditæ; sed unicè captivetur ad credendum ex pia affectione erga auctoritatem dicentis: ita spes, tamquam conditionem essentialem, exigit ex parte voluntatis, ut sit in motu, & tendentiâ, & nondum in termino, seu acquisitione, aut fruitione boni, quod sperat; actus enim spei est actus subjecti existentis in potentia ad habendum bonum, & consequenter dicentis carentiam boni sperati; ergo &c.

X. Quia verò S. Tho. citato *a.* 4. subjungit: *Habuit tamen* (Christus) *spem respectu aliquorum, quæ nondum erat adeptus; licèt non habuerit fidem respectu quorumcumque. Quia licèt plenè cognosceret omnia, per quod totaliter fides excludebatur ab eo: non tamen plenè habebat omnia, quæ ad ejus perfectionem pertinebant; puta, immortalitatem, & gloriam corporis, quam poterat sperare.* Ideo exurgit Dubium inter S. Thomæ Commentatores, quid intelligat S. Doctor nomine hujus spei, quam in Christo ponit circa bona, quæ nondum fuerat adeptus.

Non placet opinio Suarez volentis, hanc expectationem fuisse actum spei theologicæ. Nam talis expectatio gloriæ corporis, cùm fuerit expectatio alicujus boni creati; non potuit esse actus primarius spei theologicæ, sed tantùm secundarius. Nam actus primarius spei est circa Deum nondum adeptum; sicut fidei actus primarius est circa Deum non visum, ut supra, ex S. Tho. hoc *ar.* 4. dicebamus. Quia virtutes theologicæ per se ordinant voluntatem circa ultimum finem supernaturalem in se, & non circa media ad talem finem, ut cum S. Tho. 1. 2. *q.* 62. *a.* 1. & 2. docent Theologi. Ergo cùm in Christo esset impossibilis actus primarius spei circa Deum, quem ab initio suæ conceptionis habuit, & quo continuè fruebatur; non potuit in eo esse actus secundarius spei theologicæ, quo bona creata expectaret: quia impossibili facto actu circa objectum primarium, à quo sumit suam speciem habitus, fit etiam impossibilis habitus ipse.

XI. Meliùs ergo dicitur, actum, quo Christus, dum adhuc erat viator, expectabat gloriam sui corporis, non fuisse actum spei theologicæ; imò nec spei propriè sumtæ, etiam acquisitæ; sed simplex desiderium. Ad eum modum, quo actus, quo animæ beatæ expectant gloriam sui corporis, non pertinet ad spem propriè dictam; sed ad simplex desiderium. Et colligitur ex S. Tho. 2. 2. *q.* 18. *a.* 2. *ad* 4. ubi loquens de Beatis hæc habet: *Cùm spes sit virtus theologica habens Deum pro objecto, principale objectum spei est gloria animæ, quæ in fruitione divina consistit; non autem gloria corporis. Gloria etiam corporis etsi habeat rationem ardui per comparationem ad naturam humanam; non tamen habet rationem ardui respectu habentis gloriam animæ. Tùm quia: gloria corporis est minimum quiddam in comparatione ad gloriam animæ. Tùm etiam: quia habens gloriam animæ, habet jam sufficientem causam gloriæ corporis.* Videri etiam potest S. D. hac *q.* 7. *a.* 4. *ad.* 2. ubi ait: *Gloria corporis non pertinet ad beatitudinem, sicut in quo principaliter beatitudo consistat; sed per quandam resultantiam à gloria animæ..... Unde spes, secundùm quòd est virtus theologica, non respicit beatitudinem corporis; sed beatitudinem animæ, quæ in divina fruitione consistit.*

XII. Ex hac S. Thomæ doctrinâ colligitur, gloriam corporis non pertinere ad objectum principale spei, ut virtus theologica est; ac proinde in Christo, qui Deo jam fruebatur, expectationem gloriæ corporis, sicut & animabus beatis expectationem gloriæ corporis, non esse actum spei theologicæ.

Deinde; nec esse actum spei, absolutè sum-

sumtæ, ex eodem sic probo. Gloria corporis non habuit rationem ardui respectu Christi; ergo expectatio ejus non fuit actus spei propriè dictæ. Conf. prob. Ut enim docet S. Thom. 1. 2. *q.* 40. *a.* 1. ad objectum spei requiritur, quòd sit bonum arduum cum difficultate acquisibile; & per hoc distinguitur à desiderio, quod est de bono acquisibili absolutè; ideoque ponitur in appetitu concupiscibili, cùm spes sit in irascibili, quia includit aggressionem ardui. Ant. probatur ex D. Thoma laudato. Nam habenti plenitudinem gloriæ animæ, gloria corporis non habet rationem ardui. Tùm quia: habenti gloriam animæ, gloria corporis est quid minimum. Tùm quia: habens gloriam animæ. habet sufficientem causam, unde resultet naturaliter gloria corporis; quæ proinde resultaret etiam in Christo: nisi ipse eam voluntariè impedivisset, ac, per miraculum, gloriam intra animam compescuisset: non potuit ergo Christus sperare gloriam corporis, quam poterat habere, si voluisset. Sicut ait S. Tho. 1. 2. q. 67. a. 4. ad. 3. *Non propriè dicitur aliquis, qui habet argentum, sperare se habiturum aliquid, quod statim in potestatem ejus est, ut habeat: & similiter illi. qui habent gloriam animæ, non propriè dicuntur sperare gloriam corporis, sed solum desiderare.*

XIII. Nec refert, quòd gloria corporis esset consequenda ab alio, nempe, à Deo — Nam ad spem non sufficit, quòd bonum, ad quod quis tendit, sit in alterius potestate; si facili negotio, & absque difficultate obtineri, imò ex justitia exigi possit. Sicut licèt quòd Sol cras oriatur, sit in potestate Dei, nemo tamem dixerit, id propriè à nobis sperari, licèt possit desiderari: & in beatis animabus, licèt gloria corporis sit habenda à Deo, non tamen eis est objectum arduum, & sperabile, ut ex D. Tho. citato 1. 2. *q.* 67. *a.* 4.

XIV. Dices tamen. Christus non est consecutus gloriam sui corporis, nisi mediâ passione, & maximis laboribus. Lucæ 24 v. 26. *Nonne hæc oportuit pati Christum: & ita intrare in gloriam suam?* Fuit ergo illi ardua gloria sui corporis.

Si respondeas, Christum labores, & passionem subjisse, non quia gloria corporis esset illi intrinsecè ardua: si enim voluisset, illam sinè labore consecutus fuisset ex redundantia gloriæ, quâ erat beatus secundum animam: sed illam sibi volontariè arduam fecisse, in nostram utilitatem, & exemplum.

XV. Contra replicabis. Christus gloriam corporis consecutus fuit per per modum coronæ, licèt eam ex vi gloriæ animæ, habuisset per hæreditatem; ergo eam hàbuit, quia certavit; ergo fuit illi ardua. — Nego hanc consequ. Nam etiam per modum coronæ eam poterat obtinere absque labore, quocumque actu supernaturali; cùm quilibet actus in Christo infiniti valoris fuerit.

XVI. Dices secundò. Ex S. Tho. 1. 2. q. 42. a. 3. *Sicut objectum spei est bonum futurum arduum, quod quis potest adipisci: ita timor est de malo futuro arduo, quod non potest de facilè vitari.* Sed licèt Christus secundùm divinitatem potuerit facilè omnia mala vitare: quia tamen non poterat illa facilè vitare secundùm infirmitatem carnis, fuit in illo verus timor; ergo similiter potuit in illo esse vera spes.

XVII. Respondeo ad min. ex dictis supra cum S. Thoma 3. *p. q.* 15. *a.* 7. dum in Christo ponitur timor mali læsivi corporis, sumit timorem, ut est naturalis passio, seu propassio partis sensitivæ, non ascendens ad partem superiorem; in qua sicut erat summa lætitia, ita erat summa securitas. Nos autem, dum negamus in Christo spem, loquimur de spe, ut est electio voluntatis, & ut afficit Christum absolutè; & non secundùm partem præcisè.

Addo: timorem, quem S. Thoma ad-

admittit in Christo, non fuisse verum timorem, sed protimorem: unde eodem modo dici posset in eo expectationem gloriæ corporis fuisse actum non spei rigorosæ, sed loco spei, seu prospei. Et ratio utriusque est. Quia sicut, ut ibi ait S. Tho. *Apprehensio mali futuri, si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem. Unde Phil. dicit, in 2. Rhetoric.* (c. 5.) *quòd timor non est, nisi ubi est aliqua spes evadendi*. Ita cùm Christus, sicut erat omnino certus de malo futuro suæ passionis; ita esset omnino certus de gloria futura sui corporis: ideo sicut in illo non erat timor cum proprietate, ita neque spes. Quemadmodum tamen, quia appetitus ejus naturaliter refugiebat læsionem corporis, quam apprehendebat futuram; aliqua similitudo timoris erat in illo: sic quia assecutio gloriæ corporis apprehenditur ut laboriosa, secundùm infirmitatem carnis; ideo S. Tho. ejus expectationem vocat interdum nomine spei latè sumtæ: ad differentiam Beatorum, in quibus nullus erit labor in gloria corporis, quam expectant, adipiscenda.

XVIII. Quæres: An is actus desiderii, expectationis, & (si velis) spei latè sumtæ, procederet in Christo ab aliquo habitu spei, vel à quo?

Respondeo, actum illum expectandi gloriam corporis non processisse in Christo ab aliquo particulari habitu infuso, distincto ab habitu caritatis, quo perfectè fruebatur Deo possesso. Voluntas enim Christi affecta tali dispositione, elevari poterat proximè ad eliciendum cum solo auxilio actum expectationis gloriæ etiam corporis. Erat enim illa dispositio possessio, & tentio objecti primarii, & fruitio summi boni: sed qui possidet objectum primarium spei, sufficienter est dispositus ad operandum circa objectum secundarium; non per spem, quia ista est exclusa per tentionem summi boni; ergo per caritatem, quæ est vinculum perfectionis.

XIX. Neque valet, quòd etiam per visionem Beatus disponitur ad amandum Deum: & tamen ultra requiritur habitus caritatis, ut eliciat amorem Dei.

Nam (quidquid sit, an per solum Dei auxilium sinè habitu possit elici actus caritatis) disparitas est. Quia amor Dei non est actus secundarius, & Deus, ut amatus; est distinctum formale objectum à Deo ut viso: at gloria corporis est quid secundariò resultans ex gloria animæ. Unde eodem habitu, quo possidet gloriam animæ, potest sufficienter disponi ad gloriam corporis habendam, & expectandam, si non habeat.

§. III.

De Virtute Pœnitentiæ.

XX. PAter Suarez non veretur admittere habitum, & virtutem pœnitentiæ in Christo; asserens, ad hoc sufficere, ut Christus ita sit dispositus, ut si in illo esset peccatum, de illo doleret. Sicut, ut dicatur fuisse in Christo virtutem magnificentiæ, quæ respicit magnos sumtus, tanquam materiam; non est necesse dicere, quòd Christus habuerit magnas divitias: sed sat est dicere, quòd ita fuerit dispositus, ut si haberet magnas divitias, illas secundùm rectitudinem magnificentiæ propriam insumeret.

XXI. Sed hoc placere non potest. Si enim ad hoc, ut detur in aliquo virtus, sufficiat actus conditionatus circa materiam ei absolutè impossibilem, sicut fuit peccatum in Christo; sequitur, quòd in illo fuerint virtutes theologicæ fidei, & spei, quibus ita esset dispositus, ut si non videret, ac frueretur Deo, in illum crederet, & speraret. Rursus: quòd in Angelis dari possent virtutes, habentes pro materia passiones appetitus sensitivi, redactas ad mediocritatem præscriptam à prudentia. Nam etiam Angelus potest esse ita dispositus, ut si per im-

possibile haberet passiones sensitivas, eas secundùm regulam prudentiæ moderaretur. Neque juvat exemplum magnificentiæ. Nam (præter dicta superiùs) magni sumtus non erant absolutè impossibiles Christo; sed tantùm ex suppositione, quòd voluerit habere divitias: at peccatum æquè erat impossibile Christo, ac actus fidei, & spei in Deum, & motus passionis in Angelo. Quare sicut impossibile nullam habet bonitatem; ita neque honestatem necessariam ad actum virtutis.

XXII. Dico igitur. In Christo non fuit habitus virtutis pœnitentiæ. Ita S. Tho. tùm hac 3. *p. q.* 84. *a.* 7. *ad* 4. Tùm in 4. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 3. *ad* 2. ubi dicit: *Quòd Christus non potuit peccare..... Et ideo materia hujus virtutis* (Pœnitentiæ) *non competit sibi nec actu, nec potentiâ: & propter hoc non est simile de ipso, & de aliis*. Ex quibus probo sic. In eo, in quo est impossibile motivum formale alicujus virtutis, impossibilis est ipsa virtus: sed in Christo impossibile fuit motivum formale pœnitentiæ; hæc enim movet ad detestationem, & retractationem peccati proprii, quod erat impossibile in Christo impeccabili, ut supra diximus; ergo &c.

Rursus: habitus non potest esse in subjecto, cui ab intrinseco repugnat actus illius primarius: hac enim ratione in Beatis, & in Christo non potest esse habitus fidei. Et ratio est. Quia habitus est propter actum: atqui humanitati Christi, ratione unionis ad Verbum, repugnat ab intrinseco actus primarius pœnitentiæ, qui est detestari peccatum proprium; vel de peccato proprio dolere ex motivo emendationis; ergo &c.

XXIII. Dices tamen primò. Beati non possunt peccare, & in eis, vi status beatifici, redditur ab intrinseco impossibile peccatum, non minùs ac in Christo ex vi unionis: & tamen in beatis adest habitus pœnitentiæ ergo & in Christo.

Respondeo, quòd licèt in Beatis, pro statu beatitudinis, sit impossibile peccatum, fuit tamen illi possibile dum erant viatores; & pro statu viæ infusus illi fuit habitus pœnitentiæ, qui, ut docet S. Tho. *in* 4. *dist.* 14. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 3. in Patria remanebit. Nam *Cùm pœnitentia virtus sit pars justitiæ, quæ est habitus Cardinalis; quicumque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eundem actum, quem nunc habet, sed alium, scilicet, agere gratias Deo pro misericordia relaxante peccatum*. Et ibid. ad 3. *Pœnitere, propriè loquendo, prout dicit actum pœnitentiæ, qui nunc est, non erit in Patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit*. Verùm in Christo semper, & omni tempore impossibile fuit peccatum; & ideo impossibilis in eo fuit actus, & habitus pœnitentiæ.

XXIV. Dices secundò. Licèt materia timoris esse, Christo impossibilis, in eo tamen erat Donum timoris; ergo licèt in Christo esset impossibilis materia pœnitentiæ, potuit in eo poni virtus pœnitentiæ.

Ad hoc respondebitur, Dub. sequente. Pro nunc satis est dicere: quòd in Christo non ponitur timor, quatenus respicit malum, vel separationis à Deo, vel punitionis ob peccatum: sed quatenus respicit summam Dei eminentiam, prout nempe, anima Christi, quodam affectu reverentiæ movebatur in Deum. Quod non est simile de pœnitentia, cujus materia est tantùm culpa à se commissâ ut destruendâ.

XXV. Dices tertiò. Christus esto non potuerit detestari peccatum proprium tamen potuit, & defacto detestatus fuit peccata nostra, pro quibus satisfecit; ergo quoad hoc potuit habere pœnitentiam.

Sed nego conf. Nemo enim pœnitere potest, nisi de malo, quod ipse commisit. Malum autem ab altero commissum non est objectum pœnitentiæ, sed potiùs odii, & abominationis,

nis: & hoc modo Christus detestabatur peccatum, quatenus erat offensa Dei: & hoc faciebat, non per actum pœnitentiæ, sed per actum secundarium caritatis, quo amabat Deum.

XXVI. Dices quartò, & replicabis. Potuit Christus satisfacere pro peccatis nostris; cur ergo non potuit etiam pro peccatis nostris conteri, & pœnitere?

Respondeo, ex D. Tho. 3. p. q. 48. a. 2. ad 1. *Quòd Caput & membra sunt quasi una persona mistica. Et ideo satisfactio Christi ad omnes Fideles pertinet, sicut ad sua membra: inquantùm enim duo homines sumat unum in caritate, unus pro alio satisfacere potest..... Non autem est similis ratio de confessione, & contritione. Quia satisfactio consistit in actu exteriori, ad quem assumi possunt etiam instrumenta, inter quæ computantur etiam amici.* Et in Supplem. 3. *p. q.* 13. *a.* 2. *ad* 2. docet, quòd contritio ordinatur contra causam, quæ ad internam dispositionem bonitatis, vel malitiæ hominis pertinet: & ideo per contritionem unius alius à culpa non liberatur. Similiter per confessionem homo se Sacramentis Ecclesiæ subjicit; non autem potest unus pro alio Sacramentum accipere: quia in Sacramento gratia suscipienti datur, non aliis. At satisfactio non ordinatur ad delendam culpam internam, sed ad relaxandam pœnam culpæ debitam; ideoque satisfactio in actu exteriori consistit, seu æqualitatem exteriorem constituit. Ad æquale autem externum solvendum possunt externa quoque instrumenta adhiberi, inter quæ sunt amici, non minus quàm pecuniæ: sicque patet, quare Christus potuit pro nobis satisfacere, non autem pro nobis conteri, aut pænitere. Accedit: in 4. *dist.* 17. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 5. dicit, quòd *Illud idem conteritur, quod prius durum, & integrum fuit. Unde patet, quòd contritio sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis peccatis non est contritio.*

DUBIUM III.

An in Christo fuerint Dona Spiritus Sancti?

§. I.

Præmittuntur Scitu Digna.

I. De donis Spiritus Sancti egimus, *Tom.* 1. *in* 1.2. *Tract. de Virtutibus. Qu.* 4. *Dub.* 1. *&* 2. Modò de eisdem sermonem resumimus, quærentes: An ista in Christo fuerint, sicut etiam gratiæ gratis datæ. Hæc enim nexum habent cum gratia: dona quidem Spiritus Sancti cum gratia particularis hominis: gratiæ verò gratis datæ, cum gratia corporis Ecclesiæ, in cujus utilitatem dantur, & cui non desunt; licèt paucis in particulari modò concedantur. Ideo post quæstionem de virtutibus infusis, quæ gratiam sequuntur, de donis in præsenti Dubio; de gratiis verò gratis datis sequente quæremus, an fuerint in Christo.

II. De donis igitur agendo, ait S. Thom. 1. 2. *q.* 68. *a.* 1. quòd cùm in homine sit duplex principium movens: unum quidem interius, quod est ratio; aliud quidem exterius, quod est Deus: oportet, in homine esse dispositionem, quâ proportionetur, & reddatur mobilis ab utroque movente: & quantò movens est altior, tantò mobile perfectiori dispositione proportionetur; sicut perfectiùs oportet dispositum esse discipulum, ut altiorem doctrinam capiat à Doctore. Quemadmodum ergo in his, in quibus homo natus est moveri secundùm rationem, & regulas communes prudentiæ, homo perficitur, & disponitur per virtutes, sive acquisitas, sive infusas: sic debet in ipso poni aliquid, quo disponatur, & fit promtè mobilis à Spiritu Sancto in iis, quæ excedunt rationem, & regulas communes prudentiæ etiam infusæ: & talia

talia dicuntur dona Spiritus Sancti.

III. Hinc apparet, quòd licèt aliquando virtutes, & dona circa eandem materiam versentur, tamen inter se distinguuntur. Nam virtutes, etiam infusæ, respiciunt suam materiam, secundùm mediocritatem præscriptam à prudentia infusâ, ut accommodata modo proprio rationis humanæ. At dona versantur circa eandem materiam, secundùm rectitudinem præscriptam à Spiritu Sancto supra communes regulas prudentiæ. Sic motus ille, quo plures Martyres, inter quos Appollonia, è Carnificum manibus prosilientes spontè se projecerunt in ignem, utpote actus excedens communes regulas prudentiæ infusæ; credendus est contigisse ex impetu Spiritus Sancti eos per sua dona moventis; dono, scilicet, consilii, quo judicarunt, id tunc pro Dei gloria expedire; & fortitudinis conferentis eis animositatem ad executionem.

IV. Hæc igitur Spiritus Sancti dona, sic explicata, septem esse colligimus, ex *Isaia c.* 11. nempe, dona Sapientiæ, Intellectus, Scientiæ, Pietatis, Consilii, Fortitudinis, & Timoris. Quia septem sunt materiæ virtutum, in quibus regulari possumus per superiorem regulam Spiritus Sancti, supra regulam communem prudentiæ humano modo infusæ.

V. Donum ergo *Intellectus* movet nos ad apprehendenda, & percipienda ea, quæ fidei sunt; ne ab iis amore præsentium retrahamur. Quia verò oportet discernere credibilia certa à non credibilibus, per aliquam causam: si hoc fiat per causas inferiores, & cratas, est donum *Scientiæ*: si verò per causam increatam, est donum *Sapientiæ*. Advertendum tamen est; hoc judicium discretivum credendorum à non credendis, prout ex donis est, non debere fieri per speculativam penetrationem illorum, aut per discursum circa rationes credibilitatis; sic enim potiùs fit per Theologiam Scholasticam: sed per conjunctionem, & affectionem ad res divinas; quo pacto ea putamus vera, quibus afficimur. Hinc donum *Sapientiæ*, esto resideat in intellectu, habet tamen in voluntate radicem, ratione caritatis; quæ cùm reddat nos altissimæ causæ conjunctos, dat nobis connaturalitatem, unde habilitemur ad melius de Deo judicandum.

VI. Virtuti spei correspondet donum *Timoris*, quod quasi coercet spem, ne transeat in contemtum, & præsumtionem: sed ita facit in Dei bonitate confidere; ut sperantis comprimat animum, eumque in sua teneat parvitate, & quasi timidum reddat præ reverentia Divinæ Majestatis.

VII. Ne à fide divinorum terreamur periculis, aut tyrannorum minis, ac cruciatibus, opus fuit nos dono *Fortitudinis* disponi; quo, ultra communes prudentiæ regulas, roboremur à Spiritu Sancto, ab eoque altiùs moveamur.

VIII. At quia prudentia carnis sæpè, & importunè nobis ingerit consilia ab æternis nos retrahentia; ultra virtutem prudentiæ infusæ, dari debuit in nobis donum *Consilii*: altiori regulâ nos dirigens ad ea, quæ secundùm prudentiam etiam infusam humano modo dirigentem, minùs prudentia viderentur.

IX. Denium: quia in materia Religionis expedit sæpè, ut supra communem modum sequamur potiùs Spiritus Sancti instinctum; ideo virtuti Religionis adiungitur donum *Pietatis*: cujus est animam disponere ad incendium devotionis, & filialis reverentiæ erga Deum, ex motione Spiritus Sancti recipiendum. Licèt autem hæc dona à tota Trinitate conferantur, dicuntur tamen appropriativè dona potiùs Spiritus Sancti; quia hic ex sua Characteristica notione *Donum* est.

X. Quia autem necesse est, ut Justi sint habitualiter dispositi, & promti, ut à Spiritu Sancto moveantur ad præfatos altiores actus; ideo, ut docet S. Thom. 1. 2. *q. 68. a.* 3. præfata

fata dona in nobis sunt, non per modum motionis facilè transeuntis; sed per modum habitus permanentis, sicut & virtutes. Conferantur hæc cum iis, quæ diximus, *Tom. 1. in 1.* 2. loco supra citato. Quærimus ergo; An hæc dona fuerint in Christo.

§. I I.

Resolutio Dubii.

XI. Dico. In Christo fuerunt dona Spiritus Sancti. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 7. *a.* 5. Et quidem Assertio hæc, si procedat de donis, quoad habitum, adeo certa est; ut S. Bernardus, *Epist.* 190. (modò *Tract. contra errores Abailardi*) inter alios hujus errores hunc recenseat, quòd negaverit in Christo donum Timoris. Constat autem ex illo, *Isaia* 11. ubi numerantur septem dona spiritus, & dicitur, quòd Spiritus Domini *Requiescet* unà cum illis *super eum*, idest, Christum, ut Patres exponunt. Requiescere autem denotat statum habitualem, ac permanentem. Maximè quia decuit, ut Christus esset permanenter dispositus, quò facilè moveretur à Spiritu Sancto; non tantùm ad actus secundùm communem prudentiæ regulam; sed etiam ad actus extraordinarios, heroicos, & supra communem prudentiæ regulam, multò magis, quàm cæteri Justi. Cum enim Christus opera heroica, quæ nemo alius fecit, esset facturus, præter cursum ordinarium quadraginta diebus, & noctibus in deserto sinè ullo cibo, ac potu jejunaturus, ibique à Dæmone tentandus; oportuit, ut hæc in ejus anima collocarentur. Unde, *Matth.* 4. *v.* 1. dicitur: *Ductus est Jesus in Desertum à Spiritu.*

XII. Si verò dona Spiritus Sancti pro actibus accipiantur, estò Durandus, in 3. *dist.* 34. *q.* 3. dicat, ex septem donis quatuor non manere in Beatis (& consequenter nec fuisse in Christo) nimirum, *Consilium*, *Fortitudinem*, *Pietatem*, & *Timorem*: tamen communis Theologorum sententia omnia dona Spiritus Sancti, etiam quoad actus, ponit in Christo. Colligitque ex eo, quòd, *Luca* 4. *v.* 1. de eo dicitur: *Jesus autem plenus Spiritu Sancto regressus est à Jordane: & agebatur à spiritu in desertum.* Ubi ly *plenus Spiritu Sancto* indicat, omnia dona secundùm plenitudinem in Christo fuisse. Ly verò *Agebatur à spiritu* ostendit, ea fuisse in illo etiam quoad actum. qui enim agitur à Spiritu Sancto, actu movetur ab illo, actu habet actus donorum ejus. Et meritò: cùm enim habitus sint propter actus primarios, à quibus speciem sortiuntur; si semel actus primarii illorum nunquam in Christo fuissent, imò fuissent in illo impossibiles; nec essent ponendi in illo habitus ad eos inclinantes: sicut hac ratione in eo non ponuntur habitus fidei, spei, & pœnitentiæ.

XIII. Advertendum tamen est: discrimen fuisse, quoad istos actus, inter Christum, & alios Justos; quòd Justi per hæc dona ita sæpe aguntur, & Spiritu Sancto instigante ita rapiuntur, ut actus illos, inconsultâ ratione, & absque propria deliberatione interdum faciant: ut in Samsone arripiente Templi columnas, & aliis Sanctis, qui se in ignem projiciebant, juxta illud Pauli, Rom. 8. v. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt Filii Dei.* In Christo autem dona isto modo non fuerunt: omnia enim consultò, & deliberatè agebat. Et cùm scientiæ plenitudinem haberet de omnibus, quæ etiam impulsu horum donorum agebat, de omnibus rationem reddere poterat.

§. I I I.

Objectiones Solvuntur.

XIV. Objicies primò. Dona spectantia ad intellectum non videntur fuisse in Christo. Primò. Quia

Quia regulantur per virtutes theologicas, & maximè per fidem, ut docet S. Tho. 1. 2. *q.* 68. quæ in Christo esse non poterat, ut dictum est. — Secundò. Donum consilii includit inquisitionem, ex S. Tho. 1. 2. *q.* 14. *a.* 1. Inquisitio autem, utpote de rebus dubiis, repugnat Christo; à cujus mente, per scientiæ plenitudinem, excludebatur omnis dubietas de rebus fidei, ad quas movebatur. — Tùm etiam: quia, ex Gregorio, 1. *Moral. c.* 15. consilium prohibet esse præcipitem: in Christo autem nullum erat præcipitationis periculum.

XV. Respondeo ex S. Tho. 1. 2. *q.* 68. *a.* 6. *Quòd de donis dupliciter possumus loqui. Uno modo quantùm ad essentiam donorum: & sic perfectissimè erunt in Patria .... Cujus ratio est. Quia dona Spiritus Sancti perficiunt mentem humanam, ad sequendam motionem Spiritus Sancti; quòd præcipuè erit in Patria, quando* Deus erit omnia in omnibus, *ut dicitur* 1. *ad Cor.* 15. *& quando homo erit totaliter subditus Deo. Alio modo possunt considerari quantùm ad materiam, circa quam operantur: & sic in præsenti habent operationem circa aliquam materiam, circa quam non habebunt operationem in statu gloriæ: & secundùm hoc non manebunt in Patria.* His statutis

Respondeo ad primum. Dona Spiritus Sancti non pendere essentialiter à fide, nec ab obscuritate cognitionis; sed solùm permissivè, & ratione status puri viatoris, sicut nostra Theologia pendet à fide. Unde sicut evacuatâ fide manebit Theologia regulata lumine claro gloriæ; ita & dona Spiritus Sancti: & hoc modo in Christo erant, sicut sunt in Beatis.

Ad secundum dicit S. Tho. citatus *ad* 2. quòd Gregorius *De consilio dicit*, *quod* prohibet esse præcipitem, *quod est necessarium in præsenti*: *& iterum quòd* ratione animum implet, *quod est necessarium etiam in futuro*. Quare replere animum ratione essentia consilii est; prohibere autem esse præcipitem, conditio præsentis status est. Similiter essentia doni consilii est, formare judicium certum de agendis; procedere autem cum inquisitione, & dubietate imperfectio est accidens consilio, ut in nobis. Et ideo hoc donum consilii in Christo erat sine dubietate, sicut in aliis Beatis, imò & in Deo. Quamvis autem consilium, ex sua essentia, reverà importet firmum, ac rectum judicium de agendis; nomine tamen *Consilii*, & non *Judicii* significatur. Quia nomen consilii melius explicat modum, quo mens passivè à Spiritu Sancto movetur, quàm nomen *Judicii*; quo potiùs exprimitur modus movendi activus.

XVI. Objicies secundò. Donum pietatis in Christo non fuit, quod probo. Donum enim pietatis, quod in nobis est, exhibet reverentiam Deo ut Patri, non naturali, sed adoptivo; ergo vel in Christo erat donum pietatis specie distinctum ab eo, quod in nobis est: vel in Christo, qui ex dictis respiciebat Deum, ut Patrem, non adoptivum, sed naturalem, donum pietatis non erat.

Respondeo, neg. ant. De essentia enim doni pietatis solùm est, exhibere reverentiam Deo, ut Patri. Quod autem exhibeatur Deo, ut Patri, vel naturali, vel adoptivo, convenit pietati; non ratione objecti, sed ex conditione subjecti, in quo est: unde non variat speciem pietatis.

XVII. Objicies tertiò. Actus doni *Fortitudinis* est dare fiduciam trepidanti contra adversa, ut docet S. Tho. 2. 2. *q.* 139. *a.* 1 at in Christo trepidatio, aut timor alicujus adversi esse non potuit; quia timor est de malo arduo, quod quis non potest de facili evitare: Christus autem potuit pro suo libito omne malum vitare; ergo &c.

Respondeo, neg. absolutè min. Nam fortitudinis proprium est, dare fiduciam, & robor trepidanti contra adversantia parti sensitivæ, in qua ponitur fortitudo, scilicet, in irascibili,

Tre-

Trepidatio autem, & timor partis sensitivæ potuit esse, imò de facto fuit, in Christo, ut supra docuimus; non quidem timor electivus, & residens in voluntate, sed timor, qui est passio in appetitu sensitivo posita. Ut autem in parte sensitivâ detur timor, satis est, ut malum apprehendatur difficiliter per partem sensitivam vitabile; licèt secundùm partem superiorem, nec malum sit, neque inevitabile sit: ideoque secundùm hanc erat in Christo securitas. Unde S. Tho. 3. p. q. 15. a. 7. ad 3. *Licèt* (inquit) *Christus potuerit vitare mala futura, secundùm virtutem divinitatis; erant tamen inevitabilia, vel non de facili vitabilia, secundùm infirmitatem carnis.*

XVIII. Objicies quartò. Actus doni *Timoris* est fuga mali: vel separationis à Deo per peccatum, quod est proprium timoris casti, & filialis; vel pœnæ infligendæ à Deo propter culpam, quod spectat ad timorem servilem: sed neutrius mali potuit esse fuga in Christo. Hæc enim, prout dicet timorem, & non simplicem displicentiam, respicit malum possibile, imò aliquomodo apprehensum, ut futurum: respectu autem Christi malum culpæ, & malum pœnæ impossibilia omnino fuere, ratione hypostaticæ unionis.

XIX. Huic Respondeo, dist. maj. Actus secundarius, con. maj. Primarius, nego maj. Actus ergo timoris elevati ad rationem doni Spiritus Sancti, est actus timoris reverentialis; quo timet, ac reveretur Deum, ejusque majestatem potentem infligere malum, saltem anihilationis, cuicumque creaturæ. Ita S. Thom. 3. p. q. 7. a. 6. *Timor* (inquit) *respicit duo objecta: quorum unum est malum terribile, aliud est illud, cujus potestate malum potest inferri: sicut aliquis timet Regem, inquantùm habet occidendi potestatem. Non autem timeretur ille, qui potest nocere, nisi haberet quandam eminentiam potestatis, cui de facili resisti non possit: ea enim, quæ in promtu habemus repellere, non timemus. Et sic patet, quòd aliquis non timetur, nisi propter suam eminentiam. Sic igitur dicendum est, quòd in Christo fuit timor Dei, non quidem secundùm quòd respicit malum separationis à Deo, per culpam; neque etiam secundùm quòd respicit malum punitionis pro culpa; sed secundùm quòd respicit ipsam divinam eminentiam: prout scilicet, anima Christi quodam affectu reverentiæ movebatur in Deum, à Spiritu Sancto acta. Unde Hebr. 5. dicitur quòd* In omnibus exauditus est pro sua reverentia. *Hunc enim affectum reverentiæ ad Deum Christus, secundùm quòd homo, præ cæteris habuit pleniorem. Et ideo ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini*, Isaiæ, nempe, 11. *Replevit eum Spiritus timoris Domini*. Hic autem timor reverentialis crescit, crescente caritate, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 19. a. 10. ac proinde remanet in Patria, ut ibi docet a. 11. ex illo, Job. 26. v. 11. *Columnæ Cœli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.*

XX. Quòd verò ex his duobus actibus timoris, nempe, timere malum imminens, & timere, seu revereri majestatem potentem malum infligere; actus, quo reveretur divinam majestatem potentem infligere quodcumque malum, sit actus principalis, & primarius timoris, ut est donum Spiritus Sancti; ostendit S. Thom. in 3. ad Annibaldum, *dist.* 34. q. 2. a. 2. ex discrimine inter tristitiam, & timorem: quòd illa respicit malum, ut præsens, vel formaliter, vel æquivalenter; unde illud respicit, ut in seipso, & extra causas: iste verò respicit malum, ut futurum, atque adeo ut contentum in potestate causæ, à qua potest induci. Unde (inquit) *Timor non respicit malum, nisi mediante causâ, à qua potest provenire*; ergo timor per priùs respicit potentiam causæ effectivæ mali, quàm ipsum malum; & actus, quo reveretur illam potentiam, & causam, est prior actu

actu fugae mali; & hic mediante illo, seu ratione illius elicitur: quod est propriè esse actum secundarium. Unde concludit S. Thom. *Timor, qui est ex Spiritu Sancto, facit hominem respicere ad Deum, sicut ad causam, qua potest malum infligere, vel prohibere, quodcumque malum illud sit.* Neque requiritur, quòd istud malum, sive culpae sit, sive poenae, sit possibile timenti; sed sat est, ut respiciatur divina eminentia, ut potens illud cuicumque infligere, etsi non apprehendatur ut imminens: hoc enim ipso nascitur reverentia erga illam, & resilientia in propriam parvitatem.

XXI. Sed contra dicta videtur obstare, primò. Quia revereri majestatem Dei, potius spectat ad Religionem, quàm ad timorem.

Secundò. Timor primariò respicit malum, quia bonum non timetur, sed amatur; & timor est fuga: fugitur autem à malo, non à bono.

Tertiò. S. Thom. 2. 2. *q.* 19. *a.* 9. *ad* 2. *&* 3. salvat, quòd donum timoris non sit virtus theologica; quia *Principaliter respicit malum, cujus fugam importat:* virtus autem theologica respicit bonum divinum.

Quartò. Idem S. Doct. eâdem qu. *a.* 11. ponit in Beatis donum timoris, per modum fugae mali possibilis naturae, licèt impossibilis statui beatitudinis; ergo etiam in Christo salvari potest donum timoris, per modum fugae mali possibilis naturae, licèt impossibilis unioni hypostaticae.

XXII. Respondeo, haec non obstare. Nam ad 1. respondeo, majestatem Dei supremam posse considerari, ut supremam in potestate benefaciendi; & sic eam revereri spectat ad Religionem: potest etiam considerari, ut suprema in potestate inflictivâ mali; & sic eam revereri, actus primarius timoris est.

XXIII. Ad secundum respondeo, ex S. Thom. hac q. 7. a. 6. ad 1. *Quòd habitus virtutum, & donorum propriè, & per se respiciunt bonum, malum autem ex consequenti: pertinet enim ad rationem virtutis, ut opus bonum reddat .... & ideo de ratione doni timoris non est illud malum, quod respicit timor; sed eminentia illius boni, scilicet divini, cujus potestate aliquod malum infligi potest.* Quae S. Thomae doctrina explicatur in poenitentia. Haec enim licèt significetur per modum fugae, ac retractationis peccati commissi: tamen actus ejus primarius respicit bonum compensationis Deo exhibendum, pro offensa commissâ. Quando verò dicitur, quòd bonum non timetur; distinguo. Bonum in se, non timetur, conc. Bonum, ut potens infligere malum, nego. Unde per hunc modum Deus potest, ac debet timeri, ut S. Thom. 2. 2. *q.* 19. *a.* 1.

XXIV. Ad tertium dico, S. Thomam ibi distinguere donum timoris à virtutibus theologicis: & quoad actum secundarium fugae à malo; & quoad primarium. Quia is non respicit in recto bonum divinum, ut petit virtus theologica; sed reverentiam cretam Deo potenti malum infligere exhibitam. Eo modo, quo poenitentia virtus theologica non est; quia respicit non immediatè Deum, sed compensationem Deo exhibendam. Quod autem S. Thom. ibi dicit, principale objectum timoris esse malum; accipit timorem, non adaequatè, sed inadaequatè, uti eum supra distinxerat, eâdem quaest. *a.* 1.

XXV. Ad quartum verò dicendum est, S. Thom. ibi, vel loqui de fuga mali inefficaci, non autem de efficaci, & absolutâ: haec enim petit, ut malum, quod fugitur, sit absolutè possibile. Vel loquitur de fuga mali indirectè, in obliquo, & ex consequenti: quatenus Beati reverentes divinam majestatem potentem infligere malum, ex hoc consequitur in eis fuga mali seperationis ab ipso, quod licèt eorum beatitudini sit impossibile, quia tamen eorum naturae cognoscunt esse possibile; ideo timore reverentiali mo-

ven-

ventur in Dei majestatem, timentes quidem, sed simul securi. Unde August. 14. *de Civit. Dei c.* 9. à S. Thom. ibi relatus, ait: *Timor ille castus, si erit in futuro seculo, non erit timor exterrens à malo, quod accidere potest, sed tenens in bono, quod amitti non potest.*

DUBIUM IV.

An in Christo fuerint Gratiæ Gratis Datæ?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. De Gratiis gratis datis locuti sumus cum S. Thom. *Tom.* 3. *in* 1. 2. *Tract. de Gratia, Qu.* 1. *Dub.* 1. Nunc pro majori instructione suppono, ex eodem, 1. 2. *q.* 111. *a.* 1. gratiam esse duplicem. Unam, quâ ipse homo Deo conjungitur: & hæc vocatur gratia gratum faciens. Aliam verò, quâ unus homo cooperatur alteri, ut ad Deum reducatur: & hæc vocatur gratia gratis data. Licèt enim utraque gratis detur; quia utraque supra facultatem, naturæ, & supra meritum personæ homini datur: quia tamen hæc secunda non datur ad hoc, ut homo ipse per eam gratus fiat (contingere enim potest, ut detur peccatori, sicut Balaam, & Cayphæ gratia prophetiæ data fuit) sed potiùs, ut ad gratum faciendum alterum cooperetur: ideo retinuit nomen genericum gratiæ gratis datæ.

II. Tria ergo sunt genera, in quibus homo cooperari potest (non quidem interiùs movendo) hoc enim solius Dei est, ex D. Thom. 1. 2. *q.* 111. *a* 4. (sed solùm exteriùs docendo, vel persuadendo) ad salutem, & spiritualem alterius utilitatem: & ideo sub triplici genere gratiæ gratis datæ comprehenduntur.

III. Primum genus complectitur ea, quæ necessaria sunt, ut homo consequatur plenitudinem cognitionis divinorum, & ex hoc instruere alios possit: & ad hoc tria sunt necessaria, ut apparet etiam in magisterio humano. Oportet enim, ut qui debet alium instruere in aliqua scientiâ, primò quidem, ut principia illius scientiæ sciat, & quidem certissimè. Et ad hoc ponitur *Fides*, quæ importat quandam supereminentem certitudinem fidei; ex qua homo fit idoneus ad instruendum alios de his, quæ ad fidem pertinent. Hæc autem non est Fides theologica essentialiter obscura; sed quædam altior certitudo, quæ si sit evidens, auget potiùs, non minuit utilitatem hujus gratiæ. Secundò: oportet, quòd Doctor rectè se habeat circa principales conclusiones scientiæ: & sic ponitur *Sermo sapientiæ*, quæ est cognitio divinorum. Tertiò: oportet, exemplis uti, & cognitione effectuum, per quos necesse est interdum manifestare causas; & quantùm ad hoc datur *Sermo scientiæ*, quæ est cognitio rerum humanorum: quia invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicimus.

IV. Secundum genus complectitur ea, quæ sunt necessaria Doctori fidei, ut confirmet ea, quæ docet; aliàs non esset efficax ejus doctrina. Confirmatio autem in his, quæ subduntur rationi, est per argumenta: in his autem, quæ sunt supra rationem divinitus revelata, confirmatio est per ea, quæ sunt divinæ virtuti propria. Et hoc dupliciter. Uno quidem modo, ut Doctor sacræ doctrinæ faciat, quæ solus facere potest in operibus miraculosis; sive sint ad salutem corporum, & quantùm ad hoc ponitur *Gratia sanitatum*: sive ordinentur ad solam divinæ potestatis manifestationem; sicut quòd Sol stet, aut tenebrescat, quod mare dividatur: & quantùm ad hoc ponitur *Operatio virtutum*. Secundò: ut possit manifestare ea, quæ solius Dei est scire: & hæc sunt contingentia futura; & quan-

tum ad hoc ponitur *Prophetia* : & etiam occulta cordium ; & quantùm ad hoc ponitur *Diſcretio ſpirituum*.

V. Tertium genus complectitur ea, quæ juvant, ut Doctor fidei, ea quæ concepit, poſſit convenienter auditoribus proferre. Facultas autem pronuntiandi poteſt attendi, vel quantum ad idioma, in quo aliquis poſſit intelligi : & ſecundùm hoc ponuntur *Genera Linguarum*. Vel quantum ad ſenſum eorum, quæ ſunt proferenda ; & quantùm ad hoc ponitur *Interpretatio Sermonum*. Hæc omnia ferè ad Verbum tranſcripta ſunt ex D. Tho. 1. 2 *q.* 111. *a.* 4. qui ea deſumſit ex Apoſtolo, 1. *Cor.* 12. *à v.* 8. Qui diviſionem gratiæ gratis datæ in novem ſpecies tradens, ait : *Alii quidem per Spiritum datur* Sermo Sapientiæ : *alii autem* Sermo Scientiæ *ſecundùm eundem Spiritum*. *Alteri* Fides *in eodem Spiritu : alii* Gratia Sanitatum *in uno Spiritu*. *Alii* Operatio virtutum : *alii* Prophetia : *alii* Diſcretio Spirituum ; *alii* Genera Linguarum : *alii* Interpretatio Sermonum. *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens ſingulis, prout vult*.

VI. Quòd ſi quæras : Cur cum operatio ſanitatum ſit miraculum quoddam, ponitur à Paulo gratia gratis data, diſtincta ab operatione virtutum, ſeu miraculorum?

Reſpondeo cum S. Tho. citato, *ad* 3. Hoc ideo eſſe, quia gratia ſanitatum *Habet ſpecialem rationem inducendi ad fidem ; ad quam aliquis magis promtus redditur per beneficium corporalis ſanitatis, quàm per fidei virtutem aſſequitur. Similiter etiam loqui variis linguis, & interpretari ſermones habent ſpeciales quaſdam rationes movendi ad fidem : & ideò ponuntur ſpeciales gratiæ gratis datæ*.

Ex quo patet, cur communis devotio magis excitetur erga illos Sanctos, quibus Deus ſpecialem dat gratiam obtinendi pro hominibus temporalia beneficia. Sic enim diſponuntur homines, ut concepto affectu erga illos, ob hujuſmodi beneficia ; etiam in ſpiritualibus illos imitari conentur, & ſpeciali cultu eos proſequantur. His ergo poſitis.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VII. Dico. In Chriſto fuerunt omnes gratiæ gratis datæ ; & quidem excellentiſſimo modo, ſicut in primo, & principali fidei Doctore. Ita S. Tho. 3. *p.* *q.* 7. *a.* 7. Licèt autem Valentia neget in Chriſto fuiſſe gratiam *Fidei*, & Toſtatus gratiam *Prophetiæ* ; communis tamen, & vera ſententia docet, omnes gratias gratis datas in Chriſto fuiſſe. Conſtat enim ex Paulo, *ad Coloſſ.* 2. *v.* 3. In Chriſto *Sunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi*. Ratio etiam S. Thomæ id evincit. Nam hujuſmodi gratiæ conceduntur hominibus in Eccleſia, ut alios inſtruere, & ad Deum perducere poſſint : *Oportet enim, eum, qui docet, habere ea, per quæ ſua doctrina manifeſtatur, aliàs ſua doctrina eſſet inutilis* : ſed *ſpiritualis doctrinæ, & fidei primus, & principalis Doctor eſt Chriſtus, ſecundùm illud, Hebr.* 2. *v.* 3. Cum initium accepiſſet enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis, & portentis &c. ergo *in Chriſto excellentiſſimè fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, ſicut in primo, & principali fidei Doctore*. Unde S. Auguſtinus, *Ep.* 57. modò 187. *ad Dardanum. cap.* 6. Sicut, inquit in capite ſunt omnes ſenſus ; ita in Chriſto fuerunt omnes gratiæ. Sanctum doctorem ibi videre præſtat.

VIII. Obſervandum tamen eſt primò : Hujuſmodi gratias, ut in Chriſto, differre à ſe ipſis, ut ſunt in aliis hominibus, tripliciter. Primò : quia in Chriſto ſunt ſecundùm plenitudinem ; in aliis verò ſecundùm menſuram, & donationem ipſius Chriſti. Secundò : in aliis non ſunt omnes

nes

nes, sed aliquæ tantùm; in Christo autem sunt omnes. Tertiò: quia in Christo sunt ad modum habitus, & ita illis poterat uti, quando volebat: in aliis verò per modum actus, & ita non semper, ac volunt illis uti possunt. Et rationem horum dat S. Thomas, hic *ad* 1. Nam istæ gratiæ dantur hominibus per conjunctionem ad Deum: Christus vero, ut homo, est intimè conjunctus cum Deo: *Inquantùm enim ejus divinitati unita erat ejus anima, plenam efficaciam habebat ad omnes prædictos actus perficiendos. Sed alii Sancti, qui moventur à Deo, sicut instrumenta non unita, sed separata, particulariter efficaciam recipiunt ad hos, vel illos actus perficiendos. Et ideo in aliis Sanctis hujusmodi gratiæ dividuntur, non autem in Christo.*

IX. Observandum secundò: quòd, ut §. præcedente tetigimus, fides, quæ inter gratias gratis datas recensetur, non est fides virtus theologica formaliter, & subjectivè; sed vel tantùm objectivè, nempe, excellentia cognitionis, certitudo, aut intelligentia rerum fidei, & facilitas quædam ad proponendas res fidei accommodatè ad intelligentiam, & capacitatem etiam rudium, ut ex D. Thom. 1. 2. *q.* 111. *a.* 4. quæ in Christo fuisse abs dubio est. Fuit enim certissimus de rebus, quas nos fide credimus, Joan. 3. v. 31. *Qui de Cœlo venit super omnes est, & quod vidit, & audivit, hoc testatur.* Facilimus in aptandis veritatibus fidei etiam rudioribus per parabolas: unde, Matth. 7. v. 28. *Admirabantur turbæ*, idest, rudiores, *super doctrina ejus*. Vel fides hic dicit quandam fiduciam operandi opera supernaturalia in alienam utilitatem. Quæ certè fuit in Christo, qui firmissimam habebat fiduciam, se posse consequi quidquid vellet facere in ordine supernaturali; profectam ex meliori dispositione, quàm in aliis puris viatoribus, nempe, ex visione beata.

X. Observandum tertiò circa donum linguarum, hoc fuisse in Christo, nec frustra. Quamvis enim fortè usus non sit, quoad actus externos, quia ut docet S. Tho. hac q. 7. a. 7. ad 3. *Donum linguarum datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes Gentes. Christus autem in una sola Gente Judæorum voluit personaliter prædicare, secundùm quòd ipse dicit*, *Matth.* 15. Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domui Israel. *Et Apost. dicit*, *Rom.* 15. Dico Christum Jesum ministrum fuisse Circumcisionis. *Et ideo non oportuit, quòd loqueretur pluribus linguis. Nec tamen defuit ei omnium linguarum notitia; cùm etiam occulta cordium ei non essent abscondita .... quorum voces quæcumque sunt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiam habuit: sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non utitur, quando non est opportunum* — Addo: probabile quibusdam videri, Christum usum fuisse omnibus linguis, dum in hac vitâ fuit. Nam loquens cum Samaritanis, Tyriis, & Sidoniis, creditur usus fuisse eorum lingua.

§. III.

Resolvitur de Prophetia.

XI. Circa donum Prophetiæ majus dubium est: an fuerit in Christo. Et propterea S. Thom. hac *qu.* 7. de ea articulum specialem instituit, qui est octavus. Rationes autem dubitandi sunt. Primò: quia videtur incompatibilis cum clara visione Dei, quâ Christus semper fruebatur. Unde, 1. *Cor.* 13. *v.* 8. dicitur: *Sive prophetia* (in statu beatitudinis) *evacuabuntur, sive linguæ cessabunt*. Et subdit Paulus rationem, dicens: *Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cùm autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.* Quasi diceret: modò prophetamus, quia solùm ex parte cognoscimus; sed cùm venerit clara visio Dei,

Dei, evacuabitur prophetia. Secundò; hinc sequitur, quòd prophetica cognitio exigat obscuritatem: unde 2. *Petri* 1. *v.* 19. dicitur: *Et habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benè facitis attendentes, quasi lucernæ in caliginoso loco, donec dies elucescat*. Unde tertiò, videtur annumeranda prophetia notitiæ enigmaticæ, mediâ impressione specierum factâ in phantasia, seu imaginatione, juxta illud, Numer 12. v. 6. *Si quis fuerit inter nos Propheta Domini, per somnium, aut in visione loquar ad eum.*

Accedit: quòd Christus longè excellentior fuit Moyse, & magis plenam, apertamque habuit notitiam: Moyses autem, ut ibidem, *v.* 8. subditur: *Palam, & non per enigmata, & figuras Dominum videt*; ergo multò magis Christus. Nihilominus

XII. Dico. Gratia Prophetiæ verè fuit in Christo. Ita S. Tho. hoc *a.* 8. & communiter omnes contra Tostatum; volentem, Christum non fuisse verè Prophetam, sed tantùm secundùm vulgi communis æstimationem.

Probatur tamen oppositum à S. Thoma. Tùm ex illo, Deuteron. 18. v. 15. *Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris*. Quem locum ad litteram intellexit de Christo Stephanus, *Act.* 7. *v.* 37. ad probandum Judæis, Christum fuisse Messiam in lege promissum. Et ita intellexerunt, qui, Lucæ 7. v. 16. *Magnificabant Deum dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam*. Qui sermo exivit per universam Judæam. Et qui, *Joan.* 6. *v.* 14. dixerunt: *Hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum.*

Ratio etiam S. Thomæ, hoc *art.* 8. id ostendit. Quia duo sunt de ratione Prophetæ. Unum, ut ea, quæ prænuntiat, procul sint ab hominum sensibus. Alterum, ut sit in eodem statu viæ cum his, quibus prophetat: sed hæc duo erant in Christo. Nam ea, quæ prædixit, procul erant ab hominum sensibus, & cognitione; & simul etiam cum hominibus, quibus prophetabat, in eodem statu viæ, & vitæ mortalis degebat; ergo &c. Quæ sic possunt confirmari. Nam esse Prophetam nihil aliud est, quàm supernaturali cognitione intelligere ea, quæ distant ab ordinaria viatorum cognitione, eaque hominibus annuntiare: at Christus supernaturali cognitione multa ejusmodi intellexit, & hominibus annuntiavit; ut futurum excidium Hierosolymitanum, se tertia die resurrecturum, & alia multa; igitur Christus fuit verè Propheta.

XIII. Advertendum tamen est: quòd cùm S. Thomas dicit de ratione veri Prophetæ esse, ut videat, & prænuntiet ea, quæ procul sunt. Hoc esse *Procul* potest contingere: vel quia prænuntiata, sint procul à cognitione prophetica, quia in seipsis non cognoscuntur, sed in eorum effectis; & adhuc erunt magis procul, si hoc fiat per figuras corporalium rerum, non per intelligibiles effectus: vel quia prænuntiata, procul sint à Propheta, quando longè sunt ab illo distantiâ temporis, aut loci. Res ergo propheticè prænuntiatæ debent utroque modo esse procul, nimirum, & à cognitione, & à Propheta. Quare nec Deus, neque Beatus, ut talis, cum futura annuntiant, possunt verè dici Prophetæ: Quia neque Deo, neque beatificæ visioni potest aliquid esse procul; quia Deus, & Beati, ut tales, omnia cognoscunt, vel in seipsis, vel in aliquo eminentiori. Et insuper Deo, & Beatis Comprehensoribus nihil est procul, nec secundùm locum, nec secundùm tempus.

Hinc infertur, ex utroque principio fuisse in Christo prophetiam: nimirum, quia ex parte inferiori Christus non erat beatus: & ita secundùm hanc partem prænuntiata poterant esse procul suæ cognitioni; cognoscendo scilicet ea, non in seipsis, sed in effectis, vel in figuris, in vigilia, sive in somnio. Et quia etiam præcisâ quâcumque cognitione, secundùm corpus

pus erat viator; & secundùm illud distabat loco, & tempore ab his, quæ prænuntiabat: ratione hujus, & quia visio beatifica erat in viatore, rationem prophetiæ habere poterat.

XIV. Advertendum insuper est: quòd dum dicitur, ad veram prophetiam requiri, ut Propheta indistans sit loco, & tempore ab iis, quibus debet prophetare, seu, ut loco, & tempore cum illis communicet; debet intelligi, quando simul esse, & conversari cum his, quibus prophetat, necessarium est ad hoc, quòd prænuntiata procul sint, vel à cognitione Prophetæ, vel ab ipso Propheta. Secus verò, si licèt Propheta non conversetur cum his, quibus prophetat; adhuc tamen res prænuntiatæ, sint procul à cognitione Prophetæ, & ab ipso Propheta. Unde si quis existens in Gallia revelaret nobis existentibus in Italia ea, quæ in Syria fiunt, aut fient: etsi revelans non communicet nobis; quia tamen ea, quæ revelat, procul sunt ab ipso, & ejus cognitione, verè esset Propheta. E' contra autem si existens in Gallia revelaret nobis, quæ fiunt in Gallia; quia non revelaret res, quæ sint procul ab ejus cognitione, & ab ipso, non esset Propheta: aliàs omnes, qui novalia amicis distantibus scribunt, essent Prophetæ. Quod autem dixi de loco, dico etiam de distantia temporis. Revelatio enim, *Isaiæ* 44. prænuntiantis Cyrum Regem Persarum reædificaturum Templum Dei, fuit prophetica respectu posterorum; quamvis Isaias non communicaret in tempore cum illis: quia res prænuntiatæ erant procul ab illo. Revelatio autem Esdræ, cujus tempore Templum reædificatum est, quà hoc posteris manifestavit, non fuit prophetica; quia talis reædificatio non fuit procul quoad tempus, nec ab Esdra, nec ab ejus cognitione. E' contra verò cum Samuel, vel Dæmon, ejus nomine, prædixit Sauli interitum suum in bello, talis prædictio fuit verè prophetica; quia licet Samuel non conversaretur tunc cum Saule, res tamen prænuntiata, procul erat ab ejus cognitione. De quo S. Thom. 2. 2. *qu.* 174. *a.* 5. *ad* 4. & hac *qu.* 7. *a.* 8. ex quo omnia sumta sunt.

XV. Ad rationes autem in contrarium respondeo. Ad primam quidem, quòd Apostolus asseruit in beatitudine prophetiam evacuari; quia illamet cognitio, quæ in via fuit prophetica, in Patria desinit esse prophetica; per hoc, quòd prænuntiata desinunt esse procul, aut à cognitione, aut à cognoscente. Secus verò in Christo, qui cum esset Comprehensor, sed simul viator, ratione hujus res prænuntiatæ poterant illi esse procul. Unde S. Thom. 2. 2. qu. 174. art. 5. ad 3. *Christus* (inquit) *simul erat Comprehensor, & viator. Inquantùm ergo erat Comprehensor, non competit sibi ratio prophetiæ, sed solùm inquantùm erat viator*. Quod docet etiam hac *q.* 7. *a.* 8. *ad* 1.

XVI. Ad id, quod secundo loco objicitur, nego, de ratione essentiali prophetiæ esse obscuritatem; sed solùm prænuntiationem rerum distantium & ab ipso cognoscente, & ab iis, quibus prænuntiantur. Unde S. Tho. hoc *art.* 8. *ad secundum*, ponens differentiam inter fidem, & spem, ac prophetiam, ait: *Quòd fides est eorum, quæ non videntur ab ipso credente; & similiter spes est eorum, quæ non habentur ab ipso sperante. Sed prophetia est eorum, quæ sunt procul à communi hominum sensu, cum quibus Propheta conversatur; & communicat in statu viæ. Et ideo fides, & spes repugnant perfectioni beatitudinis Christi, non autem prophetia*.

Vocatur autem prophetia à D. Petro: *Lucerna lucens in caliginoso loco*. Quia status, & locus, in quo datur prophetia, est obscurus respectu audientium: qui per revelationem Prophetæ non habent cognitionem claram, sed obscuram, qualis à lucerna accipitur.

XVII.

XVII. Ad id autem, quod tertio loco opponitur, nempe, prophetiam esse annumerandam inter notitias enigmaticas: Respondeo ex doctrina S. Th. 2. 2. q. 184. a. 2. duplicem esse prophetiam. Unam, quæ fit secundùm visionem imaginariam, quæ est magis frequens, & propria Prophetæ; quia magis operatur modo proprio cognitionis humanæ dependentis à sensibus, & imaginatione. Aliam, quæ dicitur prophetia intellectualis: & hæc veritatem divinam manifestat per nudam contemplationem ipsius veritatis, absque imaginaria visione, qualis fortè fuit prophetia collata Moysi; qui palam, & quasi facie ad faciem, & non per somnium, & enigmata, sicut alii Prophetæ, Deum vidit. Unde de eo dicitur, Deuteron. ultimo v. 10. *Non surrexit ultra Propheta in Israel sicut Moyses.* Et hæc prophetia altior est, quàm illa, quæ fit sub similitudine corporalium rerum: *Magis enim* (inquit S. Tho. citatus) *appropinquat ad visionem Patriæ, secundùm quam in essentia Dei veritas conspicitur .... & ex hoc etiam ostenditur mens Prophetæ sublimior: sicut in doctrina humana auditor ostenditur esse melioris intellectus, qui veritatem intelligibilem à magistro nudè prolatam capere potest; quàm ille, qui indiget sensibilibus exemplis ad hoc manuduci. Unde in commendationem prophetiæ, David dicit, 2. Reg. 23.* Mihi locutus est fortis Israel. *Et postea subdit:* Sicut lux Auroræ oriente Sole mane absque nubibus rutilat. Ita S. Thom. Dici ergo potest, hujus generis prophetiam fuisse in Christo. Quia secundùm partem intellectualem divina, quæ prænuntiabat, poterat in propria veritate contemplari: *Potest tamen dici* (ait D. Thom. hac qu. 7. a. 8. ad 1.) *quòd etsi Christus habuit plenam, & apertam notitiam, quantùm ad partem intellectivam; habuit tamen in parte imaginativa quasdam similitudines, in quibus etiam poterat speculari divina inquantùm non solùm erat Comprehensor, sed etiam viator.*

Hinc ad id, quod postremò additur, dico cum eodem S. Thoma ibi: quòd non instituitur illis verbis comparatio inter Moysen, & Christum; sed inter Moysen, & alios Prophetas, qui tantùm per somnium, & enigmata prophetarunt. Christus enim non solùm poterat divina in seipsis contemplari; sed ulteriùs alias, supra omnes, & supra Moysen, excellentias habuit.

DUBIUM V.

An in Christo fuerint Virtutes Morales per se Acquisibiles, & Quomodo?

§. I.

Resolvitur Prima Pars.

I. Dico primò. In Christo fuerunt omnes virtutes morales per se acquisibiles. Probo ratione S. Thomæ sæpiùs supra allatâ. Decuit enim omnem potentiam animæ Christi perfici, secundùm modum sibi connaturalem agendi: sed sicut modus connaturalis potentiæ obedientialis est perfici per virtutes per se infusas; ita modus connaturalis potentiæ naturalis est agere per virtutes acquisitas; ergo sicut in Christo fuere virtutes per se infusæ, ita fuerunt virtutes per se acquisibiles.

Confirmò. D. Thomas, qu. 12. probat, in Christo fuisse scientiam acquisitam, ut eius intellectus perficeretur modo sibi proportionato, & naturali; ergo eâdem ratione in eo ponendæ sunt virtutes morales acquisitæ, quibus modo sibi connaturali operari posset: aliàs humana Christi voluntas non esset simpliciter, & omnibus modis perfecta. — Addo: quòd cùm Christus esset Comprehensor, & simul viator, oportuit, ut ejus voluntas perficeretur ad modum Patriæ, per virtutes infusas, & ad modum status viæ per virtutes morales acquisitas.

II. Sed dices primò. Omnes actus Chri-

Christi fuerunt virtutum infusarum; ergo omnes procedebant à virtutibus infusis. Ant. prob. Omnes actus Christi procedebant ex intentione finis supernaturalis; ergo procedebant à virtutibus infusis, quæ per se primò respiciunt finem supernaturalem, acquisitæ verò solùm finem naturalem.

III. Respondeo, neg. ant. Christus enim ad opera virtutum aliquando movebatur ex pietate naturali, & regulis humanæ prudentiæ: quamvis omnia sua in finem caritatis dirigeret. Ad probationem dico, quòd licèt Christus aliter non posset operari, quàm ex intentione finis supernaturalis; poterat tamen sub hac intentione uti virtutibus acquisitis: ita ut operatio proximè, & immediatè esset elicita ab istis; mediatè vèrò, & imperativè esset ordinata ad finem supernaturalem, ut ad finem extrinsecum, nimirum, operantis non operis.

IV. Dices secundò. Virtutes morales acquisitæ ponuntur ad frænandas passiones immoderatas: sed hæ in Christo non fuerunt, sicut in illo non fuit fomes, ut diximus; ergo &c.

Respondeo, de ratione essentiali virtutum moralium acquisibilium esse quidem, ut sint aptæ ad frænandas, & compescendas animæ passiones, si eas in subjecto immoderatas reperiant; atque adeo hujusmodi virtutes inveniri non posse, nisi in subjecto, quod suàpte naturâ natum est hujusmodi passionibus affici: sed non est de earum essentia has passiones actu exorbitantes moderari. Satis enim est, ut disponant appetitum sensitivum ad promtè, & delectabiliter in propriis materiis, consentaneè ad rationem, eligendum. Hinc S. Tho. 3. *p. q.* 7. *a.* 5. ait: *Concupiscentias autem pravas Christus omnino non habuit .... nec propter hoc tamen excluditur, quin habuerit temperantiam, quæ tantò perfectior est in homine, quantò magis pravis concupiscentiis caret*. Quod ergo S. Tho. de temperantia dicit, dicatur de aliis virtutibus moralibus. Unde primis Parentibus datæ fuerunt, quamvis in eis pro statu innocentiæ passiones omnes essent compositæ. Et in statu futuræ resurrectionis erunt in Beatis, etsi in eo statu passiones effrænes non sint habituri.

§. I I.

Resolvitur Secunda Pars.

V. Dico secundò. Non est improbabile, sed valdè consentaneum, virtutes morales per se acquisibiles, fuisse à Christo propriis actibus acquisitas potiùs, quàm illi per accidens infusas. Eâdem ratione suadetur. Decuit enim, ut nedum potentia obedientialis animæ Christi, sed etiam potentia naturalis, tùm intellectiva, tùm appetitiva, secundùm modum sibi connaturalem perficeretur: sed modus connaturalis potentiæ appetitivæ naturalis est, ut propriis actibus virtutes morales acquirat: illas enim per infusionem habere, est modus proprius potentiæ obedientialis; ergo &c. Eò vel maximè: quia nobilius est habere perfectionem omni modo, quo consequibilis est, quàm uno tantùmmodo: & perfectius est habere illam proprio actu sibi comparatam, quàm habere ab alio sibi donatam, ut generaliter docet S. Tho. infra *q.* 19. *a.* 3. & aliunde nullum sequitur inconveniens, ut apparebit ex solutione objectionum.

VI. Ex hoc sequitur, quòd aliquâ temporis successione Christus eas sibi comparaverit. Tùm quia: virtutes humanæ acquisitæ regulantur per scientiam, & prudentiam humanam: scientiam autem, & prudentiam humanam à primo instanti non habuit, sed propriis actibus per experientiam acquisivit.

Tùm quia: aliquæ virtutes morales acquisitæ sunt in appetitu sensitivo, & in corpore, ut fortitudo, & temperantia; quæ proinde sequuntur cogni-

gnitionem sensitivam perfectam, & supponunt organizationem ad certam quantitatem perductam, sicut requiritur ad perfectæ virtutis dispositionem: hanc autem non habuit Christus in instanti suæ conceptionis; sicut tunc nec habuit, sed sequenti tempore. exercitium omnium membrorum, & sensuum. Incredibile enim videtur, quòd, seclusso omni miraculo, Christus adhuc clausus in utero matris, & adhuc infans, beneficio sensuum acceperit species objectorum omnium virtutum acquisibilium; & simul actus maximè intensos circa illas exercuerit; & scientiam experimentalem circa materias omnium in illo momento acquisierit.

VII. Sed objicies primò. Perfectius est habere virtutes naturales modo supernaturali, quàm naturali: sed habere per infusionem, est eas habere modo supernaturali; habere autem per acquisitionem, est habere eas modo naturali; ergo &c.

VIII. Respondeo primò, perfectius quidem esse absoluiè habere virtutes modo supernaturali; non tamen esse perfectius relativè ad subjectum: cui, ex modo sibi connaturali, melius est habere perfectionem sibi proprio actu comparatam.

Secundò respondeo, perfectius quidem esse, habere perfectionem modo supernaturali *activè*; non autem habere illam modo supernaturali *passivè*: quia in hoc tota nobilitas se tenet ex parte principii agentis, quod est supernaturale, non ex parte subjecti recipientis. Virtutes autem habitæ per infusionem, haberentur quidem modo supernaturali, sed merè passivè ex parte recipientis: quo pacto etiam ipsa materia prima, omnis expers nobilitatis, potest formas supernaturali modo recipere.

IX. Instabis. Si Christus has virtutes per infusionem habuisset, eas aliquo modo per seipsum haberet: quia haberet in se principium, unde illas obtineret; gratiam scilicet unionis illas exigentem.

Respondeo, quòd, ut S. Tho. 3. *p. q.* 19. *a.* 3. concludit: sicut gloriam corporis minus perfectè habuisset, si ab alio absque sua cooperatione accepisset; etsi haberet in se principium exigitivum illius, nempe, gratiam unionis, & gloriam animæ: ita in præsens exigentia ista, absque cooperatione, non tollit modum passivum recipiendi, sicut nec in materia exigentia formæ.

X. Objicies secundò. Estò perfectius sit habere virtutes propriis actibus acquisitas, quando aliquod inconveniens non sequitur; secus tamen si hoc sequatur, ut in casu. Nam cùm in hac sententiâ illas non acquisierit in instanti suæ conceptionis, aliquo tempore illis caruisset: & sic fuisset in illo privatio rectitudinis, & sanctitatis naturalis. Cùm enim virtutes morales rectum, ac bonum faciant habentem; earum carentia arguit, non esse bonum, ac rectum subjectum eis carens: quod in Christo asserere pro quovis tempore absurdum est.

XI. Respondeo, neg. ant. Ut enim docet S. Tho. citatâ q. 19. a. 3. *Nobilius habetur id, quod habetur per meritum, quàm id, quod habetur sinè merito, ... nisi sit tale quid, cujus carentia magis dignitati Christi prajudicet, quàm per meritum accrescat.* Ex quo concludit, quòd *Christus nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec divinitatem meruit; quia cùm meritum non sit nisi ejus, quod nondum habetur, oporteret, quòd Christus aliquando istis caruisset: quibus carere magis diminuit dignitatem Christi, quàm augeat meritum.* Ex eo autem, quòd Christus pro aliquo tempore caruerit virtutibus moralibus acquisitis, nullum sequitur inconveniens præponderans acquisitioni earum per proprios actus. Non quidem fuisse in illo privationem rectitudinis, aut sanctitatis etiam naturalis. Tùm quia privatio est carentia formæ debitæ connaturaliter pro tempore, quo deest: hæ autem virtutes non debebantur

Chri-

Christo pro primo instanti, cùm naturaliter petant successivè acquiri. Sicut nec habuit carentiam privativam scientiarum acquisitarum, quas Adversarii fatentur successivè adeptum fuisse — Tùm quia: hæ virtutes non ponuntur in Christo, ut ipsum reddant simpliciter justum, & sanctum; cùm hoc habuerit ex gratia unionis, & habituali, & virtutibus infusis: sed, ut etiam, præter hæc, connaturali modo rectificetur. Porro cum modus connaturalis harum virtutum exigat, ut rectitudo earum per actus proprios, & successivè acquiratur; fit, ut nullius perfectionis privatio fuerit in Christo, ex quo aliquo tempore illis caruerit.

XII. Objicies tertiò. Si Christus propriis actibus acquisivisset has virtutes, aliquando elicuisset virtutis actus absque habitu; & consequenter imperfectos, & cum difficultate: quod ejus perfectioni repugnat.

Respondeo, admittendo sequelam. Non inde tamen sequitur imperfectio, etiam physica, in potentiis animæ Christi; quæ non compensetur per majorem perfectionem illas acquirendi per proprios actus. Multò enim major imperfectio esset, perpetuò carere acquisitione virtutum acquisibilium, quam illis pro brevi tempore carere, ut illas acquirat. Cùm verò dicitur, quòd Christus habuisset difficultatem operandi circa illas materias pro illo tempore, quo caruit virtutibus; verum est, si intelligatur de negativa carentiâ facilitatis provenientis ab habitu; quod non est inconveniens, cùm admittatur etiam, quoad actus scientiarum acquisibilium: falsum tamen, si intelligatur de difficultate positivâ ortâ ex inclinatione ad oppositum talium virtutum.

XIII. Objicies demum, esse discrimen inter scientias per se acquisibiles, & virtutes morales. Primò: quia si Christus illas habuisset per infusionem, intellectus agens perpetuò caruisset suâ operatione abstrahendi species, ut supra probavimus: quod non sequitur ex infusione virtutum moralium. — Secundò: quia carentia scientiarum non dicit imperfectionem moralem, sed merè physicam; quæ non inconvenit Christo, in quo admittimus plures defectus nostræ naturæ physicos: at carentia virtutum moralium dicit imperfectionem moralem, sicut & ipsæ virtutes morales perfectiones morales sunt.

XIV. Respondeo ad primum. Etiam in anima, & potentiis Christi fuisse vim acquisitivam virtutum: unde hæc vis perpetuò caruisset suo exercitio primario, si Christus virtutes habuisset per infusionem.

Ad secundum, nego min. Non enim omnis carentia perfectionis moralis est imperfectio moralis; alioquin cùm Christi operationes, & B. Virginis potuerint esse in moralitate specificâ intensivè absolutè intensiores; esset ponenda aliqua imperfectio moralis in B. Virgine, & in Christo. Ad imperfectionem ergo moralem, ultra carentiam perfectionis, requiritur debitum illam habendi pro statu, & tempore, quo adest carentia. Dictum est autem supra, virtutes morales acquisibiles non fuisse connaturaliter debitas Christo, pro primo instanti suæ conceptionis: unde illarum carentia non fuit in Christo imperfectio moralis. Eo vel maximè: quia licèt Christus non esset tunc perfectus moraliter per virtutes acquisibiles; erat tamen summè rectificatus, & moraliter perfectus, etiam in ordine naturali, per gratiam unionis, & habitualem, ac virtutes infusas. Unde non sequitur, Christum non fuisse moraliter perfectum, etiam in naturalibus: sed non habuisse in primo instanti omnem modum, quo moraliter perfectibilis erat; & hoc, quia talis modus petebat, non statim, sed successivè comparari. Sicut a principio non habuit totam quantitatem corporalem, quia hæc petit successivè acquiri. Et hinc puto dedecuisse, Adamum, utpote crea-

tum in ætate adultâ, carere virtutibus, secus Christum.

QUÆSTIO III.

De Gratia Christi, ut Capitis.

DE gratia Christi, & virtutibus, quæ animam ejus, ut particularis est persona, ornant, egimus hucusque. Superest pro complemento, ut agamus cum S. Tho. 3. *p. q.* 8. de gratia ejusdem, secundùm quòd per modum Capitis influit in membra Ecclesiæ. Quâ in re tria præcipua quærenda sunt. Primum erit: Quænam sit hæc gratia, secundùm quam Christus influit, an personalis, an habitualis. Secundum: An hæc gratia habitualis sit infinita. Tertium: quænam sint ea, quorum Christus est Caput.

DUBIUM I.

An Gratia, secundùm quam Christus est Caput Ecclesiæ, sit Gratia Personalis, an Habitualis?

§. I.

Firmatur, Christum esse Caput Ecclesiæ.

I. HAnc veritatem statuit S. Tho. 3. *p. q.* 8. *a.* 1. estque certa secundùm fidem, ex Apostolo, ad Ephes. 1. v. 22. *Ipsum dedit Caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. Cap. 4. v. 15. *Crescamus in illo per omnia, qui est Caput Christus, ex quo totum corpus compactum &c.* Et c. 5. v. 23. *Vir Caput est mulieris, sicut Christus Caput est Ecclesiæ, ipse Salvator corporis ejus*. Et ad Coloss. 1. v. 18. *Et ipse est Caput corporis Ecclesiæ*.

II. Probat autem S. Doctor hoc discursu. Tota Ecclesia dicitur unum corpus ad similitudinem corporis humani; quia secundùm diversa membra habet diversos actus, ut docet Paulus, *Rom.* 12. *v.* 4. & 5. & 1. *Cor.* 12. *v.* 12. sed Christus in corpore Ecclesiæ idem proportionaliter est, & idem præstat, quod caput in corpore humano; ergo &c. Minor probat S. D. sic. In capite tria considerari possunt: ordo, perfectio, & virtus. Ordo: *Quia caput est prima pars hominis, incipiendo à superiori; & inde est, quòd omne principium consuevit vocari caput, secundùm illud*, Ezechiel. 16. *Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ*. Perfectio autem: *Quia in capite vigent omnes sensus, & interiores, & exteriores; cùm cæteris in membris sit solus tactus: & inde est quod dicitur*, Isaiæ 9. *Senex, & honorabilis ipse est caput*. Virtus verò: *Quia virtus, & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus est à capite, propter vim sensitivam, & motivam ibi dominantem. Unde & Rector dicitur caput populi, secundùm illud*, 1. Reg. 15. *Cùm esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es*.

Hæc autem tria competunt Christo spiritualiter. Primò enim, secundùm propinquitatem ad Deum, gratia ejus altior est, & prior, etsi non tempore; quia omnes alii acceperunt gratiam per respectum ad gratiam ipsius, secundùm illud, Rom. 8. Quos præscivit, hos & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse Primogenitus in multis fratribus. *Secundò verò, perfectiones habet, quantùm ad plenitudinem omnium gratiarum, secundùm illud, Joan.* 1. Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis ..... *Tertiò, virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ, secundùm illud, Joann.* 1. De plenitudine ejus nos omnes accepimus. *Et sic patet, quòd Christus dicitur convenienter Ecclesiæ Caput*.

III. Quia verò, ut notat S. Tho. hoc a. 1. ad 2. *In metaphoricis locutionibus non oportet attendi similitudinem quantùm ad omnia; sic enim non esset similitudo sed rei veritas*; ideo licèt Chri-

Christus sit Caput Ecclesiæ ad similitudinem capitis corporis humani; in aliquibus tamen similitudo non est. Primò: quia capitis naturalis non est aliud caput: nam *Corpus humanum non est pars alterius Corporis:* sed corpus similitudinariè dictum, & mysticum, quale est Ecclesia, vel quæcumque multitudo ordinata *Est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis civilis: & ideo pater familias, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput Rectorem Civitatis. Et per hunc modum nihil prohibet*, *Caput Christi esse Deum, cùm tamen ipse Christus sit Caput Ecclesiæ.*

IV. Secundò. Caput in naturalibus est caput, & simul membrum corporis: Christus autem ita Caput est Ecclesiæ, ut non possit dici membrum ejus. Quia caput in naturalibus communicat quidem motum, & influit in membra; sed etiam aliquid recipit à membris, scilicet, nutrimentum: & ideo, quatenus communicat, dicitur caput, quatenus recipit, dicitur commembrum. At Christus est prima origo omnibus Ecclesiæ membris influxum communicans, & ab illis nihil recipiens: unde ita est Caput Ecclesiæ, ut nequeat dici membrum ejus. Ita S. Tho. *in* 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 1. *ad* 6. Qui tamen addit: *Potest autem dici membrum secundùm humanitatem, secundùm quòd ipse est Caput Ecclesiæ, secundùm divinitatem. Et sic dicit Apostolus*, 1. *Cor.* 12. *v.* 27. *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro;* idest, Christo ut homine; qui relatè ad se ipsum, ut Deus, componit cum aliis creaturis intellectualibus unum corpus mysticum, cujus Deus est Caput.

V. Observat quoque idem S. D. 3. *p. q.* 8. *a.* 1. citato, *ad* 3. quòd Christus potiùs dicitur Caput Ecclesiæ, sicut Spiritus Sanctus dicitur Ecclesiæ Cor. Quia *Caput habet manifestam eminentiam respectu caeterorum exteriorum membrorum: sed cor habet quandam influentiam occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui invisibiliter Ecclesiam vivificat, & unit. Capiti autem comparatur ipse Christus, secundùm visibilem naturam, secundùm quam homo hominibus præfertur.*

VI. Hinc oritur Dubium: An Christus dicendus sit Caput Ecclesiæ, secundùm quòd homo, an secundùm quòd Deus.

Respondet S. Tho. *in* 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 1. *in Corp.* quòd secundùm tres prædictas capitis proprietates Christus dici potest Caput, & secundùm divinam, & secundùm humanam naturam. Secundùm divinam quidem: quia, ut Deus, est prior dignitate omnibus, in ipso est plenitudo divinitatis, ab ipso est nobis omnis spiritualis gratia, & ab ipso regimur, & dirigimur in finem. Secundùm humanam naturam etiam: quæ in Christo est prima, altior, & dignior; quia elevata est usque ad unionem cum divina personâ, in ea omnis gratia est, sicut omnes sensus in capite, & per ipsam sensum fidei, & motum caritatis accipimus: *Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est.* Jo. 1. v. 17. Direxit nos doctrinâ, & exemplo, quia *Cœpit Jesus facere, & docere*, Act. 1. v. 1. Addit tamen: quòd quia, ultra præfatas, alia est etiam capitis proprietas, nimirum, quòd sit conforme cum aliis membris in natura; & hæc est ratio, quæ complet ipsum in ratione Capitis, quia facit ipsum Caput univocum, & homogeneum aliis membris: ideo licèt, communiter sumendo Caput, *Christus secundùm quòd Deus possit dici Caput Ecclesiæ simul cum Patre, & Spiritu Sancto:* tamen, *propriè loquendo, est Caput secundùm humanam naturam*; secundùm quam, ut conjunctam Verbo, habet omnes capitis proprietates, & convenit in natura cum aliis membris, estque Caput homogeneum, & univocum.

VII. Cùm tamen dicitur, quòd Christus, secundùm humanam naturam

ram est propriè Caput Ecclesiæ; ly *secundùm* non sumitur *reduplicativè*, quasi quòd natura humana esset causa formalis, quare sit Caput; aliàs omnes homines essent caput: sed sumi debet *specificativè*, ita ut sensus sit, Christus per humanitatem implet rationem Capitis. Quare dum dicitur: Christus est Caput Ecclesiæ; sit sensus, quòd Deus homo est Caput Ecclesiæ. Tùm quia: Christus non significat deitatem, aut humanitatem divisivè, sed coniunctim, & collectivè; est enim Deus homo. Tùm quia: Christus habet esse Caput Ecclesiæ, quatenus per meritum, & satisfactionem infinitam influit motum, & vitam spiritualem: sed licèt Christus meruerit, & satisfecerit per humanitatem, non tamen habuit esse infinitum ab humanitate, sed à persona Verbi; à qua etiam habuit, quòd satisfactio ejus esset de rigore justitiæ. Tum denique: quia, ut docet S.Th. hac *q.* 8. *a.* 1. *ad* 1. ad influendam gratiam, & dandum Spiritum Sanctum, quod est proprium munus Capitis, concurrit Christus, secundùm quòd Deus, & secundùm quòd homo: secundùm quòd Deus, auctoritativè: secundùm quòd homo instrumentaliter, seu ministerialiter, quatenus fuit instrumentum conjunctum divinitati.

VIII. Hinc collige duplicem excellentiam Christi, ut Capitis, super alia capita in naturalibus. Prima est: quòd officium capitis naturalis est quidem influere motum in membra jam constituta, & unita ipsi capiti per generationem: non tamen efficere, seu constituere membra, ac ea sibi unire in esse substantiali. At Christus nedum in membra sibi unita influit motum spiritualis vitæ; sed etiam efficit ipsa membra spiritualia, in ratione membri constituit, atque sibi copulat, ac unit: unde est Caput, & simul Pater — Secunda: quia caput naturale non est principium totius vitæ animalis; sed tantùm illius vitæ, ac motus, qui fit mediâ apprehensione: unde caput non est principium motus, qui omnem apprehensionem antecedit; sed solum cor, quod ideo appellatur principium totius vitæ. At Christus est principium totius vitæ spiritualis, & primæ dispositionis ad ipsum, & secretissimæ etiam motionis; quâ ratione Spiritus dicitur cor Ecclesiæ. His positis

§. II.

Resolvitur Dubium.

IX. Dico. Ratio Capitis convenit Christo formaliter ratione gratiæ habitualis; licèt radicaliter præexigat in ipso gratiam unionis, seu personalem. Ita ex S. Tho. hac *q.* 8. *a.* 5. Et prima pars probatur. Eo Christus constituitur formaliter in ratione Capitis Ecclesiæ, quo tanquam principio operatur influxum in membra; & ideo in ratione Capitis constitui debet per formam, per se ordinatam ad operationem: unde videmus in naturalibus, caput constitui in esse capitis per potentias operativas, quibus habet vim movendi, & dirigendi alia membra: & in politicis caput Reipublicæ constituitur in esse talis per facultatem, quâ habet vim directivam, & influxivam in subditos: At id, quo Christus influit in membra Ecclesiæ gratiam, & vitam spiritualem formaliter, non est gratia unionis, sed gratia habitualis; ergo &c. Min. prob. Tùm ex D. Tho. *a.* 5. citato, *ad* 3. dicente: *Gratia personalis* (idest Christi, ut particularis personæ) *& gratia Capitis ordinantur ad aliquem actum: gratia autem unionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale*. Tùm ratione. Quia personalitas complet quidem naturam in esse substantiæ, non tamen in esse operativi: & est quidem principium, quo subsistendi, sed non operandi; quia nec est ipsa natura, nec potentia ejus operativa. Et mul-

tò

tò minùs personalitas Verbi, quæ cùm sit de genere relativo, non est formaliter operativa.

X. Secunda verò pars prob. ex doctrina ejusdem S. D. citato *a.* 1. *&* 5. in C. Gratia enim Christi intantùm est gratia Capitis, inquantùm est prior, non quidem tempore, sed dignitate, & eminentiâ; inquantùm est perfectior, scilicet, cum omni plenitudine, & inquantùm habet virtutem influxivam in alios: sed hæc tria non habet gratia habitualis Christi, nisi ut radicata in gratia unionis, seu ut conjuncta in esse personali cum Verbo Dei; ergo &c. Min. prob. Gratia habitualis Christi, ex se, est ejusdem speciei cum gratia habituali aliorum hominum; ergo ex hoc non habet dignitatem, & eminentiam Capitis; ergo eam habet, quatenus est gratia redemtiva, seu quatenus gratia, non puri hominis, sed hominis Dei.

Rursus: quia est gratia Dei hominis, convenit ei plenitudo omnium gratiarum, & donorum: & tandem eâdem ratione habet vim influxivam in membra. Nam iste influxus, oritur ex eo, quòd Christus condignè satisfecit pro peccatis hominum, & condignè meruit gratiam nobis; ac proinde ejus opera sunt infinitè digna: at gratia puri hominis nec potest de condigno satisfacere pro peccato, nec de condigno mereri gratiam, nec esse principium operum infiniti valoris; ergo hoc habuit, quia gratia Dei hominis; ergo gratia Capitis non est gratia, nisi ut radicata, vel conjuncta cum gratia Unionis.

§. III.

Solutio Objectionum.

XI. Objicies primò contra primam partem. Ea est gratia Capitis in Christo, quæ est prior, perfectior, eumque reddit potentem influere in membra: sed talis est gratia unionis, non gratia habitualis; ergo &c. Min. prob. Gratia unionis est prior: quia præsupponitur ad gratiam habitualem, quæ quodammodo in illa radicatur. Est perfectior: quia Christus longè perfectiori modo est sanctus per gratiam unionis; & omnes perfectiones, quas gratia habitualis habet in Christo, ei à priori conveniunt ratione gratiæ unionis. Est etiam constituens Christum potentem influere. Tùm quia: influxus Christi Capitis in membra est per proprium meritum, quod est infinitum: infinitatis autem ratio est gratia unionis. Tùm quia: Christus, ut homo, non constituitur potens influere in alios per gratiam habitualem: nam gratia habitualis Christi est ejusdem speciei cum nostra: gratia autem nostra est alligata ad unicè promerendum præmium subjecto, cui inhæret; neque ordinari potest ad promerendum de condigno aliis, ut suo loco diximus.

XII. Respondeo, gratiam illam esse capitalem, quæ est prior, ac perfectior, non in ratione principii *Quo* spectantis ad lineam essendi; sed in ratione principii *Quo* spectantis ad lineam operandi. In hâc autem linea primum, & radicale principium in Christo, & perfectius, non est gratia unionis, quia hæc complet tantùm in linea subsistendi; sed gratia habitualis, ut supra dicebamus: & per istam etiam, tamquam per principium *Quo*, constituitur primò potens influere in membra. Unde ad objectiones in oppositum

Dico ad primam, quòd gratia unionis est ratio infinitans merita, & operationes Christi immediatè, ut principium *Quod*; quia facit, illas operationes esse operationes suppositi divini infinitè digni: non tamem immediatè per modum principii *Quo* constituentis principium operativum: hoc enim tribuitur à gratia habituali, ut priùs quidem dignificatâ à persona Verbi, non tamen in esse operativo, sed personali. Unde potiùs gratiæ habituali, quam gratiæ unionis tribui debet munus

munus hoc constitutivum Capitis; cùm, ut dictum est, spectet ad lineam operativam.

Ad secundam dico, quòd gratia habitualis Christi est ejusdem speciei cum nostra; & consequenter ex se non est principium merendi gratiam, & gloriam aliis, nec satisfaciendi de condigno pro peccatis aliorum, maximè infinitorum. Tamen, ut radicata in gratia unionis, & posita in Deo homine, potest esse principium *Quo* ad meritum infiniti valoris, & nedum pro se, sed pro aliis, etiam infinitis. Neque est novum, quòd aliquid, ut conjunctum, & positum in aliquo possit aliquid, quod ex sua specie non posset. Nam calor ex sua specie non producit nisi calorem; & tamen, ut radicatus in anima sensitivâ, producit carnem, ut in fæmina producit lac, ut in viro sanguinem. Adest etiam exemplum in Mysterio Trinitatis. Nam intellectio, quæ est in Patre, eadem est ac illa, quæ est in Filio, & Spiritu Sancto: & tamen ut in Patre, & ut connotans paternitatem producit Verbum, & in Filio, & Spiritu Sancto non producit; ergo similiter licèt ejusdem speciei sit gratia in Christo, & in nobis, & ut in nobis non influat gratiam in alios; ut in Christo tamen, & ut conjuncta in persona cum Deo hoc poterit.

XIII. Objicies secundò. Si à Christo tolleretur gratia habitualis, relictâ solâ gratiâ unionis, adhuc Christus per modum Capitis posset influere in membra Ecclesiæ; quia posset ejus humanitas esse instrumentum divinitatis ad causandum gratiam in aliis: sed ad influendam gratiam in aliis non est necessaria in instrumento gratia; quia instrumentum non assimilat effectum suæ formæ, sed formæ principalis agentis; ergo &c. — Addo: quòd posset etiam mereri: quia ejus actiones, ob dignitatem personæ, evaderent infiniti valoris.

XIV. Respondeo, neg. maj. Si enim à Christo auferretur gratia tàm habitualis, quàm actualis, tunc, juxta superius dicta, *Qu.* 1. *Dub.* 1. non posset elicere operationes meritorias præmii supernaturalis: & sic non posset esse actu, & formaliter Caput membrorum Ecclesiæ, nec in ea influere. Quia licèt instrumentum separatum, & purè tale non debeat habere in se formam, quam causat; hanc tamen habere debet instrumentum conjunctum, & excellentiæ: & maximè, si in genere morali sit causa principalis, ut est humanitas Christi, ut diximus cum S. Thom. 3. *p. q.* 7. *a.* 1. *ad* 3. Imò si ablatâ à Christo gratiâ habituali, ei conferretur gratia actualis; posset quidem mereri, & influere influxu, qui aliàs esset Capitis, non per modum veri Capitis. Hoc enim cùm sit animatum, & influat vitaliter, habere debet in se formam, & vitam permanenter; nec sufficiunt motiones transeuntes, licèt instrumento separato, ac inanimi sufficiant. Quòd si fingatur casus, quòd Christus permanenter haberet alios habitus supernaturales, puta caritatis &c. sinè gratiâ habituali; tunc nec propriè esset Caput: quia ex dictis caput debet habere vitam in se, quam habent alia membra, imò eis præeminere: in ipso enim vigere debent omnes sensus, à quibus derivatur directio, ac motio in alia membra.

Ad id, quod additur, dico, quòd opera Christi omni gratiâ destituti essent infinitè digna dignitate operantis; nullam tamen dignitatem haberent ex parte operis: & dici posset Caput Ecclesiæ Christus, ut Deus, non tamen Christus, ut homo; quia, ut homo, nihil influeret in membra. Nam licèt Deus gratiam possit influere sinè homine; non tamen influere potest eam per hominem, nisi ei communicet, quæ necessaria sunt, ut eam per modum Capitis possit influere.

DU-

DUBIUM II.

An Tanta fuerit Plenitudo Gratiæ in Christo, ut fuerit Simpliciter Infinita?

§. I.

In Christo fuit Plenitudo Gratiæ.

I. IN Christo de facto fuisse plenitudinem gratiæ docet S. Thom. 3. *p. q.* 7. *a.* 9. Et probat, tùm ex illo, Joan. 1. v. 14. *Vidimus.... plenum gratiæ, & veritatis.* Tùm sequenti discursu: *Plenè dicitur haberi, quod perfectè, & totaliter habetur. Totalitas autem, & perfectio potest attendi dupliciter. Uno modo, quantùm ad quantitatem ejus intensivam: puta, si dicam, aliquem plenè habere albedinem, si habeat eam, quantumcumque nata est haberi. Alio modo, secundùm virtutem: puta, si aliquis dicatur plenè habere vitam, quia habet eam secundùm omnes effectus, vel opera vitæ. Et sic habet plenè vitam homo, non autem brutum animal, vel planta.*

Utroque autem modo Christus habuit gratiæ plenitudinem. Primò quidem: quia habuit eam in summo, secundùm perfectissimum modum, quo haberi potest. Et hoc quidem apparet primò, ex propinquitate animæ Christi ad causam gratiæ: dictum est enim, quòd quantò aliquod receptivum propinquius est causæ influenti, tantò abundantiùs recipit. Et ideo anima Christi, quæ propinquiùs conjungitur Deo, inter omnes creaturas rationales, maximam recipit influentiam gratiæ ejus. Secundò, ex comparatione ejus ad effectum: sic enim recipiebat anima Christi gratiam, ut ex ea quodammodo transfunderetur in alios: & ideo oportuit, quòd haberet maximam gratiam. Sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis, est maximè calidus.

Similiter etiam quantùm ad virtutem gratiæ plenè habuit gratiam: quia habuit eam ad omnes operationes, vel effectus gratiæ. Et hoc ideo, quia conferebatur ei gratia, tanquam universali principio in genere habentium gratiam. Virtus autem primi principii alicujus generis universaliter se extendit ad omnes effectus illius generis. Sicut Sol, qui est universalis causa generationis, ut Dionys. dicit in c. 4. de divinis nominibus, ejus virtus se extendit ad omnia, quæ sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratiæ attenditur in Christo, in quantùm se extendit ejus gratia ad omnes gratiæ effectus, qui sunt virtutes, & dona, & alia hujusmodi. Hæc S. Thom. quæ adeo clara sunt, ut expositione non egeant.

Noto solùm: hinc non sequi, quòd si in anima Christi fuerunt cum gratia omnia dona, fuerint in ipso etiam fides, & spes; aut quòd cùm inter effectus gratiæ operantis sit expellere peccatum, hunc etiam gratia habuerit in Christo. Nam hæc S. Thomæ doctrina intelligi debet, attentâ conditione, & capacitate subjecti. Si enim subjectum sit absque omni defectu, ut erat anima Christi, quæ plenè videbat, ac possidebat Deum; gratia in illa fidem, quæ est de non visis, & spem, quæ est de nondum habitis, non inferebat, sicut nec in Beatis. Et eâdem ratione, quia in ea nunquam fuit peccatum; gratia eam fecit quidem justam, & sanctam, sed non ex injusta, & impiâ: quod enim justum faciat ex impio, non convenit gratiæ per se, sed accidit ex parte subjecti, in quo invenit peccatum. Vide S. Th. *a.* 1. *cit. ad* 1. *&* 2.

II. Ex his infertur, tantam fuisse gratiæ plenitudinem in Christo, ut esset major cumulo omnium gratiarum collectivè sumtarum, quæ datæ sunt aliis Sanctis. Quia nimirum, cùm gratia Christi per modum universalis principii influxerit gratiam in alios, secundùm exigentiam conditionis cujuslibet; in eo debebat esse in gradu sufficienti pro omni conditione, & officio. Unde dicitur, ad Ephes. 4. v. 7. *Uni-*

4. *Unicuique autem nostrùm data est gratia, secundùm mensuram donationis Christi*. Cùmque, ultra hoc, habere debuerit gratiam in gradu competenti ad officium, omnium excellentissimum, Redemtionis totius generis humani; sequitur, ejus gratiam incomparabiliter excessisse collectionem totius gratiæ aliis concessæ.

III. Licèt autem aliqui, præter Christum, habuerint plenitudinem gratiæ, ut B. Virgo, quæ, *Luca 1. v. 28.* ab Angelo dicitur *Gratiâ plena*; & Stephanus, de quo, *Act. 6. v. 8.* habetur: *Stephanus autem plenus gratiâ*. Et *c. 2. v. 4.* Discipuli *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto*. Plenitudo tamen gratiæ eo modo, quo fuit in Christo, in nullo alio fuit. Nam, ut docet S. Tho. *q. 7. citatâ a. 10. in corp.* in Christo fuit plenitudo gratiæ, quantùm ad summum, & *Quantùm ad essentiam, & quantùm ad virtutem; inquantùm scilicet, habuit gratiam, & in maxima excellentiâ, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus*. Et *B. Virgo* (inquit ibi ad 1.) *dicta est gratiâ plena, non ex parte ipsius gratiæ; quia non habebat gratiam in summa excellentia, quâ potest haberi, nec ad omnes effectus gratiæ: sed dicitur fuisse plena gratiâ, per comparationem ad ipsam, quia scilicet, habebat gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem erat electa à Deo, ut esset scilicet Mater Unigeniti ejus. Et similiter Stephanus* (idem dico de Discipulis) *dicitur plenus gratiâ; quia habebat gratiam sufficientem ad hoc, quòd esset idoneus Minister, & testis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum est de aliis. Harum tamen plenitudinem una est plenior alterâ, secundùm quòd aliquis est divinitus præordinatus ad altiorem, vel inferiorem statum*.

IV. His positis, quæ certa sunt: consurgit dubium, quod agitatur à S. Th. dictâ *q. 7. a. 11.* An tanta fuerit excellentia, & plenitudo gratiæ in Christo, ut fuerit infinita. Quia igitur, ut ait S. D. ibi, in Christo potest duplex gratia considerari: una est *Ipsa gratia unionis, quæ est ipsum uniri personaliter Filio Dei, quod est gratis concessum humanæ naturæ*. Alia est gratia habitualis, quæ potest dupliciter considerari; vel *secundùm quòd est quoddam ens*; vel *secundùm propriam rationem gratiæ*: ideo de gratia unionis, dicit S. Doctor, quòd hanc gratiam constat esset infinitam, secundùm quòd ipsa persona Verbi est infinita. De gratia habituali, ut est *quoddam ens*, dicit: *necesse est, quòd sit ens finitum. Est enim in anima Christi, sicut in subjecto: anima autem Christi est creatura quædam habens capacitatem finitam: unde esse gratiæ cùm non excedat suum subjectum, non potest esse infinitum*. De gratia verò, secundùm propriam rationem gratiæ hæc habet: *Et sic gratia Christi potest dici infinita, eò quòd non limitatur: quia scilicet, habet quidquid potest pertinere ad rationem gratiæ; & non datur ei, secundùm aliquam certam mensuram id, quod ad rationem gratiæ pertinet: eo quòd, secundùm propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam universali principio gratificationis in humana naturâ, secundùm illud, ad Ephes. 1.* Gratificavit nos in dilecto Filio suo. *Sicut si dicamus lucem Solis esse infinitam, non quidem secundùm suum esse; sed secundùm rationem lucis; quia habet quidquid ad rationem lucis pertinere potest*.

Hæc posteriora S. Tho. verba excitant inter Theologos controversiam: An cum statuit, gratiam Christi in esse gratiæ esse infinitam, voluerit, eam esse in tali genere simpliciter infinitam; an verò solùm secundùm quid: & an in esse physico; an verò in esse solum morali æstimabilitatis.

§. II.

Prior Dubii Resolutio.

V. Dico primò. Gratia Christi habitualis in ratione gratiæ ita plena, & perfecta fuit; ut quodammodo dici possit in eo genere infinita: non ita tamen, ut dici possit absolutè, simpliciter, & intrinsecè infinita. Ita sentio, quia existimo esse conformius menti S. Doctoris: tùm hoc *art.* 11. tùm Q. 29. *de Veritate*, *a.* 3. & *in* 3. *dist.* 13. *qu.* 1. *a.* 2. *q.* 2. Prima ergo pars prob. Tùm quia: S. Thom. citatis locis docet, gratiam Christi in ratione gratiæ esse infinitam, & rationem dat. Nam infinitum est, quod non limitatur, sed habet quidquid pertinere potest ad suum genus, & perfectionem: sed gratia Christi non limitatur, sed habet quidquid pertinere potest ad rationem gratiæ; & non datur ei secundùm aliquam certam mensuram id, quod pertinet ad rationem gratiæ; ergo &c. Minor probatur. Gratia limitari potest, vel ex parte gratiæ: quia, nempe, non pertingit ad summum, & quantùm ad essentiam, & quantùm ad virtutem; quia non habetur in maxima excellentiâ, quà potest haberi; vel in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus. Ex parte etiam subjecti limitari potest ex ejus defectu: quia non est capax habendi illam plenè, vel quantùm ad summam excellentiam, vel quantùm ad extensionem ad omnes effectus in quocumque statu, & conditione; sed solùm secundùm particulares effectus sui status, & conditionis, seu officii, usque ad mensuram præfixam illi à Deo. Sed gratia Christi non erat limitata quoad essentiam: quia habuit maximam, & summam excellentiam, quæ in esse gratiæ potest haberi. Quid enim excellentius cogitari potest, quàm gratia Dei hominis? Non erat limitata quantùm ad virtutem, & extensionem: quia se extendebat ad omnes effectus gratiæ, secum habebat omnia dona, & gratias gratis datas. Non erat limitata ex parte subjecti: quia erat gratia universalis Capitis potentis eam in omnes diffundere; nec data ad unum tantùm officium, sed ad universalem omnium salutem promerendam; & proinde continens omnem gratiam, secundùm legem Dei ordinariam, possibilem; & gratia major quàm gratia omnium hominum, & Angelorum, etiam collectivè sumtorum; ergo &c.

Hoc modo, *in* 3. *Sent.* loco supracitato dicit S. Thom. gratiam Christi esse infinitam, his verbis: *Possibile est, ut* (forma) *non sit limitata, quantùm ad rationem illius formæ; ut scilicet, habeat illam formam, secundùm omnem modum completionis ipsius, ut nihil sibi desit de pertinentibus ad perfectionem illius formæ: & hoc erit, si ex parte recipientis non sit defectus, vel ex parte agentis. Et hoc modo dicitur gratia Christi infinita: quia quidquid ad gratia perfectionem pertinere potest, totum in Christo fuit. Tertiò, quantùm ad effectus: quia non limitatur ad aliquos determinatos effectus, sed potest per gratiam infinitos operari.*

VI. Secunda etiam pars ex eodem S. Thoma suadetur. Tùm quia: ut ait, *art.* 11. citato. Gratia Christi in ratione gratiæ erat infinita, quia non datur secundùm aliquam certam mensuram: *Eo quòd secundùm propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratis confertur animæ Christi, sicut cuidam universali principio gratificationis..... sicut si dicamus lucem Solis esse infinitam, non quidem secundùm suum esse, sed secundùm rationem lucis; quia habet quidquid ad rationem lucis pertinere potest*. Solùm ergo vult S. Thom. gratiam Christi in ratione gratiæ dici posse infinitam; quia non datur secundùm aliquam certam mensuram ex proposito Dei, sed ut cuidam universali principio gratificandi: sicut lux data est Soli, ut universali prin-

 cipio

cipio illuminandi. Sicut ergo lux Solis non intrinsecè, & secundùm essentiam, in ratione lucis, est infinita; sed ad summum extrinsece, & objectivè, quia posset infinita corpora illuminare: ita gratia Christi dici potest infinita in ratione gratiæ, non intrinsecè, & secundum essentiam gratiæ; sed extrinsecè, & objectivè, quatenus ad infinitos homines gratificando potest se extendere: quod est esse infinitam non categorematicè, & in actu, sed syncategorematicè, & in potentia. Et meritò: nam gratia habitualis Christi, estò conjuncta cum Deo, est tamen realiter distincta à Deo, est gratia creata, participata: sicut ergo hac ratione in esse entis, & qualitatis est finita actu, quia est ens realiter à Deo distinctum, creatum, participatum: ita cùm etiam sit talis in ratione gratiæ, actu intrinsecè finita censenda est. Eo vel maximè: quòd cùm ratio entis, & qualitatis sit gradus genericus ad rationem gratiæ; non poterit secundùm illud esse finitam, secundùm istam esse actu infinitam: ex duobus enim prædicatis identificatis, quorum unum est superius, aliud inferius, non potest unum esse finitum, aliud infinitum: sicut nec potest unum esse naturale, alterum supernaturale, ut in *Tract. de Visione Dei* docent Nostrates.

§. III.

Solutio Objectionum contra Dicta.

VII. **O**Mnes ferè objectiones militant contra secundam partem nostri Asserti: unde objicitur primò sic. Gratia, quæ replet capacitatem infinitam, simpliciter finita non est: sed gratia habitualis Christi replet totam capacitatem humanitatis, quæ est simpliciter infinita; ergo &c.

VIII. Respondeo primò, dist. maj. Quæ replet, reducendo eam in actum totam simul, conc. maj. Reducendo eam in actum solùm successivè, nego maj. Et eodem modo, dist. min. nego cons. Cùm ergo gratia Christi repleat quidem totam capacitatem humanitatis; non tamen eam reducendo in actum totam simul, sed successivè: ideo sicut capacitas ipsa estò syncategorematicè, & in potentia infinita, actu tamen finita est: ita & gratia habitualis Christi erit quidem infinita in potentia, actu tamen erit finita.

IX. Respondeo secundò, dist. maj. Quæ replet omni modo, conc. maj. Quæ replet uno tantùm modo, nego maj. & similiter ad min. Cùm enim in anima Christi sit capacitas, & ad extensionem gratiæ, & etiam ad intensionem; gratia replet quidem totam capacitatem ad extensionem, & hoc modo evadit infinita extensivè: sed quia non replet totam capacitatem etiam ad intensionem, ideo remanet finita intensivè: & consequenter non est infinita omni modo, & simpliciter adhuc in ratione gratiæ. Sicut si daretur linea infinitæ longitudinis, sed non infinitæ extensionis, non esset simpliciter infinita in genere quantitatis; quia non esset infinita in qualibet dimensione quantitativâ.

X. Sed contra hanc responsionem instatur. Gratia, quæ nullo modo potest augeri, replet omni modo capacitatem subjecti: sed gratia in Christo nullo modo potuit augeri, ut docet S. Tho. hac *qu. 7. a. 12.* quia attingit ad ultimam perfectionem, quam gratia in ratione gratiæ potest habere. Et *qu. 29. de Verit. a. 3.* concludit, gratiam Christi esse in perfectione gratiæ infinitam: quia cùm infinitis modis possit considerari perfectio alicujus, quantùm ad gratiam, nullus eorum defuit Christo.

XI. Hæc instantia tangit gravem difficultatem: An gratia Christi fuerit capax augmenti. Nec de mente Sancti Thomæ apud ejus discipulos satis constat. Ut tamen majori brevitate meum sensum aperiam, distinguo min. Non potuit augeri de potentia Dei ordinariâ, & attento ordine præsenti

divi-

divinæ ſapientiæ, conc. min. Spectatâ potentiâ Dei abſolutâ, ſubdiſtinguo. Non potuit augeri extenſivè, & ad altiorem finem, conc. ant. In ſe, & intenſivè, nego antec.

Supponit hæc reſponſio, gratiam Chriſti, attento ordine ſtatuto à divina ſapientiâ in præſenti ordine rerum, fuiſſe etiam intenſivè ſummam; ut de lege ordinariâ intenſivè augeri non potuerit — Supponit etiam, nec de potentia Dei abſolutâ potuiſſe augeri, per comparationem ad ſuum finem, qui eſt unio creaturæ rationalis ad Deum: cùm non poſſit, neque excogitari, major unio creaturæ rationalis ad Deum, quàm ea, quæ eſt in persona — Supponit etiam, nec de potentia Dei abſolutâ potuiſſe augeri augmento extenſivo; quia non poteſt ampliùs, & ampliùs extendi, nec ad plura ſubjecta gratificanda, quàm extendatur in Chriſto --- Supponit tandem cum S. Thoma, in 1. diſt. 17. q. 2. art. 4. ad 3. *Quòd gratia Chriſti quamvis ſecundùm eſſentiam eſſet finita; tamen ſecundùm quid fuit infinita: inquantùm ſcilicet, erat diſpoſitio congruitatis ad unionem, & inquantùm concurrebat ad operationem Chriſti, qui erat virtutis infinita ex hoc, quòd erat perſona divina; & aliis modis. Et ex hoc habebat, quòd non poterat augeri.*

Negat tamen conſtanter, gratiam Chriſti habitualem fuiſſe ita ſummam intenſivè; ut nec de potentia Dei abſolutâ potuerit augeri, & magis, magiſque intendi. Nam gratia Chriſti non minùs, quàm caritas, quæ eſt ejus proprietas, eſt in infinitum augmentabilis ſecundum intenſionem. Cujus rationem dat S. Thomas. Tùm ex parte ejus, ad quod acceditur, qui eſt Deus dilectus; & qui cùm ſit in infinitum diſtans, non poteſt creatura ita ad eum accedere, quin ei plus, & plus ſuperſit accedendum. Tùm ex parte ejus, qui accedit, nempe, ipſa anima, quæ *Quantò plus recipit de bonitate divinâ, & lumine gratia ipſius, tantò capacior efficitur ad recipiendum: & ideo quantò plus recipit, tantò plus poteſt recipere.* Ita S. Thom. in 1. *diſt.* 17. *q.* 2. *a.* 4. citato *in Corp.* — Cui concordant ea, quæ docet, hac 3. *p. q.* 7. *a.* 12. *ad* 2. Ubi dicit, gratiam Chriſti eſſe terminatam, & taxatam à divina ſapientiâ, quod eſt idem, ac à lege præſentis ſuæ providentiæ. Quod ſi dicit, majorem gratiam neque eſſe, neque intelligi poſſe, quàm gratia Chriſti: reſpondet ibi, non poſſe intelligi majorem per comparationem ad finem: quia Deus *Non poſſet facere, quòd ordinaretur ad aliquid majus, quàm ſit unio perſonalis ad Filium Unigenitum.* Cum hoc ſtat tamen, quòd Deus, ad oſtendendam ſuam virtutem, poſſet producere majorem, & majorem gratiam intenſivè; cùm hoc modo augeri poſſit in infinitum, & virtus Dei infinita ſit. Et tandem: cùm anima Chriſti non videat Deum adæquatè, & comprehenſivè; ſequitur, quòd viſio ejus poſſit intenſivè augeri, & conſequenter ejus lumen gloriæ, & gratia habitualis. Nam creſcente viſione Dei, oportet, ut creſcat gratia, ſicut & lumen, quod in gratia radicatur. Sed hæc ſatis.

XII. Objicies ſecundò. Gratia Chriſti fuit ſumma, & ſinè menſurâ, Jo. 3. v. 34. *Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum Filio:* at quod datur ſinè menſurâ in his, quæ in infinitum poſſunt creſcere, eſt infinitum; ergo &c.

Reſpondet S. Thom. hâc *q.* 7. *a.* 11. *ad* 1. allegata Joannis verba tripliciter exponi: *Uno modo de dono, quod Deus Pater ab æterno dedit Filio, ſcilicet, divinam naturam, qua eſt donum infinitum. Alio modo, poteſt referri ad donum, quod datum eſt humana natura, ut uniatur divina perſona, quod etiam eſt donum infinitum. Tertio modo, poteſt referri ad gratiam habitualem, inquantùm gratia Chriſti ſe extendit ad omnia, qua ſunt gratia:* quod dicitur eſſe ſinè menſurâ, quia eſt cum plenitudine.

XIII. Si autem dicas. Chriſto data fuit gratia habitualis ad menſuram

gra-

gratiæ unionis, sed gratia unionis est donum infinitum; ergo &c.

Respondeo, gratiam habitualem datam fuisse Christo ad mensuram proportionalem, & geometricam gratiæ unionis; non autem ad mensuram arithmeticam, ut tanta sit gratia habitualis, quanta est gratia unionis: sed ut sicut gratia unionis est omnium maxima: ita gratia habitualis in suo genere sit omnium maxima.

XIV. Objicies tertiò. Si Gratia Christi in esse gratiæ esset finita, posset alterius hominis gratia crescere ad æqualitatem cum gratia Christi; quia omne finitum, per additionem finiti, pervenire potest ad quantitatem cujuscumque finiti: sed hoc est falsum; ergo &c.

Respondeo cum D. Thom. mox citato, ad 3. *Quòd minus per augmentum potest pervenire ad quantitatem majoris, in his, quæ habent quantitatem unius rationis. Sed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Christi, sicut quædam virtus particularis ad universalem. Unde sicut virtus ignis quantumcumque crescat, non potest adæquare virtutem Solis: ita gratia alterius hominis quantumcumque crescat, non potest adæquarè gratiam Christi.*

XV. Objicies quartò. Virtus potens producere infinitos effectus sinè termino, debet esse infinita simpliciter: hac enim ratione fatemur esse infinitam potentiam Dei: sed gratia habitualis Christi potens est sanctificare infinitos homines sinè termino, si darentur, nedum moraliter, sed etiam physicè; ergo &c.

Si respondeas, dist. maj. Virtus potens principaliter, con. maj. Potens instrumentaliter, nego maj. Hæc enim arguit infinitatem non in ipso instrumento, sed in causa principali. Cùm ergo virtus gratiæ in Christo potens justificare infinitos homines, sit solùm instrumentalis, non arguit, virtutem gratiæ esse infinitam; sed esse infinitam virtutem Dei, cujus gratia est instrumentum.

XVI. Contra instatur. Si ignis esset infinitæ activitatis, calor ejus deberet esse infinitus; quia calor licèt sit instrumentum ignis, est tamen instrumentum conjunctum: sed gratia Christi est quidem instrumentum divini Verbi, potentis infinitos homines justificare, sed est instrumentum ei conjunctum; ergo debet esse virtutis infinitæ, sicut est Verbum.

XVII. Respondeo, aliter conjungi calorem cum igne, aliter gratiam habitualem cum Verbo. Nam conjunctio caloris cum igne est conjunctio virtutis accidentariæ cum sua formâ substantiali, cui intrinsecè subordinatur, & cujus est intransitivè virtus, & proprietas; unde non mirum, si ab ea totam virtutem recipiat, & si ignis esset infinitus, calor quoque infinitus esset: quia positâ essentiâ infinitâ, virtutes ab ea manantes, eique inservientes debent esse infinitæ. At conjunctio gratiæ cum Verbo non est conjunctio virtutis, seu proprietatis cum sua formâ, seu essentiâ, sed est conjunctio suppositalis, seu ratione suppositi; quia nimirum gratia ponitur in anima, quæ suppositaliter est unita Verbo. Cùm autem suppositum per se non det, nec augeat virtutem causativam, sed tantùm compleat naturam in esse substantiali; non sequitur ex conjunctione ad Verbum infinitum, gratiam fieri virtutis actu infinitæ.

XVIII. Objicies quintò. S. Thomas in 3. *dist.* 13. *q.* 1. *a.* 2. *qu.* 2. *ad* 2. expressè dicit, quòd gratiâ Christi nulla major esse possit, cujus capacitas creata sit capax: & quòd licèt Deus posset multa alia facere, hæc non pertinerent ad rationem gratiæ: sicut homini multas alias perfectiones naturales, & essentiales; sed hæc non essent de ratione hominis, & esset alia species, non homo.

XIX. Sed respondeo S. Thomam ibi apertè loqui, non de augmento graduali, & intensivo, sed de augmento essentiali, & specifico. Cùm enim

enim gratia in Christo omnes perfectiones habeat in specie gratiæ creatæ: tùm ex parte finis, quia conjuncta est Deo in esse personali: tùm ex parte virtutis, quia ad omnes effectus gratiæ potest se extendere: si Deus gratiam cum majori perfectione crearet, idest, per ordinem ad altiorem finem, vel altiori virtute; istius non esset capax creatura, quia non esset gratia creata, nec ejusdem speciei cum gratia præsenti. Sicut si homini adderetur alia perfectio essentialis, puta, ad alias ulteriores specie operationes, non esset eadem, sed alia species hominis. Vult ergo S. Th. gratiæ Christi nil posse addi elevans ipsam ad altiorem statum, vel ipsam ordinans ad altiorem finem: quia sicut non potest esse gratia major gratiâ comprehensoris: ita nec gratia major (quoad elevationem, & conditionem status) quàm creaturæ unitæ Deo in persona.

XX. Sed dices primò. Gratia Christi, secundùm S. Tho. fuit in termino; ergo non erat amplius augmentabilis.

Secundò. Perfectio non excedit capacitatem perfectibilis: sed capacitas animæ finita est; ergo non potest recipere gratiam, nisi ad perfectionem finitam, & nisi usque ad perfectionem finitam; ergo non est in infinitum augmentabilis.

XXI. Hæc Objectio pugnat contra se. Nam si gratia Christi est in termino; si capacitas animæ, quia finita, non potest recipere gratiam, nisi ad certum terminum; ergo gratia animæ Christi non est actu infinita. Attamen

Respondeo ad primum, gratiam Christi esse in termino, attentâ connaturali dispositione subjecti, seu de lege ordinariâ, non de absoluta potentiâ Dei.

Vel dicatur, esse in termino, quantùm ad extensionem, & comparatè ad finem: non tamen esse in termino quantùm ad intensionem, seu gradualem perfectionem.

XXII. Ad secundum respondeo ex S. Th. in 1. dist. 17. q. 2. a. 4. ad 1. *Quòd quamvis capacitas animæ sit finita in actu; tamen potest plus, & plus in infinitum elongari, secundùm quòd plus, & plus recipit. Nunquam tamen erit infinita, nec recipiet perfectionem infinitam. Sicut etiam patet in additione numeri, qui in infinitum est possibilis, nunquam tamen est aliquis numerus infinitus in actu; quia potentia additionis numerorum.... non est una, sed semper ex nova additione efficitur alia potentia in numero, secundùm quòd efficitur nova species numeri. Unde qualibet potentia potest exire in actum; non tamen potest esse, ut omnes exeant in actum, quia in quolibet actu additur etiam potentia. Et ita est etiam hoc de capacitate animæ.* Hæc S. Th. Ubi adverto, quòd in anima respectu gratiæ duplex est capacitas. Una est remota, & radicalis: & hæc est potentia obedientialis, quæ nunquam augetur: est enim ipsa entitas animæ intrinsecè, & positivè finita; infinita autem negativè, & terminativè, idest, non ad tantum, quin ad majus. Altera est capacitas proxima: & hæc augetur per susceptionem novi gradus gratiæ; quatenus per illum quodammodo disponitur, & fit magis idonea ad ulteriorem gradum — In Christo tamen de facto hæc proxima capacitas non crevit; quia ab initio simul jure connaturalitatis, ex unione ad Verbum, habuit omnem gratiæ perfectionem sibi competentem. Quia, ut ait S. Th. in 3. dist. 13. q. 2. a. 2. q. 3. ad 1. *Anima Christi fuit ab initio conceptionis fini ultimo unita, non solùm per fruitionem perfectam, sed etiam communicando in persona Verbi: & ideo gratia ejus crescere non potuit.* De potentia tamen absolutâ Dei crescere potuisset.

Pro quo adverto: quòd esto nec de potentia Dei absolutâ possit dari major unio creaturæ cum Deo, quàm unio in esse personali; poterit tamen eâdem potentiâ dari major unio cum

Deo

Deo per cognitionem, & amorem, quàm fuerit cognitio, & amor Christi: ideòque etiam gratia habitualis major, cùm ex dictis cognitio, & amor Dei in Christo non adequent, nec comprehendant Deum. Neque gratia habitualis connaturaliter sequitur gratiam unionis, sequelâ physicâ, per modum proprietatis, sed solâ sequelâ decentiæ, & morali. Nam gratia unionis potuisset de potentia absolutâ esse absque gratiam habituali; quæ proinde non producitur eâdem actione, quâ gratiâ unionis, sed diversâ: & ideo non sequitur naturam gratiæ unionis. Alioquin deberet esse simpliciter, & in genere entis infinita; sicut est ipsa persona Verbi, quæ formaliter est gratia unionis.

§. IV.

Posterior Resolutio.

XXIII. Dico secundò. Gratia habitualis Christi dici potuit infinita simpliciter in esse gratiæ, infinitate morali, & moralis dignitatis. Hoc puto voluisse S. Tho. dum ait, gratiam Christi dici posse infinitam. Non enim majoris dignitatis, & æstimabilitatis dari, aut concipi potest gratia habitualis creata, quàm gratia conjuncta in persona cum Deo, seu gratia Dei hominis. Et prob. Si enim opera meritoria, & satisfactiones Christi erant infiniti valoris, & dignitatis; quia in illis merebatur, & satisfaciebat persona Verbi, unde erant operationes Dei: ergo similiter gratia habitualis Christi, quâ utebatur Verbum ad eliciendas tales actiones infinitæ dignitatis, tanquam principio *Quo*, debuit infinitam dignitatem accipere à Verbo in esse gratiæ, & ratione principii merendi, & gratificandi, quod est proprium gratiæ.

XXIV. Confirmatur. Humanitas Christi, ex vi unionis ad Verbum, participat infinitam dignitatem: unde, ut docet S. Th. 3. *p. q.* 25. *a.* 1. humanitatis Christi, & divini suppositi una, ac eadem est adoratio; ergo à fortiori una, & eadem est dignitas Verbi, & gratiæ Christi; & ipsa ex unione hypostaticâ participabit eandem dignitatem Verbi, eritque in tali genere infinita.

XXV. Sed argues primò. Gratia Christi acceptatur ad finitam gloriam: sed si esset dignitatis simpliciter infinitæ, deberet acceptari ad præmium infinitum; ergo &c.

Respondeo, dist. min. Si gloria, aut præmium corresponderet ei titulo meriti, transeat min. Si ei correspondeat solùm titulo connaturalitatis, nego min. Dupliciter potest quis acceptari ad gloriam, nempe, titulo meriti, & juxta meritorum proportionem; quæ acceptatio est moralis, & secundùm valorem meritorum. Sed hoc modo non fuit Christus acceptatus ad gloriam: quia illam non habuit ex meritis, sed vi unionis hypostaticæ. Alio ergo modo potest quis acceptari ad gloriam, titulo connaturalitatis, & proportionis, quam habet gratia ad ipsam gloriam. Quia sicut terra per gravitatem proportionatur centro, coaptatione quâdam naturali; ita Justus per gratiam connaturaliter coaptatur gloriæ, & jure connaturalitatis illi debetur: hujusmodi autem passiva acceptatio ad gloriam pertinet ad ordinem physicum, non moralem; sicut coaptatio terræ per gravitatem ad centrum est physica. Cùm ergo hoc modo fuerit acceptata gratia Christi ad gloriam; & anima Christi fuerit glorificata non ex aliquo merito, sed ex physica exigentiâ gratiæ, & proportionabiliter ad dispositionem, quâ anima Christi erat disposita per gratiam habitualem; & gratia habitualis in Christo fuerit physicè finita, ut vidimus: non mirum, si ei gloria finita data fuit.

XXVI. Sed replicabis. Estò gratia Christi non fuerit acceptata ad gloriam animæ titulo meriti; fuit tamen acce-

acceptata titulo meriti ad gloriam corporis: sed gloria corporis Christi est simpliciter finita; ergo dignitas gratiæ erat finita.

Urgetur instantia. Nam de potentia absolutâ Dei fieri potuit, ut animæ Christi daretur gloria ex meritis in ipsa præcedentibus: sed adhuc illi daretur gloria non infinita, sed finita; ergo gratia, neque in esse moralis meriti, erat in Christo moralitatis infinitæ.

XXVII. Respondeo, dist. min. Est simpliciter finita, quia in principio merendi non sit valor infinitus, nego min. Quia in præmio non est capacitas, ut sit infinitum, co. min. Quòd ergo gratia Christi non meruerit gloriam corporis infinitam, non fuit, quia in gratia, quæ est principium merendi, non fuerit valor, & dignitas moralis infinita; eùm de facto merita Christi, quibus illam meruit, fuerint valoris simpliciter infiniti: sed fuit ex repugnantia ex parte facti, quia, nempe, repugnat gloria corporis infinita. Cæterum si posset dari gloria corporis infinita, ad hanc promerendam, valorem, & dignitatem gratia Christi habuisset. Sicut Dei omnipotentia quamvis, ob repugnantiam ex parte facti, nequeat effectum actu infinitum producere, est tamen de se infinita simpliciter; quia hoc non est ex defectu virtutis in ipsa, sed ex defectu facti, quia non potest fieri: aliàs si esset infinitum, esset factum, & non esset factum.

Ad id, quod urgetur, dico, quòd gloria animæ correspondens meritis gratiæ Christi, si corresponderet meritis præcedentibus unionem cum Verbo, esset à gratia, ut finitâ, tàm in genere physico, quàm morali; sicut & finita essent illa merita præcedentia unionem, à qua solâ hauriunt valorem infinitum. Si verò supponatur, quòd Christus potuerit mereri gloriam animæ, per merita subsequentia unionem; dico, quòd in illo casu mereretur gloriam finitam, non ex defectu valoris in gratia, & in merito, sed ex repugnantia facti: quia nimirum, repugnat visio Dei, quæ creata sit, & sit infinita.

XXVIII. Argues secundò. Non sufficit conjunctio gratiæ Christi cum persona divinâ, ut dicatur infinita moraliter in esse gratiæ; ergo &c. Ant. prob. Nam etiam albedo in Christo erat conjuncta cum persona Verbi: & tamen dignitatem infinitam in esse albedinis non habebat.

XXIX. Respond. neg. ant. Ad prob. dico, omnia quidem Verbo conjuncta ex hoc induisse quodammodo dignitatem moraliter infinitam: non tamen infinitatem in propria lineâ sortiebantur, nisi ea, quæ ex vi suæ lineæ erant capacia dignitatis intrinsecæ. Hæc autem fuere omnia spectantia ad naturam intellectualem, cujus est proprium habere dignitatem. Quare ratio personæ, quæ solius naturæ intellectualis est propria, addit supra rationem communem suppositi aliquid spectans ad dignitatem, ut docet S. Th. 3. *par. quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 2. & *art.* 3. *in Corp.* Quia nimirum, est propria naturæ intellectualis capacis dignitatis. Cum ergo gratia sit propria naturæ intellectualis, & afferat, ex vi suæ lineæ, dignitatem intrinsecam; si conjungatur cum persona infinitè dignâ, evadit in esse gratiæ infinitè digna. Secus de albedine, quæ cùm ex sua lineâ non dicat dignitatem, ex conjunctione cum Verbo non accipit infinitatem, nisi extrinsecam, seu respectivam ad personam: eo modo, quo vestes, & alia, quæ in Christo erant, dici poterant infinitè digna.

XXX. Argues tertiò. Gratia Christi est finita in esse physico, quia recipitur in anima Christi, quæ est capacitatis finitæ: sed etiam in esse morali recipitur in anima Christi; ergo &c.

Rursus: hæc moralis infinitas est quidam modus realis in ipsa gratiâ productus à Verbo: vel actione novâ, vel ex ipsa conjunctione naturaliter

resultans; ergo eadem difficultas est de hoc modo infinitatis moralis, quoad infinitatem, ac de modo infinitatis physicæ.

XXXI. Respondeo, neg. min. Dignitas enim moralis non est in anima Christi ad modum formæ receptæ in ipsa; sed est in illa per conjunctionem moralem ejus, & gratiæ fundatam in conjunctione physicâ cum infinita dignitate Verbi: ratione cujus eadem dignitas, & æstimabilitas Verbi, fit æstimabilitas animæ, & gratiæ Christi: eo modo, quo ejusdem æstimabilitatis erant opera Christi, ac ipsa persona Verbi, cujus erant; cùm actiones sint suppositi, vel personæ.

Ad id, quod additur, dico, diversam esse rationem de modo physico, ac modo morali, & de infinitate modi physici, ac modi moralis, seu dignitatis. Nam modus physicus esset entitas physica absoluta, non consequens necessariò unionem hypostaticam ad modum relationis; sed egeret aliquâ actione, quâ Verbum, ut est humanum suppositum, illum necessariò in humanitate produceret. Cùmque suppositum, in ratione suppositi, ex sæpè dictis, non sit principium activum, sed purè completivum naturæ; non posset illum producere, & maximè actione non liberâ, sed necessariâ: quia modus ille deberet necessariò in humanitate produci. Hinc fit, quòd modus ille physicè infinitus repugnat. At moralis infinitas cùm, per modum relationis, necessariò sequatur ad actionem unitivam humanitatis cum persona divina; ex eo enim, quòd existit in digniore se, evadit dignior; non requirit novam actionem, sed positâ unione, ut fundamento, se ipsâ consequitur: & statim ipsa dignitas infinita Verbi, sequelâ necessariâ, & inimpedibili, fit dignitas etiam humanitatis ipsi in persona conjunctæ.

DUBIUM III.

An Christus sit Caput omnium Hominum?

§. I.

Quædam Præmittuntur.

I. UT certum suppono, rationem Capitis convenire Christo, ut homini; primariò quidem ratione animæ, secundariò verò etiam per corpus, ratione animæ: hoc enim docet S. Tho. 3. *p. qu.* 8. *a.* 2. Nam primariò quidem pro homine posuit animam suam, & secundariò tradidit corpus suum; dum corporali passione lavit hominem, & redemit in sanguine suo.

II. Certum quoque habeo, ex S. Th. ibi, Christum hominem esse, Caput cæterorum hominum, sumtorum nedum quoad animam, sed etiam quoad corpus, licèt principaliùs quoad animam. Nam in hac vitâ influit virtutem, & vires etiam in corpora; ut serviant animæ ad salutem, ut efficiantur organa justitiæ, & ut cor, & caro in ipsum exultant; ut faciliùs operentur virtutes, & tolerent passiones: & tandem omnia bona corporis, quæ sunt media utilia ad salutem æternam, dantur per Christum, & per ejus influxum. Item in futura vitâ influet Christus corporum resurrectionem, vitam immortalem, & omnes dotes corporis gloriosi. Hæc omnia S. Thomas claudit his verbis: *Tota Christi humanitas, secundùm scilicet animam, & corpus, influit in homines, & quantùm ad animam, & quantùm ad corpus; sed principaliter quantùm ad animam, secundariò quantùm ad corpus. Uno modo, inquantùm membra corporis exhibentur arma justitiæ in anima existenti per Christum, ut Apost. dicit, Rom. 6. Alio modo, inquantùm vita gloriæ ab anima derivatur ad corpus, secundùm illud, Rom. 8.* Qui suscitavit Christum

ftum Jefum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veftra, propter inhabitantem fpiritum ejus in vobis.

III. Certum etiam eft, Chriftum non effe Caput omnium creaturarum, fi hæ præcisè confiderentur in ordine naturali, finè fubordinatione ad finem fupernaturalem. Nam creaturæ in effe naturali non funt factæ propter Chriftum, neque ex meritis Chrifti. Quia Chriftus non fuit volitus, ut Conditor creaturarum, fed ut creaturæ jam conditæ Redemtor, ac Reparator. Inde Gratia Chrifti, quam commendat Paulus, *Rom.* 8. ait S. Aug. *Ep.* 105. modò 194. *c.* 3. non fuit gratia, quâ *Creati fumus, ut homines effemus*; fed *quâ juftificati fumus, cùm mali homines effemus*.

IV. Quare immeritò Petrus Galatinus, *lib.* 7. *de Arcanis Catholicæ veritatis, c.* 2. ex quorumdam Rabbinorum opinione dixit: quòd cùm Deus prævideret peccatum Adæ, & aliorum hominum, nolebat condere mundum. Poftea videns eximiam Chrifti, & B. Virginis fanctitatem, decrevit creare mundum. Neque illi favent Apoftoli verba, *ad Coloff.* 1. *v.* 15. ubi Chriftus appellatur *Primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipfo condita funt univerfa in Cœlis, & in terra &c.* — Non inquam. Nam cùm in Chrifto fit duplex natura, divina, & humana; quædam ex illis, quæ ibidem afferit Apoftolus, conveniunt Chrifto fecundùm naturam divinam: & ratione hujus dicitur *Primogenitus omnis creaturæ*, quia eft ante omnem creaturam ab æterno genitus, & in ipfo condita funt univerfa in tempore: quia *In principio*, ideft, in Verbo creavit Deus in tempore Cœlum, & terram, *& omnia per ipfum facta funt*, ut ait Joan. *cap.* 1.

Si tamen dicatur, creaturam omnem, jam conditam, fubjectam fuiffe, & traditam Chrifto, ut ea uteretur, eamque ordinaret ad finem gratiæ, & gloriæ; in quo fenfu dicebat ipfe, Lucæ 10. v. 22. *Omnia mihi tradita funt à Patre meo*, & ad quem finem omnia recipiunt influxum ab ipfo: fic concedimus Chrifto rationem Capitis refpectu omnium.

§. II.

Quorum Hominum Chriftus fit Caput.

V. Noto primò: idem effe judicium de iis, qui pertinent ad Ecclefiam (quæ eft corpus Chrifti myfticum) tanquam membra, ac de iis, qui pertinent ad Chriftum, tanquam Caput: Chriftus enim eft Caput dumtaxat corporis, quod eft Ecclefia, juxta illud, ad Coloff. 1 v. 18. *Et ipfe eft Caput corporis Ecclefiæ*. Non tamen hìc fumimus Ecclefiam in ftricta tantùm acceptione, ut pertinet ad ftatum legis novæ; quæ definitur à Catholicis contra Lutheranos, quòd fit: *Collectio Fidelium baptizatorum fub uno Capite Chrifto in Cœlis, & ejus Vicario in terris*: quæ definitio folùm convenit Ecclefiæ fecundùm pecculiarem legis Evangelicæ ftatum: quia in lege naturæ, aut fcriptâ nec erant Fideles baptizati, nec unus Vicarius in terris. Sermo igitur eft de Ecclefia, prout definitur, quòd fit: *Collectio omnium Fedelium, qui habuerunt, vel habituri funt fidem in Deum, & in Chriftum*. Quâ ratione dicitur effe una Ecclefia, quæ fuit ab initio mundi, & durabit ufque in finem. Imò Ecclefia Triumphans eft etiam eadem cum Militante, eftò habens diverfum ftatum; quia omnes Beati fuerunt hìc juftificati ex fide, & meritis Chrifti. Quare S. Thomas 3. *p. q.* 8. *a.* 3. dicit, quòd *Hac eft differentia inter corpus hominis naturale, & corpus Ecclefiæ myfticum: quòd membra corporis naturalis funt omnia fimul; membra autem corporis myftici non funt omnia fimul. Neque quantùm ad effe natura: quia corpus Ecclefiæ conftituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi ufque in finem ipfius.*

VI. Noto fecundò, ex eodem S. Do-

quem gradum vitæ proprium illius corporis: sed inter gradus vitæ hujus corporis mystici, cujus Christus est Caput, ut præcipui recensentur fides, & caritas; ergo &c.

Hoc explicat S. Th. in 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 2. *ad* 1. sic: *Sicut in corpore naturali vires diffusa per omnia membra differunt numero, secundùm essentiam, sed conveniunt in radice unâ, secundùm numerum; & , præter hoc, habent formam unam ultimam numero: ita etiam omnia membra corporis mystici habent pro ultimo complemento Spiritum Sanctum, qui est unus numero in omnibus: & ipsa caritas diffusa in eis per Spiritum Sanctum, quamvis differat in diversis, secundùm essentiam, convenit tamen in una radice, secundùm numerum. Radix autem operationis propriè est ipsum objectum, ex quo speciem trahit. Et ideo inquantùm est idem numero amatum, & creditum ab omnibus; secundùm hoc unitur omnium fides, & caritas in una radice, secundùm numerum, non solum primâ, quæ est Spiritus Sanctus; sed etiam proxima, quæ est proprium objectum.* Ita S. Thomas.

X. Ex præfatis duabus Assertionibus colligitur primò: Christum, etiam antequam fieret homo, fuisse actu, & verè Caput Justorum antiquæ Legis. Omnes enim acceperunt à Christo in genere causæ finalis, & ex meritis ejus prævisis, fidem, & alia supernaturalia dona. Et sic quamvis non esset Caput illorum, secundùm omnem rationem, secundùm quam est Caput nostrum; quia in illos effectivè non influebat, sicut modò in nos influit: ille tamen influxus in genere causæ finalis, & meritoriæ, quo gratia conferebatur, & fides ex Christo, ut fine, & meritis ejus à Deo prævisis, sufficiens erat ad rationem Capitis.

XI. Nec valet: veteres Patres adhæsisse Sacramentis, & Ecclesiæ veteri, non tanquam rebus, sed sicut imaginibus, & umbris Ecclesiæ præsentis: sicut autem umbra non est corpus, nisi æquivocè; ita nec veteres Patres potuerunt pertinere ad Ecclesiam, & Christum, & ejus membra esse, nisi æquivocè.

XII. Nam respondetur cum Sancto Thoma, citatâ qu. 8. a. 3. ad 3. *Quòd Sancti Patres non insistebant Sacramentis legalibus, tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus, & umbris futurorum. Idem autem est motus in imaginem, inquantùm est imago, & in rem; ut patet per Philosophum in lib. de Memoria, & Reminisc. cap. 2. Et ideo antiqui Patres, servando legalia Sacramenta, ferebantur in Christum per fidem, & dilectionem eandem, quâ & nos in ipsum ferimur: & ita Patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesia, ad quod nos pertinemus.*

XIII. Colligitur secundo, ut diximus, *Tom. 2. de Loc. Theol. Qu.* 3. *Dub.* 4. §. 3. *num.* 24. quemcumque Fidelem, etsi in peccato mortali existat, esse actu membrum Christi, sed imperfectum; quia imperfectè solùm participat gradum vitæ spiritualis, nempe, *Per fidem informem*, ut docet S. Thom. a. 8. citato ad 2. *qua unit Christo, secundùm quid, & non simpliciter; ut scilicet, per Christum homo consequatur vitam aternam.* Fides enim sinè operibus mortua est, *ut dicitur, Jacobi 2. Percipiunt tamen tales à Christo quemdam actum vita, qui est eredere: sicut si membrum mortificatum moveatur aliqualiter ab homine.* Dici tamen etiam possunt membra in potentia, comparatè ad perfectiorem vitam caritatis, quam non habent, sed habere possunt: sicut sanguis in animali estò actu sit pars ejus; quia tamen est in potentia, ut fiat caro, dicitur esse in potentia pars. Recolantur quæ diximus, loco supra citato, ex D. Tho. in 3. *dist.* 13. *qu.* 2. *art.* 2. *quæstiunc.* 2.

XIV. Contrarium senserunt quarto seculo Donatistæ, & Rogatistæ volentes, Christum, & Ecclesiam solos Justos, ac Prædestinatos complecti; cæteros velut Æthnicos, & Publicanos haben-

habendos esse. Hunc errorem à Patribus illius seculi, præsertim S. Augustino, extinctum, excitavit seculo decimoquinto Joannes Hus; quem secuti fuerunt Jo. Wicleffus, Lutherus, & Calvinus, hoc falso principio moti, quòd quolibet mortali peccato amittatur fides. Quod rejicimus, *Tom. 1. in 2. 2. Tract. de Fide. Q. 3. Dub.* 4. Ecclesiam verò continere etiam peccatores fideles demonstrat primò: Christus, *Matt. 13. v.* 47. Ecclesiam comparans Sagenæ missæ in mari concludenti pisces bonos, & malos, solùm in fine seculi separandos. Secundò: Paulus, 2. *ad Timoth.* 2. *v.* 20. dicens: *In magna autem domo non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia, & quidam quidem in honorem: quidam autem in contumeliam*. Item, Matth. 13. Ecclesia comparatur agro, in quo finitur crescere zizaniam cum tritico usque ad messem, idest, consummationem seculi. Unde Chrysostomus, Homil. 22. in Matth. *Ecclesia* (inquit) *media est inter Cœlum, quod est locus tantùm bonorum, & Infernum, qui est locus tantùm malorum: ipsa verò Ecclesia media est, quæ indifferenter bonos, & malos colligit; quod figuratum est in arca Noe, ubi animalia mitia simul erant cum animalibus immitibus*.

XV. Si autem dicas primò. Apostolus, ad *Ephes. 5. v. 27.* vocat Ecclesiam *Non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi;* ergo peccatores maculati peccatis non pertinent actu ad ipsam.

Secundò. Peccatores sunt actu membra Diaboli; ergo non sunt actu membra Christi.

XVI. Respondeo ad primum, ex S. Tho. 3. *p. q.* 8. *a.* 3. *ad* 2. Apostolum loqui non de Ecclesia, quæ hìc militat in terris; sed de ea, quæ triumphavit in Patria, & in Cœlis. Unde Paulus dicit: *Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam:* esse enim gloriosam, & sine maculà est ultimus finis, ad quem perducetur per passionem Christi. Unde S. Augustinus adversùs Donatistas, qui nolebant malos ad Ecclesiam pertinere, & præfatum Pauli testimonium opponebant, ait: *Non sic accipiendum est, quasi jam sit, sed quæ præparatur, ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim, propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie tota dicat:* Dimitte nobis debita nostra.

Ad secundum dico, peccatores fideles esse membra Diaboli, ratione peccati; sed non desinere esse membra Christi, in potentia tamen, vel etiam imperfecta, quousque retinent conjunctionem cum corpore, & cum Capite per fidem. Neque repugnat quòd idem simul sit membrum unius, nempe, Diaboli, ratione unius; & adhuc non desinat esse membrum, imperfectum tamen, Christi, ratione alterius. Pro quo videndus est S. Tho. in 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 2. ubi docet, quod sicut in corpore naturali membra quadrupliciter uniuntur. Primò, secundùm conformitatem naturæ. Secundò, per colligationem ad invicem per nervos ac juncturas. Tertiò, secundùm quòd vitalis spiritus, & vires animæ diffunduntur per totum corpus. Quartò, secundùm quòd omnia membra perficiuntur per animam, quæ una est in omnibus membris. Ita hæ quatuor uniones inveniuntur in corpore mystico. Prima, secundùm quòd omnia membra ejus sunt unius naturæ. Secunda, inquantùm colligata sunt invicem per fidem, quia sic continuantur in uno credito. Tertia, secundùm quòd vivificantur per gratiam, & caritatem. Quarta, secundùm quòd in eis est Spiritus Sanctus, qui est ultima corporis mystici perfectio, & sicut anima in corpore naturali. Membra ergo, quæ tertio, & quarto modo uniuntur, sunt membra Christi in actu perfecto; quia à Capite vitæ spiritualis vires percipiunt, & in eis

est

est Spiritus Sanctus, quasi anima vivificans: & tales sunt omnes Justi. Quæ verò solùm primo modo uniuntur, non uniuntur simpliciter; quia illud, in quo uniuntur, non est unum numero simpliciter: & tales sunt omnes homines etiam Infideles. Qui verò uniuntur solùm secundo modo, nempe, per continuationem, & colligationem in uno credito, quales sunt Fideles peccatores; pertinent quidem ad corpus Ecclesiæ, inquantùm continuantur per fidem, quæ facit unionem materialem: sed quia non continuantur per caritatem, quæ in hoc corpore est quasi forma, non possunt dici membra propriè, nisi sicut membrum aridum, & in potentia, actu tamen mortuum.

XVII. Ex his colligitur etiam contra Calvinum non esse distinguendam duplicem Ecclesiam: unam visibilem, in qua sint mali mixti cum bonis; aliam invisibilem, in qua sint soli Electi. Hoc enim rejecimus, *Tom. 1. de Vera Ecclesiâ, cap. 10. §. 2.* præcipuè ex doctrina S. Augustini. Ibi dictis addo ea, quæ, *Tract. 61. in Joann.* observat in Juda, de quo ait Christus: *Unus ex vobis tradet me* (Joan. 13. v. 21.) & ait: *Quomodo est verum, quod protestatus est Dominus, & dixit*: Unus ex vobis: *Si verum est, quod ait idem ipse in Epistola suâ, cujus est hoc Evangelium*: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis? (1. Joann. 2. v. 19.) Cui respondet: *Utrumque verum est, & ex nobis, & non ex nobis: secundùm aliud ex nobis, secundùm aliud non ex nobis: secundùm communionem Sacramentorum, ex nobis; secundùm suorum proprietatem criminum, non ex nobis.*

XVIII. Colligitur tandem: Cathecumenos, etiam priusquam Baptismum suscipiant, si habeant fidem, & caritatem, esse actu membra Christi; quia actu receperunt ab ipso fidem, & alia dona. Licèt enim ad Ecclesiam non pertineant, secundùm gubernationem visibilem, ad quam necessariò requiritur actualis susceptio Baptismi; spectant tamen ad Ecclesiam, secundùm interiorem sanctitatem, & virtutem, quâ conjunguntur Christo.

XIX. Dico tertiò. Omnium viatorum, qui non habent fidem, Christus non est actu Caput, sed solùm in potentia. Ita S. Thom. *in 3. dist. 13. q. 2. a. 2. quæst. 2.* his verbis: *Homines igitur Infideles non pertinent ad unionem corporis Ecclesiæ, secundùm quòd est unum simpliciter: & ideo respectu horum Christus Caput non est, nisi in potentia, secundùm scilicet, quòd sunt unibiles corpori.* Probatur. Nam, ex dictis cum Sancto Thoma, non est actu membrum, quod non conjungitur actu; neque cum aliis illius corporis membris continuatur aliquo ex dictis modis, nec à capite influxum vitalem recipit: at Infideles non conjunguntur cum aliis membris, neque in uno objecto amato, neque in uno credito: neque à capite Christo influxum aliquem vitæ corporis ejus recipiunt, nisi remotè; ergo non sunt actu &c.

Dixi *nisi remotè*. Quia licèt Infideles ex meritis Christi recipiant quasdam inspirationes, & motus supernaturales, quibus interiùs, vel exteriùs vocantur ad fidem, & legem Evangelicam, ut ostendimus, *Tom. 3. in 1. p. Tract. de Volunt. Dei Qu. 2. Dub. 3. §. 5.* quia tamen hæ inspirationes sunt ex eorum duritie valdè remotæ ad finem supernaturalis vitæ, non faciunt membrum in actu. Ad eum modum, quo etiam in naturalibus alimentum dum calefit à stomacho, & digeritur; licèt participet aliquam virtutem à calore vitali, non tamen adhuc dicitur ullo modo membrum, aut pars corporis viventis: sed solùm est in via, & dispositione, ut in carnem convertatur, & fiat actu pars, seu membrum.

XX. Cùm autem dixi, Infideles, esto non sint membra Christi in actu, esse tamen in potentia; non sum locutus de potentia purè logicâ, seu tantùm

tùm obedientiali; sed morali, & secundùm potentiam, & legem ordinariam Dei: quia scilicet, virtus Christi sufficiens est ad salutem totius humani generis, & nemini ex parte sua deest. Et rursus: quia in ipsis est liberi arbitrii libertas, & vertibilitas, ut docet S. Tho. 3. *p. qu.* 8. *a.* 3. *ad* 1. quâ possunt ab infidelitate ad fidem transire, & sunt in statu, quo viâ ordinariâ possunt eis applicari Evangelii prædicatio, & Sacramenta. Hoc autem dixi, ut appareat differentia inter Infideles viatores, & Damnatos. Quia hi, estò possint de potentia Dei absolutâ converti, sicut & Dæmones; tamen de lege ordinariâ incapaces sunt. Tùm quia: in termino, & obstinati non habent liberum arbitrium vertibile. Tùm quia: illis applicari nequeunt remedia à Christo instituta.

XXI. At dices. Si Infideles tantùm in potentia participant influxum Christi; ergo Christus non erit actu Caput illorum, sed solùm in potentia: eo modo, quo Rex Hispaniæ nullo modo dicitur Caput Turcarum, etsi Turcæ aliquando possint ad obedientiam ejus reduci.

Respondeo, concedendo conf. Si sumatur caput strictè, ut dicit actualem unionem membrorum cum ipso: negando tamen, si sumatur caput sub generali ratione, prout habet quidquid ad esse, & constitutionem capitis requiritur. Estò igitur Christus non sit Caput Infidelium in exercitio, quia ipsi Infideles actu non sunt uniti ipsi, ut Capiti; est tamen absolutè Caput ex parte sui. Tùm quia: est absolutè potens influere in illos, ac eos facere sua membra; & absque ulla sui mutatione omnes sibi unire, si velint ipsi conjungi. Tùm quia: interdum etiam in eos influit, immittendo cogitationes, ac motus supernaturales, quibus eos ad sui fidem, & amorem trahat. Et ideo speciali ratione potest dici Caput Infidelium, quàm Rex Hispaniæ Caput Turcarum. Eò vel maximè: quòd Christus pro omnibus passus est, quantùm ad sufficientiam obtulit pretium pro omnibus, & quantùm ex se est, vult omnes salvos fieri.

XXII. Ex hucusque dictis sequentia resolvuntur. Primò: pueros in Limbo detentos, nullo modo esse membra Christi; quia licèt in illis nullus sit actus, vel affectus malus, in illo tamen statu non sunt participes effectus redemtionis Christi: neque sunt in potentia, ut secundùm legem Dei ordinariam aliquid vitæ supernaturalis participent.

XXIII. Secundò resolvitur: pueros in matris utero existentes, statim ac vivere incipiunt, dici posse membra Christi in potentia; quia sunt in statu, quo illis de lege ordinariâ possunt applicari effectus passionis Christi: quamvis aliquando morte, vel aliâ causâ impediantur, ne ad hoc perveniant.

XXIV. Tertiò resolvitur: Infideles amentes posse dici membra Christi in potentia; quia secundùm legem ordinariam possunt baptizari, & fieri membra Christi. Unde libertas arbitrii, in qua S. Tho. hac *q.* 8. *a.* 3. *ad* 1. fundat potentiam Infidelium, ut sint membra Christi, non est necesse, ut in omnibus actu salvetur: sed sat est, ut sint in statu, in quo per se habeant arbitrii libertatem, & vertibilitatem, eique possit ab alio liberè applicari Sacramentum fidei.

XXV. Quartò resolvitur: Patres, qui erant in Limbo, fuisse actu membra Christi, & participasse actu virtutem redemtionis. Idem dicendum est de animabus in Purgatorio existentibus. Istæ enim (sicut erant illi) sunt confirmatæ in gratia, & caritate. In utrisque ponit S. Thomas fidem, & spem, *in* 4. *dist.* 45. *q.* 1. *a.* 1. *qu.* 3. quia hæc non excluduntur, nisi per visionem beatam, quæ utrisque deest. Patres tamen, qui erant in Limbo, quibus nihil purgandum supererat, erant quasi in termino.

no. Animæ verò, quæ purgantur, quia non adhuc expeditæ à satisfactione, quodammodo censentur esse adhuc in statu viæ, ut docet D. Tho. citato loco, *q.* 2. *a.* 1. *qu.* 2. *ad* 3. ideoque reduci possunt ad statum viatorum, & sunt membra Christi quodammodo sicut viatores.

XXVI. Quintò, resolvitur contra Calvinum, aliosque volentes, solos Prædestinatos esse membra Christi: Reprobos viatores posse esse membra Christi. Quia licèt Deus illos oderit, ob peccata prævisa, & finalem eorum impœnitentiam; interdum tamen, secundùm præsentem justitiam, possunt uniri Christo per fidem, imò etiam per caritatem: & tunc, secundùm præsentem justitiam, sunt actu membra Christi. Eò vel maximè, quòd licèt in finem sint damnandi, & reprobandi; influxus tamen vitæ supernaturalis fidei, & caritatis, quem per Christum recipiunt, per se, & ex intentione Dei, & Christi, qui vult omnes salvos fieri, ordinatur ad spirituale eorum bonum; sed ex eorum malitia convertitur illis in malum: quam malitiam, etsi Deus prævideat, non tenetur tamen eam vitare, aut impedire.

XXVII. Tandem resolvitur: Schismaticos purè tales esse adhuc membra, licèt imperfecta Ecclesiæ, & Christi. Quia schisma estò destruat caritatem, per se non destruit fidem; neque est vitium pertinens ad intellectum, sed ad voluntatem.

Excommunicati quoque, quamvis ab Ecclesia separentur, quoad exteriorem communicationem cum aliis Fidelibus, & participationem Sacramentorum; quia tamen verè retinent fidem, imò aliquando etiam in gratia, & caritate interiùs esse possunt: ideo possunt actu recipere influxum à Christo, & membra illius esse.

Hæretici autem nullo modo sunt actu membra Christi, aut Ecclesiæ propter rationes de aliis Infidelibus supra allatas. Sed hæc meo Canditato satis.

DUBIUM IV.

An Christus sit Caput Angelorum?

§. V.

Præmittuntur quæ Certa sunt.

I. CHristum, quatenus Deus est, Caput esse Angelorum, nemo unquam dubitavit. An verò fuerit etiam Caput illorum, quatenus homo *specificativè*, idest: An in ipsa humanitate habeat hanc dignitatem, & per eam munus Capitis exerceat; quidam dubitavere, moti hoc fundamento. Quia caput debet esse homogeneum cum membris: Christus autem, ratione humanitatis, non est homogeneus, quia non est ejusdem naturæ specificæ cum illis.

II. Ut certum tamen habendum est, Christum, ut hominem, esse Caput Angelorum. Id enim colligitur ex Paulo, ad *Ephes.* 1. *v.* 20. & 21. ubi dicit, quod Pater constituit eum (Christum) *Ad dexteram suam in cælestibus supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit Caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ejus.* Quæ de Christo, ut homine, esse accipienda, constat. Primò: quia ibi loquitur de Christo à mortuis excitato, & ad dexteram Patris exaltato. Secundò: quia Christus, quatenus Deus, non dicitur constitutus à Deo Caput; sed est auctoritativè, & naturaliter, sicut est Pater, & Spiritus Sanctus. Idem dicit, ad Coloss. 2. v. 9. *Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter..... qui est Caput omnis Principatus, & Potestatis.*

III. Ratio etiam adest, ex S. Th. 3. *p. q.* 8. *a.* 4. Ubi est unum corpus multitudinis, ibi est unum Caput: sed corpus Ecclesiæ mysticum non solùm

consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis: multitudo enim, quæ constituit corpus Ecclesiæ, ordinatur ad unum finem per diversos actus, & officia, nempe, ad fruitionem æternæ gloriæ; ad quam manifestum est ordinari tùm homines, tùm Angelos; ergo huic corpori est assignandum unum Caput: sed hoc aliud esse non potest, nisi Christus; ergo &c. Min. subsumta probatur. Nam Christus propinquiùs se habet ad Deum, & perfectiùs participat dona ipsius, quàm homines, & Angeli, Jo. 1. *Plenum gratia, & veritatis*. Constitutus à Deo super homines, & Angelos, ut dicebamus ex Paulo, ad Ephes. 1. & Coloss. 2. & insuper, Philipp. 2. v. 10. *Ut in nomine Jesu omne genuflectatur, Cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Angeli quoque sunt mobiles à Christo, in ordine ad finem supernaturalem; illuminat enim eos de multis, mittit eos in nostrum ministerium; eos judicat, & causat in eis gloriam, saltem accidentalem, ut dicemus.

IV. Fundamentum autem oppositæ sententiæ nullum est. Nam, ut ait S. Th. hoc a. 4. ad 1. *Influentia Christi super homines principaliter quidem est, quantùm ad animas, secundùm quas homines conveniunt cum Angelis in natura generis, licèt non in natura speciei: & ratione hujus conformitatis potest dici Christus Caput Angelorum.* Neque enim oportet, ut Caput spirituale, & mysticum sit ejusdem speciei in esse naturæ cum omnibus membris. Nam Diabolus est Caput malorum hominum, & Deus, ut Deus, est Caput hominum, & Angelorum; & tamen non sunt ejusdem speciei. Sufficit ergo, ut conveniant in gradu intellectuali, & in fine, nempe, beatitudine, ad quem tendunt; & in hoc conveniunt naturæ Angelorum, & hominum, quæ in ordine ad supernaturalia quasi ejusdem speciei sunt: & hoc modo Christus dicitur Caput hominum, & Angelorum, eum quibus convenit in vita supernaturali gratiæ, & gloriæ, & in quos istam influit modo infra explicando. Est autem ejusdem speciei vita gratiæ in Christo, & in Angelis: unde Christus dici debet Caput Angelorum, quamvis non ita propriè, nec eodem modo, sicut hominum, ut ait S. Th. in 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1.

V. Supposito igitur, quòd Christus sit Caput etiam Angelorum, restat inquirendum (& in hoc major est difficultas) quid receperint à Christo Capite Angeli: an solùm gratias aliquas, & illustrationes accidentales: an verò etiam gratiam, & gloriam essentialem. Et quia eadem difficultas est de gratia collata Adæ in statu innocentiæ; ideo de utrisque sub eodem titulo controvertitur, non solùm inter Discipulos S. Thomæ, & Extraneos, sed etiam in eadem Scholâ S. Thomæ: ideo quid probabilius, & conformius menti Angelici Præceptoris judicemus, sequenti Assertione aperiemus.

§. II.

Resolutio Dubii.

VI. Dico. Probabilius, & proximius menti S. Thomæ videtur, Christum Caput non influxisse in Angelos justificationis gratiam, & gloriam essentialem: & proinde Angelos non fuisse justificatos ex fide in Christum, nec gloriam assecutos ex meritis ejus. Idem dicendum de Adamo in statu innocentiæ, conformiter ad ea, quæ statuimus, *Tract. de Incarn.* nempe, Christum non venturum, si Adam non peccasset.

Unde arguo sic. In illos tantùm gratiam, & gloriam essentialem influit Christus, ut Caput, pro quorum salute venit, passus, ac mortuus est: non enim gratiam habuerunt quotquot habuerunt, nisi à Christo, ut Mediatore pro peccato, & mediis ejus meritis, in Passione, Morte, & Sacrificio Crucis consummatis, juxta illud, Hebr.

Hebr. 10. v. 14. *Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos:* atqui Christus non venit propter Angelos, nec propter Adamum innocentem; nec pro Angelis, aut pro Adamo innocente Mediator est factus, passus, mortuus &c. ergo &c. Min. prob. primò. Nam, ut supra citato loco, Christus ita venit, ut nos redimeret à peccato originali; ut, eo non existente, non venisset: non existente autem originali peccato, adhuc Adam innocens, & Angeli justificati fuissent. Secundò. Christus mortuus est pro mortuis, dicente Paulo, 2. Cor. 5. v. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt.* Angeli autem, & Adam innocens mortui non erant. Tertiò. Quia Scripturæ dicunt, *Hebr.* 2. *à v.* 11. quòd *Qui sanctificat, & qui sanctificantur, vocantur à Christo fratres; & quia pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse* (Christus) *similiter participavit carni, & sanguini:* sed Angeli non sunt hoc modo fratres Christi, neque communicant carni, & sanguini cum Christo; ergo non sunt ex meritis Christi sanctificati.

Hinc Paulus, ibi *v.* 16. subjungit, quod quia Angeli non communicaverunt carni, & sanguini, nec eguerunt liberatore: *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.* Is autem apprehendere dicitur, qui insequitur fugientem, & tenet. Unde S. Th. in dictum caput 2. Lect. 4. *Signanter verò dicit* Apprehendit; *quia illud propriè dicitur apprehendi quòd fugit. Non solùm autem ipsa natura humana fugiebat à Deo, sed etiam ipsi Filii Abrahæ, Zachariæ 7.* Averterunt scapulam &c. Hanc hominis fugientis similitudinem adumbravit Christus ipse, *Matth.* 18. *v.* 12. illâ parabolâ pastoris, qui relictis nonaginta novem ovibus (idest relictis in Cœlo Angelis, ut exponunt Patres) insecutus est centesimam, idest, hominem, quæ perierat, ut eam apprehenderet. Et hac ratione Angelus, *Lucæ* 2. *v.* 11. nuntians pastoribus Christum natum: *Evangelizo* (inquit) *vobis gaudium magnum.... Quia natus est vobis* (non nobis) *hodie Salvator.*

VII. Scio, Responderi, ex dictis solùm inferri, Christum non esse Redemtorem, nec esse mortuum pro Angelis: non tamen, quòd in ipsos gratiam, & gloriam non influxerit.

Sed contra primò. Nam si Angeli ex meritis Christi gratiam accepissent; dici deberent à Christo redemti, saltem per modum præservationis, ne in peccatum laberentur: sicut B. Virgo, estò non contraxerit peccatum originale; quia tamen ex meritis Christi fuit præservata, ne illud contraheret, dicitur à Christo redemta: at Angelos fuisse ullo modo à Christo redemtos non videtur verum. Unde malè audiit apud Catholicos Origenes; quia asseruit Christum esse passum etiam pro Dæmonibus; ergo &c. — Secundò. In eos solos influit gratiam, & gloriam Christus, pro quibus est passus, vel per ordinem ad eos, pro quibus est passus; ergo si non est passus pro Angelis, si gratia, & gloria Angelorum nil confert iis, pro quibus est passus; gratiam, & gloriam essentialem in Angelos Christus non influit. Ant. probatur. Quia merita Christi fuerunt pœnalia, & satisfactoria, & redemtiva: fuerunt enim per Passionem, & Mortem.

VIII. Quare, hac ratione sic positâ, refellitur contrariæ opinionis instantia; nempe, quòd Christus meruit sibi gloriam corporis per Passionem, & Mortem suam; nec tamen se redemit, nec pro se est mortuus: — Et rursus: in nostra opinione Christus meruit Angelis, saltem quasdam gratias accidentales: & tamen non concedimus, quòd pro Angelis mortuus sit, aut pro eis satisfecerit.

Refellitur, inquam. Gloriam enim sui corporis voluit Christus habere per meritum: quia licèt hoc non conduceret ad redemtionem suam, conducebat tamen ad redemtionem nostram,

 quam

quam Passione suâ erat promoturus, quamque, si habuisset gloriam in corpore, non perfecisset. Gratiam quoque, & gloriam accidentalem meruit Angelis propter nos: crescit enim Angelis gaudium accidentale ex glorificatione hominis, quâ ruinæ Angelorum reparantur; gaudent de conversione peccatoris, Lucæ 15. v. 10. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente*. Mittuntur à Christo in ministerium nostrum, *Hebr. 1. v. 14.* ubi de Angelis dicitur: *Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis?* Unde hæc, quæ ad humanam salutem conferunt, benè potuerunt, & possunt esse ex meritis Redemtoris. At gratia, & gloria essentialis Angelorum, neque est effectus Christi Redemtoris, quia Angeli non sunt redemti; neque Christum supponit, sed omnino antecedit, ut dicimus, neque servit fini redemtionis: & ideo ex meritis Christi esse non potuit.

IX. Secundò probatur Assertio. Si gratia, & gloria essentialis fuisset primò collata Angelis ex meritis Christi (idem dico de gratia primò collatâ Adæ) futurum utique erat meritum Christi ante peccatum Adæ: unde etsi status innocentiæ perseverasset, & Adam non peccasset, Filius Dei supponeretur venturus in carne: sed hoc supra negavimus; ergo &c. Major probatur. Si gratia fuisset Angelis, & Adamo innocenti data ex meritis Christi; ergo meritum Christi fuisset priùs in mente divinâ in genere causæ efficientis moralis, quàm gratia Angelorum, & Adami; ergo fuisset in mente divinâ decretum mittendi Christum ante prævisionem peccati Adami, & consequenter independens à peccato Adami. Quia id, quod est prius in genere causæ efficientis moralis, in quo genere est prius meritum Christi, est prius, ac independens in omni genere causæ.

X. Si dicas: decretum Incarnationis ita præcessisse decretum permissivum peccati; ut cùm hoc habuerit indespensabilem connexionem: adeo ut istius effectu non secuto, nec illius effectus sequeretur. Cùm enim decretum Incarnationis fuerit de mittendo Christo, ut Redemtore, necessariò inferebat decretum permissivum peccati: nam absque peccato non est redemtio. Quemadmodum licèt decretum dandi gloriam sit prius decreto dandi merita; quia tamen est decretum de danda gloriâ, ut coronâ, necessariò infert decretum electivum meritorum; quia absque meritis non est corona: *Non enim coronabitur nisi*, qui *legitimè certaverit*, ait Paulus, *2. ad Tim. 2. v. 5.*

XI. Contra insto. Nescio enim capere, quomodo decretum Incarnationis fuerit de Christo, ut Redemtore, & quòd fuerit priùs, quàm fuerit prævisum peccatum. Decretum enim mittendi medicum supponere debet prævisum morbum; & decretum mittendi Redemtorem supponere debet prævisam captivitatem. Unde Scotus, qui supponit Christum volitum ante peccatum; dicit, eum tali decreto fuisse volitum, non ut Redemtorem, sed ut Legislatorem, Judicem, Glorificatorem: & consequenter in carne impassibili, & in hac venturum, etiamsi Adæ peccatum non extitisset. Et ratio est. Quia decretum supponere debet suum motivum: atqui motivum decreti mittendi Redemtorem est liberatio à captivitate; ergo supponere debet captivitatem. Nec est simile de decreto dandi gloriam. Nam, ut docuimus cum S. Th. *Tract. de Prædest. Q. 3. Dub. 3. §. 8.* gloria est finis, merita autem sunt media ad istum finem: omnis autem ordinatè valens, priùs vult finem, deinde media, quia media sunt in intentione effectus finis: sic in Medico voluntas dandi medicinam est effectus voluntatis sanandi infirmum. At peccatum, & captivitas non est medium ad redemtionem, sed materia supponenda, & tollenda per redem-

redemtionem: undè voluntas redimendi debet supponere captivum, sicut voluntas sanandi supponere debet infirmum, & infirmitatem.

Rursus insto. Si decretum mittendi Christum fuit pro omni priori de Christo, ut Redemtore; ergo omnis gratia habenda per Christum fuit redemtiva: sed gratia collata Angelis, & Adæ innocenti non fuit gratia redemtiva; ergo non fuit data per Christum.

XII. Nec replicès: gratiam datam per Christum fuisse quidem per se, & ex natura rei redemtivam; sed ex divina institutione ordinatam secundariò ad Angelos, estò non indigos redemtione. Sicut licèt Christus fuerit per se primò intentus, ut Redemtor, ex consequenti tamen venit, ut Legislator, & Judex.

Nam cùm Scriptura semper nobis proponat gratiam Christi, ut redemtivam; non video, quomodo detur locus, ut secundariò fuerit ordinata ad influendum in eos, qui gratiam habuerunt ante peccatum, & ideo non egebant redemtione. Neque obstat id, quod pro exemplo affertur. Venit enim Christus ut Legislator, & Judex; sed hominum, quos redemit, non autem Angelorum, quos non redemit: in hos enim non influit Christus, nisi quatenus serviunt fini redemtionis.

XIII. Quòd autem hæc opinio sit magis consona menti S. Thom. suadeo. Quia, primò: meliùs concordat ejus doctrinæ, quod unicum, & adæquatum motivum veniendi Christo fuerit remedium peccati; & consequenter, quòd decretum veniendi sit posterius decreto permissivo peccati, & multò magis decreto dandi gratiam, & gloriam Angelis, & primam gratiam Adamo innocenti.

Secundò: quia hoc varjis in locis videtur docere. Nam in 2. *dist.* 9. *q.* 1. *a.* 8. *ad* 2. docet, quòd meritum hominis est efficacius, quàm meritum Angelorum. Et inter alias hanc rationem assignat: *Inquantùm merita nostra efficaciam habent ex meritis Christi, cujus gratia est quodammodo infinita: Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. Hebr.* 2. Idem docet in 3. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1. Ubi ostendens, Christum non esse ita propriè Caput Angelorum, sicut hominum, quantùm ad influentiam, ait: *Quia non influit Angelis removendo prohibens, aut merendo gratiam, aut orando pro eis; quia jam beati sunt: sed in his, quæ ad actus hierarchicos pertinent, secundùm quòd unus Angelus illuminat alium, purgat, & perficit... hoc enim multò eminentius à Christo recipiunt.* Item Q. 29. *de Verit. a.* 7. *ad* 5. cùm sibi objecisset: *Sicut Christus est Caput hominum, ita & Angelorum: Angelis verò non meruit: ergo nec hominibus.* Respondet: *Ad quintum dicendum: quòd sicut mereri est viatoris; ita nonnisi pro viatore aliquis mereri potest: quia oportet, ut ei, pro quo quis meretur, aliquid desit eorum, quæ sub merito cadunt. Angeli autem non sunt viatores, quantùm ad præmium essentiale: & ideo quantùm ad hoc nihil eis meruit. Sunt autem aliquomodo viatores respectu præmii accidentalis; inquantùm nobis ministrant, ad quod valet eis meritum Christi. Unde dicitur, Ephes.* 1. *Quòd per eum restaurantur, quæ in Cœlis, & quæ in terra sunt.*

Scio opinionis contrariæ Patronos dicere, S. Thomam in Summa mutasse sententiam. Sed hoc esse falsum ostendemus infra, respondendo ad ea, quæ objicientur.

XIV. Probatur ultimò hac ratione. Si Angeli essent justificati per Christum, non essent glorificati ante Christum: sed Angeli fuerunt glorificati ante Christum; ergo &c. Maj. prob. ex Apostolo, *Hebræor.* 11. qui probat, antiquos Patres ex eo, quòd per Christum erant adducendi in gloriam, non accepisse gloriam, aut gratiam consummatam, usque dum Christus eam non fuit consequutus.

§. III.

§. III.

Solutio Objectionum.

MUlta sunt, eaque non levia, quæ contrariæ opinionis probabilitatem ostendunt. Ea igitur proferemus, ac solvemus, relinquentes cuique liberum, pro utralibet opinione judicium ferre.

XV. Primò objicitur Scriptura. Tùm ex illo *ad Ephes.* 1. ubi dicitur, *v.* 10. quòd Deus Pater proposuit *Instaurare omnia in Christo, quæ in Cælis, & quæ in terra sunt in ipso.* Et ad Coloss. 1. v. 20. *Pacificans per sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in Cælis sunt. Et Apoc.* 12. *v.* 11. descripto prælio magno in Cœlo inter bonos, & malos Angelos, dicitur: *Et ipsi*, idest boni, *vicerunt eum* (draconem) *propter sanguinem agni.*

Rursus: *Hebr.* 2. *v.* 10. legitur: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare.* Hi autem, quos Christus in gloriam adduxerat, priusquam per passionem consummaret, homines esse non poterant: quia ante illum nemo hominum intravit in gloriam; ergo fuerunt Angeli.

Præterea: Rom. 5. v. 15. *Si enim unius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Sed gratia Jesu Christi in plures non abundasset, quàm delictum Adæ, si ad solos homines, & non ad Angelos se extendisset; ergo &c.

XVI. Respondeo ad singula. Ad primum. ex S. August. *in Enchiridio, c.* 61. *&* 62. ubi exponens verba Pauli: *Pro nobis omnibus tradidit illum*, hæc habet: *Non enim pro Angelis mortuus est Christus. Sed ideo etiam pro Angelis fit, quidquid hominum per ejus mortem redimitur, & liberatur à malo: quoniam cum eis quodam modo redit in gratiam post inimicitias, quas inter homines, & sanctos Angelos peccata fecerunt, & ex ipsa hominum redemtione ruinæ illius angelicæ detrimenta reparantur...... propter hoc ait Apostolus:* Instaurari omnia in Christo, quæ in Cœlis sunt, & quæ in ipso. *Instaurantur quippe, quæ in Cælis sunt; cùm id, quod inde in Angelis lapsum est, ex hominibus redditur. Instaurantur autem, quæ in terris sunt cùm ipsi homines, qui prædestinati sunt ad æternam vitam, à corruptionis vetustate renovantur.*

Ac sic per illud singulare Sacrificium (& per hoc respondet ad illud Pauli, ad Colos. 1.) *in quo Mediator est immolatus, quod unum multa in lege victimæ figurabant, pacificantur cœlestia cum terrestribus, & terrestria cum cœlestibus. Quoniam sicut idem Apostolus dicit...* Pacificans per sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris sunt, sive quæ in Cœlis.... *Quomodo enim pacificantur cœlestia, nisi nobis, idest, concordando nobiscum? Nam ibi semper est pax, & inter se universis intellectualibus creaturis, & cum suo Creatore.* Ex quibus S. Augustini verbis patet, præfata Apostoli verba indicare, Christum non esse auctorem gratiæ, & gloriæ essentialis Angelorum: sed tantùm Reparatorem ruinæ Angelorum per hominis redemtionem; & pacis Reconciliatorem Angelos inter, ac homines.

XVII. Ad id, quod dicitur ex Apoc. 12. dico, ly *Vicerunt per sanguinem Agni*, referendum esse, non ad Angelos bonos, sed ad homines. Nam post descriptum prælium inter Angelos bonos, & malos, subjungit Joannes, quòd Draco cum Angelis suis malis, qui *Seducit universum Orbem, projectus est in terram.* Inde audita est vox dicentium cum gaudio: *Projectus est accusator fratrum nostrorum* (quibus Angeli vocant homines *fratres*) & postea subditur: *Et ipsi* (homines) *vicerunt eum propter sanguinem Agni.*

Nam

Nam continuò subditur: *& non dilexerunt* (homines in locum Angelorum prædestinati) *animas suas usque ad mortem*. Homines autem, non Angeli, sunt, qui moriuntur.

XVIII. Ad illud, *Hebr.* 2. dico, vel ibi loqui Paulum de Christo, ut Deo, & Filio Dei; præmittit, enim: *Eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat*. Certum est autem, per Filium Dei, per quem omnia, etiam Angelos fuisse in gloriam adductos — Vel si loquatur de Christo, ut homine, dico cum S. Thoma, super illud caput, L. ct. 3. *Qui adduxerat*, idest, *Qui adducendos praordinaverat*. Hos autem filios præordinatos ad gloriam adducendos, esse homines, patet ex sequentibus; subdit enim: *Auctorem salutis eorum per passionem consummare*. Et postea: *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare ... Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit: unde debuit per omnia fratribus assimilari*.

XIX. Ad ea verò, quæ idem Paulus dicit, *Rom.* 5. plures explicationes affert S. Tho. ibi, *Lect.* 5. quibus ostendit, quomodo gratia Christi abundaverit in plures, etsi Angelos non justificaverit. Eligo eam, quam dat Sanctus Augustinus, *l.* 1. *de Peccat. meritis*, *c.* 11. nimirum, quòd gratia Christi abundavit in plures, quàm Adæ delictum: *Adam quippe ex uno delicto suo reos genuit. Christus autem etiam quæ homines delicta propria voluntatis ad originale, in quo nati sunt, addiderunt, gratiâ suâ solvit, atque donavit*.

XX. Objiciuntur secundo Patres. S. Augustinus, Tract. 72. in Joan. *Sed & in Cœlis Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates, Archangeli, Angeli, opera sunt Christi*.

S. Hieronymus, *ad Ephes.* 1. quærens, cur Angeli, Throni .... & Virtutes cæteræ, quæ numquam fuerunt contrariæ Deo, Christo subjiciantur, ait: *Potest itaque respondert, quòd absque peccato nullus sit; & sydera ipsa non sunt munda coram Deo, omnisque creatura pavet Creatoris adventum: Unde & Crux Salvatoris non solùm ea, quæ in terra, sed etiam ea, quæ in Cœlis erant, purgasse perhibetur*.

S. Bernardus, *Serm.* 22. *in Cantica*, exponens illa verba, 1. *Cor.* 1. Qui factus est nobis à Deo sapientia, justificatio, sanctificatio, & redemtio; dicit, hæc quatuor fecisse Angelis Christum Jesum: exponens autem quo pacto fuerit illis Redemtor, ait: *Detinendo illos, & præservando, ne laberentur in peccatum*.

XXI. S. Thomas etiam favere videtur in illud, *Jo.* 1. De plenitudine ejus omnes accepimus; ubi dicit, Lect. 10. quòd *Plenitudo gratia, quæ est in Christo, est causa omnium gratiarum, quæ sunt in omnibus intellectualibus creaturis*. Idem asserit, in hac *qu.* 8. tùm *art.* 1. ubi sinè ullà restrictione dicit, quòd Christus *Virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ*. Et *Art.* 4 docet, Ecclesiam, cujus Christus est Caput, non solùm constitere ex hominibus, sed etiam ex Angelis: & quòd *De ejus influentia non solùm homines recipiunt, sed etiam Angeli*. Quod repetit ibi ad primum. Tum etiam *qu.* 7. præcedente, *art.* 9. dixerat, Datam Christo esse plenitudinem gratiæ; quia illi data est, ut universali principio, in genere habentium gratiam.

XXII. Respondetur. S. Augustinum, vel loqui de Christo, quatenus Verbum Dei est: sic enim Angeli, & omnia sunt opera ejus. Vel si loquitur de Christo, ut homo est; velle, Angelos esse opera Dei, quia in illos etiam influit aliquas accidentales gratias, non tamen primam gratiam, & gloriam essentialem: hoc enim apertè negat, ut supra vidimus.

XXIII. Quoad S. Hieronymum, probare non possum audaciam Patris Vazquez, qui ait, *Disp.* 49. *cap.* 5. testimonium S. Hieronymi nihili faciendum esse, eò quòd contineat manifesta-

nifes-

nifestum errorem contra fidem. Indignum enim est talia de tanto Patre sentire, & scribere: eò vel maximè, quòd eum possumus interpretari. Dum enim dicit, quòd absque peccato nullus sit, non accipit peccatum pro defectu voluntatis, & culpæ, sed pro defectu naturæ; quo sensu dicit, quòd sydera ipsa non sunt munda coram Deo, vel Intelligentiæ; cùm etiam in Angelis coram Deo defectus appareant, puta, nescientiæ aliquorum, de quibus indigent illuminari, à quo defectu per Crucem Salvatoris purgari perhibentur. Unde super *Caput* 1. ejusdem Epistolæ, ait, eatenus sanguinem Christi purgasse quæ in Cœlis sunt, quatenus *Cœlestia*, *& terrena copulavit*; nimirum, infundendo gaudium accidentale Angelis ex ruinarum suarum reparatione per hominum societatem.

XXIV. De S. Bernardo dico, eum fortè fuisse in contraria opinione, à qua nos recedimus, ut aliis Patribus adhæreamus. Dici etiam potest, eum loquutum fuisse de Christo, ut Dei Verbum est, non ut est homo. Sic enim dicit: *Qui à principio erat Angelis sapientia, justificatio, sanctificatio, & redemtio*, factum esse nobis ista quatuor in tempore, dum manifestatum est in carne.

XXV. Ad ea, quæ opponuntur ex S. Tho. generaliter dico, S. Doctorem citatis locis velle solùm, gratiam Christi esse gratiam Capitis etiam respectu Angelorum, quod nos supra statuimus. Numquam tamen dixisse, quòd in Angelos influxerit gratiam justificationis, & gloriam essentialem sicut in Prophetas, Patres, & alios homines justos; sed solum gratiam, & gloriam accidentalem illustrationis, gaudii, ut superiùs dictum est.

XXVI. Ut autem appareat, hanc esse genuinam S. Tho. mentem, adeatur 3. *p. q.* 59. *a.* 6. ubi statuit, Angelos subjici judiciariæ potestati Christi, etiam quatenus hominis: tùm ex propinquitate animæ ejus ad Deum; tùm propter humilitatem Passionis; quâ humana natura in Christo meruit exaltari supra Angelos: tùm ratione eorum, quæ operantur circa homines, quorum speciali ratione Christus est Caput.

Ac deinde sic prosequitur: *Subsunt autem judicio Christi. Uno quidem modo, quantùm ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur. Quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum, cui Angeli ministrabant, ut dicitur, Matth.* 4. *& à quo Dæmones petebant, ut in porcos mitterentur, ut dicitur, Matth.* 8. *Secundò, quantùm ad alia accidentalia præmia bonorum Angelorum, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum, secundùm illud, Lucæ* 15. Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente: *Et etiam quantùm ad pœnas accidentales Dæmonum, quibus torquentur, vel hìc, vel recluduntur in Inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. Unde, Marci* 1. Quid nobis, & tibi, Jesu Nazareno? Venisti ante tempus perdere nos. *Tertiò, quantùm ad præmium essentiale bonorum Angelorum, quod est beatitudo æterna, & quantùm ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio æterna: sed hoc* (nota) *factum est per Christum, inquantùm est Verbum Dei à principio mundi*. Et ibi, *ad* 1. dicit, Angelos, *Quoad præmium essentiale, & pœnam principalem* judicio Christi non subesse. Hæc si observassent opinionis adversæ Patroni, non adeo confidenter dicerent, S. Tho. *in* 3. *p.* mutasse sententiam, quam in sententiariis, & disputatis tenuerat.

XXVII. Objicitur tertiò ratione. Cum Deus in principio temporis creavit Angelos, proposuit illis Christum adorandum per fidem, quem propositurus erat re ipsâ colendum futuris temporibus, juxta illud, Hebr. 1. v. 6. *Et cum iterum introducit Primogenitum in Orbem terræ dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei*. Sed nemo adorat Christum, & credit in eum, qui non

non assequatur gratiam, & dona per ipsum; ergo &c.

XXVIII. Confirmatur primò. Secundùm S. Tho. tùm 3. *p. q.* 1. *a.* 3. *ad* 3. tùm 2. 2. *q.* 2. *a.* 7. Adam in statu innocentiæ habuit fidem Christi, & cognovit, ipsum esse venturum. Ex eodem S. Tho. 1. *p. q.* 54. *a.* 1. *ad* 4. Angeli in sua prima justificatione habuerunt fidem Christi: quod docet etiam S. August. *l.* 5. *de Genes. ad lit. c.* 19. S. Bernardus, *Serm.* 27. *in Cantica*; ergo tàm Adam innocens, quàm Angeli fuerunt primò justificati ex fide Christi. Nam justificatio est ex fide; & si in eis erat fides Christi, ex hac justificati fuerunt. Subinfero: ergo fuerunt justificati ex meritis Christi: nam fides Christi innititur meritis Christi.

XXIX. Confirmatur secundò, specialiter de Adamo. Adamus habet modò aliquem gradum gloriæ essentialis correspondentem gratiæ, & merito status innocentis: sed omnis gradus gloriæ collatus Adæ est ex meritis Christi; aliàs dicere cogeremur, esse in gloria Adæ aliquem gradum in meritis Christi fundatum, & alium non; ergo &c. Maj. probatur. Nam in plausibili Theologorum sententiâ, gratia deperdita, & merita per peccatum mortificata reviviscunt, per pœnitentiam, ad eundem gradum, & illis idem gradus correspondebit in gloria.

XXX. Confirmatur tertiò. Fides, & spes, quas habuit Adam in statu innocentiæ, perseverarunt postea in statu reparationis per pœnitentiam: sed fides, & spes, quas habuit Adam postquam egit pœnitentiam, sicut alia dona, quæ tunc habebat, erant ex meritis Christi Redemtoris; ergo &c.

XXXI. Confirmatur quartò. In quo præcipitur alicui, ut fidem suam collocet, præcipitur etiam, ut in eo collocet spem, & amorem; ergo si Deus præcepit Angelis, ut in Christo fidem collocarent, præcepit etiam, ut in eo reponerent spem, & amorem; ergo ex fide, spe, & amore in Christum justificati fuerunt: quia vera justitia est in eo ponere fidem, spem, & amorem, à quo debemus justificari.

XXXII. Respondeo primò, neg. maj. Estò enim Angelis, dum erant viatores, fuerint revelata aliqua Mysteria, quibus præstiterunt assensum per fidem; revelatum tamen non fuit eis Mysterium Incarnationis: ideoque de illo non habuerunt fidem. Verum quidem est, quòd à principio suæ beatitudinis fuit illis revelatum quoad generalia, non quoad omnia. Unde illud Isaiæ 63. v. 1. *Quis est iste, qui venit de Edom*? Et illud Psalmi 23. v. 10. *Quis est iste Rex gloriæ*? Interrogatio est Angelorum inferiorum cupientium de Mysteriis Christi illuminari. Et sic exponitur textus Pauli, Hebr. 1. *Cum iterum introducit Primogenitum in Orbem terræ* (idest introducendum manifestavit) *dicit, adorent eum omnes Angeli Dei*, non viatores, sed jam beati.

Respondeo secundò, juxta dicta *Tom.* 5. *in* 1. *p. Tract. de Angelis, Qu.* 5. *Dub.* 4. §. 2. dato, quòd Angeli, etiam viatores, habuerint fidem in Christum, negando tali fide gratiam, & gloriam Angelos fuisse consecutos. Nam etiam Adamus innocens habuit fidem Christi venturi; & tamen pro illo statu ex meritis Christi gratiam non habuisse ostendemus. Hinc

XXXIII. Ad primam Confirmationem eodem modo respondeo, Adamum innocentem habuisse quidem revelationem de Christo venturo; non tamen de causa proximâ sui adventus, ut supra diximus, ex D. Tho. 3. *p. q.* 1. *a.* 3. *ad* 5. & eum venturum credidisse: hanc tamen fidem nec ipsi, nec Angelis fuisse donum ex meritis Christi collatum. Sola enim fides ex meritis Christi est, quæ est fides in Christum, ut Redemtorem, & proinde supponens Adæ peccatum; non fides illud antecedens, qualis fuit fides Adæ innocentis, & Angelorum.

XXXIV. Ad secundam Confirmationem, vel nego maj. Quia licèt modò gratia deperdita, & merita per peccatum mortificata revivificant, per poenitentiam, ad eundem gradum; quia remanent in divina acceptatione, quâ Deus Christum, ut Mediatorem, & ejus merita acceptavit: hoc tamen non verificatur de gratia collatâ Adæ ante ejus peccatum, & ante Christum volitum, qualis fuit gratia primò collata Adamo. — Vel datâ maj. & min. nego conf. Solùm enim colligitur, quòd gratia, ut recuperata ab Adamo, & ille primus gradus gratiæ ut resurgens, fuerit ex meritis Christi.

XXXV. Ad tertiam Confirmationem eodem modo respondeo. Fides enim Adami, estò ut primò illi collata, non fuerit ex meritis Christi; potuit tamen esse ex Christo ejus conservatio post peccatum: nullum enim est inconveniens, ut eadem res, variato statu, inducat novam dependentiam, quam priùs non habebat.

XXXVI. Ad quartam Confirmationem concessò, quòd Angelis datum fuerit præceptum credendi in Christum; non tamen datum fuit, ut in ipsum crederent, tanquam in causam suæ justificationis; ita ut crederent, se justificandos, & glorificandos per Christum: cùm enim non egerent redemtione, gratiâ Mediatoris non indigebant. Datum ergo fuit eis præceptum credendi in Christum, ut objectum revelatum: sicut nos multa credimus revelata, & credere præcipimur, quæ tamen non sunt ratio nostræ justificationis. Dici etiam potest, datum fuisse præceptum credendi in Christum, per quem ruina Angelorum erat reparanda; gratia hominibus, & ipsis accidentalis gloria, aliaque bona erant conferenda. Sicut enim Adamo innocenti revelatum fuit Mysterium Incarnationis, non revelato ei suo peccato, quod futurum erat adæquatum motivum: ita hoc modo credimus fuisse Angelis viatoribus revelatum.

XXXVII. Objicitur quartò. Quòd Christus influxerit, ut Caput in gratiam, & gloriam essentialem Angelorum, & gratiam Adæ innocentis, pertinet ad majorem excellentiam gratiæ Christi, ad meliorem constitutionem corporis mystici Ecclesiæ, & nullum affert inconveniens; ergo est admittendum. Ant. per singulas partes probatur. Et quidem pro prima constat: quia hoc reddit ejus causalitatem in esse Capitis universaliorem; & facit, ut omnia, & quoad omnia in esse gratiæ ipsi subjiciantur.

Pro secunda etiam parte prob. Cùm enim Angeli, & homines componant unum corpus mysticum ordinatum ad eundem finem; decentius est, ut omnes eodem modo contineantur sub uno Capite: sicut in naturalibus omnia membra ejusdem corporis sub eodem Capite naturali continentur, nec sinè deformitate, ac monstruositate opposítam contingeret. Si enim Christus non esset Caput influens gratiam, & gloriam essentialem in Angelos; jam, quoad hanc gratiam, corpus mysticum Ecclesiæ haberet Caput distinctum à Christo, licèt quoad alias partes Christum haberet Caput: & sic hoc corpus haberet duplex Caput non coordinatum. Tùm etiam: optimus ordo, & dispositio rerum petit, ut, quoad fieri potest, omnia, quæ sunt unius generis, reducantur ad unam causam illius generis, quæ sit prima, & per se talis: cùm ergo gratia Angelorum, ac hominum sint ejusdem generis, videtur decens, ut reducantur in primam in genere gratiæ, quæ sit talis per se, & non per participationem: qualis est gratia Christi, qui est sanctus sanctitate substantiali, & per essentiam.

Pro tertia tandem parte probatur, provocando ad ostendenda inconvenientia, quæ sequerentur.

XXXVIII. Respondeo, neg. absolutè ant. quoad omnes partes. Ad prob. primæ partis dico, perfectionem, & excellentiam Christi exigere, ut ejus

influxus se extendat ad omnia, propter quæ venerat. Cùm autem venerit, non ut justificaret, aut glorificaret Angelos; quia hi prævisi fuerant justificandi, & glorificandi ante prævisionem Christi mittendi: sed ad justificandos, & glorificandos homines lapsos, ad reparandam Angelorum ruinam, ad homines Angelis reconciliandos, aliaque accidentalia Angelis conferenda: ideo perfectio Christo debita solùm petit, ut ad hæc omnia se extendat.

XXXIX Ad prob. secundæ partis dico, omnia membra alicujus corporis mystici debere recipere influentiam à capite illius corporis sub ea ratione, quâ sunt membra illius; non vero sub ea ratione, quâ membra illius non sunt. Angeli autem, ut justificandi, & glorificandi, non sunt membra corporis mystici, cujus Caput est Christus; cùm eorum justificatio, & glorificatio fuerit prævisa, & volita antequam prævisus, & volitus esset Christus, & ejus corpus quod est Ecclesia: & ideo sub hac ratione non receperunt influxum ab ipso, ut homine: *Sed hoc factum est per Christum, inquantùm est Verbum Dei*, ut dicebamus, ex S. Th. 3. *p. q.* 59. *a.* 6.

Addo: ad bonam dispositionem corporis pertinere quidem, ut caput influat in omnia membra; sed non in omnia eodem modo. In naturalibus enim caput in quasdam partes perfectiorem sensum, & motum influit; in quasdam verò imperfectiorem, & quandoque etiam sinè sensu: & tamen respectu horum veram rètinet rationem capitis, quia in omnia influit ad eumdem finem. Ut ergo tota multitudo hominum, & Angelorum dicatur unum corpus, & una Ecclesià sub uno Capite; sat est, ut docet S. Th. hac *q.* 8. quòd ordinetur ad unum finem, qui est gloria divinæ fruitionis; quamvis Caput diversimodè influat in partes istius corporis. Quia ergo redemptio hominum à peccato fuit finis per se intentus in Incarnatione; ideo Christus gratiam & gloriam essentialem influit in homines: in Angelos enim, qui jam erant beati, influit illuminationem, & alia accidentalia dona, quæ sunt effectus consequens Incarnationem, eique serviens.

Ad id, quod additur, dico, omnia quæ sunt in genere gratiæ reduci ad Christum; quia primus est in tali genere, & quia propinquiùs ad Deum accedit: non tamen eodem modo, sed proportionatè ad suam conditionem. Sicque homines, & Angeli in esse gratiæ reducuntur ad Christum: illi, ut accipiant etiam gratiam, & gloriam essentialem; isti, ut gratiam tantùm, & gloriam accidentalem accipiant. Addo: ut aliquid dicatur primum in aliquo genere, satis esse, ut sit exemplar reliquorum, quæ sunt in illo genere, etsi in illa non influat: Christus autem exemplar est totius gratiæ, & sanctitatis, ad quam qui propiùs accedit, sive homo, sive Angelus, gratior est.

Ad prob. tertiæ partis dico, sequi inconvenientia adducta in probationibus nostræ Assertionis. Deinde cùm oppositam opinionem relinquamus probabilem, & solùm asseramus probabiliorem nostram, non dicimus, ex illa sequi inconvenientia; sed solùm magis convenientem principiis S. Thomæ, rationi, & etiam Scripturis esse nostram.

DUBIUM V.

De Christo, ut Mediatore.

§. I.

An esse Mediatorem sit Proprium Christi?

I. Dico. Gratia Christi Capitis est gratia propriè Mediatoris. Ita S. Th. 3. *p. q.* 26. *a.* 2. cujus ratione sic probo: *Ad Mediatoris officium propriè pertinet conjungere*,

gere, & unire eos, inter quos est mediator; nam extremæ uniuntur in medio: sed unire homines Deo perfectivè convenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, secundùm illud 2. *ad Cor.* 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi; ergo *Solus Christus est perfectus Dei, & hominum Mediator, inquantùm per suam mortem humanum genus Deo reconciliavit. Unde cùm Apostolus dixisset* (1. ad Tim. 2. v. 5.) Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus, *subjunxit*: Qui dedit semetipsum redemtionem pro omnibus. Hæc S. Tho.

II. Ex quibus inferri potest: Christum fuisse Mediatorem, & secundùm substantiam, & secundùm operationem. Secundùm substantiam quidem: quia in Christo Deus, & homo substantialiter uniuntur: unione nimirum, non tantùm affectivâ, & morali, sed & substantiali, & personali, ut contra Nestorium ostendimus. Secundùm operationem verò. Primò: quia Mediator tanquam arbiter inter Deum & homines: unde August. *in Psalm.* 103. *Serm.* 4. *num.* 8. loquens de Prophetarum desiderio: *Arbitrum* (inquit) *desiderabant. Quid est arbiter? Medius ad componendam causam. Nonne inimici eramus Dei, & malam causam habebamus adversùs Deum? Quis finiret causam istam malam, nisi ille medius arbiter, qui nisi veniret, misericordia perierat iter?*

Secundò. Quia venit, ut Internuntius sanctitas à Deo leges hominibus annuntians. Unde, Malachiæ 3. v. 1. *Angelus Testamenti*; & ad Hebr. 8. v. 6. *Melioris testamenti Mediator* nuncupatur: ad differentiam Moysis, qui veteris Testamenti Mediator fuerat, secundùm illud; ad Galat. 3. v. 19. Cui data est lex *Ordinata per Angelos in manu Mediatoris*.

Tertiò. Fuit Mediator per orationem, & supplicationem. Unde in Evangeliis legitur sæpiùs orasse Patrem pro nobis: & ad *Rom.* 8. *v.* 34. dicitur, quòd etiam sedens ad dexteram Patris *Interpellat pro nobis*: & 1. Jo. 2. v. 1. dicitur: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum*.

Quartò. Fuit Mediator solvendo, & satisfaciendo, ut supra diximus, ex Apostolo 1. *ad Tim.* 2. cum S. Thoma. Et hoc modo solus Christus est Mediator: nam triplici priori modo etiam Moyses Mediatorem se dicebat inter Deum, & populum, Deutor. 5. v. 5. *Ego sequester, & medius fui inter Dominum, & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus*.

III. Hinc infert S. Thomas, *art.* 1. citato: Quòd *Nihil prohibet, aliquos alios, secundùm quid, dici Mediatores inter Deum, & homines; prout scilicet cooperantur ad unionem hominum cum Deo dispositivè, vel ministerialiter*. Et ibi, *ad* 1. dicit: *Quòd Prophetæ, & Sacerdotes veteris Testamenti dicti sunt Mediatores inter Deum, & homines dispositivè, & ministerialiter; inquantùm scilicet prænuntiabant & præfigurabant verum, & perfectum Dei, & hominum Mediatorem. Sacerdotes verò novi Testamenti possunt dici Mediatores Dei, & hominum, inquantùm sunt ministri veri Mediatoris, vice ipsius salutaria Sacramenta hominibus exhibentes*.

Mediator verò solvendo, & satisfaciendo solus Christus esse potest. Et in hoc sensu dicit Paulus. 1. ad Timoth. 2. v. 5. *Unus enim Deus, Unus & Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus, qui dedit redemtionem semetipsum pro omnibus*. Solus enim ipse solvit Deo pretium, & satisfactionem adæquantem offensam, Deo ab homine irrogatam, de rigore justitiæ, ut suo loco diximus. Ut enim ait Augustinus, in Psal. 95. *Totum emit, qui tantum pretium dedit*. Quibus non excluduntur alii Mediatores, ut moderni hæretici contendunt; sed solùm ostenditur, Christum solum fuisse Mediatorem per solutionem pretii æqualis; alios vero se Mediatores interponere non posse, nisi exhibendo, & applicando pretium erogatum, & merita

ta illius solius Mediatoris, per quem solum mereri, & exaudiri possunt. De quo fusè egimus, in *Vera Ecclesia, Tom. 2. p. 2. a. 14. §. 6. à num. 40*. Et, si Deus dederit, dicemus alibi.

IV. Infert ulterius S. Th. 3.p. citatâ q. 26. a. 1. ad 2. *Quòd Angeli boni, ut August. dicit, l. 9. de Civit. Dei, c. 13. non rectè possunt dici Mediatores inter Deum, & homines*. Cum enim utrumque habeant commune cum Deo, & immortalitatem; nihil autem horum cum hominibus miseris, & mortalibus: quommodo non potiùs remoti sunt ab hominibus, Deoque conjuncti, quam inter utrosque medii constituti? *Dionysius tamen dicit, eos esse medios, quia secundùm gradum naturæ sunt infra Deum, & supra homines constituti; & Mediatoris officium exercent, non quidem principaliter, & perfectivè; sed ministerialiter, & dispositivè. Unde, Matth. 4. dicitur*, quòd Accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

Dæmones autem habent commune cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miseriam. Ad hoc enim se interponit medium Dæmon immortalis, & miser; ut ad immortalitatem beatam transire non sinat, sed perducat ad miseriam immortalem. Unde est sicut malus medius, qui separat amicos.

Christus autem habuit cum Deo beatitudinem, cum hominibus autem mortalitatem: & ideo ad hoc se interposuit medium, ut mortalitate transactâ, & ex mortuis faceret immortales (quod in se resurgendo monstravit) & ex miseris Beatos efficeret, unde nunquam ipse decessit. Et ideo ipse est bonus Mediator, qui reconciliat inimicos. Videndus est etiam S. Doctor, *in 3. dist. 19. q. a. 5. q. 3. ad 2. 3. & 4.* Ubi de Angelis bonis hæc valde notanda asserit: *Illud, quod Angeli nobis à Deo deferunt, quasi medii inter nos, & Deum, non est hoc, per quod Deo conjungimur; quia gratia non est nobis ab Angelis, nec satisfactio: sed illa transfusa conjunctionem præsupponit, vel ad eam præparat. Et ideo ipsi non sunt Mediatores, sed eorum officium sequitur, vel disponit ad officium Mediatoris. Et ideo ipsi sunt ministri Mediatoris.*

De Sanctis verò, *ad 5.* ait: *Quòd aliquis Sanctorum non potest esse Mediator conjungens totam humanam naturam Deo, quamvis unam specialem personam Deo possit conjungere: non quidem merendo ei gratiam ex condigno, sicut Christus fecit; sed ex congruo tantùm, inducendo ad bonum*. Quibus patet, quantum à mediatione Christi distet mediatio cujuscumque creaturæ. Vel enim mediatio propriè non est: vel non est mediatio per se ipsam conjungens hominem Deo, sicut mediatio Christi.

§. II.

An Christus sit Mediator secundùm quòd est Homo, an secundùm quòd est Deus?

V. Quidam ex Veteribus putaverunt, etiam ante Incarnationem, Filium Dei Mediatoris officium exercuisse Deum inter, & homines. Unde Tertullianus, l. 2. contra Marcionem, c. 27. *Profitemur* (inquit) *Christum semper egisse in Dei Patris nomine, ipsum ab initio conversatum, ipsum congressum cum Patriarchis, & Prophetis Filium Creatoris*. Quod repetit, *lib. contra Praxeam, c. 14.* Existimabant igitur, quoties in Sacris Litteris Deus loquutus esse, aut egisse quidpiam legitur, vel Angelus missus, aut legatione functus; hoc à Dei Filio sub Angeli persona, & adspectabili, externâque formâ peractum fuisse. Contra istos,

VI. Dico. Dei Filius ante Incarnationem nullum Mediatoris officium exteriùs exercuit. Probo. Tùm quia: illi, qui in veteri Testamento Dei nomine locuti sunt, seu adspectabili formâ apparuerunt, non fuit Dei Verbum; sed fuerunt Angeli, qui Dei nomen sibi usurparunt, quia Dei nuntii. Tùm quia: Verbum ante Incarnatio-

tionem Deum pro hominibus orare non potuit; quia oratio supponit in orante inferioritatem, quæ in Verbo ante Incarnationem esse non poterat. Tùm quia: nec potuit pro hominibus satisfacere, aut pretium solvere Deo Patri: non enim erat hostia, quam posset offerre, sicut post Incarnationem offerre potuit humanitatem assumtam. Unde Augustinus, *in Psalm.* 103. *Serm.* 4. *n.* 8. ait: *Mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Inter Duos Mediator; ergo Christus Mediator inter hominem, & Deum, non quia Deus, sed quia homo. Ut autem sit Mediator, descendat à superiore ad inferiorem, ab æqualitate Patris; faciat, quod ait Apostolus: Semetipsum exinanivit., formam servi accipiens.... Fundat sanguinem suum, deleat chirographum nostrum, componat inter nos, & Deum &c.* Cùm ergo nihil horum fecerit Verbum ante Incarnationem, ante istam non exercuit Mediatoris officium.

VII. Circa rationem verò, sub qua fuit post Incarnationem Mediator: an scilicet, quia Deus, an quia homo, an quia homo Deus, triplex est sententia.

Franciscus Stancarus, patriâ Mantuanus, in Academia Regiomontanâ Lutheranæ hæreseos Professor, seculo decimosexto jam adulto, dum Christi humanitatem contra Osiandrum defendit, per quam justificamur; in contrarium incidit errorem (ait Palladius) & Christi divinitatem persequutus est. Docuit enim, Christum ita sub ratione solius humanitatis esse Mediatorem, ac justificatorem; ut nihil suppositum, seu persona Verbi ad hoc contulerit.

Calvinus autem duas Epistolas ad Polonos scripsit, adversùs Stancarum: in quarum utraque scripsit, contendens, Christum, secundùm utramque naturam divinam, & humanam, Mediatoris officio functum fuisse.

Catholici è contra docent, Christum esse Mediatorem, prout est homo, Deo tamen substantialiter conjunctus: ita ut humanitas fuerit principium *Quo* operationum, quibus Mediatoris officio perfunctus est: Verbum verò fuerit earumdem operationum principium *Quod*, eis dignitatem, valorem, ac pretium conferens.

§. III.

Resolutiones.

VIII. Dico primò. Christus non est Mediator, prout homo à persona Verbi præcisus. Probo. Si Christus sit Mediator, prout homo à persona Verbi præcisus; sola humana natura egit opera, quibus officium Mediatoris implevit, nihil in ea conferente Verbi personâ: atqui hoc est falsum; ergo &c. Min. probo primò. Si sola humana natura egit opera Mediatoris, ut præcisa à persona Verbi; cùm agere sit subsistentis, ergo humanitas in Christo subsistebat in se subsistentiâ sibi propriâ, & distinctâ à persona Verbi; ergo in Christo erat duplex subsistentia, & persona: qui fuit error Nestorii supra impugnatus.

Secundò. Christus fuisset Mediator, & satisfecisset, ut purus homo; ergo nec plenè satisfecisset, ac ad æqualitatem: purus enim homo ad æqualitatem non satisfacere de facto omnes docent, imò nec posse, nos superiùs docuimus.

Tertiò. Scriptura Mediatoris opera non soli humanitati, sed & ipsi Deo tribuit. Unde 1. ad Cor. 2. v. 8. *Dominus gloriæ* dicitur *crucifixus*. Act. 20. v. 28. Deus dicitur *Sanguine suo Ecclesiam acquisivisse*. Ad Philipp. 2. v. 6. & 8. Qui *In forma Dei erat æqualis Patri*, dicitur, quòd *Humiliavit semetipsum factus obbediens usque ad mortem*.

Quartò. Unanimiter Patres docent, necessarium fuisse, hominem Deum, qui Mediatoris partes impleret: *Namneque per ipsum liberaremur* (inquit August. in Enchirid. c. 108.) *Unum* me-

Mediatorem Dei, & hominum hominem Jesum Christum, nisi esset & Deus.

IX. Sed dices primò. Persona non influit in actiones, per quas Christus Mediatoris partes egit: nihil enim aliud persona divina fecit in Christi humanitate, quàm quod persona humana fecisset, si adfuisset: hæc autem nil aliud fecisset, quàm quòd naturam humanam terminasset, ac sustentasset; ergo &c.

X. Resp. dist. ant. Non influit per modum principii *Quo*, co. ant. Per modum principii *Quod*, & per modum dignificantis operationes, eisque valorem conferentis, neg. ant.

Cùm enim persona, ex S. Th. 1. p. q. 29. a. 3. ad 2. sit *Hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinens*; operationes, quæ aliàs ejusdem speciei sunt, si fiant à persona digniori, evadunt digniores: & quia persona divina est dignitatis infinitæ, ideo operationes humanitatis Christi, quæ ab ea, ut subsistente per personam Verbi, fiebant, acquirebant valorem, & æstimationem infinitam; vel talem, qualem factæ à pura personâ hominis non habuissent.

XI. Dices secundò. Nemo potest esse Mediator sui ipsius: at si Christus non esset Mediator, ut homo præcisus à persona Verbi, idem esset Mediator sui ipsius; ergo &c.

Insuper dici posset, Deum orasse, satisfecisse, mortuum fuisse pro nobis; sunt enim hæc Mediatoris officia: sed hæc in divinitatem cadere non possunt; ergo &c.

XII. Respondeo, ex sæpè dictis, quòd licèt nemo in propria naturâ possit esse Mediator sui ipsius; potest tamen esse, ut subsistens in alia naturâ. Unde Christus in humana natura, subsistens poterat esse sui ipsius in divina naturâ existentis Mediator: quia ubi sunt duæ naturæ, ibi sunt duæ voluntates, & duo diversa jura, ut diximus de satisfactione Christi.

Ad id, quod additur, dictum fuit supra, quòd stante communicatione idiomatum, ea, quæ dicuntur de homine in Christo, dicuntur etiam de Deo, ratione unitatis suppositi. Unde ex usu Scripturarum, & Patrum rectè dicitur, Deum orasse, satisfecisse, mortuum fuisse &c. Quamvis hæc non cadant supra naturam divinam, sed supra humanam in eodem supposito subsistentem.

XIII. Dico secundò. Christus non est Mediator, inquantùm Deus præcisus ab humanitate. Est contra Calvinum: conformis tamen Scripturæ, 1. ad Timoth. 2. v. 5. *Unus enim Deus, unus & Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus, qui dedit redemtionem semetipsum pro omnibus*. Ubi illa vox *homo* significat, Christum esse Mediatorem in humana naturâ, in qua dedit semetipsum redemtionem pro omnibus, non in Divina. Et probo. Tùm quia: si Christus esset Mediator inquantùm Deus ab humanitate præcisus; fuisset ab initio Mediator, etiam antequam incarnaretur, quia ab initio fuit Deus: hoc autem falsum esse ostendimus. Tùm quia: esset Mediator sui ipsius in Deitate subsistentis. Imò nec esset Mediator: quia non esset medius inter Deum, & hominem, sed æqualis Deo.

Nam (inquit August. Serm. (modò) 293.) *inquantùm Deus, non Mediator, sed æqualis Patri, hoc idem, quod Pater, cum Patre unus Deus.... Ut medius sit, aliquid assumat, quod non erat; sed, ut perveniamus, maneat quod erat. Ecce enim Deus super nos, ecce nos infra illum, & multa interjacent spatia: maximè peccati intervallum longè nos distinguit, atque abjicit. In hac tantâ distantiâ, cùm veniendum esset ad Deum, quà venturi eramus? Ipse Deus, Deus manet: accedit homo Deo, & fit una persona, ut sit non Semideus, quasi parte Dei Deus, & parte hominis homo, sed totus Deus, & totus homo: Deus liberator, homo mediator, ut per illum ad illum, non per alium; nec non ad illum, sed per id, quod in illo nos sumus, ad illum per*

quem

quem facti sumus. Sanè quid acutius, quid pulchrius? Conferantur quæ ex eodem, in *Psal.* 103. supra, *n.* 6. retulimus.

XIV. Probatur insuper. Sub ea ratione Christus est Mediator, sub qua est Sacerdos; eisdem enim officiis fungitur Sacerdos, quibus Mediator: sed Christus non est Sacerdos, prout Deus præcisus ab humanitate: Christus enim sibi ipsi, & Patri offert Sacrificium: sub eadem autem ratione non est idem offerens, & is, cui offertur. Rursus: Christus fuit Sacerdos, & simul victima; obtulit enim se ipsum in Sacrificium Patri pro nobis: sed non fuit victima, nisi ratione humanæ naturæ, cujus sanguinem obtulit: unde S. Paulus, ad *Hebræos* 9. comparans sanguinem hircorum, & taurorum, & vitulæ cum sanguine Christi, ait, v. 14. *Quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit &c. Et ideo novi Testamenti Mediator est*, nempe, ratione sanguinis, quem obtulit, & proinde ratione humanæ naturæ. Hinc S. August. l. 10. de Civit. Dei, c. 20. *Unde* (inquit) *Verus ille Mediator, inquantùm formam servi accipiens Mediator effectus est Dei, & hominum homo Christus Jesus, cùm in forma Dei Sacrificium cum Patre sumat, cum quo & unus Deus est: tamen in forma servi Sacrificium maluit esse, quàm sumere; ne vel hac occasione quisquam existimaret, cuilibet sacrificandum esse creaturæ. Per hoc & Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio*.

XV. Sed dices primò cùm Calvino, Epist. ad Polonos. Hæc verba, Jo. 10. v. 17. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*, sunt verba Mediatoris: atqui non sunt hominis, sed Dei solius; ergo &c.

Rursus: Eâ ratione est Mediator, quâ nos reconciliavit, & sancivit pacem: at hoc fecit, ut Deus ab humanitate præcisus. Unde 2. Cor. 5. v. 18. *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis ..... Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*. Et de Deo dicuntur etiam ista, ad Coloss. 1. *Pacificans per sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in Cœlis sunt*, ergo &c.

XVI. Respondeo primò, illa verba: *Ego pono animam meam*, probare contra Calvinum. Nam ille solus poterat ea proferre, qui habebat animam, quam poterat ponere, & iterum sumere: sed hic certè non erat Deus ab humanitate præcisus, sed Deus, ut homo; ergo &c

Respondeo secundò, neg. min. Homo enim ille in Christo, potestate acceptâ à Verbo, cui substantialiter unitus erat, arbiter erat vitæ, & mortis; & poterat animam ponere, eamque iterum sumere. Responsio hæc est S. August. *Tract.* 47. *in Jo.* ubi fusè ea verba exponens concludit: *Ponere ergo animam, mori est... carnis hoc tribue. Caro ponit animam suam, & caro iterum sumit eam; non tamen suâ potestate caro, sed potestate inhabitantis carnem*. Hæc August. qui etiam superiùs observat; quòd *Si dixerimus, quia Verbum Dei posuit animam suam, & iterum sumsit eam*, inferri posset; *Ergo aliquando anima illa separata est à Verbo, & aliquando Verbum illud ex quo suscepit animam illam, fuit sinè animâ*. Hoc autem absurdum esset dicere. Nam licèt in morte Christi anima fuerit separata à carne; nunquam tamen, ex quo assumta fuit, fuit separata à Verbo.

XVII. Ad alia testimonia ex Paulo, neg. min. & dico. Paulum velle, Deum quidem reconciliasse sibi in Christo mundum, & pacificasse omnia per sanguinem ipsius, exaudiendo, probando, & acceptando oblationem carnis, & sanguinis Christi; hæc enim Deo ab humanitate præciso facta est: non tamen Deum, ratione Deitatis, reconciliasse sibi mundum orando, offerendo, sacrificando se. Hoc enim fecit Christus, non quà

quà Deus, sed quà homo: & cùm hoc sit officium Mediatoris, sequitur, eum fuisse Mediatorem, non ut Deus in se, sed ut habens humanitatem.

XVIII. Neque obest, quòd Patres dixerint, Irenæus scilicet, l. 3. adv. Hæreses, c. 20. modò 18. Augustinus in Enchir. c. 108. *Nam neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei, & hominum hominem Jesum Christum, nisi esset & Deus.*

Non obest, inquam. Nam ad Mediatorem duo requiruntur: unum, ut faciat opera, per quæ impetret reconciliationem, ac liberationem ejus, cujus sit Mediator: alterum, ut in operibus sit tanta condignitas, & tantus valor, ut moveant ad reconciliationem, & pacem dandam. Primum faciebat Christus per humanitatem, nempe. pati, mori, crucifigi: & hæc erant opera Mediatoris. Secundum verò præstabat persona Verbi: cùm enim opera illius humanitatis essent opera personæ divinæ, in qua illa humanitas subsistebat; ab ea moralem dignitatem accipiebant. Pro quorum majori declaratione

XIX. Dico tertiò. Christus est Mediator, prout homo conjunctus Deo in persona. Probo. Ad rationem Mediatoris duo requiruntur, ex dictis: nimirum, ut faciat opera, quæ Mediatoris propria sunt, hoc est, orare, intercedere satisfacere; alterum, quòd hujusmodi opera dignitatem, & efficaciam habeant ad finem Mediatoris: sed primum habent opera Christi, ut ab humanitate procedentia; secundum verò habent, ut procedentia ab eadem, quatenus conjunctâ Verbo; ergo &c.

Unde in mediatione Christi humanitas se habet, ut causa media efficiens, & meritoria, tanquam principium *Quo*: Verbum verò, per modum principii moralis, à quo in operationes illius humanitatis emanat valor, ac dignitas, & ut principium *Quod*. Quia tamen Verbum partes Mediatoris implere non posset, nisi in humana naturâ subsisteret: ideo magis propriè Christus dicitur Mediator, ut est homo, quàm ut est Deus.

XX. Rationem dat S. Th. 3. p. q. 26. a. 2. Et in 3. dist. 19. q. 1. a. 5. q. 2. his verbis: *In medio est duo considerare, scilicet, rationem, quare dicatur medium, & actum medii: dicitur autem aliquid medium ex hoc, quòd est inter extrema; actus autem mediè est extrema conjungere. Mediator igitur dicitur aliquis ex hoc, quòd actum medii exercet in conjungendo disjunctos. Non potest autem actum medii exercere, nisi aliquo modo natura medii in ipso inveniatur, ut scilicet, sit inter extrema. Esse autem inter extrema convenit quantùm ad duo: scilicet, quantùm ad hoc, quòd medium participat utrumque extremorum: & secundùm ordinem, inquantùm est sub primo, & supra ultimum: & hoc exigitur ad rationem medii propriè dicti. Quia medium dicitur secundùm respectum ad primum, & ultimum, quæ ordinem dicunt.*

Christo autem, secundùm humanam naturam, hæc tria conveniunt. Ipse enim, secundùm humanam naturam, pro hominibus satisfaciens, homines Deo conjunxit. Ipse etiam ab utroque extremorum aliquid participat, inquantùm homo: à Deo quidem beatitudinem, ab hominibus autem infirmitatem. Ipse etiam, inquantùm homo, supra homines fuit per plenitudinem gratiarum, & unionem; & infra Deum, propter naturam creatam assumtam. Et ideo, propriè loquendo, ratione humanæ naturâ est Mediator.

Ratione autem compositæ personæ potest etiam dici Mediator, quantùm ad duas dictarum conditionum: scilicet, inquantùm conjunxit homines Deo; & inquantùm utrique extremorum communicat in natura plenariè, & non participativè: sed tertia conditio deficit; quia, secundùm personam, non fuit minor Patre.

Sed quantùm ad divinam naturam nullo modo convenit sibi ratio Mediatoris; quia secundùm divinam naturam; neque

neque est inter extrema participativè, *neque secundùm ordinem*; *neque iterum conjungit,ut causa proxima*, *sed ut causa prima*. Ut enim docet ibi, ad 3. *Quamvis nos Deo conjungere non potuisset, nisi Deus fuisset; quia humana natura ex divina sibi conjunctâ in persona majorem efficaciam habebat: tamen satisfactionem, quâ Deo reconciliati, & conjuncti sumus, non exhibuit, nisi per humanam naturam: & ideo secundùm ipsam est proxima causa conjunctionis.*

XXI. Ex qua S. Præceptoris doctrina colligo tria. Primum: quòd ratio Mediatoris,propriè loquendo,convenit Christo, secundùm humanam naturam; quia secundùm istam communicat cum Deo in beatitudine, cum homine in infirmitate; secundùm istam, per unionem, & plenitudinem gratiarum est supra nos, & secundùm naturam creatam est infra Deum: & tandem quia secundùm istam satisfecit, & proximè nos conjunxit Deo. Secundum: quòd etiam ratione personæ compositæ ex divina, & humanâ naturâ: & quia persona sic composita, & subsistens in utraque naturâ, utrique extremo, Deo, nempe, & homini in natura substantialiter communicat: & quia de persona sic acceptâ verificatur, quòd proximè nos conjunxit Deo: persona enim erat, quæ exhibebat Deo satisfactiones humanitatis. Tertium: quòd ratione divinæ naturæ nullo modo dici potest Mediator. Tùm quia: secundùm hanc non est medius communicans cum extremis, neque proximè conjungit nos Deo. Tùm quia: ut docet 3. *p. q.* 26. *a.* 1. citato, de ratione medii est, quòd distet ab utroque extremorum, & quòd conjungat, deferendo ad alterum ea, quæ unius sunt. Neutrum autem horum convenit Christo, secundùm quòd Deus: *Nam, secundùm quòd Deus, non differt à Patre, & Spiritu Sancto in natura, & potestate dominii. Nec etiam Pater, & Spiritus Sanctus aliquid habent,quod non sit Filii; ut sic possit id, quod est Patris, vel Spiritus Sancti, quasi quod est aliorum ad alios deferre.*

XXII. Et hac ratione negant Patres, Christum, quà Verbum, vel Deus est, idest, ratione divinæ naturæ, Mediatorem esse. August. l. 9. de Civit. Dei, c. 15. *Nec tamen* (inquit) *ob hoc Mediator est, quia Verbum; maximè quippe immortale, & maximè beatum Verbum longè est à mortalibus miseris; sed Mediator, per quod homo.* In *Psalm.* 103. verbis supra relatis, §. *præced. num.* 6. & ex *Serm.* 293. §. *præsenti, num.* 13. Unde S. Th. 3. *p. qu.* 26. *a.* 1. *ad* 3. dicit: *Quòd Spiritus Sanctus, cùm sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius, vel Mediator inter Deum, & homines; sed solus Christus: qui licèt secundùm divinitatem æqualis sit Patri, tamen secundùm humanitatem minor est Patre..... Dicitur autem Spiritus Sanctus interpellare pro nobis, quia ipse interpellare nos facit.*

DUBIUM VI.

An Fides in Christum Mediatorem fuerit quovis tempore Necessaria ad Salutem: Et Qualis?

§. I.

Prior Assertio.

I. ANdreas Vega, *l.* 6. *in Concil. Trident. c.* 20. sensit, etiam post promulgatam legem Evangelicam, in aliquo casu sine fide in Deum, & Christum posse hominem salvari: si nimirum, per vires naturæ declinet à malo, & faciat bonum. Ex quo sequitur, hoc multò magis contingere potuisse in lege naturæ, vel scriptâ. Huic opinioni ex parte,adhæsisse visus fuit noster Soto, *l.* 2. *de Natura, c.* 11. qui tamen voluit, fidei defectum suppleri debere per auxilium supernaturale, quod ad justificationem præpararet; & hoc maximè in statu legis naturæ. Verùm in altera editione

tione expressè retractavit hanc opinionem his verbis: *At verò re meditatiùs perpensâ, abjiciendam existimo opinionem hanc, & alteram amplectendam: videlicet, quòd neque in lege naturæ satis fuerit naturale lumen ad illam cognitionem fidei, quæ necessaria est ad salutem.*

Huic opinioni adhæsisse visi sunt nuperi Scriptores, qui de Sinarum Monarchia, Religione, & cultu, antequam Christus venisset, scribentes, contendunt: Sinas, qui nihil unquam de Christo futuro audierant, per duo annorum millia ante Christum natum, integram servasse Dei cognitionem, purissimâ caritate donatos fuisse; ac servasse verum Dei cultum omnis superstitionis expertem. Quam opinionem Facultas Parisiensis, unâ cum aliis similibus propositionibus similem doctrinam continentibus, acri censurâ proscripsit 1. Julii 1700.

II. Dico ergo primò. Fides in Christum quovis tempore necessaria fuit ad salutem, necessitate medii. Hæc Assertio ab omnibus verè Catholicis tenenda est, ut opposita tanquam hæretica habeatur: id enim apertè Scriptura testatur. In primis enim quotquot à Mundi initio accepti fuerunt Deo, & salvi facti sunt; hoc consecutos per fidem testatur Paulus, *ad Hebr.* toto *cap.* 11. ubi *v.* 6. dicit: *Sinè fide autem impossibile est placere Deo: Credere enim oportet accedentem ad Deum &c.* Et ideo, ad Rom. 4. v. 3. *Credidit* (inquit) *Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* & v. 5. *Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* Loqui autem Paulum de fide in Christum, patet. Tùm quia: fides Patrum, de qua, in *c.* 11. *ad Hebræos*, loquitur, est fides *repromissionum* de Mediatore Christo; quod de fide Moysis præcipuè exprimit, dicens, v. 26. *Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.* Inde arguit: quòd si omnes illi *Testimonio fidei probati*, *non* tamen *acceperunt repromissionem*, nempe, Christi adventum, quia hic nobis consummandus reservabatur: quantò magis (cap. 12.) *Nos tantum habentes impositam nubem testium ..... per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, adspicientes in auctorem fidei & consummatorem Jesum &c.* Id omnes spirant Pauli Epistolæ, quas, ne nimius sim, Studioso percurendas relinquo.

III. Hoc addo: quòd, ad *Rom.* 3. à *v.* 21. cùm dixisset: *Omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei;* addit: *Justificati gratis per gratiam ipsius per redemtionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Et S. Joann. Ep. 1. c. 2. v. 2. *Et ipse* (inquit) *est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris tantùm, sed pro totius Mundi.*

Cùm ergo genus humanum ab initio in Adam peccaverit, & eguerit Propitiatore ad hoc, ut coram Deo justificetur; & solus Christus propositus sit propitiatio per fidem pro peccatis totius Mundi: sequitur, quotquot ab initio Mundi justificati, & salvati fuerunt; per fidem in hunc unicum Mediatorem, ac Propitiatorem gratiam, & salutem consecutos fuisse. Unde S. Petrus, *Act.* 4. *v.* 12. de Jesu Christo ait: *Et non est in alio aliquo salus: nec enim alius nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Quæ verba S. August. *Serm.* 294. aliàs 14. *de Verb. Apost. c.* 4. applicans parvulis, ait: *Si autem salvos fieri oportet nos in hoc nomine, sinè hoc nomine procul dubio nec salus erit, quæ sinè Christo promittitur parvulis. Pace eorum* (Pelagianorum) *dicam: qui cuiquam salutem promittit sine Christo, nescio, utrum ipse salutem habere possit in Christo.*

IV. Hoc idem confirmat Traditio. Irenæus, *l.* 4. *contra Hæreses*, *c.* 21. aliàs 38. unam, & eandem dicit fuisse Abrahæ fidem, & nostram. Et ex Paulo, *Galat.* 3. ostendit, in fide A-

Z z 2 bra-

braham prænuntiatam fuisse fidem nostram, eumque vocat *Patriarcham*. & veluti *Prophetam fidei nostræ*. Et *cap.* 22. sequente, al. 39. dicit, Christum non venisse propter eos solos, qui tempore Tiberii Cæsaris crediderunt ei; nec propter eos solos, qui nunc sunt; sed propter omnes omnino homines, qui ab initio timuerunt Deum, sicut omnes in secundo adventu judicabit. Unde, cap. sequente ostendit, Patriarchas, & Prophetas Christi adventum præsignificantes, viam posteris ad Christi fidem muniisse.

V. S. August. *Epist.* 102. olim 49. *de sex Quæst. contra Paganos. q.* 2. ait: *Itaque ab exordio generis humani quicumque in eum crediderunt, eumque utcumque intellexerunt, & secundùm ejus præcepta piè, & justè vixerunt; quandolibet, & ubilibet fuerint, per eum procul dubio salvi facti sunt. Sicut etiam nos in eum credimus, & apud Patrem manentem, & qui in carne jam venerit. Sic credebant in eum Antiqui, & apud Patrem manentem, & in carne venturum. Nec quia pro temporum varietate nunc factum annuntiatur, quod tunc futurum prænuntiabatur; ideo fides ipsa variata, vel salus ipsa diversa est.* Quod repetit, *Ep.* 157. olim 89. *ad Hilarium*, *c.* 3. ubi: eandem fuisse fidem omnes justificantem per Christum tunc, sicut modò, ex dicto Apost. 1. Cor. 15. v. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur.*

Porro: sinè istâ in Christum fide neminem unquam potuisse salvari, ostendit, *l. de Natura, & gratiâ c.* 2. ubi cum sibi hoc argumentum proposuisset: *Quid faciet humana natura, vel quòd fecit, quæ, vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum; nisi credendo in Deum qui fecit Cœlum, & terram, à quo & se factam naturaliter sentit, & rectè vivendo ejus impleat voluntatem; nullâ fide Passionis Christi, & Resurrectionis imbuta?* Huic argumento ita respondet: *Quòd si fieri potuit, aut potest; hoc & ego dico, quod de lege dixit Apostolus:* Ergo Christus gratis mortuus est. *Si enim hoc ille dixit de lege, quam accepit una gens Judæorum; quantò justiùs dicetur de lege naturæ, quàm accepit universum genus humanum, si per naturam justitia: ergo Christus gratis mortuus est? Si autem non gratis Christus mortuus est; ergo omnis humana natura justificari, & redimi ab ira Dei justissimâ, hoc est à vindicta, nullo modo potest, nisi per Fidem, & Sacramentum sanguinis Christi.*

Item, enarrat in *Psal.* 104. *num.* 10. ait: *Non enim quisquam præter istam fidem, quæ est in Christo Jesu, sive ante ejus Incarnationem, sive postea, reconciliatus est Deo: eùm sit ab Apostolo veracissimè definitum, Unus enim Deus, & unus Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus.* Et *lib. de Peccat. Origin. contra Pelagium, & Cœlestium, c.* 24. Inter quæstiones, in quibus Christiana fides consistit, ponit istam, nimirum: *Sinè fide Incarnationis, & Mortis, & Resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justi essent, à peccatis potuisse mundari, & Dei gratiâ justificari, veritas Christiana non dubitat.* Hoc argumento utebatur Augustinus ad probandam, contra Pelagianos contendentes, homines in statu legis naturæ, sinè ullâ fide in Christum justificatos fuisse. Eodemque usus fuit ipse, & cum eo quatuor priorum sæculorum Patres; ut ostenderent contra Paganos, legem Christianam non esse novam. Hoc præstat S. August. *Ep.* 102. *qu.* 2. supra laudatâ. Tertullianus, *Apolog. adv. Gentes cap.* 21.

VI. Sed dices primò. Chrysostomus, *Homil.* 37. *in Matth.* scribit: *In veteri Testamento non fuisse requisitam confessionem Christi, verùm sufficisse fidem in Deum.* S. Cyrillus, *lib.* 3. *de Adorat. in Spiritu, & Verit.* docet, Deum per anfractus legis Judæos ad terram promissam deduxisse; cùm è contra novi Testamenti fideles brevi compendio, nimirum per fidem in Christum deducat; ergo &c.

Res-

Respondeo, Chrysostomum loqui de externa confessione fidei, quam Sancti ante Christi adventum coram tyrannis facere tenebantur: & hoc, quia de hoc solùm, quòd unum Deum crederent coram eis accusabantur: tùm quia, Idololatris ignotum erat, quòd Justi ante legem Evangelicam in Christum crederent; ideoque sat illis erat, fidem in Deum coram tyrannis confiteri: non verò de interna fidei professione requisitâ ad justificationem. Imò, *in Exposit. Psal.* 115. dicit, eundem fuisse spiritum fidei in veteri, ac in novo Testamento.

Cyrillus autem solùm vult, Judæis non fuisse clarè revelatam Christi dispensationem, ut nobis, sed solùm sub legis umbra: ideoque, ut dicemus, fides eorum de Christo non fuit adeo expressa.

VII. Dices secundò. Nazianzenus, Orat. 22. sententiam: *Neminem videlicet eorum, qui ante Christi adventum numeros omnes virtutis impleverunt, id citra fidem Christi esse consecutum*; proponit, tanquam *sibi, ac omnibus Dei amore præditis admodum probabilem*; ergo non est fide tenenda.

Respondeo, neg. conf. *Orat. enim* 3. apertè supponit Religionem Christianam unam, & eandem esse, ac veterem; & consequenter unam, & eandem fidem utriusque. Vocat autem hoc sibi esse *probabile*; non quia non certum, sed quia vel admodum sibi probatum; vel quia ex motivis etiam credibilitatis efficitur, ut veritas illa, alioquin certa, persuadeatur. In hoc enim sensu nomen *Probabilis* usurpabant Patres, dum contra Ethnicos agerent.

§. II.

Posterior Assertio.

VIII. Stabilito, neminem in lege veteri fuisse justificatum, & salvatum, nisi per fidem in Christum Mediatorem, quod firmavit etiam Tridentinum, *Sess. 6. cap. 7.* dicens: *Sine quâ ulli unquam contingit justificari*: videndum superest, quænam, & qualis fides fuerit eo tempore necessaria. Fides autem passim dividitur in implicitam, & explicitam. Prima est ea, per quam aliquid creditur in alio, tanquam universali, in quo continetur: sicut qui nesciens distinctè, quæ, & quot sint Sacramenta, credere, ea tot esse, & ea, quæ proponit Ecclesia. Altera est ea, quâ quis distinctè, & in particulari aliquid credit; sic fides ejus, qui credit Mysterium Incarnationis, dicitur explicita fides de tali Mysterio.

IX. Ex dictis §. præcedente eruitur, fidem, saltem implicitam in Christum fuisse necessariam pro omni tempore ad salutem. Verùm quia nomine fidei implicitæ intelligi potest fides in Deum, ut præcisè Remuneratorem, aut fides de Dei providentia; in hac enim videtur includi fides remissionis peccatorum; & in hac fides in eum, per cujus merita fit ejusmodi peccatorum remissio: vel nomine fidei implicitæ intelligi potest fides, quâ explicitè non solùm credatur Deus, ut Remunerator, vel ut Provisor; sed ulteriùs explicitè credatur, Deum provisurum peccatis hominum per aliquem Mediatorem, ac Redemtorem, abstrahendo tamen à modis, quibus redemtionem operaturus esset; ideo quid de hoc sentiamus, sequentibus aperiemus.

X. Dico ergo primò. Fides in Deum, ut præcisè Remuneratorem, aut Provisorem nullo unquam tempore, post Adæ peccatum, sufficiens fuit ad justificationem, & salutem. Probo. Nam fides in Christum, saltem implicita, fuit quovis tempore post peccatum necessaria; hunc enim posuit Deus Mediatorem, & propitiationem pro peccato: sed fides in Christum non includitur, adhuc implicitè, in fide Dei præcisè Remuneratoris, aut Provisoris. Nam fides in Deum Remuneratorem, & Provisorem suisset in homine,

ne, etiamsi in statu innocentiæ perseverasset. In eo autem statu non habuisset fidem in Christum, adhuc implicitam; quia, Adamo non peccante, Christus venturus non fuisset; ergo &c. Idem dico de fide in Deum; ut Provisorem: hæc enim ex natura rei non claudit fidem in Christum, in Propitiatorem. Tùm quia: hæc fides fuisset etiam, si Adam non peccasset, in quo statu non inclusisset fidem in Christum. Tum etiam: quia, absolutè loquendo, Deus potuit providere peccato hominis, absque Mediatore, ac Redemtore, puta, peccatum generi humano condonando; ergo, nec etiam supposito peccato, ex fide in Deum Provisorem naturaliter sequitur fides in Christum.

Neque officit, quòd Paulus, *Hebr. 11. v. 6.* dicat: Accedentem ad Deum oportet credere, *Quia est & inquirentibus se remunerator fit* — Nam ibi Paulus loquitur de fide indefinitè, & præscindente à quocumque hominis statu: alioquin dici posset, solam fidem explicitam in Deum, ut Remuneratorem, sufficere etiam pro statu legis Evangelicæ. Unde S. Thom. 2. 2. *q. 2. art. 8. ad 1.* dicit, quòd *Illa duo* (quod Deus fit, & Remunerator fit) *explicitè credere de Deo omni tempore, & quoad omnes necessarium fuit; non tamen est sufficiens omni tempore, & quoad omnes.*

XI. Dico secundò. Quovis tempore necessaria fuit ad salutem fides explicita in futurum aliquem Redemtorem; non autem in modos, quibus ille Redemtor redemtionem esset operaturus. Prior pars sequitur ex antecedente Assertione. Cùm enim quovis tempore fides in Christum post peccatum fuerit necessaria; & hæc non includatur in fide Dei Remuneratoris absolutè, aut Provisoris; sequitur, debere esse fidem explicitam Redemtoris saltem in genere. Non enim, ut docet S. Thom. 2. 2. *qu. 2. art. 7.* potest homo ad salutem credere per fidem, nisi sciat viam, per quam veniatur ad beatitudinem: *Via autem homimibus veniendi ad beatitudinem est Mysterium Incarnationis, & Passionis Christi. Dicitur enim, Actorum 4.* Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Posterior etiam probatur, ex D. Bernardo, *Epist. 77.* modò *Tract. de Baptismo, c. 3.* sic dicente: *Quòd si Propheta, & qui illustriores videbantur in illo populo, non omnes omnia liquidò aqualiter agnoscere valuerunt; sed alii plus, alii minus, prout eis spiritus dabat, dividens singulis prout volebat; idque absque præjudicio suæ sanctitatis atque perfectionis: quantò magis simpliciores quique justi, sinè detrimento salutis, salvationis tempus, modum, & ordinem nescire potuerunt, qua tamen certa spe, & fide uti promissa fuerant, certissimè tenuerunt?* Et post aliqua: *Ita ergo multi, ante Salvatoris adventum, Deum omnipotentem tenentes, & diligentes suæ salutis gratuitum Promissorem, credentes in promissione fidelem, sperantes certissimum Redemtorem, in hac fide, & expectatione salvati sunt; licèt quando, & qualiter, & quo ordine salus repromissa fieret, ignorarent.*

Ita etiam loquitur S. Tho. 2. 2. *q. 2. a. 7. ad 3.* his verbis: *Si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris; quia etsi non habuerunt fidem explicitam* (de modis, quibus redemtio fieri debebat) *habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentiâ; credentes, Deum esse liberatorem hominum, secundùm modos sibi placitos, & secundùm quod aliquibus veritatem cognoscentibus spiritus revelasset, secundùm illud, Job 35.* Qui docet nos super jumenta terræ. Ubi S. Doctor loquitur de Gentilibus, qui salvi facti sunt.

XII. Loquendo autem de Israelitis, quibus speciales factæ fuerant de Christo repromissiones, dicit: *Post peccatum autem fuit explicitè creditum Mysterium Incarnationis Christi, non solum quantum*

tùm ad Incarnationem, sed etiam quantùm ad Passionem, & Resurrectionem, quibus humanum genus a morte, & peccato liberatur: aliter enim non præfigurassent Christi Passionem quibusdam Sacrificiis, & ante legem, & sub lege. Quorum quidem significatum explicitè Majores cognoscebant, minores autem sub velamine illorum Sacrificiorum; credentes ea divinitus esse disposita de Christo venturo, quodammodo habebant velatam cognitionem. Et sicut supra dictum est (q. 1. a. 7. in Corp. & ad 1. & 4.) *ea, quæ ad Mysteria Christi pertinent, tantò distinctiùs cognoverunt, quantò Christò propinquiores fuerunt.*

XIII. De hoc etiam differens, in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. qu. 2. *Ad fidem* (inquit) *Redemtoris tripliciter se habet humanum genus, secundùm diversa tempora. In primo enim statu, ante peccatum, non oportebat ab aliquo homine haberi fidem explicitam de Redemtore, quia nondum servitus erat inducta: sed sufficiebat habere fidem implicitam in cognitione Dei; ut scilicet, homo crederet, quòd Deus ei provideret in eis, quæ essent ad salutem necessaria. In secundo autem statu, post peccatum, ante adventum Christi, quidam habebant fidem explicitam de Redemtore, quibus revelatio facta erat, qui Majores dicebantur. Quidam autem, ut minores, fidem implicitam habebant in fide Majorum; unde & eis Sacramentum redemtionis sub signis Sacramentorum proponebatur. In tertio autem statu, post adventum Christi, quia jam Mysterium redemtionis impletum est, & corporaliter, & visibiliter, & prædicatum, omnes tenentur ad explicitè credendum.* Quibus patet, post peccatum, ante Christi adventum, omnes quidem, de necessitate salutis, obligatos fuisse ad habendam fidem explicitam in Redemtorem; sed non omnes ad habendam fidem explicitam de circumstantiis redemtionis. At post Christi adventum etiam de circumstantiis, & Mysteriis, quæ redemtionem comitata sunt, ab omnibus fides de necessitate habenda est. Sed de hoc locuti sumus, *Tom. 1. in 2. 2. Tract. de Fide, Qu. 2. Dub. 4.*

XIV. Dices tamen primò. Fides explicita in Redemtorem supponit fidem de lapsu Adæ, & de peccato originali: sed fides de lapsu Adæ, & peccato originali non fuit quovis tempore necessaria, necessitate medii; ergo &c.

Respondeo, neg. min. Aliàs nec fides implicita Mediatoris fuisset necessaria quovis tempore ad salutem. Miseriæ ergo, in quibus nascitur, & vivit homo excitant in omnibus fidem peccati originalis. Ita S. Aug. l. 3. Op. imperf. contra Julian. c. 77. *Quoniam* (inquit) *Dei non est iniquum judicium; ideo in miseria generis humani, quæ incipit à fletibus parvulorum, agnoscendum est peccatum originale.*

XV. Dices secundò contra secundam partem. Judæi passim credebant, Messiam futurum Filium Dei; ait enim Martha, Jo. 11. v. 27. *Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Item Joan. 1. v. 49. *Respondit ei* (Christo) *Natbanael & ait: Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.* Et *Matth.* 26. v. 63. Princeps Sacerdotum dixit: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei*: ergo etiam ipsi vulgo Judæorum necessaria fuit fides explicita, non tantùm in Redemtorem in genere, sed etiam in modos præcipuos; maximè, quòd simul futurus esset homo, & Deus.

XVI. Respondeo dist. ant. Filium Dei per gratiam, co. ant. Per naturam, nego ant. Imò, cùm Jo. 10. suspicati fuissent, Christum asserere se Filium Dei per naturam; ipsum tanquam blasphemum lapidare volebant, dicentes: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum.* Vulgò ergo existimabant, Messiam futurum Filium Dei, & Deum eo modo, quo in *Psalm.* 81. v. 6. dicitur: *Dii estis, & filii excelsi omnes.* Nec est ne-

credibile, Nathanaelem, cum ab initio confessus est Filium Dei, tantam fidem habuisse, quantam habuit Petrus; cùm, propter similem confessionem, totius Ecclesiæ pastor designatus à Christo fuit.

Dato tamen, quòd Marthæ, & Nathanaeli, & aliquibus aliis revelata fuerit Christi divinitas, & filiatio naturalis Dei; nego tamen, omnibus promiscuè explicitè fuisse revelatam. Sed cum S. Tho. 2. 2. q. 2. a. 8. dico, quòd *Eodem modo, quo Mysterium Incarnationis Christi ante Christum fuit explicitè creditum à Majoribus, implicitè autem, & quasi obumbratè à minoribus: ita etiam, & Mysterium Trinitatis.* Unde non omnes tenebantur explicitè credere, Messiam fore Filium naturalem Dei. Et in hoc sensu exponendus est S. Augustinus, cùm, *l. de Peccato Originali, c. 24.* dicit: *Sinè fide ergo Incarnationis, & Mortis, & Resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justi essent, à peccatis potuisse mundari, & Dei gratiâ justificari, veritas Christiana non dubitat.* Loquitur enim de fide, sive explicitâ, sive implicitâ illorum Mysteriorum; non autem de sola fide explicitâ, nisi de eis, quibus facta fuisset specialis revelatio: cæteri enim in fide illorum ea credere tenebantur, nimirum, explicitè quidem Redemtorem, implicitè autem modos, quibus facienda erat redemtio.

DUBIUM VII. & Ultimum.

An, præter Israeliticum Populum, Gentes aliquæ ante Christi Adventum habuerint Veram Fidem?

§. I.

Certa Statuuntur.

I. Ut certum habeo, homines, qui ante Noemum vixere, unum, ac verum Deum coluisse; nec enim in Scripturis legitur, quòd aliquis eorum inanes Deos veneratus sit, publico saltem alicujus Gentis cultu. Quod dico, propter aliquos volentes, tempore Enos aliquam idololatriæ speciem ortam fuisse. Corruptio autem universæ carnis, propter quam Deus homines diluvio mersit, quæ legitur, *Gen. 6. v. 12.* fuit corruptio in moribus, præsertim libidinis, non in cultu veri Dei.

II. Ut certum habeo etiam, eos, qui à diluvio ad Abraham usque vixerunt, post turris Babilonicæ constructionem, & post suam in universum Orbem dispersionem, ita successu temporis à veri Dei cultu recessisse; ut hic in sola familiâ Thare patris Abraham remanserit: imò & aliquando etiam ex ea evanuerit. Ita August. l. 16. de Civit. Dei cap. 12. *Una igitur Thare domus erat, de qua natus est Abraham; in qua unius veri Dei cultus, & quantum credibile est, in qua jam sola etiam Hebræa lingua remanserat; quamvis & ipsa, sicut jam manifestior Dei populus in Egypto, ita in Mesopotamia servisse Diis alienis, Jesu nave narrante, referatur .... proinde sicut per aquarum diluvium una domus Noë remanserat ad reparandum genus humanum; sic in diluvio multarum superstitionum per universum mundum una remanserat domus Thare, in qua custodita est plantatio Civitatis Dei.*

Quamdiù verò à diluvio unius veri Dei cultus apud homines permanserit, difficile est statuere, inquit S. August. citato l. 16. de Civ. Dei c. 1. *Post diluvium procurrentis sanctæ vestigia civitatis, utrum continuata sint, an intercurrentibus impietatis interrupta temporibus, ita ut nullus hominum veri unius Dei cultor existeret; ad liquidum, Scripturis loquentibus, invenire difficile est: propterea quod in Canonicis libris, post Noë, qui cum conjuge, ac tribus filiis totidemque nuribus suis meruit per Arcam à vastatione diluvii liberari, non invenimus usque ad Abraham cujusquam pietatem evidenti divino eloquio prædicatam; nisi quòd*

Noë

Noë duos filios suos Sem, & Japhet prophetiâ benedictione commendat, intuens, & prævidens quòd longè post fuerat futurum.

III. Non minùs etiam certum est, privatos aliquos homines, ex speciali Dei privilegio, extra populum Israeliticum, ab Abrahæ temporibus, verum Deum coluisse; fidemque, saltem implicitam, in Christum, vel Mediatorem futurum habuisse. Certò enim certius est, Melchisedechum, Regem Salem, qui Abrahæ revertenti ex prælio occurrit, unum, ac verum Deum coluisse: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*, ut dicitur, *Gen.* 14. *v.* 18. obtulitque Sacrificium, quod typus fuit incruenti Sacrificii à Christo in ultima Cœnâ instituti; quique benedicens Abrahæ, ait: *Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit Cœlum, & terram.*

Certissimum quoque est, Jobum verâ, tùm in Deum, tùm in Christum fide donatum fuisse: ejus enim verba sunt c. 19. v. 25. *Scio, quòd Redemtor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Unde Sanctus Augustinus, l. 18. de Civ. Dei, c. 47. *Nec ipsos* (inquit) *Judæos existimo audere contendere, neminem pertinuisse ad Deum, præter Israelitas. ex quo propago Israel esse cœpit, reprobato ejus fratre majore. Populus enim reverâ, qui populus Dei diceretur, nullus alius fuit: homines autem quosdam, non terrenâ, sed Cœlesti societate ad veros Israelitas supernæ cives patriæ pertinentes, etiam in aliis Gentibus fuisse, negare non possunt. Quia si negant, facillimè convincuntur de Sancto, & mirabili viro Job, qui nec indigena, nec proselytus, idest, advena populi Israel fuit: sed ex gente Idumæa genus ducens, ibi ortus, ibidem mortuus est: qui divino sic laudatur eloquio, ut quod ad justitiam, pietatemque adtinet, nullus ei homo suorum temporum coæquetur:* Deinde tempora, quibus vixit Job supputans, dicit: *Quæ tempora ejus quamvis non inveniamus in Chronicis, colligimus tamen ex libro ejus...... tertiâ generatione posteriorem fuisse, quàm Israel.* De quo videri potest Eusebius, *l.* 1. *Demonst. Evang. c.* 5. & 6.

Potuisse autem apud alias Nationes alios viros pios, & sanctos esse, subjungit his verbis: *Divinitus autem provisum fuisse non dubito; ut ex hoc uno sciremus, etiam per alias Gentes esse potuisse, qui secundùm Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad spiritualem Jerusalem.* Si quis verò roget: quî fieri potuerit, ut aliqui inter Gentes veram in Christum, Deumque fidem habuerint? Respondendum erit, homines illos, vel ex Majorum suorum per Sem, & Japhet traditionem, aut ex Abrahæ familiâ, vel ex revelatione, ut ait Augustinus: *Quòd nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui divinitus revelatus est unus Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus; qui venturus in carne sic antiquis Sanctis prænuntiabatur, quemadmodum nobis venisse nuntiatus est: ut una, eademque per ipsum fides omnes in Dei civitatem, Dei domum, Dei templum prædestinatos perducat ad Deum.*

IV. Hoc idem docet S. Th. 2. 2. q. 2. a. 7. ad 3. dicens: *Multis Gentilium facta fuit revelatio de Christo, ut patet per ea, quæ prædixerunt. Nam Job. 19. dicitur:* Scio, quòd Redemtor meus vivit. *Sybilla etiam prænuntiavit quædam de Christo, ut Augustinus dicit* (l. 13. contra Faustum c. 15.) *Invenitur etiam in historiis Romanorum, quòd tempore Constantini Augusti, & Irenæ matris ejus inventum fuit quoddam sepulchrum, in quo jacebat homo, auream laminam habens in pectore, in qua scriptum erat:* Christus nascetur ex Virgine, & ego credo in eum. O Sol sub Irene, & Constantini temporibus iterum me videbis. (Vid. *Baron. ad An. Christi* 780.)

V. Non est quoque dubium de Populis, ad quos Prophetæ, tempore legis Mosaicæ missi sunt. Ninivitæ enim, qui ad prædicationem Jonæ pœnitentiam egerunt, ante Christum, quâ subversionem civitatis eorum effugerunt; veram in Deum, & Christum fidem, à Jona edocti fuisse credendi sunt; ac similiter ex illis Gentibus, apud quas Judæi, vel conversati, vel captivi fuere, pium est credere, quòd ab eis aliqui veram fidem imbuerint. Sed quæstio est de integra aliquâ Natione, de aliquo Populo in unum Reipublicæ corpus adunato, ad quem nulli Prophetæ missi sint. Et quæritur: Utrum apud eam Nationem, apud eum Populum, qui extra gentem Judaicam fuerit, verus, ac sincerus unius Dei cultus, tùm interior, tùm exterior, ante Christum natum, extiterit; ita ut Populus ille verâ fide in Deum, & Christum, verâ caritate fuerit præditus, & sanctis ritibus usus sit.

VI. Huic quæstioni causam dedere quidam libelli, qui circa finem clapsi seculi, & sub initio præsentis prodiere; quibus asserebatur, primò: Sinarum Gentem, per duo circiter annorum millia ante Christum natum, puram, & integram conservasse unius veri Dei fidem, & ab ea toto eo tempore Deum verum adoratum fuisse; adeo ut Christianis in exemplum, & instructionem esse potuerit. Secundò: Eandem Sinarum Gentem uni, ac vero Deo sacrificasse in templo omnium antiquissimo. Tertiò: per amplissimum illud temporis spatium apud Sinas fuisse Fideles, verâ sanctitate præditos, Dei spiritu plenos, regularum purissimæ caritatis observantissimos: ita ut eorum sanctitatem miraculis Deus confirmaverit. Quartò: nulli cumulatius, quàm Sinarum Genti Deum beneficia, & gratiarum dona contulisse. Quæremus ergo: An hoc cum fundamento asseri possit.

§. I.

Resolutio Dubii.

VII. DIco. Extra Abrahami posteros nulla Gens, Populus, aut Natio, ante Christum natum, veram fidem, aut religionem professa est: ac proinde id, quod de Sinarum Gente asseritur, merum commentum est. In primis enim contrarium est Sacræ Scripturæ, quæ omnes ubique terrarum Gentes extra populum Israeliticum servivisse Diis alienis pronuntiat. Psalm. 95. v. 5. *Omnes Dii Gentium Dæmonia*. Psalm. 113. v. 4. *Simulacra Gentium argentum, & aurum.* Deuteron. 13. v. 6. *Si tibi voluerit persuadere frater tuus ...., Clam dicens, eamus, & serviamus Diis alienis ..... Cunctarum in circuitu Gentium, quæ juxta, vel procul sunt, ab initio usque ad finem terræ, non acquiescas ei.* Et Paulus, *Act.* 14. volens avertere turbas, ne sibi & Barnabæ, ut Diis immolarent, dixit, *v* 15. se mortales esse, & venisse annuntiantes, ab his vanis converti ad Deum vivum: *Qui in præteritis generationibus dimisit omnes Gentes ingredi vias suas.* Cur ergo Scriptura ex Gentibus non excipit Sinas; si in eis unius veri Dei fides adeo pura erat, ut Israelitis, & Christianis exemplo esse potuisset? Sanè, si Christus Ninivitas, Tyrum, & Sidonem opposuit in probrium Judæis, *Matth.* 12. *v.* 41. & *Matth.* 11. *v.* 21., quia si apud illos facta fuissent signa, quæ ipse faciebat, pœnitentiam egissent; & proinde surgent in Judicio contra Judæos, & mitius cum illis agetur: fortius eis opposuisset Sinarum exemplum, qui absque prædicatione, & signis verum Deum tantâ pietate, ac religione colebant, aut coluerant. Cur ergo id non fecit? An quia hæc Sinarum fides Christum latebat?

Hinc eædem Scripturæ Idololatris solos Israelitas, aut Christianos opponun-

ponunt; dicentes, in his solis verum Deo cultum fuisse, in illis autem cultum Dæmoniorum, & Idolorum, 2. ad Cor. 10. v. 20. *Quæ immolant Gentes, Dæmoniis immolant, & non Deo*. Et ad Eph. 2. v. 11. *Memores estote, quòd aliquando vos Gentes in carne...... quia eratis in illo tempore sinè Christo alienati à conversatione Israel...... promissionis spem non habentes &c.* Rursus: eædem Scripturæ æternam mortem minantur Gentibus, quòd Deum ignorent. Psal. 78. v. 6. *Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt, & in Regna, quæ nomen tuum non invocaverunt*. Quod repetit *Jeremias, c. 10. v. 25.* Immeritò autem soli Christiani, & Israelitæ in cultu veri Dei Gentibus opponerentur; si ex Gentibus aliqua Natio verum Deum coluisset. Immeritò dicerentur sinè Christo, quia alienati à conversatione Israel; si aliqua Natio alienata à conversatione Israel habuisset Christum, & spem in ipsum. Immeritò tandem omnibus Gentibus mortem æternam Scripturæ comminarentur, quòd Deum ignorassent; si ex Gentibus aliqua Natio Deum cognovisset, ac ei verâ fide servisset.

VIII. Rursus: *Psalm.* 147. David, postquam *v.* 19. dixit, quòd Deus *Annuntiat verbum suum Jacob, & justitias, ac judicia sua Israel;* subjungit, v. 20. *Non fecit taliter omni Nationi, & judicia sua non manifestavit eis:* Atqui falsum dixisset, si alii Nationi ab Israelitis extranea, puta, Sinarum, verbum suum, justitias, & judicia sua manifestasset; ergo &c. Unde S. Augustinus in præfatum Psalmum: *Nemo* (inquit) *vos fallat: non nuntiatum est alicui Genti hoc judicium Dei, quomodo patiantur, & justi, & injusti, quomodo pro merito omnes: quomodo in gratia Dei, non suis meritis liberentur ipsi justi. Non annuntiatum est hoc universæ Genti, sed tantùm Jacob, tantùm Israel*.

IX. Hisce omnibus accedit: vocationem Gentium ad fidem nonnullis Christi Discipulis incredibilem ab initio visam fuisse. *Et obstupuerunt* (ait Lucas, Act. 10. v. 45.) *ex Circumcisione Fideles, qui venerant cum Petro, quia & in Nationes gratia Spiritus Sancti effusa est*. Et c. 11. v. 2. *Cùm autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant adversùs illum, qui erant ex Circumcisione, dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes?* Quibus non respondit Petrus, factum suum confirmans alicujus Gentis, in quam effusus esset Spiritus Sanctus, aut quæ ante Christum veram fidem suscepisset; sed unicè respondit, se ex revelatione sibi factâ hoc fecisse; addens v. 17. *Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?* Tunc ergo solùm vocatæ sunt Gentes ad fidem, eisque gratia data fuit: nimirum, Christo passo, non ante Christum.

Imò tantùm abest, ut Apostoli in sui defensionem protulerint exemplum alicujus Gentis, quæ extra populum Judaicum antea credidisset; quin potiùs affirmarint, vocationem Gentium esse Mysterium, quod tunc primò eis revelatum fuit. Ita Petrus, citato loco, & Paulus, ad *Ephes.* 3. *v.* 5. ubi asserit, per revelationem sibi notum factum esse Sacramentum: *Quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in spiritu;* nimirum: *Gentes esse cohæredes, & concorporales, & comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium*.

X. Respondent Adversarii, Gentes omnes, & ipsos etiam Sinas, quingentis ante Christum annis defecisse à sincero Dei cultu, quem antea per annos bis mille integrum servaverant: & ideo mirum non esse, quòd Apostoli in confirmationem vocationis Gentium eo exemplo usi non sint.

XI. Sed innanis est hæc evasio. Utrumque enim sinè ullo fundamen-

to, & prorsus temerè dicitur. Nam cùm constans sit, post dispersionem generis humani in universam terram, cognitionem veri Dei in sola Familiâ Abrahæ perseverasse; quo medio, quo Prophetâ deportata fuit ad Sinas, & in eis per annos bis mille integra conservata? An fingenda est hìc aliqua specialis revelatio, vel alicujus Angeli missio, ut Sinas instrueret; & specialis gratia, ut eam tanto tempore integram conservarent? Cur autem post bis mille annos fidem, quam conservaverant amiserunt? Verius ergo dicerent cum aliis, ex libris, & historiis Sinarum colligi: veteres Sinas, aut Atheos fuisse, aut materiam primam pro Deo coluisse, aut Manichæismo, quòd postea prodiit, infectos fuisse.

Deinde: Illud bis mille annorum spatium, ipsum est tempus, quo Prophetæ scribebant, omnes omnino Gentes esse Idololatras, unumque Judaicum populum verum Deum colere; ergo, vel mentiti sunt Prophetæ, si Gens Sinica verum Deum tunc colebat, vel, quod verum est, oppositi Auctores decipiuntur. Tandem: dato, quòd Sinæ à vera Religione quingentis ante Christum annis defecissent; cur Apostoli ad confirmandum antiquam esse vocationem Gentium ad fidem, exemplo Sinarum, qui per annos bis mille in ea perseverarunt, usi non sunt; sed eam potiùs, ut novam, proposuerunt? An Apostolis Spiritu Sancto edoctis ignotum erat, quod Recentiores isti prodiderunt?

XII. Probatur secundò nostra Assertio, ex traditione. Primò enim cùm Pagani objicerent Christianis nostræ Religionis novitatem, ac si sub Tiberio incæpisset; Veteres, ut se ab hoc argumento liberarent, nunquam confugerunt ad Gentem aliquam extra Judaicam, quæ Deum verum coluisset, & Christum expectasset: sed ad unum Judaicum populum confugerunt, ostendentes, in eo prænuntiatam, & præfiguratam fuisse. Ita Justinus, *Apolog. 2. ad Antoninum*. Tertullianus, *Apologetico, adv. Gentes, cap. 21.* & quotquot alii contra Paganos scripsere.

XIII. Asseruerunt insuper, omnes populos, uno excepto Israelitico, ab unius Dei cultu defecisse: *Deserta enim omnes Gentes* (ait Justinus, Apolog. citatâ) *à Deo vero erant, quòd manuum operibus servirent*.

Lactantius, *lib. 4. de Divin. Instit. cap. 2.* scribit: Pythagoram, & Platonem amore veritatis accensos ad Ægyptios, & Magos, & Persas usque penetrasse: *Ut earum Gentium ritus, & sacra cognoscerent*, sed ad Judæos tantum non accessisse, *penes quos tunc solos erat*. Et subdit: *Sed aversos esse arbitror divinâ providentiâ, ne scire possent veritatem; quia nondum fas erat, alienigenis hominibus, Religionem Dei veri, justitiamque cognoscere. Statuerat enim Deus, appropinquante ultimo tempore, Ducem magnum cœlitus mittere, qui eam perfido, ingratoque populo ablatam, exteris Gentibus revelaret*. Quò spectare videntur verba illa Jacob, *Gen. 49.* ubi de Messia loquens, ait: *Et ipse erit expectatio Gentium*. Quasi quòd Gentes, quæ in tenebris ignorantiæ jacebant, ipsum expectarent; ut ab eo lucem veritatis acciperent, quâ ante caruerant.

Eusebius quoque, *lib. 2. Demonstr. Evang. Demonstr. 1.* scribit: *Mysterium de benedictione Gentium in semine Abrahæ ideo olim latuisse; quòd Abrahæ temporibus omnes Gentes infando superstitionis errore tenerentur*. Idipsum fatetur S. Augustinus supra laudatus, tùm, *lib. 16. de Civit. Dei, cap. 12.* dicens: *Proinde sicut per aquarum diluvium una domus Noë remanserat, ad reparandum genus humanum: sic in diluvio multarum superstitionum per universum mundum una remanserat domus Thare, in qua custodita est plantatio Civitatis Dei*. Tum lib. 18. cap. 47. *Populus enim reverâ, qui propriè Dei populus diceretur* (præter Israelitas) *nullus alius fuit*.

San-

Sanctus item Cyrillus, *lib. 3. contra Julianum*, opponenti Juliano, quòd si Deus ad solum Israelis populum coerceretur, non erit omnium Deus, sed locus erit aliis Diis. Non negat Cyrillus, Deum solum populum Israelis, tanquam suum, destinasse; non dicit, fuisse Deum etiam Sinarum, aut aliarum Gentium, à quibus religiosè cultus fuerit: sed totus incumbit, ut ostendat Juliano, Deum Israelis esse Deum; qui sicut omnia creavit, ita omnibus dominatur. Et quamvis olim soli Israeli lumen suæ cognitionis fuerit impartitus: statuto tamen tempore Gentes etiam omnes ad lucem vocavit, secundum quòd suâ providentiâ statutum fuerat.

Hoc idem tandem confirmat Auctor libri de Vocatione Gentium, olim S. Prospero adscripti. Nam, *lib. 1. cap. 13.* Ad quæstionem: *Cur anterioribus seculis dimissæ essent omnes Gentes ingredi vias suas, uno tantùm Israele, qui divinis eloquiis erudiretur, excepto.* Et infra: *Quomodo ipsarum Gentium, quarum priùs non est facta vocatio, dicatur nunc ingredi plenitudo.* Respondet, se malle horum judiciorum, ac Mysteriorum causas *Ad altitudinem divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei suspendere... quàm temerariâ inquisitione discutere.* Et cap. 21. *Illud absconditum est, cur antea, omnibus Gentibus prætermissis, unum populum sibi, quem ad veritatis cognitionem erudiret, exceperit.* Et lib. 2. cap. 14. *Quoniam* (inquit) *etsi fuerunt ex alienigenis, quos temporibus legis veritas illustrare dignata sit; tamen tàm pauci fuerunt, ut vix cognoscatur, an fuerint.* Hoc autem verum non esset, si tunc veritas dignata esset illustrare integras nationes Gentium; & maxime Gentem Sinicam multitudine cæteras fortè superantem.

§. III.

Solvuntur Quæ Obstare videntur.

XIV. Contra veritatem, tot testimoniis munitam, vix objici potest aliquid solidum.

Objiciunt tamen primò. *Psal.* 104. *v.* 22. dicitur Joseph constitutus à Pharaone: *Ut erudiret Principes ejus sicut semetipsum, & senes ejus prudentiam doceret.* — Melchisedech Abrahæ temporibus in urbe Salem *Sacerdos erat Dei altissimi* (Gen. 14. v. 18.) ergo saltem urbs Salem, quæ erat alienigena, idest, non de familia Thare, Deum verum colebat.

Tertiò. Sybillæ, ut ex D. Tho. 2. 2. *q. 2. a. 7. ad* 3 diximus, de Christo prophetarunt.

Quartò. Eusebius, *lib. 6. Præparat. Evangelicæ, cap* 10. scribit, suo tempore Brachmanes extitisse soli Deo attendentes. Ait enim: *Apud Indos, & Bactros multa sunt eorum millia, quos Brachmanes vocant. Ii tàm Majorum, quàm legum traditione, ab omni cæde, cultuque Simulacrorum abstinent, animantium nihil gustant ...., dumque uni Deo vacuant, nullius unquam sceleris communione polluuntur.*

XV. Respondeo ad primum. Prudentiam, quam senes suos à Joseph doceri Pharao voluerat, fuisse œconomicam, & politicam; quâ adversùs famem, quæ vexarat Ægyptum, aliaque pericula, quibus Joseph consuluerat, Regnum suum præservaret imposterum: non verò prudentiam, seu, ut alii volunt, sapientiam cultum Dei respicientem. Quod indicant verba præcedentia: *Constituit eum dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ, ut erudiret &c.* Quare S. August. in dictum Psalm. n. 14. *Sed unde* (inquit) *fieri posset, ut vir tantus unius Dei cultor, in Ægypto alendis tantummodo corporibus, & rebus tantùm corporalibus esset intentus; & quià eos meliores redderet, curam*

num

non gereret animorum? Cui respondet, Sacrum Scriptorem ea tantùm retulisse, quæ ad finem historiæ pertinebant.

XVI. Ad secundum de Melchisedech, scribit August. *lib. 1. Quæst. in Genes qu. 72.* à nonnullis dubitari, an fuerit homo, vel Angelus. Origenes, & Didymus, apud Hieronymum, *Epist. 126. ad Evagrium*, seu *Evangelium*, modò *inter Epist. critic. cas*, *Tom. 2. pag. 570.* senserunt, eum fuisse Angelum. Auctor *Quæst veteris, & novi Test.* (olim falsò existimatus S. August.) *Qu. 109.* contendit, Melchisedech fuisse Spiritum Sanctum. Catholica tamen veritas est, Melchisedechum verum hominem fuisse. Unde S. August. *l. de Hæref. c. 34.* Melchisedechianos recenset inter hæreticos, quòd Melchisedech *Non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur.* Firmato autem, Melchisedech hominem fuisse, senserunt aliqui, eum fuisse Sem filium Noe. Sed hæc opinio verisimilis non est. Partim, quia Palæstina, in qua Salem (sive fuerit oppidum quoddam, ut vult Hieronymus citatus, sive ipsa civitas, postea dicta Jerusalem, ut fert opinio communior) posita erat, non fuit occupata à filiis Sem, sed à filiis Cham, nimirum à Chananæis. Partim, quia nulla ratio suadet, Sem Sacerdotio functum fuisse extra suam familiam. Partim, quia Melchisedech describitur fuisse sinè patre, sinè matre, & sinè genealogiâ, *Hebr. 7. v. 3.* quod de Sem dici nequit; cum Scriptura, tùm in Genesi, tùm in Paralipomenon ejus genealogiam describat. His pro eruditione præmissis

Dico. Melchisedech fuisse alienigenam, gente Chananæum: sed hoc non obstante Dei altissimi cultorem, & Sacerdotem; qui Sacrificio panis, & vini, quod obtulit Abrahæ, & offerre consueverat, typus, & figura fuit Sacrificii incruenti Christi in Eucharistia, ut notant Cyprianus, *Epist. 63. ad Cæcilium*; & August. *l. 16. de Civit. Dei c. 22.* Ex hoc autem solùm colligitur: aliquos privatos homines, extra Abrahæ familiam, fuisse veros Dei cultores (quod non negamus) non verò aliquam totam Gentem. Licet enim Melchisedech dicatur Rex illius Populi (qui tunc temporis erat modicus) non tamen dicitur illius Populi, aut Gentis Sacerdos: unde non sequitur, etiam Populum illum verum Deum coluisse.

XVII. Ad tertium dato (quòd non pauci negant) Sybillas de Christo prophetasse; colligitur solùm, privatas aliquas personas habuisse, ex Gentibus, revelationem de Christo; &, si velis, etiam ejus fidem, ut supra diximus cum S. Tho. 2. 2. *qu. 2. a. 7. ad 3.* Quamquam ex eo, quòd Sybillæ prophetaverunt de Christo, non sequitur, eas, vel eos, quibus prophetabant, purum, ac sincerum cultum vero Deo exhibuisse, ac fidem in Christum habuisse: nam Balaam, & Cayphas prophetarunt de Christo, qui tamen fidem Christi non habebant. Erant ergo Prophetæ de Christo, sed non erant Prophetæ Christi. Sic inquit S. August. in expos. inchoatâ. Epist. ad Rom. *Fuerunt enim, & Prophetæ non ipsius, in quibus etiam aliqua inveniuntur, quæ de Christo audita cecinerunt, sicut de Sybilla dicitur.* Et lib. 18. de Civit. Dei, c. 47. *Quapropter* (inquit) *quisquis alienigena, idest, non ex Israel progenitus, nec ab illo populo in canonem Sacrarum Litterarum receptus, legitur aliquid prophetasse de Christo; si in nostram notitiam venit, aut venerit, ad cumulum nobis commemorari potest: non quò necessarius sit, etiamsi desit. Sed quia non incongruè creditur, fuisse & in aliis Gentibus homines, quibus hoc Mysterium revelatum est. & qui hoc etiam prædicere impulsi sunt: sive participes ejusdem gratia fuerint, sive expertes, sed per malos Angelos doctisunt, quos etiam præsentem Christum, quem Judæi non agnoscebant, scimus fuisse confessos.*

XVIII. Ad quartum de Brachmanibus, dico, eos non fuisse aliquam unam Gentem, sed plurium Gentium Philosophos, ut refert Clemens Alexan-

xandrinus, l. 1. *Stromat.* vitam austeram, ac ab omni humanâ voluptate, ac deliciis alienam, & continentem profitentes; nec aliorum Barbarorum impietatibus, saltem exteriùs, inquinatos. Leges, ac ritus mosaicis similes, aliaque cum Judæis convenientia habuisse, scribit doctissimus Huetius, *Demonstr. Evangelic. Proposit.* 4. *cap.* 6. *num.* 1. & 2. Quamvis autem simulacra non colerent, non proinde arguitur, eos Idololatras, seu alicujus falsi Numinis adoratores non fuisse: sinè Simulacris enim falsorum Numinum cultum cœpisse, alibi ostendi. Et ut scribit idem Eusebius, l. 9. *Præpar. Evang.* c. 6. Numa Romanis prohibuit, ne ullam imaginem in Templis erigerent: unde annis centum, & septuaginta nullam imaginem, neque sculptam in Templis, Romani habuerunt. Quis autem dicet, eo tempore Romanos sua falsa Numina, licèt sinè Simulacris, non coluisse. Idem de Brachmanibus dico. Simulacra quidem non colebant, sed adorabant, vel Cœlum, vel stellas, vel aliud non verum Numen. Hæ autem voces: *Soli Deo attedentes*, exponendæ sunt de Deo, quem colebant; nimirum, intenti, ne quid agerent, quod suo inani Deo displiceret, & ab eo puniri possent.

Demum: dato Brachmanes verum agnovisse Deum, quem solo lumine naturæ multi Philosophorum cognoverunt; quia tamen, ut ait Apostolus, Rom. 1. v. 21. *Cùm Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt, aut ei gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis*: ideo indignos se præbuerunt, ut lumine fidei, sinè quo nullum est verum pietatis, & caritatis opus ad salutem, illustrarentur.

XIX. Obiici potest secundò. Indignum videtur Deo, *Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire* (ut ait Apostolus, 1. *ad Tim.* 2. v. 4.) quòd per tot secula tot Gentes, ac Nationes in massa perditionis reliquerit.

Respondeo, hac objectione Sinarum etiam Advocatos premi. Nam dici potest, indignum Deo fuisse, qui omnes homines vult salvos fieri, relictis omnibus aliis Gentium Nationibus, solos Sinas fidei, & gratiæ suæ luce perfudere. Respondeo igitur, quòd, ut statuimus, *Tom.* 3. *in* 1. *p. Tract. de Voluntate Dei*, *Qu.* 1. *Dub.* 3. §. 5. nemini etiamsi Infideli, & Barbaro deesse, aut defuisse unquam auxilium aliquod supernaturale, saltem remotum; cui, si obicem non poneret pravâ voluntate, alia ulteriora, & fortiora succederent: & ita se gessisse Deum erga omnes Gentes. At quia *Evanuerunt in cogitationibus suis*. *Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.. Propter quòd tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam &c.* ut ait Paulus, *Rom.* 1. v. 23. 24 &c. Cæterum tanta est Dei bonitas erga homines; ut si quicorum fecissent, quòd in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis Prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio, *Act.* 10. Macedonibus Paulum, ut habetur, *Act.* 16. Sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt quòd in se est, convertendo se ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum, Threnorum 5 *Converte nos Domine ad te, & convertimur*. Ita S. Th. *in Ep. ad Rom.* c. 10. *Lect.* 3. Sed hæc fuse locis tractavimus. Hæc sufficiant de Gratia Christi Capitis nostri pro meii Candidati instructione, & doctrinæ nostri Angelici Præceptoris, ab eodem Christo probatæ; declaratione &c.

Tomi Primi in Tertiam Partem, Ordinis Duodecimi, Finis.

D

E

ter,

V

LAUS DEO.